

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

Journal of MCU Nakhondhat

P-ISSN: 2586-923X

ปีที่ 10 ฉบับที่ 10 (ตุลาคม 2566)

E-ISSN: 2630-0362

Vol.10 No.10 (October 2023)

📌 วัตถุประสงค์

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การจัดการสาธารณะ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ อาทิ วิทยาศาสตร์สุขภาพ หรือ การพยาบาล

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และมีใช้ความรับผิดชอบของวารสาร คณะบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม

ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์

ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม

ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน

ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม

ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน

ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม

ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม

ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน

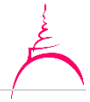
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม

ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน

ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

📌 เจ้าของ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
เลขที่ 3/3 หมู่ที่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000
โทร. 086-4345903 แฟกซ์. 075-340-042 E-mail: suriya.sur@mcu.ac.th

📌 **ที่ปรึกษา**

พระพรหมบัณฑิต	ที่ปรึกษาอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	ประเทศไทย
พระธรรมวัชรบัณฑิต	อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	ประเทศไทย
พระเทพวัชรจารย์	ผู้อำนวยการสถาบันพระไตรปิฎกศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	ประเทศไทย
พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	ประเทศไทย
พระครูอรุณสุตาลังการ	รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย

📌 **บรรณาธิการบริหาร**

บุญญาดา จงละเอียด	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
-------------------	--	-----------

📌 **หัวหน้ากองบรรณาธิการ**

ธีรวัฒน์ ทองบุญชู	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
-------------------	--	-----------

📌 **กองบรรณาธิการ**

พระเมธีวชิราภรณ์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคศกราช	ประเทศไทย
พระครูโฆสิตวัฒน์านุกูล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ครองชัย หัตถา	มหาวิทยาลัยทักษิณ	ประเทศไทย
ประเวศ อินทองปาน	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	ประเทศไทย
สีบพงษ์ ธรรมชาติ	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์	ประเทศไทย
กันตภณ หนูทองแก้ว	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคศกราช	ประเทศไทย
สมบุรณ์ บุญโท	มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น	ประเทศไทย
นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์	ประเทศไทย
วาสนา แก้วหล้า	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์	ประเทศไทย
ณิศภาพรรณ คุวิเศษแสง	มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น	ประเทศไทย
ธนิศร ยืนยง	มหาวิทยาลัยปทุมธานี	ประเทศไทย
ธานี วรรณทร์	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์	ประเทศไทย
บุษกร สุขแสน	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี	ประเทศไทย
มุกดาวรรณ พลเดช	วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้	ประเทศไทย
อุทัย เอกสะพัง	มหาวิทยาลัยทักษิณ	ประเทศไทย
มะลิวัลย์ โยธารักษ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระสาโรจน์ ธมมสโร	วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ	วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี	วัดศาลามีชัย นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
พระบุญญฤทธิ์ ภัททจารี	วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
อนุชิต ปราบพาล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ศักดิ์ดา หารเทศ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ทิพย์วรรณ จันทรา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
อภิวัฒน์ คำหารพล	นักวิชาการอิสระ	ประเทศไทย

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระไกรศร ปิยสีโล	วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
สามเณรศักดิ์ดิณณ อาษา	วัดสนธิ์ (นาสน) นครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ธีรพันธ์ พาโอกาส	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ศุภิสรา ณ สุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ศศิธร สงศิริ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ญาณกวี คำศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
ชาลีสา มาสุวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย

ฝ่ายกฎหมาย

ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี	ประเทศไทย
---------------------	-------------------------------	-----------

ออกแบบปก

วินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา	พีเอช ปริ้น & ดีไซน์ ไวนิล สติ๊กเกอร์	ประเทศไทย
------------------------	---------------------------------------	-----------

จัดรูปเล่ม

ธีรพันธ์ พาโอกาส	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช	ประเทศไทย
------------------	--	-----------

โรงพิมพ์

ห้างหุ้นส่วนจำกัด กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031, แฟกซ์. 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้ เป็นฉบับที่ 10 ประจำปีพุทธศักราช 2566 วารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 10 ได้รับการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพวารสาร จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้มีมาตรฐานอยู่ในกลุ่มที่ 2 (จนถึง 31 ธันวาคม 2567) เพื่อรักษาคุณภาพของวารสารให้เป็นไปตามเงื่อนไขและกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ ปีที่ 10 ฉบับที่ 10 นี้ประกอบด้วย บทความวิจัย 29 เรื่อง บทความวิชาการ 3 เรื่อง มีบทความที่น่าสนใจ ได้แก่ การบริหารงานจิตอาสาเพื่อสังคมของสโมสรโรตารี ภาค 3330 โรตารีสากล โดยบทความฉบับนี้กล่าวถึง การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีผสมผสาน โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการบริหารงานจิตอาสาเพื่อสังคมของสโมสรโรตารีภาค 3330 โรตารีสากล 2) เพื่อศึกษาแนวทางในการบริหารงานจิตอาสาเพื่อสังคมของสโมสรโรตารี ภาค 3330 โรตารีสากล โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 21 คน โดยใช้การวิเคราะห์เชิงคุณภาพใช้เทคนิคเชิงพรรณนา และการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สมาชิกสโมสรและคณะกรรมการบริหารสโมสร จำนวน 294 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารงานจิตอาสาเพื่อสังคมของสโมสรโรตารี ภาค 3330 โรตารีสากล ในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารจัดการภายในองค์กร อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านกิจกรรมที่ดำเนินด้านจิตอาสา อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการสร้างเครือข่าย อยู่ในระดับมาก และด้านการประสานงาน อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ 2) แนวทางในการบริหารงานจิตอาสาเพื่อสังคมของสโมสรโรตารี ภาค 3330 โรตารีสากล ควรมีการประสานงานในการทำงานและการดำเนินกิจกรรมภายในสโมสรให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ทุกฝ่ายมีความเข้าใจถึงนโยบายและวัตถุประสงค์ของหน่วยงานได้ดียิ่งขึ้น การประสานงานเกิดจากความต้องการที่จะให้งานที่จะทำให้เกิดผลสำเร็จ โดยปฏิบัติอย่างสอดคล้องในจังหวะ เวลาเดียวกัน ได้ผลงานที่มีคุณภาพตามมาตรฐานที่เป็นไปตามข้อกำหนด

กองบรรณาธิการวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

สุภาวดี

บุญญาดา จงละเอียด

บรรณาธิการ วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(ง)
การป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีในชุมชนสู่การพัฒนาเป็นพลเมืองดิจิทัล	1
PREVENTING CYBERCRIME IN COMMUNITIES IN ORDER TO DEVELOP THE COMMUNITIES INTO DIGITAL CITIZENS	
<i>ยุพยงศ์ วิงวร</i>	
กระบวนการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปฐมวัยของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 5 จตุภูมิศรีวิชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2	12
THE DEVELOPMENT OF QUALITY ASSURANCE PROCESS FOR EARLYCHILDHOOD EDUCATION OF SCHOOL IN EDUCATION NETWORK CENTER 5 JATUPOOM SRWICHAI UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2	
<i>สุชาวดี คงไผ่ศรี, กษมา ศรีสุวรรณ, บุญเลิศ วีระพรกานต์</i>	
รูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา	23
MODEL FOR THE DEVELOPMENT OF TEACHER PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY TO ENHANCE THE INSTRUCTIONAL COMPETENCE OF ELEMENTARY SCHOOL STUDENT TEACHERS	
<i>ดวงหทัย โฮมไชยะวงศ์ และวิลาพัณย์ อรุณบุญลชาติ</i>	
ตลาดน้ำไทรน้อย: การจัดการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน	35
SAI NOI FLOATING MARKET: MANAGEMENT FOR CULTURAL TOURISM DEVELOPMENT THROUGH COMMUNITY PARTICIPATION	
<i>ณรงค์ อนุรักษ์, สุรสิทธิ์ วิทยาธิรัฐ, ปุณรภา ประดิษฐพงษ์</i>	
ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2	49
INSTRUCTIONAL LEADERSHIP OF ADMINISTRATOR AFFECTING ACADEMIC EFFECTIVENESS OF ADMINISTRATION IN THE EDUCATIONAL OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOLS UNDER THE NAKHON SI THAMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2	
<i>นิตยกานต์ บุญเกื้อ, พระปลัดไผ่ชิต ไผ่ลิต, พระมหาสุพจน์ สุเมโธ</i>	
การประยุกต์ใช้หลักสัปติธรรมในการบริหารจัดการวัดนิคมประทีป อำเภอเมือง จังหวัดตรัง	62
THE APPLICATION OF THE SAPPURISADHAMMA PRINCIPLE IN THE MANAGEMENT OF WAT NIKHOM PRATEEP, MUANG DISTRICT, TRANG PROVINCE	
<i>พระณัฐพล ฌนฐฐโพล (มุลทอง), พระครูเขลิตวัฒนานุกูล, พระครูโกศลอรธกิจ, จักรกฤษ เลิศลับ</i>	

<p>ศึกษาวเคราะห์หลักธรรมที่ปรากฏในประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพของจังหวัดตรัง AN ANALYTICAL STUDY OF DHAMMA IN FUNERAL TRADITION OF TRNA PROVINCE <i>พระปราโมทย์ สุทนต์จิตโต (เต๋าเพชร), พระครูโกศลอรธกิจ, พระครูโฆสิตวัฒน์มานุกุล</i></p>	73
<p>รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล A CAUSAL RELATIONSHIP MODEL OF FACTORS INFLUENCING TO EFFICIENCY OF SCHOOL ADMINISTRATION IN THE DIGITAL TECHNOLOGY ERA <i>สถิตย์ กุลสอน, ญาณิน ดาจง, เดือนฉาย ม่องใส, ปัญญาธิวัฒน์ จันทร์ทอง</i></p>	84
<p>การพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครมูลนิธิประชาร่วมใจ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช AN EMPOWERMENT OF RESCUE VOLUNTEER OF PRACHA RUAMJAI FOUNDATION MOUNG DISTRICT NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE <i>ปรารธนา วรรณวิจิตร, ดิเรก นุ่นกล้า, กันตภณ หนูทองแก้ว, พระครูอรุณสุตาลังการ, พระครูวิรัตธรรมโชติ</i></p>	96
<p>การบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพสู่การพัฒนาการเรียนรู้ที่มีความสุข ในยุคความปรกติ ถัดไป : กรณีศึกษาโรงเรียนเครือข่ายวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY MANAGEMENT TO CREATE HAPPY LEARNING DEVELOPMENT IN THE NEXT NORMAL ERA : A CASE STUDY OF THE KRUEWAIWITTAYAKOM SCHOOL UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE CHANTHABURI TRAT <i>วัชรินทร์ อุดหนองเลา, เรืองวิทย์ นิลโคตร, อธิวิมล วรบำรุงกุล</i></p>	104
<p>ขนาดและส่วนประกอบร่างกายของนักกีฬาเทควันโดเยาวชนที่มีความสามารถสูง BODY DIMENTIONS AND BODY COMPOSITION OF HIGH - TALENTED YOUTH TAEKWONDO ATHELETES <i>รังสฤษฎ์ จำเจริญ, ไพโรจน์ สว่างไพร, ปัญญา อินทเจริญ, นาคิน คำศรี, รตมยศ มาตเจือ</i></p>	115
<p>การศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ THE STUDY OF NEEDS ASSESSMENT IN DEVELOPING CREATIVE LEADERSHIP OF PILOT - SCHOOL ADMINISTRATORS IN EDUCATION SANDBOX OF SOUTHERN BORDER PROVINCES <i>สถีนานา อารีย์ และวุฒิชัย เนียมเทศ</i></p>	125
<p>การศึกษาสถิติด้านระยะเวลาเพื่อพัฒนาหลักนิติธรรมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา A STATISTICAL STUDY OF TIMING TO DEVELOP THE RULE OF LAW IN THE CRIMINAL JUSTICE SYSTEM <i>ธานี วรรณทร์ และวิเชษฐ สิ้นประสิทธิ์กุล</i></p>	138
<p>ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ต่อ เซอร์วิส ในซอยกิ่งแก้ว 37 MARKETING MIX FACTORS AFFECTING THE DECISION TO USE THE SERVICE OF TONG SERVICE MOTORCYCLE REPAIR SHOP IN SOI KING KAEW 37 <i>จวีร์รัตน์ รักช่าง และชินโสภณ วิสิฐนิกิจจา</i></p>	148
<p>อิทธิพลของสภาพแวดล้อมการทำงาน คุณภาพการบริการและภาพลักษณ์ขององค์กร: กรณีศึกษา ร้านกาแฟแกะดำในจังหวัดนครสวรรค์ INFLUENCE OF WORK ENVIRIONMENT SERVICE QUALITY AND CORPORATE IMAGE: CASE STUDY BLACK SHEEP COFFEE SHOP IN NAKHONSAWAN PROVINCE <i>วิรุณ อินทร์สิงห์ทอง, วินัย รังสินันท์, จรรยาภรณ์ บุญพะยอม, ชูศักดิ์ เพชรกระจ่าง</i></p>	159

<p>รูปแบบการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย VOCATIONAL TRAINING PROMOTION MODEL OF COMMUNITY COLLEGES IN THAILAND <i>กิตติยา ฤทธิภักดี, ทวีศักดิ์ พุฒสุขชี, อมลวรรณ วีระธรรมโม, ชัชวาล ชุมรักษา</i></p>	167
<p>การบริหารงานจิตอาสาเพื่อสังคมของสโมสรโรตารี ภาค 3330 โรตารีสากล SOCIAL VOLUNTEER MANAGEMENT OF ROTARY CLUBS, REGION 3330 ROTARY INTERNATIONAL <i>ศุภัทธมา เหมือนแก้ว</i></p>	178
<p>ประสิทธิผลของการออกกำลังกายแบบประยุกต์ตามภูมิปัญญาพื้นบ้าน เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุในตำบลเขาสมอคอน อำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี THE EFFECTIVENESS OF APPLIED EXERCISE ACCORDING TO FOLK WISDOM TO ENHANCE THE PHYSICAL FITNESS OF THE ELDERLY IN KHAO SAMOR KHON SUBDISTRICT THA WUNG DISTRICT LOPBURI PROVINCE <i>ศธาวิฐ ศรียา และภัทรพงษ์ ยิ่งดำรง</i></p>	191
<p>รูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรธานี เขต 1 LIFE SKILLS DEVELOPMENT MODEL FOR SECONDARY SCHOOL STUDENTS UNDER UDON THANI PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE I <i>สุนิสา วงศ์อารีย์, สุปรียา วงศ์อารีย์, เรวดี หมวดดาร์กซ์, ซาครिया พันธุ์ทอง, ทรรคนีย์ วันชาติ</i></p>	201
<p>ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มพัฒนาการศึกษาที่ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 EMOTIONAL INTELLIGENCE OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN EDUCATIONAL DEVELOPMENT GROUP 8, RATCHABURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1 <i>ณัฐธมนกาญจน์ กลิ่นน้อย และทัศนพร เกตุถนอม</i></p>	211
<p>สื่อมัลติมีเดียและเทคโนโลยีการศึกษาแบบปฏิสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยิน MULTIMEDIA AND INTERACTIVE EDUCATIONAL TECHNOLOGY TO PROMOTE LEARNING FOR LEARNERS WITH SPECIAL HEARING NEEDS <i>อนุวัฒน์ จันทละ, ศุภชัย โชติกิจวิฑูรย์, จินตนา กลิ่นนันท</i></p>	222
<p>การประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา BAIL FOR ACCUSED OR DEFENDANT IN A CRIMINAL CASE BEFORE THE COURT OF FIRST INSTANCE MADE A VERDICT ACCORDING TO THE CRIMINAL PROCEDURE CODE <i>จุฑาพร จันทรมาศ และสังเวียน เทพผา</i></p>	232
<p>ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมสุขภาพ DIETARY SUPPLEMENTS FOR HEALTH <i>กษิภัท ภัทรบวรวิฑูมิ และภัทรธิรา ผลงาม</i></p>	244
<p>ความสัมพันธ์ระหว่างการนัดกับตัวชี้วัดทางคลินิกของผลการดูแลผู้ป่วยเบาหวานชนิดในคลินิกเบาหวาน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลบ้านสวน อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย ASSOCIATED WITH MISSED APPOINTMENT AND CLINICAL INDICATORS OF DIABETES MELLITUS CARE AMONG THE DIABETES MELLITUS PATIENTS IN BANSUAN HEALTH PROMOTION HOSPITAL <i>วาสนา บุญยมนัฒ, สุพิศ กุลชัย, หทัยรัตน์ กระต่ายน้อย, บรรพต กลิ่นสุข, วรรณญา แก้วถึง</i></p>	253

การออกแบบและพัฒนาเมืองอัจฉริยะบนฐานแนวคิดเทคโนโลยีสารสนเทศ SMART CITY DESIGN AND DEVELOPMENT BASED ON INFORMATION TECHNOLOGY CONCEPTS <i>ประเวศ สิทธิ และภัทรธิรา ผลงาม</i>	262
ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับ INR ของผู้ป่วยที่ได้รับยาแวการ์ฟารินในโรงพยาบาลเกาะสมุย FACTORS INFLUENCING INR LEVEL OF PATIENTS RECEIVING WARFARIN IN SAMUI HOSPITAL <i>จารุวัลย์ พรหมคง</i>	273
การศึกษาพฤติกรรมที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจการเลือกรับประทานอาหารนอกโรงแรมของผู้เข้าพักชาวไทยในโรงแรมระดับ 5 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย THE STUDY OF BEHAVIORS OUT - OF - HOTEL DINING DECISIONS AMONG THAI GUESTS IN 5 - STAR HOTELS IN PHUKET, THAILAND <i>ณัฐพล อ่องเพชร และเทิดชาย ช่วยบำรุง</i>	283
การประเมินหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โรงเรียนดาวนายร้อย จังหวัดสงขลา โดยใช้รูปแบบของไทเลอร์ (Ralph W. Tyler) EVALUATION OF THE SCHOOL - BASED CURRICULUM IN MATHEMATICS SUBSTANCE LEARNING GROUP OF DAONAIROI SCHOOL, SONGKHLA, BY USING TYLER MODEL <i>ภาคภา กำเนิดผล, ชุติมา ทักโร, เก็ดถาวา บุญปรากการ</i>	295
การศึกษาความรู้เกี่ยวกับโรคโควิด - 19 พฤติกรรมการดูแลสุขภาพ และแนวทางการป้องกันตนเองของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในสถานการณ์โควิด - 19 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา STUDYING KNOWLEDGE ABOUT COVID - 19 HEALTH CARE BEHAVIOR AND GUIDELINES FOR SELF-PROTECTION OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS IN THE COVID - 19 SITUATION UNDER THE JURISDICTION OF THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE <i>เพชรชนัน อ้นโต, นาริรัมย์ รัตนสัมพันธ์, อธิมา วทานีย์เวช, อรธิรา สุทธิศักดิ์, ชัชพงศ์ คงเมือง</i>	305
การศึกษาความต้องการ และความคาดหวังของบุคลากรทางการศึกษาและนักศึกษาต่อการศึกษต่อในระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ THE STUDY OF NEEDS, EXPECTATIONS OF EDUCATIONAL PERSONNEL, AND STUDENTS TO CONTINUE THEIR STUDIES AT THE GRADUATE DIPLOMA PROGRAM IN TEACHING PROFESSION, RAJABHAT RAJANAGARINDRA UNIVERSITY <i>อังคณา กุลนภาดล, พรทิพย์ อ้นเกษม, สรรเสริญ หุ่นแสน, ธัญญภัทร์ ศิริชันราโรจน์, จิราภรณ์ พจนานอารีย์วงศ์</i>	316
การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพของประชาชนที่มีภาวะเสี่ยงต่อโรคเบาหวานในจังหวัดอุทัยธานี A STUDY OF FACTORS RELATED TO HEALTH BEHAVIORS OF PEOPLE WITH RISK OF DIABETES IN UTHAITHANI <i>พิพัฒน์ แก้วจงประสิทธิ์</i>	327
ปัจจัยทำนายคุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ จังหวัดเพชรบุรี PREDICTING FACTORS OF QUALITY SERVICE IN THE PRIMARY CARE UNIT AND THE PRIMARY CARE NETWORK, PHETCHABURI PROVINCE <i>ไพฑูรย์ ศิลปคร, ใจแก้ว ศิลปคร, กนกภรณ์ อ่วมพราหมณ์, ชุติมา เทียนชัยทัศน์</i>	337
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	ณ

การป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีในชุมชนสู่การพัฒนาเป็นพลเมืองดิจิทัล*

PREVENTING CYBERCRIME IN COMMUNITIES IN ORDER TO DEVELOP

THE COMMUNITIES INTO DIGITAL CITIZENS

ยุพยงค์ วิงวร*

Yupayong Wingworn

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ราชบุรี ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Science, Muban Chombueng Rajabhat University, Ratchaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: yuppayongwin@mcru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในชุมชน 2) เพื่อพัฒนาและเผยแพร่ความรู้ทางด้านการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีสู่การพัฒนาเป็นพลเมืองดิจิทัล และ 3) เพื่อจัดทำและเผยแพร่คู่มือประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในชุมชนตำบลจอมบึง เบิกไพร และสวนผึ้ง ในจังหวัดราชบุรี รูปแบบการวิจัยเป็นแบบผสมผสาน ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกและสัมภาษณ์แบบกลุ่ม และการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในชุมชนจังหวัดราชบุรีแบ่งได้เป็น 5 ลักษณะ ดังนี้ 1) ปัญหาการหลอกลวงโดยแก๊งคอลเซ็นเตอร์ 2) ปัญหาการหลอกลวงโดยการขายสินค้าออนไลน์ 3) ปัญหาการถูกแฮ็กบัญชีโซเชียล 4) ปัญหาการถูกหลอกลวงเพื่อนำเอาเอกสารและข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการกระทำความผิดอนาคต และ 5) ปัญหาการชักชวนให้มีการเปิดบัญชีเงินฝากกับสถาบันการเงินโดยมีค่าตอบแทนให้ ซึ่งผู้วิจัยเสนอแนวทางที่จะช่วยแก้ไขปัญหาล่าช้าในชุมชนให้หมดไป ต้องเสริมสร้างทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) ให้แนวคิดแนวปฏิบัติแก่ประชาชนในจังหวัดราชบุรีได้เรียนรู้ และมีความสามารถในการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างชาญฉลาด มีการบริหารจัดการ กำกับตนเองได้ รวมถึงรู้เท่าทันและสามารถปกป้องตนเองจากความเสี่ยงต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งเคารพสิทธิตนเองและผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อสังคมด้วย เพื่อเผยแพร่ต่อชุมชนกลุ่มเป้าหมายให้ได้ศึกษาเรียนรู้เป็นวงกว้างผ่านการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองจากคู่มือประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเผยแพร่แก่ประชาชนในจังหวัดราชบุรี

คำสำคัญ: อาชญากรรมทางเทคโนโลยี, ชุมชน, พลเมืองดิจิทัล

Abstract

This research article aims to: 1) Study the current situation of Cybercrime problems occurring in the communities, 2) Develop and disseminate knowledge about Cybercrime prevention towards digital citizenship development, and 3) To prepare and disseminate a community handbook on preventing technological crimes that occur in the communities of Chom-Bueng, Berkprai, and Suan Phueng sub-districts in Ratchaburi province. The research

* Received July 20, 2023; Revised September 19, 2023; Accepted October 15, 2023

methodology is a mixed-method approach, including qualitative research through in-depth interviews and group interview, as well as quantitative research through questionnaires. The research findings revealed that the current situation of cybercrimes in the communities of Ratchaburi province can be categorized into five characteristics: 1) The problem of deception by call center gangs, 2) The problem of online product fraud, 3) The problem of social media account hacking, 4) The problem of being deceived in order to use documents and personal information to facilitate future offenses, and 5) The problem of solicitation to open a deposit account with a financial institution with compensation. The researchers propose a strategy to address these issues within the community. This strategy involves enhancing digital citizenship skills among the residents of Ratchaburi Province. The aim is to educate and empower them to use digital technology wisely, self-manage, stay informed about digital technology risks, protect themselves from various threats, and respect their own and others' rights and responsibilities within society. Additionally, it includes disseminating this knowledge widely through self-learning from community handbooks on preventing technological crimes in the current context to the people of Ratchaburi Province.

Keywords: Cybercrime, Communities, Digital citizens

บทนำ

อาชญากรรมทางเทคโนโลยี คือ การกระทำความผิดที่ประสงค์ต่อทรัพย์สินหรือข้อมูลของผู้เสียหาย หรือ แม้แต่กระทั่งการทำให้เสียชื่อเสียงผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาเป็นตัวช่วยในการกระทำความผิด การดำเนินการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยีมีองค์ประกอบหลายส่วนทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ในปัจจุบันได้มีบังคับใช้และการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีหลายฉบับ อาทิ ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกัน และปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ซึ่งเป็นการกระทำความผิดที่มีปริมาณทางคดี ที่เพิ่มมากขึ้นจนส่งผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้าง และเป็นอันตรายร้ายแรงต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยทักษะในการรักษาความปลอดภัยส่วนบุคคล ในโลกดิจิทัลถือเป็นทักษะที่สำคัญสำหรับการเป็นพลเมืองดิจิทัล ทักษะนี้เน้นให้บุคคลสามารถปกป้องตนเองจากการโจรกรรมข้อมูลหรือการโจมตีทางดิจิทัล รวมถึงการปกป้อง อุปกรณ์ดิจิทัลและข้อมูล รวมถึงทรัพย์สินที่ถูกจัดเก็บไม่ให้เกิดความเสียหาย สูญหาย หรือถูกใช้งานอย่างไม่ถูกต้อง จากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (สุวรรณี ไวก์ และคณะ, 2564) ทำให้การป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีใน ชุมชนเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สำคัญในการช่วยเหลือและส่งเสริมให้คนในชุมชนเกิดทักษะที่สำคัญและจำเป็นใน การป้องกันตนเองจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่กำลังเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากในประเทศไทยและสังคมโลก

ปัจจุบันในประเทศไทยเริ่มพบการกระทำความผิดเหล่านี้มากขึ้นเป็นจำนวนมาก จากข้อมูลทางคดีของ กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บก.ปอท.) พบว่า ระหว่าง ปีพ.ศ. 2561 - 2564 จำนวนการร้องทุกข์ในคดีประเภทการหมิ่นประมาทในสื่อสังคมออนไลน์ มีจำนวนมาก เป็นอันดับ 1 ความเสียหายรวมประมาณ 1,600 ล้านบาท ส่วนอันดับ 2 ได้แก่ การถูกแฮ็ก เพื่อปรับเปลี่ยน/ขโมย/ ทำลายข้อมูลคอมพิวเตอร์ ความเสียหายรวมประมาณ 67 ล้านบาท และอันดับ 3 ได้แก่ การถูกหลอกขายสินค้า/ บริการ ความเสียหายรวมประมาณ 45 ล้านบาท (MGR Online, 2565) ประกอบกับในปี พ.ศ. 2564 ที่ผ่านมา

ตามรายงานของแอปพลิเคชัน Whoscall รายงานว่ามีการใช้โทรศัพท์เพื่อหลอกลวงในประเทศไทยกว่า 6.4 ล้านครั้ง เพิ่มขึ้น 270% จากปีก่อนหน้า ขณะที่ ข้อความ SMS หลอกลวงยังเพิ่มขึ้นถึง 57% สอดคล้องกับผลการสำรวจของสวนดุสิตโพล มหาวิทยาลัยสวนดุสิต เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2565 สำรวจความเห็นประชาชน 1,221 ตัวอย่าง เรื่อง “มีฉ้อฉลแก๊งคอลเซ็นเตอร์ ภัยสังคม ณ วันนี้” กลุ่มตัวอย่าง 40.19% ระบุว่า เคยพบเห็นการโทรเข้ามาของแก๊งคอลเซ็นเตอร์จากสื่อ, 32.87% ระบุว่า ญาติพี่น้อง หรือเพื่อนพบเจอ และ 21.02% ระบุว่า พบเจอด้วยตัวเอง ส่วนผู้ที่ไม่เคยประสบเหตุ มีจำนวน 5.92% อธิบายได้ว่า ตัวอย่างกว่า 95% ล้วนเคยพบเจอปัญหาแก๊งคอลเซ็นเตอร์มาแล้วทั้งสิ้น (ประชากรดิจิทัล ออนไลน์, 2565) อีกทั้งในปัจจุบันปัญหาการหลอกลวงให้ร่วมลงทุนออนไลน์ทั้งในรูปแบบของการทำธุรกิจ และการลงทุนในสกุลเงินดิจิทัลส่วนใหญ่จะโฆษณาผ่านออนไลน์ มีเว็บไซต์ หรือมีการประชาสัมพันธ์ผ่านเฟสบุ๊ก ยูทูบ หรือโซเชียลมีเดีย ซึ่งการลงทุนในสินทรัพย์ดิจิทัลเป็นเรื่องที่มีความเสี่ยงสูง การกำกับดูแลเน้นการป้องกันการหลอกลวงเป็นหลัก ไม่สามารถรับประกันความสำเร็จหรือผลตอบแทนได้ (ปรีช เตชะมวลาวิทย์, 2561) หรือแม้กระทั่งการหลอกลวงให้ร่วมลงทุนในการเล่นแชร์ออนไลน์ ซึ่งในปัจจุบันโลกยุคดิจิทัลที่ประชาชนเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์มากขึ้น จึงมีมีฉ้อฉลหลอกลวงประชาชนผ่านการเล่นแชร์ออนไลน์ โดยจะมีการโฆษณาชักชวน ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ให้ออมเงินโดยอ้างว่าจะให้ดอกเบี่ยสูงกว่าสถาบันการเงิน สุดท้ายก็ปิดวงแชร์หลบหนีพร้อมเงินที่ผู้เสียหายร่วมเล่นแชร์ จากการวิจัยพบว่า ผู้ที่กระทำความผิดจะอาศัยทักษะความชำนาญทางคอมพิวเตอร์ ทักษะการเรียนรู้จุดอ่อนของเหยื่อทำให้เหยื่อหลงเชื่อ (สุรัตน์ สาเรือง, 2561)

การวิจัยนี้จึงมีความสำคัญต่อการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีในชุมชนสู่การพัฒนาเป็นพลเมืองดิจิทัล เพื่อเป็นการสร้างโอกาสและความเสมอภาคในชุมชนให้เกิดการคุ้มครองทางด้านความปลอดภัยทั้งทางด้านทรัพย์สิน ชื่อเสียง และชีวิตจากการกระทำความผิดทางเทคโนโลยีในชุมชนอย่างเพียงพอ โดยในแต่ละชุมชนย่อมประกอบไปด้วยกลุ่มประชากรที่มีความหลากหลายทางด้านความรู้ ช่วงอายุ และความสนใจ จึงจำเป็นต้องมีการเข้าไปเก็บข้อมูลเพื่อดำเนินการเผยแพร่ความรู้ จัดทำเอกสาร และจัดทำคู่มือประชาชนในการป้องกันตนเองจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยีต่อไป อันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคนในชุมชนให้เกิดทักษะสำคัญของการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่สามารถใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัย รับผิดชอบ และถูกกฎหมาย เพื่อสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในชุมชน ในจังหวัดราชบุรี
2. เพื่อพัฒนาและเผยแพร่ความรู้ทั้งด้านการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี สู่การพัฒนาเป็นพลเมืองดิจิทัล
3. เพื่อจัดทำและเผยแพร่คู่มือประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในปัจจุบันแก่ชุมชนในจังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods research) ประกอบไปด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ ข้อมูลที่เก็บรวบรวมเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งเก็บได้จากเอกสารและการสัมภาษณ์ โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์และสมมุติฐานการศึกษา และข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการเก็บแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้คัดเลือกบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลได้อย่างถูกต้องและเป็นผู้มีความรู้ในด้านที่สัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยแบ่งกลุ่มเป้าหมายเป็น 2 กลุ่ม

1. กลุ่มผู้นำชุมชนในตำบลเบิกไพร จอมบึง และส่วนฝั่ง ผู้ที่เคยมีประสบการณ์ให้คำปรึกษาหรือพบเจอปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยีด้วยตนเอง โดยทำการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

2. กลุ่มประชาชนในชุมชนตำบลเบิกไพร จอมบึง และสวนผึ้ง ผู้ที่เคยมีประสบการณ์ให้คำปรึกษา หรือพบเจอปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยีด้วยตนเอง จำนวน 120 คน โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่มย่อยประกอบไปด้วยกลุ่มจอมบึง กลุ่มเบิกไพร และกลุ่มสวนผึ้ง จากนั้นทำการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกลุ่ม และได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้

- เป็นบุคคลที่เคยมีประสบการณ์ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยี
- เป็นบุคคลที่เคยประสบกับปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยี
- เป็นบุคคลที่คนในครอบครัวเคยประสบกับปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยี

โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในชุมชน ตำบลจอมบึง เบิกไพร และสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี โดยการสัมภาษณ์เจาะลึก โดยแบบสัมภาษณ์นั้นผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เป็นผู้ตรวจสอบและปรับแก้ด้านความถูกต้องชัดเจนของรูปแบบเนื้อหาและความเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย หลังจากนั้นนำผลการวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ฉบับร่างมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้ค่าระดับ 0.78 แปลได้ว่า แบบสัมภาษณ์ดังกล่าว มีดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา จึงนำมาใช้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ประกอบไปด้วย ผู้นำชุมชนในแต่ละชุมชนหรือหมู่บ้านกลุ่มเป้าหมายจำนวน 26 คน จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้วิจัยทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องดำเนินการกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาที่เหมาะสมต่อกลุ่มเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาและเผยแพร่ความรู้ทางด้านการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในปัจจุบันแก่ชุมชนเป้าหมาย ในชุมชนตำบลจอมบึง เบิกไพร และสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี โดยใช้วิธีสัมภาษณ์เจาะลึก โดยทำการแบ่งเป็น 3 กลุ่มย่อย ประกอบไปด้วยกลุ่มที่ 1 ชุมชนตำบลจอมบึง กลุ่มที่ 2 ชุมชนตำบลเบิกไพร และกลุ่มที่ 3 ชุมชนตำบลสวนผึ้ง นำเอาองค์ความรู้ทางด้านการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่ได้ทำการพัฒนาให้เหมาะสมต่อกลุ่มเป้าหมาย และทำการเผยแพร่ความรู้ดังกล่าวโดยผ่านการฝึกอบรมให้ความรู้สร้างทักษะแก่ชุมชนกลุ่มเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 3 จัดทำและเผยแพร่คู่มือประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในปัจจุบันในชุมชนเป้าหมายที่เกิดขึ้นในจังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยนำเอาความรู้ที่ได้มีการแลกเปลี่ยนจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกลุ่มมาวิเคราะห์ และประมวลเป็นคู่มือประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี เพื่อเผยแพร่ให้แก่ประชาชนคนอื่น ๆ ในชุมชนเป้าหมายที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการนี้เป็นวงกว้างต่อไป จากนั้นทำการวัดระดับความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายต่อคู่มือประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในปัจจุบันในชุมชนจังหวัดราชบุรี สอบถามในบริบท เนื้อหา มีประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาในชุมชน ความทันสมัยของเนื้อหา เนื้อหา มีความชัดเจนเข้าใจง่าย ตัวอักษรอ่านง่ายชัดเจน ภาพประกอบสวยงามเหมาะสมกับเนื้อหา โดยใช้วิธีแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) โดยกำหนดค่าคะแนน 5 ระดับ ดังนี้

- 5 หมายถึง ความพึงพอใจต่อคู่มืออยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง ความพึงพอใจต่อคู่มืออยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง ความพึงพอใจต่อคู่มืออยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง ความพึงพอใจต่อคู่มืออยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง ความพึงพอใจต่อคู่มืออยู่ในระดับน้อยที่สุด

จากนั้นนำข้อมูลที่ได้นำมาทำการวิเคราะห์วัดระดับความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายต่อคู่มือประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในปัจจุบันในชุมชนจังหวัดราชบุรี ใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และกำหนดเกณฑ์แปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามแนวคิดของเบสท์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) ดังนี้

- 4.50 - 5.00 หมายถึง ความพึงพอใจต่อคู่มืออยู่ในระดับมากที่สุด
- 3.50 - 4.49 หมายถึง ความพึงพอใจต่อคู่มืออยู่ในระดับมาก
- 2.50 - 3.49 หมายถึง ความพึงพอใจต่อคู่มืออยู่ในระดับปานกลาง
- 1.50 - 2.49 หมายถึง ความพึงพอใจต่อคู่มืออยู่ในระดับน้อย
- 1.00 - 1.49 หมายถึง ความพึงพอใจต่อคู่มืออยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวิจัยในกลุ่มตัวอย่างชุมชนในจังหวัดราชบุรี ประกอบไปด้วยชุมชนในตำบลจอมบึง จำนวน 7 หมู่บ้าน ตำบลเป็กไพร จำนวน 11 หมู่บ้าน และตำบลสวนผึ้ง จำนวน 8 หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น 26 หมู่บ้าน จากการเก็บข้อมูล พบว่า ชุมชนเป้าหมายประสบปัญหาเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้ 1) ปัญหาความไม่รู้เท่าทันต่อกลอุบายของอาชญากรทางเทคโนโลยีที่เข้ามาหลอกลวงให้มีการโอนเงินไปซึ่งทรัพย์สิน หรือข้อมูล หรือเอกสารที่สำคัญ 2) ปัญหาการไม่รู้ถึงกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในกระบวนการยุติธรรม เนื่องจากอาชญากรมักจะอ้างตัวเป็นตำรวจ หรือผู้ที่มีอำนาจในการดำเนินการทางกฎหมาย และข่มขู่ให้เหยื่อกลัวว่าจะถูกดำเนินคดีหากไม่ทำตาม 3) ปัญหาในการขาดองค์ความรู้ในการป้องกันตนเองจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี และแนวทางในการดำเนินการเมื่อตกเป็นเหยื่อ

เมื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในชุมชน ในจังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นสามารถแบ่งได้เป็น 5 ลักษณะ ดังนี้

1. ปัญหาการหลอกลวงโดยแก๊งคอลเซ็นเตอร์ ลักษณะของการก่ออาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นมักมาในรูปแบบการติดต่อเข้ามายังผู้เสียหายทางโทรศัพท์ โดยอาชญากรมักจะมีการอ้างตัวว่าเป็นเจ้าหน้าที่องค์กรหรือเจ้าพนักงานหน่วยงานของภาครัฐ โดยลักษณะในการติดต่อเข้ามาจะมีการแจ้งข้อมูล เช่น อ้างว่าติดต่อมาจากบริษัทขนส่งพัสดุ และทำการหลอกลวง ชื่อ - นามสกุลของผู้เสียหาย จากนั้นจึงแจ้งว่ามีการตรวจ พบว่า ผู้เสียหายมีชื่อเป็นผู้ส่งพัสดุที่ภายในมีของผิดกฎหมาย และให้ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ติดต่อกับผู้เสียหายเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจปลอม และมักจะใช้คำพูดข่มขู่ผู้เสียหายตลอดว่าถ้าไม่กระทำตามจะถูกดำเนินคดีตามกฎหมายมีโทษจำคุกหลายปี และให้ทำการโอนเงินไปให้ยังบัญชีที่แจ้งมาเพื่อทำการตรวจสอบแล้วจะโอนคืนให้ภายหลัง เมื่อมีการโอนเงินไปให้ก็ไม่สามารถติดต่อกับได้ หรือมีการหลอกลวงในอีกลักษณะที่มีคล้ายคลึงกัน คือ อ้างว่าติดต่อมาจากเจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจสอบ พบว่า ผู้เสียหายเป็นผู้กระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับการฟอกเงินและให้โอนเงินในบัญชีเข้ามาเพื่อตรวจสอบ และการหลอกลวงในลักษณะการติดตามทวงถามหนี้โดยอ้างว่าผู้เสียหายไปค้ำประกันเงินกู้กับบุคคลที่สาม และหากไม่ดำเนินการชำระหนี้จะมีการดำเนินคดีตามกฎหมายกับผู้เสียหาย ซึ่งมีการกล่าวอ้างว่าถ้าไม่ชำระหนี้จะมีโทษจำคุกเพื่อข่มขู่ให้ผู้เสียหายเกิดความหวาดกลัวและยินยอมชำระเงินให้

2. ปัญหาการหลอกลวงโดยการขายสินค้าออนไลน์ ลักษณะการก่ออาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นนี้ปรากฏในลักษณะการโฆษณาขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊ก ไลน์ เป็นการหลอกลวงโดยใช้ภาพที่ไม่ตรงกับความเป็นจริงของสินค้า หรือในบางครั้งสินค้าที่ได้มาเป็นสินค้าที่ชำรุดไม่สามารถใช้งานได้ตามภาพ หรือการโฆษณา หรือในบางกรณีเป็นการหลอกให้โอนเงินโดยไม่มีการส่งสินค้าให้ รวมถึงกรณีการส่งสินค้ามาให้ยังสถานที่พักโดยใช้วิธีการเก็บเงินปลายทาง ซึ่งแท้ที่จริงแล้วผู้เสียหายไม่ได้มีการส่งสินค้าทางออนไลน์แต่อย่างใด

แต่คนในบ้านเป็นผู้รับไว้แทนเพราะเห็นว่าราคาไม่สูงมาก จึงมีการชำระเงินไปก่อน เมื่อผู้เสียหายกลับมาบ้านจึงพบว่า เป็นสินค้าที่ไม่ได้สั่งและเมื่อแกะสินค้าออกมา พบว่า เป็นของที่ไม่มีคุณค่า เช่น กล้องบรรจุก้อนหิน เป็นต้น

3. ปัญหาการถูกแฮ็กบัญชีโซเชียล ลักษณะการก่ออาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้น อยู่ในลักษณะของผู้เสียหายถูกแฮ็กบัญชีส่วนใหญ่เป็นบัญชีเฟซบุ๊ก และเมื่ออาชญากรแฮ็กบัญชีได้แล้วจะนำเอาบัญชีดังกล่าวไปติดต่อกับเพื่อนในบัญชีของผู้เสียหายแล้วทำการขอยืมเงิน โดยให้เพื่อนของผู้เสียหายโอนเงินไปยังบัญชีของอาชญากร ซึ่งผู้ที่ถูกหลอกลวงให้โอนเงินมีการโอนให้เพราะอาชญากรมักแฮ็กบัญชีผู้ที่มีความน่าเชื่อถือในชุมชน และเวลาติดต่อกันมักจะอ้างเหตุจำเป็น เช่น เดินทางไปต่างจังหวัดแล้วกระเป๋าสตางค์หาย หรือมีเหตุจำเป็นเจ็บป่วยอยู่ที่โรงพยาบาลจำเป็นต้องใช้เงินด่วน ทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหลงเชื่อเพราะเห็นว่าเป็นผู้มีที่น่าเชื่อถือในชุมชน ประกอบกับเป็นเหตุจำเป็นเร่งด่วน จึงได้รับทำการโอนเงินไปให้ แต่เมื่อโอนเงินไปแล้วกลับ พบว่า ไม่สามารถติดต่อได้อีก

4. ปัญหาการถูกหลอกลวงเพื่อนำเอาเอกสารและข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการกระทำความผิดอนาคต ลักษณะการก่ออาชญากรรมที่เกิดขึ้น เป็นการมุ่งเป้าไปที่ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่บ้านเพียงลำพัง อาชญากรจะอาศัยโอกาสเข้าไปพบปะพูดคุย โดยอ้างว่าเป็นตัวแทนของหน่วยงานที่สามารถเปิดซิมการ์ดเบอร์โทรศัพท์มือถือให้ใช้ได้ โดยไม่ต้องไปติดต่อที่สำนักงานโดยตรง และเสนอให้ผู้สูงอายุส่งมอบเอกสารที่สำคัญพร้อมให้เซ็นรับรองสำเนาถูกต้องให้ด้วย เพื่อนำไปใช้เปิดซิมการ์ดมือถือแล้วนำส่งซิมการ์ดมือถือมาให้ภายหลังเมื่อเปิดใช้งานได้สำเร็จแล้ว จากนั้นก็ไม่สามารถติดต่อกับผู้ที่มาแอบอ้างตนเพื่อขอข้อมูลและเก็บเอกสารไปได้อีก ซึ่งสร้างความกังวลใจว่า เอกสารดังกล่าวอาจถูกนำไปใช้เพื่อเปิดเป็นซิมการ์ดเบอร์โทรศัพท์มือถือ เพื่อให้อาชญากรนำไปใช้กระทำความผิดในอาชญากรรมทางเทคโนโลยี หรือที่รู้จักกันในชื่อว่า “ซิมม้า” โดยอาชญากรจะใช้ซิมที่ได้เปิดขึ้นนี้ใช้สำหรับโทรไปหลอกลวงเหยื่อ และเมื่อตำรวจติดตามจับตัวคนร้ายก็จะตามสืบจากเบอร์โทรศัพท์มือถือ แต่เจ้าของเบอร์มือถือกับอาชญากรนั้น กลับไม่เคยรู้จักกันมาก่อน ส่งผลให้ตำรวจไม่สามารถตามจับอาชญากรที่แท้จริงได้

5. ปัญหาการชักชวนให้มีการเปิดบัญชีเงินฝากกับสถาบันการเงินโดยมีค่าตอบแทนให้ ลักษณะการก่ออาชญากรรมที่เกิดขึ้นในลักษณะนี้จะมีผู้มาชักชวนคนในชุมชนไปเปิดบัญชีกับธนาคารแล้วให้นำเอาบัตรเอทีเอ็มและสมุดเงินฝากมาให้แก่อาชญากรแล้วจะมีค่าตอบแทนให้ โดยหลอกลวงว่าการเปิดบัญชีแล้วนำมาให้สามารถทำได้ไม่มีความผิดตามกฎหมาย แต่แท้จริงแล้วอาชญากรเหล่านี้นำเอาบัญชีที่คนในชุมชนเปิดให้ไปใช้ในการรับเงินจากการก่ออาชญากรรมทางเทคโนโลยี และเมื่อตำรวจสืบถึงบัญชีผู้รับเงิน พบว่า เจ้าของบัญชีเงินฝากกับอาชญากรนั้นกลับไม่เคยรู้จักกันมาก่อน ส่งผลให้ตำรวจไม่สามารถตามจับอาชญากรที่แท้จริงได้

ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนเป้าหมายประสบปัญหาเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี จึงจำเป็นต้องพัฒนาและเผยแพร่ความรู้ทางด้านการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน รวมถึงการรับฟังข้อเสนอแนะและความคิดเห็นจากชุมชนเพื่อปรับปรุงเนื้อหา ความรู้ และการสื่อสารในอนาคต รวมถึงการปรับเปลี่ยนประเด็นต่าง ๆ ตามความต้องการของชุมชน และเนื้อหาความรู้ที่เผยแพร่จะช่วยให้แนวทางการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีของประชาชนมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้ดี ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

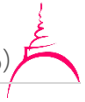
1. ปัญหาความรู้เท่าทันต่อกลอุบาย ของอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เข้ามาหลอกลวง ให้มีการโอนเงินไปซึ่งทรัพย์สิน ข้อมูล หรือเอกสารที่สำคัญ เนื่องจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยีมีรูปแบบในการหลอกลวงที่ไม่ตายตัว มีการเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงระยะเวลาและกระแสของสังคม โดยผู้เสียหายส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่ได้ติดตามข่าวสาร เกี่ยวกับกลโกงของอาชญากรรมทางเทคโนโลยีอยู่ตลอดเวลา ทำให้ตนเองตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ผู้วิจัยจึงให้ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมายในเรื่องกลโกงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันรวมถึงแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นได้ในอนาคต รวมถึงกำหนดแนวทางในการสร้างการประชาสัมพันธ์ในชุมชนโดยผ่านช่องทางการติดต่อ

ออนไลน์ในชุมชน เพื่อรายงานหรือประชาสัมพันธ์กลไกทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในชุมชนหรือในประเทศไทย โดยให้หัวหน้าชุมชนเป็นผู้ช่วยประชาสัมพันธ์และเผยแพร่กลไกให้กับคนในชุมชนรับรู้รับทราบด้วยอีกทาง

2. ปัญหาการไม่รู้ถึงกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในกระบวนการยุติธรรม เนื่องจากอาชญากรรมมักจะอ้างตัวเป็นตำรวจ หรือผู้ที่มีอำนาจในการดำเนินการทางกฎหมาย และข่มขู่ให้เหยื่อกลัวว่าจะถูกดำเนินคดีหากไม่ทำตาม เนื่องจากอาชญากรส่วนใหญ่มักจะใช้กลอุบายในการข่มขู่ ว่าหากไม่กระทำตามจะถูกดำเนินคดีทางกฎหมายเพื่อให้เหยื่อเกิดความหวาดกลัวและยอมทำตามในที่สุด ผู้วิจัยจึงให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี เช่น ประมวลกฎหมายอาญา ในเรื่อง ฉ้อโกง หมิ่นประมาท พระราชบัญญัติการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 ในเรื่อง การนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลอันเป็นเท็จ รวมถึงการเผยแพร่หรือส่งต่อข้อมูลคอมพิวเตอร์โดยรู้ว่าเป็นข้อมูลเท็จ พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 ในเรื่องความผิดเกี่ยวกับการเปิดซิมการ์ดมือถือ หรือบัญชีเงินฝาก (ซิมม้า และ บัญชีม้า) โดยไม่ได้ใช้เองและให้บุคคลอื่นนำไปใช้ก่ออาชญากรรม

3. ปัญหาในการขาดองค์ความรู้ในการป้องกันตนเองจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี และแนวทางในการดำเนินการเมื่อตกเป็นเหยื่อ ผู้วิจัยจึงกำหนดแนวทางในการป้องกันตนเองจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี โดยการมุ่งเน้นให้ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมายในเรื่องกลไกต่าง ๆ โดยพึงระลึกไว้เสมอว่าการติดต่อเข้ามาของบุคคลภายนอกอาจไม่ใช่เรื่องจริงเสมอไป โดยเฉพาะถึงการติดต่อเข้ามาเพื่อขอข้อมูลส่วนบุคคล หรือให้โอนทรัพย์สินต่าง ๆ ไม่ควรรีบทำตาม และควรปรึกษาคนในชุมชน หรือหัวหน้าชุมชนเพื่อร่วมกันตรวจสอบและป้องกันไม่ให้เกิดปัญหา อีกทั้ง หากพบเจอการหลอกลวงทางเทคโนโลยีในชุมชนควรรีบดำเนินการแจ้งผู้นำชุมชนเพื่อให้เกิดการประชาสัมพันธ์ถึงภัยที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดการระวังตัวของคนในชุมชน อีกทั้ง มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีที่ช่วยป้องกันตนเองจากอาชญากรรมทางเซเบอร์ เช่น แอปพลิเคชัน Whoscall ที่ช่วยแจ้งเตือนเบอร์โทรศัพท์ที่ติดต่อเข้ามาว่า เป็นอาชญากรรมทางเทคโนโลยีหรือไม่ รวมถึงเว็บไซต์ ฉลาดโอน และแบล็คลิสต์เซลเลอร์ ที่ช่วยตรวจสอบบัญชีผู้รับเงินปลายทางว่าเป็นอาชญากรรมทางไซเบอร์หรือไม่ ซึ่งพบว่า เทคโนโลยีดังกล่าวช่วยตรวจสอบข้อมูลให้กับชุมชนเป้าหมายได้จริง ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการติดต่อขอความช่วยเหลือหรือแจ้งความดำเนินคดี เมื่อตนเองตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมทางเทคโนโลยี เช่น เบอร์โทรศัพท์ของแต่ละธนาคาร ในการแจ้งเหตุฉุกเฉินเมื่อตกเป็นเหยื่อเบอร์โทรศัพท์สายด่วนตำรวจเซเบอร์ (1441) เว็บไซต์แจ้งความออนไลน์คดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (<https://thaipoliceonline.com/>)

เพื่อจัดทำและเผยแพร่คู่มือประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จัดเก็บจากชุมชนเป้าหมาย เพื่อนำไปจัดทำคู่มือประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในปัจจุบันในชุมชนจังหวัดราชบุรี และถือเป็นการเสริมสร้างทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) ให้แนวคิดแนวปฏิบัติแก่ประชาชน ในจังหวัดราชบุรีได้เรียนรู้และมีความสามารถในการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างชาญฉลาด มีการบริหารจัดการ กำกับตนเองได้ รวมถึงรู้เท่าทันและสามารถปกป้องตนเองจากความเสี่ยงต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งเคารพสิทธิตนเองและผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อสังคมด้วย เพื่อเผยแพร่ต่อชุมชนกลุ่มเป้าหมายให้ได้ศึกษาเรียนรู้เป็นวงกว้างผ่านการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองจากคู่มือประชาชน และรับฟังข้อเสนอแนะของชุมชนโดยการนำมาปรับเนื้อหาให้ตรงกับความต้องการและความพึงพอใจของชุมชน โดยผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์นี้เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาข้อมูลและการสื่อสารในอนาคตเพื่อเสริมสร้างการเข้าใจและรับรู้ของชุมชนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยีและวิธีการป้องกันมากยิ่งขึ้นในอนาคต โดยในครั้งนี้ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลเพื่อวัดระดับความพึงพอใจของชุมชนกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อคู่มือประชาชน ในการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้น ในปัจจุบันในชุมชนจังหวัดราชบุรี เพื่อนำไปหาค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความพึงพอใจของชุมชนกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อคู่มือประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในปัจจุบันของชุมชนจังหวัดราชบุรี (n=120)

ข้อ	หัวข้อในการวัดผล	(\bar{X})	(S.D.)	แปลผล
1.	เนื้อหา มีประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาในชุมชน	4.52	0.65	มากที่สุด
2.	ความทันสมัยของเนื้อหา	4.37	0.77	มาก
3.	เนื้อหา มีความชัดเจนเข้าใจง่าย	4.18	0.77	มาก
4.	ตัวอักษรอ่านง่ายชัดเจน	4.33	0.61	มาก
5.	ภาพประกอบสวยงามเหมาะสมกับเนื้อหา	4.29	0.60	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม		4.34	0.68	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ความพึงพอใจของชุมชนกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อคู่มือประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในปัจจุบันของชุมชนจังหวัดราชบุรี ซึ่งมีค่าแปลผลโดยค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X} = 4.34$, S.D = 0.68) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายหัวข้อโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปต่ำสุด พบว่าหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เนื้อหา มีประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาในชุมชน ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.52$, S.D = 0.65) อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ความทันสมัยของเนื้อหา ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.37$, S.D = 0.77) อยู่ในระดับมาก ตัวอักษรอ่านง่ายชัดเจน ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.33$, S.D = 0.61) อยู่ในระดับมาก ภาพประกอบสวยงามเหมาะสมกับเนื้อหา ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.29$, S.D = 0.60) อยู่ในระดับมาก และหัวข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ เนื้อหา มีความชัดเจนเข้าใจง่าย ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.18$, S.D = 0.77) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “การป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีในชุมชนสู่การพัฒนาเป็นพลเมืองดิจิทัล” วัตถุประสงค์ในการวิจัยข้อที่ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในชุมชนพบว่า สภาพปัจจุบันของปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในชุมชนจังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยพบว่า แม้จะมีการพยายามหาแนวทางป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีอย่างเข้มงวด แต่สภาพในชุมชนที่เกิดขึ้นยังคงพบการหลอกลวงผู้เสียหายเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งรูปแบบกลโกงก็มีการเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงเวลาทำให้ยากต่อการป้องกัน ซึ่งสอดคล้องกับบทความวิจัยของ ดิเรกฤทธิ์ บุษยธนากรณ และสุนนทิพย์ จิตสว่าง เรื่อง “การเปลี่ยนรูปแบบของอาชญากรรมในศตวรรษที่ 21: ปัญหาอาชญากรรมลูกผสมในสังคมไทย” พบว่าอาชญากรรมในสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 มีการผสมผสานแบบลูกผสมระหว่างอาชญากรรมรูปแบบเดิมกับรูปแบบใหม่ โดยรูปแบบการก่ออาชญากรรมมีความซับซ้อน โดยอาศัยปัจจัยด้านเทคโนโลยี จิตวิทยา สภาพแวดล้อมทางสังคมมาเป็นตัวแปร ทำให้ป้องกันได้ยาก และการจับตัวผู้กระทำความผิดก็เป็นไปได้ยากเช่นกัน (ดิเรกฤทธิ์ บุษยธนากรณ และสุนนทิพย์ จิตสว่าง, 2556)

วัตถุประสงค์ในการวิจัยข้อที่ 2) เพื่อพัฒนาและเผยแพร่ความรู้ทางด้านการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีสู่การพัฒนาเป็นพลเมืองดิจิทัล การวิจัยนี้มุ่งพัฒนาและเผยแพร่ความรู้ทางด้านการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ผู้วิจัยพบว่า ปัญหาความไม่รู้เท่าทันต่อกลอุบายของอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ปัญหาการไม่รู้ถึงกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในกระบวนการยุติธรรม และปัญหาในการขาดองค์ความรู้ในการป้องกันตนเองจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี และแนวทางในการดำเนินการเมื่อตกเป็นเหยื่อ ถือเป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้คนในชุมชนตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มผู้สูงอายุที่อยู่ลำพัง และไม่ค่อยมีเวลาในการติดตามข่าวสารเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนา

องค์ความรู้ในการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในปัจจุบันทั้งความรู้เกี่ยวกับกลไกในรูปแบบต่าง ๆ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง การดำเนินการเมื่อตกเป็นเหยื่อ และเทคโนโลยีที่ช่วยในการป้องกันตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับบทความวิจัยของ กิตติศักดิ์ คุรุพันธ์ และทัชชกร แสงทองดี เรื่อง “แนวทางการป้องกันอาชญากรรมไซเบอร์ของประเทศไทย” พบว่า มาตรการทางกฎหมายถือเป็นอีกหนึ่งแนวทางในการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี และต้องทำความเข้าใจกับการเพิ่มความรู้ความเข้าใจด้านเทคโนโลยีและสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยีเพื่อให้เกิดความรู้เท่าทันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีเหล่านี้ โดยกลุ่มผู้ตกเป็นเหยื่อมักเป็นผู้สูงอายุ (กิตติศักดิ์ คุรุพันธ์ และทัชชกร แสงทองดี, 2566) และสอดคล้องกับบทความวิจัยของ สรวิต บุญมี เรื่อง “ภัยแก๊งคอลเซ็นเตอร์ จากอาชญากรรมทางเศรษฐกิจสู่อาชญากรรมทางเทคโนโลยี” พบว่า มาตรการทางกฎหมายถือเป็นกลไกที่มีบทบาทสำคัญในการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี และกลุ่มผู้สูงอายุมักตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมทางเทคโนโลยีมากที่สุด เนื่องจากไม่ได้ติดตามข่าวสารเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี และไม่คุ้นเคยกับอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศ (สรวิต บุญมี, 2566) และวัตถุประสงค์ในการวิจัยข้อที่ 3) เพื่อจัดทำและเผยแพร่คู่มือประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในชุมชนตำบลจอมบึง เบิกไพร และสวนผึ้ง ในจังหวัดราชบุรี การวิจัยนี้ได้มีการจัดทำและเผยแพร่คู่มือประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ผู้วิจัยพบว่า แม้ปัจจุบันทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนจะมีการประชาสัมพันธ์และสร้างความตระหนักถึงอันตรายของอาชญากรรมทางเทคโนโลยี แต่ประชาชนในชุมชนเป้าหมายยังคงประสบปัญหาดังกล่าวและมีการตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมทางเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจึงมีความจำเป็นต้องมีการพัฒนาและเผยแพร่ความรู้ทางด้านการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในชุมชน และเผยแพร่ผ่านคู่มือประชาชนเพื่อเป็นการสื่อสารและสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนในชุมชนเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับบทความวิจัยของ สุรัตน์ สาเรือง เรื่อง “อาชญากรรมบนอินเทอร์เน็ต” พบว่า แนวทางในการป้องกันและระงับอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในอินเทอร์เน็ต ได้แก่ การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจให้กับประชาชน การสร้างความตระหนักถึงภัยที่อาจเกิดขึ้น ตลอดจนการเตรียมความพร้อมให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี (สุรัตน์ สาเรือง, 2561) และสอดคล้องกับบทความวิจัยของ ชฎาภรณ์ สิงห์แก้ว เรื่อง “บทบาทภาครัฐในการป้องกันอาชญากรรมไซเบอร์เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม” พบว่า การให้ความรู้แก่ภาคประชาชนด้วยการจัดการฝึกอบรม การจัดทำเอกสาร หรือการจัดทำคู่มือ โดยใช้ความรู้ที่ทันต่อเหตุการณ์ โดยประกอบไปด้วยความรู้ทางด้านกฎหมาย และความรู้ทางด้านเทคโนโลยีประกอบกันเพื่อสร้างความรู้เท่าทันสร้างความตระหนักต่อการป้องกันตนเองจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ชฎาภรณ์ สิงห์แก้ว, 2564)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีในชุมชนสู่การพัฒนาเป็นพลเมืองดิจิทัล เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในชุมชน ในจังหวัดราชบุรี ประกอบไปด้วยชุมชนในตำบลจอมบึง ตำบลเบิกไพร และตำบลสวนผึ้ง รวมทั้งสิ้น 26 หมู่บ้าน พบว่า ชุมชนเป้าหมายประสบปัญหาเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้ 1) ปัญหาความไม่รู้เท่าทันต่อกลอุบายของอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เข้ามาหลอกลวงให้มีการโอนเงินไปยังทรัพย์สิน หรือข้อมูล หรือเอกสารที่สำคัญ 2) ปัญหาการไม่รู้ถึงกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในกระบวนการยุติธรรม เนื่องจากอาชญากรรมมักจะอ้างตัวเป็นตำรวจ หรือผู้ที่มีอำนาจในการดำเนินการทางกฎหมาย และข่มขู่ให้เหยื่อกลัวว่าจะถูกดำเนินคดีหากไม่ทำตาม 3) ปัญหาในการขาดองค์ความรู้ในการป้องกันตนเองจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี และแนวทางในการดำเนินการเมื่อตกเป็นเหยื่อ ผู้วิจัยจึงได้เผยแพร่ความรู้ในการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้น ให้ประชาชนเท่าทันกับภัยทางไซเบอร์ที่กำลังแพร่ระบาด ในปัจจุบันและมีทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัลในการรักษาความปลอดภัยของ

ตนเองบนโลกไซเบอร์ (Cybersecurity Management) ความสามารถในการป้องกันการถูกโจรกรรมข้อมูล หรือถูกโจมตีในโลกออนไลน์ต่าง ๆ ได้อย่างปลอดภัย โดยผ่านคู่มือประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน แก่ชุมชนในจังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการตั้งกลุ่มภาคีเครือข่ายของผู้นำชุมชนในการร่วมกันประชาสัมพันธ์ และแจ้งข่าวเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อให้ประชาชนในชุมชนรู้เท่าทันกลโกงของอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปโดยตลอด ด้านพัฒนาและเผยแพร่ความรู้ทางด้านการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน การเผยแพร่คู่มือประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี หากมีการแจกจ่ายผ่านระบบออนไลน์จะสามารถเผยแพร่ข้อมูลออกไปได้เป็นวงกว้างและเกิดประโยชน์แก่ชุมชนโดยรอบ และผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ 1) ควรศึกษาสภาพปัจจุบันของปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในชุมชน จังหวัดราชบุรี โดยกำหนดพื้นที่กลุ่มเป้าหมายให้กว้างขึ้น เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างหลากหลาย 2) ควรมีการสร้างความร่วมมือระหว่างหลายส่วนร่วม ส่วนราชการท้องถิ่น สถาบันการศึกษาองค์กรสังคมฯ และภาคธุรกิจควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาแผน และโครงการเพื่อเสริมสร้างการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีในชุมชน การสร้างและส่งเสริมความตระหนักในสังคม การแสดงความรับผิดชอบต่อปัญหาการอาชญากรรมทางเทคโนโลยี และการเชื่อมโยงให้คนในชุมชนรับรู้ถึงอันตรายและวิธีป้องกัน และการสนับสนุนการศึกษา ส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยทางไซเบอร์และการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีในโรงเรียนและองค์กรศึกษา อื่น ๆ เพื่อสร้างคนรุ่นใหม่ที่มีความเข้าใจและความตระหนักในเรื่องนี้

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนโครงการ 1 อาจารย์ 1 งานวิจัยพัฒนาพื้นที่ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ประจำปีงบประมาณ 2565

เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ คุรุพันธ์ และทัชชกร แสงทองดี. (2566). แนวทางการป้องกันอาชญากรรมไซเบอร์ของประเทศไทย. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 9(6), 179 - 190.
- ชฎาภรณ์ สิงห์แก้ว. (2564). บทบาทภาครัฐในการป้องกันอาชญากรรมไซเบอร์เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น, 18(1), 539 - 552.
- ดิเรกฤทธิ์ บุษยธนากรณ และสุนทวิทย์ จิตสว่าง. (2556). การเปลี่ยนรูปแบบของอาชญากรรมในศตวรรษที่ 21: ปัญหาอาชญากรรมลูกผสมในสังคมไทย. วารสารสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 52(1), 1 - 29.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ประชาชาติธุรกิจ ออนไลน์. (2565). แก๊งคอลเซ็นเตอร์ระบาด ฟุ้ง 270% ตำรวจ-กสทช. ล้อมคอก”. เรียกใช้เมื่อ 14 มิถุนายน 2565 จาก <https://www.sec.or.th/TH/Template3/Articles/2561/ac-post-25611024-warning-icoandcryptocurrency.pdf>
- ปรีย เตชะมวลไวยวิทย์. (2561). ระวังถูกหลอกลงทุน ...ไอซีโอและคริปโทเคอร์เรนซ์. เรียกใช้เมื่อ 13 มิถุนายน 2565 จาก <https://www.sec.or.th/TH/Template3/Articles/2561/ac-post-25611024-warning-icoandcryptocurrency.pdf>
- สรวิศ บุญมี. (2566). ภัยแก๊งคอลเซ็นเตอร์ จากอาชญากรรมทางเศรษฐกิจสู่อาชญากรรมทางเทคโนโลยี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 17(2), 19 - 26.

- สุรัตน์ สาเรือง. (2561). อาชญากรรมบนอินเทอร์เน็ต. วารสารสหศาสตร์ (คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล), 18(2), 134 - 161.
- สุวรรณณี ไวกี และคณะ. (2564). มนุษย์กับความเป็นพลเมืองดิจิทัล. วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์, 7(2), 339 - 355.
- MGR Online. (2565). ปอท.เปิดสถิติอาชญากรรมทางเทคโนโลยี “หมิ่นประมาท” มากสุด “แฮ็กข้อมูล” อันดับ 2. เรียกใช้เมื่อ 14 มีนาคม 2565 จาก <https://m.mgronline.com/online/section/detail/9580000026336>

**กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปฐมวัย
ของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 5 จตุภูมิศรีวิชัย
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2***

**THE DEVELOPMENT OF QUALITY ASSURANCE PROCESS FOR EARLYCHILDHOOD
EDUCATION OF SCHOOL IN EDUCATION NETWORK CENTER 5 JATUPOOM
SRIWICHAI UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 2**

สุชาวดี คงไขศรี*, กษมา ศรีสุวรรณ, บุญเลิศ วีระพรกานต์

Suchavadee Kongkaisee, Kasama Srisuwan, Boonlert weeraponkan

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: 6403202045@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียน 2) ศึกษากระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปฐมวัย ของโรงเรียน 3) นำเสนอกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปฐมวัย ของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 5 จตุภูมิศรีวิชัย โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 15 คน ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อมูลเชิงลึก 5 คน สันทนาการกลุ่ม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปฐมวัย ของโรงเรียน ดำเนินงานทั้งหมด 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 3) ดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 4) ประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา 5) ติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา 6) จัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง และ 7) พัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ โดยแต่ละขั้นตอนยังดำเนินการได้ไม่ครบถ้วนตามระบบ และกระบวนการ 2) การศึกษากระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปฐมวัย ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน 1) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 3) ดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน 4) ประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา 5) ติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา 6) จัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง และ 7) พัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ 3) การนำเสนอกระบวนการ การประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปฐมวัย ของโรงเรียน พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มทุกคนเห็นว่า มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ สามารถนำไปใช้ดำเนินงานตามกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาได้

คำสำคัญ: กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน, ระดับปฐมวัย, ศูนย์เครือข่ายที่ 5 จตุภูมิศรีวิชัย

* Received July 22, 2023; Revised August 27, 2023; Accepted September 20, 2023

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the operating conditions of internal educational quality assurance in schools, 2) to study the process of internal educational quality assurance at the early childhood level of schools, 3) to present the process of internal educational quality assurance at the early childhood level. of schools in the network center 5, Jatuphum Srivichai. The research was qualitative methods. Data were collected by in - depth interviews with 15 stakeholders, 5 There are 5 in - depth experts. Focus Group Discussion by experts 7 pictures per person by analytic induction. The results of the study revealed that: 1) Set educational standards for educational institutions 2) Prepare educational management development plans of educational institutions 3) Implement the educational management development plans of educational institutions 4) Evaluate and inspect educational quality within educational institutions 5) Follow up results take action to develop educational institutes to meet the quality of educational standards; 6) prepare self - assessment reports; and 7) develop educational institutes to have quality. Each step is still incomplete according to the system and process. 2) A study of the process for internal education quality assurance at the early childhood level, consisting of 7 steps: 1) Set educational standards for educational institutions 2) Prepare educational management development plans for educational institutions 3) Implement the school educational management development plans 4) Evaluate and inspect educational quality within educational institutions. 5) Follow up on the results of operations to develop educational institutions to meet quality standards. 6) Prepare self - assessment reports, and 7) Develop educational institutions to have quality. 3) Process presentation The quality assurance of internal education at the early childhood level of the school found that all experts in the group discussion saw that it was appropriate. have a possibility and helpful can be used to operate according to the educational quality assurance process.

Keywords: Internal Educational Quality Assurance Process, Level Childhood, The Network Center 5 Jatuphum Srivichai

บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้คนมีความรู้และคุณสมบัติต่าง ๆ ที่ช่วยให้คนนั้นอยู่รอดในโลกได้เป็นประโยชน์ต่อตนเองครอบครัวและสังคมส่วนรวม สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี คุณภาพการศึกษาจึงสะท้อนถึงคุณภาพคนที่เป็นผลผลิตของการจัดการศึกษา ในบริบทของสังคมไทยปัจจุบันรูปแบบการศึกษาส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาในระบบ ดังนั้น สถานศึกษาจึงเป็นหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานการณ์ปัจจุบันสถานศึกษาส่วนใหญ่เหลื่อมล้ำแตกต่างกัน ทั้งในด้านงบประมาณคุณภาพบุคลากรหรือแม้แต่ปัจจัยด้านผู้เรียนรวมทั้งปัจจัยเอื้ออื่น ๆ เช่นความร่วมมือของคณะกรรมการสถานศึกษาการสนับสนุนจากชุมชนหน่วยงานหรือองค์กรที่อยู่ใกล้เคียงสถานศึกษาและการติดตามช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัดสิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษา อีกทั้งปัจจุบันสถานศึกษามีอิสระในการบริหารจัดการศึกษาด้วยตนเอง มีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามบริบท และความต้องการของตนเองคุณภาพผู้เรียน และคุณภาพในการบริหารจัดการจึงมี

ความแตกต่างกันพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2555 จึงกำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา อันนำไปสู่การกำหนดให้มีมาตรฐาน

การจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กแรกเกิดจนถึงอย่างเป็นองค์รวมบนพื้นฐาน การอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการเด็กปฐมวัย แต่ละคนให้เต็ม ศักยภาพบริบทสังคมวัฒนธรรมที่อาศัยอยู่ด้วยความรักความเอื้ออาทรและความเข้าใจของทุกคน สร้างรากฐาน คุณภาพชีวิตส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกายด้านอารมณ์จิตใจด้านสังคมและด้านสติปัญญา เพื่อพัฒนาเด็กไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ดังนั้น การจัดการศึกษาปฐมวัยให้ได้คุณภาพตามเป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการจัดการ การศึกษาปฐมวัยโดยมีองค์ประกอบและเป็นปัจจัยที่จำเป็น ดังนี้ 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร 2) การบริหาร วิชาการระดับปฐมวัย 3) การบริหารจัดการเรียนรู้อาจารย์หรือจัดประสบการณ์ระดับปฐมวัยซึ่งการบริหารจัดการเรียนรู้อ หรือการจัดประสบการณ์ระดับปฐมวัยประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การบริหารหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 2) การบริหารจัดการเรียนการสอนหรือการจัดประสบการณ์ 3) การบริหารการวัดผลประเมินผลและ 4) การประกัน คุณภาพการศึกษา ดังนั้น เมื่อทราบปัจจัยในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยแล้วผู้บริหารจึงต้องมี เป้าหมายชัดเจนเพื่อให้พัฒนาระบบการจัดการศึกษาปฐมวัยให้มีมาตรฐานมีทิศทางในทางที่ดี มีคุณภาพซึ่งจะ ส่งผลให้ผู้เรียนมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลง ทางสังคมเศรษฐกิจการเมืองวัฒนธรรมต่าง ๆ (ยุวดี กังเกิด, 2561)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษากระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับ ปฐมวัย ของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 5 จตุภูมิศรีวิชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 นำผลการวิจัยใช้เป็นกระบวนการในงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในกับโรงเรียนใน ศูนย์เครือข่ายที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 5 จตุภูมิศรีวิชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2
2. เพื่อศึกษากระบวนการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปฐมวัย ของโรงเรียนในศูนย์ เครือข่ายที่ 5 จตุภูมิศรีวิชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2
3. เพื่อนำเสนอกระบวนการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปฐมวัย ของโรงเรียนในศูนย์ เครือข่ายที่ 5 จตุภูมิศรีวิชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษาใน 3 ลักษณะ คือ ศึกษาค้นคว้าทางเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มย่อย ผู้วิจัยได้ดำเนินการ วิจัยเป็น 3 ขั้นตอน

ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 5 จตุภูมิศรีวิชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 4 คน ครูผู้สอนในระดับปฐมวัย จำนวน 5 คน คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 3 คน ตัวแทนผู้ปกครอง จำนวน 3 คน รวมทั้งหมด 15 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก

ขั้นที่ 2 การศึกษากระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปฐมวัย ของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 5 จตุภูมิศรีวิชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์ สพ.นศ.2 จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายที่ 5 จำนวน 1 คน ครูผู้สอนในระดับปฐมวัยในศูนย์เครือข่ายที่ 5 จำนวน 3 คน รวมทั้งหมด 5 คน ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกในการจัดทำร่างกระบวนการ

ขั้นที่ 3 การนำเสนอกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปฐมวัย ของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 5 จตุภูมิศรีวิชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 เก็บข้อมูล โดยการจัดสนทนากลุ่ม เครื่องมือที่ใช้คือแบบประเมินและแบบการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายที่ 5 จำนวน 1 คน ศึกษานิเทศก์ปฐมวัยในศูนย์เครือข่ายที่ 5 จำนวน 1 คน หัวหน้าฝ่ายปฐมวัยในศูนย์เครือข่ายที่ 5 จำนวน 1 คน ครูผู้สอนในระดับปฐมวัยในศูนย์เครือข่ายที่ 5 จำนวน 1 คน คณะกรรมการสถานศึกษาในศูนย์เครือข่ายที่ 5 จำนวน 1 คน ครูวิชาการโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 5 จำนวน 1 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยผู้วิจัยนำรายละเอียดจากการสนทนากลุ่ม นำความเห็นและข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข จัดทำฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพกระบวนการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 5 จตุภูมิศรีวิชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่า มีขอบข่ายงาน 7 ด้านคือ 1) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ของโรงเรียนด้านคุณภาพการสร้างสรรค์แห่งการเรียนรู้ ต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติอัตลักษณ์ของสถานศึกษา มาตรฐานและตัวบ่งชี้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ครอบคลุมกระบวนการบริหารจัดการ อัตลักษณ์ของท้องถิ่น วิเคราะห์สภาพความเป็นจริงของโรงเรียน ร่วมกันกำหนดมาตรฐาน นำเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษา พร้อมทั้งพัฒนาปรับปรุงให้เป็นไปตามที่สถานศึกษากำหนด 2) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน สภาพการดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน มีการแต่งตั้งคณะทำงานผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอกของโรงเรียน 3) ดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน สภาพการดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน มีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน มีการแต่งตั้งคณะทำงาน ประชุมสร้างความเข้าใจแบ่งหน้าที่การปฏิบัติงาน (ยุพดี เดชเดโช, 2565) 4) ประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน สภาพการดำเนินการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน 5) ติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา สภาพการดำเนินการติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา 6) การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง สภาพการดำเนินการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง มีการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพภายในของโรงเรียน โรงเรียนดำเนินการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง สะท้อนคุณภาพของผู้เรียนและผลสำเร็จของการบริหารจัดการศึกษา 7) การพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพ สภาพการดำเนินการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ การนำข้อมูลสารสนเทศที่ผ่านการวิเคราะห์แล้ว มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

2. ผลการศึกษากระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปฐมวัย ของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 5 จตุภูมิศรีวิชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่า มีจำนวน 7 ด้าน 1) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ของโรงเรียนด้านคุณภาพการสร้างสรรค์แห่งการเรียนรู้ ต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติอัตลักษณ์ของสถานศึกษา

มาตรฐานและตัวบ่งชี้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ครอบคลุมกระบวนการบริหารจัดการ จัดการ อัตลักษณ์ของท้องถิ่น วิเคราะห์สภาพความเป็นจริงของโรงเรียน ร่วมกันกำหนดมาตรฐาน นำเสนอต่อ คณะกรรมการสถานศึกษา พร้อมทั้งพัฒนาปรับปรุงให้เป็นไปตามที่สถานศึกษากำหนด (สุเพ็ญทิพย์ บุญข้า, 2565)

2) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน สภาพการดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน มีการแต่งตั้งคณะทำงานผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอกของโรงเรียน 3) ดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน สภาพการดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน มีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน มีการแต่งตั้งคณะทำงาน ประชุมสร้างความเข้าใจแบ่งหน้าที่การปฏิบัติงาน 4) ประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน สภาพการดำเนินการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน 5) ติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา สภาพการดำเนินการติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา 6) การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง สภาพการดำเนินการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง มีการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพภายในของโรงเรียน โรงเรียนดำเนินการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง สะท้อนคุณภาพของผู้เรียนและผลสำเร็จของการบริหารจัดการศึกษา 7) การพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพ สภาพการดำเนินการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ การนำข้อมูลสารสนเทศที่ผ่านการวิเคราะห์แล้ว มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง (วัชรินทร์ ศรีสุขใส, 2565)

3. ผลการนำเสนอกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปฐมวัย ของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 5 จตุภูมิศรีวิชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่า ในการสนทนากลุ่ม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ข้อสรุปที่มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้และมีความเป็น ประโยชน์ ซึ่งแนวทางดำเนินงาน เพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 จำนวน 7 ด้าน 1) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ของโรงเรียนด้านคุณภาพการสร้างสรรค์แห่งการเรียนรู้ ต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติอัตลักษณ์ของสถานศึกษา มาตรฐานและตัวบ่งชี้ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่กระทรวงศึกษาธิการ กำหนด ครอบคลุมกระบวนการบริหารจัดการ อัตลักษณ์ของท้องถิ่น วิเคราะห์สภาพความเป็นจริงของโรงเรียน ร่วมกันกำหนดมาตรฐาน นำเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษา พร้อมทั้งพัฒนาปรับปรุงให้เป็นไปตามที่สถานศึกษากำหนด 2) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน สภาพการดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน มีการแต่งตั้งคณะทำงานผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอกของโรงเรียน 3) ดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน สภาพการดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน มีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน มีการแต่งตั้งคณะทำงาน ประชุมสร้างความเข้าใจแบ่งหน้าที่การปฏิบัติงาน 4) ประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน สภาพการดำเนินการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน 5) ติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา สภาพการดำเนินการติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา 6) การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง สภาพการดำเนินการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง มีการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพภายในของโรงเรียน โรงเรียนดำเนินการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง สะท้อนคุณภาพของผู้เรียนและผลสำเร็จของการบริหารจัดการศึกษา 7) การพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพ สภาพการดำเนินการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ การนำข้อมูลสารสนเทศที่ผ่านการวิเคราะห์แล้ว มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปฐมวัย ของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 5 จตุภูมิศรีวิชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผล ตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

1. สภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนในศูนย์เครือข่าย ที่ 5 จตุภูมิศรีวิชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่า สภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนในศูนย์เครือข่าย ที่ 5 จตุภูมิศรีวิชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยการดำเนินการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน การทำงานเป็นไปอย่างมีระบบ ทุกฝ่ายปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย มีส่วนร่วมตามกระบวนการ ทำให้สถานศึกษามีกรอบและทิศทางในการปฏิบัติงานตามที่สถานศึกษากำหนด มีค่าเป้าหมายที่ชัดเจน พร้อมพัฒนาปรับปรุงคุณภาพของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา การดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สถานศึกษากำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กรอบกลยุทธ์ กลยุทธ์การพัฒนา แผนงาน โครงการ กิจกรรม งบประมาณ ดำเนินงานที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา ครอบคลุมทุกมาตรฐาน เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ สามารถตรวจสอบประเมินผลและพัฒนาอย่างต่อเนื่องได้ สามารถสรุปออกมาเป็นแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้ แก้ไขปัญหาและปรับปรุงจุดอ่อนของสถานศึกษาได้ โรงเรียนดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปีอย่างเป็นระบบ ครบถ้วน ตรงตามความต้องการ ทุกฝ่ายร่วมมือรับผิดชอบในภาระงานที่ได้รับมอบหมาย พัฒนาไปสู่เป้าหมายเต็มตามศักยภาพ สามารถการกำกับติดตามประเมินผลการทำงานได้อย่างเป็นระบบประจำปี โรงเรียนมีการคณะกรรมการตรวจสอบ มีการเตรียมการงานประกันคุณภาพการศึกษา บุคลากรภายในโรงเรียนผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาได้ตระหนักเห็นความสำคัญ และร่วมกันรับผิดชอบการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ สถานศึกษาแต่งตั้งคณะทำงาน ศึกษามาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา รายละเอียดของมาตรฐาน คำอธิบายรายละเอียด ประเด็นพิจารณา สรุปและรายงานผลการติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐานการศึกษา ดำเนินการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง นำเสนอความสำเร็จข้อมูลเชิงประจักษ์ ของการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาในแต่ละรอบปีการศึกษาทั้งในด้านจุดเด่น จุดควรพัฒนา โอกาส และข้อจำกัด เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาในปีถัดไป สอดคล้องกับ ลดาวัลย์ ตั้งมั่น กล่าวไว้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการจัดการศึกษาที่เป็นไปอย่างมีระบบของสถานศึกษา ในการจัดการเรียนการสอน และการบริหารเพื่อเป็น การพัฒนาคุณภาพการศึกษา ได้แก่ การควบคุมคุณภาพ การตรวจสอบ การประเมินผล และการรับรองมาตรฐาน ซึ่งประกอบด้วย การประกันคุณภาพภายใน และการประกันคุณภาพภายนอก (ลดาวัลย์ ตั้งมั่น, 2561) และสอดคล้องกับ นิตยา ภัสสรศิริ และวิศิษฐ์ ลิ้มพัฒนศิริ ได้ศึกษาการพัฒนา ระบบการประกัน คุณภาพสำหรับสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เหมาะสมกับท้องถิ่น พบว่า ระบบการประกันคุณภาพสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่มีบริบทต่างกัน คือ โรงเรียนอนุบาล ซึ่งอยู่ในเขตเมือง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งอยู่ในชนบท การดำเนินงานประกันคุณภาพในสถานพัฒนาเด็ก จำแนกตามประเภท และท้องถิ่นที่ตั้ง โดยครอบคลุมบุคลากรที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการประกันคุณภาพ ระบบการวางแผนและการปฏิบัติ ระบบการบริหารจัดการประกันคุณภาพ การศึกษา ระบบข้อมูลและสารสนเทศ ระบบการติดตาม ตรวจสอบการปฏิบัติงาน ระบบการประเมิน และรายงานผลการประเมิน และระบบการใช้ผลการประเมินเพื่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา (นิตยา ภัสสรศิริ และวิศิษฐ์ ลิ้มพัฒนศิริ, 2556)

2. กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปฐมวัย ของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 5 จตุภูมิศรีวิชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่า กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปฐมวัย ของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 5 จตุภูมิศรีวิชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ควรแต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของ สถานศึกษาจากการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง ควรวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาจุดเน้น บริบท ความต้องการ เอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ของสถานศึกษาได้ถูกต้อง เหมาะสม การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมอบหมายให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการทำแผน ควรมีแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่สะท้อนการพัฒนา ผู้เรียนตามหลักสูตรสถานศึกษาและมาตรฐานการศึกษาอย่างครอบคลุม ควรกำหนดมาตรฐาน ดั่งบ่งชี้ และเกณฑ์ที่ใช้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพ และแนวทางในการบริหารจัดการของสถานศึกษา ควรกำหนดบทบาทหน้าที่และแนวทางการมีส่วนร่วมของบิดา มารดาผู้ปกครองและองค์กรชุมชนในการเรียนการสอนที่มุ่งเน้น การมีส่วนร่วมและเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขและอบอุ่น การดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ควรดำเนินการจัดการข้อมูลคุณภาพ การจัดการศึกษาของสถานศึกษา ที่สามารถใช้ตัดสินใจ วางแผน เพื่อพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา โดยมีสารสนเทศเกี่ยวกับผู้เรียน กำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานและการรายงานผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรม ให้เหมาะสมสอดคล้องกับการปฏิบัติ และให้ความช่วยเหลือแก่บุคลากรทางการศึกษาทุกคน การประเมินผลตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเพื่อติดตามการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการเรียนที่เป็นทักษะสำคัญของการเรียนรู้ การติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา โดยติดตามผลของการกำหนด การเรียนที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการเล่น และการลงมือปฏิบัติ ตอบสนองความต้องการและความแตกต่างของเด็กปกติและกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา ให้มีการจัดทำรายงานผลการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรอบปีที่ผ่านมาที่ครอบคลุมตาม มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง พัฒนาสภาพแวดล้อมสถานที่ของโรงเรียน และให้การส่งเสริม สนับสนุนให้มี สื่อ/อุปกรณ์แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นให้เอื้อต่อการจัดการ เรียนรู้ตามสภาพจริง เพราะว่ากระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปฐมวัย ของโรงเรียนในศูนย์ เครือข่ายที่ 5 จตุภูมิศรีวิชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ได้ดำเนินการตาม มาตรฐานการศึกษาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปฐมวัย 2561 มีจำนวน 3 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของเด็ก มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ มาตรฐานที่ 3 การจัดประสบการณ์ ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงาน และยกระดับคุณภาพของโรงเรียน เพื่อให้เด็กใน โรงเรียนได้รับการพัฒนา เต็มตามศักยภาพด้วยมาตรฐานที่เท่าเทียมกัน สอดคล้องกับ Darman, et al. ได้ศึกษา เรื่อง ผลกระทบของการดำเนินการระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนเทียบกับคะแนนการรับรอง ของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เมืองนาทูนา จังหวัดเกาะเรียว พบว่า การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ภายในโรงเรียนมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีการวางแผนตรงตามความต้องการ ผู้บริหารสถานศึกษามีความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์ มีการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความสามารถของครู โดยครูต้องเพิ่มความสามารถของตนเองอย่างอิสระ เพื่อปรับให้เข้ากับการพัฒนาของเทคโนโลยี มีข้อเสนอแนะจากนักการศึกษาให้สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด พิจารณาจัดลำดับความสำคัญของสิ่งอำนวยความสะดวก และโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อสร้างการศึกษาที่เท่าเทียมกัน (Darman, et al., 2017)

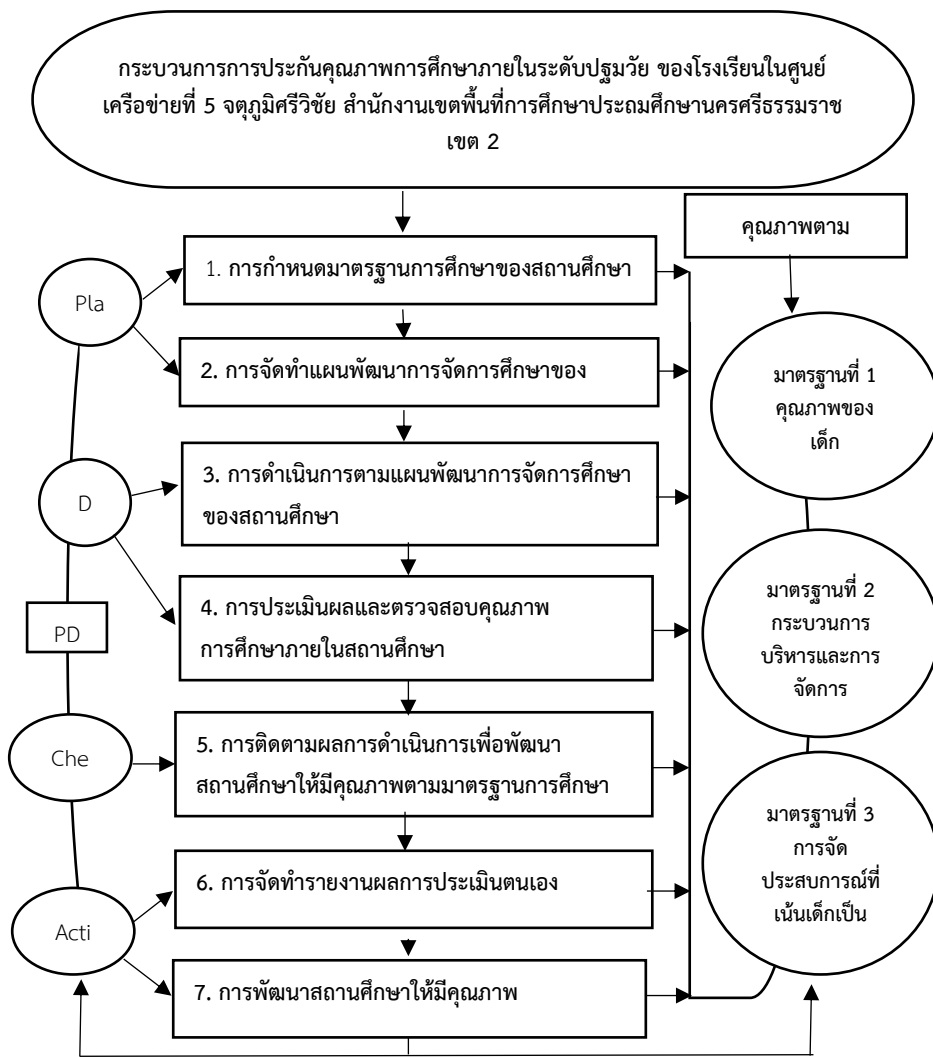
3. นำเสนอกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปฐมวัย ของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 5 จตุภูมิศรีวิชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่า การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ควรวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาจุดเน้น บริบท ความต้องการ เอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ของสถานศึกษาได้ถูกต้อง เหมาะสม ตรวจสอบและทบทวนมาตรฐานการศึกษา และตัวบ่งชี้ของสถานศึกษากับ มาตรฐานการศึกษาของชาติ นำมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาเผยแพร่และขอความเห็นชอบจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา กำหนดมาตรฐาน ตังบ่งชี้ และเกณฑ์ ที่ใช้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพร่วมกันศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการที่จำเป็นของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และความสำเร็จของการพัฒนาไว้อย่างชัดเจน และเป็นรูปธรรม การดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ดำเนินการจัดการข้อมูลคุณภาพ การติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา มอบหมายให้ผู้ปฏิบัติงานรายงานผลการจัดครูให้เหมาะสมกับภารกิจการสอนหรือจัดครูที่จบการศึกษาปฐมวัยวางแผนพัฒนาปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ใช้สื่อและเทคโนโลยี มีการติดตามผลการดำเนินงาน จากการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษา การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา จัดทำรายงานผลการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรอบปี ที่ผ่านมาที่ครอบคลุมตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา นำเสนอรายงานประเมินตนเองต่อคณะกรรมการบริหารโรงเรียนหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเผยแพร่ต่อสาธารณชน สถานศึกษามีฐานข้อมูลการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาทั้งในด้านจุดเด่น จุดควรพัฒนา โอกาส และข้อจำกัด การพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง พัฒนาสภาพแวดล้อมสถานที่ของโรงเรียน และให้การส่งเสริมสนับสนุนให้มี สื่อ/อุปกรณ์แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การดำเนินงานตามแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยนำผลการประเมินมาพัฒนาปรับปรุง การนำผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาไปใช้วางแผนปรับปรุง/พัฒนาคุณภาพการศึกษา เพราะวาระระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ประกอบด้วย 1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา 3) ดำเนินการตามแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา 4) การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา 5) การติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน 6) การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาส่งให้หน่วยงานต้นสังกัดเป็นประจำทุกปี และ 7) การพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง และกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปฐมวัย ของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 5 จตุภูมิศรีวิชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ประกอบด้วย มาตรฐาน 3 ด้าน ได้แก่ คุณภาพของเด็ก กระบวนการบริหารและการจัดการ และการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ สอดคล้องกับ นกข สาคร ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น (นกข สาคร, 2561) พบว่า สภาพการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น มีการเตรียมความพร้อมแต่งตั้งคณะทำงานที่มีความรู้ความสามารถ มีการค้นคว้าหาความรู้ เกิดความเข้าใจ ตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา มีการกำหนดรูปแบบและระบบการประกันคุณภาพการศึกษา นำผลจากการศึกษาดูงาน มาวางแผนปรับปรุงการดำเนินงาน โดยมีการจัดทำข้อมูลพื้นฐานและสารสนเทศครบทุกด้าน มีการนำเสนอข้อมูล การปรับปรุงมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อนำแผนงานประกันคุณภาพไปใช้ มีการทบทวนสร้างความเข้าใจแผนการประกันคุณภาพการศึกษามีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ดำเนินการตามแผน ตรวจสอบประเมินคุณภาพ และการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ดำเนินการเก็บข้อมูลได้ทุกมาตรฐานและ

สรุปรายงานผลการตรวจสอบได้ตามกำหนดเวลา และยังสอดคล้องกับ ปิยวัฒน์ ต้นถาได้ศึกษาปัญหา และ แนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษาในจังหวัดจันทบุรี พบว่า แนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษาในจังหวัดจันทบุรีในแต่ละ ด้านที่มีความถี่สูงสุด ดังนี้ ด้านการเตรียมความพร้อมและการวางแผนควรมีการประชุมชี้แจงแนวทางให้เป็นไป ตามนโยบาย ด้านการปฏิบัติตามแผน ควรปฏิบัติตามนโยบายของโรงเรียน ด้านการตรวจสอบและประเมินผล ควรจัดทำรายงานการประเมินตนเองประจำปี รายงานต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ปิยวัฒน์ ต้นถา, 2559)

องค์ความรู้ใหม่

กระบวนการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปฐมวัย ของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 5 จตุภูมิศรีวิชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ประกอบด้วย 7 ด้าน ดังนี้ การกำหนดมาตรฐาน การศึกษาของสถานศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา ดำเนินการตามแผนพัฒนาการศึกษา ของสถานศึกษา การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา การติดตามผลการดำเนินการ เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาส่งให้ หน่วยงานต้นสังกัดเป็นประจำทุกปี และการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัย เรื่อง กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปฐมวัย ของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 5 จตุภูมิศรีวิชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1.1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ควรมีกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนที่เป็นมาตรฐาน 1.2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ต้องให้การสนับสนุนอย่างจริงจังเพื่อให้กระบวนการ การบริหาร การประกันคุณภาพภายในโรงเรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 1.3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ควรส่งเสริมให้ผู้เกี่ยวข้องมีความตระหนักถึงการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน โดยกำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปฐมวัย เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 2) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 2.1) สถานศึกษาควรตรวจสอบและทบทวนมาตรฐานการศึกษา และตัวบ่งชี้ของสถานศึกษากับ มาตรฐานการศึกษาของชาติมาตรฐานตัวบ่งชี้การศึกษาขั้นพื้นฐานมีความสอดคล้องกันตามที่ กระทรวงศึกษาธิการกำหนดในการจัดการศึกษาตามประกาศ 2.2) สถานศึกษาควร สถานศึกษาควรกำหนดมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์ ที่ใช้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพ และแนวทางในการบริหารจัดการของสถานศึกษา 2.3) สถานศึกษาควรจัดทำกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานและการรายงานผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรม ให้เหมาะสมสอดคล้องกับการปฏิบัติ 2.4) สถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะกรรมการ หรือคณะทำงานด้านการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาได้เหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ของแต่ละคน 2.5) สถานศึกษาควรมีการจัดทำรายงานผลการติดตามและนำเสนอผลต่อผู้บริหารเพื่อ รับทราบถึงคุณภาพของเด็กเกี่ยวกับพัฒนาการ 2.6) สถานศึกษาควรจัดให้มีระบบฐานข้อมูลการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาทั้งในด้านจุดเด่น จุดควรพัฒนา โอกาส และข้อจำกัด เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาในปีถัดไป 2.7) สถานศึกษาควรพัฒนาสภาพแวดล้อม สถานที่ของโรงเรียน และให้การส่งเสริมสนับสนุนให้มี สื่อ/อุปกรณ์แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้ง การจัดการเรียนรู้ท้องถิ่นให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง 3) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 3.1) ควรมีการขยายขอบเขตการวิจัยกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของโรงเรียนใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อื่น ๆ 3.2) ควรมีการวิจัยถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการประกันคุณภาพ การศึกษาภายในของโรงเรียนในศูนย์เครือข่าย ที่ 5 จตุภูมิศรีวิชัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

เอกสารอ้างอิง

- นภกช สาคร. (2561). แนวทางการพัฒนาการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น. ขอนแก่น: สังกัดเทศบาลนครขอนแก่น.
- นิตยา ภัสสรศิริ และวิศิษฐ์ ลิ้มพัฒนศิริ. (2556). การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพสำหรับสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เหมาะสมกับท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปิยวัฒน์ ตันถา. (2559). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชน. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ยุพดี เดชเดโช. (31 ตุลาคม 2565). การดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน. (สุชาติ คงไชศรี, ผู้สัมภาษณ์)
- ยุวดี กังเกิด. (2561). การพัฒนาการดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

- ลดาวัลย์ ตั้งมั่น. (2561). การดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จังหวัดปทุมธานี. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- วัชรินทร์ ศรีสุขใส. (31 ตุลาคม 2565). การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง. (สุชาวดี คงไขศรี, ผู้สัมภาษณ์)
- สุเพ็ญทิพย์ บุญขำ. (31 ตุลาคม 2565). การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา. (สุชาวดี คงไขศรี, ผู้สัมภาษณ์)
- Darman, et al. (2017). Implication of Internal Quality Assurance System of Schools, Implementation Against the Accreditation rating of State Senior High Schools of Natuna, Riau Island Province. IOSR Journal of Research & Method in Education (IOSR - JRME), 7(5), 36 - 39.

**รูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู
เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา***
**MODEL FOR THE DEVELOPMENT OF TEACHER PROFESSIONAL LEARNING
COMMUNITY TO ENHANCE THE INSTRUCTIONAL COMPETENCE OF
ELEMENTARY SCHOOL STUDENT TEACHERS**

ดวงหทัย โสมไชยะวงศ์* และวิลาพัฒน์ อุรบุญนวลชาติ

Doungthai Homchaiyawong and Wilaphan Urabunnualchat

หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม ประเทศไทย

Bachelor of Education, Silpakorn University, Sanam Chandra Palace Campus, Nakhon Pathom, Thailand

*Corresponding author E-mail: doungthai.su@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา 2) ทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู และ 3) ศึกษาผลการปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ เชิงวิชาชีพครู การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษา ฝึกประสบการณ์วิชาชีพรุ่น มหาวิทยาลัยศิลปากร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 31 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบตรวจสอบความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎี และความเป็นไปได้ของรูปแบบ แบบประเมินความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้แบบสอบถามความพึงพอใจ และประเด็นสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) รูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ 1) ชื่อรูปแบบ 2) หลักการ 3) วัตถุประสงค์ 4) กระบวนการ 5) ปัจจัยสนับสนุน และ 6) ผลที่เกิดขึ้นตามรูปแบบ 2) ผลการทดลองใช้รูปแบบ ได้แก่ 2.1) ผลการประเมินความสามารถด้านการออกแบบเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.58) และความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.63) 2.2) ผลการสอบถามความพึงพอใจ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.79$, S.D. = 0.42) และ 3) ผลการศึกษาการปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ พบว่า การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการของรูปแบบเพื่อให้สำเร็จและเป็นรูปธรรมมีปัจจัยหนุนเสริมประกอบด้วย 3.1) ความรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา 3.2) ทักษะความสามารถของนักศึกษาครูประถมศึกษา และ 3.3) การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้, ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู, รูปแบบการพัฒนา นักศึกษาครู, การพัฒนานักศึกษาครูประถมศึกษา, การจัดการเรียนรู้ระดับประถมศึกษา

* Received August 20, 2023; Revised September 10, 2023; Accepted September 26, 2023

Abstract

This research aimed to 1) develop a teacher professional learning community development model to enhance the instructional competence of elementary school student teachers, 2) test the teacher professional learning community development model, and 3) study good practices on teacher professional learning community development. This research conducted quantitative and qualitative research methods. The research samples consisted of 31 student teachers, Silpakorn University, first semester, Academic Year 2022. The research instruments comprised a form for investigating the theoretical reasonableness and feasibility of the model, an instructional competence evaluation form, a satisfaction survey form and focus group discussion questions. The data analysis was conducted using mean (\bar{X}), standard deviation, (S.D.), and content analysis. The research findings were as follows: 1) The teacher professional learning community development model to enhance the instructional competence of elementary school student teachers consisted of 6 components: 1) name of model, 2) principles, 3) objectives, 4) process, 5) supporting factors, and 6) results of model; 2) Model trial – 2.1) Overall, the student teachers' instructional plan development competence was at a high level ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.58) and instructional competence was at a high level ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.63) and 2.2) Overall, the satisfaction was at the highest level ($\bar{X} = 4.79$, S.D. = 0.42); and 3) Good practices on teacher professional learning community development - The development of instruction through the model process ensuring achievement and tangible outcomes involved reinforcing factors, including: 3.1) Knowledge of elementary school student teachers, 3.2) Skills and competence of elementary school student teachers, and 3.3) Stakeholder engagement.

Keywords: Model For the Development of Learning Community, Teacher Professional Learning Community, Student Teacher Development Model, Elementary School Student Teacher Development, Instruction of Elementary School Level

บทนำ

การทำหน้าที่ของครูเป็นหน้าที่ยิ่งใหญ่และสำคัญต่อการพัฒนามนุษย์ทุกวัย โดยเฉพาะวัยเด็กที่จะเติบโตไปเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต ปัจจุบันบริบทของความเปลี่ยนแปลงและสภาวะวิกฤตของสังคมปัจจุบันส่งผลให้วิสัยทัศน์ของการจัดการศึกษาทั่วโลกในทุกระดับการศึกษาขยายขอบเขตจากความคาดหวังในเชิงปริมาณไปสู่คุณภาพโดยเน้นการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างแท้จริง อนึ่งจากเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDG) ขององค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) สู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการศึกษา (SDG 4) ที่มุ่งสร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต และในส่วนของครูนั้นได้กำหนดไว้ในเป้าประสงค์ที่ 4.C โดยระบุถึงการเพิ่มจำนวนครูที่มีคุณวุฒิรวมถึงการดำเนินการผ่านทางความร่วมมือระหว่างประเทศในการฝึกอบรมครูในประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศพัฒนาน้อยที่สุด (UNESCO, 2016) สำหรับในประเทศไทยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ให้ความสำคัญต่อการศึกษามีคุณภาพเพื่อพัฒนาศักยภาพของคนไทยโดยบัญญัติไว้ในมาตรา 54 กล่าวว่า “รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมี

คุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” และ “รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล” (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2060)

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 ทั้งในส่วนที่เป็นแรงผลักดันภายนอก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลกอันเนื่องจากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) การเปลี่ยนแปลงสู่สังคมอุตสาหกรรม 4.0 ซึ่งขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศดิจิทัล และแรงผลักดันภายในประเทศที่สำคัญ คือ ระบบการศึกษาที่ยังคงมีปัญหาหลายประการ นับตั้งแต่ปัญหาคุณภาพของคนไทยทุกช่วงวัย ปัญหาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับ จุดอ่อนของระบบการศึกษาและการพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เทคโนโลยี และการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ยังไม่เหมาะสม ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาที่ต้องปรับเปลี่ยนให้สนองและรองรับความท้าทายดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่ประเทศไทยต้องปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้ระบบการศึกษาเป็นกลไกหลักของ การขับเคลื่อนประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) จากการศึกษา พบว่า การจัดการเรียนรู้ของครูส่วนหนึ่ง ในปัจจุบันซึ่งอาจจะเป็นไปตามกระบวนการแบบเก่า คือ ครูเป็นศูนย์กลาง ซึ่งยังไม่ตอบโจทย์ของการพัฒนาผู้เรียนในบริบทสังคมปัจจุบันซึ่งมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างไปจากอดีต ทิศทางของแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับปัจจุบันจึงยังคงเน้นที่ด้านครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาที่ต้องได้รับการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐาน มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษาได้รับการพัฒนาตามมาตรฐานวิชาชีพ และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการและยุทธศาสตร์ของหน่วยงานเพิ่มขึ้น และระดับความพึงพอใจของครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาที่มีการพัฒนา และการใช้ประโยชน์จากการพัฒนาเพิ่มขึ้น เป็นต้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ทั้งนี้ จากผลการวิเคราะห์สภาพการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษาของนักศึกษาครูสาขาวิชา การประถมศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา (5 ปี) ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 ในปีการศึกษา 2564 พบว่า นักศึกษาครูยังจัดการเรียนรู้แบบรับ ซึ่งมีอยู่ถึงร้อยละ 40 แม้ว่านักศึกษาคูจะผ่านการพัฒนาคุณภาพของครูด้วยวิธีการเรียนรู้ผ่านการฝึกปฏิบัติการ การนิเทศ การประชุม และสัมมนาที่จัดขึ้นแล้วก็ตาม (สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2564) อย่างไรก็ตามแนวทางดังกล่าวมุ่งเน้นให้นักศึกษาครูมีเทคนิควิทยาการจัดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น ซึ่งเป็นการปรับวิธีการมากกว่าการเรียนรู้ในฐานการปฏิบัติงานจริง จึงอาจทำให้นักศึกษาครูเกิดการเรียนรู้และความร่วมมือกันน้อย แยกส่วนกันทำงาน นอกจากนั้นยังทำให้ลดทอนประสิทธิภาพในการทำงานแบบเปิดใจเรียนรู้รับฟังเพื่อเปลี่ยนแปลง ลักษณะดังกล่าวจึงยังไม่ตอบโจทย์การพัฒนาการเรียนรู้ทั้งของครูและผู้เรียน ซึ่งสังเกตได้จากกระแสของการเรียกร้องจากประชาสังคมด้านคุณภาพของครูที่เกิดขึ้นเรื่อยมา รวมทั้งผลเชิงประจักษ์ในแง่ของคุณภาพของผู้เรียนที่กลับลดลงเรื่อย ๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง และอรพิน ศิริสัมพันธ์, 2561) ปัจจุบันการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพความสามารถแข่งขันในเวทีโลกได้ โดยใช้แนวทางปฏิรูปการศึกษาการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน (วรนนท์ ชันแข็ง, 2565) ซึ่งสอดคล้องกับ พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพะเยาว์ ยินดีสุข ที่กล่าวถึง ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครูมีคุณค่าในการพัฒนาผู้เรียน เป็นการเสริมสร้างยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ให้สูงขึ้นโดยมีความรู้เข้าใจ มีทักษะตามสมรรถนะตามหลักสูตร ตลอดจนมีทักษะศตวรรษที่ 21 ตามแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครูที่ให้ความสำคัญในแง่ของการเรียนรู้ร่วมกันร่วมมือร่วมพลังกันเรียนรู้ในขณะที่ปฏิบัติงาน (พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพะเยาว์ ยินดีสุข, 2561) ในวิชาชีพจากการมีส่วนร่วมของครู ปรากฏชัดเจนในวารสาร Educational Leadership ฉบับเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2009 ที่มี

การกล่าวถึง การเรียนรู้ของครู การพัฒนาวิชาชีพครู โดยบูรณาการเข้ากับการปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน (Caine, G., & Caine, R., 2010)

จากการประมวลปัจจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาทั้งหมด ทำให้ผู้วิจัยมีความเชื่อว่า ครูทุกคนมีจิตสำนึกที่ต้องการจะปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนไปในทางที่มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลแก่การเรียนรู้ของผู้เรียน เขาจึงควรจะได้รับโอกาสในการพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกัน เพื่อนำสู่ความสำเร็จในด้านความเป็นครู ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาครูจึงมุ่งประสงค์ที่จะพัฒนารูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของ นักศึกษาครู ประถมศึกษา หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา (4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ชั้นปีที่ 4 ซึ่งกำลังฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อเป็นรูปแบบต้นแบบ ซึ่งคาดว่าจะสามารถนำมาช่วยให้นักศึกษาครูมีความเป็นมืออาชีพทางการจัดการเรียนรู้ก้าวสู่การเป็นบุคลากรวิชาชีพชั้นสูงผ่านการร่วมมือร่วมพลังซึ่งกันและกันของครู และสามารถนำวิถีทางแห่งปัญญาและศาสตร์การเรียนการสอนมาใช้ในการพิจารณาตัดสินใจแก้ไขปัญหา หรือพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุผลการเรียนรู้สูงสุด ที่เหนือไปกว่า (Higher order learning) (Kurth-Schai, R., 2019) และสามารถพัฒนาวิชาชีพอย่างมีวิจารณญาณอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนเป็นครูผู้สามารถร่วมกันเรียนรู้มีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเป็นต้นแบบที่ดีด้านการจัดการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา
2. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา และสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาครูประถมศึกษาที่มีต่อการใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้น
3. เพื่อศึกษาผลการปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครูของนักศึกษาครูประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยประยุกต์ใช้แบบแผนของการวิจัยและพัฒนา 4 ขั้นตอน และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการวิจัยทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) นำสู่กระบวนการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา โดยศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด หลักการเกี่ยวกับการนิเทศ การพัฒนาวิชาชีพครู ชุมชนแห่งการเรียนรู้ เชิงวิชาชีพครู การพัฒนาบทเรียนร่วมกัน การมีส่วนร่วม การจัดการเรียนรู้เชิงรุก และการออกแบบการเรียน การสอนเชิงระบบ และสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องประกอบด้วย ประธานหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา จำนวน 1 คน อาจารย์สาขาวิชาการประถมศึกษา จำนวน 2 คน และครูในโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบ และพัฒนารูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา โดยพัฒนาและประเมิน ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของ (ร่าง) รูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษาจากการสัมมนาอ้างอิงผู้ทรงคุณวุฒิ (Connoisseurship) จำนวน 9 คน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาวิชาชีพครู จำนวน 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 3 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนในสถานศึกษา จำนวน 2 คน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวัดและประเมินผลและวิจัย จำนวน 2 คน รวมถึงการพัฒนาและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาวิชาชีพครู จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 1 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และการหาประสิทธิภาพของเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำเครื่องมือไปใช้กับนักศึกษาครู หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา (5 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ชั้นปีที่ 5 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของ (ร่าง) รูปแบบ และแบบประเมินคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้น โดย 1) ผู้วิจัยทำหน้าที่ขอความอนุเคราะห์ในการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้นไป ทดลองใช้กับนักศึกษาครูประถมศึกษาในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย 2) ผู้วิจัยดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาครู หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา (4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ชั้นปีที่ 4 ซึ่งกำลังฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 ที่ประสงค์จะเป็นอาสาสมัครเข้าร่วมการวิจัยเพื่อพัฒนาตนเองและกลุ่มตลอดกระบวนการ (Volunteer Sampling) ทั้งนี้ ได้นักศึกษาครูประถมศึกษา จำนวน 31 คน 3) ผู้วิจัยประเมินความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา หลังการทดลองจากการประเมินตนเองของนักศึกษาครูประถมศึกษา และ 4) ผู้วิจัยสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาครูประถมศึกษาที่มีต่อการใช้รูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมินความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาครูที่มีต่อการใช้รูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 4 ถอดบทเรียนการปฏิบัติที่ดีจากการใช้รูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา โดยสนทนากลุ่มสมาชิกของชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู ได้แก่ นักศึกษาครู หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา (4 ปี) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ชั้นปีที่ 4 ซึ่งกำลังฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 ที่ประสงค์จะเป็นอาสาสมัครเข้าร่วมการวิจัยเพื่อพัฒนาตนเองและกลุ่มตลอดกระบวนการ (Volunteer Sampling) ทั้งนี้ ได้นักศึกษาครูประถมศึกษา จำนวน 31 คน เพื่อถอดบทเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติที่ดีของนักศึกษาครูประถมศึกษาในชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู ที่ใช้รูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู

เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ประเด็นการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนา รูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา ได้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีชื่อว่า รูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา (SPPR Model) มี 6 องค์ประกอบ คือ 1) ชื่อรูปแบบ 2) หลักการ 3) วัตถุประสงค์ 4) กระบวนการ 5) ปัจจัยสนับสนุน และ 6) ผลที่เกิดขึ้นตามรูปแบบ โดยกระบวนการของรูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา (SPPR Model) ประกอบด้วย

ระยะที่ 1 การร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ (Share vision) ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย คือ

1. การวิเคราะห์ปัญหาความต้องการและความจำเป็นในการพัฒนา
2. การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายของการพัฒนา

ระยะที่ 2 การเพิ่มพูนความรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพครู (Pedagogical knowledge for professional learning) โดยดำเนินการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ระยะที่ 3 การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของนักศึกษาครู (Professional learning community development) ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย คือ

1. การจัดกลุ่มเพื่อแบ่งปันภาวะผู้นำ ให้นักศึกษามีโอกาสในการเป็นผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม
2. การสร้างระบบการดำเนินการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครูเพื่อวิเคราะห์ปัญหา และความต้องการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา ระยะเวลา และจำนวนครั้ง

3. การดำเนินการร่วมกันตามวงจรปฏิบัติการ ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย คือ

- 3.1 ขึ้นวางแผนการจัดการเรียนรู้
- 3.2 ขึ้นปฏิบัติการจัดการเรียนรู้และสังเกตชั้นเรียน
- 3.3 ขึ้นสะท้อนความคิด
- 3.4 ขึ้นปรับปรุงพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้

ระยะที่ 4 การสะท้อนความสำเร็จ (Reflect on success) โดยดำเนินการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อเสนอผลงานการจัดการเรียนการสอนที่นักศึกษาครูประถมศึกษาภาคภูมิใจ

สำหรับผลการตรวจสอบความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎีและความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 ท่าน พบว่า ความเหมาะสมเป็นไปได้และคุณภาพของรูปแบบในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00)

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา ได้แก่ 2.1) ผลการประเมินความสามารถด้านความสามารถในการออกแบบเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$,

S.D. = 0.58) และความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.10, S.D. = 0.63) และ 2.2) ผลการสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาครูประถมศึกษา ที่มีต่อการใช้รูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด (\bar{X} = 4.79, S.D. = 0.42)

3. ผลการศึกษาการปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา พบว่า การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู เพื่อให้มีความสำเร็จอันเป็นรูปธรรมดังที่เกิดขึ้นตามผลการวิจัยที่ปรากฏ พบว่า มีปัจจัยหนุนเสริม ประกอบด้วย 3.1) ด้านความรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา 3.2) ด้านทักษะความสามารถของนักศึกษาครูประถมศึกษา และ 3.3) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยจากข้อค้นพบตามลำดับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา ได้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีชื่อว่า รูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา (SPPR Model) มี 6 องค์ประกอบ คือ 1) ชื่อรูปแบบ 2) หลักการ 3) วัตถุประสงค์ 4) กระบวนการ 5) ปัจจัยสนับสนุน และ 6) ผลที่เกิดขึ้นตามรูปแบบ โดยกระบวนการของรูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา (SPPR Model) ประกอบด้วย 1) การร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ (Share vision) 2) การเพิ่มพูนความรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพครู (Pedagogical knowledge for professional learning) 3) การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของนักศึกษาครู (Professional learning community development) และ 4) การสะท้อนความสำเร็จ (Reflect on success) สำหรับผลการตรวจสอบความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎีและความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 ท่าน ที่พบว่า ความเหมาะสมเป็นไปได้อย่างดีและคุณภาพของรูปแบบในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 5.00, S.D. = 0.00) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะรูปแบบดังกล่าว พัฒนาขึ้นจากพื้นฐานของความจำเป็น (Needs) ของกระแสการปฏิรูปการศึกษาและพัฒนาวิชาชีพครูตามนโยบาย ซึ่งล้วนให้ความสำคัญกับการพัฒนาการเรียนรู้ของครู (Teacher learning) และการร่วมมือรวมพลังเรียนรู้ของคณะครูที่จะพัฒนาการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง ในลักษณะของชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู (Professional learning community) อันเป็นการร่วมคิดร่วมทำงานกันแบบมีอาชีพโดยใช้ศาสตร์วิชาครูสนับสนุนทำให้เกิดกระบวนการคิด การปฏิบัติงาน และนวัตกรรมการเรียนการสอนใหม่ ๆ ที่มีความแม่นยำ น่าเชื่อถือ และรับประกันผลได้ โดยมีความเชื่อว่าพลังการพัฒนาผู้เรียนของครูเพียงคนเดียวนั้นไม่เพียงพอ (ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง และอรพิน ศิริสัมพันธ์, 2561) ตลอดจนการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลทั้งปัจจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ และการศึกษาวิเคราะห์คัดเลือกแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสภาพปัญหา ตลอดจนการอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง และผู้ปฏิบัติในพื้นที่วิจัยในการให้ข้อมูลและเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนารูปแบบ รูปแบบที่พัฒนาขึ้นจึงมีแนวโน้มที่ตอบโจทย์ของการพัฒนาตามบริบทและมีแนวโน้มที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงไปตามวิถีขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรลักษณ์ ชุกำเนิต และคณะ ที่พบว่า รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูส่งผลสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียน

ในประเทศไทย จะขับเคลื่อนผ่านองค์ประกอบสำคัญ 6 ด้าน ได้แก่ 1) ชุมชนกัลยาณมิตรตามวิถีไทย ส่งผลให้เกิดความไว้วางใจและรับฟัง 2) ภาวะผู้นำเร้าศักยภาพ ทำให้เกิดการเผยแพร่ของผู้นำการเปลี่ยนแปลง 3) วิสัยทัศน์เชิงศรัทธาร่วม ทำให้เกิดพลังเข้มทิศวิสัยทัศน์ร่วม 4) ระบบเปิดแบบผนึกกำลังมุ่งสู่ผู้เรียน ทำให้เกิดการเผยแพร่เป็นเจ้าของงานการเรียนรู้ 5) ระบบทีมเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่ผู้ดูแลและจิตวิญญาณความเป็นครู ทำให้เกิดเจตจำนงร่วมพัฒนาวิชาชีพ และ 6) พื้นที่เรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจบนฐานงานจริง ทำให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงบนฐานงานจริง เพื่อแต่ละพื้นที่ที่มีการพัฒนาในรูปแบบดังกล่าว อย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นวิถีปกติขององค์กร (วรลักษณ์ ชูกำเนิด, และคณะ, 2560) นอกจากนี้ รูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้ได้ให้ความสำคัญกับการออกแบบเชิงระบบซึ่งเป็นแนวทางให้เกิดเป็นรูปแบบเชิงปฏิบัติ (Practical model) สอดคล้องกับแนวคิดของทิสนา แคมมณี รวมถึงการดำเนินการพัฒนารูปแบบยังประยุกต์ใช้แนวคิดของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) (ทิสนา แคมมณี, 2550); (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555) ซึ่งกระบวนการที่กล่าวมาสามารถทำให้เกิดการพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ ที่มีความน่าเชื่อถือ

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา

2.1 ผลการประเมินความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครู พบว่า ความสามารถในการออกแบบเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.58) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกระบวนการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษาเป็นการดำเนินการ ที่เน้นทั้งการวิเคราะห์ปัญหาที่เหมาะสมแท้จริงในการศึกษาค้นคว้าแก้ปัญหา หรือพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกันส่งผลต่อการพัฒนาที่มุ่งตรงยังเป้าหมาย เป็นการดำเนินการอย่างมียุทธศาสตร์ มีฉันทามติที่จะร่วมกันศึกษาและพัฒนาาร่วมกันต่อไป นอกจากนี้ การพัฒนาบทเรียนร่วมกันในการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษาครูในระยะที่ 1 การวางแผนออกแบบการจัดการเรียนรู้ สมาชิกจะต้องศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ยังไม่บรรลุตามเป้าหมายของรายวิชาหรือหลักสูตรที่กำหนดไว้ ออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยเลือกบทเรียนที่ยากสำหรับนักศึกษาครูในการจัดการเรียนการสอน หรือเป็นบทเรียนที่มีความท้าทายการคิดร่วมกันของนักศึกษาครูที่จะจัดการเรียนการสอนให้สำเร็จได้ (Sato, M. & Akito, K., 2017); (Yutaka, O., 2018); (ชาโรณี ตรีวรวิญญู, 2560) ผ่านการมีมุมมองร่วมกันเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และปรับกระบวนการทัศน์ในการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องจึงส่งผลให้สามารถออกแบบเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง และอรพิน ศิริสัมพันธ์, 2561)

2.1.2 ผลการประเมินความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยด้านความสามารถจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.63) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันในระยะที่ 2 การจัดการเรียนรู้และสังเกตชั้นเรียน เป็นการนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ร่วมกันออกแบบวางแผนไว้ไปใช้จัดการเรียนการสอนแก่ผู้เรียน ในขณะที่เดียวกันนั้นจะร่วมกันสังเกตและเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรม การเรียนรู้และการคิด รวมทั้งคำถามสำคัญของผู้เรียนในขณะที่เรียนของผู้เรียน ทั้งนี้เป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกนักศึกษาครูประถมศึกษาผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีความสนใจจะเรียนรู้และพัฒนาบทเรียนการสอนนั้น เข้าสังเกตการจัดการเรียนรู้ตามที่ได้วางแผนร่วมกันมาแล้ว และระยะที่ 3 การสะท้อนผล โดยสมาชิกร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อภิปรายผลการปฏิบัติงานจากข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ได้จากการสังเกตชั้นเรียนเป็นการร่วมกันสืบสอบเพื่อให้ได้ความคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะเชิงบวกที่นำไปสู่การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งเมื่อปรับปรุงแก้ไขบทเรียนแล้ว อาจนำบทเรียนดังกล่าวไปสอนอีกครั้งกับผู้เรียนกลุ่มใหม่โดยครูคนเดิมหรือครูคนอื่น ซึ่งแผนนั้นจะมีคุณภาพขึ้นเรื่อย ๆ ตามลำดับ กิจกรรมดังกล่าวถือว่าเป็นการเปลี่ยนวัฒนธรรมของโรงเรียนและห้องเรียนแบบเดิมที่ปิดกั้นการเรียนรู้ร่วมกันของครู และมีผลการวิจัยรองรับ

ว่าจะช่วยให้เกิดพัฒนาการทางวิชาชีพครูร่วมกันได้รวดเร็วยิ่งขึ้น (ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง และอรพิน ศิริสัมพันธ์, 2561) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Bautista, A., & Ortega - Ruíz, R. ที่กล่าวถึง ความสำเร็จของการพัฒนาวิชาชีพครูโดยการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันของครูตลอดจน พบว่า ครูที่มีประสบการณ์น้อยยังได้เรียนรู้จากต้นแบบของครูที่มีประสบการณ์สูงกว่าอีกด้วย (Bautista, A., & Ortega - Ruíz, R., 2551); (Sastra Laah - O. et al., 2017) นอกจากนี้ แล้วจากผลการวิจัยที่ พบว่า ครูมีความสามารถหรือมีสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้สูงขึ้นหลังจากดำเนินการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู ดังกล่าวยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิรุณ ศิริศักดิ์; บำรุง ป็องนาทราย; วรนนท์ ชันแข็ง ที่พบว่า ครูที่เข้าร่วมในกระบวนการของชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครูมีสมรรถนะครูในภาพรวมอยู่ในระดับดี ครูมีความรู้ความเข้าใจ และมีทักษะการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อีกทั้ง มีความรู้ความเข้าใจ และความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมาก (พิรุณ ศิริศักดิ์, 2562); (บำรุง ป็องนาทราย, 2564); (วรนนท์ ชันแข็ง, 2565)

4. ความพึงพอใจของนักศึกษาครูประถมศึกษาที่มีต่อการใช้รูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.79$, S.D. = 0.42) ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะกระบวนการดังกล่าว ทำให้บุคคลที่เกี่ยวข้องเกิดความสุขในการปฏิบัติร่วมกัน มีความพึงพอใจในการทำงานพัฒนาบทเรียนร่วมกัน เป็นทีม มีการสะท้อนผลทั้งการปฏิบัติของตนเองและของผู้อื่น นอกจากนี้ แล้วจากการทำงานเป็นทีมของครูที่ร่วมกันตระหนักว่าความสำเร็จของทีม คือ ความสำเร็จของทุกคนเมื่อมีโอกาสพบกับความสำเร็จ การพัฒนาตนเองและพัฒนางานก็จะดีขึ้นตามลำดับซึ่งเป็นไปตามหลักจิตวิทยาการศึกษาในประเด็นกฎแห่งผลที่พึงพอใจตามทฤษฎีของธอร์นไคด์ (ทิสนา แชมมณี, 2550) นอกจากนี้ยังเป็นไปตามที่ White, A., เสนอว่า การเรียนรู้ของครูและการพัฒนาครูจะมีความหมายและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นหากกระบวนการพัฒนานั้น ๆ เป็นส่วนหนึ่งในการทำงานประจำวันของครูหรือของเพื่อนร่วมงาน (White, A., 2004)

5. ผลการปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา จากการการถอดบทเรียน (Lesson learnt) แบบ After Action Review: AAR โดยการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ของนักศึกษาครูประถมศึกษา พบว่า การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู มีความสำเร็จอันเป็นรูปธรรม ดังที่ เกิดขึ้นตามผลการวิจัยนั้นมีปัจจัยหนุนเสริม ประกอบด้วย ด้านความรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา ด้านทักษะความสามารถของนักศึกษาครูประถมศึกษา และด้านการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง จะช่วยขับเคลื่อนสนับสนุนเติมเต็มนักศึกษาครูประถมศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถ และความมั่นใจในการจัดการเรียนรู้ โดยเป็นไปตามแนวทางของการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครูให้เกิดผลสำเร็จต้องอาศัยการบูรณาการในหลายมิติ ประกอบเข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการศึกษาทั้งโรงเรียน (Whole school improvement) (ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง และอรพิน ศิริสัมพันธ์, 2561) ดังนั้น การพัฒนาตามแนวทางที่กล่าวมาจึงต้องใส่ใจในมิติต่าง ๆ เป็นพิเศษ

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยผู้วิจัยได้องค์ความรู้ใหม่ คือ รูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา (SPPR Model) เพื่อเป็นรูปแบบต้นแบบ (Prototype) ซึ่งสามารถนำมาช่วยให้นักศึกษามีความเป็นมืออาชีพทางการจัดการเรียนรู้ ก้าวสู่การเป็นบุคลากรวิชาชีพชั้นสูงผ่านการร่วมมือรวมพลังซึ่งกันและกันของครู ดังภาพที่ 1

รูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา

หลักการของรูปแบบ

1. ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครูเป็นการพัฒนาวิชาชีพที่เกิดจากความสมัครใจที่จะแบ่งปันประสบการณ์ และเรียนรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกันของนักศึกษาครูประถมศึกษาอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ
2. ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครูเน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ศาสตร์การสอน (Pedagogy) สนับสนุนเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน
3. ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครูเน้นการพัฒนาบนพื้นฐานของความเชื่อถือไว้วางใจ สุนทรียสนทนา (Dialogue) และบรรยากาศเชิงบวกทางวิชาการ

วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

เพื่อพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา

กระบวนการของรูปแบบ (SPPR Model)

- ระยะที่ 1 ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ (Share vision)
1. วิเคราะห์ปัญหาความต้องการและความจำเป็น
 2. กำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมาย
- ระยะที่ 2 เพิ่มพูนความรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพ (Pedagogical knowledge for professional learning)
- จัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา
- ระยะที่ 3 พัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของนักศึกษาครู (Professional learning community development)
1. จัดกลุ่มเพื่อแบ่งปันภาวะผู้นำ
 2. สร้างระบบการดำเนินการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู
 3. ดำเนินการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู
 - 3.1 ชี้แจงแผนการจัดการเรียนรู้
 - 3.2 ชี้แจงปฏิบัติการจัดการเรียนรู้และสังเกตชั้นเรียน
 - 3.3 ชี้แจงสะท้อนความคิด
 - 3.4 ชี้แจงปรับปรุงพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้
- ระยะที่ 4 สะท้อนความสำเร็จ (Reflect on success)
- จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อเสนอผลงานการจัดการเรียนการสอนที่นักศึกษาครูประถมศึกษาภาคภูมิใจ

ปัจจัยสนับสนุน

1. ผู้บริหารเห็นความสำคัญ มีส่วนร่วม และอำนวยความสะดวก สร้างวัฒนธรรมการทำงานเป็นทีม เคารพและไว้วางใจซึ่งกันและกัน
2. อาจารย์มหาวิทยาลัยคอยเสริมพลังให้นักศึกษาครูประถมศึกษาสามารถนำศาสตร์การสอนมาสู่การปฏิบัติ
3. ครูที่เลี้ยงที่มีความเป็นกัลยาณมิตรในการให้คำแนะนำที่ตรงตามบริบทของนักเรียนและโรงเรียนเพื่อให้เกิดการพัฒนาตามวิสัยทัศน์ร่วมกัน

ผลที่เกิดขึ้นตามรูปแบบ

ผลที่เกิดขึ้นต่อผู้เรียน

ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ เจตคติ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสมรรถนะตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผลที่เกิดขึ้นต่อนักศึกษาครูประถมศึกษา

1. มีความสามารถด้านการเรียนรู้บนฐานศาสตร์การสอน
2. มีความสามารถทำงานเป็นทีมร่วมกับครูที่เลี้ยง และเพื่อนนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียน

ผลที่เกิดขึ้นต่อองค์กร

เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา (SPPR Model)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ 1) ชื่อรูปแบบ 2) หลักการ 3) วัตถุประสงค์ 4) กระบวนการ 5) ปัจจัยสนับสนุน และ 6) ผลที่เกิดขึ้นตามรูปแบบ สำหรับกระบวนการของรูปแบบประกอบด้วย 4 ระยะ (SPPR Model) ได้แก่ 1) การร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ (Share vision) 2) การเพิ่มพูนความรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพครู (Pedagogical knowledge for professional learning) 3) การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ของนักศึกษาครู (Professional learning community development) และ 4) การสะท้อนความสำเร็จ (Reflect on success) ทั้งนี้ มีข้อเสนอแนะสำหรับการนำรูปแบบไปใช้ 1) ควรจัดกิจกรรมการละลายพฤติกรรม สร้างความคุ้นเคยและความเชื่อถือไว้วางใจ (Trust) ระหว่างนักศึกษาครูประถมศึกษา ครูพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ก่อนเข้าร่วมกระบวนการ 2) ควรร่วมกันวางแผนจัดทำกำหนดการในการประชุมเพื่อออกแบบการจัดการเรียนรู้ การสังเกตชั้นเรียนและสะท้อนผลการเรียนรู้ร่วมกันไว้ล่วงหน้าไว้อย่างชัดเจน ตลอดจนมีความยืดหยุ่นในการบริหารเวลา และ 3) ควรสร้างบรรยากาศเชิงบวกตลอดกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู ด้วยความเป็นกัลยาณมิตรทางวิชาการ หลีกเลี่ยงการวิพากษ์วิจารณ์ และการประเมินผลงาน และมีข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ 1) ควรมีการวิจัยโดยนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปขยายผลกับนักศึกษาครูประถมศึกษาเพื่อนำสู่การปรับปรุงคุณภาพหรือสร้างเครือข่ายทางวิชาการต่อไป 2) ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาพัฒนาการและการเรียนรู้สู่การเป็นครูมืออาชีพของนักศึกษาครูประถมศึกษา ที่เป็นสมาชิกในชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครูหลังจากจบการศึกษาในหลักสูตร 3) ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนที่เกิดขึ้นจากการออกแบบการเรียนรู้ของนักศึกษาครูประถมศึกษา ในกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู และ 4) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมความสามารถในการวิจัยในชั้นเรียนของนักศึกษาครูประถมศึกษาที่เข้าร่วมกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู

เอกสารอ้างอิง

- ชาโรณี ตรีวิทย์. (2560). การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพด้วยการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน : แนวคิดและแนวทางสู่ความสำเร็จ. วารสารครุศาสตร์, 45(1), 299 - 319.
- ทิศนา แคมมณี. (2550). ศาสตร์การสอน. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธาการพิมพ์.
- บำรุง ป้องนาทราย. (2564). การพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมความสามารถ จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามแนวปฏิบัติสู่ผลสัมฤทธิ์ขั้นสูง (High Impact Practices) โรงเรียนหนองโนประชาสรรค์. วารสารชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพครู, 1(1), 45 - 60.
- ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง และอรพิน ศิริสัมพันธ์. (2561). ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู. กรุงเทพมหานคร: M&N Design Printing.
- พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์ และพะเยาว์ ยินดีสุข. (2561). การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิรุณ ศิริศักดิ์. (2562). การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรอิงอัตลักษณ์นักเรียนที่บูรณาการการพัฒนาบทเรียน ร่วมกันผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ: กรณีศึกษาหลักสูตรกุลสตรีราชินีบน. กรุงเทพมหานคร: โรงเรียนราชินีบน.
- มาเรียม นิลพันธ์. (2555). วิธีวิจัยทางการศึกษา Research Methodology in Education. (พิมพ์ครั้งที่ 6). นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2060). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40ก 6 เมษายน 2560.

- วรรณท์ ชันแข็ง. (2565). รูปแบบการพัฒนาครูโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนมัธยมวัดดุสิตาราม. วารสารการวิจัยการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2(1), 135 - 157.
- วรลักษณ์ ชูกำเนิด, และคณะ. (2560). รูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 บริบทโรงเรียนในประเทศไทย. วารสารหาดใหญ่วิชาการ, 12(2), 123 - 134.
- สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. (2564). ปัญหาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาครุประถมศึกษา. ใน เอกสารรายงานการสาขาวิชาการประถมศึกษา, ครั้งที่ 5/2564. มหาวิทยาลัยศิลปากร
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิกจำกัด.
- Bautista, A., & Ortega-Ruiz, R. (2551). Teacher professional development: International perspectives and approaches. *Psychology, Society and Education*, 7(3), 240 - 251.
- Caine, G., & Caine, R. (2010). *Strengthening and Enriching Your Professional Learning Community: The Art of Learning Together*. Alexandria: ASCD.
- Kurth-Schai, R. (2019). *Professional Learning Community in America: Workshop*. Nakhon Pathom: Silpakorn University.
- Saastra Laah - O. et al. (2017). *What Teachers Have Learned through Using Classroom Video?*. World Association of Lesson Studies 2017. Japan: WALs, Nagoya University.
- Sato, M. & Akito, K. (2017). *School as Learning Community in Asia*. Plenary Symposium. 24 November. Japan: WALs, Nagoya University.
- UNESCO. (2016). *The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO)*. France: UNESCO.
- White, A. (2004). *The lesson study approach to implementing change*, Paper presented at SEAMEO - UNESCO Education Congress and EXPO Secretariat. Bangkok: EXPO Secretariat.
- Yutaka, O. (2018). *What's All the Fuss about Lesson Study: As a Japanese Teacher's Culture*. Tokyo: Kanto - Gakuin University.

ตลาดน้ำไทรน้อย: การจัดการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน*

SAI NOI FLOATING MARKET: MANAGEMENT FOR CULTURAL TOURISM DEVELOPMENT THROUGH COMMUNITY PARTICIPATION

ณรงค์ อนุรักษ์*, สุรสิทธิ์ วิฑายารัฐ, ปุณรภา ประดิษฐพงษ์

Narong Anurak, Surasit Vithayarat, Punrapha Praditpong

วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

College of Communication Arts, Suan Sunandha Rajabhat University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: Narong.an@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตลาดน้ำไทรน้อย 2) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตลาดน้ำไทรน้อย 3) ศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยในชุมชน เขตถนนทบุรี เครื่องมือที่ใช้วิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยโปรแกรม SPSS หาข้อสรุปทางสถิติ ผลการศึกษา พบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 1.04$) คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดทัศนียภาพที่สอดคล้องกับ แหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 1.60$) มากที่สุดรองลงมา คือ ด้านการร่วมมือเสนอแนะในการจัดกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว ($\bar{X} = 1.19$) ด้านที่ในชุมชนมีส่วนร่วมน้อยที่สุด คือ ด้านการเสนอความคิดเห็นในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับกรรมการชุมชนในการประชุมประจำเดือน ($\bar{X} = .90$) 2) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตลาดน้ำไทรน้อย ได้แก่ อายุ การศึกษา ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และ 3) ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จากผลสรุปดังกล่าว การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจัดได้ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ไม่เพียงแต่จะส่งผลกับการท่องเที่ยวอย่างเดียวแต่ครอบคลุม ถึงการแบ่งปันผลประโยชน์เฉพาะอย่างยิ่งด้านรายได้มาใช้ในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ธุรกิจท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมพัฒนาไปอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การจัดการ, พัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม, การมีส่วนร่วมของชุมชน, ตลาดน้ำไทรน้อย

Abstract

The purpose of this article was to: 1) study the level of participation of local communities in the development of cultural attractions in Sai Noi floating market 2) Study of factors related to the participation of local communities in the development of Sai Noi floating market cultural

* Received July 17, 2023; Revised August 16, 2023; Accepted September 15, 2023

attractions and 3) Study of problems, obstacles, and suggestions for promoting participation of local communities in the development of cultural attractions in Sai Noi Floating Market. It is an exploratory research. The sample group was people living in the community in Nonthaburi district. The research tools were questionnaires and analyzed the data using SPSS to find statistical conclusions. The study found 1) The level of participation of the local community in the development of tourist sites at a moderate level. ($\bar{x} = 1.04$) in which the people in the community are involved in the maintenance of the environment in your home In order to create the scenery that is most consistent with the nearby tourist attractions ($\bar{x} = 1.60$), followed by As for cooperation, suggesting in organizing activities for the conservation of tourist attractions in nearby communities of you ($\bar{x} = 1.19$) and the aspect that the least people in the community participate in is the offering of opinions in conservation of tourist attractions near the community With the community committee members in the monthly meeting ($\bar{x} = .90$) 2)the study of factors related to the participation of local communities in source development Cultural Tourism, Sai Noi Floating Market Nontha buri province found that age, education, knowledge level Understand cultural tourism issues And 3)obstacles in the development of tourist destinations are factors that Correlated with participation in the development of cultural tourist attractions From the above summary Not only traveling but also sharing the benefits from tourism businesses, especially terms of income used to conserve natural resources and the environment for the tourism business to develop sustainably.

Keywords: Management, Cultural Tourism Development, Community Participation, Sai Noi Floating Market

บทนำ

อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี ได้จัดทำโครงการ ตลาดน้ำไทรน้อยขึ้น บริเวณลำคลองพระพิมลราชา ช่างที่ว่าการอำเภอไทรน้อย ถนนบางกรวย - ไทรน้อย โดยโครงการดังกล่าวสืบเนื่องจากภูมิประเทศ ในเขตอำเภอไทรน้อย เป็นพื้นที่ราบลุ่มภาคกลางประชาชนมีอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ มีคลองน้อยใหญ่มากถึง 54 คลอง ประกอบกับเพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดรายได้กับประชาชนโดยการเพิ่มตลาดจำหน่ายสินค้า ซึ่งเป็นผลผลิตของคนในท้องถิ่นอันเป็นการส่งเสริม อาชีพและเพิ่มพูนรายได้ รวมทั้งการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และส่งเสริมให้อำเภอไทรน้อยได้เป็นที่รู้จักแพร่หลายของประชาชนโดยทั่วไป ในการนี้อำเภอไทรน้อยได้ประสานขอรับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี ในการก่อสร้างแพขายอาหารในน้ำ ก่อสร้างซุ้มและร้านค้าขายของริมเขื่อน องค์การบริหารส่วนตำบลทุกแห่งและเทศบาลตำบลไทรน้อยปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ ประชาชนที่มาเที่ยวตลาดน้ำไทรน้อยนอกจากจะมารับประทานอาหาร สะอาด รสชาติอร่อยบริเวณแพ ซื่อสินค้าผลิตภัณฑ์จากเกษตรกร สินค้าหนึ่งตำบล - หนึ่งผลิตภัณฑ์ จากกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเกษตรกรโดยตรงแล้ว อำเภอไทรน้อย ยังจัดให้มีบริการท่องเที่ยวทางเรือชมวิถีชีวิต ของชาวอำเภอไทรน้อย บริเวณสองฝั่งคลองพระพิมลราชาและบริการรถตู้นำท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมทางด้านเกษตร

อำเภอไทรน้อย เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดนนทบุรีที่เป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำลำคลองหลายสายโดยเฉพาะคลองพิมลราชา ซึ่งเป็นคลองสายหลัก ในการใช้น้ำอุปโภคบริโภคประกอบกับราษฎรในอำเภอไทรน้อยส่วนใหญ่มีอาชีพในการเกษตรทำสวนทำนาเป็นอาชีพหลัก ชาวบ้านมีรายได้น้อย ไม่พอเลี้ยงชีพเท่าที่ควร เห็นสมควรจะต้องมีอาชีพหารายได้เสริม ประกอบกับประชาชนบางกลุ่มได้รับการส่งเสริมจากส่วนราชการให้มีอาชีพเสริมผลิตสินค้าหลายประเภท แต่เมื่อผลิตแล้วไม่มีตลาดรองรับ สินค้าที่ผลิตขึ้นมามีปัญหาในด้านการตลาด รวมถึงการถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลางทำให้พืชผลทางการเกษตรที่ผลิตได้จำหน่ายไม่ได้ราคา ส่งผลให้เกษตรกรบางรายต้องละทิ้งอาชีพเดิม หันไปประกอบอาชีพอื่น หรือไม่ก็ต้องไปประกอบอาชีพรับจ้างรายวัน พอให้ครอบครัวอยู่ได้ส่งผลให้มีปัญหาด้านเศรษฐกิจ รายได้ของครอบครัวลดน้อยลง ส่งผลให้การพัฒนาด้านคุณภาพชีวิตตกทอดยขาดความเข้มแข็งของชุมชน ขาดความอบอุ่นขาดความรักความสามัคคีของคนในชุมชน จากการดำเนินงานตลาดน้ำไทรน้อยทำให้เกิดอาชีพและรายได้เพิ่มของเกษตรกรและนำของที่ผลิตได้มาจำหน่ายด้วยตนเองตลอดจนได้มีการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในลำคลองพระพิมลราชาให้สะอาดไม่มีผักตบชวา น้ำในลำคลองสามารถใช้ประโยชน์ทั้งอุปโภคบริโภค การสัญจรทางน้ำสามารถใช้ได้และมีการเลี้ยงปลาบริเวณตลาดน้ำ เป็นที่เพาะพันธุ์ปลา ทำให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำ นอกจากการพัฒนาให้เป็นตลาดน้ำแล้วยังมีการพัฒนาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของอำเภอไทรน้อยเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวอำเภอไทรน้อย เช่น ชมสวนเกษตรไทรน้อย ซึ่งเป็นสวนพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับนานาชนิด ชมสวนไม้ผลของลุงช่างพันธุ์ไม้ซึ่งเป็นสวนมะม่วงแม่ลูกดกที่ขึ้นชื่อของอำเภอไทรน้อย ชมสวนกล้วยไม้ที่เป็นสวนกล้วยไม้ส่งออกที่มีจำนวนร้อยกว่าไร่ เป็นผลผลิตที่ส่งออกในเอเชียและยุโรป ชมสวนบอนสีเฉลิมพระเกียรติมีพันธุ์บอนสีหลายร้อยชนิดและมีนักท่องเที่ยวซื้อได้ในราคาถูก สำหรับตลาดน้ำไทรน้อย เป็นตลาดน้ำที่เพิ่งเปิดตัวได้ไม่นานและตั้งอยู่ริมคลองพระพิมลราชา ที่วัดไทรใหญ่ เป็นแพอาหารเป็นศูนย์รวมของอาหารคาวหวาน ผักปลอดสารพิษ ผลไม้หลายชนิดที่ชาวบ้านนำมาจำหน่ายริมฝั่งคลอง สามารถเลือกซื้อเลือกหาตามต้องการ นอกจากนี้ ชมทัศนียภาพและวิถีชีวิตของชาวนนทบุรี ที่อาศัยอยู่ตามริมฝั่งคลอง ยังคงสภาพความเป็นธรรมชาติและความเป็นไทยอยู่ มีเฉพาะวันเสาร์ - อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ ตั้งแต่เวลา 06.00 - 16.00 น. และมีรถยนต์บริการนำชมสวนเกษตรท่องเที่ยว ชมไม้ดอกไม้ประดับ เช่น บอนสี กล้วยไม้ สวนผลไม้ทางการเกษตร เช่น มะม่วง ทุเรียน ซึ่งโดยส่วนมากแล้วจะมุ่งเน้นที่ลูกค้าที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย

ผลการศึกษาจากหนังสือของ พจนา สวนศรีและ สมภพ ยีจ้อหอ ได้เสนอรูปแบบการจัดการท่องเที่ยว โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สามารถตอบสนอง และสามารถพัฒนาสู่กระบวนการพัฒนาสังคมแบบยั่งยืนได้ ภายใต้มิติต่าง ๆ ดังนี้ 1) มิติด้านสิ่งแวดล้อม กิจกรรมนี้ควรก่อให้เกิดการเรียนรู้ และร่วมมือกันในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งจำกัดให้เกิดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด 2) มิติด้านการเมือง กิจกรรมนี้ควรเป็นส่วนหนึ่งของการรณรงค์การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับล่าง โดยการสร้างกระบวนการวางแผนและการตัดสินใจในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน 3) มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม กิจกรรมนี้ควรสร้างสรรคการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ของกลุ่มคนที่ต่างวัฒนธรรม เพื่อเพิ่มความเข้าใจ และตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่นรวมทั้งเท่าทันต่อวัฒนธรรมแบบเมืองที่เติบโตอย่างรวดเร็วรากฐาน 4) มิติด้านเศรษฐกิจ กิจกรรมนี้ควรนำไปสู่การกระจายรายได้ และผลกำไรที่เกิดจากการท่องเที่ยวให้เกิดกับชุมชนอย่างแท้จริง ดังนั้น ประชาชนในพื้นที่จะเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาและควบคุมการเติบโตของการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนเอง ภายใต้มิติที่ไม่ขัดแย้งกับการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ (พจนา สวนศรี และ สมภพ ยีจ้อหอ, 2556) ในขณะที่พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2485 ได้ให้ความหมายของวัฒนธรรม คือ วัฒนธรรม หมายความว่า "ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมกลืนก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีงามของประชาชน" วัฒนธรรม เป็นคำที่เกิดขึ้นในภาษาไทย ในสมัยที่รัฐบาลของจอมพล ป.พิบูลสงครามนายกรัฐมนตรี ได้มองเห็นความสำคัญของเรื่องนี้ คำเดิมเป็น

ภาษาอังกฤษ คือ “Culture” ในตอนแรก “พระมหากษัตริย์” แห่งวัดมหาธาตุได้แปลคำนี้ว่า “ภูมิธรรม” แต่กรมหมื่นนราธิปพงษ์ประพันธ์ทรงเล็งเห็นว่า คำว่า ภูมิธรรม มีความหมายค่อนข้างคงที่ พระองค์ท่านทรงมีความประสงค์ให้คำนี้มีความหมายในลักษณะเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงลง และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จึงทรงแปลใหม่เป็น “วัฒนธรรม” และมีการนำมาใช้สืบต่อมาตลอดสมัยที่ประเทศไทยมีกระทรวงวัฒนธรรม และคงใช้อยู่ในปัจจุบันด้วย วัฒนธรรม คือ ส่วนประกอบที่สลับซับซ้อนทั้งหมดของลักษณะอันชัดเจนของจิตวิญญาณ วัตถุ สติปัญญาและอารมณ์ ซึ่งประกอบกันขึ้นเป็นสังคมหรืออยู่คนละ วัฒนธรรมมิได้หมายถึงเฉพาะเพียงศิลปะและวรรณกรรมเท่านั้น แต่หมายถึง ฐานนิยมต่าง ๆ ของชีวิต สิทธิพื้นฐานต่าง ๆ ของมนุษย์ ระบบค่านิยมขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อ (กระทรวงวัฒนธรรม, 2556) การจะจัดว่าสถานที่ใดเป็นจุดที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว และจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้นั้น จะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบหลายๆ อย่างผสมผสานกัน ดังมีผู้กล่าวถึง องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวได้หลายท่านด้วยกัน เช่น Collier และ Harraway มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การท่องเที่ยวจะบรรลุวัตถุประสงค์นั้น แหล่งท่องเที่ยวจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ หรือ “3As” คือ 1) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) เกิดจากสถานที่ (Site) หรือเหตุการณ์ (Events) สถานที่อาจเกิดจากธรรมชาติหรือมนุษย์สร้างขึ้น แต่เหตุการณ์ที่น่าประทับใจเกิดจากมนุษย์สร้างเพียงอย่างเดียว 2) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ความสะดวกสบายทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปถึงสถานที่ได้รวดเร็วปลอดภัย และสะดวกสบายยิ่งขึ้น ดังนั้น การก่อสร้างปัจจัยพื้นฐาน (Infrastructure) เช่น ระบบการขนส่ง ระบบสื่อสาร ระบบสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในแหล่งท่องเที่ยว 3) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีระบบการขนส่ง (Transportation) ซึ่งประกอบด้วยเส้นทาง ยานพาหนะ สถานีและผู้ประกอบการการขนส่ง มีวัตถุประสงค์เพื่อลำเลียงคนและสิ่งของไปยังจุดหมายปลายทาง (Collier and Harraway, 1997) ด้าน Cooper และคณะ กล่าวว่า แหล่งท่องเที่ยวเป็นสถานที่สำคัญที่จะสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งจะต้องประกอบด้วย 4 As คือ 1) สิ่งดึงดูดใจ (Attractions) 2) การเข้าถึง (Access) 3) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) 4) บริการเสริมที่คนในท้องถิ่นเป็นผู้จัดหาขึ้นมาเอง (Ancillary Service) (Cooper, J., and others, 2005) สำหรับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ บัญเลิศ จิตตั้งวัฒนา ได้กล่าวถึงในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวรัฐบาลได้ให้ความสนใจที่จะพัฒนาเพื่อให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวขีดชูและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทยอย่างสมศักดิ์ศรีและสร้างสรรค์ ซึ่งในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีอยู่ 4 ประการ คือ ทางด้านทรัพยากรทางการท่องเที่ยว การขนส่ง สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ข้าราชการการท่องเที่ยว โดยการกำหนดนโยบายส่วนรวมให้ชัดเจนเพื่อให้สามารถสนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยว (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับ ชูเกียรติ นพเกตุ ได้กล่าวไว้ว่า สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดผลสำเร็จ คือ ต้องทราบความต้องการและความสามารถในการใช้บริการของผู้ท่องเที่ยว ความสะดวกในการเดินทางเข้าถึง และความสามารถที่จะรับได้ของสถานที่ (ชูเกียรติ นพเกตุ, 2553) ในส่วนของการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชนบท โดยมุ่งเน้นคนเป็นสำคัญกว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) นักวิชาการได้อธิบายและให้ความหมายปัจจัยและขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนสอดคล้องกับแนวทางการศึกษา โดยโคเฮนและอัฟฮอฟฟ์ ได้ให้ความหมายถึง การมีส่วนร่วมของชุมชนว่า สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไร และทำอย่างไร 2) การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนารวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ 3) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ (Cohen, J.M. and Uphoff, N.T. , 1981) การมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดขึ้นจากเป้าหมาย วิธีการดำเนินชีวิต หน้าที่ความรับผิดชอบ ค่านิยม วัฒนธรรมประเพณี ทศนคติ ความผูกพัน ความเชื่อ จิตใจ อารมณ์ ความสำนึกกรักหวง

แผนในศิลปวัฒนธรรม โดยมีพื้นฐานของการมีส่วนร่วม ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของเหตุผล 2) การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของค่านิยม 3) การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของประเพณี 4) การมีส่วนร่วมบนพื้นฐานของความผูกพัน ความสนใจ จากการศึกษาข้อมูลข้างต้น ผู้ศึกษาเห็นว่า ตลาดน้ำไทรน้อยกำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวชาวไทยเป็นจำนวนมากอีกแห่งหนึ่งในจังหวัดนนทบุรี นอกจากนี้ ยังได้เข้าไปสัมผัสกับธรรมชาติและวิถีชีวิต วัฒนธรรมริมน้ำของชาวบ้านอีกด้วย

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจที่จะศึกษา เรื่อง ตลาดน้ำไทรน้อย : การจัดการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เมื่อทราบถึงความคิดเห็นแล้วก็สามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานให้แก่ชุมชน ผู้ประกอบการ รวมไปถึงพนักงานของรัฐ ในการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ตลาดน้ำไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี หรือเป็นแบบอย่างในการจัดการของสถานที่อื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตลาดน้ำไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี
2. ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ตลาดน้ำไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี
3. ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตลาดน้ำไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ตลาดน้ำไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาที่อาศัยในเขตชุมชน ความรู้ความเข้าใจของคน ในชุมชนต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ ระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง มีรายละเอียดดังนี้ 1) ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยในชุมชน อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี ซึ่งมีประชากรทั้งสิ้น 4,251 คน เป็นชาย 2,046 คน เป็นหญิง 2,205 คน 2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยในชุมชน อำเภอไทรน้อย โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ Non - probability sampling ชนิด Convenience sampling จำนวน 310 คน
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเชิงสำรวจ เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ความรู้ ความเข้าใจของคนในชุมชน ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ ได้แจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในชุมชน อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี แล้วเก็บแบบสอบถามกลับด้วยตนเอง
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาตรวจสอบความถูกต้อง แล้วจึงประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for windows ซึ่งมีรายละเอียดการวิเคราะห์ ดังนี้ 1) นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้องแล้วให้ คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้หลังจากนั้นจึงทำคู่มือลงรหัส พร้อมทั้งเปลี่ยนข้อมูลเป็นรหัสตัวเลข (Code) 2) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive analysis) เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปข้อมูล

เกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจของคนในชุมชน ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อมูลเกี่ยวกับเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 3) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน (Interferential analysis) เพื่อหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตลาดน้ำไทรน้อยจังหวัดนนทบุรี สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ การวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance: ANOVA)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตลาดน้ำไทรน้อยจังหวัดนนทบุรี ปรากฏตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จำแนกตามความรู้ ความเข้าใจ

การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม	\bar{x}	S.D.	ระดับความรู้ความเข้าใจ
1. การเก็บค่าเข้าชม หรือค่าใช้สถานที่ เช่น ห้องสุขา ค่าที่จอดรถ รายได้ทั้งหมดนี้ใช้ในการบำรุงรักษาสถานที่ให้คงสภาพที่ดีในระยะยาว	1.13	0.64	ปานกลาง
2. การรักษาระบบนิเวศน์ให้ยั่งยืน หมายถึง การปันผลประโยชน์ต่าง ๆ กลับสู่ชุมชนท้องถิ่น และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	1.51	0.57	มาก
3. การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ทำให้ประชาชนมีรายได้จากการขายของที่ระลึกนั้นเป็นการให้ประโยชน์ที่ยั่งยืนดีกว่าที่ประชาชนท้องถิ่นจะหารายได้จากการทำลายทรัพยากรธรรมชาติเพื่อมาใช้ประโยชน์ได้เพียงคนเดียวเท่านั้น	1.57	0.60	มาก
4. การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวที่ครอบคลุมถึงสาระด้านการศึกษา การเข้าใจ และมีการจัดการเพื่อรักษาระบบนิเวศน์ให้ยั่งยืน	1.63	0.56	มาก
5. การรักษาสภาพแวดล้อมที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ การกำจัดขยะมูลฝอยให้เรียบร้อย	1.63	0.56	มาก
6. ทรัพยากรธรรมชาตินั้นเป็นสมบัติของนักธุรกิจที่ประกอบกิจการท่องเที่ยวที่จะเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์แต่เพียงฝ่ายเดียว	0.91	0.79	ปานกลาง
7. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะไม่เน้นการเที่ยวชมเพื่อความเพลิดเพลิน	1.06	0.74	ปานกลาง
8. การเข้าร่วมโครงการในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวกับภาครัฐ และเอกชน คือ หน้าที่ของทุกคนในชุมชนเพราะท่าน คือ คนที่อยู่ใกล้ชิดแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด	1.28	0.71	ปานกลาง
ภาพรวม	1.34	0.33	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในภาพรวมที่ระดับมาก ($\bar{x} = 1.34$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเก็บค่าเข้าชม หรือค่าใช้สถานที่ เช่น ห้องสุขา ค่าที่จอดรถ รายได้ทั้งหมดนี้ใช้ในการบำรุงรักษาสถานที่ให้คงสภาพที่ดีในระยะยาว มีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 1.13$) สำหรับความรู้ด้านการรักษาระบบนิเวศน์ให้ยั่งยืน หมายถึง การปันผลประโยชน์ต่าง ๆ กลับสู่ชุมชนท้องถิ่น และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องในระดับ

มาก ($\bar{X} = 1.51$) ความรู้ด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมทำให้ประชาชนมีรายได้จากการขายของที่ระลึกนั้นเป็นการให้ประโยชน์ที่ยั่งยืนดีกว่าที่ประชาชนท้องถิ่นจะหารายได้จากการทำลายทรัพยากรธรรมชาติเพื่อมาใช้ประโยชน์ได้เพียงหนเดียวเท่านั้นกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องในระดับมาก ($\bar{X} = 1.57$) ความรู้ด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวธรรมชาติที่ครอบคลุมถึงสาระด้านการศึกษา การเข้าใจธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และมีการจัดการเพื่อรักษาระบบนิเวศให้ยั่งยืนกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องในระดับมาก ($\bar{X} = 1.63$) ความรู้ด้านการรักษาสภาพแวดล้อมที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ การกำจัดขยะมูลฝอยให้เรียบร้อยกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องในระดับมาก ($\bar{X} = .63$) ด้านทรัพยากรธรรมชาตินั้นเป็นสมบัติของนักธุรกิจที่ประกอบกิจการท่องเที่ยวที่จะเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์แต่เพียงฝ่ายเดียวกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องในระดับปานกลาง ($\bar{X} = .91$) ความรู้ด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจะไม่เน้นการเที่ยวชมเพื่อความเพลิดเพลินกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 1.06$) และสุดท้ายความรู้ด้านการเข้าร่วมโครงการในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวกับภาครัฐ และเอกชน คือ หน้าที่ของทุกคนในชุมชนเพราะท่าน คือ คนที่อยู่ใกล้ชิดแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุดกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 1.28$)

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ตลาดน้ำไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี ตามตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาที่อาศัยในเขตชุมชน ความรู้ความเข้าใจของคน ในชุมชนต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ ระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีข้อมูลเชิงพรรณนา ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 60.3 มีอายุ ระหว่าง 36 - 45 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 52.6 มีระดับการศึกษานุปริญญา หรือ ปวส.มากที่สุด ร้อยละ 31.3 มีอาชีพค้าขายอยู่มากที่สุด ร้อยละ 27.7 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 5,000 บาทมากที่สุด ร้อยละ 45.8 และส่วนใหญ่เป็นคนจังหวัดนนทบุรี โดยกำเนิด ร้อยละ 70.0 และอาศัยอยู่ในเขตชุมชนไทรน้อย มาแล้วมากกว่า 10 ปี ร้อยละ 56.5 นอกจากนี้ส่วนใหญ่มีสถานะเป็นสมาชิกในครอบครัว ร้อยละ 79.7 2) ความรู้ความเข้าใจของคนในชุมชนต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในภาพรวมที่ระดับมาก ($\bar{X} = 1.34$) โดยมีความรู้ว่าการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ครอบคลุมถึงสาระด้านการศึกษา การเข้าใจธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และมีการจัดการเพื่อรักษาระบบนิเวศให้ยั่งยืนมากที่สุด มีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องในระดับมาก ($\bar{X} = 1.63$) และความรู้ด้านการรักษาสภาพแวดล้อมที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ การกำจัดขยะมูลฝอยให้เรียบร้อย มีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องในระดับมาก ($\bar{X} = 1.63$) เช่นกัน โดยด้านที่มีความรู้ความเข้าใจน้อยที่สุด คือ ความรู้ที่ว่าทรัพยากรธรรมชาตินั้นเป็นสมบัติของนักธุรกิจที่ประกอบกิจการท่องเที่ยวที่จะเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์แต่เพียงฝ่ายเดียวกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องในระดับปานกลาง ($\bar{X} = .91$) ปรากฏตามตารางที่ 2 และ 3

ตารางที่ 2 แสดงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ตัวแปร	มีความสัมพันธ์	ไม่มีความสัมพันธ์
เพศ		√
อายุ	√	
สถานภาพสมรส		√
ระดับการศึกษา	√	
อาชีพ		√

ตารางที่ 2 แสดงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (ต่อ)

ตัวแปร	มีความสัมพันธ์	ไม่มีความสัมพันธ์
รายได้เฉลี่ย/เดือน		√
สถานที่เกิด		√
ระยะเวลาที่อาศัยในเขตชุมชน		√
สถานภาพในครอบครัว		√
ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม	√	
ปัญหา และอุปสรรคในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม	√	

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

ความรู้ความเข้าใจ	\bar{x}	N	S.D.
มีความรู้ ความเข้าใจน้อย	0.78	14	0.62
มีความรู้ความเข้าใจปานกลาง	0.91	125	0.55
มีความรู้ความเข้าใจมาก	1.15	171	0.71
ภาพรวม	1.04	310	0.66

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมากมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมากกว่าผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจน้อย ค่าเฉลี่ย 1.15

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตลาดน้ำไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี ปัญหา และอุปสรรค ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จากผลการวิเคราะห์ที่ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา และอุปสรรคโดยรวมในระดับมาก ($\bar{x} = 3.45$) โดยมีเพียงปัญหา และอุปสรรคด้านไม่กล้าที่จะตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ เพราะว่าท่านยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ที่ดีพอ ($\bar{x} = 3.27$) และด้านชุมชนของท่านยังไม่มีประสิทธิภาพที่ดีพอในการติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานที่รับผิดชอบในทางวัฒนธรรมเพราะอุปกรณ์สื่อสาร เช่น โทรศัพท์ มีไม่เพียงพอ ($\bar{x} = 3.39$) เท่านั้นที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง 1.4

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจากผลการวิเคราะห์ พบว่า ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 1.04$) โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมในด้านการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมบริเวณบ้านของท่านเพื่อให้เกิดทัศนียภาพที่สวยงามสอดคล้องกับแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง ($\bar{x} = 1.60$) มากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการร่วมมือเสนอแนะในการจัดกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียงชุมชนของท่าน ($\bar{x} = 1.19$) และด้านที่คนในชุมชนมีส่วนร่วมน้อยที่สุด คือ ด้านการเสนอความคิดเห็นในทางวัฒนธรรมแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้ชุมชน กับกรรมการชุมชนในการประชุมประจำเดือน ($\bar{x} = .90$) ปรากฏตามตารางที่ 4 และ 5

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัญหาและอุปสรรค

ปัญหา และอุปสรรค	\bar{X}	S.D.	ระดับความรู้
1. ท่านเห็นว่าหน่วยงานทางราชการไม่ได้มีการกำหนดบทบาทให้แก่ชุมชนอย่างชัดเจนในเรื่องที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในบริเวณใกล้เคียงกับชุมชน	3.42	0.80	มาก
2. ท่านเห็นว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ควรที่จะมีการเชิญชวนและสนับสนุนชุมชนไปมีส่วนร่วมมากกว่าที่จะให้ชุมชนแสดงออกเอง	3.55	0.88	มาก
3. ท่านไม่กล้าที่จะตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ เพราะที่ท่านยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดีพอ	3.27	0.99	ปานกลาง
4. ท่านเห็นว่าควรจัดให้มีการอบรม และให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมแก่ชุมชนของท่านเป็นประจำทุกเดือน	3.54	0.95	มาก
5. ท่านคิดว่าหน่วยงานภาครัฐยังคงส่งเสริมและให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแก่ชุมชนให้มากขึ้น	3.59	1.01	มาก
6. ท่านเห็นว่าหน่วยงานทางราชการได้เปิดโอกาสให้คณะกรรมการชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมเสนอแนะความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมในท้องถิ่น	3.44	0.94	ปานกลาง
7. ท่านเห็นว่าชุมชนของท่านยังไม่มีประสิทธิภาพที่ดีพอในการติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานที่รับผิดชอบในการอนุรักษ์ เพราะอุปกรณ์สื่อสาร เช่น โทรศัพท์ มีไม่เพียงพอ	3.39	1.04	ปานกลาง
8. ท่านเห็นว่า การที่หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลแหล่งท่องเที่ยว ควรให้การสนับสนุนชุมชนเกี่ยวกับอุปกรณ์สื่อสารเพื่อที่ชุมชนจะได้แจ้งข่าวสารได้โดยรวดเร็ว	3.43	0.98	มาก
ภาพรวม	3.45	0.61	มาก

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า ปัญหา และอุปสรรคโดยรวมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.45$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา และอุปสรรคที่ระดับเห็นด้วยมาก กล่าวคือ ปัญหาด้านหน่วยงานทางราชการไม่ได้มีการกำหนดบทบาทให้แก่ชุมชนอย่างชัดเจนในเรื่องที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียงกับชุมชน ($\bar{X} = 3.42$) ด้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ควรที่จะมีการเชิญชวนและสนับสนุนชุมชนไปมีส่วนร่วมมากกว่าที่จะให้ชุมชนแสดงออกเอง ($\bar{X} = 3.55$) ด้านการจัดให้มีการอบรม และให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แก่ชุมชนของท่านเป็นประจำทุกเดือน ($\bar{X} = 3.54$) ด้านหน่วยงานภาครัฐยังคงส่งเสริมและให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแก่ชุมชนให้มากขึ้น ($\bar{X} = 3.59$) ด้านหน่วยงานทางราชการได้เปิดโอกาสให้คณะกรรมการชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมเสนอแนะความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมในท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.44$) ด้านการที่หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ควรให้การสนับสนุนชุมชนเกี่ยวกับอุปกรณ์สื่อสารเพื่อที่ชุมชนจะได้แจ้งข่าวสารได้โดยรวดเร็ว ($\bar{X} = 3.43$) มีเพียงปัญหา และอุปสรรคใน 2 ด้าน เท่านั้นที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในระดับปานกลาง คือ ด้านไม่กล้าที่จะตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ เพราะท่านยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ที่ดีพอ ($\bar{X} = 3.27$) และด้านชุมชนของท่านยังไม่มี

มีประสิทธิภาพที่ดีพอในการติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานที่รับผิดชอบในการอนุรักษ์ เพราะอุปกรณ์สื่อสาร เช่น โทรศัพท์ มีไม่เพียงพอ ($\bar{x} = 3.39$)

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว จำแนกตามปัญหาและอุปสรรค

ปัญหาและอุปสรรค	\bar{x}	N	S.D.
เห็นด้วยน้อยที่สุด	0.41	2	0.19
เห็นด้วยน้อย	0.81	25	0.63
เห็นด้วยปานกลาง	0.83	123	0.56
เห็นด้วยมาก	1.19	117	0.68
เห็นด้วยมากที่สุด	1.40	43	0.64
ภาพรวม	1.04	310	0.66

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่า ปัญหา และอุปสรรคเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมากมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมากกว่าผู้ที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคน้อย โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ย 1.40 ที่เห็นด้วยมากที่สุด

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปราย ได้ดังนี้

1. ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในภาพรวมที่ระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเก็บค่าเข้าชม หรือค่าใช้สถานที่ เช่น ห้องสุขา ค่าที่จอดรถ รายได้ทั้งหมดนี้ใช้ในการบำรุงรักษาสถานที่ให้คงสภาพที่ดีได้ในระยะยาว มีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องในระดับปานกลาง สำหรับความรู้ด้านการรักษาระบบนิเวศน์ให้ยั่งยืน หมายถึง การปันผลประโยชน์ต่าง ๆ กลับสู่ชุมชนท้องถิ่น และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องในระดับมาก ความรู้ด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมทำให้ประชาชนมีรายได้จากการขายของที่ระลึกนั้นเป็นการให้ประโยชน์ที่ยั่งยืนดีกว่าที่ประชาชนท้องถิ่นจะหารายได้จากการทำลายทรัพยากรธรรมชาติเพื่อมาใช้ประโยชน์ได้เพียงหนเดียวเท่านั้นกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องในระดับมาก ความรู้ด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวธรรมชาติที่ครอบคลุมถึงสาระด้านการศึกษา การเข้าใจธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และมีการจัดการเพื่อรักษาระบบนิเวศน์ให้ยั่งยืนกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องในระดับมาก ความรู้ด้านการรักษาสภาพแวดล้อมที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ การกำจัดขยะมูลฝอยให้เรียบร้อยกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องในระดับมาก ด้านทรัพยากรธรรมชาตินั้นเป็นสมบัติของนักรูรกิจที่ประกอบกิจการท่องเที่ยวที่จะเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์แต่เพียงฝ่ายเดียวกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องในระดับปานกลาง ความรู้ด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจะไม่เน้นการเที่ยวชมเพื่อความเพลิดเพลินกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องในระดับปานกลาง และสุดท้ายความรู้ด้านการเข้าร่วมโครงการในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับภาครัฐ และเอกชน คือ หน้าที่ของทุกคนในชุมชนเพราะท่าน คือ คนที่อยู่ใกล้ชิดแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุดกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรัชย์ ขวาทอง ที่ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการอาสาพัฒนา และป้องกันตนเอง (อพป.) ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับโครงการ มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมในโครงการ และความคาดหวังในประโยชน์ที่จะได้รับการเข้าร่วมโครงการมีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการ (สุรัชย์ ขวาทอง, 2559)

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ตลาดน้ำไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี ตามตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาที่อาศัยในเขตชุมชน ความรู้ ความเข้าใจของคน ในชุมชนต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ ระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีข้อมูลเชิงพรรณนา ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่

- 1) ข้อมูลทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 36 - 45 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส มีระดับการศึกษา อนุปริญญา หรือ ปวส.มากที่สุด มีอาชีพค้าขายอยู่มากที่สุด มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 5,000 บาทมากที่สุด และส่วนใหญ่เป็นคนจังหวัดนนทบุรี โดยกำเนิด และอาศัยอยู่ในเขตชุมชนไทรน้อย มาแล้วมากกว่า 10 ปี นอกจากนี้ส่วนใหญ่มีสถานะเป็นสมาชิกในครอบครัว
- 2) ความรู้ความเข้าใจของคนในชุมชนต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในภาพรวมทั้งระดับมาก โดยมีความรู้ว่าการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมหมายถึง การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ครอบคลุมถึงสาระ ด้านการศึกษา การเข้าใจธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และมีการจัดการเพื่อรักษาระบบนิเวศให้ยั่งยืนมากที่สุด มีความรู้ ความเข้าใจอย่างถูกต้องในระดับมาก และความรู้ด้านการรักษาสภาพแวดล้อมที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ การกำจัด ขยะมูลฝอยให้เรียบร้อย มีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องในระดับมากเช่นกัน โดยด้านที่มีความรู้ความเข้าใจน้อยที่สุด คือ ความรู้ที่ว่าทรัพยากรธรรมชาตินั้นเป็นสมบัติของนักธุรกิจที่ประกอบกิจการท่องเที่ยวที่จะเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์แต่เพียงฝ่ายเดียวกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ จินตนา เสมาเงิน ได้ทำการศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการ พัฒนาตำบล ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดปทุมธานี และพบว่า ระดับการศึกษา การมีรายได้ของประชาชนการติดต่อสื่อสาร กับผู้นำท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการพัฒนาตำบล และความคาดหวัง ผลประโยชน์จากโครงการพัฒนาตำบล มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนิน โครงการพัฒนาตำบล (จินตนา เสมาเงิน, 2558) นอกจากนี้แล้ว ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen และ Uphoff ที่เสนอว่ามีปัจจัยหลายอย่างที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชนบ ท อันได้แก่ อายุ และ เพศ, สถานภาพในครอบครัว, ระดับการศึกษา, สถานภาพทางสังคม, อาชีพ, รายได้ และทรัพย์สิน (สุเมธ ทราญแก้ว, 2556) จากงานวิจัย และแนวคิดดังกล่าวสนับสนุนว่า อายุ และระดับการศึกษาของคนในชุมชนท้องถิ่นเป็นปัจจัยที่ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เนื่องด้วยการศึกษาก่อให้เกิดความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และเปรียบเสมือนแรงผลักดันทางอ้อมที่ทำให้เกิดจิตสำนึกต่อการพัฒนา แหล่งท่องเที่ยววันนั้นหมายความว่า ผู้ที่ได้รับการศึกษาจะเกิดจิตสำนึก เห็นคุณค่าของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และตระหนักถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับต่อไปในอนาคต เมื่อแหล่งท่องเที่ยวได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืน สำหรับ ปัจจัยด้านอายุนั้น กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุมากกว่า 45 ปีขึ้นไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มากที่สุด เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มอายุดังกล่าว เป็นกลุ่มที่อยู่ใกล้ชิดกับชุมชนมากที่สุด หรือกล่าวได้อีกนัย หนึ่งว่า เป็นกลุ่มที่ใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนมานานมากที่สุด ดังนั้น จึงเกิดความผูกพันกับถิ่นที่อยู่ และส่งผลให้มีส่วนร่วม ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนมากกว่ากลุ่มอายุอื่น ๆ

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตลาดน้ำไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี ปัญหา และอุปสรรค ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรม จากผลการวิเคราะห์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา และอุปสรรคโดยรวมในระดับมาก โดยมีเพียง ปัญหา และอุปสรรคด้านไม่กี่อย่างที่ตัดสนใจเข้ามามีส่วนร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ เพราะว่าท่านยังไม่มีความรู้ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ที่ดีพอ และด้านชุมชนของท่านยังไม่มีประสิทธิภาพที่ดีพอในการติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานที่ รับผิดชอบในทางวัฒนธรรมเพราะอุปกรณ์สื่อสาร เช่น โทรศัพท์มือถือไม่เพียงพอเท่านั้น ที่กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็น

ในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจากผลการวิเคราะห์ พบว่า ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในระดับปานกลาง โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมในด้านการดูแลรักษา สภาพแวดล้อมบริเวณบ้านของท่านเพื่อให้เกิดทัศนียภาพที่สอดคล้องกับแหล่งท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง มากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการร่วมมือเสนอแนะในการจัดกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียงชุมชนของท่าน และด้านที่คนในชุมชนมีส่วนร่วมน้อยที่สุด คือ ด้านการเสนอความคิดเห็นในทางวัฒนธรรมแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้ชุมชน กับกรรมการชุมชนในการประชุมประจำเดือน สอดคล้องกับการวิจัยของ กฤษณะ ถวิลวงษ์ ที่ศึกษา เรื่อง การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา กรณีศึกษา โรงแรมธรรมะ (Temple stay) ของวัดภูเก็ทและชุมชนรอบวัด ในประเด็นของการเข้ามามีส่วนร่วมของคนในชุมชน ที่ขาดการหมุนเวียนวาระการดำรงตำแหน่ง ทำให้เกิดความไม่ทั่วถึงต่อการมีส่วนร่วมของชาวชุมชน และการขาดความต่อเนื่องจากการสนับสนุนจากภาครัฐ (กฤษณะ ถวิลวงษ์, 2559) และสอดคล้องกับการวิจัยของ ธนากร ทองธรรมศิริ หากประชาชนในพื้นที่ที่มีส่วนในการช่วยขับเคลื่อนกิจกรรมที่จะพัฒนาให้แหล่งชุมชนของตนเองได้กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ผลที่ตามมา คือ ชุมชนมีรายได้เสริมจากการให้บริการด้านการท่องเที่ยว เช่น ที่พัก ร้านอาหาร รวมทั้งกิจกรรมท่องเที่ยวต่าง ๆ รายได้เหล่านี้จะช่วยสนับสนุนและส่งเสริมให้ชุมชนสามารถดำเนินงานและทำงานร่วมกันเพื่อส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนได้อย่างยั่งยืน (ธนากร ทองธรรมศิริ, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในภาพรวมที่ระดับมาก มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเก็บค่าเข้าชม หรือค่าใช้สถานที่ มีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องในระดับปานกลาง ความรู้ด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจะไม่เน้นการเที่ยวชมเพื่อความเพลิดเพลินกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องในระดับปานกลาง และสุดท้ายความรู้ด้านการเข้าร่วมโครงการในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวกับภาครัฐ และเอกชน คือ หน้าที่ของทุกคนในชุมชนเพราะท่าน คือ คนที่อยู่ใกล้ชิดแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุดกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้องในระดับปานกลาง 2) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ตลาดน้ำไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 36 - 45 ปี มีสถานภาพสมรส มีระดับการศึกษานอนปริญญา หรือ ปวส. มีอาชีพค้าขาย มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 5,000 บาท และส่วนใหญ่เป็นคนจังหวัดนนทบุรี โดยกำเนิด และอาศัยอยู่ในเขตชุมชนไทรน้อย มาแล้วมากกว่า 10 ปี นอกจากนี้ส่วนใหญ่มีสถานะเป็นสมาชิกในครอบครัว และ 3) ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตลาดน้ำไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยรวมในระดับมาก โดยมีเพียงปัญหา และอุปสรรคด้านไม่กล้าที่จะตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ เพราะว่า ท่านยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ที่ดีพอ ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียงชุมชนของท่าน และด้านที่คนในชุมชนมีส่วนร่วมน้อยที่สุด คือ ด้านการเสนอความคิดเห็นในทางวัฒนธรรมแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้ชุมชน กับกรรมการชุมชนในการประชุมประจำเดือน ดังนั้น 1) ภาครัฐควรสนับสนุนและส่งเสริมการสร้างชุมชนที่เข้มแข็งเพื่อที่จะรื้อฟื้นวิถีชีวิตแบบไทยดั้งเดิมของชาวไทรน้อย และให้มีความเป็นธรรมชาติในสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ บริเวณตลาดน้ำแห่งใหม่ เช่น การก่อสร้างทางเดินเท้าต่าง ๆ ที่ต่อเนื่องเชื่อมโยงกันทั้งตลาดน้ำควรทำด้วยไม้เพื่อให้ดูเหมือนกับไปสู่อดีต เป็นต้น 2) หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ควรจัดกิจกรรมและให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวให้กับคนในชุมชนมากขึ้นเพื่อคนในชุมชนจะได้เข้ามามีส่วนร่วมใน

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนเอง เนื่องจาก พบว่า คนในชุมชนยังไม่กล้าตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว 3) ควรมีการจัดเอกสารเผยแพร่การท่องเที่ยว ติดตั้งป้ายนำทางการท่องเที่ยวต่าง ๆ ให้ครบถ้วน และติดตั้งอุปกรณ์สื่อสารต่าง ๆ 4) ควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้คนในชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมโดย จัดให้ผู้ที่มียารได้น้อยมาอยู่อาศัย โดยมีค่าใช้จ่ายต่ำ ทำการพัฒนาอาชีพตามวิถีชีวิตไทยแบบดั้งเดิม ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งการแต่งกายของชุมชนดังกล่าว จะต้องมึลักษณะดั้งเดิมอย่างแท้จริง เพราะกิจกรรมย้อนยุคเหล่านี้สามารถสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกผู้ร่วมโครงการ และทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น 5) แนวทางในการวางแผนเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยสร้างความร่วมมือเพื่อให้เกิดมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งการท่องเที่ยวโดยใช้ตัวกลาง คือ ประชาชนมีอายุมากกว่า 45 ปีขึ้นไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมากที่สุดเนื่องจากเป็นกลุ่มที่อยู่ใกล้ชิดชุมชนมากที่สุดและใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนยาวนาน จึงเกิดความผูกพันกับถิ่นที่อยู่ ด้วยการจัดทำแผนให้คนกลุ่มนี้จัดกิจกรรมเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานวิจัยเรื่อง ตลาดน้ำไทรน้อย: การจัดการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ขอขอบคุณผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ที่สนับสนุนการทำวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2556). พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช 2485. เรียกใช้เมื่อ 29 มิถุนายน 2556 จาก <http://www.culture.go.th>
- กฤษณะ ถวิลวงษ์. (2559). การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและทำนุบำรุงพระพุทธรูปศาสนา กรณีศึกษาโรงแรมธรรมะ (Temple stay) ของวัดภูเก็ตและชุมชนรอบวัด. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จินตนา เสมารเงิน. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาตำบล ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดปทุมธานี. ใน วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชูเกียรติ นพเกตุ. (2553). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ธนากร ทองธรรมสิริ. (2563). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อสัมผัสประสบการณ์ท้องถิ่นในเขตพื้นที่เมืองเก่าบุรีรัมย์ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวและการโรงแรม. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2560). การจัดการทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พจนา สวนศรี และ สมภพ ยี่จ่อหอ. (2556). คู่มือมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสาม (พ.ศ.2566 - 2570). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 139 ตอนพิเศษ 258 ง หน้า 1 (1 พฤศจิกายน 2565).

- สุเมธ ทรายแก้ว. (2556). ปัจจัยที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ: ศึกษากรณีโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ จังหวัดอุดรธานี. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุรัชย์ ขวาทอง. (2559). การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.): ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ. ใน ภาคนิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) สาขาวิชาการจัดการพัฒนาสังคม. วิทยาลัยการปกครอง.
- Cohen, J.M. and Uphoff, N.T. (1981). Rural Development Participation. New York: Cornell University.
- Collier and Harraway. (1997). Principles of Tourism. Auckland: Longman Paul Ltd.
- Cooper, J., and others. (2005). Tourism: Principles and Practice. 3rd ed. Harlow: Pearson Education Ltd.

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการใน
โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2*
INSTRUCTIONAL LEADERSHIP OF ADMINISTRATOR AFFECTING ACADEMIC
EFFECTIVENESS OF ADMINISTRATION IN THE EDUCATIONAL OPPORTUNITY
EXPANSION SCHOOLS UNDER THE NAKHON SI THAMARAT PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

นิตยกันต์ บุญเกื้อ*, พระปลัดโฆสิต โฆสิตโต, พระมหาสุพจน์ สุเมโธ

Nittayakarn Bunkue, Phrapalad Kosit Kosito, Phramaha Supot Sumato

คณะครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Master of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: 6403202026@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 2) เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธี เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 285 คน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ ถดถอยพหุคูณ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และการบริหารวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพการบริหารวิชาการ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร และด้านการวัดและประเมินผล ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเชิงบวก ส่วนด้านการกำหนดภารกิจของโรงเรียน ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเชิงลบ 3) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ผู้บริหารจะต้องศึกษานโยบาย

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ, ประสิทธิภาพการบริหารวิชาการ, โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

* Received September 23, 2023; Revised October 13, 2023; Accepted October 15, 2023

Abstract

The objectives of the research article are: 1) to study the academic leadership of administrators in schools that expand educational opportunities; Under the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office, Area 2 2) To study the effectiveness of academic administration in schools to expand educational opportunities for administrators under the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office, Area 2 3) To study recommendations regarding the situation Academic leadership of administrators that affects the effectiveness of academic administration in schools expands educational opportunities. Under the jurisdiction of the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office, Area 2, this research used a mixed methods research method. Data were collected by questionnaire. from the sample group used in the research These are educational institution administrators and teachers who expand educational opportunities. Under the jurisdiction of the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office, Area 2, academic year 2022, numbering 285 people. Statistics used include frequency, percentage, mean, standard deviation, multiple regression analysis using ready-made programs. Interview key informants and content analysis analysis The results of the research found that 1) Academic leadership of administrators as a whole was at a high level. and academic administration in the school, expanding educational opportunities in the school, expanding educational opportunities Overall it was at a high level. 2) Academic leadership of administrators that affects the effectiveness of academic administration in schools that expand educational opportunities. It was found that in terms of teaching and learning management. Curriculum management and measurement and evaluation Affects the effectiveness of academic administration in schools and expands educational opportunities in a positive way. As for setting the mission of the school Affects the effectiveness of academic administration in schools that expand educational opportunities in a negative way. 3) Guidelines for developing academic leadership of administrators that affect the effectiveness of academic administration in schools that expand educational opportunities. Executives must study the policy.

Keywords: Academic Leadership, Academic Management Effectiveness, The School Expands Educational Opportunities

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ในหมวดที่ 4 กล่าวถึง แนวการจัดการศึกษา โดยการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และให้ถือว่า ผู้เรียนสำคัญที่สุด ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม การจัดการกระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องความรู้เกี่ยวกับตนเอง ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ ในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาจัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจความถนัดของผู้เรียน จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ในด้านต่าง ๆ รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องพัฒนา

การจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีโอกาสที่จะเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ โดยการมุ่งเน้นการพัฒนางานวิชาการ ซึ่งเป็นงานหลักของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับผู้บริหาร เพราะผู้บริหารเป็นผู้รับผิดชอบการนำพาโรงเรียนไปสู่ความก้าวหน้า และทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นโดยผู้บริหารจำเป็นต้องรักษาบรรยากาศของโรงเรียน และจัดให้มีทรัพยากรต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนกำกับดูแลความก้าวหน้าของนักเรียน มีบรรยากาศความคาดหวังว่า นักเรียนจะประสบผลสำเร็จและมีภาวะผู้นำเชิงบริหารที่เข้มแข็ง ผู้บริหารโรงเรียนจึงเป็นคนสำคัญที่สุดในโรงเรียน ที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอนของครู (วรรณกร โชมขุนทด, 2562) ประสิทธิภาพของโรงเรียนเกิดจากโรงเรียนที่มีสภาพทางสังคม บรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมรอบตัวผู้เรียนที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมมีความพร้อมในด้านทรัพยากรต่าง ๆ ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ และทักษะในด้านต่าง ๆ โดยองค์ประกอบประสิทธิผลของโรงเรียน เป็นสังคระบบรูปนัยที่ต้องจัดความสัมพันธ์ภายนอกกับกระบวนการภายในองค์การให้สอดคล้องกับเงื่อนไขของกระบวนการศึกษาของสังคม (พิมพ์พรณ สุริโย, 2552)

การบริหารงานวิชาการ ถือเป็นกระบวนการจัดกิจกรรมในงานวิชาการ ซึ่งเป็นภารกิจหลักให้เกิดการพัฒนา ปรับปรุงและเป็นประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนหรือผู้รับบริการ การกำหนดบทบาทหน้าที่ การจัดดำเนินงานทางวิชาการ การผลิตสื่อและอุปกรณ์การศึกษา การวัดและประเมินผล การจัดบรรยากาศเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพทางวิชาการ การจัดแหล่งหรือศูนย์สารสนเทศ รวมทั้งการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ และการนิเทศภายในเพื่อให้งานวิชาการมีคุณภาพ (ยาเบ็น เรื่องจรูญศรี, 2564) งานวิชาการเป็นงานที่สำคัญของการบริหาร การศึกษาทุกระดับ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องรับผิดชอบ ผู้บริหารการศึกษาต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร งานวิชาการจะชี้ให้เห็นถึงคุณค่าและคุณภาพและประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาของหน่วยงานนั้น ๆ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องให้ความเอาใจใส่งานวิชาการเป็นพิเศษ และเชื่อว่าการบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนการสอนในโรงเรียน (อำนาจ นาคแก้ว, 2563)

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ขาดความพร้อม เพื่อรองรับประชากรวัยเรียนให้ได้เรียนในระดับการศึกษาภาคบังคับจึงต้องขยายชั้นเรียนในสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสเป็นแนวทางหนึ่งในการที่จะพัฒนาและเพิ่มพูนความรู้พื้นฐานโดยจัดให้การศึกษากลุ่มนักเรียนที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาได้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2546)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้นประกอบกับผู้วิจัยเป็นครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 จึงประสงค์ที่จะศึกษา ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผล การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ได้ตระหนักเห็นความสำคัญด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ในการพัฒนาการเรียนการสอน พัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทางด้านวิชาการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ซึ่งเป็นวิธีการรวมวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ในปีการศึกษา 2564 จำนวน 1,042 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 จำนวน 285 คน โดยกลุ่มตัวอย่างได้มาจากตารางความสัมพันธ์ระหว่างประชากรและกลุ่มตัวอย่างของเครจซ์และมอร์แกน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีรายละเอียด ดังนี้

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ตอนที่ 3 แบบสอบถามประสิทธิผลการบริหารวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ตอนที่ 4 แบบสอบถามข้อเสนอแนะสำหรับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยแบบสอบถามในตอนที่ 2 และตอนที่ 3 มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด ตามหลักของลิเคิร์ท

2. แบบสัมภาษณ์ (Interview Studies) สัมภาษณ์เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยใช้การสัมภาษณ์ระดับกึ่งโครงสร้าง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สร้างเครื่องมือในการวิจัยเกี่ยวกับเป็นข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำเนื้อหามาวิเคราะห์สังเคราะห์และประเมินค่าแล้วหาแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาก่อนกรอง เรียบเรียง กำหนดกรอบแนวคิดที่เป็นตัวบ่งชี้วัดระดับความคิดเห็นของผู้บริหาร แล้วสร้างแบบสอบถามรายข้อ โดยให้ครอบคลุมตามองค์ประกอบ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพผลการบริหารวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2
3. นำแบบสอบถามฉบับร่างเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบสำนวนภาษา ความถูกต้องของเนื้อหาและขอรับคำแนะนำ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง
4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความถูกต้องตามรูปแบบ และความถูกต้องของภาษาได้ค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.6 - 1.0 แล้วจัดทำแบบสอบถามที่สมบูรณ์เพื่อนำไปทดลองใช้
5. แบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม จำนวน 28 ข้อ พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยใช้เกณฑ์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยรวมทั้งหมดไม่น้อยกว่า 0.80 และเกณฑ์ค่าความเชื่อมั่น ของแบบสอบถามรายข้อไม่น้อยกว่า 0.30 สรุปว่า มีข้อคำถามที่มีค่าคำถามต่ำกว่า 0.50 จำนวน 3 ข้อใช้ไม่ได้ ส่วนที่เหลือมีค่าคำถาม 0.60 -1.00 ใช้ได้ จึงนำสู่การดำเนินการต่อไป ใช้
6. แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แบบสอบถาม (Questionnaire)

1.1 ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต นครศรีธรรมราช ทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แจกแบบสอบถาม

1.2 ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามจำนวน 285 ชุด แจกให้แก่กลุ่มตัวอย่างตามสถานศึกษาต่าง ๆ จำแนกตามอำเภอ

1.3 เก็บรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้องของแบบสอบถามเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนต่อไป

2. แบบสัมภาษณ์ (Interview)

2.1 ผู้วิจัยเก็บข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์จากผู้ตอบสัมภาษณ์ กลุ่มเจาะจง ท่านละ 1 ชุด

2.2 นำแบบตอบสัมภาษณ์ที่ได้มาจัดทำข้อมูล โดยการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ ของแบบ สัมภาษณ์แต่ละชุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถามที่ได้รับคืน เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์กำหนดขั้นตอนการวิเคราะห์ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) นำเสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยาย

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อวัดระดับ และประเมินผล โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายของระดับค่าเฉลี่ยของ Best

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลประสิทธิผลการบริหารวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.) เพื่อวัดระดับและประเมินผล โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายของระดับค่าเฉลี่ย ของ Best

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของ ผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ขั้นตอนที่ 5 รวบรวมผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อ ประสิทธิผลการบริหารวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 แล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปเป็นรายงานผลการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวม

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านการกำหนดภารกิจของโรงเรียน	4.33	0.62	มาก
2. ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.39	0.55	มาก
3. ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร	4.46	0.46	มาก
4. ด้านการวัดและประเมินผล	4.40	0.58	มาก
รวม	4.39	0.55	มาก

โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการวัดและประเมินผล ส่วนด้านการกำหนดภารกิจของโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ระดับประสิทธิผลการบริหารวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิผลการบริหารวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวม

การบริหารวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	\bar{x}	S.D.	แปลผล
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตร	4.35	0.51	มาก
2. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.37	0.56	มาก
3. ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	4.45	0.51	มาก
4. ด้านการนิเทศการศึกษา	4.37	0.66	มาก
รวม	4.39	0.56	มาก

โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และด้านการนิเทศการศึกษ ส่วนด้านการพัฒนาหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Multiple Regression Analysis) ผลปรากฏว่า การสร้างสมการพยากรณ์ ในการค้นหาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่า ปัจจัยตัวแปรมีอำนาจพยากรณ์ มีจำนวน 4 ตัวแปร และตัวแปรพยากรณ์ ทั้ง 4 ด้าน ร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 รวมได้ร้อยละ 85.40 โดยมีค่าความคลาดเคลื่อน มาตรฐานของการพยากรณ์มีค่า 0.200

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณแบบขั้นตอนโดยวิธี Enter เพื่อค้นหาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 (n = 285)

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig
	B	Std.Error	Beta		
(Constant)	- 0.018	0.117		-.153	.879
ด้านการกำหนดภารกิจของโรงเรียน (A1)	-.025	.039	-.030	-.628	.530
ด้านการจัดการเรียนการสอน(A2)	.278	.038	.295	7.391*	.000
ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร (A3)	.479	.058	.426	8.263*	.000
ด้านการวัดและประเมินผล (A4)	.261	.049	.291	5.330*	.000

$R^2 = .856$ Adjusted R Square = .854

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

โดยสร้างเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานตามลำดับ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = -0.018 \text{ (Constant)} - 0.025 \text{ (ด้านการกำหนดภารกิจของโรงเรียน)} + 0.278 \text{ (ด้านการจัดการเรียนการสอน)} + 0.479 \text{ (ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร)} + 0.261 \text{ (ด้านการวัดและประเมินผล)}$$
 สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = -0.030 \text{ (ด้านการกำหนดภารกิจของโรงเรียน)} + 0.295 \text{ (ด้านการจัดการเรียนการสอน)} + 0.426 \text{ (ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร)} + 0.291 \text{ (ด้านการวัดและประเมินผล)}$$

4. ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู พบว่า

ด้านการกำหนดภารกิจของโรงเรียน ผู้บริหารต้องศึกษานโยบายของสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อกำหนดภารกิจของโรงเรียนให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน และชุมชน โดยต้องจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา จัดกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและการลงมือปฏิบัติจริง ภารกิจงานต่าง ๆ รวมทั้งการบริหารงานทั้ง 4

ด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารต้องสร้างความตระหนักให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ มีคุณภาพ และมีความหลากหลายทำให้การจัดการเรียนรู้เกิดประสิทธิผลที่ดีส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณภาพ โดยจัดทำแผนการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ การจัดทำหลักสูตร เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง มีทักษะความรู้ มีศักยภาพ ในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ

ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องบริหารจัดการหลักสูตรให้สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่กำหนดแต่ละระดับชั้น โดยกำหนดรายวิชา และหน่วยกิตให้เป็นไปตามการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ มีการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด เพื่อจัดทำคำอธิบายรายวิชา การกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ และมีหลักสูตรเชิงบูรณาการ เพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย และสามารถออกแบบหลักสูตรที่เหมาะสมกับตนเองได้

ด้านการวัดและประเมินผล การวัดและประเมินผล โดยควรกำหนดวิธีวัดและประเมินผลหลากหลาย เพื่อดึงศักยภาพของผู้เรียนให้เต็มความสามารถ กระบวนการที่ได้มาซึ่งข้อมูลสารสนเทศที่เป็นผลจากการจัดการเรียนรู้ เพื่อนำไปปรับปรุง พัฒนา ตัดสินผลการเรียนรู้ความก้าวหน้า และการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง ใช้เทคนิควิธีการและเครื่องมือการประเมินที่หลากหลาย เพื่อสะท้อนให้เห็นพฤติกรรมและทักษะของนักเรียนตามบริบท

อภิปรายผล

งานวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยมีสมมติฐาน คือ ภาวะผู้นำทางวิชาการของ

ผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 อยู่ในระดับมาก เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ เป็นเพราะภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาผลการศึกษาวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและราย ด้านอยู่ในระดับมาก จำแนกตามประสบการณ์การบริหารงาน โดยรวมแตกต่างกันน้อย เมื่อพิจารณาองค์ประกอบไม่แตกต่างกันจำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยรวมแตกต่างกันน้อยเมื่อพิจารณารายองค์ประกอบการไม่แตกต่างกัน (อันริยา ภูมิไธสง, 2556) สอดคล้องกับ สุรัตน์ เสาร์อ่อน ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลางในจังหวัดเชียงรายผลการศึกษาวิจัย พบว่าการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลางในจังหวัดเชียงราย โดยรวมอยู่ในระดับมากส่วนแนวทางการบริหารงานวิชาการ คือ ควรมีการวิเคราะห์ประเมินทบทวนการใช้หลักสูตรและติดตามการใช้หลักสูตรเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่องควรมีการนิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แผนการจัดการเรียนรู้ของครู อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ (สุรัตน์ เสาร์อ่อน, 2555) ดังนั้น การกำหนดแผนการปฏิบัติงาน นำระบบการจัดการเข้าไปจัด และขับเคลื่อนการปฏิบัติงานเพื่อไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ มุ่งเน้นให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ให้เป็นรูปแบบของการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และเน้นบุคลากรทุกระดับ

2. ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลการบริหารวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยสมมติฐาน คือ ประสิทธิภาพการบริหารวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 อยู่ในระดับมาก เนื่องจากปัญหาการดำเนินงานทางวิชาการและแนวทางการพัฒนาระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทาง ผลการศึกษา พบว่า 1) ปัญหาการดำเนินงานทางวิชาการ โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน 2) แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานทางวิชาการ ได้แก่ ผู้บริหารประชุมชี้แจงเกี่ยวกับหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ควรส่งเสริมให้ครูพัฒนาเครื่องมือวัดผลและประเมินผลให้ได้มาตรฐานจัดให้มี ความรู้เกี่ยวกับระเบียบวิธีการวิจัยเพื่อพัฒนา ควรจัดหาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน (พิศาล สุดแก้ว, 2557) สอดคล้องกับ ทีโบโก จอร์ด เมโปย่า (Tebogo John Maponya) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง The instructional leadership role of the school principal on learners' academic achievement พบว่า บทบาทผู้นำด้านการสอนของผู้บริหารโรงเรียนต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน รายงานถึงบทบาทของแนวปฏิบัติในการเป็นผู้นำการเรียนการสอนของครูใหญ่ระดับมัธยมศึกษาเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน การออกแบบการวิจัยปรากฏการณ์วิทยาภายใต้การวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีการถูกนำมาใช้เพื่อสำรวจปรากฏการณ์นี้ จากภูมิหลังที่ด้อยโอกาสก่อนหน้าที่มีผลการเรียนเกรด 12 สูงถูกสุ่มตัวอย่างโดยเจตนา ผู้เข้าร่วมสามคนที่มีประสบการณ์ปรากฏการณ์ที่กำลังศึกษาซึ่งรวมถึงอาจารย์ใหญ่ รองอาจารย์ใหญ่ และหัวหน้าแผนกจากแต่ละได้สัมภาษณ์โรงเรียนโดยมีเจตนาที่จะสร้างข้อมูลเชิงลึกที่ชี้แจงความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษานี้ ผลการศึกษา พบว่า มุ่งองค์ประกอบ ดังนี้ เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน การปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน แรงจูงใจและแรงบันดาลใจ อธิติพล การจัดการเรียนการสอน การสร้างวัฒนธรรมการสอนและการเรียนรู้เชิงบวก การสนับสนุนผู้เรียน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และการใช้รูปแบบความเป็นผู้นำที่สลับกันได้ (Tebogo, M., 2021) ดังนั้น การจัดทำหลักสูตร เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง มีปัญญา มีศักยภาพ ในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย โดยเลือกรูปแบบการจัดการเรียนรู้ สื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยี แหล่งการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

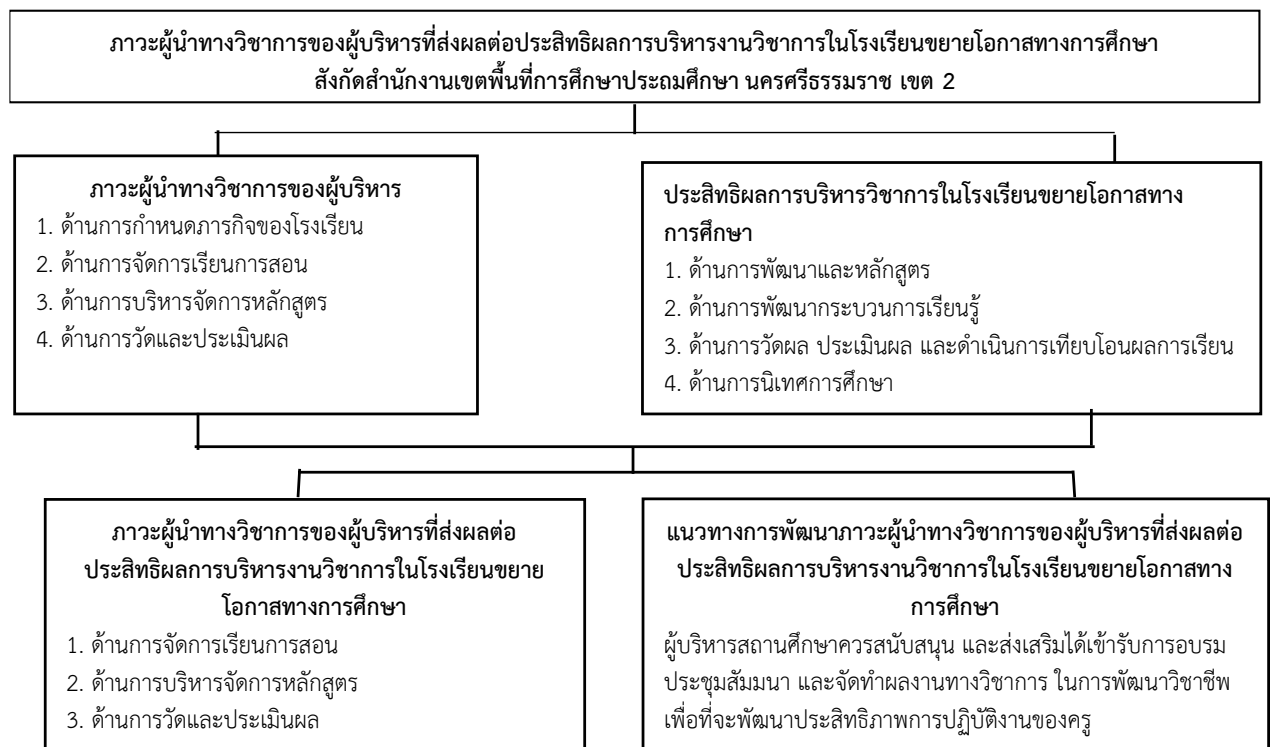
3. ผลการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก ผลการศึกษาวิจัย พบว่า ปัญหาทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งอันดับสูงสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และอันดับต่ำสุด ได้แก่ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ส่วนแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) ด้านการวัดผลประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน 4) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) ด้านการนิเทศการศึกษา และ 6) ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา (ณัฐฉา ชัยนอก, 2558) สอดคล้องกับ พัชรินทร์ สามะณี ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 27 ผลการศึกษาวิจัย พบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการโดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับน้อย และได้เสนอแนะแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ดังนี้ แนวทางในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการให้หลักบริหารตามวงจรการพัฒนาคุณภาพของเดมมิ่ง (PDCA) โดยยึดแนวทางตาม นโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 และกำหนดการวางแผนการ ดำเนินงานอิงตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ โดยเฉพาะมาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรผู้มีส่วนสำคัญที่สุดในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ คือ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้บริหารต้องวางแผนการดำเนินงาน และสร้างความตระหนักให้ครูเห็นความสำคัญของการพัฒนางานด้านการบริหารงานวิชาการ (พัชรินทร์ สามะณี, 2556) ดังนั้น การจัดทำหรือพัฒนาหลักสูตรรายวิชา สารระการการเรียนรู้ที่รับผิดชอบ โดยการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดเพื่อจัดทำคำอธิบายรายวิชา การกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ และเป็นลายลักษณ์อักษร หลักสูตรแบบบูรณาการ มีความหลากหลายเน้นการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง พัฒนาผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย

4. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 จากการสัมภาษณ์ในด้านต่าง ๆ คือ ด้านการกำหนดภารกิจของโรงเรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ด้านการวัดและประเมินผล ซึ่งการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการในโรงเรียน ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด ผลการศึกษาวิจัย พบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการโดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับน้อย และได้เสนอแนะแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ดังนี้ แนวทางในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการให้หลักบริหารตามวงจรพัฒนาคุณภาพของเดมมิ่ง (PDCA) โดยยึดแนวทางตามนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และกำหนดการวางแผนการ ดำเนินงานอิงตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ โดยเฉพาะมาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรผู้มีส่วนสำคัญที่สุดในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ คือ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้บริหารต้องวางแผนการดำเนินงาน และพัฒนางานด้านการบริหารงานวิชาการ (พัชรินทร์ สามะณี, 2556) สอดคล้องกับพิศาล สุดแก้ว ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาการดำเนินงานทางวิชาการและแนวทางการพัฒนาระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2 ผลการศึกษา พบว่า 1) ปัญหาการดำเนินงานทางวิชาการ โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน 2) แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานทางวิชาการ ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ควรส่งเสริมให้ครูพัฒนาเครื่องมือวัดผลและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน จัดให้มีความรู้เกี่ยวกับระเบียบวิธีการวิจัย เพื่อพัฒนา ควรจัดหาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาด้านวิชาการ ควรดำเนินการสำรวจแหล่งเรียนรู้ทั้งในสถานศึกษา ชุมชนท้องถิ่น และควรปรับปรุงข้อมูลสารสนเทศและการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ความพร้อมในการเรียนการสอน (พิศาล สุดแก้ว, 2557) ดังนั้น ด้านการวัดและประเมินผล การวัดและประเมินผล โดยควรกำหนดวิธีวัดและประเมินผล ที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การทดสอบ การส่งงาน การปฏิบัติเป็นชิ้นงาน เพื่อดึงศักยภาพของผู้เรียนให้เต็มความสามารถ กระบวนการที่ได้มาซึ่งข้อมูลสารสนเทศที่เป็นผลจากการจัดการเรียนรู้ เพื่อปรับปรุง พัฒนา ตัดสินผลการเรียนรู้ความก้าวหน้า

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาข้อมูลภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ทั้ง 4 ข้อ มีเพียง 3 ด้าน ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งสามารถสรุปเป็นแผนภาพ ดังนี้

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำทางวิชาการของส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ซึ่งผู้วิจัยสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการจากเอกสารต่าง ๆ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านการกำหนดภารกิจของโรงเรียน 2) สอน 3) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร 4) ด้านการวัดและประเมินผล และการบริหารวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร 2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) ด้านการวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 4) ด้านการนิเทศการศึกษา จากการศึกษาข้อมูลภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 แล้วนำมาวิเคราะห์โดยค่าสถิติ พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร และด้านการวัดและประเมินผล ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านการกำหนดภารกิจของโรงเรียน ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในเชิงลบ จากการวิเคราะห์ข้อมูล ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร การบริหารจัดการหลักสูตรส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามากที่สุด ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุน และส่งเสริมได้เข้ารับการอบรม ประชุมสัมมนา 2) จัดทำผลงานทางวิชาการในการพัฒนาวิชาชีพเพื่อที่จะพัฒนาประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานของครู และจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญพบว่า 3) ผู้บริหารจะต้องวิเคราะห์บริบทของสถานศึกษา และร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย พร้อมทั้งจัดทำปฏิทินการนิเทศ ออกนิเทศการศึกษา 4) การเป็นโค้ชหรือพี่เลี้ยงเพื่อให้การดูแลช่วยเหลือครูผู้สอน รวมทั้งการส่งเสริม 5) คอยกำกับดูแลพัฒนางานให้สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพ อันเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการนิเทศการศึกษา เพื่อพัฒนางานด้านการศึกษาให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น 2) ควรทำการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู 3) ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความเป็นเลิศทางวิชาการเพื่อพัฒนางานให้มีคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: สยามสปอร์ตซินดิเคท.
- ณัฐวุฒิ ชัยนอก. (2558). แนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 40. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- พัชรินทร์ สามะณี. (2556). สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 27. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พิมพ์พรณ สุริโย. (2552). ปัจจัยของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนเทศบาล กลุ่มการศึกษาท้องถิ่นที่ 9 กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

- พิศาล สุดแก้ว. (2557). ปัญหาการดำเนินงานทางวิชาการและแนวทางพัฒนาระดับมัธยมศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ระยอง เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ยาเป็น เรื่องจรรยา. (2564). หลักการทฤษฎีและกระบวนการบริหารงานวิชาการ. เรียกใช้เมื่อ 25 กันยายน 2564 จาก <https://www.kroobannok.com/blog/24395>
- วรรณกร โขมขุนทด. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3. วารสารบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น, 15 (2), 62 - 64.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2546). แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545 - 2549). (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สุรัตน์ เสาร์อ่อน. (2555). การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลางในจังหวัดเชียงราย. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- อันริยา ภูมิไธสง. (2556). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ระยองเขต 1. ใน งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อำนาจ นาคแก้ว. (2563). การบริหารงานทางวิชาการ. เรียกใช้เมื่อ 25 กันยายน 2564 จาก <https://nakkaew.wordpress.com/คลังความรู้/ความรู้บทความ/บทความ/การบริหารงานวิชาการ>
- Tebogo, M. (2021). The instructional leadership role of the school principal on learners' academic achievement. Retrieved มีนาคม 23 , 2565, from [https://files.eric.ed.gov/fulltext/Ej1256802 .pdf](https://files.eric.ed.gov/fulltext/Ej1256802.pdf)

การประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรมในการบริหารจัดการวัดนิคมประทีป อำเภอเมือง จังหวัดตรัง*

THE APPLICATION OF THE SAPPURISADHAMMA PRINCIPLE IN THE MANAGEMENT OF WAT NIKHOM PRATEEP, MUANG DISTRICT, TRANG PROVINCE

พระณัฐพล ฌณัฐพล (มุลทอง)*, พระครูโฆสิตวัฒน์นานุกุล, พระครูโกศลอรธกิจ, จักรกฤษ เลิศลับ

Phra Nattapon Nattaparo (Moonthong), Phrakru Kositwattananulul, Phrakhru Kosolattthakit, chakkrit Loeslap

คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: nattapon_performance@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดนิคมประทีป อำเภอเมือง จังหวัดตรัง 2) เพื่อศึกษาหลักสัปปริสธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท 3) เพื่อประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรมในการบริหารจัดการวัดนิคมประทีป อำเภอเมือง จังหวัดตรัง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีผู้ให้ข้อมูล จำนวน 20 รูป/คน ได้แก่ พระภิกษุ บุคลากรวัดประทีป และอุบาสก อุบาสิกา ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดนิคมประทีป พบว่าการบริหารการจัดการเป็นการนำความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ของผู้บริหารมาปรับใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ วัสดุอุปกรณ์ และเงินในการประกอบกิจการต่าง ๆ ให้เกิดผลสำเร็จ อันจะส่งผลให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการปฏิบัติงานร่วมกัน 2) หลักสัปปริสธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า หลักสัปปริสธรรมเป็นธรรมของสัตบุรุษธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ ธรรมที่เป็นข้อปฏิบัติของคนดี เป็นข้อกำหนดให้คนประพฤติปฏิบัติดี ซึ่งทุกคนสามารถนำมาประยุกต์ใช้และถือปฏิบัติได้ โดยเฉพาะผู้ที่ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าต้องคอยปกครองผู้ใต้บังคับบัญชา สมควรต้องกระทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับบุคคลอื่น มีความประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ 3) การประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรมในการบริหารจัดการวัดนิคมประทีป พบว่า วัดนิคมประทีป ได้นำหลักสัปปริสธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ การปฏิบัติงานของผู้นำและบุคลากร เป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน และช่วยให้การปฏิบัติงานมีความราบรื่นมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ผู้นำและบุคลากรมีความสามัคคีขึ้นในการปฏิบัติงานร่วมกัน อันส่งผลให้การปฏิบัติงานออกมาอย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุขในการปฏิบัติงาน

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้, หลักสัปปริสธรรม, การบริหารจัดการ

Abstract

Objectives of the study were 1) to study the concept of the administration of Nikhom Prateep Temple, Mueang District, Trang Province, 2) to investigate the principle of Sappurisadhamma in Theravada Buddhist scriptures and 3) to apply the Sappurisadhamma principle in the management

* Received July 25, 2023; Revised August 2, 2023; Accepted September 28, 2023

of Wat Nikhom Prateep, Muang District, Trang Province. It is qualitative research focusing on studying documents and in-depth interviews with 20 informants consisting of Buddhist monks, Wat Prateep's personnel, and male and female devotees. Findings were as follows: 1) Regarding the management concept of Wat Nikhom Prateep, the management is to utilize and adapt knowledge, competence, and experience of executives for the management of human resources, materials, equipment, and money in various operations to achieve success, resulting in efficiency and maximum benefits in working together ; 2) With regard to Sappurisadhamma in Theravada Buddhist scriptures, the Sappurisadhamma is the dhamma principle for a good man, the practices of a good person, and ethical value which guides people to ethically behave well and this dhamma principle can be applied and practiced by everyone, especially those who work as the heads that govern subordinates. They should be a good model for others with good behavior physically, verbally, mentally; 3) Regarding the application of the Sappurisadhamma in the management of Wat Nikhom Prateep, it was found that Wat Nikhom Prateep has applied the principle of Sappurisadhamma to the management and leaders' and personnel's work. This creates a good working atmosphere and helps people in the organization work more smoothly. Also, leaders and personnel in the organization work together with unity. This results in efficient working with happiness.

Keyword: Application, Sappurisadhamma, Management

บทนำ

วัดเป็นองค์กรที่มีความสำคัญของพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก ซึ่งถือได้ว่าวัดมีบทบาทที่มีความสำคัญเกี่ยวข้องกับสังคมไทย มาตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงสมัยปัจจุบัน โดยวัดเป็นศูนย์กลางของการเชื่อมโยงสังคม บ้าน วัด และโรงเรียน เป็นสถานที่ในการจำพรรษาของพระภิกษุสามเณร ใช้ประกอบกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของพระภิกษุสงฆ์ และประชาชน รวมถึงวัดยังเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของเหล่าบรรดาพุทธศาสนิกชน ทำให้วิถีชีวิตของประชาชนในสังคมไทย มีวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ จึงมีรากฐานมาจากการที่ถูกหล่อหลอมเข้าด้วยกันด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาจึงกลายเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนเป็นศูนย์กลางของประชาชน เป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความสำคัญทางพระพุทธศาสนา และวัดเป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษาฝึกหัดฝึกอบรมทางคุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม และวิชาการต่าง ๆ เป็นศูนย์รวมของชาวบ้านในการพักผ่อนหย่อนใจ และจัดงานเทศกาลต่าง ๆ และเป็นศูนย์กลางในการจัดการศึกษาให้แก่พระภิกษุสงฆ์ เพื่อสืบทอดอายุของพระพุทธศาสนาของชาวบ้าน วัดเป็นสถานที่สำคัญและเป็นหน่วยงานการปกครอง และหน่วยงานดำเนินกิจการคณะสงฆ์ และกิจการพระศาสนาที่สำคัญที่สุด และเป็นรากฐานอันสำคัญยิ่งของคณะสงฆ์ และพระพุทธศาสนาเป็นองค์กรหลักในการปกครองคณะสงฆ์หลักเกณฑ์และวิธีการต่าง ๆ ทรงตราไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทั้งสิ้น เช่นเดียวกับบทบัญญัติว่า ด้วยมหาเถรสมาคม ซึ่งเป็นสถาบันหรือองค์กรปกครองคณะสงฆ์สูงสุด วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล คือ บุคคลตามกฎหมาย และตำแหน่งเจ้าอาวาสจึงเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญยิ่ง (พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ), 2562) และสำหรับการบริหารวัดที่มหาเถรสมาคมกำหนดขึ้นนั้นมี 6 ประการ คือ การปกครองคณะสงฆ์ การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ (กรมการศาสนา, 2538)

สมัยพุทธกาล มีหลักการที่ใช้บริหาร คือ พระธรรมวินัยภายหลังพระพุทธเจ้าเสด็จปรินิพพานไปแล้ว ได้เกิดปัญหาอุปสรรคความไม่สงบเรียบร้อยขึ้น ในการบริหารการจัดการองค์กรปกครองคณะสงฆ์ โดยพระเถรานุเถระทั้งหลายในสมัยนั้นได้ทำปฐมสังคายนา ทศตยสังคายนา และตติยสังคายนา ตามลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อใด การบริหารการจัดการกิจการในองค์กรปกครองคณะสงฆ์ เกิดความไม่เรียบร้อยภายในองค์กรปกครองคณะสงฆ์ หรือมีภัยอันตรายจากภายนอก จนเป็นเหตุขัดข้องอย่างรุนแรง เมื่อนั้นการจัดการบริหารการจัดการกิจการในองค์กรปกครองคณะสงฆ์ จำเป็นต้องพึ่งอำนาจรัฐช่วยจัดการแก้ปัญหาอุปสรรคให้ เช่น สมัยพระเจ้าอโศกมหาราช เป็นต้น พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองในประเทศอินเดีย และกระจัดกระจายไปสู่ประเทศต่าง ๆ โดยได้รับการสนับสนุนอุปถัมภ์จากพระมหากษัตริย์ในอดีตที่ผ่านมาอย่างต่อเนื่อง และโดยเคารพศรัทธาอย่างหาประมาณมิได้ ส่วนในประเทศไทยเราได้นับถือพระพุทธศาสนามาเป็นเวลายาวนาน ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ร.5) พระองค์ทรงถวายความอุปถัมภ์จัดระบบการปกครองคณะสงฆ์ครั้งแรก โดยการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์รัตนโกสินทร์ศก 121 ภายหลังต่อมาสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล (ร.8) ได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 โดยยกเลิกฉบับแรกนั้น เพื่อพัฒนาการจัดระบบการปกครองคณะสงฆ์ใหม่มีรูปแบบคล้ายกับการปกครองฝ่ายอาณาจักรสมัยปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช (ร.9) ได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และปรับปรุงแก้ไขในปี พ.ศ. 2535 ต่อมาได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่แล้วให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เพราะฉะนั้น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ดังกล่าวมีการปรับปรุงแก้ไขตามลำดับเพื่อใช้บริหารกิจการคณะสงฆ์ จนถึงปัจจุบันนี้ซึ่งถือว่าเป็นรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ และเป็นหลักการจัดระเบียบการปกครององค์กรสงฆ์อีกด้วย และต่อมามีการกำหนดให้มีมหาเถรสมาคมสามารถออกกฎระเบียบข้อบังคับ ออกคำสั่งมีมติออกประกาศต่าง ๆ โดยไม่ขัดหรือแย้งกับพระธรรมวินัยและกฎหมายของบ้านเมือง (กรมการศาสนา, 2542)

การบริหารงานจัดการวัดที่เหมาะสมดังงามในสถานการณ์ปัจจุบันนี้ ควรต้องมีองค์ประกอบสำคัญที่ผู้บริหารจัดการวัดควรคำนึง เพื่อให้การบริหารงานประสบความสำเร็จ ประกอบไปด้วย เงิน (money) วัสดุ (materials) เครื่องจักรหรืออุปกรณ์ (machine or equipment) และบุคลากร (man) หรือคน ซึ่งเป็นการพัฒนาการบริหารจัดการว่ามีทิศทางหรือแนวทางในการบริหารองค์กรของวัดอย่างไร แต่ต่อมามีการพัฒนาการบริหารงาน เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงขององค์กรตามโลกาภิวัตน์ที่มีการแข่งขันสูง จึงมีการสร้างระบบการบริหารงานที่เน้นคนมากยิ่งขึ้น รวมทั้งปรับปรุงและพัฒนาระบบการบริหารงานสมัยใหม่ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายขึ้น จึงได้มีแนวคิดในการบริหารคนหรือทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรของตน เพื่อความสำเร็จและบรรลุผลสำเร็จโดยให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ หรือนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เข้ามาสนับสนุนการบริหารจัดการกิจการ การงานของคณะสงฆ์ เพราะเนื่องจากประเทศไทยต้องยอมรับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งถือว่าเป็นประเด็นที่สำคัญของสังคมไทย หรือองค์กรต้องให้ความสนใจเพราะว่าการบริหารการจัดการจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เนื่องจากโลกในอนาคตเป็นโลกที่ทำงานในสิ่งแวดล้อมที่เป็นพลวัตมากขึ้น การแข่งขันจึงมีอัตราที่สูงขึ้นเป็นการเปลี่ยนแปลง ในเรื่องของความคาดหวังทางสังคมเพิ่มขึ้น และจะกดดันเรียกร้องในองค์กรให้มีการปรับตัวเพื่อแสวงหาแนวทางในการบริหารจัดการวัดให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเฉพาะการพยายามให้เกิด “การมีส่วนร่วม (Participation)” มากขึ้น “การให้อำนาจ (Empowerment)” “การเข้าไปเกี่ยวข้อง (involvement)” “ทำงานเป็นทีม (Teamwork)” ทั้งหมดจะต้องพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน โดยผ่านกระบวนการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความมั่นใจจากองค์ประกอบสำคัญขั้นต้น คือ บุคคล (man) เงิน (money) วัสดุอุปกรณ์ (materials) และการจัดการ (management) (สุธี สุทธิสมบุรณ์ และสมานรังสิโยภักดิ์, 2541)

ดังนั้น การบริหารจัดการวัด การปฏิบัติหน้าที่ของพระภิกษุสงฆ์ วัดนิคมประทีป อำเภอเมือง จังหวัดตรัง ให้มีคุณภาพนั้นจะต้องพัฒนาที่ตัวบุคคลก่อนแล้วถึงจะไปสู่การปฏิบัติงานเพื่อแนะนำประชาชนให้เกิดประสิทธิภาพได้ ผู้ทำวิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญในการศึกษา และการนำหลักสัปบุริสธรรม มาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการปฏิบัติหน้าที่ของพระภิกษุสงฆ์ วัดนิคมประทีป อำเภอเมือง จังหวัดตรัง การใช้หลักธรรมในการบริหารจัดการวัด ถือได้ว่าเป็นทางเลือกอีกทางเลือกหนึ่งที่สามารถช่วยแก้ปัญหา และช่วยเสริมสร้างแนวทางในการพัฒนาแบบยั่งยืนได้ ซึ่งในทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึง หลักสัปบุริสธรรม ซึ่งสามารถนำไปใช้ส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการของวัดนิคมประทีปได้อย่างเหมาะสม ด้วยเหตุผลที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษา เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสัปบุริสธรรมในการบริหารจัดการวัดนิคมประทีป อำเภอเมือง จังหวัดตรัง ในการเสริมสร้างการปฏิบัติงานของพระภิกษุสงฆ์ และบุคลากร เมื่อนำหลักสัปบุริสธรรม มาใช้แล้วจะทำให้เกิดบรรยากาศที่นำทำงาน เกิดความเรียบร้อยภายในวัด และเกิดความสามัคคี มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันในการอยู่ร่วมกัน รวมทั้งปลูกฝังให้เป็นหลักปฏิบัติจนเกิดเป็นนิสัยความรับผิดชอบในการอยู่ร่วมกัน และเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติของพระสงฆ์ บุคลากร และเจ้าหน้าที่ให้เกิดประสิทธิภาพ และมีการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างมีความสุขและสามารถใช้เป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดนิคมประทีป อำเภอเมือง จังหวัดตรัง
2. เพื่อศึกษาหลักสัปบุริสธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
3. เพื่อประยุกต์ใช้หลักสัปบุริสธรรมในการบริหารจัดการวัดนิคมประทีป อำเภอเมือง จังหวัดตรัง

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสัปบุริสธรรมในการบริหารจัดการวัดนิคมประทีป อำเภอเมือง จังหวัดตรัง” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วยการศึกษา ข้อมูลเชิงเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีขั้นตอนดำเนินการวิจัยไว้ ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

1.1 ศึกษาเอกสารจากแหล่งข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539

1.2 ศึกษาเอกสารจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ หนังสือ เอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการวิจัย รวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้

2. วิธีการเก็บข้อมูล

2.1 ชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) เก็บข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539

2.2 ทุติยภูมิ (Secondary Source) เก็บข้อมูลจากหนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการ บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ

2.3 ข้อมูลจากภาคสนาม (Field study) จะใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth interview) โดยใช้ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ พระสงฆ์ และประชาชน และบุคลากรวัดนิคมประทีป อำเภอเมือง จังหวัดตรัง จำนวน 20 รูป/คน

- พระภิกษุ	จำนวน 5 รูป
- บุคลากรวัดนิคมประทีป	จำนวน 5 คน
- อุบาสก อุบาสิกา	จำนวน 10 คน

3. วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

- 3.1 รวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
- 3.2 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง
- 3.2 สรุปผลที่ได้จากการวิเคราะห์

4. วิธีการนำเสนอ

นำเสนอผลการศึกษาโดยใช้รูปแบบพรรณนา (Descriptive)

ผลการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดนิคมประทีป อำเภอเมือง จังหวัดตรัง เป็นการนำประสบการณ์ความรู้ความสามารถของผู้บริหาร และประสบการณ์จากการทำงานของผู้บริหาร นำมาใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ ในการใช้วัสดุอุปกรณ์และเงินลงทุนในการดำเนินกิจการงานต่าง ๆ ให้ประสบผลสำเร็จ และบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การบริหารจัดการที่ดีเกิดจากภาวะของผู้นำด้วยการใช้หลักการบริหารจัดการ โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของทีมงานหรือบุคลากรในทุกระดับขององค์กรนั้น ๆ เป็นสิ่งสำคัญด้วยความเต็มใจในการปฏิบัติงาน ในการบริหารจัดการปัจจัยหลัก คือ คน เงิน วัสดุสิ่งของ และวิธีการปฏิบัติงาน และคุณธรรมในการบริหารจัดการของผู้บริหาร ดังนั้น การบริหารจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของบุคคลในสังคมและเกิดประโยชน์สูงสุด

วัด ถือว่าเป็นสถานที่สำคัญเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน เป็นสัญลักษณ์แห่งความดีงามของผู้ที่มีความประพฤติอันดี ได้แก่ พระภิกษุและสามเณรผู้ใฝ่รู้ในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า วัดเป็นที่ประกอบกิจกรรมของพระสงฆ์ และประชาชนทั่วไป เป็นสถานที่สำคัญในการส่งเสริมอนุรักษ์สืบทอดรักษาประเพณีวัฒนธรรมภายในท้องถิ่น และเป็นสัญลักษณ์ประจำชาติ สร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชนสังคมตามความเหมาะสมในด้านการปกครอง การเผยแผ่ธรรม การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ตามที่ได้สัมภาษณ์ พระมหาเมธีชัย ชยปญโญ ว่า เจ้าอาวาสจะสามารถปกครองบุคลากรภายในวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม ตามกฎระเบียบของวัดนิคมประทีปที่ได้ออกประกาศเอาไว้ เพราะเมื่อถ้าเกิดปัญหาขึ้นก็จะสามารถเรียกประชุมปรึกษาหารือกันเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี (พระมหาเมธีชัย ชยปญโญ, 2565) และการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ก็ต้องเป็นไปตามกฎระเบียบ และพระธรรมวินัยจึงจะทำให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยในองค์กร ก่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ดังที่ได้สัมภาษณ์ พระสรชัย สุขโย ว่า การปฏิบัติงานหรือปฏิบัติกิจของสงฆ์จะเป็นการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎระเบียบของมหาเถรสมาคม และทำให้พระสงฆ์บุคลากรภายในวัดเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ หรือความเปลี่ยนแปลงถึงแนวคิดความต้องการของผู้บังคับบัญชา (พระสรชัย สุขโย, 2565) ดังนั้น เมื่อนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ก็จะสามารถเพิ่มศักยภาพและก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงไปยังองค์กร ตามที่ได้สัมภาษณ์ พระสรพงษ์ กิตติปาโล ว่า เมื่อนำหลักสัปปุริสธรรมมาประยุกต์ใช้จะสามารถมองเห็นถึงความแตกต่างทางด้านคติ ความเชื่อ เฉพาะของบุคลากรภายในวัด และสามารถที่จะปรับทัศนคติต่าง ๆ โดยใช้หลักธรรมทั้ง 7 ข้อ (พระสรพงษ์ กิตติปาโล, 2565)

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดนิคมประทีป อำเภอเมือง จังหวัดตรัง เมื่อนำหลักสัปปุริสธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานจัดการวัดนิคมประทีปจะทำให้เกิดการบริหารงานที่มีคุณภาพสำเร็จผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เพราะหลักสัปปุริสธรรมเป็นหลักปฏิบัติที่จะต้องรู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน และรู้จัก จะกระทำกิจการใดก็ประสบความสำเร็จ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานวัดและบุคลากร ทำให้วัดสามารถบริหารงานและพัฒนาบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. หลักสัปปริสธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นหลักธรรมของสัตบุรุษที่ทำให้คนเป็นสัตบุรุษ ธรรมที่ทำให้เป็นคนดีมีความสมบูรณ์แบบ ซึ่งเป็นธรรมอันประเสริฐของสัปปริชน ควรค่าแก่การยกย่องเคารพนับถือ เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้อื่น ลักษณะบุคคลที่เป็นสัตบุรุษที่พระพุทธเจ้าได้แสดงปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ได้แก่ 1) อัมมัญญตา คือ การรู้จักเหตุ รู้จักหลักการ รู้งาน รู้หน้าที่ รู้จักกฎเกณฑ์ การดำเนินชีวิตจำเป็นที่จะต้องรู้จักหลักของเหตุเป็นสิ่งที่สำคัญ รู้หลักการที่จะทำให้เกิดผลซึ่งเป็นเหตุให้ทำการใด ๆ ได้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ 2) อตถัญญตา คือ ความรู้จักผล รู้จักความหมาย รู้จักความมุ่งหมายของหลักการ รู้จักประโยชน์ที่จะได้รับอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระทำ เมื่อมีความชัดเจนในจุดหมายแล้วต้องมีความมุ่งมั่นและแน่วแน่ไม่ย่อท้อที่จะทำให้ถึงมุ่งจุดหมาย 3) อัตตัญญตา คือ ความรู้จักตน รู้ว่าตนเองเป็นใคร รู้ฐานะ ภาวะ เพศ ความรู้ ความสามารถ และคุณธรรม มีคุณสมบัติความพร้อมสติปัญญาความสามารถอย่างไร เป็นการสำรวจพิจารณาตนเองอยู่เสมอสม่ำเสมอเพื่อประโยชน์ในการฝึกฝนพัฒนาตน แล้วประพฤติให้เหมาะสมแก่ภาวะของตน 4) มัตตัญญตา คือ ความรู้จักประมาณ รู้จักความพอดี รู้จักความพอเหมาะ รู้ขอบเขตความพอเหมาะที่จะต้องกระทำในเรื่องต่าง ๆ คำนี้ถึงความพอเพียงรู้จักการวางแผนในการใช้จ่ายทรัพย์ รู้จักประมาณในการบริโภคปัจจัย 4 วางแผนในการดำเนินชีวิตไม่ให้ตนเดือดร้อนในภายหลัง 5) กาลัญญตา คือ ความรู้จักกาล รู้จักเวลาอันเหมาะสม รู้จักการใช้เวลาให้เหมาะสมในการดำเนินชีวิต หรือการปฏิบัติงานต่าง ๆ ว่าต้องใช้เวลาเท่าใด ทำให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้พอเหมาะกับเวลา และให้ทันต่อเวลาที่กำหนดไว้ อันจะส่งผลให้เกิดประโยชน์ความสมดุลในการดำเนินชีวิต 6) ปริสัณญตา คือ ความรู้จักชุมชน รู้จักถิ่น รู้จักที่ชุมชน รู้จักมารยาทระเบียบวินัย และขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ รู้จักสังคมประเทศชาติว่าอยู่ในสถานการณ์ใด เมื่อรู้และเข้าใจในสังคมจะสามารถประพฤติปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างถูกต้อง 7) บุคคลัญญตา คือ ความรู้จักบุคคล รู้จักบุคคลที่เกี่ยวข้อง รู้จากความแตกต่างของอุปนิสัยอัธยาศัยแต่ละบุคคล เพื่อการปฏิบัติต่อบุคคลนั้นได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ว่าควรคบหาหรือไม่ สามารถให้ความช่วยเหลือได้ตรงตามความต้องการของบุคคลแต่ละประเภท ควรจะตำหนิหรือยกย่องแนะนำสั่งสอนอย่างไรจึงจะเหมาะสม ตามที่ได้สัมภาษณ์ วัชรพงษ์ รักทองหล่อ ว่า นำหลักสัปปริสธรรม ในด้านปริสัณญตา คือ การเป็นผู้รู้จักบริษัทยาปรับใช้ในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมสร้างสรรค์ให้บุคลากรได้ทำกิจกรรมร่วมกันและสามารถก่อให้เกิดความสัมพันธ์ความสามัคคีกันในกลุ่มคณะ และควรสนับสนุนการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชนรอบ ๆ วัดให้เกิดความร่วมมือและทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนในท้องถิ่นนั้น ดังนั้น (วัชรพงษ์ รักทองหล่อ, 2565) หลักธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การบริหารจัดการตัวบุคคลหรือบุคลากร สถานที่ หรือองค์กรให้เกิดความก้าวหน้า ตามที่ได้สัมภาษณ์ ล้ายอง เทียงธรรม ว่า หลักสัปปริสธรรมนี้เป็นหลักธรรมหนึ่งซึ่งช่วยในการเรียนการสอนของพระภิกษุสามเณร เพราะว่าเป็นหลักธรรมหมวดใหญ่ที่ช่วยในการกำจัดกิเลสของบุคคลทั้งหลาย และก็เป็นหัวใจที่สำคัญของพระพุทธศาสนา (ล้ายอง เทียงธรรม, 2565)

หลักสัปปริสธรรม หมายถึง ธรรมของสัตบุรุษธรรม ที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ ธรรมที่เป็นข้อปฏิบัติของคนดี คุณงามความดี เป็นตัวคอยกำหนดให้คนประพฤติปฏิบัติดี ซึ่งทุกคนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ และถือปฏิบัติได้ โดยเฉพาะผู้ที่ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าต้องคอยปกครองผู้ใต้บังคับบัญชา สมควรต้องกระทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับบุคคลอื่น มีความประพฤติชอบด้วยกาย วาจา ใจ คือ มีพฤติกรรมที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมหรือมีระเบียบวินัยเรียบร้อยดีไม่มีโทษ ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้

3. การประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรมในการบริหารจัดการวัดนิคมประทีป อำเภอเมือง จังหวัดตรัง พบว่าหลักสัปปริสธรรม เป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญของการนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการวัดนิคมประทีป อำเภอเมือง จังหวัดตรัง โดยสามารถนำมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในการบริหารจัดการวัดทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ ด้านสาธารณสงเคราะห์ จากการศึกษา ทำให้ทราบว่า ผู้นำและบุคลากรวัดนิคมประทีป อำเภอเมือง จังหวัดตรัง ได้นำหลักสัปปริสธรรมมาประยุกต์ใช้ใน

การบริหารจัดการวัดนิกมประทีป เป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน และช่วยให้การปฏิบัติงานมีความราบรื่นมากยิ่งขึ้น มีการสานปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความกระตือรือร้นในการดำเนินงานร่วมกันของวัดและชุมชน ส่งผลให้บุคลากรในองค์กรมีคุณภาพและมีความสุขในการปฏิบัติงาน ตามที่ได้สัมภาษณ์ พระชนพล ธนพล ว่า หลักการปกครองของวัดนิกมประทีปไม่มีอะไรที่แตกต่างไปจากการปกครองของวัดอื่น ๆ เพราะการปกครองก็เป็นไปตามพระวินัยและพระราชบัญญัติของกฎหมายพระศาสนา ซึ่งมีระเบียบข้อบังคับและคำสั่งต่าง ๆ โดยเป็นการปกครองขั้นพื้นฐาน แต่เมื่อนำหลักสัปปุริสธรรมมาประยุกต์ใช้จะทำให้เกิดความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น ก่อให้เกิดความสามัคคีภายในองค์กร (พระชนพล ธนพล, 2565) ทำให้เกิดความราบรื่นในการทำกิจกรรมขององค์กร โดยแต่ละบุคคลสามารถรู้บทบาท และหน้าที่ของตนได้อย่างเหมาะสม ตามที่ได้สัมภาษณ์ ปราณี สุขเกตู ว่า ผู้นำต้องทราบในบทบาทหน้าที่ของตนเอง การบริหารจัดการก็จะเกิดประโยชน์สูงสุด ต้องรู้ถึงหน้าที่ รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์ ว่าคืออะไร มีอะไรบ้าง และเมื่อทราบแล้ว นำมาจัดการให้เกิดผลด้วยการใช้ความรู้ ความเข้าใจ ความร่วมมือเป็นต้น (ปราณี สุขเกตู, 2565) ดังนั้น ผู้บริหารจัดการ หรือผู้นำองค์กรจะต้องเป็นแบบอย่าง เพื่อเป็นต้นแบบที่ดี ตามที่ได้สัมภาษณ์ ปัญจชลี ชุตติมาภรณ์ ว่า ผู้นำที่ดีต้องทำตนให้เป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่นเสียก่อน ด้วยการนำหลักสัปปุริสธรรมมาใช้ปฏิบัติพัฒนาตนเอง เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชา พระสงฆ์และสาธุชนทั้งหลาย ได้เรียนรู้และนำไปประพฤติปฏิบัติตาม และเกิดคุณค่าเป็นประโยชน์แก่สังคม (ปัญจชลี ชุตติมาภรณ์, 2565)

วัดนิกมประทีป อำเภอเมือง จังหวัดตรัง ได้นำหลักสัปปุริสธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ การปฏิบัติงานของผู้และบุคลากร เป็นการสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน และช่วยให้การปฏิบัติงานมีความราบรื่นมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ผู้นำและบุคลากรในองค์กรมีความสามัคคีขึ้นในการปฏิบัติงานร่วมกัน อันส่งผลให้การปฏิบัติงานออกมาอย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุขในการปฏิบัติงาน

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการบริหารจัดการวัดนิกมประทีป อำเภอเมือง จังหวัดตรัง สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดนิกมประทีป อำเภอเมือง จังหวัดตรัง การบริหารจัดการวัดเป็นการใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรบริหาร การนำประสบการณ์ความรู้ความสามารถของผู้บริหารและประสบการณ์จากการทำงานของผู้บริหาร นำมาใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ การบริหารจัดการที่ดีเกิดจากภาวะของผู้นำ ด้วยการนำหลักการบริหารจัดการ โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของทีมงานหรือบุคลากร ในทุกระดับขององค์กรนั้น ๆ เป็นสิ่งสำคัญด้วยความเต็มใจในการปฏิบัติงาน ดังแนวคิดของ พุทธทาสภิกขุ (เงื่อม อินทปญฺญ) ที่ได้กล่าวถึง หลักการบริหารคนว่า การบริหารคนนี้ยังมีสิ่งลึกลับอีกอย่างหนึ่ง คือ เครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจ เราไวใจเขา เรารักเขา เราหวังดีต่อเขา อย่างนี้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยว น้ำใจ คงได้ยินได้ฟังมาแล้วจากหนังสือธรรมะทั่ว ๆ ไป เรื่องสังคหวัตถุ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การพูดจาไพเราะ การบำเพ็ญประโยชน์ การทำตัวให้เป็นเกลอ หรือเป็นเพื่อนมากกว่าที่จะเป็นนายหรือเรียกว่า ความมั่งคั่งในความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน อันเป็นเครื่องเหนี่ยวเหนี่ยวให้เกิดความร่วมมือกันได้ ดังนั้น คุณธรรมทั้ง 4 ประการนี้ จึงเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจกันได้เสมือนหนึ่งสลักเพชร ถ้าหลักธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจเหล่านี้ไม่มีบุคคลก็จะไม่เป็นที่น่าเคารพ รักใคร่ ยกย่องนับถือ เราจึงต้องคอยศึกษาและหมั่นเตือนสติตนเองไว้ตลอดว่า ในแต่ละฐานะที่เราเป็นอยู่นั้น มีหน้าที่อะไรบ้าง เมื่อรู้แล้วก็ต้องปฏิบัติตามหน้าที่นั้นให้สมบูรณ์ นอกจากนี้ เราก็ต้องทำตนให้เสมอต้นเสมอปลายด้วย คือ เคยวางตัวกับคนอื่นในทางที่ดีอย่างไร แม้ว่าเราจะได้ดีไปได้ดีไปแล้ว ก็ต้องไม่ลืมตัวยังคงปฏิบัติตัว เหมือนเช่นเดิมนั้นไม่เปลี่ยนแปลง หรือว่าเมื่อเราเห็นคนอื่นเขาได้ดี ก็ต้องแสดงออกให้เขารับรู้ว่ามีมิตินดีกับเขาอย่างจริงใจ (พุทธทาสภิกขุ (เงื่อม อินทปญฺญ), 2532)

2. หลักสัปปริสธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า เป็นหลักธรรมของสัตบุรุษที่ทำให้คนเป็นสัตบุรุษ ธรรมที่ทำให้เป็นคนดีมีความสมบูรณ์แบบ ซึ่งเป็นธรรมอันประเสริฐของสัปปริชนควรค่าแก่การยกย่องเคารพนับถือ เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้อื่นซึ่งทุกคนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ และถือปฏิบัติได้ ดังแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวไว้ว่า หลักสัปปริสธรรม 7 หมายถึง ธรรมของสัตบุรุษ, ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ, คุณสมบัติของคนดี, ธรรมของคนดี ต้องประกอบด้วย 1) ธัมมัญญตา (ความรู้จักธรรม รู้หลัก หรือเป็นผู้รู้จักเหตุ) 2) อตถัญญตา (ความรู้จักอรรถ รู้ความมุ่งหมาย หรือเป็นผู้รู้จักผล) 3) อุตถัญญตา (เป็นผู้รู้จักตน) 4) มัตถัญญตา (ความรู้จักความพอดี หรือเป็นผู้รู้จักประมาณ) 5) กาลัญญตา (ความรู้จักกาลเวลาอันเหมาะสม หรือเป็นผู้รู้จักกาล) 6) ปริสสัญญตา (ความรู้จักชุมชน รู้จักที่ประชุม หรือเป็นผู้รู้จักบริษัท) 7) ปุคคสสัญญตา หรือ ปุคคลปโรปรัญญตา (ความรู้จักความแตกต่างแห่งบุคคล หรือเป็นผู้รู้จักบุคคล) ภิกษุผู้ประกอบด้วยสัปปริสธรรม 7 ข้อนี้นี้ เป็นผู้ประกอบด้วยสังฆคุณครบทั้ง 9 ประการ แม้พระอรหันต์ สัมมาสัมพุทธเจ้า และพระเจ้าจักรพรรดิก็ทรงประกอบด้วยธรรมเหล่านี้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2551)

3. การประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรมในการบริหารจัดการวัดนิคมประทีป อำเภอเมือง จังหวัดตรัง พบว่า กระบวนการบริหารให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยภารกิจทั้ง 5 ด้าน คือ

ด้านการปกครอง การนำหลักสัปปริสธรรม หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานจัดการวัดนิคมประทีปจะทำให้เกิดการบริหารงานที่มีคุณภาพสำเร็จผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เพราะหลักสัปปริสธรรมเป็นหลักปฏิบัติที่จะต้องรู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล จะกระทำกิจการใดก็ประสบความสำเร็จ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานวัดและบุคลากร ทำให้วัดสามารถบริหารงานและพัฒนาบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้ง ยังมีการศึกษาของ พระครูวิสุทธาจารย์ (สุรศักดิ์ วิสุทธาจารย์) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา” พบว่า การบริหารจัดการของคณะสงฆ์ในยุคสถานการณ์ปัจจุบัน ผู้บริหารคณะสงฆ์ย่อมมีการพัฒนาการด้านเทคโนโลยี บูรณาการด้วยหลักธรรมนำการบริหาร/การปกครองไปพร้อมกับความเจริญ และมีกฎหมายพระราชบัญญัติ ข้อบังคับ ระเบียบต่าง ๆ มาเคลือบปูนพระธรรมวินัย โดยเฉพาะบริหาร/การปกครองวัดมีรูปแบบที่แตกต่างจากสมัยก่อนมาก เช่น ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ มีรูปแบบที่ปฏิบัติชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น รูปแบบแนวคิดและวิธีการในการบริหารจัดการวัดชื่อว่า มีส่วนสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการให้องค์กรคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพประสิทธิผล (พระครูวิสุทธาจารย์ (สุรศักดิ์ วิสุทธาจารย์), 2558)

ด้านศาสนศึกษา การศาสนศึกษาของวัดนิคมประทีปนี้ เป็นการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ ทั้งแผนกธรรม แผนกบาลี แผนกสามัญศึกษา รวมทั้งการส่งเสริมพระภิกษุสงฆ์สามเณรให้ศึกษาพระปริยัติธรรมทุก ๆ วิธีที่ไม่ขัดแย้งต่อพระธรรมวินัยและการศึกษาอื่น ๆ ที่สมควรแก่สมณะเพศ นอกจากนี้การศึกษาของ นุชา สระสม ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการบริหารแบบบ้าน วัด โรงเรียนของโรงเรียนวัด สังกัดกรุงเทพมหานคร” พบว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมใน “การบริหารแบบบ้าน วัด โรงเรียน” ของโรงเรียนวัดพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ ซึ่งเป็นโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร มี 5 ลักษณะ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยยึดหลักอาวุโส 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานโดยให้เกียรติผู้ที่มีบารมี หรือผู้ที่ได้รับการยอมรับจากคนส่วนใหญ่ 3) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติและดำเนินการตามความเชื่อ และความศรัทธาในพระพุทธศาสนา 4) การมีส่วนร่วมในการประสานประโยชน์ร่วมกัน 5) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลแบบกัลยาณมิตร โดยมีผลสำเร็จของการมีส่วนร่วมใน “การบริหารแบบบ้าน วัด โรงเรียน” ของโรงเรียนวัด สังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านศึกษา สงเคราะห์ การศึกษาสงเคราะห์ตามหลักสัปปริสธรรมนั้น มีหน้าที่ในการให้ความรู้ ฝึกฝน อบรม ให้แก่ประชาชน เด็กและเยาวชนให้มีความรู้ความเข้าใจในพระพุทธศาสนา (นุชา สระสม, 2560)

ด้านการเผยแผ่ วัดนิคมประทีปสามารถประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา สนับสนุนให้คณะสงฆ์มีการส่งเสริมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น หรือ ทำหน้าที่เป็นผู้ให้ เป็นครูผู้สอน เพื่อให้ประชาชนนั้นได้รับทราบในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา มีการจัดทำหนังสือธรรมะตามวัน เวลาและโอกาส อันเหมาะสมในการจัดพิมพ์ และมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการสนับสนุนและเผยแผ่ธรรมะตามโอกาสต่าง ๆ เช่น สื่ออิเล็กทรอนิกส์ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ Facebook Line ตามที่ พระครูสุทธิกิจโกศล (สมภพ สุวโจ) ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี” พบว่า แนวทางพุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระสังฆาธิการมีหน้าที่ในการกำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ วิเคราะห์การเผยแผ่ตามหลักการสื่อสาร โดยคณะบุคคล ผู้ทำหน้าที่การเผยแผ่ควรจะศึกษาความเป็นมาและพุทธวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างรอบคอบ เมื่อศึกษา แล้วก็จะเห็นได้ว่า พระพุทธเจ้าทรงกำหนดภูมิความรู้ของบุคคลแล้ว ถ้าหากว่าบุคคลใดมีระดับสติปัญญาน้อย พระองค์ก็สอนแบบง่าย ๆ ถ้าผู้ใดมีสติปัญญาแก่กล้าแล้วก็สอนแบบเชิงลึก พุทธวิธีการสอน 4 คือ สันตัสสนา แจ่มแจ้ง สมาทปนา จูงใจ สมุตเตชชา แก่กล้า และสัมปหังสนาร่าเริง (พระครูสุทธิกิจโกศล (สมภพ สุวโจ), 2563)

ด้านสาธารณูปการ หลักสัปปุริสธรรมสามารถประยุกต์ในการบริหารจัดการวัดนิคมประทีปโดยให้การสนับสนุนในการก่อสร้าง การบูรณะ การซ่อมแซมอาคารสถานที่ที่อยู่ภายในวัด หมั่นตรวจสอบในการดูแลรักษา ติดต่อสอบถามพร้อมทั้งสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้างต่าง ๆ ของวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม มีการจัดสัดส่วนของอาคาร สถานที่ สิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ให้เป็นเขตต่าง ๆ เช่น เขตพุทธาวาส เขตสังฆาวาส นอกจากนี้การศึกษาของ พระอภินิษฐ์ สิริปญโญ (อาจวิชัย) เรื่อง “การบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี” พบว่า ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการแก้ปัญหา การบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ได้แก่ 1) ปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณก่อสร้างไม่เพียงพอ 2) ปัญหาเกี่ยวกับการขาดการดูแลเอาใจใส่ 3) ปัญหาเกี่ยวกับการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดศาสนสมบัติของวัดยังไม่เป็นระบบแก่พระภิกษุสามเณร จึงมีข้อเสนอแนะประกอบด้วย 1) จัดหางบประมาณสำรองไว้มาก ๆ ให้เพียงพอกับการก่อสร้าง 2) จำเป็นต้องมีการตั้งคณะกรรมการควบคุมดูแล ให้มีผู้รับผิดชอบที่เป็นรูปธรรมและเอาใจใส่จริง ๆ 3) การให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดศาสนสมบัติของวัดให้เกิดความสำนึกกรักรักษาสมบัติของวัด และในด้านสาธารณสงเคราะห์ (พระอภินิษฐ์ สิริปญโญ (อาจวิชัย), 2554)

ด้านสาธารณสงเคราะห์ วัดนิคมประทีปสามารถประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมเพื่อการบริหารจัดการวัด โดยดำเนินการช่วยเหลือเกื้อกูลให้กับประชาชน เช่น หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล การตั้งมูลนิธิเพื่อคนยากจน กิจกรรมการเรียนรู้ประจำชุมชน การอนุเคราะห์ สงเคราะห์ สถานที่ของวัดเพื่อให้รัฐบาลหรือเอกชนเข้ามาใช้ประโยชน์ในกิจกรรมของตนได้ การช่วยเหลือเกื้อกูลอันเป็นสาธารณสมบัติ เช่น การสร้างถนนหนทาง เพื่อให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ อีกทั้ง ยังมีการศึกษาของ พระสมุห์ติเรก อติเรกสุโภ (งามกาละ) ได้ศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ” พบว่า การบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ นายอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ด้านการดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลคณะสงฆ์ สนับสนุนส่งเสริมให้มีการอบรมและสอนศีลธรรมจริยธรรม เพื่อพัฒนาจิตใจแก่นักเรียนในสถานศึกษาและจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา เป็นต้น ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ พระสงฆ์ประกาศให้สถานที่วัดเป็นสถานที่ปลอดสิ่งเสพติดให้โทษ อบายมุข การพนัน และเชิญชวนประชาชนให้เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ พระสงฆ์มีส่วนร่วมสนับสนุนช่วยเหลือ การจัดกิจกรรมส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การตักบาตรเทโวโรหณะ เป็นต้น และสร้างพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นรวบรวมศิลปวัตถุหรือโบราณวัตถุ ด้านช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป พระสงฆ์มีส่วนร่วมสนับสนุนช่วยเหลือ ทุนการศึกษา อุปกรณ์การศึกษาแก่เด็กนักเรียน และช่วยเหลือผู้ประสบภัยทางธรรมชาติ (พระสมุห์ติเรก อติเรกสุโภ (งามกาละ), 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การบริหารจัดการวัดนิกมประทีป พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาที่สามารถบริหารจัดการได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระภิกษุสงฆ์และบุคลากรจะต้องสามารถบริหารจัดการกิจการต่าง ๆ ภายในวัดนิกมประทีปโดยนำหลักสัปติสธรรมมาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม และควรเพิ่มการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้อยู่ในภาวะเปียบ เชื้อฟังคำสั่งและรู้จักหน้าที่ของตนเอง เพื่อให้ทันต่อการพัฒนาของเทคโนโลยีในโลกปัจจุบันและการเปลี่ยนแปลงของโลก ควรมีมาตรการเข้มงวดในการตรวจคัดกรองผู้ที่จะเข้ามาอุปสมบทในพระพุทธศาสนาหรือมาพักอาศัยอยู่ภายในวัดอย่างเข้มงวด เพื่อป้องกันปัญหาและความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นแก่วัดและพระพุทธศาสนา การเสริมสร้างพัฒนาทรัพยากรที่มีคุณค่ามีประโยชน์และคุณภาพ โดยสนับสนุนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมีความถนัดในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ มาช่วยในการดูแลบริหารจัดการวัด และเป็นกำลังในการช่วยกันพัฒนาขับเคลื่อนกลไกในการปฏิบัติงานภายในวัดให้มีประสิทธิภาพ โดยวัดต้องให้ความสำคัญของปัญหาในสังคมยุคปัจจุบัน สร้างความเชื่อมั่นว่าวัดเป็นสถานที่ปลอดภัย ปลอดภัยอบายมุข ปลอดภัยเสพติดและยังส่งเสริมด้านการศึกษาคุณธรรมจริยธรรม สิ่งที่ดีงาม อีกทั้ง วัดนิกมประทีปควรมีการนำเทคโนโลยีและอุปกรณ์เครื่องมือที่มีความทันสมัยมาช่วยแบ่งเบาภาระในด้านการบริหารจัดการ ให้มีความทันสมัยทันเหตุการณ์ในยุคปัจจุบันและรวดเร็ว ประหยัดทรัพยากรต่าง ๆ ประหยัดระยะเวลาในการทำงานให้รวดเร็วยิ่งขึ้นเกิดความเหมาะสมกับงาน โดยให้ความสำคัญในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการเผยแผ่ศาสนา และจัดการทรัพยากรด้านต่าง ๆ ภายในวัดให้มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2538). คู่มือการบริหารศึกษาคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมศาสนา.
- กรมการศาสนา. (2542). คู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฏระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: กองแผนงาน.
- นุชา สระสม. (2560). “การมีส่วนร่วมในการบริหารแบบบ้าน วัด โรงเรียนของโรงเรียนวัด สังกัดกรุงเทพมหานคร”. ใน *ดุขฎฐิบัณฑิตนิพนธ์ปรัชญาดุขฎฐิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.*
- ปราณี สุขเกต. (25 กันยายน 2565). การประยุกต์ใช้หลักสัปติสธรรมในการบริหารจัดการวัดนิกมประทีป อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง. (พระณัฐพล ฅณฐฎพล (มุลทอง), ผู้สัมภาษณ์)
- ปัญจชฎี ชุติมากรณ. (25 กันยายน 2565). การประยุกต์ใช้หลักสัปติสธรรมในการบริหารจัดการวัดนิกมประทีป อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง. (พระณัฐพล ฅณฐฎพล (มุลทอง), ผู้สัมภาษณ์)
- พระครูวิสุทธานันทคุณ (สุรศักดิ์ วิสุทธาจาโร). (2558). “การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคง”. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- พระครูสุทธิกิจโกศล (สมภาพ สุวโจ). (2563). “รูปแบบการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนทบุรี”. ใน *ดุขฎฐิบัณฑิตนิพนธ์ปรัชญาดุขฎฐิบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). (2562). การคณะสงฆ์และการศาสนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระชนพล ฅนพล. (8 ตุลาคม 2565). การประยุกต์ใช้หลักสัปติสธรรมในการบริหารจัดการวัดนิกมประทีป อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง. (พระณัฐพล ฅณฐฎพล (มุลทอง), ผู้สัมภาษณ์)
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 16).* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เอส. อาร์. ฟรินดิง แมส โปรดักส์.
- พระมหาเมธีชัย ชยปญโญ. (8 ตุลาคม 2565). การประยุกต์ใช้หลักสัปติสธรรมในการบริหารจัดการวัดนิกมประทีป อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง. (พระณัฐพล ฅณฐฎพล (มุลทอง), ผู้สัมภาษณ์)

- พระศรชัย สุขโย. (8 ตุลาคม 2565). การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการบริหารจัดการวัดนิคมประทีป อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง. (พระณัฐพล ฌฎฐพโล (มุลทอง), ผู้สัมภาษณ์)
- พระสมุห์ดิเรก อติเรกสุโภ (งามกาละ). (2562). “การบริหารจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ”. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสนามหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสรพงษ์ กิตติปาโล. (8 ตุลาคม 2565). การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการบริหารจัดการวัดนิคมประทีป อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง. (พระณัฐพล ฌฎฐพโล (มุลทอง), ผู้สัมภาษณ์)
- พระออกนิษฐ์ สิริปญโญ (อาจวิชัย). (2554). “การบริหารจัดการด้านสาธารณูปการของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี”. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสนามหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ (เงื่อม อินฺทปญฺโญ). (2532). บริหารธุรกิจแบบพุทธ. กรุงเทพมหานคร: อตัมมโย.
- ลำยอง เทียงธรรม. (25 กันยายน 2565). การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการบริหารจัดการวัดนิคมประทีป อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง. (พระณัฐพล ฌฎฐพโล (มุลทอง), ผู้สัมภาษณ์)
- วัชรพงษ์ รักทองหล่อ. (19 กันยายน 2565). การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมในการบริหารจัดการวัดนิคมประทีป อำเภอเมืองตรัง จังหวัดตรัง. (พระณัฐพล ฌฎฐพโล (มุลทอง), ผู้สัมภาษณ์)
- สุธี สุทธิสมบูรณ์ และสมาน รังสิโยภักดิ์. (2541). หลักการบริหารเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพมหานคร: สวัสดิการสำนักงาน ก.พ.

ศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมที่ปรากฏในประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพของจังหวัดตรัง* AN ANALYTICAL STUDY OF DHAMMA IN FUNERAL TRADITION OF TRNA PROVINCE

พระปราโมทย์ สุตหจิตโต (เต่าเพชร)*, พระครูโกศลอรธกิจ, พระครูโฆสิตวัฒน์นานุกูล

PhraPramot Satthajitto (Taopet), Phrakhrukosolattthakit, Phrakhrukositwattananukul

คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author Email: parmote.sutthajitto@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท 2) เพื่อศึกษาหลักธรรมและประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพของจังหวัดตรัง และ 3) เพื่อวิเคราะห์หลักธรรมที่ปรากฏในประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพของจังหวัดตรัง โดยใช้การศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 16 รูป/คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพในคัมภีร์พระพุทธศาสนา มีการจัดการศพโดยการเผาไฟบ้าง ฝังบ้าง และการทิ้งศพบ้าง แต่ไม่ได้อธิบายขั้นตอนของพิธีกรรมเหล่านั้นเพียง แต่กล่าวถึง การนำศพไปเผาหรือฝังดินเท่านั้น การจัดการศพในสมัยพุทธกาลจึงเป็นเรื่องของชาวบ้าน ส่วนพระสงฆ์นั้นเป็นผู้เข้าไปพิจารณาศพเพื่อการปฏิบัติธรรมและให้คติธรรมแก่ญาติของผู้ตาย หลักธรรมที่ปรากฏในประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพ ประกอบด้วยหลักไตรลักษณ์ ชั้นที่ 5 ความกตัญญูกตเวที และการระลึกถึงความตาย เป็นต้น ประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพของจังหวัดตรัง ประกอบด้วย พิธีอาบน้ำศพ การปิดประกาศงานบำเพ็ญกุศลศพ การตั้งศพบำเพ็ญกุศล การจัดเลี้ยงอาหาร การฃาปนกิจศพ การเก็บและบรรจุอัฐิ และการไว้ทุกข์หลักธรรมที่ปรากฏในประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพของจังหวัดตรัง เช่น การเอาลูกพันธู์ (พืชท้องถิ่นภาคใต้) มาวางข้างศพ ที่หมายถึง ขณะที่มีชีวิตอยู่ควรกระทำแต่ความดีและรักษาตนอยู่ในศีลในธรรม การหักหัวเป็นสามท่อนโยนลงในโลงศพ ซึ่งหมายถึง ปริศนาธรรมไตรลักษณ์ ได้แก่ ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นสิ่งที่ไม่มีตัวไม่มีตน เป็นต้น

คำสำคัญ: การบำเพ็ญกุศลศพ, ประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพ, การบำเพ็ญกุศลศพของจังหวัดตรัง

Abstract

This research is qualitative research. The objectives are: 1) to study the funeral tradition in Theravada Buddhist scriptures. 2) to study the principles and the funeral tradition of Trang province, and 3) to analyze the principles appearing in funeral tradition of the Trang province. The researcher studied documents and in-depth interviews 16 key informants and analyzed the data by content analysis method. The results found that: The funeral tradition in Theravada Buddhist scriptures were: to disposed of by burning, some burial, and some dumping. But does not explain the steps of those rituals, but mentions the cremation of the body leave or bury the soil only. Funeral management in the era of the Buddha is a matter of the villagers. As for the

* Received August 20, 2023; Revised September 19, 2023; Accepted October 3, 2023

monks, they are only those who go to consider the dead body for the purpose of practicing Dharma and giving Dharma to the relatives of the deceased. The principles related to the funeral tradition consist of the Three Characteristics, the Five Aggregates, Gratitude, and remembrance of death, etc. Funeral tradition of Trang Province consists of funeral rites, posting of funeral tradition announcements, merit making, catering, cremation, collecting and packing the ashes, and mourning. The dharma principles appearing in the funeral traditions of Trang Province are taking young seeds (local plants in the south) to be placed next to the corpse, meaning that while living, one should do good deeds and maintain oneself in virtue. The comb was broken into three pieces and thrown into the coffin, which means the riddle of the trinity of the Dhamma, i.e. impermanence, suffering, being something that has no existence, etc.

Keyword: The Funeral, The Funeral Tradition, The Funeral Tradition of Trang Province

บทนำ

ประเทศไทยมีวัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาแต่โบราณ เช่น พิธีกรรมทางศาสนาพุทธ ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพราหมณ์อย่างแยกแยะไม่ได้ ผู้นำในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ของท้องถิ่นตามภาคต่าง ๆ ของประเทศ ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ชุมชนให้ความนับถือ เมื่อมีการจัดพิธีดังกล่าวขึ้น คนในชุมชนที่มาร่วมพิธีจะเกิดความรักความสามัคคีมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นการสร้างความเจริญรุ่งเรืองและสร้างความเป็นปึกแผ่นแก่ชุมชนอย่างดียิ่ง ศาสนพิธีหรือพิธีกรรมของพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่ช่วยหล่อเลี้ยงศาสนธรรมอันเป็นแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาไว้ ดังนั้น การกระทำศาสนพิธีหรือพิธีกรรมต่าง ๆ ในทางพระพุทธศาสนา ควรที่จะต้องมีการแนะนำและให้ผู้ร่วมพิธีได้ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับพิธีต่าง ๆ ให้ถ่องแท้ตามหลักการทางพิธีกรรมของพระพุทธศาสนา เพื่อผู้ปฏิบัติจะได้นำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตามจุดมุ่งหมายในศาสนพิธีนั้น ๆ เนื่องจากศาสนพิธีจัดเป็นวัฒนธรรมและจารีตประเพณีของชาติที่มีการสืบสานกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน (กรมการศาสนา, 2556)

ในส่วนของประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพนั้น สังคมไทยมีความเชื่อว่า เมื่อญาติพี่น้องตายลงจะเปลี่ยนแปลงสภาพไปเป็นผี คนที่ตายมีความต้องการเหมือนกับคนเป็น จึงต้องทำพิธีเช่นไหว้ของต่าง ๆ ไปให้ ในเมื่อผู้ตายกลายเป็นผีก็ต้องมีวิธีไม่ให้ผีรบกวนคนเป็น และความเชื่อเรื่องการทำบุญอุทิศไปให้คนตายในโลกหน้าได้ประโยชน์มากที่สุด สำหรับพิธีกรรมขั้นตอนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับศพ จะต้องได้รับการจัดการที่ถูกต้องตามประเพณีจากผู้ที่มีความรู้ มีความชำนาญในพิธีการ มิฉะนั้นเชื่อว่าจะส่งผลกระทบต่อบุคคลในครอบครัวที่ยังอยู่และต่อวิญญาณของผู้ตาย การจัดการศพเป็นประเพณีที่สำคัญของคนไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณกาลและได้มีการสืบต่อกันมา ผ่านลูกหลาน เครื่องญาติ เพื่อประกอบพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต การจัดการศพถือเป็นประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิตที่เรียกกันว่า ประเพณีการตาย ความเชื่อในความตายและพิธีกรรมงานศพ คือ การจากไปของบุคคลในครอบครัวเป็นภาวะที่ทำให้เกิดความเศร้าโศก แต่ก็มีมีความเชื่อว่าคนตายไปจะเป็นผีซึ่งเป็นสิ่งที่น่ากลัว จึงเป็นประเพณีเพื่อผ่อนคลายความเศร้าโศก และตัดสัมพันธ์ระหว่างคนกับผี พิธีทำศพส่วนใหญ่จะต้องคล้อยตามความเชื่อทางศาสนา ซึ่งโดยทั่วไปจะมีเพียง 2 วิธี คือ การฝังและการเผา พิธีศพเป็นพิธีสำคัญของชีวิตคน เป็นพิธีสุดท้ายเพื่ออำลาจากชีวิตในโลกนี้ไปสู่โลกหน้า เป็นการทำให้ไว้อาลัยแต่การจากไปของผู้เป็นที่รัก โดยญาติและคนรู้จักจากทั่วสารทิศจะมารวมตัวกันเพื่อแสดงความเคารพเป็นครั้งสุดท้าย (เสถียร โกเศศ, 2553)

จังหวัดตรังมีประเพณีหลายอย่างตามพื้นฐานของผู้คน มีประเพณีที่เกี่ยวข้องกับเทศกาล ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ประเพณีในรอบปี ประเพณีที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิต ซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่น่าสนใจ ประเพณีงานศพ เมืองตรังมีทั้งชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน ประเพณีงานศพเมืองตรังจึงมีพิธีกรรมที่แตกต่างไปตามศาสนาและความเชื่อดั้งเดิม แต่มีบางอย่างที่เหมือนกันอันแสดงถึงความเป็นตรัง งานบำเพ็ญกุศลศพชาวไทยพุทธในจังหวัดตรัง ชาวไทยพุทธท้องถิ่นมีกิจกรรมงานศพหลายขั้นตอน นับแต่วันตาย วันตั้งศพ วันฌาปนกิจศพ เมื่อมีคนตายก็จะกระจายข่าวให้รู้กันทั่วไป บรรดาญาติมิตรผู้สนิทสนมรู้จักมักคุ้นกับญาติผู้ตายก็จะไปร่วมโดยจิตสำนึกว่าเพื่อนที่ดีจะเห็นกันเมื่อตาย การจัดงานศพในสมัยก่อน เจ้าภาพต้องเตรียมการอยู่หลายวัน เตรียมสถานที่ ปลุกโรงพิธี โรงเลี้ยง โรงครัว จัดหาฟืน สิ่งของต่าง ๆ ที่จะใช้ในงานศพ ไปบอกกล่าวญาติมิตรที่อยู่ห่างไกล ดังนั้น จึงนำศพใส่โลงค้ำไว้ก่อน เมื่อถึงวันที่เหมาะสมซึ่งมักจะเป็นหน้าแล้งก็จะนำมาบำเพ็ญกุศล อาจจัดพิธีที่บ้านหรือที่วัดตามสะดวก ปัจจุบันเมื่อบรรจุกศพแล้วส่วนใหญ่จะจัดงานต่อเนื่องจนเผาเรียบร้อยในคราวเดียว ชาวตรังนิยมตั้งศพบำเพ็ญกุศลหลายวัน โดยถือเอาวันฤกษ์ดีเป็นวันยกศพไปเผาหรือฝัง ซึ่งมักจะจัดงานศพให้เสร็จสิ้นในช่วงเดือน ไม่นิยมจัดงานศพฝึกษาข้ามเดือน หมายถึง การตั้งบำเพ็ญกุศลที่มีวันอยู่ระหว่างข้างขึ้นกับข้างแรม หรือระหว่างเดือนต่อเดือน หลังจากยกศพขึ้นแล้วก็จะจัดเตรียมงานจนถึงวันสำคัญในสามวันสุดท้าย คือ วันเข้าทับ วันเข้าการและวันเผา เมื่อเริ่มงานก็จะมีจัดการตกแต่งโลง ตอนกลางคืนมีสวดพระอภิธรรม กลางวันทำบุญถวายสังฆทาน เตรียมอาหารไว้จัดเลี้ยง ทำบุญถวายสังฆทาน เตรียมอาหารไว้จัดเลี้ยงผู้มาฟังสวดและนั่งเพื่อนศพ มีมหรสพตามฐานะเจ้าภาพ เช่น หนังตะลุง มโนราห์ กาหลอ กลอนลาน เป็นต้น ในวันเข้าทับอาจมีการจุดดอกไม้ไฟ ประทัด อ้ายตุม ตรวด เพื่อเป็นสัญญาณบอกข่าว การเตรียมงานศพในปัจจุบันที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของชาวตรัง คือ การพิมพ์ใบประกาศงานศพขนาดใหญ่ ปิดประกาศให้เพื่อนฝูง ญาติมิตรทราบเพื่อจะได้มาร่วมงาน (กรมการศาสนา, 2552)

จากความสำคัญและความเป็นมาที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรมการบำเพ็ญกุศลศพของชาวพุทธในจังหวัดตรัง ซึ่งลำดับขั้นตอนของพิธีกรรมได้แฝงไว้ด้วยข้อคิด คติธรรมและวิธีการสอนธรรมทางพระพุทธศาสนาในพิธีกรรมการบำเพ็ญกุศลศพของจังหวัดตรัง จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา เรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมที่ปรากฏในประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพของจังหวัดตรัง” ในประเด็น ประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพของจังหวัดตรัง หลักธรรมเกี่ยวกับการบำเพ็ญกุศลศพ และวิเคราะห์หลักธรรม ข้อคิด และคติธรรม ที่ได้จากประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพของจังหวัดตรัง ผู้วิจัยเชื่อว่าผลของการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การศึกษาพระพุทธศาสนา การเสริมสร้างศรัทธา ความเชื่อ และความเข้มแข็งแก่ชาวพุทธจังหวัดตรัง และการศึกษาพระพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัย ตลอดจนเป็นการรักษาประเพณีวัฒนธรรมของชาติให้กับคนรุ่นหลังสืบต่อไป (จำเนียร ทรงฤกษ์, 2524)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพ ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาหลักธรรมและประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพของจังหวัดตรัง
3. เพื่อวิเคราะห์หลักธรรมที่ปรากฏ ในประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพของจังหวัดตรัง

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้เกี่ยวกับประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพของจังหวัดตรังตามความเชื่อในพระพุทธศาสนา มาประกอบเนื้อหาวิทยานิพนธ์ ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 16 รูป/คน ประกอบด้วย

- 1.1 เจ้าอาวาสหรือพระภิกษุทั่วไป จำนวน 4 รูป
- 1.2 ผู้นำชุมชน/ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 4 คน
- 1.3 พิธีกรในงานศพ/สัปเหร่อ จำนวน 4 คน
- 1.4 วัฒนธรรมตำบล/อำเภอ/จังหวัด จำนวน 4 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง โดยการแนะนำและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งแบบสัมภาษณ์ชุดนี้มี 4 ส่วน ประกอบด้วย

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์
- ส่วนที่ 2 ประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพของจังหวัดตรัง
- ส่วนที่ 3 หลักธรรม/คติธรรมที่ปรากฏในประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพของจังหวัดตรัง
- ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลจากเอกสาร ชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ หนังสือ เอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพตามความเชื่อในพระพุทธศาสนา รวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

1.2 ข้อมูลจากภาคสนาม ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับเรื่องประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพของจังหวัดตรัง จำนวน 16 รูป/คน (แปลก สนธิรักษ์, 2504)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ทั้งจากเอกสารและภาคสนามมาวิเคราะห์ โดยแยกแยะประเด็นที่ศึกษาหาสิ่งที่เหมือนและแตกต่าง หรือมีความสัมพันธ์กับองค์ความรู้ต่อมาก็จะวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นการนำผลวิเคราะห์ที่ได้มาพิจารณาความถูกต้องว่า สามารถตอบวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้หรือไม่ เพื่อตอบปัญหาวิจัยและสรุปผลการวิจัย พร้อมทั้งข้อเสนอแนะที่สำคัญจากผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธรูปศาสนา มีรายละเอียดของขั้นตอนพิธีกรรมเกี่ยวกับศพไม่มากนัก มีแต่พิธีกรรมการถวายพระเพลิงพระบรมศพของพระพุทธเจ้าเท่านั้นที่ปรากฏอยู่ในมหาปรินิพพานสูตร ส่วนพิธีกรรมที่นอกเหนือจากพิธีกรรมของพระบรมศพของพระพุทธเจ้าแล้ว พอมีปรากฏอยู่ในคัมภีร์อรุณกถาบ้าง พิธีกรรมเหล่านั้นได้กล่าวถึง การจัดการศพโดยการเผาไฟบ้าง ฝังบ้าง และการทิ้งศพบ้าง แต่ไม่ได้อธิบายขั้นตอนของพิธีกรรมเหล่านั้นเพียงแต่กล่าวถึง การนำศพไปเผา ทิ้งหรือฝังดินเท่านั้น การจัดการศพในสมัยพุทธกาลจึงเป็นเรื่องของชาวบ้าน ส่วนพระสงฆ์นั้นเป็นเพียงผู้เข้าไปพิจารณาศพ เพื่อการปฏิบัติธรรมและให้คติธรรมแก่ญาติของผู้ตาย หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพ ประกอบด้วย หลักไตรลักษณ์ ชั้น 5 อัปมาท ความไม่ประมาท กตัญญูตเวที ผู้รู้อุปการะที่เขาทำแล้วและตอบแทน และมรณานุส สติ การระลึกถึงความตาย เป็นต้น ซึ่งหลักธรรมเหล่านี้ล้วนแต่เป็นหลักธรรมที่เตือนให้คนเราระมัดระวังตนเองไม่ให้ประมาทในความตายให้เห็นสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเราเป็นสิ่งไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และเป็นอนัตตา ด้วยไม่สามารถยึดถือเอาไปได้ หรือบังคับบัญชา

ได้นั่นเอง อย่างไรก็ตาม หลักธรรมเหล่านั้นนอกจากจะเกี่ยวข้องกับประเพณีการบำเพ็ญกุศลศกศพโดยทั่วไปแล้ว ยังสามารถยึดถือปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้อีกด้วย

หลักธรรมและประเพณีการบำเพ็ญกุศลศกศพของจังหวัดตรัง การบำเพ็ญกุศลศกศพของจังหวัดตรังเป็นพิธีกรรมที่มีความแตกต่างจากหลายจังหวัดในเขตภาคใต้ด้วยกัน เนื่องจากพื้นที่จังหวัดตรังนั้นเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางศาสนา เชื้อชาติ และวัฒนธรรม เรียกได้ว่าเป็นพื้นที่พหุวัฒนธรรมก็ได้ ซึ่งมีทั้งชาวไทยพุทธแท้ ๆ ชาวจีนที่นับถือพุทธและชาวมุสลิม นอกจากนี้ ชาวจังหวัดตรังยังมีประเพณีที่สำคัญหลายประเพณี เช่น ประเพณีชิงเปรต ประเพณีอาบน้ำคั้นแก้ว ประเพณีการถือศีลกินเจ รวมทั้งวัฒนธรรมท้องถิ่น และยังมีเทศกาลอื่น ๆ อีกมากมาย อย่างไรก็ตาม ในส่วนของการบำเพ็ญกุศลศกศพของชาวจังหวัดตรัง ประกอบด้วย พิธีอาบน้ำศพ การปิดประกาศงานบำเพ็ญกุศลศกศพ การตั้งศพบำเพ็ญกุศล การจัดมหรสพในงานศพ การจัดเลี้ยงอาหารในงานศพ การฃาปนกิจศพ การเก็บและบรรจุอัฐิ และการไว้ทุกข์และทำบุญ 7 วัน 50 วัน 100 วัน นอกจากการบำเพ็ญกุศลศกศพดังกล่าวนี้แล้วยังมีประเพณีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานศพ เช่น การคืนหมาก 15 คำก่อนจะเผาศพ การขโมยช้อนในศพผู้เสียชีวิตที่มีอายุเกิน 100 ปี การนำหมูย่างมาร่วมไหว้ศพ และการห้ามศพทอดไปวัด เป็นต้น หลักธรรมที่ปรากฏในพิธีจัดเตรียมศพของจังหวัดตรัง ซึ่งการจัดเตรียมศพเริ่มจากการอาบน้ำศพไปจนถึงการแต่งตัวและจัดวางศพให้เรียบร้อยก่อนการบรรจุศพ การจัดแต่งของหมากพลู ดอกไม้ ธูปเทียน การมัดตราสัง และนำศพบรรจุโลง ซึ่งมีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

1. การวางลูกพันธู์ การเอาลูกพันธู์ (พืชท้องถิ่นภาคใต้) มาวางข้างศพก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ปฏิบัติกันเพื่อให้เป็นปริศนาธรรมว่าทุกชีวิตต้องสิ้นไปเหมือนกับเผ่าพันธู์ที่ผ่านมา การนำเอาลูกพันธู์มาใช้ก็หมายถึงเอาการออกเสียที่พ้องกันเป็นสิ่งสำคัญ การกระทำเช่นนี้เป็นการเน้นว่าเมื่อเป็นเช่นนั้นในขณะที่มีชีวิตอยู่ควรกระทำแต่ความดีและรักษาตนอยู่ในศีลในธรรม

2. การอาบน้ำศพ การอาบน้ำศพในอดีตจะต้องเอาดินเหนียวและขมิ้นมาตำคลุกเคล้าให้เข้ากัน และเอาน้ำร้อน น้ำเย็นและน้ำมะพร้าวผสมกัน การผสมน้ำอาบศพแบบนี้เพราะเชื่อว่าคนเกิดจากธาตุ 4 คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ เมื่อผสมเสร็จแล้วก็นำไปอาบให้ศพ ลูกหลานญาติมิตรจะอาบน้ำให้กับผู้วายชนม์ต้องกระทำกันในตอนนั้น การอาบน้ำให้ศพจะต้องให้ครบ 12 ภาชนะที่ตัก ถ้าใช้ขันก็ต้องให้ได้ 12 ขัน ตามโบราณประเพณี จำนวน 12 ขันนั้นเป็นปริศนาธรรมประกอบด้วยอายตนะ 12 คือ หู ตา จมูก ลิ้น กาย ใจ รูป เสียง กลิ่น รส โสภณัญฑะ และธรรมารมณ์ ทั้ง 12 อย่างนี้ เป็นสิ่งที่มนุษย์มีในขณะที่มีชีวิตอยู่และเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความชั่วความดีต่าง ๆ นานา ดังนั้นจึงต้องระมัดระวัง 12 อย่างนี้ให้มาก เพราะเป็นที่มาของวิบากสุขและวิบากทุกข์ของมนุษย์ ในการอาบน้ำศพบางแห่งนำเอาใบมะกรูด ใบมะนาวและรากสะบ่านำเข้ากับขมิ้นเอาทาศพ เพื่อดับกลิ่นและฆ่าเชื้อโรค

3. การหิวหมให้ศพ การหิวหมให้ศพด้วยการหิวกลับมาข้างหน้าซึ่งจะตรงกันข้ามกับคนเป็น เพราะคนเป็นนิยมหิวไปข้างหลัง หิวหมเสร็จให้หิวเป็นสามท่อนโยนลงในโลงศพ กล่าวว่าเป็นปริศนาธรรมว่าทุกข์ อนิจจา อนัตตา สามอย่างนี้เป็นสิ่งธรรมดาที่ทุกชีวิตจะต้องประสบ จึงต้องหักจิตหักใจอย่าให้เศร้าโศกเสียใจในการจากไปของผู้ตายให้มากนัก การนุ่งห่มเสื้อผ้าให้ศพนิยมเอาเสื้อผ้าที่ผู้ตายชอบใช้เป็นประจํา นุ่งห่มให้ สมัยก่อนนุ่งโจงกระเบนก็จะจุพกไว้ข้างหลังและโจงกระเบนไว้ข้างหน้าหรือไม่นุ่งโจงกระเบนก็ได้ ถ้าสวมเสื้อให้กลับเอาด้านหน้าไปไว้ด้านหลัง การนุ่งผ้าเช่นนี้ก็เพื่อบอกว่าความสวยงามไม่ยังยืนยอมเปลี่ยนแปลงไปอย่าได้ยึดมั่นถือมั่นเลย บางแห่งใช้ผ้านุ่งผ้าห่มสั้น เพียง 1 คอก นุ่งห่มให้ศพเพื่อแสดงว่าอายุของคนสั้น ควรเร่งทำความดีเอาไว้เป็นดีที่สุด บางคนอาจจะสิ้นชีวิตก่อนถึงเวลาอันสมควร อันเนื่องมาจากความเจ็บไข้ได้ป่วยหรืออุบัติเหตุ

4. การมัดตราสังศพ การมัดตราสังศพ หมายถึงสิ่งที่ตรงกับคำกล่าวที่ว่า การครองเรือนนี้เป็นสิ่งที่ต้องยุ่งยากลำบาก เหมือนหนึ่งห้วงหรือ “บ่วง” ที่คอยรัดรั้งให้เกิดความทุกข์ทั้งทางกายและใจที่ผูกศพไว้ 3 ตอน คือ ที่คอ ที่ข้อมือ ที่ข้อเท้า มีความหมายว่าในชีวิตมนุษย์นี้ มีบ่วงใหญ่ที่ปลดยากยิ่ง 3 บ่วงนี้ นับเป็นสิ่งที่ผูกรั้งทุกชีวิต

ให้เวียนว้ายตายเกิดในวัฏฏะสงสาร หากต้องการหลุดพ้นได้ต้องละซึ่งทั้ง 3 บ่วงให้ได้เสียก่อน โดยจะมีวิธีการปฏิบัติ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ใช้ด้ายสายสิญจน์สีขาวโยงที่คอก่อน ทำเป็นห่วงไว้ที่คอให้พุด คำว่า “ปุตตัง คีเว” ทองคาลา นี้อย่างต่อเนื่องขณะผูกที่คอ สำหรับด้ายสายสิญจน์ผูกคอจะเป็นด้ายสายสิญจน์เส้นเดียว ไม่ผูกด้ายสายสิญจน์ต่อกัน และไม่มีการตัดด้ายสายสิญจน์จะใช้ด้ายสายสิญจน์เส้นเดียวจนผูกเสร็จทุกขั้นตอน บ่วงที่ผูกคอกมีความหมายว่า ความรักใคร่ ห่วงใยลูกของตน เช่น สมัย เป็นหนุ่มสาว ไม่เคยมีความกังวลเกี่ยวกับการกินอยู่ เมื่อมีภรรยาหรือสามี และมีลูกขึ้นมา จึงรู้สึกตัวว่า มีห่วง เพราะห่วงแห่งความรักลูกมารัดคอจึงให้พิจารณาว่า ห่วงลูกผูกคอเพราะความรักในลูกของตน เป็นห่วงแรก ส่วนการใช้ด้ายสายสิญจน์สีขาวแทนสีอื่นนั้น เพราะมีความเชื่อว่าเป็นสีที่บริสุทธิ์สะอาด ทำให้ผู้ตายไม่มีมลทินติดตัว เมื่อผู้ตายได้ไปเกิดใหม่ในภพหน้า

ขั้นตอนที่ 2 โยงด้ายสายสิญจน์มาที่ข้อมือ แล้วมัดที่หัวแม่มือ มัดให้มือศพออยู่ในท่าพนมมือไหว้ แล้วท่องคาถา “ภริยา หัตถเถ” และรูปเทียนดอกไม้ เพราะมีความเชื่อว่ามีคนจะนำไปไหว้พระเกศแก้วจุฬามณีด้วยผูกข้อมือ มีความหมายว่า ความรักห่วงใยในสามีภรรยา ของตนเองเปรียบไว้ว่า ชายมีภรรยา ภรรยายอมเป็นที่รักของสามี ความรักนี้ถ้าขาดสติรักจนหลงยอมทำให้ลืมน อะไรได้หลายอย่างเช่น คำโบราณ “เมตตัวจนตาย รักกายจนลืมน แก่รักเมียจนลืมนพ่อแม่ แยกเหลือหลาย” ลืมกระทั่งกราบพระ สวดมนต์เจริญภาวนา ลืมกราบไว้ พ่อแม่ ปู่ย่าตายาย บรรพบุรุษ ครูบาอาจารย์ จึงเปรียบไว้ว่า ด้ายผูกข้อมือ หมายถึง ให้เราพิจารณาว่าการมีสามี - ภรรยา เหมือนกับ บ่วงที่มัดมือไม่ให้เราทำอะไรได้สะดวก

ขั้นตอนที่ 3 ผูกด้ายสายสิญจน์ที่เท้าโดยการโยงผูกที่ข้อเท้าเป็นจุดแรก และจากนั้นโยงไปผูกที่ข้อนิ้วหัวแม่มือเท้า ทองคาลา “ธนัง ปาเท” โดยขั้นตอนสุดท้ายมัดระหว่างสายสิญจน์ที่หัวแม่มือเท้าทั้งสอง มัดปมสุดท้ายไว้กับสายสิญจน์ ห้ามมัดไว้กับนิ้วให้มัดไว้กับด้ายสายสิญจน์ขั้นตอนนี้ มีความหมายว่า ความห่วงใย หวงแหนในทรัพย์สินสมบัติของตน เหตุนี้จึงผูกข้อเท้า เพราะมีทรัพย์มาก ๆ ก็เกิดความห่วงใยมากไม่กล้าไปไหน จะออกจากบ้านก็ห่วงหน้าห่วงหลัง จะไปสร้างความดี ทำบุญ ทำทาน รักษาศีลเจริญภาวนาก็ไปไม่ได้ จึงทำให้เป็นบ่วงผูกที่เท้า

ขั้นตอนสุดท้ายใช้ใบพลูปิดหน้าศพ กรณีเจ้าภาพมีฐานะดีมักจะใช้แผ่นทองคำเปลวหรือทองอังฤษปิด การปิดหน้าศพเป็นประเพณีธรรมว่าทุกคนเกิดมาจะต้องถูกแผ่นดินกลบหน้า คือ ต้องตายในที่สุด นัยยะแห่งธรรมข้อนี้เป็นการเตือนผู้ที่มีวัยชีวิตอยู่ให้เร่งทำความดี ประโยชน์ที่ได้จากการเอาใบพลูหรือแผ่นทองปิดหน้า คือ ป้องกันลูกตาไหลออกนอกแก้ว (แสดงให้เห็นความฉลาดของบรรพชนได้อย่างหนึ่ง) เสร็จแล้วให้อาผ้าขาวผืนใหญ่ห่อตัวโดยขมวดไว้ด้านศีรษะ เพื่อจะได้สะดวกเมื่อเวลาเปิดโลงศพเอาน้ำมะพร้าวล้างหน้าศพก่อนเผา แล้วเอาด้ายดิบขนาดเท่านิ้วหัวแม่มือ มัดเป็นเปลาะ ๆ ให้แน่นเป็น 5 เปลาะ เป็นประเพณีธรรม หมายถึงนิวรรณ์ 5 คือ สิ่งขวางกั้นจิต ไม่ให้บรรลุนิวรรณ์ คือ

4.1 กามฉันทะ ความพอใจ ติดใจ หลงใหลใฝ่ฝัน ในกามโลกีย์ทั้งปวง ดุจคนหลับอยู่

4.2 พยาบาท ความไม่พอใจ จากความไม่เต็มดังปรารถนาในโลกียะสมบัติทั้งปวง ดุจคนถูกทัณฑ์ทรมานอยู่

4.3 ถีนมิทธะ ความซึ่เกียจ ท้อแท้ อ่อนแอ หมดอาลัย ไร้กำลังทั้งกายใจ

4.4 อุทธัจจะกุกกุจจะ ความคิดซัดส่าย ตลอดเวลา ไม่สงบนิ่งอยู่ในความคิดใด ๆ

4.5 วิจิกิจฉา ความไม่แน่ใจ ลังเลใจ สงสัย กังวล กล้า ๆ กลัว ๆ ไม่เต็มที่ ไม่มั่นใจ

5. การบรรจุศพลงโลง เมื่อมัดตราสังเสร็จก็จะเอาศพลงโลง โลงศพในสมัยก่อนทำด้วยไม้ลักษณะปากผายกว้างกว่ากัน ทั้งนี้ เพื่อความสะดวกในการวางศพลงไป แนวต่อของไม้ที่กั้นโลงศพจะต้องใช้ดินเหนียวค่าผสมใบบอนหรือใบฝรั่ง (ชาวใต้เรียกขมพูหรือยาหมู) ยาให้ตลอดเพื่อมิให้น้ำเน่าน้ำหนองไหลซึมออกมาข้างนอก แล้วเอาปูนขาวผสมด้วยสิ่งที่ดูดซึมได้ง่าย เช่น เลื้อยโรยไว้บน จากนั้นก็เอาไม้รอดตั้งขวางโลง 4 อัน บ้างเรียกว่า

“ไม้ก้านตอง” บ้างเรียก “ไม้ข้ามเล” (เลหรือทะเล) ซึ่งหมายถึง เครื่องข้ามน้ำโอชะ 4 อย่าง ประกอบด้วย กามโอชะ ภาโวชะ ทิฏฐิโอชะ และอวิชชาโอชะ ใช้ไม้ฟาก 7 ซี่ วางบนไม้รอดซึ่งฟาก 7 ซี่ นั้นต้องถักเชือก 3 แห่ง เชือกที่ถัก 3 แห่ง ต้องไปในทางเดียวกัน เชือกถัก 3 เพลานี้ หมายถึง พระไตรปิฎก คือ พระสูตร พระวินัย และ พระอภิธรรม การไม่ถักเชือกกลับไปกลับมา หมายความว่า ข้ามพ้นแล้วจะไม่กลับไปอีก ครั้นเอาศพลงโลง เรียบร้อยแล้วก็นิมนต์พระสวดพระอภิธรรม 1 เติง เรียกรสวดตอนนี้ว่า การสวดหน้าศพหรือสวดหน้าไม้ การปฏิบัติเกี่ยวกับโลงและเอาศพลงโลงนั้น ปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปเพราะส่วนมากซื้อโลงศพสำเร็จรูป จึงไม่จำเป็นต้องทำไม้รอด และฟาก 3 ซี่อย่างเมื่อก่อน ถ้าจะมีบ้างก็จะเป็นชนบทที่ห่างไกลเมือง

การวิเคราะห์หลักธรรมที่ปรากฏในประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพของจังหวัดตรัง การบำเพ็ญกุศลศพ จังหวัดตรังมีความสอดคล้องกับประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพของหลายจังหวัดในภาคใต้ อย่างไรก็ดีตามก็มีประเพณีดั้งเดิมที่มีลักษณะเด่น เช่น การเอาลูกพันธุ์ (พืชท้องถิ่นภาคใต้) มาวางข้างศพ ที่หมายถึงขณะที่มีชีวิตอยู่ควรกระทำแต่ความดีและรักษาดนอยู่ในศีลในธรรม การอาบน้ำศพที่จะต้องให้ครบ 12 ภาชนะที่ตัก ถ้าใช้ขันก็ต้องให้ได้ 12 ขัน ตามโบราณประเพณี จำนวน 12 ขันนั้นเป็นปริศนาธรรมประกอบด้วยอายตนะ 12 คือ หู ตา จมูก ลิ้น กาย ใจ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ และธรรมารมณ์ ทั้ง 12 อย่างนี้เป็นสิ่งที่มนุษย์มีในขณะที่มีชีวิตอยู่และเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความชั่วความดีต่าง ๆ นานา การหักเหเป็นสามท่อนโยนลงในโลงศพ ซึ่งหมายถึงปริศนาธรรมไตรลักษณ์ ได้แก่ อนิจจัง ไม่เที่ยง ทุกขัง เป็นทุกข์และ อนัตตา เป็นสิ่งที่ไม่มีตัวไม่มีตน ไม่ใช่ตัวตนของเรา การมัดตราสังที่หมายถึงบ่วงทั้ง 3 คือ การทวงลูก ทวงภรรยา และทวงทรัพย์สมบัติ และการห่อศพด้วยผ้าขาวและมัด 5 เพลานที่หมายถึงนิวรรณ์ 5 ซึ่งเป็นเครื่องขวางกั้นจิตไม่ให้บรรลุนิรันดรหรือคุณความดี คือ กามฉันทะ พยาบาท ถีนมิทธะ อุทธัจจะกุกกุจจะ และวิจิกิจฉา เป็นต้น ข้อคิดหรือปริศนาธรรมต่าง ๆ ล้วนแต่สืบเนื่องจากหลักธรรมในพระพุทธศาสนา อันแสดงให้เห็นถึงความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแนบแน่นของชาวไทยภาคใต้ ประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพอันละเอียดละไมที่บรรพชนภาคใต้ได้ปฏิบัติสั่งสมกันมาตามลำดับ ดังกล่าวนั้น มีคุณค่าทางจิตใจควรแก่การพิจารณาอย่างยิ่ง หากลูกหลานในปัจจุบันรู้จักหยิบเอาขั้นตอนการปฏิบัติมาใช้บ้างเชื่อว่าจะเกิดคุณประโยชน์อย่างแน่นอน

อภิปรายผล

ประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา มีรายละเอียดของขั้นตอนพิธีกรรมเกี่ยวกับศพไม่มากนัก มีแต่พิธีกรรมการถวายพระเพลิงพระบรมศพของพระพุทธเจ้าเท่านั้นที่ปรากฏอยู่ในมหาปรินิพพานสูตร ส่วนพิธีกรรมที่นอกเหนือจากพิธีกรรมของพระบรมศพของพระพุทธเจ้าแล้วพอมิปรากฏอยู่ในคัมภีร์อรรถกถาบ้าง พิธีกรรมเหล่านั้นได้กล่าวถึง การจัดการศพโดยการเผาไฟบ้าง ฝังบ้าง และการทิ้งศพบ้าง แต่ไม่ได้อธิบายขั้นตอนของพิธีกรรมเหล่านั้นเพียงแต่กล่าวถึง การนำศพไปเผา ทิ้งหรือฝังดินเท่านั้น การจัดการศพในสมัยพุทธกาลจึงเป็นเรื่องของชาวบ้าน ส่วนพระสงฆ์นั้นเป็นเพียงผู้เข้าไปพิจารณาศพเพื่อการปฏิบัติธรรมและให้คติธรรมแก่ญาติของผู้ตาย อีกทั้ง มีการผลการศึกษาของ พระครูอรุณธรรมโสภิต อคควโส (เอี่ยมสะอาด) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาคติธรรมจากพิธีกรรมงานฌาปนกิจศพ ของชุมชนตำบลเทพรักษา อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์” ซึ่งมีผลการวิจัยพบว่า การบำเพ็ญกุศลศพสมัยพุทธกาลมีวิธีการจัดการศพหลายรูปแบบ อาทิเช่น การนำศพไปทิ้งในป่าช้าให้แร้งกิน การนำศพไปฝังดิน การนำศพไปเผาไฟ และการนำศพไปทิ้งแม่น้ำสายสำคัญ ส่วนการจัดพิธีกรรม การบำเพ็ญกุศลศพมีการจัดพระศพของพระพุทธเจ้า พระพุทธบิดา และพระสาวกบางรูปเท่านั้น บุคคลทั่วไปจัดการศพแบบเรียบง่ายไม่เน้นพิธีกรรมการจัดการศพของคนอินเดียปัจจุบัน (พระครูอรุณธรรมโสภิต อคควโส (เอี่ยมสะอาด), 2557) อีกทั้ง ผลงานวิจัยของ พระครูกันตธรรมมาภิวัฒน์ (คุ้มบัวลา) ได้ศึกษาเรื่อง “ศึกษาความเชื่อในพิธีกรรมการฌาปนกิจของชาวบ้านขอนแก่นเหนือ ตำบลขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด”. ซึ่งพบว่า

การจัดงานศพสมัยพุทธกาลนิยมเผาแล้วบรรจุอัฐิธาตุของบุคคลที่ควรบูชาไว้ในสตูป เพื่อให้เกิดการบูชาแก่ผู้สักการะบูชา การจัดการศพของคนอินเดียปัจจุบันนิยมนำศพไปเผาไฟริมฝั่งแม่น้ำคงคาโดยศพบ้าง ลอยอังคารบ้าง (พระครูกันตธรรมภาวิวัฒน์ (คุ่มบัวลา), 2556)

ประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพของจังหวัดตรัง เป็นอีกพิธีกรรมหนึ่งที่มีความแตกต่างจากหลาย ๆ จังหวัดในเขตภาคใต้ด้วยกัน เนื่องจากพื้นที่จังหวัดตรังนั้นเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางศาสนา เชื้อชาติ และวัฒนธรรม เรียกได้ว่า เป็นพื้นที่พหุวัฒนธรรมก็ได้ ซึ่งมีทั้งชาวไทยพุทธแท้ ๆ ชาวจีนที่นับถือพุทธ และชาวมุสลิม นอกจากนี้ ชาวจังหวัดตรังยังมีประเพณีที่สำคัญหลายประเพณี เช่น ประเพณีชิงเปรต ประเพณีอาบน้ำคนแก่ ประเพณีการถือศีลกินเจ รวมทั้งวัฒนธรรมท้องถิ่น และยังมีเทศกาลอื่น ๆ อีกมากมาย การบำเพ็ญกุศลศพของชาวจังหวัดตรัง ประกอบด้วย พิธีอาบน้ำศพ การปิดประกาศงานบำเพ็ญกุศลศพ การตั้งศพบำเพ็ญกุศล การจัดมหรสพในงานศพ การจัดเลี้ยงอาหารในงานศพ การฌาปนกิจศพ การเก็บและบรรจุอัฐิ และการไว้ทุกข์และทำบุญ 7 วัน 50 วัน 100 วัน ซึ่งประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพของจังหวัดตรังนั้น มีทั้งส่วนที่เหมือนกับจังหวัดอื่น ๆ และมีลักษณะของตนเอง สิ่งหนึ่งที่มีการบำเพ็ญกุศลศพของจังหวัดตรังเหมือนกับจังหวัดอื่น ๆ ของประเทศไทยเรา คือ ค่าใช้จ่ายการบำเพ็ญกุศลศพที่นับวันจะมากขึ้นเรื่อย ๆ นอกจากนี้ สุเมธ เมธาวิทยกุล ได้วิจัยเรื่อง “ความเชื่อในพิธีกรรมการฌาปนกิจของชาวบ้านขอนแก่นเหนือ ตำบลขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด” ซึ่งผลการศึกษา พบว่า ความเปลี่ยนแปลงด้านประเพณีวัฒนธรรมเกิดจากการความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และรับประเพณีของชาติตะวันตก และของภาคกลางเข้ามา จากการสัมภาษณ์ พบว่า ด้านเศรษฐกิจ มีความสิ้นเปลืองมากกว่าสมัยก่อน เช่น การซื้อโลงศพ/บำรุงวัด การจ้างเครื่องเสียง เป็นต้น (สุเมธ เมธาวิทยกุล, 2532) ด้านเทคโนโลยี ปัจจุบันใช้เมรุเผาศพแทนกองฟอน การใช้รถยนต์แทนคนหาม การใช้โลงเย็นแทนโลงศพไม้หรือแคร่ เป็นต้น ด้านสังคม มีการช่วยเหลือกันน้อยลง เพราะสิ่งของที่จำเป็นในงานศพสามารถหาซื้อได้ตามตลาด ไม่ต้องร่วมมือร่วมใจกันทำเหมือนในอดีต ด้านคุณธรรมจริยธรรม ไม่มีขึ้นตอนพิธีกรรมหลายอย่างเหมือนในอดีต บางอย่างก็เป็นเหตุให้คนขาดคุณธรรม เช่น การเล่นพนันในงานนั้นเฮือนดี ด้านสภาพแวดล้อม ความเปลี่ยนแปลงและเกิดผลกระทบต่อสุขภาพ เช่น ปัญหาขยะที่เกิดจากการใช้โฟมทำพวงหรีด สิ่งเหล่านี้จะก่อให้เกิดมลพิษภาวะ (จำเนียร ทรงฤกษ์, 2524)

การวิเคราะห์หลักธรรมที่ปรากฏในประเพณีบำเพ็ญกุศลศพจังหวัดตรัง ซึ่งพบว่า นอกจากจะมีหลักธรรมที่เหมือนกับการบำเพ็ญกุศลศพทั่วไป เช่น การมัตตราสัง การเคาะโลงรับศีล การบวชหน้าไฟ การเวียนซ้าย 3 รอบ การใช้มะพร้าวล้างหน้าศพ เป็นต้น ตลอดถึงเรื่องค่าใช้จ่ายในงานบำเพ็ญกุศลศพที่เป็นไปตามกระแสนิยม คือ ค่อนข้างจะมีการใช้จ่ายมาก “ศึกษาประเพณีพิธีกรรมกับคติความเชื่อ เรื่อง งานฌาปนกิจศพในกระแสนิยมของหนองไผ่ ตำบลโพธิ์กลาง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา” ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ค่าใช้จ่ายงานศพส่วนใหญ่เกิดจากคตินิยมจนกลายเป็นวัฒนธรรมของสังคม คนมีหน้ามีตาของเจ้าภาพ ค่าใช้จ่ายหลังเสียชีวิตคือ ค่าฉีดยารักษาสุขภาพศพ การแต่งศพ พิธีเชิญวิญญาณ การบรรจุศพลงโลง พิธีรดน้ำศพ ค่าสถานที่ อาหารและเครื่องดื่ม ค่าถ่ายภาพวิดีโอ ค่าจัดดอกไม้หน้าศพ พิธีสวดบำเพ็ญกุศลศพ ค่าจัดการงานศพ เป็นต้น แต่หลักธรรมเฉพาะที่ปรากฏในประเพณีบำเพ็ญกุศลศพจังหวัดตรังนั้น เช่น การวางลูกพันธู์ ที่หมายถึงทุกชีวิตนั้นสิ้นไปเหมือนเฝือกพันธู์ที่ผ่านมา เป็นการเน้นให้ทำแต่ความดีรักษาตนอยู่ในศีลธรรมในช่วงที่มีชีวิตอยู่ การอาบน้ำศพ ที่มีการตักให้ครบ 12 ชั้น ที่หมายถึง อายุตะนะ 12 การหริ่มให้ศพ ที่หมายถึง ปริศนาธรรมว่าทุกข์ อนิจจา อนัตตา สามอย่างนี้เป็นสิ่งธรรมดาที่ทุกชีวิตจะต้องประสบ การประโคมดนตรีกาหลอ ที่คณะกาหลอจะบรรเลงนำหน้าศพ ตอนออกจากโรงจะต้องดูทิศไม่ให้ตรงทิศ ผีหลวงหรือทิศหลวงเหล็กถือว่าเป็นทิศอัปมงคล การออกจากโรงจะต้องรื้อฝาโรงออกไป ห้ามออกทางประตูโรงนอกจากใช้กาหลอและพิณพาทย์ในการประโคมแล้ว จุดประสงค์ก็เพื่อมิให้งานศพเรี่ยรังเวงอีกทั้งญาติพี่น้องและแขกที่ไปร่วมงานได้ชมด้วย นอกจากนี้ยังมีพิธีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพิธีศพ เช่น การหามศพคุณทวดไปวัด ซึ่งเป็นการแสดงออกซึ่งความกตัญญูต่เวทียี่ ส่งเสริมเรื่องความรักความสามัคคีของลูกหลานและคนในชุมชน

ตลอดถึงความกตัญญูทว่ที่ต่อผู้ที่อาวุโสของชุมชน เป็นการส่งเสริมให้เกิดความเคารพอบน้อมต่อผู้ใหญ่ ใ้เด็ก และเยาวชนได้เห็นพิธีกรรมแต่อดีตที่ยังมีมาถึงปัจจุบัน (จันทร์ ชูแก้ว, 2546)

องค์ความรู้ใหม่

ประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพในสมัยพุทธกาลนั้น ไม่เน้นการทำพิธีกรรมมากนักมีแต่พิธีถวายพระเพลิง พระบรมศพของพระพุทธเจ้าเท่านั้นที่มีปรากฏในมหาปริณิพพานสูตร และบุคคลสำคัญ เช่น พระพุทธบิดา พุทธสาวกบางรูปเท่านั้น ส่วนบุคคลทั่วไปที่นอกเหนือจากนี้ก็ไม่ได้กล่าวถึงรายละเอียดของพิธีกรรม นอกจากนี้ พระสงฆ์จะมีบทบาทในการพิจารณาศพเพื่อปฏิบัติธรรมและให้คติธรรมแก่ญาติของผู้ตายทำให้เห็นว่าพระพุทธศาสนา เห็นเรื่องของการความตาย เป็นเรื่องปกติธรรมดาของชีวิตมนุษย์ โดยไม่ให้ประมาทมัวเมาในชีวิตแต่ให้เร่งสร้างคุณงาม ความดี ประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพของจังหวัดตรัง เป็นพิธีกรรมที่มีความหลากหลายและแตกต่างจากจังหวัดอื่น ๆ ในภาคใต้ เนื่องจากจังหวัดตรังเป็นพื้นที่พหุวัฒนธรรม แต่พิธีกรรมบำเพ็ญกุศลศพจะประกอบด้วย พิธีอาบน้ำศพ การปิดประกาศงานบำเพ็ญกุศลศพ การตั้งศพบำเพ็ญกุศล การจัดมหรสพในงานศพ การจัดเลี้ยงอาหารในงานศพ การฌาปนกิจศพ การเก็บและบรรจุอัฐิ และการไว้ทุกข์และทำบุญ 7 วัน 50 วัน 100 วัน ซึ่งมีหลักธรรมที่ปรากฏใน พิธีกรรม ดังนี้ คือ การวางลูกพันธ ที่หมายถึง ทุกชีวิตนั้นสั้นไปเหมือนเฝ่าพันธที่ผ่านมา เป็นการเน้นให้ทำแต่ความ ดีรักษาตนอยู่ในศีลธรรมในช่วงที่มีชีวิตอยู่ การอาบน้ำศพ ที่มีการตักให้ครบ 12 ชั้น ที่หมายถึง อายุตะนะ 12 การหิวหมให้ศพ ที่หมายถึง ปริศนาธรรมว่าทุกข์ อนิจจา อนัตตา สามอย่างนี้เป็นสิ่งธรรมดาที่ทุกชีวิตจะต้อง ประสบ เป็นต้น ดังภาพที่ 1

การบำเพ็ญกุศลศพในสมัยพุทธกาล

- มีพิธีกรรมเฉพาะบุคคลสำคัญ
- พระสงฆ์พิจารณามรณานุสติ เพื่อปฏิบัติธรรม
- พระสงฆ์ยกกรณีผู้ตายเป็นบุคลาธิษฐานและให้คติธรรมแก่ญาติของผู้ตาย
- พระพุทธศาสนาเห็นเรื่องของการความตายเป็น เรื่องปกติธรรมดาของชีวิตมนุษย์ โดยไม่ให้ประมาทมัวเมาในชีวิต

การบำเพ็ญกุศลศพของจังหวัดตรัง

- พิธีกรรมบำเพ็ญกุศลศพพื้นฐานเหมือนทั่วไป
- พิธีกรรมเฉพาะท้องถิ่นจังหวัดตรัง เช่น การวางลูกพันธ การอาบน้ำศพ การหิวหมให้ศพ การตั้งหมยาร่วมไหว้ เป็นต้น
- หลักธรรม/คติธรรมที่ได้ เช่น การส่งเสริมเรื่อง การทำความดี ดำรงตนในศีลธรรมไม่ประมาท และความเข้าใจในไตรลักษณ์ เป็นต้น

ภาพที่ 1 การบำเพ็ญกุศลศพในสมัยพุทธกาล

ภาพที่ 2 การบำเพ็ญกุศลศพของจังหวัดตรัง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพของชาวจังหวัดตรัง ซึ่งปัจจุบันนี้ยังมีข้อคิดหรือปรีชาธรรมให้ได้เตือนสติแก่ผู้ที่มีชีวิตอยู่ ข้อคิดหรือปรีชาธรรมล้วนแต่สืบเนื่องจากพระธรรมในพระพุทธศาสนา อันแสดงให้เห็นถึงความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแนบแน่นของชาวจังหวัดตรัง ประเพณีอันละเมียดละไมที่บรรพชนได้ปฏิบัติส่งสมกันมาตามลำดับดังกล่าวนี้ มีคุณค่าทางจิตใจควรแก่การพิจารณาอย่างยิ่ง หากลูกหลานในปัจจุบันรู้จักหยิบเอาขั้นตอนการปฏิบัติมาใช้บ้างเชื่อว่าจะเกิดคุณประโยชน์อย่างแน่นอน ปัจจุบันนี้การประกอบประเพณีอันเนื่องจากการตายของชาวจังหวัดตรังอาจจะเปลี่ยนแปลงไปตามสมัยนิยม เช่น พิธีต๋อย การอาบน้ำศพ หรือการแต่งศพ การมัดตราสัง ที่เป็นปรีชาธรรมนั้น อาจจะไม่พบเห็นกันในสมัยนี้ ด้วยเหตุนี้ผู้ที่มีชีวิตอยู่จึงไม่ค่อยได้ประสบการณ์ทางปัญญานี้เนื่องมาจากประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพอย่างสมัยก่อน ส่วนการเผาที่เปลี่ยนไปตามธรรมเนียมนิยมทำกัน นั้นถือว่าเป็นการพัฒนาทางด้านวัตถุซึ่งเป็นไปตามโลก แต่ในด้านของจิตใจนั้นบางอย่างที่เห็นว่ามีคุณค่าควรจะได้ช่วยกันรักษาสืบทอดกันเอาไว้ก็สมควรที่ลูกหลานจะอนุรักษ์และสืบสานต่อไป ซึ่งจากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ คือ 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงวัฒนธรรม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องร่วมกันอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเฉพาะประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพของจังหวัดตรัง ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของบรรพบุรุษ 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง วัด หรือภาคเอกชน ควรให้ความรู้ความเข้าใจกับประชาชนถึงปรีชาธรรมหรือหลักธรรมที่ซ่อนอยู่กับประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพจังหวัดตรัง ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการนำหลักธรรมเหล่านั้นไปปฏิบัติ 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดการฝึกอบรมให้ความรู้แก่ผู้ที่เป็นพิธีกรหรือศาสนพิธีกร ในงานพิธีบำเพ็ญกุศลศพ เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ด้านปรีชาธรรมที่ซ่อนอยู่ในพิธีบำเพ็ญกุศลศพของจังหวัดตรัง 4) ควรให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชนเกี่ยวกับการบำเพ็ญกุศลศพของจังหวัดตรัง เพื่อสืบทอดให้กับคนรุ่นใหม่ได้ทราบถึงเจตนารมณ์ของบรรพบุรุษ 5) ประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพของจังหวัดตรังบางประการ เช่น ประเพณีการนำหม้อย่างมารวมไว้แม้จะเป็นการแสดงออกถึงความมีน้ำใจ ความกตัญญูต่อผู้ล่วงลับก็ตาม หรือการแสดงมหรสพในงาน ซึ่งทำให้มีการสิ้นเปลืองมาก อาจลดการสิ้นเปลืองด้วยการจำกัดจำนวนหม้อย่างที่นำมาไหว้หรือการจัดมหรสพก็เช่นกัน ควรจัดพอประมาณตามสมควรเท่านั้น และ 6) สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีสมัยใหม่ต่อความเชื่อประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2552). พิธีกรรมและประเพณี. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กรมการศาสนา. (2556). คู่มือการปฏิบัติศาสนพิธีเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- จันทร์ ชูแก้ว. (2546). พระพุทธประวัติ : มหาบุรุษแห่งชมพูทวีป. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภาและสถาบันสื่อธรรม.
- จำเนียร ทรงฤกษ์. (2524). ชีวิตประวัติพุทธสาวก เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรสมัย.
- จำเนียร ทรงฤกษ์. (2524). ชีวิตประวัติพุทธสาวก เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรสมัย.
- แปลก สนธิรักษ์. (2504). พิธีกรรมและลัทธิประเพณี. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคลไทยวัฒนาพานิช.
- พระครูกันตธรรมมาภิวังษ์ (คุ้มบัวลา). (2556). ศึกษาความเชื่อในพิธีกรรมการฃาปนกิจของชาวบ้านขอนแก่นเหนือ ตำบลขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระครูธรรมจริยธรรมโสภิต อคฺควัโส (เอี่ยมสะอาด). (2557). การศึกษาคติธรรมจากพิธีกรรมงานฌาปนกิจศพ ของชุมชน ตำบลเทพรักษา อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์. วารสารวามัญองแหรพุทธศาสตร์ปริทรรศน์, 1(1), 219 - 228.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุเมธ เมธาวิทยกุล. (2532). สังกัปพิธีกรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- เสถียร โกเศศ. (2553). ประเพณีเกี่ยวกับชีวิตความตาย. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ การบริหารสถานศึกษาในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล*

A CAUSAL RELATIONSHIP MODEL OF FACTORS INFLUENCING TO EFFICIENCY OF SCHOOL ADMINISTRATION IN THE DIGITAL TECHNOLOGY ERA

สถิตย์ กุลสอน*, ญาณิน ดาจง, เตือนฉาย ผ่องใส, ปัญญารัฐภูมิ จันทรวง

Sathit Koonsorn, Yanin Dajong, Duanchai Phongsai, Panyarat Chankong

คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยสันตพล อุตรธานี ประเทศไทย

Faculty of Education, Santapolt College, Udonthani, Thailand

*Corresponding author E-mail: kulsorn@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล และ 2) ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาในยุคเทคโนโลยีดิจิทัลที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยแบ่งเป็นสองระยะ ระยะที่หนึ่ง การกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยโดยการศึกษเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ระยะที่สอง เป็นการตรวจสอบรูปแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.95 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นบุคลากรในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย โดยเลือกแบบเจาะจงเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 31 คน และครูผู้สอน จำนวน 279 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 310 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนระหว่างรูปแบบเชิงสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารสถานศึกษายุคเทคโนโลยีดิจิทัลประกอบด้วย 4 ปัจจัย คือ ภาวะผู้นำเทคโนโลยีดิจิทัล การจัดการเทคโนโลยีดิจิทัล การวางแผนเทคโนโลยีดิจิทัล และวัฒนธรรมเทคโนโลยีดิจิทัล 2) รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่า χ^2 เท่ากับ 221.19 ที่ df เท่ากับ 168 ค่า p - value เท่ากับ 0.14 ค่า GFI เท่ากับ 0.96 ค่า AGFI เท่ากับ 0.94 ค่า RMSEA เท่ากับ 0.03 ตัวแปรทั้งหมดในรูปแบบที่พัฒนาขึ้นสามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล ได้ร้อยละ 68 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

คำสำคัญ: เทคโนโลยีดิจิทัล, ประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา, ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

Abstract

The objectives of this research were 1) to create a causal relationship model of factors influencing to efficiency of school administration In the digital technology era and 2) to examine

* Received October 6, 2023; Revised October 17, 2023; Accepted October 19, 2023

the congruence with the causal relationship model of factors influencing to efficiency of school administration in the digital technology era by developing with the empirical data. This research was mixed methods approach : qualitative and quantitative research design. The study was conducted in 2 phases. The first phase was the conceptual framework construction by a study of document involved, researches and focus group discussion of specialists. The second phase was the hypothesis verification by using questionnaire with five rating scale at the reliability of 0.95. The research was carried out with 310 personnel samples of schools of Secondary Educational Service Area Office Nongkhai which were 31 school directors and 279 teachers by purposive sampling. The statistic used for analyzing basic data and confirmatory factor analysis: CFA and congruence analysis between hypothesis model and empirical data was computer program. The research findings found as follows: 1) The developed causal relationship model of factors influencing to efficiency of school administration in the digital technology era consisted 4 components of digital technology leadership, digital technology management, digital technology planning, and digital technology culture. 2) The results of examining the model developed was congruent with empirical data by considering χ^2 was 221.19 at df 168, p - value was 0.14, GFI value was 0.96, AGFI value was 0.94, RMSEA value was 0.03. Total of variables as the developed model, it could explain variance of efficiency of school administration in the digital technology era, for 68% at .05 significant level.

Keywords: Digital Technology, Efficiency School Of Administration, Causal Relationship

บทนำ

โลกศตวรรษที่ 21 ก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมเศรษฐกิจบนฐานความรู้เทคโนโลยีดิจิทัลแบบไร้พรมแดน ส่งผลให้ทุกองค์กรต้องปรับตัวให้ทันต่อกระแสของการเปลี่ยนแปลงสังคมบนฐานความรู้ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถและสมรรถนะทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558) และพัฒนาศักยภาพการแข่งขันทางเศรษฐกิจขององค์กรด้วยการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของทรัพยากรบุคคลและเพิ่มผลผลิต โดยการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารองค์กร ปรับทิศทางการใหม่ในการกำหนดยุทธศาสตร์สู่สังคมแห่งความรู้ ด้วยการนำเทคโนโลยีเป็นเครื่องช่วยวิเคราะห์ กลั่นกรอง และนำไปใช้ให้ตรงตามจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบโดยตรงต่อการบริหารจัดการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการบริหารจัดการระบบเทคโนโลยีดิจิทัลในการสนับสนุนการจัดการศึกษา จึงต้องปรับทัศนคติและแนวคิดการบริหารด้วยการเปลี่ยนโครงสร้างการบริหาร เปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงาน การวิเคราะห์กลยุทธ์การบริหารความเปลี่ยนแปลง การปรับทิศทางการใหม่ในการกำหนดยุทธศาสตร์ ปรับเปลี่ยนสภาพบริบทสถานศึกษาให้เป็นสถานศึกษาในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล ผู้เรียนในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล ครูในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล และการจัดการเรียนรู้ยุคเทคโนโลยีดิจิทัล (สุภัญญา แซ่มซ้อย, 2562)

สถานศึกษายุคเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งเป็นยุคข้อมูลข่าวสารและเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ครูผู้สอนและนักเรียน สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ส่งผลกระทบต่อการบริหารการศึกษาที่ต้องขยายขีดความสามารถระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารและการจัดการความรู้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ฉะนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำองค์กรจึงต้องมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการนำเทคโนโลยีดิจิทัลสร้างระบบฐานข้อมูล เพื่อการบริหารสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพทั้งด้านการบริหารงาน

วิชาการ การบริหารทรัพยากรบุคคล การบริหารจัดการสถานที่และสภาพแวดล้อม การบริหารกิจการนักเรียน การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และส่งเสริมครูผู้สอนปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ที่ตั้งอยู่บนฐานเทคโนโลยี ดิจิทัลสามารถเชื่อมโยงความรู้ภายนอกสู่ห้องเรียน โดยครูผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการเรียนรู้เพื่อสร้าง บรรยากาศชั้นเรียนเทคโนโลยีดิจิทัลที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่นักเรียนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้แบบสืบเสาะแสวงหา ความรู้ที่หลากหลายไม่จำกัดเวลาและสถานที่ผ่านช่องทางดิจิทัลอย่างเต็มศักยภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควร เสริมสร้างทักษะเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องการวิจัยของ บุตรี แก้วอินธิ พบว่า ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างทักษะเทคโนโลยีดิจิทัลของ ผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) ทักษะการมีวิสัยทัศน์และความฉลาดทางดิจิทัล 2) ทักษะการเข้าถึงและ ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 3) การสร้างสรรค์และนวัตกรรมดิจิทัล 4) ทักษะการมีส่วนร่วมและวัฒนธรรมดิจิทัล 5) ทักษะ การสื่อสารดิจิทัล และ 6) ทักษะการรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรเป็นผู้นำ การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กรสู่วัฒนธรรมเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมกระบวนการบริหาร ให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (บุตรี แก้วอินธิ และไพฑูริย์ พวงยอด, 2565)

ประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการศึกษาให้สำเร็จตาม เป้าหมายของหลักสูตรและทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล จากรายงานผลการศึกษาตัวชี้วัด เทคโนโลยีสารสนเทศด้านการศึกษาาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานปีการศึกษา 2557 พบว่า จำนวนสถานศึกษาที่ เชื่อมต่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ในภาพรวมมีความสูงถึงร้อยละ 81.11 แต่คุณภาพของเครือข่ายอินเทอร์เน็ตไม่มี ความเสถียร ด้านครูผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษา พบว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่มีความขาดแคลนคอมพิวเตอร์ที่ ใช้ในการบริหารการศึกษา และขาดสื่อเทคโนโลยีและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้สำหรับแหล่งเรียนรู้ อิเล็กทรอนิกส์ของสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2558) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรกำหนดยุทธศาสตร์ และบทบาทการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาโดยเชื่อมโยงและสอดคล้องกับทิศทางการเปลี่ยนแปลงอย่าง บูรณาการในสถานศึกษาโดยยึดการมีส่วนร่วมจัดทำและพัฒนาทักษะเทคโนโลยีดิจิทัล แบบองค์รวมให้กับครูและ บุคลากร ได้แก่ 1) การรู้ดิจิทัล มีทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการค้นหา การประเมิน และการสร้างสรรค์ความรู้ ใหม่ 2) วิสัยทัศน์ดิจิทัล โดยสร้างกลยุทธ์การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการปฏิบัติงาน 3) การประชาสัมพันธ์ โดยสนับสนุนให้บุคลากรมีวิสัยทัศน์ดิจิทัลสามารถพัฒนาในสภาพแวดล้อมแบบดิจิทัล 4) เป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจ ในการกระตุ้นบุคลากรให้ยอมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างจริงจัง 5) การสื่อสารถ่ายทอดวิสัยทัศน์ดิจิทัลให้บุคลากรไป ปฏิบัติ 6) การปรับตัวพัฒนาเทคโนโลยีใหม่มาใช้ในการปฏิบัติงาน 7) ความตระหนัก ในตนเอง สามารถคาดการณ์ เหตุการณ์ที่อาจส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น 8) การรับรู้ทางวัฒนธรรม การสื่อสารและการมีส่วนร่วมใน การปฏิบัติงานร่วมกันโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

จากปัญหาและความต้องการจำเป็นที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญใน การบริหารจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ด้วยการสนับสนุน ส่งเสริมให้ครูและบุคลากร มีทักษะและความสามารถในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษายุคเทคโนโลยีดิจิทัลมีอะไรบ้าง และรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างที่พัฒนาขึ้นมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ ผลการวิจัยจะเป็น ข้อมูลสารสนเทศเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกยุคเทคโนโลยีดิจิทัลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาใน ยุคเทคโนโลยีดิจิทัล

2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาในยุคเทคโนโลยีดิจิทัลที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอน ดังนี้

1. วิธีดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 2 ระยะ

1.1 ระยะที่ 1 กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยด้วยการสังเคราะห์เอกสาร งานวิจัย และการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน เป็นนักวิชาการด้านบริหารการศึกษา และด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งเป็นผู้ที่มีคุณวุฒิระดับรองศาสตราจารย์และปริญญาเอก โดยใช้เครื่องมือวิจัย คือ แนวคำถามเพื่อเป็นกรอบการสนทนากลุ่ม

1.2 ระยะที่ 2 เป็นการตรวจสอบความสอดคล้องรูปแบบของการวิจัยด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย รวมทั้งสิ้น 1,084 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 59 คน และครูผู้สอน จำนวน 1,018 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย, 2565)

2.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดขนาดอัตราส่วน 20 เท่าของจำนวนตัวแปรสังเกตได้ ในรูปแบบ (ยુทธ ไกยวรรณ, 2566) สำหรับการวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรสังเกตได้จำนวน 15 ตัว เกณฑ์ขั้นต่ำของขนาดกลุ่มตัวอย่างควรมีไม่น้อยกว่า 300 คน การวิจัยครั้งนี้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 31 คน และครูผู้ทำหน้าที่หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จำนวน 279 คน รวมทั้งสิ้น 310 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรสาเหตุ ได้แก่ ตัวแปรที่เป็นปัจจัยส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา ยุคเทคโนโลยีดิจิทัล ประกอบด้วย ปัจจัยด้านภาวะผู้นำเทคโนโลยีดิจิทัล ปัจจัยด้านการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัล ปัจจัยด้านการวางแผนเทคโนโลยีดิจิทัล และปัจจัยด้านวัฒนธรรมเทคโนโลยีดิจิทัล

3.2 ตัวแปรผล ได้แก่ ประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา ยุคเทคโนโลยีดิจิทัล วัดจากตัวแปรสังเกตได้ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การจัดการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีดิจิทัล การสร้างเครือข่ายเทคโนโลยีดิจิทัล และการจัดการระบบเทคโนโลยีดิจิทัล

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 ระยะที่ 1 แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์และเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัย ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา ยุคเทคโนโลยีดิจิทัล ประกอบด้วย ภาวะผู้นำเทคโนโลยีดิจิทัล ปัจจัยด้านการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัล การวางแผนเทคโนโลยีดิจิทัล วัฒนธรรมเทคโนโลยีดิจิทัล และประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา ยุคเทคโนโลยีดิจิทัล

4.2 ระยะที่ 2 แบบสอบถาม ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดการวิจัย แบ่งเป็น 5 ตอน ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปผู้ตอบแบบสอบถาม แบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 - 5 แบบสอบถาม มาตรฐาน (Rating Scale) 5 ระดับ ใน 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำเทคโนโลยีดิจิทัล ปัจจัยด้านการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัล ปัจจัยด้านการวางแผนเทคโนโลยีดิจิทัล ปัจจัยด้านวัฒนธรรมเทคโนโลยีดิจิทัล และประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา ยุคเทคโนโลยีดิจิทัล แบบสอบถามมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ระหว่าง 0.60 - 1.00 โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน มีความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.95

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งตามระยะการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

5.1 ระยะที่ 1 ศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสาร วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษายุคเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อกำหนดรูปแบบจำลองเชิงสมมติฐานเบื้องต้นแสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษายุคเทคโนโลยีดิจิทัล

ขั้นตอนที่ 2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยเลือกผู้ทรงคุณวุฒิแบบเจาะจงจำนวน 6 คน เป็นนักวิชาการทางด้านการบริหารการศึกษา และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในวันที่ 20 พฤศจิกายน 2565 ณ ห้องประชุมคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยสันตพล

5.2 ระยะที่ 2 เก็บข้อมูลวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย จำนวน 31 แห่ง โดยนำส่งทางไปรษณีย์และเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง ระหว่างวันที่ 9 - 24 มกราคม 2566 รับแบบสอบถามคืนจากกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 310 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 และดำเนินการตรวจสอบ พบว่า แบบสอบถามมีความสมบูรณ์สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ทั้งหมด

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 ระยะที่ 1 ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และสรุปประเด็นสำคัญจากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสนทนากลุ่ม

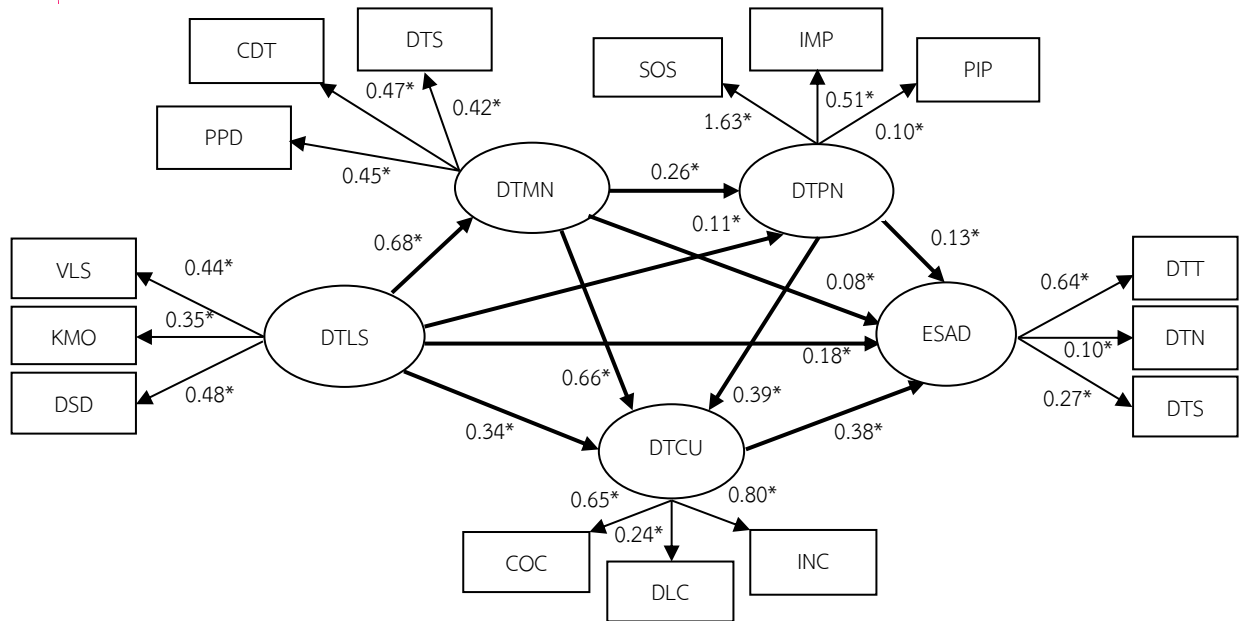
6.2 ระยะที่ 2 ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการวิเคราะห์ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ องค์กรประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) และตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบเชิงกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษายุคเทคโนโลยีดิจิทัลประกอบด้วยตัวแปรแฝงภายนอก 1 ตัวแปร คือ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำเทคโนโลยีดิจิทัล ตัวแปรแฝงภายใน 3 ตัวแปร ได้แก่ ปัจจัยด้านการบริหารเทคโนโลยีดิจิทัล ปัจจัยด้านการวางแผนเทคโนโลยีดิจิทัล และปัจจัยด้านวัฒนธรรมเทคโนโลยี ตัวแปรผล 1 ตัวแปร คือ ประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษายุคเทคโนโลยีดิจิทัล

2. รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษายุคเทคโนโลยีดิจิทัลที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจาก ค่าไค - สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 221.19 ท้องศาอิสระ (df) เท่ากับ 168 ระดับความน่าจะเป็น (P - value) เท่ากับ 0.14 ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อนจากการประมาณค่า (RMSEA) เท่ากับ 0.03 ค่าดัชนีของรากกำลังสองเฉลี่ยเศษ (RMR) เท่ากับ 0.01 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.96 และค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.94 ค่าไค - สแควร์ต่อองศาอิสระ (χ^2/df) เท่ากับ 1.32 ดังภาพที่ 1

* $p < .05$

$\chi^2 = 221.19$, $df = 168$, $p - Value = 0.14$, $GFI = 0.96$, $AGFI = 0.94$, $RMSEA = 0.03$, $R^2 = 0.67$

ภาพที่ 1 รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา ยุคเทคโนโลยีดิจิทัล สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

จากการวิเคราะห์รูปแบบของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษายุคเทคโนโลยีดิจิทัลพบเส้นอิทธิพลของปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนี้

1. เส้นอิทธิพลจากตัวแปรปัจจัยด้านภาวะผู้นำเทคโนโลยีดิจิทัลไปยังตัวแปรปัจจัยด้านประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษายุคเทคโนโลยีดิจิทัล มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.18
2. เส้นอิทธิพลจากตัวแปรปัจจัยด้านภาวะผู้นำเทคโนโลยีดิจิทัลไปยังตัวแปรปัจจัยด้านการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัล มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.68
3. เส้นอิทธิพลจากตัวแปรปัจจัยด้านภาวะผู้นำเทคโนโลยีดิจิทัลไปยังตัวแปรปัจจัยด้านการวางแผนเทคโนโลยีดิจิทัล มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.11
4. เส้นอิทธิพลจากตัวแปรปัจจัยด้านภาวะผู้นำเทคโนโลยีดิจิทัล ไปยังตัวแปรปัจจัยด้านวัฒนธรรมเทคโนโลยีดิจิทัล มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.34
5. เส้นอิทธิพลจากตัวแปรปัจจัยด้านการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลไปยังตัวแปรผลประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษายุคเทคโนโลยีดิจิทัล มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.08
6. เส้นอิทธิพลจากตัวแปรปัจจัยด้านการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัล ไปยังตัวแปรปัจจัยด้านการวางแผนเทคโนโลยีดิจิทัล มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.26
7. เส้นอิทธิพลจากตัวแปรปัจจัยด้านการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัล ไปยังตัวแปรปัจจัยด้านวัฒนธรรมเทคโนโลยีดิจิทัล มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.66
8. เส้นอิทธิพลที่ออกจากตัวแปรปัจจัยด้านการวางแผนเทคโนโลยีดิจิทัล ไปยังตัวแปรปัจจัยประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษายุคเทคโนโลยีดิจิทัล มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.13
9. เส้นอิทธิพลที่ออกจากตัวแปรปัจจัยด้านการวางแผนเทคโนโลยีดิจิทัลไปยังตัวแปรปัจจัยด้านวัฒนธรรมเทคโนโลยีดิจิทัล มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.39

10. เส้นอิทธิพลจากตัวแปรปัจจัยด้านวัฒนธรรมเทคโนโลยีดิจิทัล ไปยังตัวแปรผลประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษายุคเทคโนโลยีดิจิทัล มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.38

สรุป ค่าสัมประสิทธิ์ อิทธิพลรวม (TE) อิทธิพลทางตรง (DE) อิทธิพลทางอ้อม (IE) และค่าสถิติที่สำคัญของตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษายุคเทคโนโลยีดิจิทัล ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลรูปแบบปัจจัยโครงสร้าง

ตัวแปรสาเหตุ	ประเภทอิทธิพล	ตัวแปรผล			
		EFSA	DTMM	DTPN	DTCU
DTLS	DE	0.18* (0.18)	0.68* (0.33)	0.11 (0.14)	0.34* (0.18)
	IE	0.23* (0.54)	-	0.09* (0.17)	0.41* (0.33)
	TE	0.40* (0.42)	0.67* (0.33)	0.19* (0.22)	0.72* (0.28)
DTMM	DE	0.08 (0.11)	-	0.26* (0.39)	0.66* (0.24)
	IE	0.32* (0.21)	-	-	0.41* (0.17)
	TE	0.36* (0.39)	-	0.24* (0.39)	1.06* (0.44)
DTPN	DE	0.13* (0.24)	-	-	0.39* (0.24)
	IE	0.07* (0.39)	-	-	0.09* (0.17)
	TE	0.19* (0.34)	-	-	0.74* (0.24)
DTCU	DE	0.38* (0.34)	-	-	-
	IE	-	-	-	-
	TE	0.35* (0.34)	-	-	-

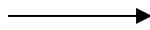
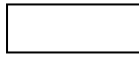

*p < .05

ตารางที่ 2 แสดงค่าดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบ

ค่าดัชนี	เกณฑ์ที่ใช้พิจารณา	ผลการวิเคราะห์	ความหมาย
(χ^2/df)	น้อยกว่า 2.00	1.32	ผ่านเกณฑ์
p - Value	มากกว่า 0.05	0.14	ผ่านเกณฑ์
GFI	มากกว่า 0.90	0.96	ผ่านเกณฑ์
AGFI	มากกว่า 0.90	0.94	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	น้อยกว่า 0.05	0.03	ผ่านเกณฑ์
CN	≥ 200	90.93	ผ่านเกณฑ์
Largest Standardized Residual	± 2	1.20	ผ่านเกณฑ์

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอรูปแบบ

	แทน	ความสัมพันธ์ในรูปเชิงสาเหตุและผลโดยตัวแปรที่ทางลูกศรเป็นสาเหตุ ตัวแปรที่หัวลูกศรเป็นผล
	แทน	ตัวแปรสังเกตได้
	แทน	ตัวแปรแฝงหรือปัจจัย

สัญลักษณ์ที่ใช้แทนตัวแปร

1. ตัวแปรแฝงภายนอก (Exogenous Variable) ได้แก่

DTLS แทน ภาวะผู้นำเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology Leadership)

2. ตัวแปรแฝงภายใน (Endogenous Variable) ได้แก่

DTMM แทน การจัดการเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology Management)

DTPN แทน การวางแผนเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology Planning)

DTCU แทน วัฒนธรรมเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology Culture)

ESAD แทน ประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษายุคเทคโนโลยีดิจิทัล (Efficiency of School Administration In the Digital Technology Era)

3. ตัวแปรสังเกตได้ (Observed Variable) ได้แก่

VLS แทน การเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ (Visionary Leadership)

KMO แทน การจัดการความรู้ในองค์กร (Knowledge Management in the Organization)

DSD แทน การพัฒนาทักษะเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology Skills Development)

PPD แทน การพัฒนาศักยภาพบุคลากร (Personnel Potential Development)

CDT แทน การสร้างเครือข่ายเทคโนโลยีดิจิทัล (Creating of Digital Technology)

DTS แทน การจัดระบบเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology System)

SOS แทน การกำหนดกลยุทธ์องค์กร (Setting of Organization Strategy)

IMP แทน การนำแผนไปปฏิบัติ (Implementation of the Plan)

PIP แทน การมีส่วนร่วมในการวางแผน (Participation in Planning)

COC แทน วัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน (Collaborative Culture)

DLC แทน วัฒนธรรมการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology Learning Culture)

INC แทน วัฒนธรรมการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ (Innovation Culture)

DTT แทน การจัดการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology Transformational)

DTN แทน การสร้างเครือข่ายเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology Networking)

DTS แทน การจัดการระบบเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology System)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายได้ว่า

1. รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัย ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารสถานศึกษายุคเทคโนโลยีดิจิทัล ประกอบด้วย 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำเทคโนโลยีดิจิทัล ปัจจัยด้านการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัล ปัจจัยด้านการวางแผนเทคโนโลยีดิจิทัล และปัจจัยด้านวัฒนธรรมเทคโนโลยีดิจิทัล ปัจจัยทุกด้านส่งผลทั้งทางตรงและอ้อมต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษายุคเทคโนโลยีดิจิทัล สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1.1 ปัจจัยด้านภาวะผู้นำเทคโนโลยีดิจิทัล มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อประสิทธิภาพของการบริหารสถานศึกษายุคเทคโนโลยีดิจิทัล ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากภาวะผู้นำเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นสมรรถนะสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อเจตคติการปฏิบัติงานของครู ในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการปฏิบัติงาน การติดต่อสื่อสาร การจัดการเรียนรู้ การพัฒนาตนเอง มีจริยธรรมในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา และส่งเสริมสนับสนุนครูสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ ด้วยการบูรณาการเชื่อมโยงข้อมูลความรู้จากโลกภายนอกสู่ห้องเรียนและสาระการเรียนรู้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องการวิจัยของ จารุพันธ์ ฝิวผาง ที่พบว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลส่งผลต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา (จารุพันธ์ ฝิวรุ่งเรือง, 2564) สอดคล้องกับการวิจัยของ จันทิมา รุ่งเรือง ที่พบว่า ปัจจัยด้านภาวะผู้นำดิจิทัลมีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านการสื่อสาร และการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล (จันทิมา รุ่งเรือง, 2563)

1.2 ปัจจัยด้านการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัล มีอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมต่อประสิทธิภาพของการบริหารสถานศึกษายุคเทคโนโลยีดิจิทัล ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก การบริหารสถานศึกษาในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล มีการพัฒนาระบบบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สนับสนุนครูผู้สอน สามารถเข้าถึงเทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสาร สื่อการเรียนรู้และบริการของสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรสร้างสรรค์ระบบเทคโนโลยีดิจิทัลสนับสนุนการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพทั้งในด้านการวางแผน การบริหารจัดการทรัพยากร การดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ การติดตามและประเมินผล การดำเนินงานของบุคลากร การรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา รวมทั้งจัดระบบเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัยในการควบคุมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานบุคลากร การควบคุมคุณภาพการจัดการเรียนรู้ และการประเมินหลักสูตร สอดคล้องการวิจัยของ สงบ อินทรมณี ที่พบว่า การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำหรับสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ได้แก่ การยอมรับเทคโนโลยี นวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลง การเข้าถึงเทคโนโลยี การเสริมสร้างการยอมรับให้ผู้เกี่ยวข้อง การเสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนรู้ และการนิเทศ ติดตาม ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (สงบ อินทรมณี, 2562)

1.3 ปัจจัยด้านวัฒนธรรมเทคโนโลยีดิจิทัล มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษายุคเทคโนโลยีดิจิทัล ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก สถานศึกษาในยุคเทคโนโลยีดิจิทัลต้องมีการปรับโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสร้างความพร้อมและทันต่อการเปลี่ยนแปลงโดยการปรับตัววัฒนธรรมขององค์กรไปสู่องค์กรเทคโนโลยีดิจิทัล วัฒนธรรมการทำงานแบบเทคโนโลยีดิจิทัลมุ่งเน้นการสร้างผลงานในเชิงนวัตกรรมที่สอดคล้องกับสถานการณ์ความเป็นโลกาภิวัตน์ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาในการปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร การมีส่วนร่วมสร้างกรอบและบรรทัดฐานการประพฤติปฏิบัติที่เอื้อต่อบรรยากาศส่งเสริมแรงจูงใจให้เกิดการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมการทำงานทางบวกที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารจัดการสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องการวิจัยของ สงบ อินทรมณี ที่พบว่า การส่งเสริมสร้างวัฒนธรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา (สงบ อินทรมณี, 2562) และสอดคล้องงานวิจัยของ นฤกร ปั่นพุ่มโพธิ์ ที่พบว่า วัฒนธรรมสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการบริหารจัดการสถานศึกษา (นฤกร ปั่นพุ่มโพธิ์, 2561) และสอดคล้องการวิจัยของ วิมาล สีทอง ที่พบว่า บรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กรส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา (วิมาล สีทอง, 2563)

1.4 ปัจจัยด้านการวางแผนเทคโนโลยีดิจิทัล มีอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิภาพของการบริหารสถานศึกษายุคเทคโนโลยีดิจิทัล ทั้งนี้ อาจเนื่องจากการวางแผนเป็นขั้นตอนสำคัญของกระบวนการบริหารจัดการองค์กร สถานศึกษาที่จะประสบความสำเร็จจะต้องมีการวางแผนการขับเคลื่อนการบริหารจัดการเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพพร้อมกันระหว่างบุคลากรทุกฝ่าย เพื่อแสวงหาวิธีการทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สอดคล้องการวิจัยของ ศักดิ์นรินทร์ วงศ์ศรีแก้ว และคณะ พบว่า ปัจจัยด้านแผนกลยุทธ์มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ศักดิ์นรินทร์ วงศ์ศรีแก้ว และคณะ, 2560)

2. รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษายุคเทคโนโลยีดิจิทัล ที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่า $\chi^2 = 221.19$, $df = 168$, $P - value = 0.14$, $GFI = 0.96$, $AGFI = 0.94$, $CFA = 1.00$, $RMSEA = 0.03$ โดยปัจจัยด้านภาวะผู้นำเทคโนโลยีดิจิทัล ปัจจัยด้านการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัล ปัจจัยด้านการวางแผนเทคโนโลยีดิจิทัล และปัจจัยด้านวัฒนธรรมเทคโนโลยีดิจิทัล มีอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษายุคเทคโนโลยีดิจิทัล ส่วนปัจจัยด้านการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัล มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษายุคเทคโนโลยีดิจิทัล ทุกปัจจัยสามารถร่วมกันทำนายผลประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษายุคเทคโนโลยีดิจิทัล ได้ร้อยละ 67 แสดงว่า ตัวแปรทุกปัจจัยสามารถทำนายผลประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษายุคเทคโนโลยีดิจิทัลได้ ทั้งนี้ เนื่องจากรูปแบบปัจจัยที่พัฒนาได้จากการสังเคราะห์วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ทำให้เกิดความตรงเชิงเนื้อหาและความตรงเชิงโครงสร้าง จึงส่งผลให้รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษายุคเทคโนโลยีดิจิทัล มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สอดคล้องการวิจัยของ ทรัพย์หิรัญ จันทรักษ์ และคณะ พบว่า รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยบทบาทการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (ทรัพย์หิรัญ จันทรักษ์ และคณะ, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

เทคโนโลยีดิจิทัล มีอิทธิพลต่อสภาพแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์ทั้งในส่วนของสภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา จึงต้องนำระบบเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้อย่างมีกลยุทธ์ให้เกิดประโยชน์ด้วยการสร้างแหล่งข้อมูลสารสนเทศให้มากขึ้นในหลากหลายมิติ เพื่อส่งเสริมให้ครู นักเรียนและผู้เกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร สื่อการเรียนรู้และบริการของสถานศึกษาที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล ประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำเทคโนโลยี มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษายุคเทคโนโลยีดิจิทัล และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านการจัดการเทคโนโลยีดิจิทัล วัฒนธรรมเทคโนโลยีดิจิทัล และการวางแผนเทคโนโลยีดิจิทัล โดยมีอิทธิพลรวมต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษายุคเทคโนโลยีดิจิทัล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) การจัดการเทคโนโลยีดิจิทัล มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษายุคเทคโนโลยีดิจิทัล และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านการวางแผนเทคโนโลยีดิจิทัล วัฒนธรรมองค์กร และมีอิทธิพลรวมต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษายุคเทคโนโลยีดิจิทัล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) การวางแผนเทคโนโลยีดิจิทัล มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษายุคเทคโนโลยีดิจิทัลและมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านวัฒนธรรมเทคโนโลยีดิจิทัล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) วัฒนธรรมเทคโนโลยีดิจิทัล มีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษายุคเทคโนโลยีดิจิทัล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากการวิจัยดังกล่าวจึงมีข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ คือ 1) ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำ

เทคโนโลยีดิจิทัล มีอิทธิพลรวมต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษายุคเทคโนโลยีมากที่สุด ดังนั้น สถานศึกษา จึงควรมีการพัฒนาโปรแกรมหรือหลักสูตรเสริมสร้างสมรรถนะภาวะผู้นำเทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา และ 2) ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมเทคโนโลยีดิจิทัล ส่งผลทางตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษายุค เทคโนโลยีดิจิทัลมากที่สุด จึงควรส่งเสริมความรู้ความเข้าใจและกำหนดมาตรฐานจริยธรรมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และสนับสนุนการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย ครั้งต่อไป คือ 1) ควรศึกษาประเด็นเดียวกันนี้ด้วยวิธีวิจัยแบบอื่นให้สอดคล้องกับสถานศึกษาแต่ละประเภทที่มี บริบทแตกต่างกัน เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้มาเปรียบเทียบยืนยันถึงข้อค้นพบในการวิจัยครั้งนี้ และ 2) ควรศึกษา ปัจจัยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษายุคเทคโนโลยีดิจิทัลหรือด้านอื่น เช่น ปัจจัย ลักษณะบุคคล เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2558). รายงานผลการศึกษาดูชี้วัด ICT ด้านการศึกษาในสถานศึกษาระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ปีการศึกษา 2557. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- จันทิมา รุ่งเรือง. (2563). โมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลโรงเรียนเอกชนในยุคดิจิทัล. วารสารสังคมศาสตร์วิจัย, 11(1), 55 - 75.
- จารุพันธ์ ฝิวรุ่งเรือง. (2564). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2. วารสารรัชตภาคย์, 15(39), 96 - 108.
- ทรัพย์หิรัญ จันทรักษ์ และคณะ. (2561). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยบทบาทการบริหารเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน. วารสารราชพฤกษ์, 16(2), 1 - 8.
- นฤกร ปันพุ่มโพธิ์. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7. วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 13(1), 81 - 96.
- บุตรี แก้วอินธิ และไพฑูริย์ พวงยอด. (2565). สภาพและความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม. วารสารการบริหารนิเทศการศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 13(1), 42 - 51.
- ยุทธ ไกยวรรณ. (2556). การวิเคราะห์สถิติหลายตัวแปรสำหรับงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- วิมล สีทอล. (2563). ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานในจังหวัดสกลนคร. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ศักดิ์นรินทร์ วงศ์ศรีแก้ว และคณะ. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาเอกชนระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดยโสธร. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, 11 (1), 79 - 88.
- สงบ อินทรมณี. (2562). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น, 16(1), 353 - 360.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย. (2565). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565. หนองคาย: กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย.

สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

สุกัญญา แซ่มซอย. (2562). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครมูลนิธิประชาร่วมใจ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช*

AN EMPOWERMENT OF RESCUE VOLUNTEER OF PRACHA RUAMJAI FOUNDATION MOUNG DISTRICT NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

ปรารถนา วรรณวิจิตร^{1*}, ดิเรก นุ่นกล้า¹, กันตภณ หนูทองแก้ว², พระครูอรุณสุตาลังการ¹, พระครูวิรัตธรรมโชติ¹

Prattana wannawijit, Direk Nunklam, Kantaphon Nuthongkaew, Phrakhru ArunSuttaLangkarn, Phrakhru Wiratdhammachot

¹หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Master of Arts Program, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

²หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Master of Political Science, Mahamakut Buddhist University Srithammasokaraja Branch, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: ningPrattana1996@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครมูลนิธิประชาร่วมใจ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และ 2) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครมูลนิธิประชาร่วมใจ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ อาสาสมัครมูลนิธิประชาร่วมใจ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครมูลนิธิประชาร่วมใจ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวม มีค่าเฉลี่ยแปลผล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.61$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า อาสาสมัครมูลนิธิประชาร่วมใจ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีทักษะศักยภาพด้านบทบาทและหน้าที่ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 3.90$) รองลงมา คือ อาสาสมัครฯ มีทักษะศักยภาพด้านการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 3.88$) และมีทักษะศักยภาพด้านบุคลากร ($\bar{X} = 3.33$) ส่วนมีทักษะศักยภาพด้านการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.31$) 2) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครมูลนิธิประชาร่วมใจ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า อาสาสมัครฯ ควรมีการบูรณาการยกระดับทักษะศักยภาพบุคลากรของหน่วยงาน ด้วยการฝึกฝนอบรมขั้นตอนการทำงาน ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อเพิ่มทักษะศักยภาพในการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและประชาชนที่เกี่ยวข้อง ปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเตรียมบุคลากรให้มีความพร้อม มีการจัดเตรียมอุปกรณ์เครื่องมือให้มีความพร้อมอยู่ตลอดเวลา ให้มีทักษะตรงกับงานที่ปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ใช้อาสาสมัครฯ ที่เหมาะสม ไพเราะสุภาพ อันจะก่อให้เกิดความสามัคคี พร้อมอุทิศตนเสียสละทำงานร่วมกันเป็นทีม

คำสำคัญ: การพัฒนา, ศักยภาพ, อาสาสมัคร

* Received October 6, 2023; Revised October 17, 2023; Accepted October 19, 2023

Abstract

This research article has two objectives as follows: 1) to study the potential development of Pracha Ruamjai Foundation volunteers, Moug District, Nakhon Si Thammarat Province; and 2) To study suggestions. Regarding the potential development of volunteers of Pracha Ruam Jai Foundation, Moug District, Nakhon Si Thammarat Province, the population was 214 volunteers of Pracha Ruam Jai Foundation, Moug District, Nakhon Si Thammarat Province. Krejcie and Morgan obtained a sample of 137 people. The tool used for data collection was closed-end questionnaire Data was analyzed by a computer program. The statistics used for data analysis were general data, percentage, mean, standard deviation, and summary of interviews with key informants, totaling 19 photos/person. 1) The development of the potential of the volunteers of the Pracha Ruam Jai Foundation, Moug District, Nakhon Si Thammarat Province as a whole, with average results. at a high level ($\bar{X} = 3.61$) when considering each aspect Sorted by average from descending, it was found that the volunteers of Pracha Ruamjai Foundation, Moug District, Nakhon Si Thammarat Province have skills and potential in roles and responsibilities had the highest mean ($\bar{X} = 3.90$), followed by volunteers with operational skills ($\bar{X} = 3.88$) and personnel potential skills ($\bar{X} = 3.33$). the use of tools and equipment with the lowest mean ($\bar{X} = 3.31$), respectively. 2) Suggestions on the potential development of volunteers from Pracha Ruam Jai Foundation, Moug District, Nakhon Si Thammarat Province. Personnel of the agency with training, training procedures to be more effective in order to increase skills and potential in working with government agencies. The private sector and related people improve the efficiency of the operation. There is an arrangement, equipment and tools are available. readiness at all times to have the skills that match the strictly practiced work, use words, winds, and stories, which will create unity and stress as much as working together as a team.

Keywords: Empowerment, Rescue, Volunteer

บทนำ

การจะพัฒนาศักยภาพนั้นมีเป้าหมายสำคัญ เพื่อจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างเป็นระบบให้สมรรถนะของบุคคลและหน่วยงานเพิ่มขึ้น เพื่อสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการช่วยให้บุคลากร เกิดการเรียนรู้ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการทำงาน ด้วยวิธีการให้ความรู้ เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจทักษะ และสร้างแรงจูงใจ เปิดโอกาสให้บุคลากรได้นำความรู้ความเข้าใจ ทักษะออกมาใช้ให้เกิดสัมฤทธิ์ผล เพื่อให้บุคลากรมีขีดความสามารถในการปฏิบัติงานสูงขึ้น

ดังนั้น การพัฒนาศักยภาพบุคลากรจึงมีความสำคัญทั้งต่อตัวเองและต่อองค์กร ความสำคัญต่อตนเอง ได้แก่ การได้รับความรู้ ความคิดใหม่ ๆ ทันต่อความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี สามารถเพิ่มพูนความรู้ และทักษะ ในการปฏิบัติงานให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงขึ้น ทั้งเป็นการสนองความต้องการที่ก้าวหน้าของบุคลากร ส่วนความสำคัญต่อหน่วยงาน ได้แก่ การเพิ่มประสิทธิภาพของหน่วยงานทำให้ได้ผู้ปฏิบัติงานที่มีคุณภาพสูงขึ้น จึงนับได้ว่าการพัฒนาบุคลากรก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตัวบุคลากรเองและต่อหน่วยงานควบคู่กันไป (ประเวศน์ มหารัตน์สกุล, 2545)

ซึ่งอาสาสมัครฯ เป็นบุคคลที่ทำงานด้านบริการโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน มีความตั้งใจจริง มีความห่วงใยในเพื่อนมนุษย์ มีเป้าประสงค์ที่เหมือนกัน อันจะก่อให้เกิดประโยชน์กับส่วนรวมเป็นที่ตั้ง โดยไม่หวังผลกำไร และยุ่งเกี่ยวกับการเมือง แต่อาสาสมัครฯ ยังขาดองค์ประกอบที่สำคัญ คือ กฎหมายรองรับความเป็นวิชาชีพและยังไม่มีหน่วยใดมาดูแลการปฏิบัติงานของอาสาสมัครโดยตรง นอกจากสมาคมหรือองค์การด้วยตนเองเป็นผู้คอยดูแล ซึ่งไม่มีอำนาจในการบังคับได้เต็มที่ (มงคลรัตน์ ปิยะนนท์, 2551)

มีการรับและต่อทะเบียนอาสาสมัครฯ เป็นประจำทุกปี ซึ่งจากการที่มีการรับอาสาสมัครฯ เข้าใหม่นี้เอง ทำให้ศักยภาพหรือทักษะในการปฏิบัติงาน การใช้เครื่องมือและอุปกรณ์กู้ชีพกู้ภัย ตลอดจนการช่วยเหลือผู้ประสบอุบัติเหตุ ต่าง ๆ ณ ที่เกิดเหตุ ของอาสาสมัครฯ ยังไม่ชำนาญหรือมีประสบการณ์ในการใช้อุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ เท่าที่ควร จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครมูลนิธิประชาร่วมใจ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ว่ามีการพัฒนาศักยภาพเป็นอย่างไร หรือจะมีแนวทางอย่างไรที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเอง และหน่วยงานให้เป็นที่ยอมรับของสาธารณชนในระดับที่พึงประสงค์ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครมูลนิธิประชาร่วมใจ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครมูลนิธิประชาร่วมใจ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการจัดเก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือแบบสอบถาม (Questionnaire) ควบคู่กับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) (สงศรี ชมภูวงศ์, 2554) ซึ่งเป็นการจัดเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ดังนี้

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ตรงและถูกต้องแล้วศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครมูลนิธิประชาร่วมใจ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในตัวแปรตามด้านเนื้อหาของการวิจัยที่กำหนดไว้ และดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 4 กลุ่ม รวม 19 รูป/คน แบบจำเพาะเจาะจง เป็นการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวในลักษณะการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยผู้วิจัยสัมภาษณ์ด้วยตนเอง จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายเพื่อให้ได้ ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ โดยมีกระบวนการและขั้นตอน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ด้วยการตรวจสอบความถูกต้อง รวบรวมคำตอบ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เนื้อหาและเรียบเรียงความให้รัดกุม เข้าใจง่าย โดยแยกออกเป็นแต่ละด้านตามวัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ

ศึกษาจากเอกสาร เป็นการค้นคว้าวิจัยจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี เนื้อหาจากเอกสารตำรา วารสาร บทความทางวิชาการ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครฯ ดำเนินการโดยใช้แบบสอบถาม โดยสร้างแบบสอบถามที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อสอบถาม

การพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครมูลนิธิประชาร่วมใจ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถาม แล้วนำมาตัดแยกตรวจสอบความถูกต้อง แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลค่าสถิติพื้นฐานต่าง ๆ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครมูลนิธิประชาร่วมใจ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช” สรุปผลวิจัยได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 การพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครมูลนิธิประชาร่วมใจ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

อาสาสมัครมูลนิธิประชาร่วมใจ	การพัฒนาศักยภาพ		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ทักษะศักยภาพด้านบุคลากร	3.33	0.38	ปานกลาง
2. ทักษะศักยภาพด้านการปฏิบัติงาน	3.88	0.49	มาก
3. ทักษะศักยภาพด้านการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์	3.31	0.38	ปานกลาง
4. ทักษะศักยภาพด้านบทบาทและหน้าที่	3.90	0.45	มาก
รวม	3.61	0.25	มาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า อาสาสมัครมูลนิธิประชาร่วมใจ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีทักษะศักยภาพด้านบทบาทและหน้าที่ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 3.90$) รองลงมา คือ อาสาสมัครฯ มีทักษะศักยภาพด้านการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 3.88$) และมีทักษะศักยภาพด้านบุคลากร ($\bar{X} = 3.33$) ส่วนมีทักษะศักยภาพด้านการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.31$) ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะการพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครมูลนิธิประชาร่วมใจ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้ข้อเสนอแนะ โดยจำแนกเป็นรายด้านได้ ดังนี้

ทักษะศักยภาพด้านบุคลากร มีข้อเสนอแนะว่า การคัดเลือกอาสาสมัครควรพยายามรับบุคคลที่มีใบรับรองการอบรมการปฐมพยาบาลขั้นพื้นฐานมาแล้ว (ชัยอนันต์ ไชยจิตร, 2565) การเป็นอาสาสมัครจะต้องปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักความเสมอภาค ปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ให้มีการทบทวนความรู้และทักษะที่จำเป็นอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยเป็นไปอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ (กฤษฎา ศรีมโน, 2565) ต้องมีวินัยต่อบุคคล ด้วยการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือผู้อื่น ให้บริการและอำนวยความสะดวกในส่วนที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยใช้ภาษาท่าทาง และภาษาพูดที่เป็นไปในทิศทางที่เอื้ออำนวย บ่งบอกถึงความเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น (สุทธินันท์ จันทรประทุม, 2565) ครอบครัว โรงเรียน/มัธยม ต้องมีการสร้างคนต้นแบบการมีวินัยด้านการมีจิตอาสา เสียสละ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นทั้งในสถานศึกษาและในชุมชน (พระครูสมุห์พิสิทธิ์ อนุโลโย (ช่วยตริก), 2564)

ทักษะศักยภาพด้านการปฏิบัติงาน มีข้อเสนอแนะว่า การปฏิบัติงานในฐานะอาสาสมัครมูลนิธิประชาร่วมใจ จะต้องไม่เลือกปฏิบัติ ต้องให้ความช่วยเหลือต่อผู้ประสบภัยทุกคน ทุกเชื้อชาติ ทุกศาสนา เสมือนการช่วยเหลือญาติ (พระครูสมุห์พิสิทธิ์ อนุโลโย (ช่วยตริก), 2564) อาสาสมัครผู้ปฏิบัติงานจะต้องพยายามศึกษาเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ โดยสามารถทำได้ทั้งการเข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตรที่มูลนิธิหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดหรือมีโครงการที่มูลนิธิหรือสมาคมต่าง ๆ จัดขึ้น รวมทั้งการเข้ารับการอบรมจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง (ชัยอนันต์ ไชยจิตร, 2565) ก่อนการปฏิบัติงานจริง อาสาสมัครจะต้องผ่านการฝึกอบรมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจและมีทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน รวมทั้งต้องการฝึกทบทวนอย่างต่อเนื่อง เพื่อรักษา

มาตรฐานในการปฏิบัติงาน (สิทธิโชค ทับเพชร, 2565) อาสาสมัครจำเป็นต้องมีการเพิ่มทักษะศักยภาพในการปฏิบัติงานที่ดีเป็นที่ต้องการและยอมรับที่ควรแสดงออกด้วยทางกาย คือ การช่วยเหลือผู้อื่นที่ทำการงานไม่เนิ่งงอด้วย ช่วยเหลืองานสาธารณประโยชน์ ทางวาจา คือ การแสดงความเห็นช่วยแก้ปัญหาเดือดร้อนแก่บุคคลอื่นทางใจ คือ ยินดีเมื่อผู้อื่นมีความสุขและประสบความสำเร็จ ทางทรัพย์สิน คือ การแบ่งปันเครื่องอุปโภค บริโภค ให้แก่ผู้ที่ยากจนและสละทรัพย์สิน เพื่อสาธารณกุศล (วินัยนันท์ เทพลักษณ์, 2566)

ทักษะศักยภาพด้านการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ มีข้อเสนอแนะว่า ในขณะที่ทำงานต้องคิดถึงความปลอดภัยของคนเจ็บและตัวอาสาสมัครด้วย โดยใช้ความรู้และทักษะที่ได้รับการฝึกมา ทั้งยานพาหนะและอุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ (สุขชาติ ชูมี, 2566) อาสาสมัครกู้ภัยจะต้องมีการประเมินสถานการณ์ มีการถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ จากประสบการณ์ของอาสาสมัครผู้ชำนาญงาน และมีการจัดเตรียมอุปกรณ์เครื่องมือ ให้มีความพร้อมอยู่ตลอดเวลา (พระครูสมุห์พิสิทธิ์ อนาลโย (ช่วยตริก), 2564) อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ในรถพยาบาลหรือรถกู้ภัยส่วนใหญ่มีราคาค่อนข้างแพง อาสาสมัครฯ มักขาดสภาพคล่องในการเข้าช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่าง ๆ จึงต้องเรียกรถพยาบาลของโรงพยาบาลหรือของทางมูลนิธิ (รถแม่) เข้าสนับสนุน (วรวัฒน์ ทัดโน, 2565)

ทักษะศักยภาพด้านบทบาทและหน้าที่ มีข้อเสนอแนะว่า อาสาสมัครมูลนิธิฯ ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ บริสุทธิ์ใจไม่ย่อท้อต่อความยากลำบากที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความไม่ประมาท มีความสุภาพ อ่อนน้อมต่อผู้ประสบเหตุ และจะต้องพัฒนาตนเองโดยการเข้ารับการอบรมเป็นระยะ ๆ รวมถึงถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ให้แก่อาสาสมัครมูลนิธิประชาชนร่วมใจรุ่นใหม่ (ศุภักษร สนิทปู, 2565) จะต้องมีการพัฒนาตนเองโดยพยายามจัดเวลาเพื่อเข้ารับการอบรมจากทางมูลนิธิ เพื่อพัฒนาทักษะการให้ความช่วยเหลือผู้บาดเจ็บ เช่น การรักษาความปลอดภัย การจัดระบบจราจร และการนำผู้บาดเจ็บส่งไปยังสถานพยาบาลที่ใกล้เคียงอย่างทันที (สุทธินันท์ จันทร์ประทุม, 2565) ต้องมีสติและความอดทนในการปฏิบัติงาน รู้จักให้กำลังใจตนเองและผู้ประสบเหตุ (นฤมล เรืองศิลป์, 2565) ปฏิบัติงานตามกฎระเบียบที่ถูกกำหนดไว้อย่างเคร่งครัด ผู้ที่มาเป็นอาสาสมัครต้องมีจิตใจที่มีเมตตา มีความเต็มใจที่จะเสียสละทั้งกำลังกายและกำลังทรัพย์ในการช่วยเหลือคนในสังคม มีความกล้าหาญในการเข้าช่วยเหลือผู้บาดเจ็บหรือผู้เสียชีวิต และควรประพฤติตนให้อยู่ในกรอบของคุณธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม มีความซื่อสัตย์ในการทำงานโดยไม่หวังเพื่อประโยชน์ส่วนตน และเมื่อต้องปฏิบัติหน้าที่ในการช่วยเหลือผู้บาดเจ็บต้องรู้คำนึงถึงสิทธิของผู้ป่วยและปฏิบัติตามที่ผู้ป่วยร้องขอ ซึ่งในการช่วยเหลือบุคคลใดก็ตามไม่ควรแบ่งแยกเพศ ผิวพรรณเชื้อชาติ ศาสนา อายุ หรือความเชื่อทางการเมือง ไม่เลือกปฏิบัติ ควรปฏิบัติต่อผู้ที่รับความช่วยเหลือเหมือนดังญาติ (ธวัชฉัตร ศากยโรจน์, 2566) อยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้จัดสรรงบประมาณอุดหนุนเพิ่มเติม รวมถึงส่งเสริมให้มีอาสาสมัครเข้ามาทำงานเพิ่มมากขึ้น (ธัญญลักษณ์ พลุสสวัสดิ์, 2566) อาสาสมัครฯ ทำงานด้วยความรวดเร็ว และมีความรู้ความเข้าใจในการดูแลผู้บาดเจ็บหรือผู้ป่วย ทำให้เกิดความปลอดภัย ตั้งแต่การปฐมพยาบาลเบื้องต้น รวมถึงการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าในสถานที่เกิดเหตุ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครมูลนิธิประชาชนร่วมใจ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช” อภิปรายผล ดังนี้

การพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครมูลนิธิประชาชนร่วมใจ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยแปลผล อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อภิปรายผลได้ว่าอาจเป็นเพราะศักยภาพของบุคลากรที่ปฏิบัติงานมีการเรียนรู้ถึงบทบาทและหน้าที่ของตนเอง โดยการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ เมื่อเข้ามาเป็นอาสาสมัครมูลนิธิประชาชนร่วมใจ ว่าต้องทำอะไร อันจะทำให้เกิดศักยภาพที่ดี เป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป นอกจากนี้การศึกษา

ของ ฐนันดรศักดิ์ บวรนนท์กุล ที่กล่าวว่า การเสริมสร้างศักยภาพช่วยพัฒนาคุณภาพและวิธีการทำงานของบุคคล ทำให้บุคคลมีสมรรถภาพในการดำเนินงาน มีความรู้เพิ่มขึ้น เข้าใจบทบาทหน้าที่ และปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถแก้ไขข้อบกพร่องให้ดีขึ้น (ฐนันดรศักดิ์ บวรนนท์กุล, 2557) นอกจากนี้ การศึกษาของ รัชฎาวรรณ โปธิ์ขันธุ์ ที่กล่าวว่า ความชำนาญในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้บุคคลสามารถกระทำการหรือดำเนินงานในกิจการใด ๆ ให้ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว ซึ่งความสามารถเหล่านี้ได้มาจาก การเรียนรู้ประสบการณ์การฝึกฝน และการปฏิบัติเป็นนิสัย (รัชฎาวรรณ โปธิ์ขันธุ์, 2548) แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธธัญญ์ โอบอ้อม ที่ศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามแนวพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาพรวม พบว่า ด้านการฝึกอบรม ด้านการศึกษา และด้านการพัฒนารวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง (สุทธธัญญ์ โอบอ้อม, 2557)

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยแปลผลอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ทักษะศักยภาพด้านบทบาทและหน้าที่ ทั้งนี้ อภิปรายผลได้ว่า ผู้ที่สมัครใจทำงานอาสาสมัครฯ ย่อมต้องมีความตั้งใจทุ่มเทในการทำงาน มีจิตใจที่เสียสละ มีจรรยาบรรณตามบทบาทและหน้าที่ ในเรื่องประพฤติกรรมเป็นแบบอย่างที่ดีเป็นที่ยอมรับจากคนในชุมชน นอกจากนี้ การศึกษาของ กนกวรรณ นิมิตฺศนศิริ ที่กล่าวว่า ผู้ที่มีความเสียสละปฏิบัติตนต่อผู้อื่นเสมือนเป็นญาติของตน เป็นผู้ซึ่งพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเองอยู่เสมอ และให้ความช่วยเหลือเพื่อนร่วมโลกด้วยความเสมอภาคโดยไม่ต้องการสิ่งตอบแทนใด ๆ ถือได้ว่าอาสาสมัครเป็นกำลังสำคัญของสังคมในปัจจุบัน (กนกวรรณ นิมิตฺศนศิริ, 2557) นอกจากนี้ การศึกษาของ ศุภรัตน์ รัตนมุขย์ ที่กล่าวว่า เป็นการเลือกกระทำการสิ่งต่าง ๆ ที่เห็นว่าเป็นสิ่งควรกระทำ และเป็นความรับผิดชอบต่อสังคมโดยไม่หวังผลตอบแทนเป็นเงินทอง และการกระทำนี้ไม่ใช่ภาระงานที่ต้องทำตามหน้าที่ (ศุภรัตน์ รัตนมุขย์, 2544) นอกจากนี้การศึกษาของ พระครูสมุห์พิสิทธิ์ อนุบาลโย (ช่วยตริก) ที่ศึกษาวิจัย เรื่อง การเพิ่มพลังศักยภาพแก่อาสาสมัครกัญญ์ของสมาคมกัญญ์กัญญ์คอกช้าง จังหวัดยะลา โดยหลักสังคหวัตถุ 4 ผลการวิจัยพบว่า อาสาสมัครกัญญ์ต้องรู้จักตนเอง ซึ่งเป็นรากฐานของการเชื่อมั่นในตนเอง และการเสียสละของเจ้าหน้าที่กัญญ์ เป็นอีกหนึ่งพื้นฐานของจิตใจที่ดีงาม รู้จักการให้มากกว่าการรับ ดูแลผู้ประสบเหตุทุกคนอย่างเสมอภาคเหมือนญาติพี่น้อง เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น มีการประเมินสถานการณ์ มีการถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ จากประสบการณ์ของอาสาสมัครผู้ชำนาญงาน และมีการจัดเตรียมอุปกรณ์เครื่องมือ ให้มีความพร้อมอยู่ตลอดเวลา รู้จักฝึกฝนพัฒนาความรู้ความสามารถในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยและการปฐมพยาบาลเบื้องต้นสำหรับผู้บาดเจ็บ การปฏิบัติงานตามกฎระเบียบที่ถูกกำหนดไว้อย่างเคร่งครัด (พระครูสมุห์พิสิทธิ์ อนุบาลโย (ช่วยตริก), 2563)

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยแปลผลอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ทักษะศักยภาพด้านการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ ทั้งนี้ อภิปรายผลได้ว่า อาจเป็นเพราะเทคโนโลยีเพื่อการติดต่อสื่อสารอุปกรณ์กัญญ์ การซ่อมอุปกรณ์กัญญ์และปฐมพยาบาล และเรื่องงบประมาณสนับสนุน ค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงาน รวมทั้งยานพาหนะของอาสาสมัครฯ ด้วยเพราะมีราคาแพง ทำให้ประสิทธิภาพทักษะศักยภาพด้านการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ ยังขาดความคล่องตัว นอกจากนี้การศึกษาของ กนกวรรณ นิมิตฺศนศิริ ที่กล่าวว่า พฤติกรรมการทำงานที่เปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการขององค์กร มีความเสี่ยงอยู่บ้าง ที่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมไม่อาจทำงานได้ตามความมุ่งหวัง อาจเป็นเพราะการจัดหลักสูตรยังไม่เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ขั้นตอนการทำงาน เทคโนโลยี เครื่องมือเครื่องใช้ หรือสภาพการแข่งขันผันแปรไปจากที่ได้คาดคะเนไว้ (กนกวรรณ นิมิตฺศนศิริ, 2557) นอกจากนี้การศึกษาของ วรวิวัฒน์ ทัศน ไต่กล่าวว่า อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ในรถพยาบาลหรือรถกัญญ์ส่วนใหญ่มีราคาแพง อาสาสมัครฯ มักขาดสภาพคล่องในการเข้าช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่าง ๆ จึงต้องเรียกรถพยาบาลของโรงพยาบาลหรือรถของทางมูลนิธิ (รถแม่) เข้าสนับสนุนช่วยเหลือ (วรวิวัฒน์ ทัศน, 2565)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาศักยภาพของอาสาสมัครมูลนิธิประชาร่วมใจ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช นั้นจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่อาสาสมัครทุกคน ต้องมีการพัฒนาทักษะศักยภาพของตนเองด้วยการเข้ารับการฝึกฝนอบรมเรียนรู้ขั้นตอนในการเป็นอาสาสมัครในหลักสูตรต่างๆที่ทางมูลนิธิฯ กำหนดเพื่อที่จะทำให้อาสาสมัครสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มความสามารถ ภายใต้การทำงานร่วมกันเป็นทีม นอกจากนี้อาสาสมัครยังสามารถเรียนรู้การใช้อุปกรณ์เครื่องมือสื่อสาร อุปกรณ์ช่วยชีวิตพร้อมทั้งการบำรุงรักษาได้จากสื่อต่าง ๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพบทบาทหน้าที่ของตนบนพื้นฐานการทำงานด้วยความไม่ประมาท มีสติอยู่เสมอ จากผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทักษะศักยภาพด้านบุคลากรและทักษะศักยภาพด้านการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ ของอาสาสมัครมูลนิธิประชาร่วมใจ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหาร คณะกรรมการ เจ้าหน้าที่ ตลอดจนถึงอาสาสมัครมูลนิธิทุกท่าน ควรปรับปรุงและพัฒนาต่อไปให้ถึงที่สุด มีการบูรณาการยกระดับทักษะศักยภาพบุคลากรของหน่วยงาน ด้วยการฝึกฝน อบรมขั้นตอนการทำงานเทคโนโลยี เครื่องมือเครื่องใช้และอุปกรณ์ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จากผลการวิจัยที่พบว่า การพัฒนาทักษะศักยภาพด้านการปฏิบัติงานและทักษะศักยภาพด้านบทบาทและหน้าที่ของอาสาสมัครมูลนิธิประชาร่วมใจ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ผู้บริหาร คณะกรรมการเจ้าหน้าที่ ตลอดจนถึงอาสาสมัครมูลนิธิทุกท่าน ควรรักษาและพัฒนาต่อไปให้ถึงที่สุด มีการบูรณาการเพื่อเพิ่มทักษะศักยภาพในการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาชนที่เกี่ยวข้อง มีการวางแผนอย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนาศักยภาพของพนักงานและปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานขององค์กรให้สูงขึ้น โดยวิธีการฝึกอบรม การให้การศึกษา เพื่อเตรียมบุคคลให้มีความพร้อมที่จะทำงานตามความต้องการของมูลนิธิในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ นิมิตศศิริ. (2557). การให้ความหมายที่มาของความหมายและแนวทางในการเป็นอาสาสมัครกู้ภัยมูลนิธิสุศาลานุเคราะห์จังหวัดนครปฐม. วารสารวิชาการ ฉบับมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ, 7(1), 181 - 189.
- กฤษฎา ศรีมโน. (23 ธันวาคม 2565). การพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครมูลนิธิประชาร่วมใจ. (ปรารธนา วรณวิจิตร, ผู้สัมภาษณ์)
- ชัยอนันต์ ไชยจิตร. (20 ธันวาคม 2565). การพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครมูลนิธิประชาร่วมใจ. (ปรารธนา วรณวิจิตร, ผู้สัมภาษณ์)
- ฐนันตร์ศักดิ์ บวรนนท์กุล. (2557). การเสริมสร้างศักยภาพการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยปทุมธานี, 6(2), 184 - 186.
- ธนวัฒน์ ศากยโรจน์. (12 มกราคม 2566). การพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครมูลนิธิประชาร่วมใจ. (ปรารธนา วรณวิจิตร, ผู้สัมภาษณ์)
- อัญญลักษณ์ พลสุสวัสดิ์. (4 มกราคม 2566). การพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครมูลนิธิประชาร่วมใจ. (ปรารธนา วรณวิจิตร, ผู้สัมภาษณ์)
- นฤมล เรืองศิลป์. (22 ธันวาคม 2565). การพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครมูลนิธิประชาร่วมใจ. (ปรารธนา วรณวิจิตร, ผู้สัมภาษณ์)
- ประเวศน์ มหารัตน์สกุล. (2545). การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ. กรุงเทพมหานคร: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี.

- พระครูสมุห์พิสิทธิ์ อนุบาลโย (ช่วยตรีภ). (2563). การเพิ่มพลังศักยภาพแก่อาสาสมัครผู้ภัยของสมาคมผู้ชีพผู้ภัยคอกข้าง
จังหวัดยะลา โดยหลักสังคหวัตถุ 4. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสมุห์พิสิทธิ์ อนุบาลโย (ช่วยตรีภ). (17 ธันวาคม 2564). การพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครมูลนิธิประชาร่วมใจ.
(ปรารณา วรณวิจิตร, ผู้สัมภาษณ์)
- มงคลรัตน์ ปิยะนนท์. (2551). สถานภาพและบทบาทขององค์กรสาธารณประโยชน์ในการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
และวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนอย่างยั่งยืน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- รัชฎาวรรณ โปธิพันธ์. (2548). การรับรู้ภาวะผู้นำและศักยภาพในการทำงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ในจังหวัด
จันทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาชุมชน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วรรณัน ทศโน. (23 ธันวาคม 2565). การพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครมูลนิธิประชาร่วมใจ. (ปรารณา วรณวิจิตร,
ผู้สัมภาษณ์)
- วินัยนันท์ เทพลักษณ์. (11 มกราคม 2566). การพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครมูลนิธิประชาร่วมใจ. (ปรารณา วรณวิจิตร,
ผู้สัมภาษณ์)
- ศุภรัตน์ รัตนมุขย์. (2544). “บัณฑิตอาสาสมัคร: ทางเลือกของการพัฒนาจิตสำนึกทางสังคม”. วารสารคณะกรรมการ
แห่งชาติว่าด้วยการศึกษาฯ สหประชาชาติ, 1(1), 33-37.
- ศุภักษร สนิทปู. (26 ธันวาคม 2565). การพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครมูลนิธิประชาร่วมใจ. (ปรารณา วรณวิจิตร,
ผู้สัมภาษณ์)
- สงศรี ชมภูวงศ์. (2554). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์, (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครศรีธรรมราช: วีพีเอส.
- สิทธิโชค ทับเพชร. (22 ธันวาคม 2565). การพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครมูลนิธิประชาร่วมใจ. (ปรารณา วรณวิจิตร,
ผู้สัมภาษณ์)
- สุขาวดี ชูมี. (11 มกราคม 2566). การพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครมูลนิธิประชาร่วมใจ. (ปรารณา วรณวิจิตร,
ผู้สัมภาษณ์)
- สุทธธณณ์ โอบอ้อม. (2557). การพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามแนวพระพุทธศาสนา.
ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุทธินันท์ จันทร์ประทุม. (19 ธันวาคม 2565). การพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครมูลนิธิประชาร่วมใจ. (ปรารณา
วรณวิจิตร, ผู้สัมภาษณ์)

การบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพสู่การพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีความสุข
ในยุคความปรกติถัดไป : กรณีศึกษาโรงเรียนเครือข่ายวิทยาคม
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด*
PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY MANAGEMENT TO CREATE HAPPY
LEARNING DEVELOPMENT IN THE NEXT NORMAL ERA : A CASE STUDY OF
THE KRUEWAIWITTAYAKOM SCHOOL UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE CHANTHABURI TRAT

วัชรินทร์ อุดหนองเลา*, เรียงวิชญ์ นิลโคตร, ธีรังกูร วรบำรุงกุล

Watcharin Audnonglao, Reongwit Nilkote, Theerangkoon Warabamrungskul

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จันทบุรี ประเทศไทย

Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University, Chanthaburi, Thailand

*Corresponding author Email: Watcharin1994bill@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพในยุคความปรกติถัดไป โรงเรียนเครือข่ายวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด 2) สังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขในยุคความปรกติถัดไป และ 3) เสนอแนวทางการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพสู่การพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีความสุขในยุคความปรกติถัดไป เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม เครื่องมือได้แก่แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 10 คน และแบบสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 5 คน เป็นการเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ตรวจสอบด้วยเทคนิคสามเส้า และนำเสนอเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพในยุคความปรกติถัดไปประกอบด้วย 1.1) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกันในการทำงานอย่างมีภาวะผู้นำ 1.2) มุ่งพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 1.3) การเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพแบบกัลยาณมิตร 1.4) พัฒนาการเรียนการสอนร่วมกันสู่วิถีปฏิบัติที่เป็นเลิศ และ 1.5) มีการสะท้อนผลการทำงานและแลกเปลี่ยนการปฏิบัติงาน 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขในยุคความปรกติถัดไป ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 2.1) ปัจจัยด้านครูผู้สอน 2.2) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม 2.3) ปัจจัยด้านผู้เรียน และ 2.4) ปัจจัยด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 3) แนวทางการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพสู่การพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีความสุขในยุคความปรกติถัดไป พบว่า มี 2 รูปแบบ ได้แก่ 3.1) แบบเป็นทางการ เป็นรูปแบบดำเนินงานตามขั้นตอนที่สถานศึกษากำหนด และ 3.2) แบบไม่เป็นทางการ เป็นรูปแบบการปฏิบัติงานแบบดูแลใจครูร่วมกันในสภาวะจำเป็น

คำสำคัญ: ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ, ความสุข, ความปรกติถัดไป

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the management of professional learning communities in the next normal era; 2) to synthesize factors that affect happy learning in the next normal era, and 3) to propose professional learning community management guidelines for the development of happy learning in the next normal era. It is qualitative research. Collect data with in-depth interviews, focus groups, and participatory observations. Tools include in-depth interviews, 10 key informants, and group discussions, 5 key informants. It is selective, content analysis, triangular investigation, and descriptive presentation. The results of the research showed that 1) the management of professional learning communities in the next normal era consisted of 1.1) having a shared vision to work with leadership, 1.2) aiming to develop the quality of learners, 1.3) learning for professional development in a friendly manner, 1.4) developing collaborative teaching and learning towards best practices, and 1.5) reflecting on work and exchanging performances. 2. Factors affecting happy learning in the next normal era consisted of 4 aspects: 2.1) teacher factor, 2.2) environment factor, 2.3) learner factor, and 2.4). organizing learning activity factor. And 3. Guidelines for the management of professional learning communities leading to happy learning development in the next normal era, it was found that there were 2 forms, namely 3.1) Formal form is a form of operation according to the procedures specified by the educational institution. And 3.2). Informal is a form of collaborative care for teachers in times of need.

Keywords: Professional Learning Community, Happiness, Next Normal

บทนำ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโควิด - 19 สร้างผลกระทบในการดำรงชีวิต การเรียน และการทำงานได้ส่งผลกระทบต่อสังคมไทย วิธีการดำเนินชีวิตในทุก ๆ ด้าน ทำให้ประชาชนทุกเพศทุกวัยจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้อยู่รอด ตั้งแต่การอยู่บ้าน และลดการเดินทาง ส่วนภาคธุรกิจ เช่น ร้านค้า ร้านอาหาร ศูนย์การค้า ธนาคาร ทั้งหมดต้องปรับตัว มีการเว้นระยะห่าง (Social distancing) การตรวจคัดกรอง การบันทึกการเข้าออก (Check in) สร้างมูลค่าความเสียหายทางเศรษฐกิจสูงกว่ากรณีของโรคซาร์ส (Sars) (สถาบันพระปกเกล้า, 2563) นอกจากนี้ ยังเกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำรงชีวิตของประชาชนและใช้ชีวิตตามแนวทางความปกติใหม่ (New Normal) เช่น การเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ และนำมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตกันมาก การปรากฏคำว่า Next Normal หรือความปกติถัดไปบ่งบอกถึง การใช้ชีวิตในรูปแบบใหม่ ของคนทุกวัยอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการปรับตัวกับสถานการณ์โควิด - 19 เพื่อความอยู่รอดจนเกิดเป็นความคุ้นชิน ทั้งวิถีคิด วิธีเรียนรู้ วิธีสื่อสาร และวิถีปฏิบัติ (เสกสรรค์ พันธบุณย์, 2565) แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (Professional Community Learning: PLC) เป็นเครื่องมือทางการศึกษาในการดำรงชีวิตที่ดีของบุคลากรทางการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 หัวใจสำคัญ คือ การเปลี่ยนบทบาทของครูจาก “การสอน” (Teacher) มาเป็น “ครูฝึก” (Coach) หรือครูผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Learning Facilitator) การเรียนรู้แบบปัจเจก (Individual Learning) มาเป็นการเรียนรู้แบบกลุ่ม (Team Learning) เปลี่ยนจากการแข่งขันมาเป็นการเน้นความร่วมมือ หรือช่วยเหลือแบ่งปัน และสร้างสังคมแห่งกาลยาณมิตรให้เกิดขึ้นในการเรียนรู้ (วิจารณ์ พานิช, 2559) เป็นกระบวนการสร้างการเปลี่ยนแปลงโดยเรียนรู้จากการปฏิบัติงานของกลุ่มบุคคลที่มาร่วมตัวกันเพื่อทำงาน

ร่วมกันและสนับสนุนซึ่งกันและกันโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ร่วมกันวางเป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียน ตรวจสอบ และสะท้อนผลการปฏิบัติงานทั้งในส่วนบุคคลและผลที่เกิดขึ้น โดยมุ่งเน้นและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ดังกล่าวข้างต้นนั้นจะเห็นได้ว่า ในบริบทของสถานศึกษาการดำเนินงานเพื่อพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษามีความจำเป็นจะต้องมีการนำกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพมาใช้ในการจัดการให้เกิดการทำงานแบบมีส่วนร่วมและดูแลซึ่งกันและกัน ทั้งความสัมพันธ์ระหว่างครูกับครู ครูกับนักเรียน และระหว่างนักเรียนกับนักเรียน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดเป้าหมายของการจัดการศึกษาอยู่ที่การพัฒนาทุกคนให้เป็น "คนเก่ง คนดี และมีความสุข" โดยมีการพัฒนาที่เหมาะสมกับช่วงวัย และเป็นไปตามศักยภาพ ความต้องการของสังคม ทั้งในด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และทักษะคุณธรรม และจิตสำนึกที่พึงประสงค์ และอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ส่งผลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาต้องหันมาให้ความสำคัญและความสนใจในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะดังกล่าว (สายรุ้ง ธิดา และคณะ, 2559) สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า "คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข และสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21" (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

จังหวัดจันทบุรี ตั้งอยู่ชายฝั่งทะเลด้านทิศตะวันออกของอ่าวไทย มีแนวชายฝั่งทะเลยาวประมาณ 87 กิโลเมตร อาณาเขตด้านทิศตะวันตกติดกับจังหวัดตราด และจังหวัดพระตะบอง ราชอาณาจักรกัมพูชา แนวเขตยาวประมาณ 86 กิโลเมตร (สำนักงานจังหวัดจันทบุรี, 2564) โรงเรียนเครือหวายวิทยาคมเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กตั้งอยู่เขตพื้นที่อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ได้มีการจัดการเรียนการสอนในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด - 19 ตามบริบทผู้เรียน ในปีการศึกษา 2565 โรงเรียนมีการประเมินความสุขของผู้เรียนพบว่า นักเรียนรู้สึกไม่สบายใจต่อการเรียนรู้สูงถึง 73 ราย ส่งผลทำให้สถานศึกษาจะต้องมีการปรับพฤติกรรม การอยู่ร่วมกันในโรงเรียนเพื่อความปลอดภัยควบคู่ไปกับสุขภาวะทางจิตใจของผู้เรียนและฟื้นฟูการเรียนการสอนพร้อมพัฒนาศักยภาพของครูผู้สอน (โรงเรียนเครือหวายวิทยาคม, 2564) การบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพเป็นแนวทางหนึ่งที่สำคัญ ในการบริหารจัดการในการเสริมศักยภาพและสร้างความสุขให้กับนักเรียนและบุคลากร

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาเรื่องการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพสู่การพัฒนาการเรียนรู้ที่มีความสุขในยุคความปรกติถัดไป : กรณีศึกษาโรงเรียนเครือหวายวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด โดยมุ่งหวังว่าผลการศึกษาจะเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพในยุคความปรกติถัดไป โรงเรียนเครือหวายวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด
2. เพื่อสังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ที่มีความสุขในยุคความปรกติถัดไป โรงเรียนเครือหวายวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด
3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพสู่การพัฒนาการเรียนรู้ที่มีความสุขในยุคความปรกติถัดไป โรงเรียนเครือหวายวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study Method) ซึ่งเป็นการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏการณ์หนึ่ง ๆ (One phenomena) ที่เน้นความชัดเจนเกี่ยวกับคุณลักษณะของกลุ่ม (ยาใจ พงษ์บริบูรณ์, 2553) ผู้วิจัยได้กำหนดการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) โดยการทบทวนวรรณกรรม ค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ หนังสือ ตำรา บทความ รายงาน สภาพบริบท และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลหลัก และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม เครื่องมือ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับบริบทสถานศึกษา การบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ คณะกรรมการสถานศึกษาฯ ผู้บริหารการศึกษา อดีตผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา นักเรียน และผู้ปกครองจำนวน 10 คน และแบบสนทนากลุ่มเกี่ยวกับการดำเนินการชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพสู่การพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีความสุข ผู้ให้ข้อมูลหลักคือ ครูผู้สอนจำนวน 5 คน

ขั้นตอนที่ 3 สังเคราะห์โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Context analysis) และตรวจสอบด้วยเทคนิคสามเส้า (triangulation technique)

ขั้นตอนที่ 4 นำเสนอเชิงพรรณนาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

ภาพที่ 1 การสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัย

1. ศึกษาการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพในยุคความปรกटัดไป โรงเรียนเครือข่ายวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม มีข้อค้นพบ 3 ประเด็น ดังนี้

1.1 ด้านบริบทของพื้นที่ บริบทของพื้นที่โรงเรียนเครือข่ายวิทยาคม ภูมิภาคที่ตั้งเป็นพื้นที่ราบเชิงเขาสลับเนินเตี้ย ๆ เป็นพื้นที่ชายแดนทางภาคตะวันออกของประเทศที่ติดกับกัมพูชา ประชาชนในพื้นที่ร้อยละ 90 ประกอบอาชีพเกษตรกรรมร้อยละ 5 ค้าขาย และเลี้ยงสัตว์ร้อยละ 2 ครอบคลุมพื้นที่ให้บริการทั้งหมด 11 หมู่บ้าน ประกอบด้วย บ้านมะรุ้ม บ้านคลองใหญ่ บ้านผักกาด บ้านเสียมจับ บ้านนา บ้านหนองบอน บ้านเครือข่าย บ้านโป่งน้ำร้อน บ้านสามสิบ และบ้านใหม่ เปิดการสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2564 (ข้อมูล 10 มิถุนายน 2564) มีนักเรียนทั้งหมด 180 คน และมีบุคลากรทั้งหมด 16 คน แบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 1 คน ข้าราชการครู 12 คน พนักงานราชการ 2 คน และพี่เลี้ยงเด็กพิเศษ จำนวน 1 คน

มีนักเรียนที่สัญชาติกัมพูชา จำนวน 11 คน และสัญชาติลาว จำนวน 1 คน จากการศึกษาศักยภาพและจุดเด่นของโรงเรียนตามทัศนะของครูและนักเรียนสะท้อนให้เห็นด้านการบริหารสถานศึกษาเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วม และให้ความสำคัญกับการแสดงออก และการเปิดกว้างสำหรับความคิดเห็นของคณะครูทั้งด้านการบริหาร และการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับศักยภาพของครูและความต้องการของผู้เรียน นอกจากนี้แล้วยังให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมกับชุมชน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับบริบทให้มากที่สุด ดังการสนทนาว่า

“โรงเรียนเปิดกว้างโดยเฉพาะการบริหารแบบมีส่วนร่วม ทุกคนมีความเท่าเทียมกันในการแสดงความคิดเห็น ทุกความคิดเห็นจะสรุปเป็นมติที่ประชุมนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นที่ยอมรับ ซึ่งเป้าหมายสูงสุดก็คือผู้เรียน” (ตัวแทนครูคนที่ 1, 2566)

ด้านการส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนพื้นฐาน ปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญคือโรงเรียนมีครูครบทุกกลุ่มสาระเทคโนโลยีสำหรับการเรียนการสอนมีความพร้อม รวมถึงแหล่งเรียนรู้สำหรับการสอนทักษะชีวิตที่พร้อมสามารถในการบูรณาการเทคโนโลยีและการระดมทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้งานเป็นระบบและมีความคล่องตัวสูง ดังการสนทนาว่า

“เครือข่ายมีคุณครูพร้อมทุกสาระ ครูมีความพร้อมที่จะพัฒนาตัวเองอยู่ตลอดเวลา ชุมชนรอบ ๆ โรงเรียนให้ความร่วมมือทั้งในด้านแหล่งเรียนรู้ การเป็นวิทยากรช่วยคณะครู การแนะนำเครือข่ายใหม่ ๆ ในชุมชนที่จะมาร่วมกันสนับสนุนโรงเรียน ทำให้มีกิจกรรมเยอะมาก และเด่น สร้างแรงจูงใจให้กับนักเรียนได้เป็นอย่างดี” (ตัวแทนครูคนที่ 2, 2566)

กล่าวได้ว่า โรงเรียนเครือข่ายวิทยาคมมีศักยภาพทั้งด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สังคมและวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ ศักยภาพด้านครู และการมีส่วนร่วมที่เป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนการจัดการเรียนที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและผู้เรียน

1.2 ด้านการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จากการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา และคณะครูให้ความสำคัญกับการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพโดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ส่งผลให้มีกรวางแผนรองรับรูปแบบการเรียนการสอนใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไปในยุคความปรกติถัดไป มีขั้นตอน ดังนี้ 1) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกันในการทำงานอย่างมีภาวะผู้นำ การมีวิสัยทัศน์ผู้นำภายในโรงเรียน โดยผู้บริหาร คณะครู นักเรียน และผู้ปกครองร่วมกันกำหนดบทบาทผ่านเวทีการประชุมผู้ปกครอง และการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติในโรงเรียน 2) มุ่งพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพทำให้ครูได้มาแลกเปลี่ยนแนวทางการปฏิบัติ ระดมความคิด และหาวิธีการใหม่ ๆ เพื่อปรับปรุงการสอนของตนเองและขับเคลื่อนความสำเร็จของนักเรียน อีกทั้งยังเป็นการสะท้อนเกี่ยวกับการปฏิบัติการสอน และผลลัพธ์ของนักเรียน 3) การเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพแบบกัลยาณมิตร กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพทุกสัปดาห์เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในทีม และเป็นการพัฒนาตนเองร่วมกันอย่างมีกัลยาณมิตร ซึ่งก่อให้เกิดความสุขในองค์กร 4) พัฒนาการเรียนการสอนร่วมกันสู่วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพภายในโรงเรียนและที่อื่น ๆ ส่งผลให้ครูมีโอกาสเรียนรู้จากกันและกันอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ และนำไปสู่วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศให้กับโรงเรียน และ 5) มีการสะท้อนผลการทำงานและแลกเปลี่ยนการปฏิบัติงาน การเรียนรู้จากคนอื่น ๆ ในวงชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพทำให้ครูสามารถไตร่ตรองถึงการปรับวิธีการสอน การปรับวิธีการปฏิบัติของตนเอง การยอมรับถึงความคิดเห็นที่แตกต่าง หลากหลายเป็นการเพิ่มโอกาสด้านคุณค่าต่อการทำงาน ขั้นตอนต่าง ๆ ข้างต้นต้องขับเคลื่อนและดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนจากการกำหนดวิสัยทัศน์จนถึงการสะท้อนผลการทำงาน และแลกเปลี่ยนการปฏิบัติงาน วงจรดังกล่าวจะทำให้ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพมีความสมบูรณ์แบบ ดังข้อสะท้อนจากสนทนากลุ่มว่า

“การประชุมและกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน จะเป็นแนวทางหนึ่งในการการพัฒนาตนเองของครู และนักเรียนให้มีความเป็นผู้นำในการชักพาให้คนอื่นกระทำการในทิศทางที่โรงเรียน หรือผู้บังคับบัญชาได้กำหนดเป้าหมายไว้ เป็นการฝึกให้ครูมีการแสดงออกทางความคิด กล้าที่จะนำเสนอมุมมองในการพัฒนางานร่วมกัน” (ตัวแทนครูคนที่ 1, 2566) และการสะท้อนจากการสัมภาษณ์เชิงลึกว่า

“ขั้นตอนทั้ง 5 จำเป็นจะต้องดำเนินงานให้ครบถ้วนครบ เพราะการขับเคลื่อน PLC ที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นจะต้องมีองค์ประกอบทั้งหมดจะนำไปสู่การสร้างการทำงานร่วมกันให้เกิดผลลัพธ์สูงสุดก็คือน่าจะเกิดประโยชน์กับนักเรียน” (ผู้บริหารสถานศึกษา, 2566)

1.3 การขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ จากการศึกษาพบว่า โรงเรียนมีรูปแบบการดำเนินงานด้วยกระบวนการ “4A - PLC” เป็นการประยุกต์ใช้หลักการศาสตร์แห่งพระราชชา เข้าใจ - เข้าถึง - พัฒนา มาปรับใช้ในการวิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางในการดำเนินงานร่วมกัน ประกอบด้วย 1) Analyze วิเคราะห์บริบทโรงเรียนด้วยการจัดตั้งกลุ่มแยกตามระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย และการร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหาที่กระทบต่อผู้เรียนหรือสิ่งที่ต้องการพัฒนาผู้เรียน 2) Apply จัดทำแผนการดำเนินงาน แยกเป็นกิจกรรมภายในห้องเรียนและกิจกรรมภายนอกห้องเรียน ครูจัดทำแผนงานการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ทั้งระบบสู่การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มุ่งเน้นการแก้ปัญหาภายในห้องเรียนโดยใช้กระบวนการการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) พัฒนาสื่อนวัตกรรม บริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก นิเทศเยี่ยมชั้นเรียนภายในกลุ่ม และการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน 3) Assessment การประเมินกิจกรรม มีการเผยแพร่ผลงานการจัดการเรียนการสอนผ่านช่องทางออนไลน์ และแผนเพจเฟซบุ๊กของครูผู้สอน และ 4) AAR (After Action Review : AAR) การทบทวน เป็นการทบทวนระหว่างการทำงานและบันทึกการมีส่วนร่วมในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Logbook) รายงานผู้บริหารทุกสัปดาห์ และนำเสนอรายงานสรุปผลการแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มเมื่อสิ้นภาคเรียน เป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโรงเรียน โดยแบ่งกลุ่มเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ต้องการพัฒนาเรื่องการพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีความสุขในสถานการณ์โควิด - 19 และกลุ่มระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ต้องการพัฒนาเรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) สามารถสรุปได้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงขั้นตอนการขับเคลื่อนงานสู่การปฏิบัติด้วยกระบวนการ “4A - PLC”

ขั้นตอนการขับเคลื่อน	จุดมุ่งหมาย	ผลลัพธ์ที่ต้องการ
1. Analyze วิเคราะห์บริบทโรงเรียน	ตั้งกลุ่มชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ และการร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหาที่กระทบต่อผู้เรียน	การเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหาเพื่อเตรียมวางแผนดำเนินงานพัฒนาผู้เรียนด้วยกัน
2. Apply จัดทำแผนการดำเนินงาน	การปรับประยุกต์ใช้วิธีการ แนวทาง และสร้างเครื่องมือในการพัฒนาผู้เรียน	ครูได้วิธีการในการพัฒนาผู้เรียนที่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน
3. Assessment การประเมินกิจกรรม	มีการประเมินผลการดำเนินการด้วยเทคนิควิธีการที่หลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียน	มีเครื่องมือในการวัดประเมินผลที่เกิดกับผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย เกิดนวัตกรรม และวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในการดำเนินงาน
4. AAR การทบทวน	การร่วมกันสะท้อนผลการดำเนินงานเพื่อปรับปรุง และพัฒนาการดำเนินงานในวงรอบถัดไป	การประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันบ่อยขึ้น และบันทึกการมีส่วนร่วมในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Logbook) เพื่อรายงาน

2. สังเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขในยุคความปรกฏถัดไป โรงเรียนเครือข่ายวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม พบ 2 ประเด็น ดังนี้

2.1 ทศนคติด้านความสุขในยุคความปรกติถัดไป ครูและนักเรียนเห็นว่า การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ได้ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตและการจัดการเรียนการสอน และความสุขของครูและนักเรียน อย่างไรก็ตามปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข ในยุคความปรกติถัดไปนั้นอย่างน้อย 2 ประการ คือ ทุนศักยภาพของโรงเรียนและทัศนคติเชิงบวกในการดำเนินชีวิต ทุนศักยภาพที่เป็นจุดแข็ง (Strengths) คือ การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่เปิดกว้างต่อการเสนอความคิด การมีส่วนร่วมกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมที่มีหลายหลาย สามารถสร้างสรรค์และพัฒนาการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียน ในส่วนของทัศนคติเชิงบวก ผู้บริหารและคณะครูให้ความสำคัญกับการปฏิสัมพันธ์กันภายในองค์กรว่าเป็นสิ่งสะท้อนความสุขของบุคลากร การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูได้มีโอกาสในการพัฒนาศักยภาพตนเองและสร้างสรรค์กิจกรรมส่งผลให้มีความสุขและสบายใจต่อการทำงาน ดังการสนทนากลุ่มว่า

“การสอนที่ไม่เน้นเนื้อหาวิชาการมากเกินไปจะทำให้ผู้เรียนรู้สึกอึดอัด เน้นทักษะและเทคนิคต่าง ๆ ที่นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เข้าใจบริบทนักเรียน หาลิงใหม่ ๆ ทันเหตุการณ์ที่นักเรียนสนใจมาปรับใช้” (ตัวแทนครูคนที่ 4, 2566)

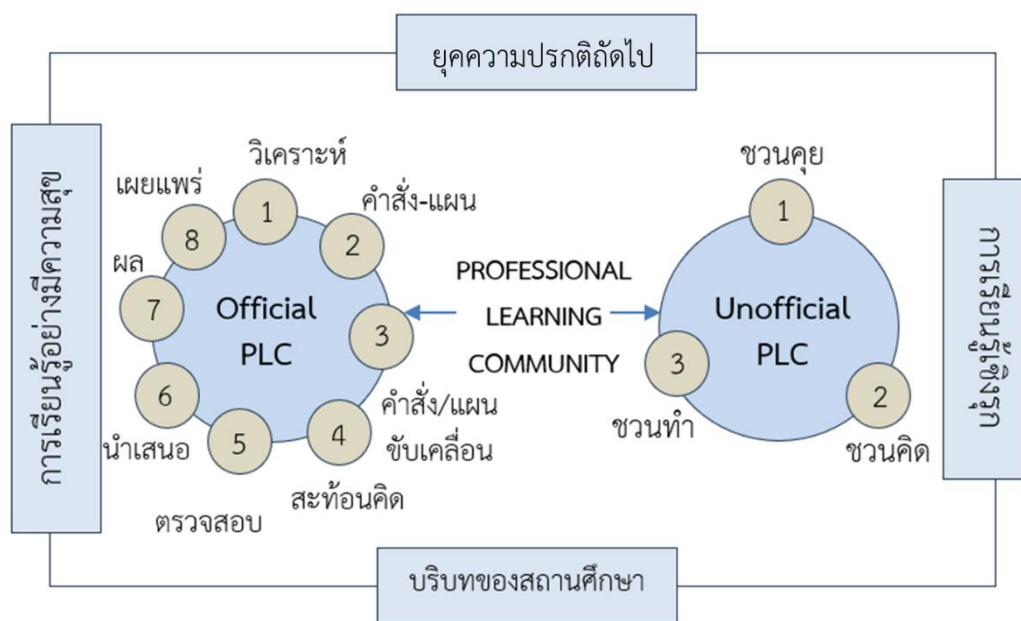
2.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในยุคความปรกติถัดไป จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขในยุคความปรกติถัดไป ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ปัจจัยด้านครูผู้สอน บทบาทครูเป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน ครูในโรงเรียนเครือข่ายวิทยาคมจะต้องมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องให้ความสำคัญกับบทบาทการเป็นโค้ช (coach) การวางบทบาทเป็นผู้อำนวยการเรียนรู้ (facilitator) สร้างบรรยากาศการเรียนรู้แบบร่วมกัน รวมถึงการเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจ และสร้างความท้าทายต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขให้กับผู้เรียน 2) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ความสามารถในการวิเคราะห์ถึงศักยภาพตามบริบทและสิ่งแวดล้อมและนำมาออกแบบเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ให้สอดคล้องกับความเป็นจริง และตรงกับความต้องการของผู้เรียน 3) ปัจจัยด้านผู้เรียน จะต้องเป็นผู้ที่กระตือรือร้น และค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง สร้างและพัฒนาไปสู่การเกิดองค์ความรู้ได้ด้วยตัวเองบนพื้นฐานประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ และจะต้องร่วมออกแบบและร่วมเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับสมาชิกในกลุ่มและครูผู้ดูแล และ 4) ปัจจัยด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เน้นการเรียนรู้เชิงรุก มุ่งพัฒนาทักษะการคิด การมีส่วนร่วม การสะท้อนความคิด และสามารถปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

3. เสนอแนวทางการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพสู่การพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีความสุข ในยุคความปรกติถัดไป โรงเรียนเครือข่ายวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด จาก การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม มีแนวทางปฏิบัติ 2 แบบ ได้แก่

3.1 แบบเป็นทางการ (Official PLC) ที่ดำเนินงานตามขั้นตอนที่สถานศึกษากำหนด ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์บริบท (Analyze) เป็นการจัดรวมกลุ่มเพื่อวิเคราะห์บริบท ปัญหา และประเด็นที่ต้องการพัฒนาตามหลักการศาสตร์แห่งพระราชฯ เข้าใจ - เข้าถึง - พัฒนา ขั้นตอนที่ 2 คำสั่ง/แผนการขับเคลื่อน PLC (Apply) เป็นการจัดทำคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อร่วมกันวางแผนการขับเคลื่อนตามประเด็นที่ต้องการ ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการจัดกิจกรรม PLC (Apply) เป็นการจัดกิจกรรมตามแผนการดำเนินงานทั้งในชั้นเรียนที่พัฒนาการเรียนการสอน และนอกชั้นเรียนที่พัฒนาทักษะ สมรรถนะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามแผนการขับเคลื่อน ขั้นตอนที่ 4 การสะท้อนคิด ผ่านชั่วโมง PLC (AAR) เป็นการร่วมกันสะท้อนการผลที่เกิดขึ้นทั้งระหว่างการดำเนินงานจนถึงสิ้นสุดการดำเนินงาน แล้วบันทึก Logbook ขั้นตอนที่ 5 ตรวจสอบ (Assess) เป็นการประเมินผลการดำเนินงาน หากสามารถจัดกิจกรรมได้เป็นไปตามแผนการดำเนินงานที่กำหนด ถือว่าเป็นความสำเร็จในการขับเคลื่อน แต่หากไม่เป็นไปตามที่กำหนดจะต้องมีการกลับไปปรับปรุงขั้นตอนการจัดกิจกรรมต่อไป ขั้นตอนที่ 6 นำเสนอและสรุปรายงาน (Assess) เป็นการนำผลการพัฒนามาเสนอในสถานศึกษาผ่านเวที

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และจัดทำรายงานสรุปความสำเร็จ ขั้นตอนที่ 7 ผลจากการขับเคลื่อน PLC (Assess) ก่อให้เกิดเครื่องมือในการพัฒนางานครั้งต่อไป เช่น ชี้นงาน วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) และนวัตกรรมครูผู้สอน และขั้นตอนที่ 8 การเผยแพร่ผลงาน (Assess) คือ การนำความสำเร็จที่เกิดจากการขับเคลื่อน PLC ไปเผยแพร่เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียง

3.2 แบบไม่เป็นทางการ (Unofficial PLC) คือ การปฏิบัติงาน PLC แบบดูแลใจครูร่วมกันในสภาวะจำเป็น เป็นแนวทางที่สามารถทำได้รวดเร็วขึ้น รวมถึงการสร้างบรรยากาศในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะมีความเป็นกันเองมากขึ้น เช่น การใช้ภาษาถิ่นในการสนทนา สร้างความเป็นกันเองยิ่งขึ้น มีขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ชวนคุย (Analyze, AAR) เป็นการเปิดบรรยากาศการทำงานร่วมกันอย่างเข้าใจ การสำรวจสุข - ทุกข์ การเสริมแรง และการเล่าการดำเนินงานและรับการสะท้อนผลในการปฏิบัติตนและทำงานที่ผ่านมา ขั้นตอนที่ 2 ชวนคิด (Apply) คือ การรับรู้ปัญหาหรือประเด็นที่ต้องการพัฒนาร่วมกันมาคิดเป็นแผนการทำงานอย่างง่าย การค้นหาตัวอย่างรูปแบบที่ประสบผลสำเร็จ และร่วมกันตัดสินใจเลือกวิธีการพัฒนาร่วมกัน ขั้นตอนที่ 3 ชวนทำ (Assess) คือ การนำวิธีการที่เห็นตรงกันมาร่วมออกแบบกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาตามประเด็นที่ต้องการพัฒนา ร่วมกันจำลองการดำเนินงานจัดกิจกรรมก่อนที่จะนำไปพัฒนากิจกรรมจริง เพื่อตรวจสอบแผนการทำงานให้ได้วิธีการดำเนินงานที่ดีที่สุด โดยมีฐานคิดว่า “เพราะครูผู้สอนต้องมีความสุขก่อน ผู้เรียนจึงจะมีความสุขตาม” สามารถสรุปแนวทางการเรียนรู้อย่างมีความสุขในยุคความปรกฏติถัดไปได้ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพสู่การพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีความสุขในยุคความปรกฏติถัดไป

อภิปรายผล

1. การบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพในยุคความปรกฏติถัดไป โรงเรียนเครือข่ายวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตรีตรา พบว่า การบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ ในยุคความปรกฏติถัดไปประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์ร่วมกันในการทำงานอย่างมีภาวะผู้นำ มุ่งพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิชาชีพแบบกัลยาณมิตร พัฒนาการเรียนการสอนร่วมกันสู่วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ และมีการสะท้อนผลการทำงานและแลกเปลี่ยนการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของดูโฟร์ และคณะ (DuFour, R. et al., 2010)

ที่ได้สรุปแนวคิดไว้ว่า การรวมกลุ่มบุคคลที่มีเป้าหมายเดียวกัน และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการพัฒนา ผู้เรียน และพัฒนาการทำงานร่วมกัน เกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพภายในโรงเรียน และนำไปสู่การบริหาร ชุมชนแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษาที่มีคุณภาพ อีกทั้งยังมีการศึกษาของ วคินี รุ่งเรือง ที่ได้ศึกษาพบว่า องค์ประกอบของชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพมีองค์ประกอบ คือ 1) การมีวิสัยทัศน์ บรรทัดฐาน ค่านิยม วัฒนธรรมการทำงาน และความเป็นผู้นำร่วมกัน 2) การมีการมุ่งเน้นที่ผลลัพธ์ ผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และ การเรียนรู้ของครูทั้งระดับบุคคล และระดับกลุ่ม 3) การมีการค้นหาแนวทางการดำเนินงาน วิธีปฏิบัติที่ดี มีเงื่อนไข ที่สนับสนุนการเรียนรู้ และประยุกต์ใช้ความรู้ร่วมกันเกี่ยวกับการเรียนการสอน 4) การมีความรับผิดชอบ และ ความมุ่งมั่นในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และ 5) การมีการสะท้อนผลการทำงานและการแลกเปลี่ยนการปฏิบัติ (วคินี รุ่งเรือง, 2562)

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขในยุคความปรกติถัดไป โรงเรียนเครือข่ายวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขในยุค ความปรกติถัดไป ประกอบด้วย 4 ด้าน ที่สำคัญ คือ ปัจจัยด้านครูผู้สอน ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ปัจจัยด้านผู้เรียน และปัจจัยด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นไปตามผลการวิจัยของ กรองทิพย์ นาควิเชตร และคณะ พบว่า เรื่อง การพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การส่งเสริมความสุข ในการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม พบว่า มีปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ 4 ด้าน ประกอบด้วยปัจจัยด้านผู้สอน ปัจจัย ด้านสิ่งแวดล้อม ปัจจัยด้านผู้เรียน และปัจจัยด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (กรองทิพย์ นาควิเชตร และคณะ, 2564) อีกทั้งยังมีการศึกษาของ Sergiojanni ได้กล่าวว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพเป็นการปฏิรูปการศึกษาจาก ห้องเรียนที่เล็กที่สุด แต่เป็นจุดสำคัญที่สุดที่ใกล้ชิดกับนักเรียน สร้างการเปลี่ยนแปลงให้การเรียนรู้ของเด็ก โดยครู ต้องเป็นผู้ลงมือกระทำเองและเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งเป็นการรวมตัวที่เน้นปฏิสัมพันธ์และลดความโดดเดี่ยวของครูใน โรงเรียนในการทำงานเพื่อปรับปรุงผลการเรียนของนักเรียน (Sergiojanni, T.J., 1994) และสอดคล้องกับ ขวลิขิต ชูกำแพง กล่าวว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพเป็นการรวมตัวกันของผู้บริหารและครูในการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งต้องเริ่มจาก การมองเห็นคุณค่า วิสัยทัศน์ การเรียนรู้ และการนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้อย่างสร้างสรรค์ (ขวลิขิต ชูกำแพง, 2565)

3. แนวทางการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพสู่การพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีความสุขในยุคความ ปรกติถัดไป โรงเรียนเครือข่ายวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด พบว่า มี 2 รูปแบบ คือ แบบเป็นทางการ (Official PLC) เป็นรูปแบบดำเนินงานตามขั้นตอนที่สถานศึกษากำหนด และแบบไม่เป็นทางการ (Unofficial PLC) เป็นรูปแบบการปฏิบัติงานแบบดูแลใจครูร่วมกันในสภาวะจำเป็น ผลการดำเนินงานดังกล่าว เป็นไปตามผลการวิจัยของ วิริววรรณ เพ็ชรนาวา และทิพย์วรรณ สุขใจรุ่งวัฒนา พบว่า แนวทางการพัฒนาชุมชน แห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในสหวิทยาเขตวิภาวดีกรุงเทพฯ ซึ่งได้แก่ ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพของครู นโยบายการบริหารของผู้นำ วัฒนธรรมองค์กรแห่งกัลยาณมิตรมี การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และการสร้างค่านิยมและวิสัยทัศน์ร่วมกันของครูและผู้บริหาร (วิริววรรณ เพ็ชรนาวา และทิพย์วรรณ สุขใจรุ่งวัฒนา, 2564) และการศึกษาของ ขวลิขิต ชูกำแพง กล่าวว่า หลักของกระบวนการชุมชนแห่ง การเรียนรู้เชิงวิชาชีพเน้นการไว้เนื้อเชื่อใจต่อกัน การมีสัมพันธภาพที่ดีในวงสนทนา กิจกรรมทั้งหลายทั้งมวลใน PLC เป็นต้น กิจกรรมทั้งหมดมีเป้าหมายสำคัญเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครูให้สู่ผู้เรียนอย่างแท้จริง (ขวลิขิต ชูกำแพง, 2565)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาค้นคว้าได้สะท้อนให้เห็นว่าการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพสู่การพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีความสุขจำเป็นต้องมีดำเนินการแบบมีส่วนร่วมจากผู้ที่เกี่ยวข้องในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อสะท้อนผลการดำเนินงาน และหาแนวทางในการพัฒนางานให้เกิดความต่อเนื่องในสถานศึกษา และเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างความสุขในองค์กรต่อไป ควรมีการสนับสนุนและการส่งบุคลากรเข้าร่วมการอบรมเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ และการสร้างความสุขต่อการจัดการเรียนรู้ให้มากขึ้น จะเป็นแนวทางสำคัญในการเสริมศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ในยุคความปรกติถัดไปให้ได้ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาวิจัยและพัฒนาแนวทางการเสริมศักยภาพกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพในการพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีความสุข เพื่อให้เข้าถึงความต้องการในการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เสกสันต์ พันธุ์บุญมี. (2565). Digital Transformation จาก New Normal สู่ Next Normal. เรียกใช้เมื่อ 12 ธันวาคม 2565 จาก <https://www.depa.or.th/th/article-view/digital-transformation-new-normal-next-normal>.
- โรงเรียนเครือข่ายวิทยาคม. (2564). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self-Assessment Report: SAR) ปีการศึกษา 2564. จันทบุรี: โรงเรียนเครือข่ายวิทยาคม.
- กรองทิพย์ นาควิเชตร และคณะ. (2564). การพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การส่งเสริมความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม. วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย (สสอท.), 27(1), 48 - 62.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). คู่มือการอบรมการขับเคลื่อนกระบวนการ: PLC (Professional Learning Community) “ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ” สู่สถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- ชวลิต ชูกำแพง. (2565). ชุมชนแห่งการเรียนรู้สู่การวิจัยในชั้นเรียน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ตัวแทนครูคนที่ 1. (10 มิถุนายน 2566). การบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพสู่การพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีความสุขในยุคความปรกติถัดไป : กรณีศึกษาโรงเรียนเครือข่ายวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด. (วัชรินทร์ อุดหนองเลา, ผู้สัมภาษณ์)
- ตัวแทนครูคนที่ 2. (14 มิถุนายน 2566). การบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพสู่การพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีความสุขในยุคความปรกติถัดไป : กรณีศึกษาโรงเรียนเครือข่ายวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด. (วัชรินทร์ อุดหนองเลา, ผู้สัมภาษณ์)
- ตัวแทนครูคนที่ 4. (14 มิถุนายน 2566). การบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพสู่การพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีความสุขในยุคความปรกติถัดไป : กรณีศึกษาโรงเรียนเครือข่ายวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด. (วัชรินทร์ อุดหนองเลา, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้บริหารสถานศึกษา. (14 มิถุนายน 2566). การบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพสู่การพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีความสุขในยุคความปรกติถัดไป : กรณีศึกษาโรงเรียนเครือข่ายวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด. (วัชรินทร์ อุดหนองเลา, ผู้สัมภาษณ์)
- ยาใจ พงษ์บริบูรณ์. (2553). การศึกษาแบบกรณีศึกษา: Case Study. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 33(4), 42 - 50.

- วคินี รุ่งเรือง. (2562). รูปแบบการพัฒนาครูโดยใช้การพัฒนาบทเรียนร่วมกันผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพที่ส่งเสริมศิลปะการสอนของครู. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 23(1), 264 - 282.
- วิจารณ์ พานิช. (2559). บันทึกชีวิตครูสู่ชุมชนการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสยามกัมมาจล.
- วิราวรรณ เพ็ชรนาวา และทิพย์วรรณ สุขใจรุ่งวัฒนา. (2564). แนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในสหวิทยาเขตวิภาวดี กรุงเทพมหานคร. วารสาร มจร การพัฒนาสังคม, 6(2), 93 - 107.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2563). จากวิกฤตสู่โอกาสของสังคมไทยในยุค COVID-19. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- สายรุ้ง ธิตา และคณะ. (2559). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตวิทยาเชิงบวก เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีความสุข สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 5(2), 147 - 163.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานจังหวัดจันทบุรี. (2564). แผนพัฒนาจังหวัดจันทบุรี พ.ศ. 2566 - 2570. จันทบุรี: สำนักงานจังหวัดจันทบุรี.
- DuFour, R. et al. (2010). Learning by Doing: A Handbook for Professional Learning Communities at Work. (2nd ed.). Bloomington: Solution Tree.
- Sergiovanni, T.J. (1994). Building Community in Schools. San Francisco: Josey - Bass Press.

ขนาดและส่วนประกอบร่างกายของนักกีฬาเทควันโดเยาวชนที่มีความสามารถสูง*

BODY DIMENSIONS AND BODY COMPOSITION
OF HIGH - TALENTED YOUTH TAEKWONDO ATHLETES

รังษฤษฏ์ จำเรียม*, ไพโรจน์ สว่างไพโร, ปัญญา อินทเจริญ, นาคิน คำศรี, รดomyos Matjur

Rangsarit Jamrem, Pairot Sawangpai, Panya Intacharoen, Nakin Kumsree, Radomyos Matjur

คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยบูรพา ชลบุรี ประเทศไทย

Faculty of Sport Science, Burapha University, Chonburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: rangsaritj@go.buu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาขนาดและส่วนประกอบของร่างกาย และเพื่อเปรียบเทียบขนาดและส่วนประกอบของร่างกายของนักกีฬาเทควันโด ในระดับเยาวชนที่มีความสามารถสูงและนักกีฬาเทควันโดทั่วไป การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างมี จำนวน 120 คน ได้แก่ นักกีฬาเทควันโดสายดำของตัวแทนจังหวัดกรุงเทพมหานครและนักกีฬาเทควันโดทั่วไปสายสี แบ่งเป็น นักกีฬาชาย 60 คนและนักกีฬาหญิง 60 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง ทำการวัดส่วนสูง น้ำหนัก ความยาวแขน ความยาวขา ปริมาณไขมันในร่างกาย โดยวิเคราะห์ด้วยสถิติ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน T - test ผลการวิจัย พบว่า

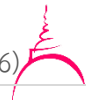
- 1) ค่าเฉลี่ยของส่วนสูงของกลุ่มนักกีฬา เทควันโดความสามารถสูงระดับสายดำกับสายสีทั้งนักกีฬาชาย ($\bar{X} = 174.37 \pm 3.97$) และนักกีฬาหญิง ($\bar{X} = 167.87 \pm 4.70$) มีส่วนสูงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
- 2) ค่าเฉลี่ยของปริมาณไขมัน ในร่างกายของกลุ่มนักกีฬาเทควันโดความสามารถสูงระดับสายดำกับสายสีทั้งนักกีฬาชาย ($\bar{X} = 13.38 \pm 4.44$) และนักกีฬาหญิง ($\bar{X} = 14.79 \pm 5.68$) มีปริมาณไขมันในร่างกายแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05
- 3) ค่าเฉลี่ยของความยาวแขนของกลุ่มนักกีฬาเทควันโดความสามารถสูงระดับสายดำทั้งนักกีฬาชาย ($\bar{X} = 173.86 \pm 4.11$) และนักกีฬาหญิง ($\bar{X} = 166.83 \pm 5.10$) มีความยาวแขนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
- 4) ค่าเฉลี่ยของความยาวขาทั้ง 2 ข้างของกลุ่มนักกีฬาเทควันโดความสามารถสูงระดับสายดำกับสายสีทั้งนักกีฬาชาย (ข้างถนัด $\bar{X} = 91.20 \pm 4.78$, ข้างไม่ถนัด $\bar{X} = 90.16 \pm 4.82$) และนักกีฬาหญิง (ข้างถนัด $\bar{X} = 86.03 \pm 4.28$, ข้างไม่ถนัด $\bar{X} = 86.00 \pm 4.53$) มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ขนาดและส่วนประกอบร่างกาย, นักกีฬาเทควันโด, มนุษยมิติ

Abstract

This research was aimed to study the body dimensions and body composition and comparing sizes and body composition of high - talented youth taekwondo athletes. This was quantitative research. Samples used in this research were 120 black belt taekwondo athletes from Bangkok representatives and taekwondo general athletes. They were divided into 60 male

* Received October 19, 2023; Revised October 22, 2023; Accepted October 30, 2023

athletes and 60 female athletes by purposive sampling. After measuring height, weight, arm length, leg length, and body fat mass. Using analyzed with average, standard deviation, independent t - test it was found that 1) The average height of taekwondo athletes in black belt and colors belt; both male athletes ($\bar{x} = 174.38 \pm 3.97$) and female athletes ($\bar{x} = 167.87 \pm 4.70$), were significantly different at the level of .05. 2) The average body fat mass of taekwondo athletes in black belt and colors belt; both male athletes ($\bar{x} = 13.38 \pm 4.44$) and female athletes ($\bar{x} = 14.79 \pm 5.68$), were significantly different at the level of .05. 3) The average arm length of taekwondo athletes in black belt and colors belts; both male athletes ($\bar{x} = 173.86 \pm 4.11$) and female athletes ($\bar{x} = 166.83 \pm 5.10$), were significantly different at the level of .05. 4) The average leg length on both side of legs of taekwondo athletes in black belt and color belt; both male athletes (dominant side: $\bar{x} = 91.20 \pm 4.78$, non - dominant side: $\bar{x} = 90.16 \pm 4.82$) and female athletes (dominant side: $\bar{x} = 86.03 \pm 4.28$, non - dominant side: $\bar{x} = 86.00 \pm 4.53$), were significantly different at the level of .05.

Keywords: Body Dimension and Body Composition, Taekwondo Athlete, Anthropometry

บทนำ

กีฬาเทควันโดเป็นกีฬาสากลในประเภทกีฬาต่อสู้ที่มีความนิยมเล่นกันอย่างแพร่หลาย โดยในปัจจุบันสหพันธ์เทควันโดโลก (World Taekwondo Federation) มีประเทศสมาชิกทั้งหมดกว่า 206 ประเทศทั่วโลก (World Taekwondo, 2020) อีกทั้ง เป็นกีฬาที่บรรจุอยู่ในการแข่งขันมหกรรมกีฬาระดับนานาชาติ ทั้งในระดับโอลิมปิกเกมส์ เอเชียนเกมส์ ซีเกมส์ รวมทั้งการแข่งขันระดับนานาชาติรายการต่าง ๆ ที่มีการแข่งขันกีฬาเทควันโด โดยเฉพาะ ได้แก่ กีฬาเทควันโดชิงแชมป์โลก กีฬาเทควันโดชิงแชมป์เอเชีย เป็นต้น โดยนักกีฬาไทยคนแรกที่สามารถคว้าเหรียญทองในการแข่งขันโอลิมปิกเกมส์ ปี 2021 ณ กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น คือ นางสาวพาณิภัท วงศ์พัฒนกิจ และจากผลงานที่ผ่านมาปัจจุบันกีฬาเทควันโดถือเป็นกีฬาที่เป็นกีฬาความหวังเหรียญทองในมหกรรมการแข่งขันระดับนานาชาติ ทั้งในระดับซีเกมส์ เอเชียนเกมส์ และโอลิมปิกเกมส์ โดยการกีฬาแห่งประเทศไทยได้ให้กีฬาเทควันโดเป็นกีฬาความหวังเหรียญ และสมาคมกีฬาเทควันโดแห่งประเทศไทยมีวิสัยทัศน์ที่จะพัฒนานักกีฬาสู่ความเป็นเลิศในระดับนานาชาติเช่นกัน ซึ่งได้วางแผนระยะยาวด้านการพัฒนาศักยภาพของนักกีฬาและการส่งเสริมในด้านต่าง ๆ ทั้งในเรื่องของการจัดการแข่งขัน เพื่อให้ให้นักกีฬาได้สร้างสมประสบการณ์และประลองฝีมือ โดยการกีฬาแห่งประเทศไทยได้เห็นความสำคัญได้จัดให้มีการแข่งขันกีฬาเทควันโดทั้งในการแข่งขันกีฬาเยาวชนแห่งชาติ และการแข่งขันกีฬาแห่งชาติ ส่วนสมาคม เทควันโดแห่งประเทศไทยได้จัดให้มีการแข่งขันชิงแชมป์ประเทศไทยในทุก ๆ ปี ซึ่งสมาคมเทควันโดแห่งประเทศไทยได้ค้นหาและได้มีการคัดเลือกนักกีฬามืออาชีพจากนักกีฬาที่มีความพรสวรรค์ โดยคัดเลือกจากผลงาน เหรียญทอง เหรียญเงิน และเหรียญทองแดง ในแต่ละรุ่นน้ำหนักการแข่งขันในดังกล่าว โดยนำนักกีฬามาร่วมเก็บตัวฝึกซ้อม และนำมาคัดออกอีกครั้ง โดยการประเมินจากทีมผู้ฝึกสอน โดยดูจาก ผลการแข่งขัน ศักยภาพของนักกีฬา และรูปร่าง สัดส่วนร่างกายที่ได้เปรียบในแต่ละรุ่น เพื่อให้ได้นักกีฬาที่มีศักยภาพ และมีโอกาสที่จะไปคว้าชัยชนะในการแข่งขันในระดับนานาชาติ เพื่อทดแทนนักกีฬารุ่นพี่ต่อไป จากกติกาเทควันโดที่มีการเปลี่ยนไปใช้เกราะอิเล็กทรอนิกส์นั้น พรสวรรค์ของนักกีฬา และสัดส่วนร่างกายที่เหมาะสมนั้นถือว่ามีผลต่อความสำเร็จในการแข่งขันเป็นอย่างมาก

ในการประเมินนักกีฬาที่มีพรสวรรค์นั้น Hoare, D.G. ได้กล่าวถึง กระบวนการในการคัดแยกนักกีฬาระดับเยาวชน ด้วยการใช้การทดสอบคัดเลือกคุณลักษณะทางด้านร่างกาย ด้านสรีรวิทยา และด้านทักษะกีฬา

เพื่อใช้ในการจำแนกศักยภาพ ของนักกีฬาระดับเยาวชนเพื่อความสำเร็จในกีฬาที่เลือก (Hoare, D.G., 2001) และ ทวีศิลป์ คำนวน ได้กล่าวถึง การประเมินเกี่ยวกับการบ่งชี้ นักกีฬาที่มีความสามารถพิเศษว่ามี 4 ด้าน ดังนี้ 1) ลักษณะทางร่างกาย เช่น การวัดขนาด รูปร่าง สัดส่วน ส่วนประกอบของร่างกาย 2) การประเมินความสามารถ เช่น ความเร็ว ระยะทาง เวลา คะแนน 3) การประเมินทางจิตวิทยา เช่น แรงจูงใจ ความตั้งใจ การผ่อนคลาย 4) การประเมินทางการแพทย์ (ทวีศิลป์ คำนวน, 2565) เช่น โครงสร้างกล้ามเนื้อ เนื้อเยื่อ เส้นใยกล้ามเนื้อ ซึ่งสอดคล้องกับ รั้งสฤษฎ์ จำเริญ ได้กล่าวถึง การบ่งชี้ นักกีฬาเทควันโดที่มีความสามารถพิเศษในระดับเยาวชน 4 ด้าน คือ 1) ความสามารถพิเศษด้านสรีรวิทยา ในด้านมนุษยมิติและด้านสมรรถภาพทางกาย 2) ความสามารถพิเศษด้านทักษะ 3) ความสามารถพิเศษด้านความสามารถในการแข่งขัน และ 4) ความสามารถพิเศษด้านจิตวิทยา (รั้งสฤษฎ์ จำเริญ, 2558) ซึ่งจะเห็นได้ว่า ในการคัดเลือกนักกีฬาที่มีพรสวรรค์หรือมีความสามารถพิเศษนั้น จะต้องมีการประเมินทางด้านรูปร่าง สัดส่วน ส่วนประกอบของร่างกาย ซึ่งสอดคล้องกับ ศักดิ์ชาย พิทักษ์วงศ์ กล่าวว่า มนุษยมิติเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญมาก ในการแข่งขันเทควันโดเพราะมีส่วนในการได้เปรียบเสียเปรียบกันในการทำคะแนน ในการคัดเลือกนักกีฬาเทควันโดเพื่อที่จะให้มีความสำเร็จนั้นควรดูจาก รูปร่างสัดส่วน ความสูง ขายาว แขนยาว เป็นต้น (ศักดิ์ชาย พิทักษ์วงศ์, 2557) และ ทวีศิลป์ คำนวน ว่า ปัจจุบันเนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงของกติกากีฬารูปแบบของเกราะ อิเล็กทรอนิกส์ ทำให้มีการได้เปรียบและเสียเปรียบในด้านของส่วนสูงและน้ำหนัก นักกีฬาที่ถือว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถและมีโอกาสที่จะชนะสูงในทั่วโลก ปัจจุบันจะต้องมีความได้เปรียบในด้านของส่วนสูง มีขาและแขนที่ยาว เช่นนักกีฬาระดับโลกอย่าง ลี แดฮุน นักกีฬาทีมชาติเกาหลีใต้ ที่ได้เปรียบในเรื่องรูปร่าง มีความอ่อนตัวและความแข็งแรงสูงมาก สามารถยกขาต่าง ถีบบน ถีบล่างได้ เป็นต้น เพื่อให้ได้เปรียบในการทำคะแนน แต่ต้องเป็นเด็กที่สูงแล้วต้องคล่องแคล่ว แข็งแรงได้เหมือนกับคนที่มีความสูงต่ำ ๆ ลงมา จะต้องเป็นคนที่ไม่เคลื่อนไหวได้เร็วเป็นคนที่เตะเร็ว (ทวีศิลป์ คำนวน, 2565) และสอดคล้องกับ ชัชวาล ขาวละออ ได้กล่าวว่า การจะคัดเลือกนักกีฬาทีมชาติสักคนนั้นอย่างแรกที่ต้องพิจารณา คือ ส่วนสูงที่มีความได้เปรียบในรุ่นน้ำหนักนั้น ๆ จะต้องมีส่วนของช่วงแขนและช่วงขาที่ยาว เพื่อให้ได้เปรียบในการเตะเพื่อในการทำแต้มและในการป้องกัน จะต้องมีความแข็งแรง และความคล่องตัวสูง และสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ เนื่องจากกีฬาเทควันโดเป็นกีฬาที่ต้องแข่งภายในวันเดียวและหลายรอบการแข่งขัน นักกีฬาจะต้องมีความอดทนทั้งในการซ้อมและการแข่งขัน (ชัชวาล ขาวละออ, 2565) ส่วนในกีฬาอื่น ๆ นั้นขนาดร่างกายของนักกีฬามีความสำคัญมากต่อการแข่งขันกีฬา อันได้แก่ น้ำหนัก ส่วนสูง ความยาวแขน ความยาวขา ซึ่งจะทำให้เกิดความได้เปรียบคู่ต่อสู้เช่น บาสเกตบอล วอลเลย์บอล กระโดดสูง เป็นต้น โดยในการศึกษาของ Kazemi et al. ได้ศึกษาข้อมูลนักกีฬาผู้ที่ได้เหรียญรางวัลในกีฬาโอลิมปิกเกมส์ในปี 2008 พบว่า นักกีฬาชายมีความสูงเฉลี่ย 1.83 ± 0.09 เมตร น้ำหนักเฉลี่ย 74.92 ± 14.65 กิโลกรัม ดัชนีมวลกายเฉลี่ย 22.01 ± 2.64 กก./ชม² และนักกีฬาหญิงมีความสูงเฉลี่ย 1.68 ± 0.08 เมตร น้ำหนักเฉลี่ย 59.85 ± 9.44 กิโลกรัม ดัชนีมวลกายเฉลี่ย 21.0 ± 2.36 กก./ชม. 2 (Kazemi, M. et al., 2010)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ปัจจัยทางด้านมนุษยมิติถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญในการนำข้อมูลมาใช้ในการค้นหา คัดเลือกนักกีฬา เพื่อที่จะนำมาใช้ในการพัฒนากีฬาเทควันโดในระยะยาวให้ประสบความสำเร็จในระดับนานาชาติ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาขนาดรูปร่าง และองค์ประกอบร่างกายในนักกีฬาเทควันโดระดับเยาวชน โดยในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในนักกีฬาเทควันโดระดับสายดำ ที่เป็นตัวแทนของจังหวัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นนักกีฬาที่มีความสามารถสูง เพราะได้ผ่านการคัดเลือกเป็นตัวแทนจังหวัด ทำให้ได้ทราบถึงข้อมูลขนาดรูปร่างและองค์ประกอบร่างกายของนักกีฬาระดับสายดำที่มีความสามารถสูง เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการคัดเลือกนักกีฬาที่มีความสามารถสูง สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาเสริมสร้างขนาดรูปร่าง หรือส่วนประกอบร่างกายให้มีความสอดคล้องกับผลสัมฤทธิ์ในการแข่งขัน และยังเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์

ต่อผู้ฝึกสอนในฝึกซ้อม เพื่อพัฒนานักกีฬาระยะยาวส่งผลกระทบต่อการพัฒนาศักยภาพของนักกีฬาเทควันโดของประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาขนาดและส่วนประกอบของร่างกายของนักกีฬาเทควันโดในระดับเยาวชนที่มีความสามารถสูง
2. เพื่อเปรียบเทียบขนาดและส่วนประกอบของร่างกายของนักกีฬาที่มีความสามารถสูงและนักกีฬาเทควันโดทั่วไป

วิธีดำเนินการวิจัย

วิจัยเรื่อง ขนาดและส่วนประกอบร่างกายของนักกีฬาเทควันโดเยาวชนที่มีความสามารถสูงการวิจัยมีรูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการวิจัยครั้งนี้ได้ผ่านการพิจารณาทางจริยธรรมจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา (HS021/2564)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักกีฬาเทควันโดระดับสายดำและสายสีในรุ่นเยาวชน 15 - 17 ปี จังหวัดกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่าง นักกีฬาเทควันโดความสามารถสูง ชาย จำนวน 30 คน และหญิง จำนวน 30 คน อายุระหว่าง 15 - 17 ปี มีคุณวุฒิระดับสายดำตั้ง 1 ขึ้นไป โดยเป็นตัวแทนนักกีฬาจังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง และกลุ่มตัวอย่างนักกีฬาเทควันโดทั่วไป ชายจำนวน 30 คน และหญิง จำนวน 30 คน อายุระหว่าง 15 - 17 ปี มีคุณวุฒิระดับสายสี โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบทดสอบมาตรฐาน ได้แก่ แบบทดสอบความยาวช่วงแขน (Arm span) (สายวัดความยาว หน่วยเป็นเซนติเมตร) แบบทดสอบวัดความยาวช่วงขา (Leg length) (สายวัดความยาว หน่วยเป็นเซนติเมตร) เครื่องชั่งน้ำหนักหน่วยเป็นกิโลกรัม เครื่องวัดส่วนสูงหน่วยเป็นเซนติเมตร

เครื่องวัดเปอร์เซ็นต์ไขมันในร่างกายยี่ห้อ Tanita และแบบบันทึกขนาดและส่วนประกอบของร่างกาย โดยมีกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ศึกษาวิธีการทดสอบวัดขนาดและส่วนประกอบของร่างกาย ได้แก่ การชั่งน้ำหนัก การวัดส่วนสูง การวัดความยาวแขน การวัดความยาวขา และการวัดปริมาณไขมันในร่างกาย และศึกษาวิธีการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์การทดสอบอย่างละเอียด
2. นำเครื่องมือไปทดสอบกับนักกีฬาเทควันโดระดับเยาวชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน เพื่อหาข้อบกพร่อง และนำมาใช้ในการแก้ไขข้อบกพร่องของแบบทดสอบ
3. จัดเตรียมสถานที่ อุปกรณ์การทดสอบและแบบบันทึกผลการทดสอบ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. ชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับเกี่ยวกับการทดสอบและขั้นตอนต่าง ๆ แก่ผู้ฝึกสอน และผู้เข้ารับการทดสอบ และดำเนินการทดสอบ
5. ผู้ช่วยวิจัยทำการทดสอบ การชั่งน้ำหนัก การวัดส่วนสูง การวัดความยาวแขน การวัดความยาวขา และการวัดปริมาณไขมันในร่างกาย และเก็บรวบรวมจดบันทึกผลการทดสอบในใบบันทึกการทดสอบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการด้วยวิธีทางสถิติ ดังนี้

1. คำนวณหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของน้ำหนัก ส่วนสูง ความยาวแขน ความยาวขา ปริมาณไขมันในร่างกาย ของนักกีฬาความสามารถสูงระดับสายดำ และนักกีฬาเทควันโดทั่วไประดับสายสี

2. คำนวณหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของน้ำหนัก ส่วนสูง ความยาวแขน ความยาวขา ปริมาณไขมันในร่างกาย และวิเคราะห์สถิติ T - test แบบสองกลุ่มที่เป็นอิสระต่อกันเพื่อเปรียบเทียบระหว่าง นักกีฬา กลุ่มความสามารถสูงระดับสายดำ และนักกีฬากลุ่มทั่วไประดับสายสีโดยใช้ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผลการวิจัย

1. ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ อายุ ประสบการณ์ น้ำหนัก ส่วนสูง ความยาวแขน ความยาวขา ปริมาณไขมันในร่างกายของนักกีฬาเทควันโดชายและนักกีฬาเทควันโดหญิงที่มีความสามารถสูงระดับสายดำและนักกีฬาเทควันโดชายทั่วไประดับสายสี ดังนี้

1.1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ อายุ ประสบการณ์ น้ำหนัก ส่วนสูง ความยาวแขน ความยาวขา ปริมาณไขมันในร่างกายของนักกีฬาเทควันโดชายความสามารถสูงระดับสายดำ และนักกีฬาเทควันโดชายทั่วไประดับสายสี ดังนี้ (ดังตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลทั่วไป น้ำหนัก ส่วนสูง ความยาวแขน ความยาวขา ปริมาณไขมันในร่างกายของนักกีฬาเทควันโดชายความสามารถสูงระดับสายดำ และนักกีฬาเทควันโดชายทั่วไประดับสายสี

ตัวแปร	กลุ่มนักกีฬาสายดำ (n = 30)		กลุ่มนักกีฬาสายสี (n = 30)	
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
อายุ (ปี)	16.13	0.93	16.03	1.25
ประสบการณ์ (ปี)	7.96	1.42	1.96	0.71
น้ำหนัก (กก.)	58.37	6.75	62.50	6.10
ส่วนสูง (ซ.ม.)	174.37	3.97	171.46	2.98
เปอร์เซ็นต์ไขมัน (%)	13.38	4.44	16.57	5.32
ความยาวแขน (ซ.ม.)	173.86	4.11	170.83	2.31
ความยาวขาข้างหนึ่ง (ซ.ม.)	91.20	4.78	88.33	4.22
ความยาวขาข้างไม่ถนัด (ซ.ม.)	90.16	4.82	87.65	4.01

ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ อายุ และน้ำหนักของนักกีฬาเทควันโดชายความสามารถสูงระดับสายดำ มีค่าเท่ากับ 16.13 ± 0.93 ปี และ 7.96 ± 1.42 ปี ตามลำดับ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ อายุ และน้ำหนักของนักกีฬาเทควันโดชายทั่วไประดับสายสี มีค่าเท่ากับ 16.03 ± 1.25 ปี และ 1.96 ± 0.71 ปี ตามลำดับ 2) ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ น้ำหนัก ส่วนสูง ปริมาณไขมันในร่างกาย ความยาวแขน ความยาวขาข้างหนึ่ง และความยาวขาข้างไม่ถนัด ของนักกีฬาเทควันโดชายความสามารถสูงระดับสายดำ มีค่าเท่ากับ 58.37 ± 6.75 กิโลกรัม และ 174.37 ± 3.97 เซนติเมตร และ 13.38 ± 4.44 เซนติเมตร และ 173.86 ± 4.11 เซนติเมตร และ 91.20 ± 4.78 เซนติเมตร และ 90.16 ± 4.82 เซนติเมตร ตามลำดับ 3) ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ น้ำหนัก ส่วนสูง ปริมาณไขมันในร่างกาย ความยาวแขน ความยาวขาข้างหนึ่ง และความยาวขาข้างไม่ถนัด ของนักกีฬาเทควันโดชายทั่วไประดับสายสี มีค่าเท่ากับ 62.50 ± 6.10 กิโลกรัม และ 171.46 ± 2.98 เซนติเมตร และ 16.57 ± 5.32 เซนติเมตร และ 170.83 ± 2.31 เซนติเมตร และ 88.33 ± 4.22 เซนติเมตร และ 87.65 ± 4.01 เซนติเมตร ตามลำดับ

1.2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ อายุ ประสบการณ์ น้ำหนัก ส่วนสูง ความยาวแขน ความยาวขา ปริมาณไขมันในร่างกายของนักกีฬาเทควันโดหญิงความสามารถสูงระดับสายดำ และนักกีฬาเทควันโดหญิงทั่วไประดับสายสี ดังนี้ (ดังตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลทั่วไป น้ำหนัก ส่วนสูง ความยาวแขน ความยาวขา ปริมาณไขมันในร่างกายของนักกีฬาเทควันโดหญิงความสามารถสูงระดับสายดำ และนักกีฬาเทควันโดหญิงทั่วไประดับสายสี

ตัวแปร	กลุ่มนักกีฬาสายดำ		กลุ่มนักกีฬาสายสี	
	(n = 30)		(n = 30)	
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
อายุ (ปี)	16.13	1.19	16.30	1.08
ประสบการณ์ (ปี)	8.73	1.68	1.76	1.56
น้ำหนัก (กก.)	53.38	7.73	59.10	7.39
ส่วนสูง (ซ.ม.)	167.87	4.70	163.67	3.56
เปอร์เซ็นต์ไขมัน (%)	14.79	5.68	23.67	4.38
ความยาวแขน (ซ.ม.)	166.83	5.10	164.26	3.08
ความยาวขาข้างถนัด (ซ.ม.)	86.03	4.28	83.0	3.17
ความยาวขาข้างไม่ถนัด (ซ.ม.)	86.00	4.53	82.50	2.89

ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ อายุ และน้ำหนักของนักกีฬาเทควันโดหญิงความสามารถสูงระดับสายดำ มีค่าเท่ากับ 16.13 ± 1.19 ปี และ 8.73 ± 1.68 ปี ตามลำดับ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ อายุ และน้ำหนักของนักกีฬาเทควันโดหญิงทั่วไประดับสายสี มีค่าเท่ากับ 16.30 ± 1.08 ปี และ 1.76 ± 1.56 ปี ตามลำดับ 2) ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ น้ำหนัก ส่วนสูง ปริมาณไขมันในร่างกาย ความยาวแขน ความยาวขาข้างถนัด และความยาวขาข้างไม่ถนัด ของนักกีฬาเทควันโดหญิงความสามารถสูงระดับสายดำ มีค่าเท่ากับ 53.38 ± 7.73 กิโลกรัม และ 167.87 ± 4.70 เซนติเมตร และ 14.79 ± 5.68 เปอร์เซ็นต์ และ 166.83 ± 5.10 เซนติเมตร และ 86.03 ± 4.28 เซนติเมตร และ 86.00 ± 4.53 เซนติเมตร ตามลำดับ 3) ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ น้ำหนัก ส่วนสูง ปริมาณไขมันในร่างกาย ความยาวแขน ความยาวขาข้างถนัด และความยาวขาข้างไม่ถนัด ของนักกีฬาเทควันโดหญิงทั่วไประดับสายสี มีค่าเท่ากับ 59.10 ± 7.39 กิโลกรัม และ 163.67 ± 3.56 เซนติเมตร และ 23.67 ± 4.38 เปอร์เซ็นต์ และ 164.26 ± 3.08 เซนติเมตร และ 83.0 ± 3.17 เซนติเมตร และ 82.50 ± 2.89 เซนติเมตร ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบขนาดและส่วนประกอบร่างกาย น้ำหนัก ปริมาณไขมันในร่างกาย ส่วนสูง ความยาวแขน ความยาวขาข้างถนัด ความยาวขาข้างไม่ถนัด ของนักกีฬาเทควันโดชายและนักกีฬาเทควันโดหญิงที่มีความสามารถสูงระดับสายดำ และนักกีฬาเทควันโดชายทั่วไประดับสายสี ดังนี้

2.1 ผลการเปรียบเทียบขนาดและส่วนประกอบร่างกาย น้ำหนัก ปริมาณไขมันในร่างกาย ส่วนสูง ความยาวแขน ความยาวขาข้างถนัด ความยาวขาข้างไม่ถนัด ของนักกีฬาเทควันโดชายที่มีความสามารถสูงระดับสายดำ และนักกีฬาเทควันโดชายทั่วไประดับสายสี (ดังตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ น้ำหนัก ส่วนสูง ความยาวแขน ความยาวขา ปริมาณไขมันในร่างกายของนักกีฬาเทควันโดชายความสามารถสูงระดับสายดำ และนักกีฬา เทควันโดชายทั่วไป ระดับสายสี

ตัวแปร	กลุ่มนักกีฬาสายดำ (n = 30)		กลุ่มนักกีฬาสายสี (n = 30)		t	p
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
น้ำหนัก (กก.)	58.37	6.75	62.50	6.10	3.17	.04*
ส่วนสูง (ซ.ม.)	174.37	3.97	171.46	2.98	4.22	.00**
เปอร์เซ็นต์ไขมัน (%)	13.38	4.44	16.57	5.32	2.70	.01**
ความยาวแขน (ซ.ม.)	173.86	4.11	170.83	2.31	4.35	.00**
ความยาวขาด้านถนัด (ซ.ม.)	91.20	4.78	88.33	4.22	2.84	.00**
ความยาวขาด้านไม่ถนัด (ซ.ม.)	90.16	4.82	87.65	4.01	2.63	.01**

*p - value < .05

น้ำหนักของนักกีฬาเทควันโดชายที่มีความสามารถสูงระดับสายดำ และนักกีฬาเทควันโดชายทั่วไประดับสายสี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 58.3 ± 7.675 และ 62.50 ± 6.10 กิโลกรัม ตามลำดับ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 2) ส่วนสูงของนักกีฬาเทควันโดชายที่มีความสามารถสูงระดับสายดำ และนักกีฬาเทควันโดชายทั่วไประดับสายสี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 174.37 ± 3.97 และ 171.46 ± 2.98 เซนติเมตร ตามลำดับ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 3) ปริมาณไขมันในร่างกายของนักกีฬาเทควันโดชายที่มีความสามารถสูงระดับสายดำ และนักกีฬา เทควันโดชายทั่วไประดับสายสี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 13.38 ± 4.44 และ 16.57 ± 5.32 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 4) ความยาวแขนของนักกีฬาเทควันโดชายที่มีความสามารถสูงระดับสายดำ และนักกีฬาเทควันโดชายทั่วไประดับสายสี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 173.86 ± 4.11 และ 170.83 ± 2.31 เซนติเมตร ตามลำดับ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 5) ความยาวขาด้านถนัดของนักกีฬาเทควันโดชายที่มีความสามารถสูงระดับสายดำ และนักกีฬา เทควันโดชายทั่วไประดับสายสี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 91.20 ± 4.78 และ 88.33 ± 4.22 เซนติเมตร ตามลำดับ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 6) ความยาวขาด้านไม่ถนัดของนักกีฬาเทควันโดชายที่มีความสามารถสูงระดับสายดำ และนักกีฬา เทควันโดชายทั่วไประดับสายสี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 90.16 ± 4.82 และ 87.65 ± 4.01 เซนติเมตร ตามลำดับ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

2.2 ผลการเปรียบเทียบขนาดและส่วนประกอบร่างกาย น้ำหนัก ปริมาณไขมันในร่างกาย ส่วนสูง ความยาวแขน ความยาวขาด้านถนัด ความยาวขาด้านไม่ถนัด ของนักกีฬาเทควันโดหญิงที่มีความสามารถสูงระดับสายดำ และนักกีฬาเทควันโดชายทั่วไประดับสายสี (ดังตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ น้ำหนัก ส่วนสูง ความยาวแขน ความยาวขา ปริมาณไขมันในร่างกายของนักกีฬาเทควันโดหญิงความสามารถสูงระดับสายดำ และนักกีฬา เทควันโดหญิงทั่วไประดับสายสี

ตัวแปร	กลุ่มนักกีฬาสายดำ (n = 30)		กลุ่มนักกีฬาสายสี (n = 30)		t	p
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.		
น้ำหนัก (กก.)	53.38	7.73	59.10	7.39	3.13	.00**
ส่วนสูง (ซ.ม.)	167.87	4.70	163.67	3.56	4.10	.00**
เปอร์เซ็นต์ไขมัน (%)	14.79	5.68	23.67	4.38	7.36	.00**

ตารางที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ น้ำหนัก ส่วนสูง ความยาวแขน ความยาวขา ปริมาณไขมันในร่างกายของนักกีฬาเทควันโดหญิงความสามารถสูงระดับสายดำ และนักกีฬา เทควันโดหญิงทั่วไป ระดับสายสี (ต่อ)

ตัวแปร	กลุ่มนักกีฬาสายดำ		กลุ่มนักกีฬาสายสี		t	p
	(n = 30)		(n = 30)			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
ความยาวแขน (ซ.ม.)	166.83	5.10	164.26	3.08	2.50	.01**
ความยาวขาด้านถนัด (ซ.ม.)	86.03	4.28	83.0	3.17	3.31	.00**
ความยาวขาด้านไม่ถนัด (ซ.ม.)	86.00	4.53	82.50	2.89	4.23	.00**

น้ำหนักของนักกีฬาเทควันโดหญิงที่มีความสามารถสูงระดับสายดำ และนักกีฬาเทควันโดหญิงทั่วไประดับสายสี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 53.38 ± 7.73 และ 59.10 ± 7.39 กิโลกรัม ตามลำดับ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 2) ส่วนสูงของนักกีฬาเทควันโดหญิงที่มีความสามารถสูงระดับสายดำ และนักกีฬาเทควันโดหญิงทั่วไประดับสายสี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 167.87 ± 4.70 และ 163.67 ± 3.56 เซนติเมตร ตามลำดับ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 3) ปริมาณไขมันในร่างกายของนักกีฬาเทควันโดหญิงที่มีความสามารถสูงระดับสายดำ และนักกีฬาเทควันโดหญิงทั่วไประดับสายสี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 14.79 ± 5.68 และ 23.67 ± 4.38 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 4) ความยาวแขนของนักกีฬาเทควันโดหญิงที่มีความสามารถสูงระดับสายดำ และนักกีฬาเทควันโดหญิงทั่วไประดับสายสี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 166.83 ± 5.10 และ 164.26 ± 3.08 เซนติเมตร ตามลำดับ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 5) ความยาวขาด้านถนัดของนักกีฬาเทควันโดหญิงที่มีความสามารถสูงระดับสายดำ และนักกีฬาเทควันโดหญิงทั่วไประดับสายสี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 86.03 ± 4.28 และ 83.00 ± 3.17 เซนติเมตร ตามลำดับ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 6) ความยาวขาด้านไม่ถนัดของนักกีฬาเทควันโดหญิงที่มีความสามารถสูงระดับสายดำ และนักกีฬาเทควันโดหญิงทั่วไประดับสายสี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 86.00 ± 4.53 และ 82.50 ± 2.89 เซนติเมตร ตามลำดับ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ขนาดและส่วนประกอบของร่างกายของนักกีฬาเทควันโด ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นประกอบในการอภิปรายผล ดังนี้

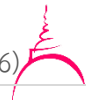
1. ผลของการวัดส่วนสูงของนักกีฬาเทควันโดความสามารถสูงระดับสายดำ และนักกีฬาเทควันโดทั่วไประดับสายสี พบว่า ค่าเฉลี่ยความสูงของนักกีฬาเทควันโดชายสายดำ (174.37 ± 3.97 เซนติเมตร) มีค่าเฉลี่ยมากกว่านักกีฬาเทควันโดชายทั่วไประดับสายสี (171.46 ± 2.98 เซนติเมตร) มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และค่าเฉลี่ยความสูงของนักกีฬาเทควันโดหญิงสายดำ (167.87 ± 4.70 เซนติเมตร) มีค่าเฉลี่ยมากกว่านักกีฬาเทควันโดหญิงทั่วไประดับสายสี (163.67 ± 3.56 เซนติเมตร) มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งมีความสอดคล้องกับกับ ศักดิ์ชาย พิทักษ์วงศ์ กล่าวว่า มนุษย์มิติเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญมากในการแข่งขันเทควันโดเพราะมีส่วนในการได้เปรียบเสียเปรียบกันในการทำคะแนน ในการคัดเลือกนักกีฬาเทควันโดเพื่อที่จะให้มีความสำเร็จนั้นควรดูจาก รูปร่างสัดส่วน ความสูง ขาวยาว แขนยาว เป็นต้น (ศักดิ์ชาย พิทักษ์วงศ์, 2557) และ ทวีศิลป์ คำนวน ว่าปัจจุบัน เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของกติกาเป็นรูปแบบของเกราะอิเล็กทรอนิกส์ทำให้การได้เปรียบและเสียเปรียบในด้านของส่วนสูงและน้ำหนัก นักกีฬาที่ถือว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถและมีโอกาสที่จะชนะสูงในทั่วโลกปัจจุบันจะต้องมีความได้เปรียบในด้านของส่วนสูง (ทวีศิลป์ คำนวน, 2565)

2. ผลของการวัดปริมาณไขมันในร่างกายของนักกีฬาเทควันโดความสามารถสูงระดับสายดำ และนักกีฬาเทควันโดทั่วไประดับสายสี พบว่า ค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นต์ไขมันของนักกีฬาเทควันโดชายสายดำ (13.38 ± 4.44 เปอร์เซ็นต์) มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่านักกีฬาเทควันโดชายทั่วไประดับสายสี (16.57 ± 5.32 เปอร์เซ็นต์) มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และค่าเฉลี่ยเปอร์เซ็นต์ไขมันของนักกีฬาเทควันโดหญิงสายดำ (14.79 ± 5.68 เปอร์เซ็นต์) มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่านักกีฬาเทควันโดหญิงทั่วไประดับสายสี (23.67 ± 4.38 เปอร์เซ็นต์) มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งมีความสอดคล้องกับยังสอดคล้องกับ วิรุทธิ์ นุ่มรอด ได้ศึกษาขนาดของร่างกายส่วนประกอบของร่างกายและความสามารถในการวิ่งของนักกรีฑาประเภทลู่ ในการแข่งขันกีฬาแห่งชาติ ครั้งที่ 32 พบว่า ค่าความสัมพันธ์ระหว่างเวลาที่ใช้ในการวิ่งระยะสั้น (100 เมตร) กับส่วนสูง ความยาวขา ปริมาณไขมัน ปริมาณกล้ามเนื้อ มีความสัมพันธ์อย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ทุกรายการ จะเห็นได้ว่ากีฬาเทควันโดเป็นกีฬาที่ใช้สมรรถภาพทางด้านความเร็วและความคล่องแคล่วว่องไวในการแข่งขันซึ่งถ้านักกีฬาในรุ่นน้ำหนักต่าง ๆ มีปริมาณไขมันที่น้อยจะทำให้น้ำหนักน้อย ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีจะทำให้ได้เปรียบในการเคลื่อนที่ตี มีความคล่องตัวและความเร็วตามมาด้วย (วิรุทธิ์ นุ่มรอด, 2544) และสอดคล้องกับ รังสฤษฎ์ จำเจริญ ได้ศึกษาปริมาณไขมันของนักกีฬาเทควันโดชายในกีฬาเยาวชนแห่งชาติ ทั้งหมด 10 รุ่นน้ำหนัก พบว่า กลุ่มนักกีฬาที่มีผลสัมฤทธิ์สูงมีค่าเฉลี่ยของปริมาณไขมันน้อยกว่า กลุ่มนักกีฬาที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำทุกรุ่นน้ำหนัก (รังสฤษฎ์ จำเจริญ, และคณะ, 2561)

3. ผลของการวัดความยาวแขนของนักกีฬาเทควันโดความสามารถสูงระดับสายดำ และนักกีฬา เทควันโดทั่วไประดับสายสี พบว่า ค่าเฉลี่ยความยาวแขนของนักกีฬาเทควันโดชายสายดำ (173.86 ± 4.11 เซนติเมตร) มีค่าเฉลี่ยมากกว่านักกีฬาเทควันโดชายทั่วไประดับสายสี (170.83 ± 2.31 เซนติเมตร) มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และค่าเฉลี่ยความยาวแขนของนักกีฬาเทควันโดหญิงสายดำ (166.83 ± 5.10 เซนติเมตร) มีค่าเฉลี่ยมากกว่านักกีฬาเทควันโดหญิงทั่วไประดับสายสี (164.26 ± 3.08 เซนติเมตร) มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ ชัชวาล ขาวละออ ได้กล่าวว่า การจะคัดเลือกนักกีฬาทีมชาติสักคนนั้นอย่างแรกที่ต้องพิจารณา คือ ส่วนสูงที่มีความได้เปรียบในรุ่นน้ำหนักนั้น ๆ จะต้องมีส่วนของช่วงแขน และช่วงขาที่ยาว เพื่อให้ได้เปรียบในการเตะเพื่อในการทำแต้มและในการป้องกัน จะต้องมีความแข็งแรงและความคล่องตัวสูง (ชัชวาล ขาวละออ, 2565) และสอดคล้อง รังสฤษฎ์ จำเจริญ ได้กล่าวถึงการบ่งชี้ นักกีฬา เทควันโดที่มีความสามารถพิเศษในระดับเยาวชนต้องพิจารณา ในด้านมนุษยมิติและด้านสมรรถภาพทางกาย (รังสฤษฎ์ จำเจริญ, 2558)

4. ผลของการวัดความยาวขาของนักกีฬาเทควันโดความสามารถสูงระดับสายดำ และนักกีฬา เทควันโดทั่วไประดับสายสี พบว่า ค่าเฉลี่ยความยาวขาทั้งข้างถนัด และข้างไม่ถนัดของนักกีฬาเทควันโดชายสายดำ (ข้างถนัด 91.20 ± 4.78 , ข้างไม่ถนัด 90.16 ± 4.82 เซนติเมตร) มีค่าเฉลี่ยมากกว่านักกีฬาเทควันโดชายทั่วไประดับสายสี (ข้างถนัด 88.33 ± 4.22 , ข้างไม่ถนัด 87.65 ± 4.01 เซนติเมตร) มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และค่าเฉลี่ยความยาวขาทั้งข้างถนัด และข้างไม่ถนัดของนักกีฬาเทควันโดหญิงสายดำ (ข้างถนัด 86.03 ± 4.28 , ข้างไม่ถนัด 86.00 ± 4.53 เซนติเมตร) มีค่าเฉลี่ยมากกว่านักกีฬาเทควันโดหญิงทั่วไประดับสายสี (ข้างถนัด 83.00 ± 3.17 , ข้างไม่ถนัด 82.50 ± 2.89 เซนติเมตร) มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ ทวีศิลป์ คำนวน เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของกติกาเป็นรูปแบบของเกราะอิเล็กทรอนิกส์ทำให้มีการได้เปรียบและเสียเปรียบในด้านของส่วนสูงและน้ำหนัก นักกีฬาที่ถือว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถและมีโอกาสที่จะชนะสูงในทั่วโลกปัจจุบันจะต้องมีความได้เปรียบในด้านของส่วนสูง มีขาและแขนที่ยาว เช่นนักกีฬาระดับโลกอย่าง ลี แดฮุน นักกีฬาทีมชาติเกาหลีใต้ ที่ได้เปรียบในเรื่องรูปร่าง มีขาที่ยาว สามารถยกขาค้าง ถีบบน ถีบล่างได้ เป็นต้น และสอดคล้องกับ ศักดิ์ชาย พิทักษ์วงศ์ กล่าวว่า มนุษยมิติเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญมากในการแข่งขันเทควันโด เพราะมีส่วนในการได้เปรียบเสียเปรียบกันในการทำคะแนน ในการคัดเลือกนักกีฬาเทควันโดเพื่อที่จะให้มีความสำเร็จนั้นควรดูจาก รูปร่างสัดส่วน ความสูง ขาวยาว แขนยาว เป็นต้น (ศักดิ์ชาย พิทักษ์วงศ์, 2557)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ขนาดและส่วนประกอบของร่างกายของนักกีฬาเทควันโด พบว่า นักกีฬาเทควันโดความสามารถสูงระดับสายดำ มีความสูง ปริมาณไขมันในร่างกาย ความยาวแขน ความยาวขาทั้งข้างต้นและไม้ถนัดแตกต่างกันกับนักกีฬาเทควันโดทั่วไปอย่างมีนัยสำคัญ ปัจจัยทางด้านมนุษย์มิตินี้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญในการนำข้อมูลมาใช้ในการค้นหา คัดเลือกนักกีฬา เพื่อที่จะนำมาใช้ในการพัฒนากีฬาเทควันโดในระยะยาวให้ประสบผลสำเร็จในระดับนานาชาติ จึงควรมีการศึกษาขนาดและส่วนประกอบร่างกายของนักกีฬาในระดับนานาชาติ เช่น โอลิมปิกเกมส์ เอเชียนเกมส์ หรือการแข่งขันในระดับนานาชาติ เพื่อนำผลที่ศึกษามาเป็นข้อมูลในการเปรียบเทียบและพัฒนานักกีฬาเทควันโดไทยต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณการสนับสนุนงบประมาณในการวิจัยจากคณะวิทยาศาสตร์การกีฬามหาวิทยาลัยบูรพา ขอขอบพระคุณผู้เข้าร่วมในการวิจัยทุกท่านทั้งผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน รวมถึงคณะผู้ฝึกสอน และนักกีฬาเทควันโด จังหวัดกรุงเทพมหานคร ที่ได้ให้ความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- ชัชวาล ขาวละออ. (7 มกราคม 2565). หลักการบ่งชี้ นักกีฬาเทควันโดที่มีความสามารถสูงในกีฬาเทควันโด. (รังสฤษฎ์ จำเริญ, ผู้สัมภาษณ์)
- ทวีศิลป์ คำนวน. (7 มกราคม 2565). หลักการบ่งชี้ นักกีฬาเทควันโดที่มีความสามารถสูงในกีฬาเทควันโด. (รังสฤษฎ์ จำเริญ, ผู้สัมภาษณ์)
- รังสฤษฎ์ จำเริญ. (2558). การพัฒนาตัวบ่งชี้ความสามารถพิเศษของนักกีฬาเทควันโดในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต สาขาสุศึกษาและพลศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รังสฤษฎ์ จำเริญ, และคณะ. (2561). ขนาดและส่วนประกอบร่างกายของนักกีฬาเทควันโดในการแข่งขันกีฬาเยาวชนแห่งชาติ ครั้งที่ 32. วารสารสุศึกษา พลศึกษา และสันทนาการ, 43(2), 13 - 22.
- วิรุทธิ์ นุ่มรอด. (2544). ขนาดของร่างกาย ส่วนประกอบของร่างกาย และความสามารถในการวิ่งของนักกีฬาประเภทลู่วิ่งในการแข่งขันกีฬาแห่งชาติ ครั้งที่ 32. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาสุศึกษาและพลศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศักดิ์ชาย พิทักษ์วงศ์. (15 ธันวาคม 2557). กระบวนการบ่งชี้ผู้มีความสามารถพิเศษทางการกีฬา. (รังสฤษฎ์ จำเริญ, ผู้สัมภาษณ์)
- Hoare, D.G. (2001). SISA Talent Identification and Selection Manual Sport and Recreation South Africa. Retrieved October 22, 2015, from <http://www.sasc.org.za/ClientFiles/SISA%20Swimming.doc>
- Kazemi, M. et al. (2010). A profile of 2008 Olympic Taekwondo competitors. Journal of the Canadian Chiropractic Association, 54(4). 243 - 249.
- World Taekwondo. (2020). World Taekwondo Members. Retrieved January 27, 2020, from <http://m.worldtaekwondo.org/about-wt/organization.html>

การศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของ ผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้*

THE STUDY OF NEEDS ASSESSMENT IN DEVELOPING CREATIVE LEADERSHIP OF PILOT - SCHOOL ADMINISTRATORS IN EDUCATION SANDBOX OF SOUTHERN BORDER PROVINCES

สิณีณัฐ อารีย์* และวุฒิชัย เนียมเทศ

Sineenath Aree and Wuttichai Niemted

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปัตตานี ประเทศไทย

Faculty of Education, Prince of Songkla University, Pattani, Thailand

*Corresponding author E-mail: sineenath.luckyllife3456@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และประเมินความต้องการจำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนการดำเนินงานสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยในรูปแบบแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 228 คน ประกอบด้วย บุคลากรในสถานศึกษาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 76 โรงเรียน โรงเรียนละ 3 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามออนไลน์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ Priority Needs Index แบบปรับปรุง (PNI_{Modified}) และการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูหัวหน้างานวิชาการ ครูช่วงชั้นที่ 1 และครูช่วงชั้นที่ 2 ของสถานศึกษานำร่องที่ปรับปรุงหลักสูตร และนำนวัตกรรมการบริหารไปปรับใช้กับบริบทของพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และพบว่า สภาพปัจจุบันรายด้าน คือ ด้านจินตนาการเชิงสร้างสรรค์ ด้านการทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ ด้านกรอบความคิดสร้างสรรค์ และด้านการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ อยู่ในระดับปานกลางด้วยเช่นกัน ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวม และรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.29 โดยมีความต้องการจำเป็นมากที่สุดในด้านจินตนาการเชิงสร้างสรรค์ และด้านกรอบความคิดสร้างสรรค์

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์, ผู้บริหารสถานศึกษา, พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา, จังหวัดชายแดนภาคใต้

* Received September 25, 2023; Revised October 18, 2023; Accepted October 29, 2023

Abstract

The purpose of this research was to study the current conditions, desirable conditions, and to assess the necessary needs of school administrators in education sandbox of southern border provinces. The researcher conducted the research in a combination of quantitative research and qualitative research. The quantitative research consisted of 228 samples, consisting of 76 schools in education sandbox of southern border provinces, 3 students per school. The research instrument was online questionnaires. Data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, standard deviation, and improved Priority Needs Index ($PNI_{Modified}$). The qualitative research consisted of 12 key informants, consisting of educational institute administrators, academic head teacher, tier 1 teachers, and tier 2 teachers of pilot schools that improve the curriculum and apply area management innovations of Pattani, Yala and Narathiwat provinces. The research instrument was a semi - structured interview. Data were collected by in - depth interviews and analyzed by content analysis. The results showed that the current state of creative leadership of school administrators in education sandbox of southern border provinces as a whole was at a moderate level and found that the current state of each aspect was creative imagination, creative teamwork, creative framework and creative problem - solving were also at moderate levels. While the overall desirable conditions and all aspects were at a high level. The school administrators in the education sandbox of southern border provinces had the overall need for creative leadership development with an average of 0.29, with the highest need for creative imagination and creative framework.

Keywords: Creative Leadership, Pilot - School Administrator, Education Sandbox, Southern Border Provinces

บทนำ

พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีปัญหาความไม่สงบของพื้นที่ มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ศาสนา เกิดเป็นลักษณะเฉพาะที่แสดงความเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของพื้นที่ จากคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบของนักเรียนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ทุกระดับชั้น มีคะแนนเฉลี่ยทุกรายวิชาต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยของภาคใต้และคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ และมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2564) แสดงให้เห็นปัญหาการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (สิทธิชัย ทองมาก, 2560) ทั้งนี้ รัฐบาล หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าว ด้วยการปรับปรุงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของระบบการบริหารจัดการศึกษาและพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถ ของผู้บริหารสถานศึกษา ให้เป็นผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำ สามารถบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานและเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560); (ชัยยนต์ เพาพาน, 2559) แต่ประสบปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัด อันเนื่องมาจากกระบวนการ ขั้นตอน ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ รวมถึงระบบการบริหารกฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ความไม่สอดคล้อง และไม่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบขององค์ประกอบต่าง ๆ ในระบบการศึกษา (พิทักษ์ โสตถยาคม, 2564) จึงทำให้ภาครัฐนำแนวคิดพื้นที่นวัตกรรมเข้ามาใช้ในงานด้านการศึกษา และประกาศจัดตั้งพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2561 โดยกำหนดให้

จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส เป็นพื้นที่พิเศษด้านการศึกษาที่ได้ปฏิรูปการบริหารและการจัดการศึกษาอย่างเหมาะสม ภายในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาที่มีสถานศึกษาซึ่งมีอำนาจในการบริหารจัดการศึกษาอย่างอิสระ โดยมุ่งหวังผลลัพธ์ที่สำคัญจากการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 (พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562, 2562) ทั้งนี้ การขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังคงทำได้เฉพาะในบางส่วนของพื้นที่ของแต่ละจังหวัด เป็นต้นว่า ปีการศึกษา 2563 พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส มีสถานศึกษาที่ได้ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาและนำนวัตกรรมการบริหารไปปรับใช้ คิดเป็นร้อยละ 87.50 16.67 และ 60.71 ตามลำดับ โดยที่การขับเคลื่อนดังกล่าว เป็นการดำเนินการบนข้อจำกัดของปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการ อาทิ การปรับเปลี่ยนผู้บริหารสถานศึกษาทำให้การขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาหยุดชะงัก การไม่กล้าคิดนอกกรอบอันเนื่องมาจากความเคยชินกับระบบการทำงานแบบดั้งเดิม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

ทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยการวางแผน ส่งเสริม สนับสนุนด้านต่าง ๆ ได้แก่ หลักสูตรสถานศึกษา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การนิเทศภายในสถานศึกษา เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ การวัดประเมินผล การวิจัยและพัฒนาการศึกษา และความสัมพันธ์กับชุมชนและผู้ปกครอง (เบญจวรรณ ช่อชู และพร้อมพิไล บัวสุวรรณ, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภาพรณ ปรีวรรณ และคณะ ที่พบว่า การพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีภาวะผู้นำในการบริหารสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จในทุกด้าน อาทิ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคคล การบริหารงานทั่วไป (ประภาพรณ ปรีวรรณ และคณะ, 2559) รวมถึงต้องมีความเข้าใจในความหลากหลายของวัฒนธรรม (ชัชยนต์ เพาพาน, 2559) นอกจากนี้ ยังพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กล้าออกนอกกรอบความคิดติดยึด มีวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการ มีการทำงานเป็นทีมด้วยทีมงานที่แข็งแกร่ง จะช่วยให้สามารถประสบความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา (ประภาภัทร นิยม และคณะ, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ หทัยรัตน์ วิโย และวันทนา อมณารียกุล ที่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรได้รับการพัฒนาให้มีความคิดสร้างสรรค์ มีแนวคิดนอกกรอบ และมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ (หทัยรัตน์ วิโย และวันทนา อมณารียกุล, 2564) ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาสถานศึกษาในทุกด้าน โดยที่ลักษณะของผู้บริหารดังกล่าวเป็นลักษณะสำคัญของผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ (ปณตชนนท์ เถียรประภากุล, 2561)

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ผู้วิจัยพบคุณลักษณะของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ที่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่นวัตกรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย 4 คุณลักษณะ ได้แก่ 1) จินตนาการเชิงสร้างสรรค์ (Creative Imagination) หมายถึง การมีความคิดแปลกใหม่ การเปลี่ยนแปลงเชิงบวก การคิดนอกกรอบ 2) การทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ (Creative Teamwork) หมายถึง การจัดการทีม การโน้มน้าวและสร้างแรงบันดาลใจ การยอมรับความเสี่ยง 3) กรอบความคิดสร้างสรรค์ (Creative Mindset) หมายถึง การปรับตัว การเปิดใจกว้าง การคิดแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่สร้างสรรค์ และ 4) การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ (Creative Problem Solving) หมายถึง การเปิดกว้างรับความคิดใหม่ การคิดและแก้ไขปัญหา ความตระหนักรู้ในตนเอง (Dijk, M. et al, 2017); (Jie, T. R., & Cheah, K. S. L., 2021); (Upadhyay, I., 2020)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาสภาพปัญหาอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนการดำเนินงานสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเป็นการประเมินจากการเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาใน 4 คุณลักษณะ ดังกล่าว เพื่อให้ได้ความต้องการจำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษาที่นำไปสู่แนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้บริหารที่มีคุณภาพ มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สามารถใช้โอกาสและอำนาจตามที่พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษากำหนด ในการแก้ไข

ปัญหาอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์อย่างอิสระ และมีความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชนและพื้นที่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนการดำเนินงานสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร ได้แก่ สถานศึกษาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 90 โรงเรียน ประกอบด้วย สถานศึกษานำร่องในจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส จำนวน 32 30 และ 28 โรงเรียน ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สถานศึกษาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 76 โรงเรียน ที่ได้จากการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ ทาโร ยามาเน่ โดยกำหนดระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 (Yamane, T., 1973) และใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ทำให้ได้จำนวนตัวอย่างที่คำนวณได้จากการกำหนดสัดส่วน (Proportional Stratified Sampling) ในแต่ละกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย สถานศึกษานำร่องในจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส จำนวน 27 25 และ 24 โรงเรียน ตามลำดับ จากนั้นใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยการจับสลากเพื่อเลือกสถานศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ และคัดเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive selection) โรงเรียนละ 3 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูหัวหน้างานวิชาการ และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมเป็นจำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 228 คน

2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) จำนวน 12 คน ประกอบด้วย

2.2.1 ผู้บริหารสถานศึกษาที่ปรับปรุงหลักสูตร และนำนวัตกรรมการบริหารไปปรับใช้ของจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส จำนวน 3 คน

2.2.2 ครูหัวหน้างานวิชาการของสถานศึกษาที่ปรับปรุงหลักสูตร และนำนวัตกรรมการบริหารไปปรับใช้ ของจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส จำนวน 3 คน

2.2.3 ครูช่วงชั้นที่ 1 ของสถานศึกษาที่ปรับปรุงหลักสูตร และนำนวัตกรรมการบริหารไปปรับใช้ ของจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส จำนวน 3 คน

2.2.4 ครูช่วงชั้นที่ 2 ของสถานศึกษาที่ปรับปรุงหลักสูตร และนำนวัตกรรมการบริหารไปปรับใช้ ของจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส จำนวน 3 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้

3.1 แบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการ (check List) และเติมคำในช่องว่าง

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (สุวิมล ว่องวานิช, 2562) ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีการปฏิบัติที่เป็นจริงในระดับ มากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีการปฏิบัติที่เป็นจริงในระดับ มาก

ระดับ 3 หมายถึง มีการปฏิบัติที่เป็นจริงในระดับ ปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีการปฏิบัติที่เป็นจริงในระดับ น้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีการปฏิบัติที่เป็นจริงในระดับ น้อยที่สุด

แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยตรวจสอบความสอดคล้องรายด้าน (Item Object Congruence, IOC) ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาในข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ และความถูกต้องของภาษา และดำเนินการปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความเหมาะสมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยของดัชนีความสอดคล้องรายด้านเท่ากับ 0.80 ถึง 1.00 จากนั้น นำแบบสอบถามที่แก้ไขเรียบร้อยแล้ว ทดลองใช้ (Pretest) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแต่มีบริบทใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย จำนวน 30 คน และหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1970) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.96

3.2 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญ

ตอนที่ 2 ประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับโอกาส อุปสรรค และความต้องการจำเป็น ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้

แบบสัมภาษณ์ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากที่ปรึกษางานวิจัย และดำเนินการปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ให้มีความเหมาะสมตามคำแนะนำของที่ปรึกษางานวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามทางออนไลน์ให้กลุ่มตัวอย่าง ระหว่างวันที่ 1 ถึง 20 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2565 และเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้รับตอบกลับจำนวน 228 ชุด ซึ่งเป็นจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก ระหว่างวันที่ 1 ถึง 28 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2565 เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 คน คนละ 1 ครั้ง ใช้เวลาประมาณ 50 - 60 นาที ต่อคน บันทึกการสัมภาษณ์ด้วยการจดบันทึก และบันทึกเสียงสัมภาษณ์ด้วยเครื่องบันทึกเสียง เพื่อนำไปถอดเทปแบบคำต่อคำ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD)

5.2 วิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้วยค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation: SD) และแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ที่กำหนดดังนี้ (สุวิมล ว่องวาณิช, 2562)

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความนั้นระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความนั้นระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความนั้นระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความนั้นระดับน้อยที่สุด

5.3 วิเคราะห์ความสำคัญความต้องการจำเป็นจากสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก และของการบริหารจัดการ สถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้โปรแกรมคำนวณเพื่อหาค่าความต้องการจำเป็น กำหนดโดยวิธีแบบปรับปรุงที่เป็นผลต่างตามโมเดลความแตกต่าง (Discrepancy Model) (สุวิมล ว่องวาณิช, 2562) โดยใช้ Priority Needs Index แบบปรับปรุง (PNI_{Modified}) ซึ่งมีสูตรการคำนวณ คือ

$$PNI_{Modified} = (I - D) / D$$

เมื่อ I (Importance) หมายถึง ระดับสภาพที่พึงประสงค์

D (Degree of Success) หมายถึง ระดับสภาพปัจจุบัน

5.4 วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนการดำเนินงานสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา 4 ด้าน คือ 1) ด้านจินตนาการเชิงสร้างสรรค์ 2) ด้านการทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ 3) ด้านกรอบความคิดสร้างสรรค์ และ 4) ด้านการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ แสดงรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ภาพรวมของสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้

คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
จินตนาการเชิงสร้างสรรค์	3.39	0.31	ปานกลาง	4.44	0.28	มาก
การทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์	3.42	0.30	ปานกลาง	4.42	0.32	มาก
กรอบความคิดสร้างสรรค์	3.39	0.32	ปานกลาง	4.42	0.35	มาก
การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์	3.36	0.26	ปานกลาง	4.31	0.32	มาก
รวมทุกด้าน	3.39	0.30	ปานกลาง	4.40	0.32	มาก

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.39 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษามีคุณลักษณะด้านจินตนาการเชิงสร้างสรรค์ ด้านการทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ ด้านกรอบความคิดสร้างสรรค์ และด้านการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.39 3.42 3.39 3.36 ตามลำดับ โดยทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 และสภาพที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในคุณลักษณะ 4 ด้าน ดังกล่าว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 4.42 4.42 4.31 ตามลำดับ โดยทุกด้านอยู่ในระดับมาก

2. ผลการประเมินความต้องการจำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษา

ผลการประเมินความต้องการจำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ในคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา 4 ด้าน คือ 1) ด้านจินตนาการเชิงสร้างสรรค์ 2) ด้านการทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ 3) ด้านกรอบความคิดสร้างสรรค์ และ 4) ด้านการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ แสดงรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความต้องการจำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

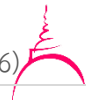
คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา	ค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน	ค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์	ค่าเฉลี่ย PNI _{Modified}	ลำดับความต้องการจำเป็น
จินตนาการเชิงสร้างสรรค์	3.39	4.44	0.30	1
การทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์	3.42	4.42	0.29	2
กรอบความคิดสร้างสรรค์	3.39	4.42	0.30	1
การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์	3.36	4.31	0.28	3
รวมทุกด้าน	3.39	4.40	0.29	-

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่าค่าเฉลี่ย PNI_{Modified} ของผู้บริหารสถานศึกษาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.29 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านจินตนาการเชิงสร้างสรรค์ และด้านกรอบความคิดสร้างสรรค์ โดยมีค่า PNI_{Modified} เท่ากับ 0.30 รองลงมา คือ ด้านการทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ และด้านการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งมีค่า PNI_{Modified} เท่ากับ 0.29 และ 0.28 ตามลำดับ

โดยที่ผู้บริหารสถานศึกษาได้แสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับโอกาส อุปสรรค และความต้องการจำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ 4 ด้าน คือ 1) ด้านจินตนาการเชิงสร้างสรรค์ 2) ด้านการทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ 3) ด้านกรอบความคิดสร้างสรรค์ และ 4) ด้านการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ดังนี้

2.1 ด้านจินตนาการเชิงสร้างสรรค์

ประเด็นโอกาส พบว่า ผู้บริหารต้องกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายในอนาคตที่ชัดเจน มีการวางแผนในการดำเนินงานเพื่อให้สถานศึกษามุ่งสู่ความเป็นเลิศ มีรูปแบบในการดำเนินงานที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมในปัจจุบัน นำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการพัฒนาองค์กร ยอมรับการเปลี่ยนแปลง พร้อมเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและนำมาปรับใช้ในการบริหาร

ประเด็นอุปสรรค พบว่า นโยบายเกี่ยวกับการศึกษามีความไม่แน่นอน เปลี่ยนไปเปลี่ยนมา รวมถึงสถานการณ์ในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้ต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการคิดและการดำเนินงาน วัฒนธรรมการทำงานที่เคยชินกับระบบการทำงานแบบเดิม ๆ และเอื้อผลประโยชน์ให้กับพวกพ้อง สถานศึกษาขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านเทคโนโลยี

2.2 ด้านการทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์

ประเด็นโอกาส พบว่า ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูและบุคลากรได้มีการอบรมพัฒนาตนเอง มีการแลกเปลี่ยนความรู้ รวมถึงการสร้างความร่วมมือในการตัดสินใจแก้ปัญหาและให้ความสำคัญกับทุกความคิดเห็น ตระหนักถึงความคิดเห็นที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังได้สนับสนุนทั้งร่างกาย แรงใจ ในการสร้างความสัมพันธ์อันดี ภายในสถานศึกษา ลดความขัดแย้งภายใน

ประเด็นอุปสรรค พบว่า งานบางอย่างต้องมีการเร่งมือทำอย่างเร่งด่วน จึงทำให้ขาดการประชุมปรึกษาหารือกัน ทำให้งานมีข้อบกพร่องหรือมีอุปสรรคในการทำงาน นอกจากนี้ในบางสถานการณ์ต้องใช้เวลา ทำให้เกิดเป็นข้อจำกัดเรื่องเวลาในการตัดสินใจ อีกทั้งทัศนคติของบุคคลที่มีความแตกต่างกัน ทำให้ยากต่อการบริหารจัดการ

2.3 ด้านกรอบความคิดสร้างสรรค์

ประเด็นโอกาส พบว่า ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรได้ใช้ความรู้ ความคิดในการทำงานอย่างสร้างสรรค์ สามารถปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง สามารถรับมือกับ สิ่งที่จะเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา สามารถปรับตัวให้เข้ากับองค์กรที่ทีมงานและกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ พร้อมจะพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

ประเด็นอุปสรรค พบว่า ผู้ร่วมงานอาจมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง และมีทัศนคติแบบเดิม ๆ มีวัฒนธรรมการทำงานที่เอื้อให้แก่พวกพ้อง อีกทั้ง ผู้บริหารขาดทักษะ วิธีการ กระบวนการ บริหารที่ทันสมัย

2.4 ด้านการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์

ประเด็นโอกาส พบว่า ผู้บริหารมีกระบวนการหรือขั้นตอนการแก้ปัญหาอย่างรอบคอบ เป็นระบบ และคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณในการแก้ปัญหาเสมอ มีความตระหนักถึงวิธีการแก้ไขปัญหาที่หลากหลายและซับซ้อน ด้วยกลวิธีที่สร้างสรรค์อย่างเป็นระบบ สามารถแก้ปัญหาได้กับทุกสถานการณ์และสามารถปรับตัวได้ทันกับ สถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลง สามารถตระหนักรู้ในตนเอง สามารถรับรู้และเข้าใจทั้งความรู้สึก อารมณ์ และ ความต้องการของตนเองและผู้อื่น สามารถบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีคุณภาพ และยกระดับคุณภาพของ สถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ประเด็นอุปสรรค พบว่า การบริหารจัดการกับองค์กรที่มีบุคลากรหลายคน มีความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน รวมถึงการบริหารจัดการปัญหาในสถานศึกษาที่มีบุคลากรหลายคนมีความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน นอกจากนี้ ผู้บริหารยังยึดแนวความคิดการบริหารแบบเดิม ไม่พยายามปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน และไม่ยอมรับ ไม่เข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนการดำเนินงานสถานศึกษาในพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้นำมาอภิปราย ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพปัจจุบันรายด้าน คือ จินตนาการเชิงสร้างสรรค์

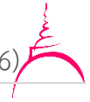
การทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ กรอบความคิดสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ อยู่ในระดับปานกลางด้วยเช่นกัน ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก

ทั้งนี้ เนื่องจากพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การดำเนินกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา ให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมถึงการใช้ภาวะผู้นำในการบริหารสถานศึกษา การถ่ายทอดองค์ความรู้ใหม่ การสร้างแรงจูงใจให้แก่ครูในการคิดสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน การช่วยเหลือ ส่งเสริม แก้ปัญหาต่าง ๆ (สำนักงานบริหารพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา, 2562) ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีลักษณะสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ อาทิ การกล้าออกนอกกรอบแนวคิดติดยึด และเปลี่ยนแปลงการดำเนินการศึกษาในทุกด้าน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความยืดหยุ่นและมีวิสัยทัศน์ในการบริหารงาน เรียนรู้การทำงานเป็นทีมและสร้างทีมงานที่แข็งแกร่ง (ปณตนนท์ เถียรประภากุล, 2561)

ขณะที่ผลการดำเนินงานของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบันยังไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาตามพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) ได้แก่ การที่ผู้บริหารสถานศึกษา ยังคงยึดติดกับการกระทำแบบเดิม ไม่เปิดใจกว้าง ไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ไม่กล้าคิดนอกกรอบ อันเนื่องมาจากความเคยชินกับระบบการทำงานแบบดั้งเดิม (สำนักงานบริหารพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา, 2562) นอกจากนี้ ยังมีสาเหตุมาจากปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ เป็นต้นว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจน้อยเกี่ยวกับนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา เพราะขาดการรับรู้ข้อมูล ส่งผลให้ถ่ายทอดไปยังครูผู้สอนไม่เป็นไปตามความมุ่งหมายของนโยบาย ทำให้ครูไม่เข้าใจนโยบายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (ไชยยุทธ์ อินบัว และสิบพงษ์ สุขสม, 2565) จึงทำให้เกิดความจำเป็นต้องจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ หทัยรัตน์ วิโย และวันทนา อมนารียกุล พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรได้รับการพัฒนาให้มีความคิดสร้างสรรค์ มีแนวคิดนอกกรอบ และมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาสถานศึกษาในทุกด้าน (หทัยรัตน์ วิโย และวันทนา อมนารียกุล, 2564) เช่นเดียวกับ ญัญญุทิตี บุญเก่ง กล่าวว่า สถานศึกษาต้องการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อยกระดับและช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (ญัญญุทิตี บุญเก่ง, 2565)

2. ผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.29 โดยมีความต้องการจำเป็นมากที่สุดในการพัฒนาด้านจินตนาการเชิงสร้างสรรค์ และด้านกรอบความคิดสร้างสรรค์

ทั้งนี้ เนื่องจากการดำเนินงานของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบันยังไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ ของการจัดตั้งพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ตามพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรได้รับการพัฒนาให้มีความภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ทั้ง 4 ด้าน ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษามีจินตนาการเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายเชิงสร้างสรรค์ สามารถใช้โอกาสตามที่พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 มอบให้ในการคิดและทำนอกรอบ สามารถใช้ความคิดแปลกใหม่ในการออกแบบการจัดการศึกษาได้อย่างสร้างสรรค์ และทำให้มีอิสระในการปฏิรูปแนวคิด วิธีการ ความรู้ เพื่อนำสิ่งใหม่ ๆ อาทิ ความคิด เทคโนโลยี นวัตกรรม โครงการ กิจกรรม เข้ามาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก (Dijk, M. et al, 2017) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เสาวณีย์ สมบูรณ์ศิริโรรัตน์ ที่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความต้องการจำเป็นสูงที่สุดใน

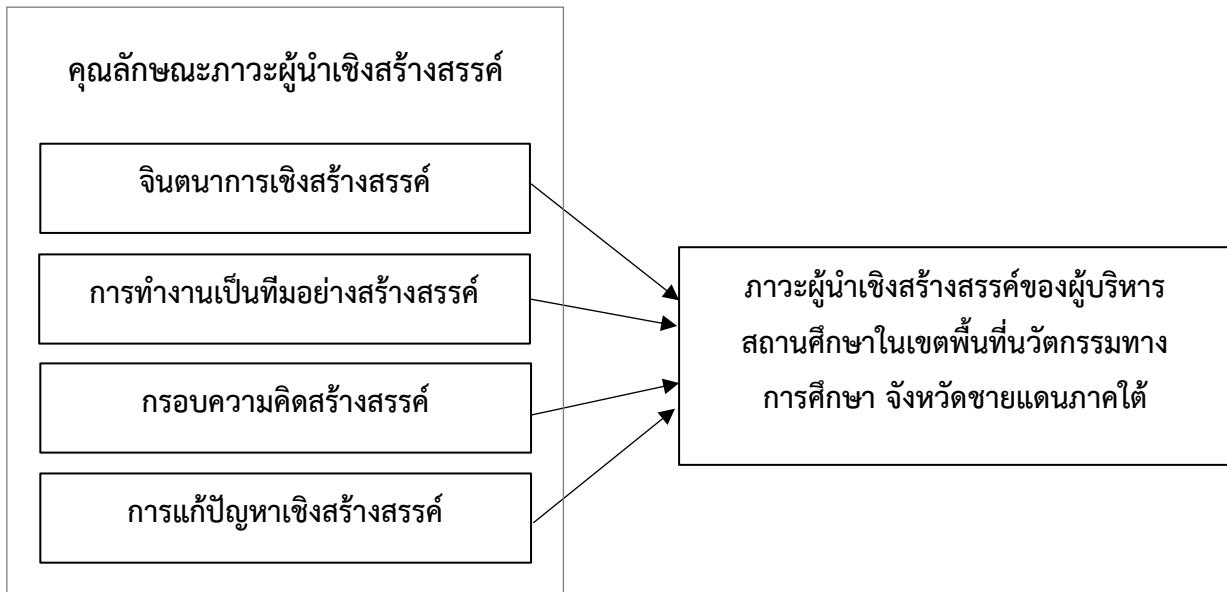

การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ด้านจินตนาการ ซึ่งก่อให้เกิดความคิดเชิงสร้างสรรค์ มองการณ์ไกล และมีภาพในอนาคตที่เด่นชัด อีกทั้ง ช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้บริหารสามารถทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ (เสาวณีย์ สมบูรณ์ศิริโรรัตน์, 2562) สอดคล้องกับ จันจิรา น้ำขาว ที่ได้ศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีระดับของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สูงขึ้น เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาทำงานเป็นทีม มีการแบ่งงานและมอบหมายงานให้แก่สมาชิกอย่างเหมาะสม ตรงตามความสามารถและศักยภาพในการปฏิบัติงาน และร่วมมือกันแก้ไขปัญหาโดยใช้ความรู้ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรภายในสถานศึกษา รวมถึงทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดใจกว้างเพื่อยอมรับฟังความคิดเห็นและการเปลี่ยนแปลงที่สร้างสรรค์ โดยสามารถนำคุณลักษณะที่ได้รับการพัฒนา ร่วมกับโอกาสที่ได้รับจากพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 เข้ามาช่วยในการพัฒนาการบริหาร การปรับเปลี่ยนความคิด หรือวิธีการยอมรับความคิดเห็นอย่างอิสระ ตลอดจนการยอมรับความคิดเห็นบุคคลอื่น (จันจิรา น้ำขาว, 2562) ซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้ง ปัญหาการบริหาร และสามารถสร้างแรงจูงใจให้ ครู นักเรียน ผู้ปกครอง บุคลากร ชุมชน ผู้นำศาสนา ผู้นำท้องถิ่น กลุ่มผู้สนับสนุนสถานศึกษา ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษา และช่วยสนับสนุนส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการแนวใหม่ บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (พิทักษ์ โสตถยาคม, 2564) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อัยริน สมานอ ที่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความยืดหยุ่นและปรับตัว สามารถคิดนอกกรอบ ไม่ตกอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์หรือสถานการณ์แบบเดิม สามารถปรับเปลี่ยนแนวความคิดและปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่างที่เปลี่ยนแปลงไป เปิดใจกว้างรับฟังความคิดเห็นและข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ (อัยริน สมานอ, 2562) นอกจากนี้ ยังช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สามารถใช้คุณลักษณะนี้ร่วมกับโอกาสและสิทธิพิเศษตามพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ในจัดการปัญหาอย่างเป็นระบบ (พิทักษ์ โสตถยาคม, 2564) สามารถแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่สร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน รวมถึงการชักนำให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา (Jie, T. R., & Cheah, K. S. L., 2021) ช่วยให้การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาตอบโจทย์ความมุ่งหมายของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของเสาวณีย์ สมบูรณ์ศิริโรรัตน์ ที่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความต้องการจำเป็นในด้านการแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ แสวงหาวิธีการที่สามารถแก้ไขปัญหาได้ โดยเป็นการคิดสร้างสรรค์และหาวิธีการใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหา (เสาวณีย์ สมบูรณ์ศิริโรรัตน์, 2562)

ทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ได้รับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ตามความต้องการจำเป็น จะช่วยลดหรือกำจัดจุดอ่อนของผู้บริหารสถานศึกษา และช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาใช้โอกาสและอำนาจตามพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ในการบริหารจัดการหลักสูตร บุคลากร และการจัดการเรียนการสอน ให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ซึ่งเป็นการขับเคลื่อนการดำเนินงานของสถานศึกษาให้สามารถบรรลุเป้าหมายของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา ทั้งในระดับนักเรียน ระดับสถานศึกษา และระดับพื้นที่ ตลอดจนช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้โอกาสดังกล่าวให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการศึกษา ที่เป็นการขับเคลื่อนสถานศึกษาบนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ (พิทักษ์ โสตถยาคม, 2564)

องค์ความรู้ใหม่

ผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ โดยการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ จินตนาการเชิงสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ กรอบความคิดสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์

ภาพที่ 1 การพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา
ในเขตพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.29 โดยมีความต้องการจำเป็นมากที่สุดในด้านจินตนาการเชิงสร้างสรรค์ และด้านกรอบความคิดสร้างสรรค์ รองลงมาคือ ด้านการทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ และด้านการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาสร้างเสริมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ 4 ด้าน คือ ด้านจินตนาการเชิงสร้างสรรค์ ด้านการทำงานเป็นทีมอย่างสร้างสรรค์ ด้านกรอบความคิดสร้างสรรค์ และด้านการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ ให้แก่ตนเองและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ควรให้ความสำคัญกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในการวิจัยครั้งต่อไปนั้น ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมถึงควรมีการศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). ผลการขับเคลื่อนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา จังหวัดนราธิวาส ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563. ใน รายงานการประชุม. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- จันจิรา น้ำขาว. (2562). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชัยยนต์ เพาพาน. (2559). แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานการเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 12(1), 1 - 9.
- ไชยยุทธ์ อินบัว และสืบพงศ์ สุขสม. (2565). การนำนโยบายพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาไปปฏิบัติในเขตพื้นที่ การศึกษาจังหวัดปัตตานี. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 7(4), 30 - 41.
- ณัฐฤติดี บุญเก่ง. (2565). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะครูในสังกัด สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- เบญจวรรณ ช่อชู และพร้อมพิไล บัวสุวรรณ. (2563). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการ บริหารงานวิชาการในโรงเรียนวิชูทิศ สำนักงานเขตดินแดง สังกัดกรุงเทพมหานคร. วารสารครุศาสตร์ ปริทรรศน์, 7(2), 162 - 174.
- ปณตนนท์ เกียรติประภากุล. (2561). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคการศึกษา 4.0. Veridian E - Journal Silpakorn University, 11(2), 1994 - 2013.
- ประภาพรรณ ปรีวรณ และคณะ. (2559). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขององค์ประกอบที่ส่งผลต่อ การพัฒนาการอาชีวศึกษาระบบทวิภาค. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 10(2), 201 - 214.
- ประภาภัทร นิยม และคณะ. (2563). โครงการวิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนาต้นแบบพื้นที่นวัตกรรมการจัดการศึกษา ระดับจังหวัด: กรณีศึกษาจังหวัดระยองและจังหวัดศรีสะเกษ. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการ ส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม .
- พระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562. (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 56 ก หน้า 102 - 120 (30 เมษายน 2562) .
- พิทักษ์ โสตถยาคม. (2564). พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาทำนอกกรอบพัฒนาสมรรถนะเด็ก. เรียกใช้เมื่อ 15 ธันวาคม 2565 จาก <https://www.sobkroo.com/article/detail.asp?id=1035>
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2564). รายงานผล O - NET ด้วยแผนที่ประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 10 ธันวาคม 2565 จาก <https://www.niets.or.th/th/catalog/view/3121>
- สำนักงานบริหารพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา. (2562). ยะลา : ข้อมูลข่าวสาร ความเคลื่อนไหว ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 10 ธันวาคม 2565 จาก <https://www.edusandbox.com/category/events/area/ยะลา/>
- สิทธิชัย ทองมาก. (2560). กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- สุวิมล ว่องวานิช. (2562). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสาวณีย์ สมบูรณ์ศิริโรจน์. (2562). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- หทัยรัตน์ วิโย และวันทนา อมณาริยกุล. (2564). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 จังหวัดหนองคาย. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 6(1), 223 - 238.
- อัยริน سماแอ. (2562). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of Psychological Testing*. New York City: Harper and Row.
- Dijk, M. et al. (2017). *Characteristics of Creative Leaders*. Retrieved January 31, 2022, from <https://www.thnk.org/insights/creative-leadership-characteristics-creative-leader/>
- Jie, T. R., & Cheah, K. S. L. (2021). Exploring Creative Leadership as a Concept: A Review of Literature. *International Journal of Education and Training*, 7(1), 1 - 16.
- Upadhyay, I. (2020). *Creative Leadership: A Comprehensive 7 Step Guide*. Retrieved January 31, 2022, from <https://www.jigsawacademy.com/blogs/design-thinking/creative-leadership/>
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. New York City: Harper and Row.

การศึกษาสถิติด้านระยะเวลาเพื่อพัฒนาหลักนิติธรรมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา*

A STATISTICAL STUDY OF TIMING TO DEVELOP THE RULE OF LAW IN THE CRIMINAL JUSTICE SYSTEM

ธานี วรภัทร์¹ และวิเชษฐ์ สิ้นประสิทธิ์กุล^{2*}

Thanee Vorapatr and Wichet Sinprasitkul

¹คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ปทุมธานี ประเทศไทย

Faculty of Law, Rangsit University, Pathum Thani, Thailand

²คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: wichet.sin@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักนิติธรรมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เกี่ยวข้องกับระยะเวลา โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการจัดเก็บข้อมูลสถิติในประเด็น เรื่อง ระยะเวลาที่ใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา พัฒนาฐานข้อมูลสถิติและตัวชี้วัดด้านระยะเวลาที่ใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณผสมผสานกับเชิงคุณภาพ โดยกลุ่มตัวอย่างเก็บข้อมูลระยะเวลาในแต่ละขั้นตอนตามกฎหมายตั้งแต่เริ่มคดีจนจบคดีจากคดีอาญา คดียาเสพติด คดีพิเศษที่อยู่ในศาลอาญา (รัชดา) พ.ศ. 2559 หรือ 2560 ทุกคดี คิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์ โดยมีวิธีการเก็บข้อมูลสถิติ : บันทึกลงใน “แบบการจัดเก็บข้อมูลคดีอาญา” ซึ่งออกแบบโดยคณะผู้วิจัย ข้อมูลในส่วนนี้จะทำการวิเคราะห์โดยการนำผลที่ได้จากแบบการจัดเก็บข้อมูลคดีอาญามาทำการวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ประชุมกลุ่มย่อยและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ นำผลการศึกษาวินิจฉัยไปใช้ส่งเสริมการขับเคลื่อนประเด็นการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และนโยบายการบริหารงานยุติธรรมที่เกี่ยวข้อง คณะผู้วิจัยได้ผลของศึกษากระบวนการยุติธรรมทางอาญากับระยะเวลาตามกฎหมายตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงขั้นตอนสุดท้าย (คดีถึงที่สุด) ในการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐในระหว่างสอบสวนฟ้องร้องและพิจารณาคดี ตามขั้นตอนของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ยังคงมีปัญหาด้านการดำเนินการให้เป็นไปตามหลักนิติธรรม ซึ่งเป็นการใช้อำนาจรัฐที่มีผลกระทบต่อประชาชนผู้อยู่ภายใต้กฎหมายอย่างมาก ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินคดีแต่ละขั้นตอน บางคดียังไม่มีความเหมาะสมตามหลักนิติธรรม เกิดผลกระทบและความเสียหายต่อผู้ต้องหาและจำเลยในระหว่างคดีมาอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: กระบวนการยุติธรรมทางอาญา, หลักนิติธรรม, ระยะเวลา, กฎหมาย

Abstract

This research article studies about the development of knowledge about the rule of law in criminal justice about timelines. Its primary purpose is to collect statistical data on the time spent in the criminal justice process. Develop a database of statistics and indicators on the size

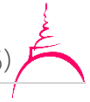
* Received September 29, 2023; Revised October 2, 2023; Accepted October 17, 2023

of time spent in the criminal justice process. It is a combination of quantitative and qualitative research. The sample group collects data on the duration of each legal step from the beginning of the case until the end of the criminal case, drug case, or particular issue in the Criminal Court (Ratchada) in 2016 or 2017, all instances representing 100 percent, with Statistical data collection method: Recorded in a "criminal case data collection model" designed by the research team. The data in this section will be analyzed using the criminal case data collection model results to perform statistical analysis with a software program for social science research. Small group meetings and interviews with experts Use the research results to promote the country's legal and judicial reform issues. Sustainable development goals and related justice administration policies The researchers studied the criminal justice system and its legal duration from inception to final. (Final case) in placing a person under the jurisdiction of the state during investigation, prosecution, and trial. According to the steps of the criminal procedure law, There are still problems in implementing the rule of law. This is an exercise of state power that has a significant impact on the people who are subject to the law. The time spent prosecuting each stage of some cases is inappropriate according to the rule of law. The impact and damage to the accused and the defendant during the case continued.

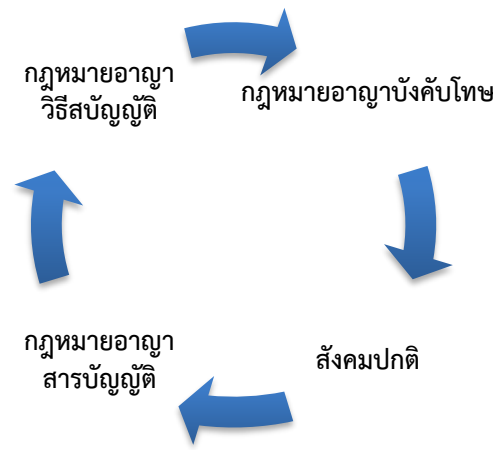
Keywords: Criminal Justice, Rule of Law, Timeline, Law

บทนำ

หลัก “นิติธรรม” (Garner, B. A., 1999) (The Rule of Law) เป็นหลักที่จำกัดการใช้อำนาจของผู้ปกครองหรือเจ้าหน้าที่ภาครัฐไม่ให้เกินขอบเขตที่เหมาะสมและสมควร โดยต้องปกครองภายใต้กฎหมาย (สำนักกฎหมาย 3 สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2550) A.V. Dicey ได้อธิบายหลักนิติธรรมว่า มีสาระที่สำคัญ ดังนี้ หลักการกฎหมายอยู่เหนือสิ่งอื่นใด (supremacy or predominance of regular law) การปกครองต้องเป็นไปตามกฎหมายเท่านั้น บุคคลต้องถูกลงโทษด้วยเหตุที่มีกฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น หลักความเสมอภาคกันต่อหน้ากฎหมาย (equality before the law) สมาชิกทุกคนในรัฐได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันทุกชนชั้นและได้รับการพิจารณาจากศาลยุติธรรม เป็นความเสมอภาคภายใต้กฎหมายของเจ้าหน้าที่และประชาชนภายใต้ระบบตุลาการเดียวกันและศาลจะให้ความคุ้มครองและบังคับให้เป็นไปตามสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกชน กฎหมายมีอยู่ด้วยกันหลายประเภท แต่ละประเภทก็ยังมีหลายรูปแบบ เป็นปัญหาที่จะต้องพิจารณากันในประเด็นต่อไปว่า กฎหมายที่ให้อำนาจฝ่ายบริหารกระทำกร หมายถึง กฎหมายรูปแบบใดบ้าง และกฎหมายที่จำกัดอำนาจกระทำ การของฝ่ายบริหาร ได้แก่ กฎหมายรูปแบบใด (วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, 2538) กฎหมายที่ให้อำนาจฝ่ายบริหารกระทำ การต่าง ๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของราษฎร โดยปรกติแล้วจะ ได้แก่ พระราชบัญญัติ และพระราชกำหนด เป็นการตีความตามหลักการแบ่งแยกอำนาจ (Separation of Powers) และหลักการ ปกครองของระบอบประชาธิปไตยโดยทางผู้แทน (Representative Democracy) อันเป็นหลักการที่เป็นรากฐาน ของรัฐธรรมนูญเสรีประชาธิปไตย (วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, 2538) ในทางวิชาการ 2 ระบบในการดำเนินคดีอาญา คือ ระบบไต่สวน (Inquisitorial System) และระบบกล่าวหา (Accusatorial System) (ธานี วรภัทร์, 2555) และ กระบวนการในการดำเนินคดีอาญาแบ่งออกได้เป็น 2 ขั้นตอนใหญ่ ๆ คือ “การดำเนินคดีอาญาชั้นกำหนดคดี” และ “การดำเนินคดีอาญาชั้นบังคับคดี” กล่าวคือ 1) การดำเนินคดีอาญาชั้นกำหนดคดี (Erkenntnisverfahren) (คณิต ฌ นคร, 2560) เป็นการดำเนินการทั้งหลายของเจ้าพนักงาน เป็นการกระทำเพื่อยืนยันข้อกล่าวหา ซึ่งถ้ารับฟัง

ได้โดยปกติเจ้าพนักงานก็จะฟ้องเพื่อให้ศาลพิจารณาคดีพิพากษาต่อไป และเมื่อได้มีการยื่นฟ้องแล้วการดำเนินการทั้งหลายในศาลในคดีที่เจ้าพนักงานได้ฟ้องแล้วนั้น รวมทั้งในคดีที่ผู้เสียหายฟ้องคดีเองก็เป็นการกระทำเพื่อยืนยันข้อกล่าวหาเช่นเดียวกับการดำเนินการชั้นเจ้าพนักงาน และถ้าหากฟังได้ว่าการกระทำความผิดจริงศาลก็จะกำหนด “มาตรการบังคับทางอาญา” ในชั้นกำหนดคดีมีความสำคัญมากในการที่ทุกหน่วยในกระบวนการยุติธรรมต้องทำการตรวจสอบค้นหาความจริงว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยผิดหรือบริสุทธิ์ การดำเนินการและการใช้มาตรการต่าง ๆ จึงต้องอยู่ในกรอบของ “หลักนิติธรรม” 2) การดำเนินคดีอาญาชั้นบังคับคดี เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาที่กำหนดมาตรการบังคับทางอาญาในคดีใดแล้วและคำพิพากษาในคดีนั้นก็ได้ถึงที่สุดแล้ว ก็จะต้องมีการจัดการบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดแล้วนั้นต่อไป เว้นแต่จะได้มีการลดโทษ เปลี่ยนโทษ หรืออภัยโทษ หรืออื่น ๆ (คณิต ฌ นคร, 2560) ในขั้นนี้ก็ต้องอยู่ภายใต้หลักคิดและหลักปฏิบัติเดียวกัน คือ ต้องเป็นไปตาม “หลักนิติธรรม” ของมาตรการบังคับทางอาญาต่าง ๆ เพื่อประกันการดำรงไว้ซึ่ง “หลักนิติธรรม” ซึ่งนิติ” จึงแปลว่า การนำ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2552) และคำว่า “ธรรม” คือ ความจริงที่มีอยู่ตามธรรมดาของมันเป็นจริงสมควร มีให้กับประชากรทุก ๆ คนในสังคม กระบวนการยุติธรรมทางอาญา จึงมีภารกิจ 3 ประการ (คณิต ฌ นคร, 2547) กล่าวคือ ประการแรก การคุ้มครองสังคม ประการที่สอง มุ่งป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดอาญา และ ประการที่สาม มีภารกิจในการคุ้มครองคุณธรรมทางกฎหมายและการคุ้มครองคุณภาพของการกระทำของสมาชิกในสังคม ที่ต้องยื่นหยัดและสอดคล้องภายใต้หลักนิติธรรม หลักรัฐธรรมนูญ หลักประกันในทางกฎหมายอาญา และหลักกฎหมายบังคับโทษ โดยมีความสัมพันธ์ปรากฏตามภาพดังต่อไปนี้

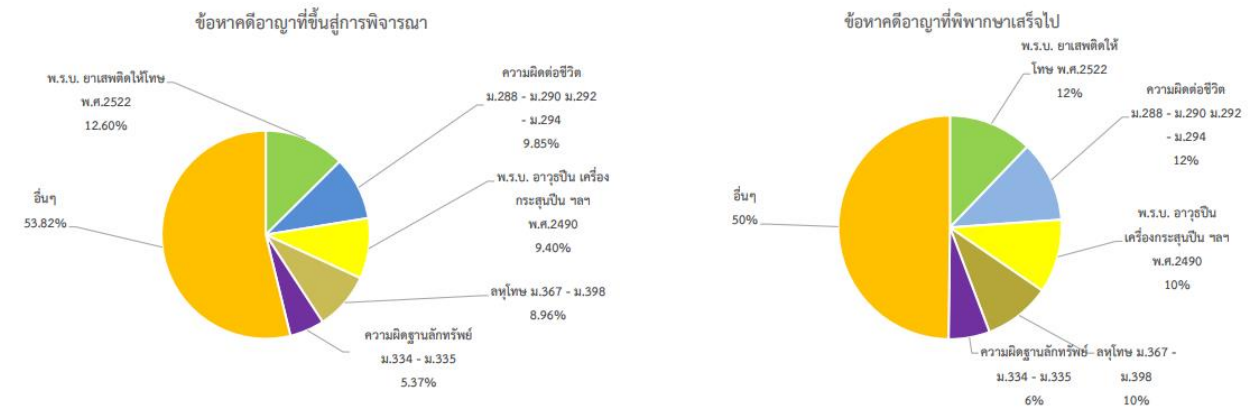

ภาพที่ 1 แสดงวงจรของความสัมพันธ์ของกฎหมายอาญาทั้ง 3 ลักษณะกับสังคม

แผนภาพจะเห็นระบบการทำงานของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ขับเคลื่อนโดยมีการเชื่อมต่อกันเป็นวงจรเพื่อตอบสนองต่อภารกิจของกฎหมายอาญา และส่วนที่เชื่อมโยงกับภาคสังคมด้วย กล่าวคือ ถ้ากระบวนการยุติธรรมมีประสิทธิภาพเข้มแข็ง คนในสังคมก็จะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่สงบสุข เศรษฐกิจ การลงทุนก็จะดี การเมืองก็จะนิ่งไม่กล้าออกนอกกลุ่มนอกทาง ในทางกลับกัน ถ้ากระบวนการยุติธรรมไร้ประสิทธิภาพ สังคมก็จะเดือดร้อนด้วยภัยคุกคามจากอาชญากรและอาชญากรรมต่าง ๆ และที่น่ากลัวและเลวร้ายมากที่สุด คือ ภัยที่คุกคามคนในสังคมที่เกิดจากกลไกหรือระบบการทำงานของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ไร้ประสิทธิภาพและมากด้วยการทุจริต การแลกเปลี่ยนความรับผิดชอบทางอาญาดำเนินการเงินหรือผลประโยชน์ ย่อมเป็นการทำลายระบบยุติธรรมของประเทศ ก่อให้เกิดการกระทำความผิดมากขึ้น อาชญากรไม่เกรงกลัวกระบวนการยุติธรรม อย่างเช่นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่เป็นภัยคุกคามสังคม และไม่เกรงกลัวต่อกระบวนการยุติธรรมแต่อย่างใดในปัจจุบัน เป้าหมายของโครงการวิจัยเรื่องนี้จึงมุ่งเน้นไปที่ “ระยะเวลา” ในกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงขั้นตอนสุดท้าย

(คดีถึงที่สุด) ในการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐในระหว่างสอบสวนฟ้องร้องและพิจารณาคดี ตามขั้นตอนของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งเป็นการใช้อำนาจรัฐที่มีผลกระทบต่อประชาชนผู้อยู่ภายใต้กฎหมายอย่างมาก ดุลพินิจหรือการพิจารณาในการเอาตัวบุคคลขังไว้หรือไม่? และระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินคดีแต่ละขั้นตอนที่เหมาะสม มีผลต่อความถูกต้องตามลักษณะและประเภทคดี ความชอบธรรมตามกฎหมาย หลักนิติธรรม อันอาจก่อให้เกิดผลกระทบ และความเสียหายต่อผู้ต้องหาและจำเลย ในระหว่างคดีในประเทศไทยมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน แต่ขาดการสำรวจวิจัยให้ได้ข้อมูลความจริงที่แท้จริงเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปรับปรุง และพัฒนาระบบการยุติธรรมในเรื่องนี้ต่อไปอย่างยั่งยืน ตัวอย่างกรณีศึกษา คดีคุณพัทธ์อิทธิ จินต์วุฒิ ต้องถูกดำเนินคดีถึง 3 ชั้นศาล ใช้ชีวิตในคุกถึง 4 ปี 1 เดือน กับอีก 27 วัน (พัทธ์อิทธิ จินต์วุฒิ, 2568) โดยศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิต ศาลฎีกาพิพากษายกฟ้อง จากการศึกษาสำนวนคดี พบว่า ข้อมูลในชั้นสอบสวนสำนวนข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานยังไม่มีความชัดเจนเพียงพอ มีเหตุสงสัยหลายประการ จึงส่งผลต่อชั้นพิจารณาพิพากษา และแต่ละขั้นตอนใช้เวลามาก ถึงที่สุดศาลฎีกาพิพากษายกฟ้อง จำเลยต้องใช้ชีวิตอยู่ในเรือนจำบางขวางในฐานะนักโทษประหารชีวิตเป็นเวลานานมาก ได้สร้างความเสียหายให้จำเลยและครอบครัวเป็นอย่างมากในเรื่อง “ระยะเวลา” เป็นเรื่องที่กระทบต่อมิติต่าง ๆ ดังนี้ มิติในด้านหลักนิติธรรม มิติของผู้ถูกบังคับใช้กฎหมาย และมิติในเรื่อง ความคุ้มค่าของการบังคับใช้กฎหมาย จากรายงานสถิติคดีศาลยุติธรรมทั่วราชอาณาจักรประจำปี พ.ศ. 2564 ของศาลฎีกาปรากฏ ดังนี้

จำนวนข้อหาอาญาที่ขึ้นสู่การพิจารณาและพิพากษาเสร็จไปสูงสุด 5 อันดับ ของศาลฎีกา ประจำปี พ.ศ. 2564

ภาพที่ 2 แสดงสถิติคดีศาลยุติธรรมทั่วราชอาณาจักรประจำปี พ.ศ. 2564 ของศาลฎีกา

แผนภาพแสดงให้เห็นสัดส่วนของคดีอาญาที่ขึ้นสู่ศาลฎีกา คดีที่เกาะกลุ่มกัน ได้แก่ ความผิดต่อชีวิต พระราชบัญญัติอาวุธปืนเครื่องกระสุน ลหุโทษ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ ความผิดฐานลักทรัพย์ ปรากฏตามจำนวนข้อหาและร้อยละ ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงสถิติคดีศาลยุติธรรมในชั้นศาลฎีกาทั่วราชอาณาจักรประจำปี พ.ศ. 2564

อันดับที่	ข้อหาอาญาที่ขึ้นสู่การพิจารณา	จำนวน	ร้อยละ	ข้อหาอาญาที่พิพากษาเสร็จไป	จำนวน	ร้อยละ
1	พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522	839	12.60	พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522	718	12.16
2	ความคิดต่อชีวิต ม.288 - ม.290 ม.292 - ม.294	656	9.85	ความคิดต่อชีวิต ม.288 - ม.290 ม.292 - ม.294	693	11.74
3	พ.ร.บ. อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน ฯลฯ พ.ศ.2490	626	9.40	พ.ร.บ. อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน ฯลฯ พ.ศ.2490	629	10.65
4	ลหุโทษ ม.367 - ม.398	597	8.96	ลหุโทษ ม.367 - ม.398	571	9.67
5	ความผิดฐานลักทรัพย์ ม.334 - ม.335	358	5.37	ความผิดฐานลักทรัพย์ ม.334 - ม.335	352	5.96
	อื่นๆ	3,585	53.82	อื่นๆ	2,941	49.81
	รวม	6,661	100.00	รวม	5,904	100.00

ตารางที่ 2 ข้อมูลสถิติสถิติคดีศาลยุติธรรมในชั้นศาลชั้นต้นทั่วราชอาณาจักรประจำปี พ.ศ. 2563 - 2564 ดังนี้

ลำดับที่	ข้อหาที่อาญาที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลชั้นต้น					
	ปี พ.ศ. 2563	จำนวน	ร้อยละ	ปี พ.ศ. 2564	จำนวน	ร้อยละ
1	พ.ร.บ. อาชญากรรมทั่วไป พ.ศ.2522	350,165	45.88	พ.ร.บ. อาชญากรรมทั่วไป พ.ศ.2522	302,196	45.24
2	พ.ร.บ. จราจรทางบก พ.ศ.2522	124,442	16.31	พ.ร.บ. จราจรทางบก พ.ศ.2522	106,333	15.92
3	พ.ร.บ.บริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548	39,111	5.12	พ.ร.บ. อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน ฯลฯ พ.ศ.2490	30,052	4.50
4	พ.ร.บ. อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน ฯลฯ พ.ศ.2490	33,849	4.44	พ.ร.บ.การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548	23,483	3.52
5	ความผิดฐานลักทรัพย์ ม.334 - ม.335	21,665	2.84	ความผิดฐานลักทรัพย์ ม.334 - ม.335	23,045	3.45
	อื่นๆ	193,915	25.41	อื่นๆ	182,896	27.38
	รวม	763,147	100.00	รวม	668,005	100.00

ข้อมูลสถิติสถิติคดีศาลยุติธรรมในชั้นศาลชั้นต้นทั่วราชอาณาจักรประจำปี พ.ศ. 2564 พบว่า คดีที่เกาะกลุ่มเป็นจำนวนมาก ได้แก่ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พระราชบัญญัติจราจรทางบก พระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนฯ พระราชกำหนดบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินฯ ความผิดฐานลักทรัพย์ มาตรา 334 - 335 กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นกลไกที่สำคัญที่สุดในการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมเป็นช่องทางให้ประชาชนใช้เป็นที่พักพิงเพื่อยุติความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างสันติ ดังนั้น กระบวนการยุติธรรมจึงต้องตั้งอยู่บนหลักนิติธรรม และหลักความเสมอภาคภายใต้กฎหมาย เพื่อรักษาลิทธิและอำนาจความยุติธรรมแก่ประชาชนทุกคนได้อย่างเท่าเทียม ตัวชี้วัดที่สำคัญที่สุดที่แสดงถึงประสิทธิภาพของรัฐในการอำนวยความสะดวกยุติธรรม คือ “ระยะเวลา” ที่ใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เนื่องจากความล่าช้าจะมีผลกระทบต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทำให้ไม่สามารถดำเนินชีวิตได้ตามปกติ ไม่ว่าจะเป็นการสูญเสียเสรีภาพในร่างกายและการดำเนินชีวิต ผลกระทบต่อสุขภาพร่างกาย สุขภาพจิต การประกอบอาชีพและรายได้ รวมทั้งกระทบต่อความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและชุมชน ความล่าช้าในการดำเนินการทางคดีอาญายังส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในระบบและความรู้สึกปลอดภัยของคนในสังคม อีกทั้งระยะเวลายังเป็นส่วนสำคัญในการพิจารณาภาระงานและการบริหารงบประมาณของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม จึงทำให้ถูกบรรจุเป็นหนึ่งในตัวชี้วัดตามกรอบการจัดทำตัวชี้วัดประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ระยะเวลาในการดำเนินการทางคดีถือได้ว่าเป็นข้อมูลสถิติพื้นฐานที่มีความจำเป็นอย่างมากสำหรับการประเมินประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ที่ผ่านมา ได้มีการจัดทำข้อมูลสถิติทางการที่เกี่ยวข้องและสามารถสืบค้นได้ ได้แก่ รายงานสถิติศาลยุติธรรม ซึ่งมีการเผยแพร่ทุกปีโดยสำนักงานศาลยุติธรรม แสดงช่วงระยะเวลาในการพิจารณาคดีของศาลฎีกา ศาลอุทธรณ์ และศาลชั้นต้น จำแนกตามแผนกคดี อย่างไรก็ตาม ไม่พบว่า มีการจัดทำและเผยแพร่ระยะเวลาที่ใช้ไปในกระบวนการยุติธรรมในตลอดทุกชั้นตอนจนคดีเสร็จสิ้น หรือระยะเวลาที่ใช้จำแนกตามฐานความผิด และการบังคับโทษ ซึ่งจำเป็นต้องมีการจัดเก็บข้อมูลตั้งแต่ชั้นจับ การสอบสวน การสั่งฟ้อง กระบวนการไต่สวนมูลฟ้อง การพิจารณาพิพากษา รวมถึงระยะเวลาการอุทธรณ์คดีของผู้ถูกกล่าวหา ก่อนการพิจารณาคดีถึงที่สุด ระยะเวลาการพิจารณาพิพากษาของแต่ละชั้นศาล ซึ่งสำคัญมากในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ก็มีการสำรวจเผยแพร่โดยกรมราชทัณฑ์เฉพาะ ในปี 2547 เท่านั้น โครงการนี้จึงมุ่งศึกษา แนวคิดองค์ความรู้เพื่อพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับระยะเวลา ที่มีความสัมพันธ์กับหลักนิติธรรมในการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาผ่านวิธีดำเนินการวิจัยต่าง ๆ ที่คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการทำวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัญหาหลักนิติธรรมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาผ่านการจัดเก็บข้อมูลสถิติในประเด็นเรื่องระยะเวลาที่ใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ศึกษาเฉพาะเขตศาลอาญา กรุงเทพมหานคร (รัชดาภิเษก)
2. วิเคราะห์ข้อมูลสถิติตัวชี้วัดของหลักนิติธรรมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

3. แนวทางและวิธีการพัฒนาความรู้ทางกฎหมายที่ได้จากการค้นพบนำผลการศึกษาวิจัยจากสภาพปัญหาหลักนิติธรรมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาผ่านการจัดเก็บข้อมูลสถิติผสมผสานกับการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติตัวชี้วัดของหลักนิติธรรมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเล่มนี้มุ่งศึกษาเป็นฉบับนำร่อง (Pilot project) ในระยะเริ่มแรก จึงกำหนดพื้นที่ศึกษาเฉพาะเขตอำนาจศาลอาญา กรุงเทพมหานคร (รัชดาภิเษก)

1. การจัดเก็บข้อมูลสถิติ “ระยะเวลา” ในการดำเนินคดีอาญา ตั้งแต่เริ่มคดีถึงคดีถึงที่สุด หน่วยงานที่ขอเข้าเก็บข้อมูล คือ สำนักงานอัยการสูงสุดและศาลอาญา (รัชดาภิเษก) ประเภทคดีที่ทำการศึกษา : คดีอาญาที่ถึงที่สุดแล้วในปีงบประมาณหรือปี พ.ศ. 2559 หรือ 2560 เฉพาะในขอบเขตของคดี 3 ประเภท ได้แก่ คดีอาญาทั่วไป คดียาเสพติด คดีพิเศษ ที่เกิดในเขตพื้นที่ศึกษา จำนวนคดีที่เก็บ คือ คดีทั้ง 3 ประเภท จากกองต่าง ๆ ของสำนักงานอัยการในเขตอำนาจศาลอาญากรุงเทพมหานคร ทั้งหมด ที่คดีถึงที่สุดในปีงบประมาณ หรือ ปี พ.ศ. 2559 หรือ 2560 คิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์ โดยมีวิธีการเก็บข้อมูลสถิติ : บันทึกลงใน “แบบการจัดเก็บข้อมูลคดีอาญา” ซึ่งออกแบบโดยคณะผู้วิจัย ข้อมูลในส่วนนี้จะทำการวิเคราะห์โดยการนำผลที่ได้จากแบบการจัดเก็บข้อมูลคดีอาญามาทำการวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (SPSS for Windows) ซึ่งจะนำเสนอให้เห็นข้อมูลในลักษณะของร้อยละ ค่าเฉลี่ย เป็นสำคัญ ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่ถูกต้องแม่นยำที่สุดเท่าที่จะทำได้ และตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้ได้ครบทุกข้อ ข้อมูลสถิติที่ได้จะถูกนำมาวิเคราะห์กับขั้นตอนและระยะเวลาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หลักการทางวิชาการ ทฤษฎีกฎหมาย หลักนิติธรรมต่าง ๆ เพื่อสะท้อนในเรื่องความเหมาะสมของการใช้ “ระยะเวลา” ในแต่ละขั้นตอนอันเป็นผลลัพธ์ของการศึกษา

2. การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อระดมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวิจัยจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในเรื่องเกี่ยวกับ “ระยะเวลาการดำเนินคดี” จำนวนอย่างน้อย 15 คน ไม่เกิน 25 คน ได้แก่ ผู้พิพากษา อัยการ ทนายความ ตำรวจ นักวิชาการ ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร

3. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) แบ่งเป็น 2 กลุ่ม

3.1 ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน โดยมีประเด็นในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักนิติธรรม ความเหมาะสมของระยะเวลาในการดำเนินคดีอาญา ในแต่ละประเภทที่มีการเก็บข้อมูล

3.2 ผู้ต้องขังในคดีอาญา ณ เรือนจำกลางคลองเปรม กรุงเทพมหานคร จำนวน 15 ราย เพื่อทราบความเห็นจากผลกระทบที่ได้จากระยะเวลาในการดำเนินคดีอาญา

ผลการวิจัย

ระยะเวลาในการดำเนินคดีอาญา ในชั้นพนักงานสอบสวนนั้น ไม่ว่าจะเป็นการการควบคุมตัว 48 ชั่วโมงแรกและการขออำนาจศาลในการฝากขังระหว่างสอบสวนนั้น ควรใช้ดุลพินิจอย่างถูกต้องและเหมาะสมกับความร้ายแรงของคดี ต้องพิจารณาความเป็นจริงของคดีที่เกิดขึ้น ประกอบกับควรนำหลักความจำเป็นเท่าที่เหมาะสมมาปฏิบัติร่วมด้วยระยะเวลาการสอบสวน ในชั้นพนักงานสอบสวนนั้น หากเป็นคดียาเสพติดที่มักจะขออำนาจศาลในการควบคุมตัวโดยวิธีการฝากขังทำให้เกิดกำหนดระยะเวลาโดยผลของกฎหมายทันที พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ต้องทำการสอบสวนให้อยู่ภายใต้กรอบของระยะเวลานั้น ๆ ในปัจจุบันคดียาเสพติดมีขั้นตอนที่ล่าช้า คือ การรอผลการตรวจพิสูจน์สารเพื่อเอาผิดกับจำเลย ทำให้มีผลกระทบต่อระยะเวลาที่พนักงานอัยการจะพิจารณาฟ้องคดีต่อไป ตามตารางสถิติ คดียาเสพติดพนักงานอัยการมีระยะเวลาดำเนินการน้อย ทำให้เกิดการฟ้องไป

ก่อนได้ แม้จะมีพยานหลักฐานที่เพียงพอทำให้เกิดผลกระทบต่อจำเลยได้ หากเป็นคดีอาญาทั่วไป จะมีความหลากหลายในการจัดการกับผู้ต้องหาระหว่างสอบสวน คือ ขอควบคุมตัวโดยวิธีการฝากขัง ประกันตัว หรือ นัดฟังคำสั่งเพื่อรายงานตัวต่อเจ้าพนักงาน หากเป็นการควบคุมตัวโดยวิธีการฝากขังแล้วนั้น จะมีหลักการเหมือนกับคดีอาญาเสพติด แต่หากผู้ต้องหาได้รับการประกันตัว หรือ นัดฟังคำสั่งเพื่อรายงานตัวต่อเจ้าพนักงาน ไม่ว่าจะคดีจะอยู่ในชั้นพนักงานสอบสวนหรือชั้นพนักงานอัยการก็ตาม ตามสถิติบ่งบอกว่า ใช้ระยะเวลาสั้นกว่ากรณีที่มีการควบคุมตัวโดยวิธีการฝากขัง เนื่องจากไม่มีการกำหนดให้ต้องฟ้องคดีภายในกรอบระยะเวลาของกฎหมายระยะเวลาในการดำเนินพิจารณาตัดสินศาล สรุปได้ว่า หากเป็นคดีอาญาเสพติด จะใช้ระยะเวลาที่พิจารณาและพิพากษาเสร็จภายใน 1 วัน เป็นส่วนมาก และคดีอาญาเสพติดในภาพรวมใช้ระยะเวลาเฉลี่ย 2 - 10 วันเท่านั้น เนื่องจากจำเลยรับสารภาพ แต่อาจจะทำให้มีโอกาสผิดพลาดในการตรวจสอบค้นหาความจริง การควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ในอำนาจของรัฐ เป็นวิธีที่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาประเทศไทยนิยมนำมาใช้จัดการกับผู้ต้องหาขณะรอการสอบสวนเสร็จสิ้น ทำให้กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน หากไม่ใช้โดยจำเป็นและเหมาะสมกับพฤติการณ์ตามสถิติที่ปรากฏนั้น ในภาพรวมทุกคดีกว่า 90 % จะถูกควบคุมตัวโดยวิธีการฝากขัง เป็นสถิติที่สะท้อนถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยที่ดำเนินการโดยใช้วิธีควบคุมตัวไว้ก่อน เนื่องจากเกรงไม่มีตัวผู้ต้องหาไปฟ้องคดีตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดไว้ ทำให้เกิดผลกระทบต่อหลักนิติธรรม แสดงให้เห็นถึงการควบคุมตัวผู้ต้องหาในประเทศไทยนั้น กระทำโดยเกินกว่าความจำเป็น การที่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยที่ดำเนินการโดยใช้วิธีควบคุมตัวไว้ก่อนโดยส่วนใหญ่่นั้น เกิดผลกระทบอีกมากมาย หากจำเลยถูกศาลพิพากษายกฟ้อง หรือลงโทษต่ำกว่าที่ตนเองนั้นถูกคุมขังระหว่างพิจารณามาแล้ว การควบคุมตัวผู้ต้องหาระหว่างสอบสวนหรือจำเลยระหว่างพิจารณานั้น จะถูกควบคุมตัวในสถานที่เดียวกันกับนักโทษเด็ดขาด ไม่มีการแยกการควบคุมในส่วนนี้ ทำให้บุคคลเหล่านี้ เหมือนถูกลงโทษไปก่อน ทำให้ส่งผลกระทบต่อตัวบุคคลนั้น ๆ ทั้งร่างกายและจิตใจ สูญเสียโอกาสหลากหลายโอกาส ปัจจัยที่ทำให้การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยมีความบกพร่องมีหลากหลายประการ เช่น กระบวนการค้นหาความจริงศาลไม่ใช้อำนาจในการไต่สวนให้ได้มูลความจริงจนสิ้นข้อสงสัยเท่าที่ควร พนักงานอัยการมิได้เข้าร่วมการสอบสวนในคดีตั้งแต่ต้น การขออำนาจศาลฝากขังเพื่อควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ก่อนเสมอ หากจำเลยไม่มีหลักทรัพย์ในการประกันตัว การควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ศาลยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดไว้ในเรือนจำเช่นเดียวกันกับนักโทษเด็ดขาด ระยะเวลาการทําสำนวนคดีอาญาเสพติด ในชั้นพนักงานอัยการมีความเร่งรัดมากเกินไป และศาลใช้ระยะเวลาในการดำเนินคดีที่เร็วเกินไป

อภิปรายผล

สืบเนื่องจากระยะเวลาในการดำเนินคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวนนั้น ไม่ว่าจะเป็นการการควบคุมตัว 48 ชั่วโมงแรกหรือการขออำนาจศาลในการฝากขังระหว่างสอบสวนนั้น ซึ่งจะมีผลเรื่องระยะเวลาการดำเนินการที่เป็นไปตามหลักนิติธรรม กฎหมายจึงควรให้ความสำคัญ ในชั้นเจ้าพนักงานต้องทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างตำรวจและพนักงานอัยการร่วมกันในการตรวจสอบค้นหาความจริงตาม “หลักการสอบสวนฟ้องร้องเป็นอำนาจเดียวกัน” (อิงครัต ดลเจิม, 2564) โดยให้พนักงานอัยการมีอำนาจในการควบคุม และกำหนดทิศทางการสอบสวนในชั้นเจ้าพนักงานตั้งแต่ต้น เนื่องจากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นพนักงานสอบสวน มีระยะเวลาที่ใช้เวลาพอสมควรในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อทำสำนวนคดีในชั้นสอบสวน ทั้งนี้คดีอาญาเสพติดใช้เวลาในการสอบสวนน้อยกว่าคดีอาญาทั่วไป การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นพนักงานอัยการ สำหรับคดีอาญาเสพติดมีระยะเวลาที่ใช้เวลาที่สั้นผิดปกติในการรวบรวมพยาน หลักฐาน เพื่อทำสำนวนคดีในชั้นพนักงานอัยการ ส่วนใหญ่ชั้นตอนที่ล่าช้า คือ การรอผลการตรวจพิสูจน์สารเพื่อเอาผิดกับจำเลย ทำให้มี

ผลกระทบต่อระยะเวลา ที่พนักงานอัยการจะพิจารณาฟ้องคดีต่อไป ส่วนคดีอาญาทั่วไป มีระยะเวลาที่ใช้เวลาที่แปรผันตามความหลากหลายของคดีอาญาที่มีความหลากหลาย คือ ขอควบคุมตัวโดยวิธีการฝากขัง ประกันตัว หรือ นัดฟังคำสั่งเพื่อรายงานตัวต่อเจ้าพนักงาน จึงควรใช้ดุลพินิจอย่างถูกต้องและเหมาะสมกับความร้ายแรงของคดี ต้องพิจารณาความเป็นจริงของคดีที่เกิดขึ้นประกอบกับควรนำหลักความจำเป็นเท่าที่เหมาะสมมาปฏิบัติร่วมด้วย (ปกป้อง ศรีสนิท, 2564)

จากตารางสถิติคดีอาญาเสพติดพนักงานอัยการมีระยะเวลาค่อนข้างน้อย (กรมราชทัณฑ์, 2561) ทำให้เกิดการฟ้องไปก่อนได้ แม้จะมีพยานหลักฐานที่เพียงพอทำให้เกิดผลกระทบต่อจำเลยได้ ซึ่งจะแตกต่างจากคดีอาญาทั่วไป จะมีความหลากหลายในการจัดการกับผู้ต้องหา ระหว่างสอบสวน คือ ขอควบคุมตัวโดยวิธีการฝากขัง ประกันตัว หรือนัดฟังคำสั่งเพื่อรายงานตัวต่อเจ้าพนักงาน ไม่ว่าจะคดีจะอยู่ในชั้นพนักงานสอบสวนหรือชั้นพนักงานอัยการจากสถิติชี้ว่า ขั้นตอนทางวิธีพิจารณาความอาญาใช้ระยะเวลานานกว่ากรณีที่มีการควบคุมตัว โดยวิธีการฝากขัง เนื่องจากไม่มีการกำหนดให้ต้องฟ้องคดี ภายในกรอบระยะเวลาของกฎหมายระยะเวลาในการดำเนินพิจารณาคดีในชั้นศาลคดีอาญาเสพติด (ฉัตรสมุน พฤทธิภูมิ, 2560) จะใช้ระยะเวลาที่พิจารณาและพิพากษาเสร็จภายใน 1 วัน เป็นส่วนมาก และคดีอาญาเสพติดในภาพรวมใช้ระยะเวลาเฉลี่ย 2 - 10 วัน เท่านั้น เนื่องจากจำเลยรับสารภาพเป็นส่วนใหญ่ แต่ถึงอย่างนั้นก็ตีกระบวนการยุติธรรมไทยอาจจะทำให้มีโอกาสผิดพลาดในการตรวจสอบค้นหาความจริง การควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ในอำนาจของรัฐเป็นวิธีที่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาประเทศไทยนิยมนำมาใช้จัดการกับผู้ต้องหาขณะรอการสอบสวนเสร็จสิ้น ทำให้กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนคดีอาญาเสพติด เนื่องจากจำเลยรับสารภาพไม่ว่าสาเหตุใดก็ตามแต่ อาจจะทำให้มีโอกาสผิดพลาดในการตรวจสอบค้นหาความจริง การควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ในอำนาจของรัฐ พนักงานสอบสวนจะต้องส่งพยานหลักฐานที่รวบรวมได้ในคดีเพื่อให้พนักงานอัยการเป็นผู้ตรวจสอบน้ำหนักของพยานหลักฐานและปรับบทความผิด สอดคล้องกับหลักความเป็นอำนาจเดียวของการสอบสวนฟ้องร้องในชั้นเจ้าพนักงาน จะเห็นว่าคดีอาญาเสพติดมีการพิจารณาคดีที่รวดเร็วเกินไป ศาลควรต้องให้ความสำคัญต่อบทบาทในการตรวจสอบค้นหาความจริงโดยในเบื้องต้นศาลต้องทำการสืบพยานศาล มีหน้าที่ต้องตรวจสอบค้นหาความจริงแท้ของเรื่องจนเพียงพอต่อการทำคำพิพากษาโดยต้องเป็นการตรวจสอบค้นหาความจริงตาม “หลักการตรวจสอบค้นหาความจริง” (Examination Principle) (อิงครัต ดลเจิม, 2564) ด้วยเช่นกัน เนื่องจากข้อมูลที่ได้จากการวิจัยนี้ แสดงให้เห็นถึงการควบคุมตัวผู้ต้องหาในประเทศไทยนั้น มีการกระทำที่เกินความจำเป็นที่จะต้องควบคุมตัว และส่วนใหญ่ใช้วิธีควบคุมตัวไว้ก่อนโดยส่วนใหญ่แล้วก่อให้เกิดผลกระทบอีกมากมาย ในทางกลับกันหากจำเลยถูกศาลพิพากษาขังหรือลงโทษต่ำกว่าที่ตนเองนั้นถูกคุมขังระหว่างพิจารณามาแล้ว เพราะในความเป็นจริงนั้นการควบคุมตัวผู้ต้องหา ระหว่างสอบสวนหรือจำเลยระหว่างพิจารณานั้น จะถูกควบคุมตัวในสถานที่เดียวกันกับนักโทษเด็ดขาด ไม่มีการแยกการควบคุมในส่วนนี้ ทำให้บุคคลเหล่านี้เหมือนถูกลงโทษไปก่อนแล้ว ทั้งที่ความจริงอาจจะไม่ถูกลงโทษ จึงทำให้ส่งผลกระทบต่อตัวบุคคลนั้น ๆ ดังนั้น ปัจจัยที่ทำให้การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยมีความบกพร่องมีหลากหลายประการ เช่น กระบวนการค้นหาความจริงศาลไม่ใช้อำนาจในการไต่สวนให้ได้มูลความจริงจนสิ้นข้อสงสัยเท่าที่ควร พนักงานอัยการมิได้เข้าร่วมการสอบสวนกับพนักงานสอบสวน (พรธัญญา ศิริวรรณบุศย์, 2559) การใช้อำนาจศาลฝากขังเพื่อควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ก่อนเสมอหากจำเลยไม่มีหลักทรัพย์ในการประกันตัวการควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ศาลยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดไว้ในเรือนจำเช่นเดียวกันกับนักโทษเด็ดขาด เป็นต้น เรื่องเหล่านี้ถือเป็นสิ่งที่หลักนิติธรรมถูกละเมิดเสมอมาในกระบวนการยุติธรรมไทยมาตลอด (โกเมศ ขวัญเมือง, และคณะ, 2566)

องค์ความรู้ใหม่

ผลการศึกษาขององค์ความรู้ใหม่ในหลักการสำคัญ พบว่า ระยะเวลาในการดำเนินคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวนนั้น หากเป็นคดีอาญาเสพติดที่มักจะขออำนาจศาลในการควบคุมตัว โดยวิธีการฝากขังทำให้เกิดกำหนดระยะเวลาโดยผลของกฎหมายทันที พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ต้องทำการสอบสวนให้อยู่ภายใต้กรอบของระยะเวลานั้น ๆ ในปัจจุบันคดีอาญาเสพติดมีขั้นตอนที่ล่าช้า คือ การรอผลการตรวจพิสูจน์สารเพื่อเอาผิดกับจำเลย ทำให้เกิดการฟ้องไปก่อนได้ อาจกระทบกับจำเลยได้ในอนาคต ส่วนคดีอาญาทั่วไป จะมีความหลากหลายในการจัดการกับผู้ต้องหา ระหว่างสอบสวน ส่วนระยะเวลาในการดำเนินพิจารณาคดีชั้นศาล หากเป็นคดีอาญาเสพติด จะใช้ระยะเวลาที่น้อยมาก เนื่องจากจำเลยรับสารภาพ แต่อาจทำให้มีโอกาสผิดพลาดในการตรวจสอบค้นหาความจริง ส่วนในภาพรวมทุกคดีกว่า 90 % จะถูกควบคุมตัวโดยวิธีการฝากขัง เป็นสถิติที่สะท้อนถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยที่ดำเนินการ โดยใช้วิธีควบคุมตัวไว้ก่อนเป็นการกระทำโดยเกินกว่าความจำเป็น ปัจจัยที่ทำให้การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยมีความบกพร่องมีหลากหลายประการ เช่น กระบวนการค้นหาความจริงศาลไม่ใช้อำนาจในการไต่สวนให้ได้มูลความจริงจนสิ้นข้อสงสัยเท่าที่ควร พนักงานอัยการมิได้เข้าร่วมการสอบสวนในคดีตั้งแต่ต้น การขออำนาจศาลฝากขังเพื่อควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ก่อนเสมอ หากจำเลยไม่มีหลักทรัพย์ในการประกันตัว การควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ศาลยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุดไว้ในเรือนจำเช่นเดียวกันกับนักโทษเด็ดขาด ระยะเวลาการดำเนินงานคดีอาญาเสพติดในชั้นพนักงานอัยการมีความเร่งรัดมากเกินไป และศาลใช้ระยะเวลาในการดำเนินคดีที่เร็วเกินไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นพนักงานสอบสวน มีระยะเวลาที่ใช้เวลาพอสมควรในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อทำสำนวนคดีในชั้นสอบสวน ทั้งนี้ คดีอาญาเสพติดใช้เวลาในการสอบสวนน้อยกว่าคดีอาญาทั่วไป การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาชั้นพนักงานอัยการ สำหรับคดีอาญาเสพติดมีระยะเวลาที่ใช้เวลาที่สั้นผิดปกติในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อทำสำนวนคดีในชั้นพนักงานอัยการ ส่วนคดีอาญาทั่วไป มีระยะเวลาที่ใช้เวลาที่แปรผันตามความหลากหลายของคดีอาญาที่มีความหลากหลาย ส่วนการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในชั้นพิจารณา สำหรับคดีอาญาเสพติด ชั้นพิจารณาผู้พิพากษาใช้ระยะเวลาในการพิจารณาคดีอาญาเสพติดไม่นาน ส่วนคดีอาญาทั่วไปมีการใช้ระยะเวลาที่ยาวนานกว่าคดีอาญาเสพติด และมีระยะเวลาที่ไม่แน่นอน ส่วนการควบคุมผู้ต้องหาไว้ในอำนาจรัฐ โดยวิธีการฝากขัง แต่ละคดีมีความแตกต่างกันไป เห็นว่าการควบคุมตัวระหว่างสอบสวนและการพิจารณาคดีนั้นต้องทำโดยจำเป็นเท่านั้น เนื่องจากเป็นการที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และควรเปิดโอกาสให้ทบทวนได้ในระหว่างการสอบสวนและพิจารณาของศาลว่า มีการควบคุมที่เกินความจำเป็นอาจจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อหลักนิติธรรมหรือไม่ อย่างไรก็ตามประชาชนควรมีสิทธิโต้แย้งให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องไม่ว่า จะเป็นตำรวจ พนักงานอัยการ ศาล ในการใช้ดุลพินิจควบคุมเท่าที่จำเป็นอีกทางหนึ่ง อีกทั้งความสัมพันธ์การควบคุมตัวไว้ในอำนาจรัฐกับผลของคำพิพากษาที่จำเลยได้รับ มีการเก็บสถิติกรณีการควบคุมตัวเกินผลคำพิพากษา มีทั้งสิ้น 37 คดี หากเทียบกับสัดส่วนของคดีทั้งหมดที่คณะผู้วิจัยได้ทำการจัดเก็บแล้วอาจจะเป็นส่วนน้อยของคดีทั้งหมดที่ทำการเก็บข้อมูล แต่หากนำมาวิเคราะห์ในส่วนลึกแล้ว แสดงให้เห็นได้ว่า กระบวนการยุติธรรมทางอาญา ยังคงมีข้อผิดพลาดในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในส่วนนี้อยู่ จึงเป็นเหตุควรนำมาพิจารณาถึงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นตั้งแต่กระทบสิทธิมนุษยชนอย่างใหญ่หลวง ประเด็นสุดท้ายปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมในชั้นตอนต่าง ๆ ควรนำหลักนิติธรรมต้องนำมาใช้เนื่องจากเป็นกฎหมาย การไม่นำหลักนิติธรรมมาใช้ร่วมกับการดำเนินการยุติธรรมทางอาญานั้นทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาอย่างมากมาย 1) ในชั้นเจ้าพนักงานต้องทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างตำรวจและพนักงานอัยการร่วมกันใน

การตรวจสอบค้นหาความจริงตาม “หลักการสอบสวนฟ้องร้องเป็นอำนาจเดียวกัน” โดยให้พนักงานอัยการมีอำนาจในการควบคุมและกำหนดทิศทางการสอบสวนในชั้นเจ้าพนักงานตั้งแต่ต้น 2) ระยะเวลาในการดำเนินคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวนนั้น ควรใช้ดุลพินิจอย่างถูกต้องและเหมาะสมกับความร้ายแรงของคดี ต้องพิจารณาความเป็นจริงของคดีที่เกิดขึ้นประกอบกับควรนำหลักความจำเป็นเท่าที่เหมาะสมมาปฏิบัติร่วมด้วย 3) พนักงานสอบสวนจะต้องส่งพยานหลักฐานที่รวบรวมได้ในคดีเพื่อให้พนักงานอัยการเป็นผู้ตรวจสอบนำหนักของพยานหลักฐานและปรับบทความผิด สอดคล้องกับหลักความเป็นอำนาจเดียวของการสอบสวนฟ้องร้องในชั้นเจ้าพนักงาน 4) กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในชั้นเจ้าพนักงานและชั้นพิจารณาพิพากษา ต้องกำหนดให้พนักงานอัยการเป็น “ผู้บริหารงานยุติธรรม” เท่านั้น 5) เนื่องจากปัจจุบันคดีอาญาเสพติดมีการพิจารณาคดีที่รวดเร็วเกินไป ศาลควรต้องให้ความสำคัญต่อบทบาทในการตรวจสอบค้นหาความจริงโดยในเบื้องต้นศาลต้องทำการสืบพยานตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 228 มาตรา 229 และมาตรา 235 กำหนดไว้ ศาลควรมีหน้าที่ต้องตรวจสอบค้นหาความจริง กล่าวคือ การดำเนินคดีอาญานั้นศาลทุกฝ่ายต่างมีหน้าที่ต้องกระตือรือร้นในการตรวจสอบค้นหาความจริงแท้ของเรื่องที่กล่าวหาศาลจะวางเฉยไม่ได้ ศาลมีหน้าที่ต้องตรวจสอบค้นหาความจริงแท้ของเรื่องจนเพียงพอต่อการทำคำพิพากษาโดยต้องเป็นการตรวจสอบค้นหาความจริงตาม “หลักการตรวจสอบค้นหาความจริง” (Examination Principle) และศาลจะต้องให้เหตุผลที่ได้จากความจริงแท้ในวัตถุของคดีอาญาอย่างถูกต้องและครบถ้วนในคำพิพากษาโดยละเอียด

เอกสารอ้างอิง

- กรมราชทัณฑ์. (2561). สถิติผู้ต้องขังที่กระทำผิดต่อพระราชบัญญัติยาเสพติด. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศกรมราชทัณฑ์.
- โกเมศ ขวัญเมือง, และคณะ. (2566). ว่าด้วยหลักนิติธรรม. วารสารวิจัยวิชาการ, 6(2), 255 - 268.
- คณิต ณ นคร. (2547). กฎหมายอาญาภาคความผิด. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- คณิต ณ นคร. (2560). ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หลักกำหนดและพื้นฐานการเข้าใจ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ฉัตรสุมน พงศ์วิญญู. (2560). กฎหมายควบคุมยาเสพติดเปรียบเทียบ. วารสารกฎหมายสุขภาพและสาธารณสุข, 3(2), 148 - 166.
- ธานี วรภัทร์. (2555). หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ปกป้อง ศรีสนิท. (2564). สิทธิที่จะพบศาลภายหลังถูกจับและถูกควบคุมตัว. เรียกใช้เมื่อ 2 มีนาคม 2564 จาก <https://www.the101.world/the-right-to-liberty-and-security-of-person/>
- พรรณชญา ศิริวรรณบุศย์. (2559). แนวการปฏิรูประบบงานสอบสวนของตำรวจไทย. วารสารสังคมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 46(2), 131 - 146.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2552). นิติศาสตร์แนวพุทธ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พัทธ์อิทธิ จินต์วุฒิ. (2568). จากนักโทษสู่นักธรรม. กรุงเทพมหานคร: ฟิอาร์.
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2538). สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- สำนักกรรมการ 3 สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2550). เจตนารมณ์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- อิงครัต ดลเจิม. (2564). การสอบสวนฟ้องร้องคดีอาญาที่เป็นเอกภาพ. วารสารกฎหมายและสังคมรังสิต, 3(3), 29 - 43.
- Garner, B. A. (1999). Black's Law Dictionary (7th Edition). St. Paul, MN.: West Group.

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการร้านซ่อม รถจักรยานยนต์ต้องเซอร์วิส ในซอยกิ่งแก้ว 37*

MARKETING MIX FACTORS AFFECTING THE DECISION TO USE THE SERVICE OF TONG SERVICE MOTORCYCLE REPAIR SHOP IN SOI KING KAEW 37

จूरรัตน์ รักช่าง* และชินนัส วิสิฐนิธิกิจจา

Jureerat Rakchang and Chinnaso Visitnitikitja

หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Bachelor of Business Administration Program, Kasem Bundit University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: jrakchang@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 1) การตัดสินใจใช้บริการร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ต้องเซอร์วิส ในซอยกิ่งแก้ว 37 2) เพื่อเปรียบเทียบการตัดสินใจใช้บริการร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ต้องเซอร์วิส ในซอยกิ่งแก้ว 37 จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล 3) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ต้องเซอร์วิส ในซอยกิ่งแก้ว 37 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้ที่เคยใช้บริการร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ต้องเซอร์วิส ในซอยกิ่งแก้ว 37 เลือกตัวอย่างจำนวน 400 ราย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติร้อยละและค่าเฉลี่ย t - test, Fest (One - way ANOVA) และ Multiple Regression Analysis ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 31 - 40 ปี ประกอบอาชีพรับจ้าง/พนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001 - 30,000 บาท นิยมใช้รถจักรยานยนต์ยี่ห้อฮอนด้า ระบบเครื่องยนต์รถจักรยานยนต์แบบออโตเมติก มีความถี่ในการเข้ามารับบริการที่ร้าน 2 - 5 ครั้ง/ปี โดยส่วนใหญ่ใช้บริการเปลี่ยนถ่ายน้ำมันเครื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด และการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ต้องเซอร์วิสในภาพรวมอยู่ในระดับสำคัญมาก ข้อมูลส่วนบุคคลด้านอายุ ด้านอาชีพ ด้านยี่ห้อรถจักรยานยนต์ ด้านระบบเครื่องยนต์รถจักรยานยนต์ และด้านความถี่ในการใช้บริการต่อปี ที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านซ่อมรถจักรยานยนต์แตกต่างกัน ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการให้บริการ ด้านลักษณะทางกายภาพ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การตัดสินใจใช้บริการ, ซ่อมรถจักรยานยนต์, ต้องเซอร์วิส, ส่วนประสมทางการตลาด, ปัจจัย

Abstract

This study aimed to study 1) the decision to use Tong Motorcycle Repair Services shop in Soi King Kaew 37, 2) a comparison of the decision to use Tong Motorcycle Repair Services shop in Soi King Kaew 37 classified by personal information, and 3) Marketing mix factors affecting the decision to use Tong Motorcycle Repair Services shop in Soi King Kaew 37, the population in the

* Received September 1, 2023; Revised September 13, 2023; Accepted October 11, 2023

study was those who used motorcycle repair shops. A total of 400 samples were selected, and the statistics used were percentage, means, t - test F test (One - way ANOVA), and Multiple Regression Analysis. The results of the study showed that most of the respondents were male, aged 31 - 40 years old, employed/employees in private companies. Average income per month 20,001 - 30,000 baht, use Honda Automatic motorcycle brand, Frequency of the services 2 - 5 times/year such as oil change service. Marketing mix factors and the decision to use Tong Motorcycle Repair Service shop were significant. Personal differences such as age, occupation, motorcycle engine system, and the Frequency of using the service per year had different effects on the decision to use the motorcycle repair shop service differently. Product aspects such as price, marketing promotion, personnel, service process, and physical elements influence the decision to use a motorcycle repair shop at the statistically significant level of .05.

Keywords: Service Decision, Motorcycle Repair, Tong Service, Marketing Mix, Factors

บทนำ

รถจักรยานยนต์เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ใช้ในชีวิตประจำวันของคนไทยในปัจจุบัน ช่วยให้มีความสะดวก รวดเร็วและประหยัดเวลาในการเดินทาง รถจักรยานยนต์เป็นได้ทั้งยานพาหนะ และเครื่องมือที่ใช้ประกอบอาชีพ ซึ่งในปัจจุบันราคาของรถจักรยานยนต์มีตั้งแต่ราคาถูก (รถมือสอง) และราคาแพง ตามรุ่นและยี่ห้อรถจักรยานยนต์ คันแรกของโลกถูกออกแบบและสร้างโดยนักประดิษฐ์ชาวเยอรมันที่ชื่อ กอทลีฟ ไดม์เลอร์ (วิกิพีเดีย, 2563) จากยุค 1900 มาจนถึง 2004 นับเป็นเวลากว่า 100 ปีเศษ ที่วงการอุตสาหกรรมยานยนต์ก้าวเดินต่อมาด้วยแนวความคิด อันหลากหลาย ของวิศวกรหลายชาติ และหลายประเทศ รวมมาถึงชนชาติญี่ปุ่นหนึ่งเดียวในเอเชียที่เริ่มก้าวเข้าสู่ วงการผลิตรถลงสู่ตลาดโลกในช่วงหลังของปี ค.ศ. 1950 ชื่อของรถจากประเทศญี่ปุ่น ก็เริ่มดั่งรัศมี แนวความคิดเดิม ๆ ของบริษัทยักษ์ใหญ่ของทวีปยุโรปลงอย่างสิ้นเชิงและแน่นอนว่าชื่อของ ฮอนด้า ยามาฮ่า ซูซูกิ และคาวาซากิ คือ 4 ในกระแสของความนิยม ในระดับสูงสุดที่ยังเหลือผู้ผลิตรถจักรยานยนต์ลงป้อนตลาดโลกอยู่เพียงไม่กี่แห่ง จากจำนวนเกือบ 100 ยี่ห้อ ที่มีการผลิตรถในยุคก่อน สงครามโลกครั้งที่สองจะสงบลง รถจักรยานยนต์สมัยแรก ๆ ที่เข้ามาในประเทศไทย ได้แก่ บีเอ็มดับเบิลวิ ฮาร์เลย์ เดวิดสัน ไทรอมพ์ จนกระทั่งเมื่อรถจักรยานยนต์จากญี่ปุ่นเริ่ม เข้าตลาดเมืองไทย จนปัจจุบันนี้ เราจะเห็นแต่รถจักรยานยนต์จากประเทศญี่ปุ่นเป็นส่วนมาก ส่วนรถจักรยานยนต์ จากประเทศยุโรป ก็ยังมีอยู่แต่มีราคาที่แพงกว่ามาก อะไหล่หายากจึงมีผู้สนใจเฉพาะรถจักรยานยนต์จากยุโรปจริง ๆ และผู้ที่กำลังเงินในการซื้อเท่านั้น (Nantiya, 2557) ซึ่งรถจักรยานยนต์เหล่านี้ล้วนมีอะไหล่เป็นส่วนประกอบ ซึ่งต่างก็มีอายุการใช้งานที่แตกต่างกันออกไป เมื่ออะไหล่หมดอายุก็ต้องเปลี่ยนหรือซ่อมแซม บำรุงรักษา ทำให้ เกิดร้านค้าขายอะไหล่และร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ หรือร้านที่มีอะไหล่ขายและมีบริการซ่อมรถจักรยานยนต์

ร้านซ่อมรถจักรยานยนต์มีหลายรูปแบบ ทั้งร้านซ่อมอิสระที่เปิดกิจการโดยเจ้าของเพียงคนเดียวจะเป็น ร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ที่เปิดตามแหล่งชุมชน หรือเป็นร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ที่มีราคาสูง โดยเฉพาะ (ยี่ห้อนำเข้า) และมีศูนย์ซ่อมรถจักรยานยนต์ของยี่ห้ออื่น ๆ รถจักรยานยนต์ที่มีขายในตลาด โดยศูนย์ซ่อมรถจักรยานยนต์ เหล่านี้จะมีอะไหล่ที่มีราคาสูงและมีช่างที่มีคุณภาพเพื่อคอยรับประกันงานซ่อมรถจักรยานยนต์ยี่ห้ออื่น ๆ หลังการขาย แบบไม่เสียค่าใช้จ่าย เมื่อรถจักรยานยนต์ที่มีอายุการใช้งานที่นานมากขึ้นไป จนหมดระยะประกัน หากผู้ขับขี่ ต้องการซ่อมในราคาที่ถูกลง แทนการเข้ารับบริการที่ศูนย์ซ่อมรถจักรยานยนต์ของยี่ห้อรถนั้น ๆ จะต้องนำ รถจักรยานยนต์ไปซ่อมที่ร้านซ่อมอื่น ๆ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการซ่อมรถจักรยานยนต์ของผู้ขับขี่มีหลาย ปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นทางด้านราคา คุณภาพอะไหล่ ภาพลักษณ์ของร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ สถานที่ตั้ง คุณภาพของ

การบริการ เป็นต้น ดังนั้นปัจจัยเหล่านี้ต้องเป็นคุณภาพที่ดีเพื่อให้ผู้ซบซึ่เลือกใช้บริการกับร้านซ่อม มีความเชื่อถือและไว้วางใจเข้ารับบริการทุกครั้งทีรถจักรยานยนต์มีปัญหา พนักงานทุกคนต้องร่วมกันพัฒนาและสร้างความน่าเชื่อถือเพื่อประโยชน์และเป้าหมายสูงสุดของร้าน เนื่องจากตลาดของรถจักรยานยนต์มีการแข่งขันที่มากขึ้นทำให้ร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ก็มีการเปิดตัวที่มากขึ้นตามไปด้วย ทำให้เกิดการแข่งขันกันในเรื่องของราคาอะไหล่ ชิ้นส่วนของรถจักรยานยนต์ ค่าบริการ และคุณภาพอื่น ๆ ทำให้มีร้านซ่อมรถจักรยานยนต์เปิดใหม่มากมาย (ณัฐโรส วิจิตรรัตน์, 2562)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ต้องเซอร์วิส ในซอยกิ่งแก้ว 37 เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษามาเป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงคุณภาพ เพิ่มยอดผู้มาใช้บริการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการตัดสินใจใช้บริการร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ต้องเซอร์วิส ในซอยกิ่งแก้ว 37
2. เพื่อเปรียบเทียบตัดสินใจใช้บริการร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ต้องเซอร์วิส ในซอยกิ่งแก้ว 37 จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ต้องเซอร์วิส ในซอยกิ่งแก้ว 37

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตการศึกษา

1.1 ด้านเนื้อหา ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ต้องเซอร์วิส ในซอยกิ่งแก้ว 37 โดยอาศัยทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาดของ Philip Kotler ซึ่งประกอบไปด้วย ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) บุคลากร (People) กระบวนการให้บริการ (Process) และลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) และทฤษฎีการตัดสินใจของ Philip Kotler ซึ่งขั้นตอนการตัดสินใจประกอบไปด้วย การรับรู้ถึงปัญหา (Problem Recognition) การค้นหาข้อมูล (Information Sources) การประเมินทางเลือก (Evaluation of Alternatives) การตัดสินใจซื้อ (Purchase Decision) และพฤติกรรมภายหลังการซื้อ (Post Purchase Behavior)

1.2 ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้ที่เคยใช้บริการร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ต้องเซอร์วิส ในซอยกิ่งแก้ว 37 เลือกตัวอย่างแบบเจาะจงจำนวน 400 ราย

1.3 ด้านระยะเวลาในการศึกษา เริ่มต้นเดือน พฤศจิกายน 2565 – กุมภาพันธ์ 2566

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ผู้ศึกษาใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้ศึกษาสร้างขึ้นเอง มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

2.1 ศึกษาทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องรวมทั้งหลักการ และวิธีการสร้างแบบสอบถามเพื่อการวิจัยตลอดจนกำหนดกรอบแนวความคิดการวิจัย โดยได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา

2.2 ศึกษาข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร บทความและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถาม กำหนดประเด็นและขอบเขตของคำถามให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย

2.3 ดำเนินการสร้างแบบสอบถามฉบับร่าง นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอกับอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบและเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อนำไปปรับปรุงในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์ ทำการปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ ตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาได้เสนอแนะ

2.4 นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อทำการตรวจสอบอีกครั้งแล้วนำมาแก้ไขให้สมบูรณ์ ก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

2.5 นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะแล้ว ทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา จำนวน 40 คน

2.6 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นสำหรับการศึกษาวิจัยไปทำการทดสอบหาความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability)

การหาความเที่ยงตรง โดยนำแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นไปตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน

หลังจากนั้นนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

$$\text{โดยใช้สูตร } IOC = \sum \frac{R}{N}$$

เมื่อ IOC หมายถึง ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence)
R หมายถึง ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยค่า +1 หมายถึง ข้อคำถามสามารถนำไปวัดได้อย่างแน่นอน ค่า 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าจะวัดได้ และ -1 หมายถึง ข้อคำถามไม่สามารถนำไปวัดได้อย่างแน่นอน
N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ทั้งนี้ ผู้ศึกษาเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 มาใช้เป็นข้อคำถามจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ซึ่งได้ตรวจสอบแบบสอบถามแล้ว เห็นว่าแบบสอบถามทุกข้อที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีความเที่ยงตรงของเนื้อหา ครอบคลุมในแต่ละด้าน และครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย นำแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อหาค่า Validity โดยใช้ IOC ซึ่งจะต้องไม่ต่ำกว่า 0.5 ในแต่ละข้อผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบ และนำมาปรับปรุงแก้ไข ซึ่งผลการวัดค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ของคำถามมีค่าอยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 ซึ่งมีค่าความเที่ยงตรงใช้ได้โดยมีค่า IOC เท่ากับ .842

การหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดสอบ (Pretest) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มที่จะศึกษาจำนวน 40 คน โดยการนำไปวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นเป็นรายข้อ (Item Analysis) หาความเชื่อมั่นรวม โดยใช้วิธีของ (Cronbach, L. Joseph, 1984); (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2546) เพื่อให้เกิดความชัดเจนของข้อคำถาม โดยใช้เกณฑ์ยอมรับที่ค่ามากกว่า 0.70 เพื่อแสดงว่าแบบสอบถามนี้มีความเชื่อมั่นเพียงพอ โดยใช้ Program SPSS ในการคำนวณหาค่า Reliability ใช้คำสั่ง Analyze Scale Reliability Analysis ซึ่งผลการทดสอบได้ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .931

3. การเก็บข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มเป้าหมาย และรับกลับคืนมาด้วยตนเอง ดำเนินการตรวจสอบความเรียบร้อย เพื่อให้แน่ใจว่าแบบสอบถามมีความสมบูรณ์ ครบถ้วน และสามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปได้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ทำการประมวลผลข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยใช้สถิติที่ใช้ประกอบด้วย

4.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) เพื่ออธิบายข้อมูลเชิงประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถามและตัวแปรต่าง ๆ

4.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับการทดสอบสมมติฐาน สถิติที่ใช้ คือ t - test การวิเคราะห์แบบ ANOVA ใช้ F - test (One - way ANOVA) และ Multiple Regression Analysis

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคล

ตารางที่ 1 แสดงถึงสัดส่วนของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคล		จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	292	73.0
	หญิง	108	27.0
	รวม	400	100
อายุ	น้อยกว่า 20 ปี	29	7.3
	21 - 30 ปี	108	27.0
	31 - 40 ปี	144	36.0
	41 - 50 ปี	46	11.5
	มากกว่า 50 ปี ขึ้นไป	73	18.3
	รวม	400	100
อาชีพ	นักเรียน/นักศึกษา	58	14.5
	รับจ้าง/พนักงานบริษัทเอกชน	209	52.3
	ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	25	6.3
	ธุรกิจส่วนตัว/เจ้าของกิจการ	51	12.8
	แม่บ้าน/พ่อบ้าน	57	14.3
	รวม	400	100
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ต่ำกว่า 10,000 บาท	69	17.3
	10,001 - 20,000 บาท	91	22.8
	20,001 - 30,000 บาท	122	30.5
	30,001 - 40,000 บาท	75	18.8
	มากกว่า 40,000 บาท	43	10.8
	รวม	400	100
ยี่ห้อรถจักรยานยนต์	Honda	233	58.3
	Yamaha	113	28.3
	Kawasaki	36	9.0
	Suzuki	18	4.5
	รวม	400	100
ระบบเครื่องยนต์	ระบบคลัทช์	179	44.8
	ระบบอัตโนมัติ	221	55.3
	รวม	400	100
ความถี่ในการใช้บริการต่อปี	น้อยกว่า 2 ครั้ง	122	30.5
	2 - 5 ครั้ง/ปี	167	41.8
	5 - 8 ครั้ง/ปี	55	13.8
	มากกว่า 8 ครั้ง/ปี	56	14.0
	รวม	400	100

ตารางที่ 1 แสดงถึงสัดส่วนของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล (ต่อ)

ประเภทการใช้บริการ	เปลี่ยนถ่ายน้ำมันเครื่องต่าง ๆ	165	41.3
	เปลี่ยนยางรถจักรยานยนต์	109	27.3
	เปลี่ยนผ้าเบรคหน้า - หลัง	83	20.8
	เปลี่ยนแบตเตอรี่	9	2.3
	เปลี่ยนหลอดไฟหน้า - หลัง	23	5.8
	ซ่อมเครื่องยนต์ (รถจักรยานยนต์)	11	2.8
	รวม	400	100

จากตารางที่ 1 แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีทั้งสิ้น 400 คน จำแนกได้เป็นเพศชาย จำนวน 292 คน คิดเป็นร้อยละ 73.0 และเป็นเพศหญิง จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 27.0 ตามลำดับ เป็นผู้ที่มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี มากที่สุด จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 36.0 รองลงมาคืออายุระหว่าง 21 - 30 ปี จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 27.0 อายุมากกว่า 50 ปี จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 18.3 อายุ 41 - 50 ปี จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 11.5 และอายุน้อยกว่า 20 ปี จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 7.3 ตามลำดับ ประกอบอาชีพรับจ้าง/พนักงานบริษัทเอกชน มากที่สุด จำนวน 209 คน คิดเป็นร้อยละ 52.3 รองลงมาประกอบอาชีพพนักงานเรียน/นักศึกษา จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 14.5 ประกอบอาชีพแม่บ้าน/พ่อบ้าน จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 14.3 ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว/เจ้าของกิจการ จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 12.8 และประกอบอาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 6.3 ตามลำดับ เป็นผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 20,001 - 30,000 บาท มากที่สุด จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 30.5 รองลงมาผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 10,001 - 20,000 บาท จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 22.8 ผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 30,001 - 40,000 บาท จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 18.8 ผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 17.3 และผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 40,000 บาท จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 10.8 ตามลำดับ นิยมใช้รถจักรยานยนต์ยี่ห้อ Honda มากที่สุด จำนวน 233 คน คิดเป็นร้อยละ 58.3 รองลงมาคือรถจักรยานยนต์ยี่ห้อ Yamaha จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 28.3 รถจักรยานยนต์ยี่ห้อ Kawasaki จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 9.0 และรถจักรยานยนต์ยี่ห้อ Suzuki จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 4.5 ตามลำดับ เป็นผู้ที่ใช้ระบบเครื่องยนต์แบบออโตเมติก มากที่สุด จำนวน 221 คน คิดเป็นร้อยละ 55.3 รองลงมาเป็นผู้ที่ใช้ระบบเครื่องยนต์แบบคลัทช์ จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 44.8 ตามลำดับ มีความถี่ในการเข้ารับบริการที่ร้าน 2 - 5 ครั้ง/ปี มากที่สุด จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 41.8 รองลงมาผู้ที่มีความถี่ในการเข้ารับบริการที่ร้านน้อยกว่า 2 ครั้ง/ปี จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 30.5 ผู้ที่มีความถี่ในการเข้ารับบริการที่ร้านมากกว่า 8 ครั้ง/ปี จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 14.0 และผู้ที่มีความถี่ในการเข้ารับบริการที่ร้าน 5 - 8 ครั้ง/ปี จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 13.8 ตามลำดับ โดยส่วนใหญ่ใช้บริการเปลี่ยนถ่ายน้ำมันเครื่องต่าง ๆ มากที่สุด จำนวน 165 คน คิดเป็นร้อยละ 41.3 รองลงมาผู้ที่ใช้บริการเปลี่ยนยางรถจักรยานยนต์ จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 27.3 ผู้ที่ใช้บริการเปลี่ยนผ้าเบรคหน้า - หลัง จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 20.8 ผู้ที่ใช้บริการเปลี่ยนหลอดไฟหน้า - หลัง จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 5.8 ผู้ที่ใช้บริการซ่อมเครื่องยนต์ (รถจักรยานยนต์) จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 2.8 และผู้ที่ใช้บริการเปลี่ยนแบตเตอรี่จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 2.3 ตามลำดับ

2. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการใช้บริการร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ต้องเซอร์วิส

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการใช้บริการร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ต้องเซอร์วิส

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการใช้บริการร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ต้องเซอร์วิส	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความสำคัญ
ด้านผลิตภัณฑ์	4.26	.602	มาก
ด้านราคา	3.78	.889	มาก
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	3.58	.822	มาก
ด้านการส่งเสริมการตลาด	3.40	.987	ปานกลาง
ด้านบุคลากร	4.41	.532	มาก
ด้านกระบวนการให้บริการ	4.11	.727	มาก
ด้านลักษณะทางกายภาพ	3.64	.804	มาก
รวม	3.88	.604	มาก

จากตารางที่ 2 จากการศึกษาข้อมูล พบว่า ระดับความสำคัญต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับความสำคัญมาก ($\bar{X} = 3.88$) และเมื่อพิจารณาถึงรายด้าน มีระดับความสำคัญ อยู่ในระดับความสำคัญมาก 6 รายการ ประกอบด้วย ด้านบุคลากร ($\bar{X} = 4.41$) ด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 4.26$) ด้านกระบวนการให้บริการ ($\bar{X} = 4.11$) ด้านราคา ($\bar{X} = 3.78$) ด้านลักษณะทางกายภาพ ($\bar{X} = 3.64$) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ($\bar{X} = 3.58$) และอยู่ในระดับความสำคัญปานกลาง 1 รายการ ประกอบด้วยด้านการส่งเสริมการตลาด ($\bar{X} = 3.40$) ตามลำดับ

3. การตัดสินใจใช้บริการร้านซ่อมรถจักรยานยนต์

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์การตัดสินใจใช้บริการร้านซ่อมรถจักรยานยนต์

การตัดสินใจใช้บริการร้านซ่อมรถจักรยานยนต์	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความสำคัญ
ตระหนักถึงความต้องการในการเลือกใช้บริการร้านซ่อมรถจักรยานยนต์เพื่อต้องการซ่อมแซม บำรุงรักษารถจักรยานยนต์	3.84	1.145	มาก
แสวงหาข้อมูลของร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ ก่อนการตัดสินใจเลือกใช้บริการ	3.82	1.146	มาก
ได้ทำการประเมินทางเลือกในการใช้บริการจากร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ ก่อนการตัดสินใจเลือกใช้บริการ	4.02	1.013	มาก
ตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านซ่อมรถจักรยานยนต์เนื่องจากใกล้บ้านและสะดวก	3.16	1.537	ปานกลาง
มีความพึงพอใจหลังจากที่ได้ใช้บริการร้านซ่อมรถจักรยานยนต์	4.64	.561	มากที่สุด
จะแนะนำให้ครอบครัว เพื่อน และคนรู้จักเข้าใช้บริการร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ ที่ท่านใช้อยู่	4.62	.557	มากที่สุด
จะกลับมาใช้บริการร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ ที่เคยใช้บริการอีกครั้งในอนาคต	4.68	.554	มากที่สุด
รวม	4.11	.676	มาก

จากตารางที่ 3 จากการศึกษาข้อมูล พบว่า ภาพรวมการตัดสินใจใช้บริการร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับความเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.11$) อยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด 3 รายการ ประกอบด้วย

จะกลับมาใช้บริการร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ ที่เคยใช้บริการอีกครั้งในอนาคต ($\bar{X} = 4.68$) มีความพึงพอใจหลังจากที่ได้ใช้บริการร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ ($\bar{X} = 4.64$) จะแนะนำให้ครอบครัว เพื่อน และคนรู้จักเข้าใช้บริการร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ ที่ท่านใช้อยู่ ($\bar{X} = 4.62$) อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก 3 รายการ ประกอบด้วยได้ทำการประเมินทางเลือกในการใช้บริการจากร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ ก่อนการตัดสินใจเลือกใช้ ($\bar{X} = 4.02$) ตระหนักถึงความต้องการในการเลือกใช้ร้านซ่อมรถจักรยานยนต์เพื่อต้องการซ่อมแซม บำรุงรักษารถจักรยานยนต์ ($\bar{X} = 3.84$) แสวงหาข้อมูลของร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ ก่อนการตัดสินใจเลือกใช้บริการ ($\bar{X} = 3.82$) และอยู่ในระดับเห็นด้วยปานกลาง 1 รายการ ประกอบด้วยตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านซ่อมรถจักรยานยนต์เนื่องจากใกล้บ้านและสะดวก ($\bar{X} = 3.16$) ตามลำดับ

อภิปรายผล

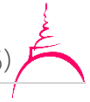
จากการวิจัย ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ ผู้ศึกษามีประเด็นที่จะอภิปราย ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการใช้บริการร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ต้องเซอร์วิส ประกอบด้วยด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านลักษณะทางกายภาพ จากการศึกษาข้อมูล พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับความสำคัญมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระเท่ง สุข ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นลูกค้าในการเลือกใช้บริการซ่อมรถจักรยานยนต์บริษัทเฮงรุ่งเรือง จำกัด เขตราชบุรีบูรณะ กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยส่วนประสมการตลาดโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (พระเท่ง สุข, 2560)

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ ผลจากการศึกษา พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ประเด็นที่อยู่ในระดับสำคัญมากที่สุด คือ การซ่อมใช้อะไหล่ที่เป็นของแท้ ได้มาตรฐาน เป็นเพราะผู้ใช้บริการคาดหวังว่าการซ่อมจะเป็นการแก้ปัญหาที่ตรงจุดหากมีการเปลี่ยนอะไหล่ก็ควรได้ของแท้ที่ทำให้มีอายุการใช้งานหลังผ่านการซ่อมได้ยาวนานสอดคล้องกับทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาดของธุรกิจบริการ ที่กล่าวถึงด้านผลิตภัณฑ์ ว่าหมายถึง วัตถุ หรือสิ่งที่เสนอขายแก่ผู้บริโภคเพื่อตอบสนองความจำเป็นหรือความต้องการของลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจผลิตภัณฑ์ต้องมีอรรถประโยชน์ (Utility) และคุณค่า (Value) ในจิตใจของลูกค้าสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพาภรณ์ ประเสริฐเข้ม ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อรถจักรยานยนต์ของลูกค้าบริษัทสินพลอินเตอร์เซอร์วิสจำกัด ผลการศึกษา พบว่า ส่วนผสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (ทิพาภรณ์ ประเสริฐเข้ม, 2562)

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านราคา ผลจากการศึกษา พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ประเด็นที่อยู่ในระดับสำคัญมากที่สุด คือ ราคาซ่อมมีความเหมาะสมกับการให้บริการ เป็นเพราะผู้ใช้บริการมีความคาดหวังกับราคาที่ต้องมีความคุ้มค่ากับบริการที่ได้รับสอดคล้องกับทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาดของธุรกิจบริการที่กล่าวถึงด้านราคาว่าหมายถึง จำนวนเงินที่จ่ายเพื่อให้ได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์และบริการหรือเป็นคุณค่าที่ลูกค้ารับรู้เพื่อให้ได้ผลประโยชน์จากการใช้ผลิตภัณฑ์และบริการ โดยผู้บริโภคใช้เปรียบเทียบระหว่างคุณค่า (Value) ของผลิตภัณฑ์ (Product) กับราคา (Price) ของผลิตภัณฑ์นั้นถ้าคุณค่าสูงกว่าราคาผู้บริโภคจะตัดสินใจซื้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เยาวภา ทิมินกุล ศึกษาเรื่อง ส่วนประสมการตลาดสำหรับบริการของศูนย์บริการรถยนต์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ด้านราคามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (เยาวภา ทิมินกุล, 2560)

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ผลจากการศึกษาพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยให้ความสำคัญกับการมีช่องทางการติดต่อที่รวดเร็วและหลากหลาย การเดินทางเพื่อมารับบริการที่ร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ง่ายและสะดวก ที่ตั้งสะดวกในการเข้าไปใช้บริการ เช่น อยู่ในซอยไม่ลึก สอดคล้องกับ

งานวิจัยของ อุทัย ไชยวงศ์ ศึกษาเรื่อง ส่วนประสมทางการตลาดสำหรับธุรกิจบริการและภาพลักษณ์ตราสินค้าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการของผู้ใช้บริการอยู่ช่อมรณยต์ในจังหวัดน่าน พบว่า ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (อุทัย ไชยวงศ์, 2561)

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาด ผลจากการศึกษาพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ราชพฤกษ์ แสงศิริ ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการอยู่ช่อมรณยต์ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จากการศึกษา พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาด พบว่า ด้านการส่งเสริมการตลาดมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (ราชพฤกษ์ แสงศิริ, 2557)

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านบุคลากร ผลจากการศึกษา พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ประเด็นที่อยู่ในระดับความสำคัญมากที่สุด คือ ผู้ให้บริการให้ความสำคัญกับร้านซ่อมจักรยานยนต์ที่มีพนักงานซ่อมบำรุงที่มีความชำนาญในการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ไขได้ตรงจุด เป็นเพราะผู้ใช้บริการที่นำรถมาซ่อมจะตัดสินใจเลือกใช้บริการจากร้านที่ให้ความมั่นใจว่าสามารถแก้ปัญหาของรถได้และสามารถนำรถหลังซ่อมไปใช้งานได้ดีเช่นเดิม สอดคล้องกับทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาดของธุรกิจบริการที่กล่าวถึงด้านบุคลากรไว้ว่าต้องคัดเลือก ฝึกอบรม และจูงใจให้บุคลากรสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าได้แตกต่างเหนือคู่แข่ง มีทัศนคติที่สามารถตอบสนองต่อผู้ใช้บริการ มีความคิดริเริ่ม มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาสามารถสร้างค่านิยมให้กับองค์กร โดยบุคลากรผู้ให้บริการเป็นปัจจัยสำคัญที่อาจทำให้ลูกค้ารับรู้ถึงคุณภาพหรือเป็นผู้ทำลายคุณภาพก็ได้ บุคลากรเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จเนื่องจากบุคลากรจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการให้บริการมากที่สุด บุคลากรสามารถสร้างทั้งความพึงพอใจ ดึงลูกค้ากลับมา หรือสร้างความไม่ประทับใจไล่ลูกค้าไปได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุทัย ไชยวงศ์ ศึกษาเรื่อง ส่วนประสมทางการตลาดสำหรับธุรกิจบริการและภาพลักษณ์ตราสินค้าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการของผู้ใช้บริการอยู่ช่อมรณยต์ในจังหวัดน่าน พบว่า ด้านบุคลากรมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (อุทัย ไชยวงศ์, 2561)

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านกระบวนการให้บริการ ผลจากการศึกษา พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยให้ความสำคัญกับการจัดลำดับคิวในการเข้ารับบริการ เรียงตามลำดับก่อนหลัง กำหนดระยะเวลาซ่อมและส่งมอบตรงเวลา เป็นเพราะการนำรถจักรยานยนต์มาเข้าซ่อมทำให้ความสะดวกในการใช้งานเพื่อการเดินทางลดลง ผู้ใช้บริการจึงต้องการได้รับบริการที่รวดเร็วเพื่อจะได้นำรถกลับมาใช้ได้อีกโดยทราบกำหนดวันที่ชัดเจน สอดคล้องกับทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาดของธุรกิจบริการที่กล่าวถึงด้านกระบวนการให้บริการว่าเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับระเบียบวิธีการและงานปฏิบัติในด้านการบริการ ที่นำเสนอให้กับผู้ใช้บริการเพื่อมอบการให้บริการอย่างถูกต้องรวดเร็ว และทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความประทับใจทุกครั้งที่สำคัญสำหรับการบริการ คือ เวลาและประสิทธิภาพในการบริการ ดังนั้น กระบวนการบริการที่ดีจึงควรมีความเหมาะสมรวดเร็วและถูกต้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุทัย ไชยวงศ์ ศึกษาเรื่อง ส่วนประสมทางการตลาดสำหรับธุรกิจบริการและภาพลักษณ์ตราสินค้าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการของผู้ใช้บริการอยู่ช่อมรณยต์ในจังหวัดน่าน พบว่า ด้านกระบวนการให้บริการมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (อุทัย ไชยวงศ์, 2561)

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านลักษณะทางกายภาพ ผลจากการศึกษา พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยให้ความสำคัญกับมีระบบรักษาความปลอดภัย เช่น กล้องวงจรปิด อุปกรณ์ป้องกันอัคคีภัย ร้านซ่อมรถจักรยานยนต์มีการตกแต่งที่สะอาด ปลอดภัย และเหมาะสมกับการให้บริการ ห้องเก็บเครื่องมือและอะไหล่ แลดูเป็นระเบียบเรียบร้อย ผู้ใช้บริการจึงต้องได้รับความมั่นใจในความปลอดภัยเมื่อนำรถจักรยานยนต์มาเข้าซ่อม สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุทัย ไชยวงศ์ ศึกษาเรื่อง ส่วนประสมทางการตลาดสำหรับธุรกิจบริการและภาพลักษณ์

ตราสินค้าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการของผู้ใช้บริการอยู่ช่อมรณยนต์ในจังหวัดน่าน พบว่า ด้านลักษณะทางกายภาพมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (อุทัย ไชยวงศ์, 2561)

2. ระดับความคิดเห็นต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านช่อมรณยนต์ต้องเซอร์วิสของผู้ใช้บริการในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมเดช เรตสันเทียะ ที่ศึกษาเรื่อง กระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการอยู่ช่อมรณยนต์ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (สมเดช เรตสันเทียะ, 2562)

3. การเปรียบเทียบตัดสินใจใช้บริการร้านช่อมรณยนต์ต้องเซอร์วิส จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลจากการศึกษา พบว่า เพศ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านช่อมรณยนต์ ที่ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระเท่ง สุข ที่ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นลูกค้าในการเลือกใช้บริการอยู่ช่อมรณยนต์บริษัทเฮงรุ่งเรือง จำกัด เขตราชบุรีบูรณะ กรุงเทพมหานคร พบว่า เพศ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการอยู่ช่อมรณยนต์บริษัทเฮงรุ่งเรือง จำกัด เขตราชบุรีบูรณะ กรุงเทพมหานคร ที่ไม่แตกต่างกัน (พระเท่ง สุข, 2560)

การเปรียบเทียบตัดสินใจใช้บริการร้านช่อมรณยนต์ต้องเซอร์วิส จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลจากการศึกษา พบว่า ผู้ใช้บริการมี อายุ และอาชีพที่แตกต่างกัน มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านช่อมรณยนต์ แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระเท่ง สุข ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นลูกค้าในการเลือกใช้บริการอยู่ช่อมรณยนต์บริษัทเฮงรุ่งเรือง จำกัด เขตราชบุรีบูรณะ กรุงเทพมหานคร พบว่า อายุ และอาชีพที่แตกต่างกันผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการอยู่ช่อมรณยนต์บริษัทเฮงรุ่งเรือง จำกัด เขตราชบุรีบูรณะ กรุงเทพมหานคร ที่ไม่แตกต่างกัน (พระเท่ง สุข, 2560) เนื่องจากกลุ่มประชากรที่ตอบแบบสอบถามอยู่ในพื้นที่อาศัยคนละเขต และช่วงเวลาก็แตกต่างกัน

4. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านช่อมรณยนต์ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านบุคลากร มีอิทธิพลกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านช่อมรณยนต์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูวเดช นิลพฤกษ์ ที่ศึกษาเรื่อง การศึกษาปัจจัยในการตัดสินใจเลือกใช้บริการของผู้ใช้บริการ อยู่ช่อมรณยนต์ โอที การراجอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ที่พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านบุคลากร เป็นด้านที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการ อยู่ช่อมรณยนต์ โอที การراج (ภูวเดช นิลพฤกษ์, 2562)

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านช่อมรณยนต์ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านลักษณะทางกายภาพ มีอิทธิพลกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านช่อมรณยนต์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีรพร ตูจินดา ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการ ศูนย์บริการโตโยต้า เค.มอเตอร์ สาขาเพชรเกษม ที่พบว่า ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านลักษณะทางกายภาพ มีอิทธิพลกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการศูนย์บริการโตโยต้า เค.มอเตอร์ สาขาเพชรเกษม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ธีรพร ตูจินดา, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านช่อมรณยนต์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นประโยชน์ดังต่อไปนี้ ควรจัดหาและฝึกอบรมพัฒนาช่างซ่อมบำรุงให้มีความรู้ ความสามารถ เกิดทักษะในการให้บริการ สามารถแก้ปัญหาของรถได้ตรงจุด บริการที่มีคุณภาพให้กับผู้ใช้บริการสร้างความเชื่อมั่น เลือกใช้อะไหล่ที่มีคุณภาพได้มาตรฐานเพื่อคงอายุการใช้งานรถจักรยายนต์หลังผ่านการซ่อมไปแล้ว กำหนดราคาค่าบริการให้มีความเหมาะสมกับคุณภาพการให้บริการโดยเฉพาะความแตกต่างของอะไหล่โดยให้ผู้ใช้บริการมี

โอกาสเลือกความแตกต่างในด้านราคาและคุณภาพ จัดบริการพิเศษนอกสถานที่ไม่ว่าจะเป็นการซ่อมรถจักรยานยนต์ ณ จุดที่รถจักรยานยนต์เสียหรือบริการรถลากจูงที่พร้อมตลอดเวลา เพื่อสร้างความแตกต่างในการให้บริการ รวมถึงเรื่องการรักษาทรัพย์สินภายในรถจักรยานยนต์ขณะซ่อมรถ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ให้กับผู้ใช้บริการอีกทางหนึ่ง ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเรื่องความเป็นไปได้ในการลงทุนทำธุรกิจร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ครบวงจรเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2546). การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร.
- ณัฐโรส วิจิตรรัตน์. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บริการร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ BIKEMAN. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ทิพาภรณ์ ประเสริฐเข้ม. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อรถจักรยานยนต์ของลูกค้าบริษัทสินพล อินเทอร์เน็ต เซอร์วิส จำกัด. วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ, 7(3), 88 - 97.
- อัญพร ตูจินดา. (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้บริการ ศูนย์บริการโตโยต้า เค.มอเตอร์ส สาขาเพชรเกษม. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยสยาม.
- พระเท่ง สุข. (2560). ความคิดเห็นของลูกค้าในการเลือกใช้บริการซ่อมรถยนต์บริษัทเฮงรุ่งเรื่องจำกัด เขตราชบุรี กรุงเทพมหานคร. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- ภูวนเดช นิลพฤษ. (2562). การศึกษาปัจจัยในการตัดสินใจเลือกใช้บริการของผู้ใช้บริการซ่อมรถยนต์ โอที การจ่อ อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- เยาวภา ทิมินกุล. (2560). ส่วนประสมการตลาดบริการของศูนย์บริการรถยนต์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์จังหวัดปทุมธานี.
- ราชพฤษก์ แสงศิริ. (2557). ปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการซ่อมรถยนต์ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเนชั่น.
- วิกิพีเดีย. (2563). จักรยานยนต์. Retrieved พฤศจิกายน 20 , 2565, from <https://th.wikipedia.org/wiki/สมเดช เรตสันเทียะ>.
- สมเดช เรตสันเทียะ. (2562). กระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการซ่อมรถยนต์ในเขตพื้นที่อำเภอเมือง . ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- อุทัย ไชยวงศ์. (2561). ส่วนประสมทางการตลาดสำหรับธุรกิจบริการและภาพลักษณ์ตราสินค้าที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการของผู้ใช้บริการซ่อมรถยนต์ในจังหวัดน่าน. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- Cronbach, L. Joseph. (1984). Essential of Psychology and Education. New York: Mc-Graw Hill.
- Nantiya. (2557). ประวัติความเป็นมาจักรยานยนต์. Retrieved พฤศจิกายน 20 , 2565, from <http://lodthailand.blogspot.com/2014/01/1.html>.

**อิทธิพลของสภาพแวดล้อมการทำงาน คุณภาพการบริการและภาพลักษณ์ขององค์กร:
กรณีศึกษา ร้านกาแฟแกะดำในจังหวัดนครสวรรค์*****INFLUENCE OF WORK ENVIRONMENT SERVICE QUALITY AND CORPORATE IMAGE:
CASE STUDY BLACK SHEEP COFFEE SHOP IN NAKHONSAWAN PROVINCE**

วิรุณ อินทร์สิงห์ทอง*, วินัย รังสินันท์, จรรยาภรณ์ บุญพะยอม, ชุศักดิ์ เพชรกระจำว

Wiroon Intrasinghathong, Winai Rangsinan, Janyapon Bunpayom, Chusak Petkrachang

คณะบริหารและการจัดการ มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา นครสวรรค์ ประเทศไทย

Faculty of Administration and Management, Chaopraya University, Nakhon Sawan, Thailand

*Corresponding author Email: phd.wiroon@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลรวมของสภาพแวดล้อมการทำงาน คุณภาพการบริการกับภาพลักษณ์ขององค์กร โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ลูกค้าผู้ใช้บริการร้านกาแฟแกะดำในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 382 คน สุ่มตัวอย่างโดยสะดวก เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง ค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวม ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรสภาพแวดล้อมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ตัวแปรคุณภาพการบริการในภาพรวมอยู่ในระดับมากและตัวแปรภาพลักษณ์ขององค์กรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และพบว่า สภาพแวดล้อมการทำงานมีอิทธิพลทางตรงต่อคุณภาพการบริการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($DE = .888, p = .01$) สภาพแวดล้อมการทำงานสามารถอธิบายความผันแปรของคุณภาพการบริการได้ร้อยละ 78.90 สภาพแวดล้อมการทำงานมีอิทธิพลทางตรงต่อภาพลักษณ์ขององค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($DE = .805, p = .01$) สภาพแวดล้อมการทำงานสามารถอธิบายความผันแปรของภาพลักษณ์ขององค์กรได้ร้อยละ 64.70 คุณภาพการบริการมีอิทธิพลทางตรงต่อภาพลักษณ์ขององค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($DE = .834, p = .01$) คุณภาพการบริการสามารถอธิบายความผันแปรของภาพลักษณ์ขององค์กรได้ร้อยละ 69.60 และสภาพแวดล้อมการทำงานและคุณภาพการบริการมีอิทธิพลโดยรวมต่อภาพลักษณ์ขององค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($TE = .868, p = .01$) และสภาพแวดล้อมการทำงานและคุณภาพการบริการสามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรของภาพลักษณ์ขององค์กรได้ร้อยละ 75.30

คำสำคัญ: สภาพแวดล้อมการทำงาน, คุณภาพการบริการ, ภาพลักษณ์ขององค์กร**Abstract**

The purpose of this study was to study the direct effect and total effect of work environment service quality with corporate image. This study was quantitative research. The samples of this study covered 382 customers of black sheep coffee shop. The convenience

* Received August 1, 2023; Revised October 6, 2023; Accepted October 15, 2023

sampling technique had been conducted. The research instrument was 5 rating scale questionnaires. The statistics were mean, standard deviation, correlation coefficient, path coefficient, direct effect, indirect effect and total effect. LISREL program 8.80 was applied for analysis. The research results indicated that: The total levels of work environment, service quality and corporate image were at a high level. Work environment had direct effect on service quality statistically significant at .01. (DE = .888, $p = .01$) It could predict service quality at 78.90 per cent. ($R^2 = .789$). Work environment had direct effect on corporate image statistically significant at .01. (DE = .805, $p = .01$). It could predict corporate image statistically significant at 64.70 per cent. ($R^2 = .647$). Service quality had direct effect on corporate image statistically significant at .01. (DE = .834, $p = .01$). It could predict corporate image at 69.00 (per cent.) $R^2 = .690$. Work environment and service quality had total effect on corporate image statistically significant at .01. (TE = .868, $p = .01$). They could predicted corporate image at 75.30 per cent. ($R^2 = .753$)

Keywords: Work Environment, Service Quality, Corporate Image

บทนำ

ปัจจุบันแต่ละองค์กรมีการแข่งขันกันในระดับสูง สภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน ทำให้องค์กรแต่ละองค์กรพยายามปรับตัวเพื่อให้อยู่รอด (Cameron, E., & Green, M., 2015) ธุรกิจทั้งขนาดกลางและขนาดย่อมต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดกันอย่างเต็มที่ เพื่อให้มีสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดี เพิ่มคุณภาพการบริการและส่งเสริมภาพลักษณ์ขององค์กร (Good Image) ทำให้องค์กรเจริญผลมากขึ้น ย่อมส่งผลต่อผลการประกอบธุรกิจของตนเอง ดังนั้น องค์กรทั้งหลายในศตวรรษนี้จะต้องเรียนรู้และปรับตัวเข้ากับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ให้รวดเร็วยิ่งขึ้น (Marquardt, M. J., 2002)

ในปัจจุบันองค์กรต่าง ๆ มีการแข่งขันกันสูงเพื่อให้องค์กรบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแต่ละองค์กร ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ คือ องค์กรต้องมีภาพลักษณ์ในทางที่ดีต่อความรู้สึกนึกคิดของผู้รับบริการ ส่งผลให้องค์กรมีชื่อเสียงในทางที่ดี มีความเชื่อถือ และความศรัทธาจากผู้รับบริการ ซึ่งภาพลักษณ์ที่บุคคลหรือผู้ใช้บริการมีต่อองค์กรจะดีหรือไม่ดีนั้น ขึ้นอยู่กับข้อมูล ข่าวสารและประสบการณ์ที่ได้รับ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะสร้างความประทับใจ ซึ่งอาจจะเป็นความประทับใจในทางที่ดีหรือในทางที่ไม่ดีก็ได้ ขึ้นอยู่กับการกระทำขององค์กรนั้น ๆ ดังนั้น องค์กรต้องมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสารให้กับลูกค้า ผู้รับบริการในทางที่ดี และสร้างสรรค์ ซึ่งหมายถึง การสร้างภาพลักษณ์ให้กับองค์กรนั่นเอง (Corporate Image) ปัจจุบันแม้ธุรกิจต่าง ๆ องค์กร ต่าง ๆ จะมียุทธศาสตร์ในการสร้างมาตรฐานและการให้บริการที่ดีแล้ว แต่ยังมีข้อผิดพลาดในการให้บริการ เช่น การให้บริการลูกค้าไม่ทั่วถึง เมื่อขณะนั้นมีลูกค้าเข้ามาใช้บริการจำนวนมาก จึงทำให้ลูกค้าไม่ประทับใจหรือพึงพอใจและเกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อกิจการด้วยกัน การให้บริการจึงเป็นเรื่องที่บอบบางและอ่อนไหวต่อความรู้สึก การให้บริการที่ไม่ประทับใจเพียงครั้งเดียวจึงสามารถทำให้สูญเสียลูกค้าได้และทำให้เกิดความเสียหายต่อกิจการได้เช่นกัน ฉะนั้นการบริการต้องมีคุณภาพและสามารถประเมินคุณภาพการให้บริการได้เป็นอย่างดี การบริการจึงต้องมีการประเมินคุณภาพการให้บริการ เพื่อทราบปัญหาที่เกิดขึ้นและสามารถนำมาแก้ไขปรับปรุงเพื่อรักษาการให้บริการที่ดีขององค์กรธุรกิจนั้น ๆ (Kotler, P., & Armstrong, G., 2021) ธุรกิจร้านค้าในปัจจุบันมีการแข่งขันกันสูงมาก มีทั้งแบรนด์พรีเมียมที่มาจากต่างประเทศ กระจายสาขาอยู่ในที่ต่าง ๆ แบรนด์ในประเทศมีน้ำมัน นอกจากนี้ ยังมีแบรนด์ท้องถิ่นที่เป็นธุรกิจขนาดเล็ก (SME) ตั้งอยู่ตามท้องถิ่นของตนเอง ร้านกาแฟกะดำเป็นแบรนด์ท้องถิ่นที่เป็นธุรกิจขนาดเล็ก

(SME) ในจังหวัดนครสวรรค์ มีทั้งหมด 5 สาขาเป็นอีกรูกริกร้านกาแฟหนึ่งที่มีการแข่งขันกันมากกับแบรนด์อื่น ๆ ในจังหวัดนครสวรรค์

ผลจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษา คือ สภาพแวดล้อมการทำงาน คุณภาพการบริการและภาพลักษณ์ขององค์กร ค้นพบว่า ทั้ง 3 ตัวแปร มีความสัมพันธ์กัน สภาพแวดล้อมการทำงานที่ดี สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย ถูกสุขลักษณะมีความสัมพันธ์กับคุณภาพการบริการ การให้บริการดีเยี่ยม รวดเร็ว ถูกต้องตามความต้องการของลูกค้า เช่น ในผลการวิจัยของ ประพัฒน์ โพธิ์สุ เปิดเผยว่า คุณภาพการบริการและภาพลักษณ์องค์กรมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการ นอกจากนี้ (ประพัฒน์ โพธิ์สุ, 2564) การบริการที่ดี มีคุณภาพจะสร้างความประทับใจในการบริการ ความพึงพอใจให้กับลูกค้า และยังส่งเสริมภาพลักษณ์ให้กับร้านค้า ดุติมีระดับ ลูกค้ามีความเชื่อมั่นศรัทธา เชื่อถือในตัวสินค้าและบริการ ทำให้ภาพลักษณ์ขององค์กรดูดี ส่งผลให้ลูกค้ามาใช้บริการซ้ำ ๆ (นงลักษณ์ ใจชื่อ, 2559); (Lai, W. T., & Chen, C. F., 2011)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาและผลการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดี ปัจจัยคุณภาพการบริการ และภาพลักษณ์ขององค์กร มีความสัมพันธ์กัน ผู้วิจัยจึงนำมาศึกษาในธุรกิจร้านกาแฟ ร้านกาแฟแคะดำ ในจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นแบรนด์ท้องถิ่น ในภาวะของโรคระบาดโควิด 19 ทำให้ยอดขายของธุรกิจลดน้อยลง และเพื่อเป็นการปรับปรุงคุณภาพและการให้บริการแก่ลูกค้า ผู้วิจัยจึงศึกษาปัจจัยดังกล่าว ทั้งนี้ ข้อค้นพบที่ได้จากผลการวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงธุรกิจร้านกาแฟและสร้างผลกำไรให้กับองค์กรและสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าที่มาใช้บริการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลรวมของสภาพแวดล้อมการทำงาน คุณภาพการบริการกับภาพลักษณ์ขององค์กร

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ออกแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ลูกค้าผู้ใช้บริการร้านกาแฟแคะดำในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 382 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ (Cochran, W. G., 1977) เมื่อไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนและสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีสะดวก (Convenience Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 1 ฉบับ พัฒนาขึ้นโดยผู้วิจัยจากแนวคิด ทฤษฎีและนิยามศัพท์ โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ ข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลทั่วไปของส่วนงาน ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระดับการศึกษา และจำนวนครั้งที่ใช้บริการ รวมทั้งสิ้นจำนวน 7 ข้อ สภาพแวดล้อมการทำงาน หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ล้อมรอบตัวผู้ปฏิบัติงานในขณะที่ทำงาน ในด้านต่าง ๆ เช่น เพื่อนร่วมงาน เครื่องจักร อุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งกระบวนการในการทำงานต่าง ๆ ด้วย สภาพแวดล้อมการทำงาน ประยุกต์ใช้แนวคิดของ (James, L. A., & James, L. R., 1989); (Cox, T., & Ferguson, E., 2007) จำนวน 5 ด้าน คือ 1) ด้านพนักงาน 2) ด้านกระบวนการ 3) ด้านการขับเคลื่อนความสัมพันธ์ 4) ด้านการตลาด และ 5) ด้านการขับเคลื่อนทางสังคม รวมข้อคำถามทั้งสิ้นจำนวน 15 ข้อ คุณภาพการให้บริการ หมายถึง การส่งมอบบริการที่ดีเหมาะสมทั้งเวลา สถานที่ รูปแบบ เพื่อสนองตอบความต้องการและความคาดหวังของผู้ใช้บริการ ทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความพึงพอใจสูงสุดจากการใช้บริการมีความประทับใจด้านบวกและอยากกลับมาใช้บริการอีก แนวคิดคุณภาพการให้บริการ ประยุกต์ใช้แนวคิดของ (Kotler, P., 2000) (Parasuraman, et al, 2006) จำนวน 4 ด้าน คือ 1) ด้านบริการ 2) ด้านการติดตามและประมวผล 3) ด้านความเชื่อถือและไว้วางใจ และ 4) ด้านการให้ความสำคัญ

กับลูกค้า รวมข้อความทั้งสิ้นจำนวน 11 ข้อ และภาพลักษณ์ขององค์กร หมายถึง ภาพที่เกิดขึ้นในจิตใจของผู้รับบริการที่มีต่อองค์กร รวมไปถึงการบริหารจัดการสินค้าและบริการขององค์กรนั้น ๆ แนวคิดภาพลักษณ์ขององค์กร ประยุกต์ใช้แนวคิดของ (Kotler, P., 2000) รวมข้อความทั้งสิ้นจำนวน 6 ข้อ

การหาคุณภาพของเครื่องมือ การหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยการหาค่า IOC โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยการนำไปทดลองใช้ พบว่ามาตรวัดสภาพแวดล้อมการทำงาน ทั้ง 5 ด้าน พบว่า มีค่า Alpha ระหว่าง 0.86 - 0.98 มาตรวัดคุณภาพการให้บริการ ทั้ง 4 ด้าน พบว่า มีค่า Alpha ระหว่าง 0.95 - 0.97 และมาตรวัดภาพลักษณ์ขององค์กรมีค่า Alpha เท่ากับ 0.94 สามารถสรุปได้ว่า แบบสอบถามมีความตรงเชิงเนื้อหาและมีความเชื่อมั่น

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการที่ร้านกาแฟกะดำแต่ละวัน โดยอธิบายและชี้แจงให้ลูกค้าทราบถึงจุดประสงค์และขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามด้วยความสมัครใจ รวมแบบสอบถามทั้งสิ้น 382 ชุด เก็บข้อมูลระหว่างเดือน เมษายน - กรกฎาคม 2564

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์และค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง ในการศึกษาอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลรวม การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นทางสถิติของการใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุ พบว่า ตัวแปรอิสระและตัวแปรตามมีสัมพันธ์กันเชิงเส้นตรง (Linearity) หรือแจกแจงปกติ (Multivariate normal) โดยใช้ค่าสถิติทดสอบ ค่าความเบ้ (Skewness) และค่าความโด่ง (Kurtosis) พบว่า ข้อมูลมีค่าความเบ้ อยู่ระหว่าง 0.48 - 1.02 และค่าความโด่ง อยู่ระหว่าง 0.55 - 0.72 โดยพิจารณาค่าความเบ้เป็น 0 หรือเข้าใกล้ 0 และ ค่าความโด่ง เป็น 3 หรือเข้าใกล้ 3 สรุปได้ว่าข้อมูลมีการแจกแจงปกติ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2551) การตรวจสอบความสัมพันธ์กันเองของตัวแปรอิสระ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ของตัวแปรอิสระอยู่ระหว่าง 0.805 - 0.888 พบว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันระดับค่อนข้างมาก โดยพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Matrix) ของตัวแปรอิสระแต่ละคู่ต้องไม่สัมพันธ์กันสูง ค่า r ไม่ควรเกิน 0.75 (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2552)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ลูกค้าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 67.67 อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 31 - 40 ปี ร้อยละ 28.36 สถานภาพสมรสแล้ว ร้อยละ 71.80 ส่วนใหญ่อาชีพค้าขาย/ทำธุรกิจส่วนตัว ส่วนใหญ่รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001 - 25,000 บาท/เดือน ส่วนมากจบการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า ร้อยละ 30.31 และส่วนใหญ่มาใช้บริการ 6 - 10 ครั้งต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 45.50

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของตัวแปรสภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อมการทำงาน	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านพนักงาน	4.78	0.58	มาก
2. ด้านกระบวนการ	4.77	0.52	มาก
3. ด้านการขับเคลื่อนความสัมพันธ์	3.98	0.45	มาก
4. ด้านการตลาด	4.76	0.59	มาก
5. ด้านขับเคลื่อนทางสังคม	3.89	0.69	มาก
รวมเฉลี่ย	4.40	0.57	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ตัวแปรสภาพแวดล้อมในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, $S.D. = 0.57$) แต่ละองค์ประกอบเรียงตามลำดับ ดังนี้ ด้านพนักงาน ($\bar{X} = 4.78$, $S.D. = 0.58$) ด้านกระบวนการ ($\bar{X} = 4.77$, $S.D. = 0.52$) ด้านการตลาด ($\bar{X} = 4.76$, $S.D. = 0.59$) และด้านขับเคลื่อนทางสังคม ($\bar{X} = 3.89$, $S.D. = 0.69$)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของตัวแปรคุณภาพการบริการ

คุณภาพการบริการ	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านบริการ	4.66	0.64	มาก
2. ด้านการติดตามและประมวลผล	4.11	0.42	มาก
3. ด้านความเชื่อถือและไว้วางใจ	4.74	0.45	มาก
4. ด้านการให้ความสำคัญกับลูกค้า	4.30	0.59	มาก
รวมเฉลี่ย	4.45	0.53	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ตัวแปรคุณภาพการบริการในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$, $S.D. = 0.53$) แต่ละองค์ประกอบเรียงตามลำดับ ดังนี้ ด้านความเชื่อถือและไว้วางใจ ($\bar{X} = 4.74$, $S.D. = 0.45$) ด้านบริการ ($\bar{X} = 4.66$, $S.D. = 0.64$) ด้านการให้ความสำคัญกับลูกค้า ($\bar{X} = 4.30$, $S.D. = 0.59$) และด้านการติดตามและประมวลผล ($\bar{X} = 4.11$, $S.D. = 0.42$)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของตัวแปร ภาพลักษณ์ขององค์กร

ภาพลักษณ์ขององค์กร	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ภาพลักษณ์ขององค์กรในภาพรวม	4.52	0.59	มาก
รวมเฉลี่ย	4.52	0.59	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ตัวแปรภาพลักษณ์ขององค์กรในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.52$, $S.D. = 0.59$)

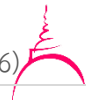
ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปร สภาพแวดล้อมการทำงาน คุณภาพการบริการและภาพลักษณ์ขององค์กร

ตัวแปร	สภาพแวดล้อมการทำงาน	คุณภาพการบริการ	ภาพลักษณ์ขององค์กร
สภาพแวดล้อมการทำงาน	1		
คุณภาพการบริการ	.888**	1	
ภาพลักษณ์ขององค์กร	.805**	.834**	1
M	4.40	4.45	4.52
S.D.	0.57	0.53	0.59

** Correlation is significant at the 0.01 level (2 - tailed).

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรระหว่างสภาพแวดล้อมการทำงานกับคุณภาพการบริการอยู่ในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .888$, $p = .01$) สภาพแวดล้อมการทำงานกับภาพลักษณ์ขององค์กรอยู่ในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ($r = .805$, $p = .01$) และคุณภาพการบริการกับภาพลักษณ์ขององค์กรอยู่ในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .834$, $p = .01$)

ตารางที่ 5 ค่าอิทธิพลทางตรง (DE) ค่าอิทธิพลทางอ้อม (ID) และค่าอิทธิพลรวม (TE) และค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ (R^2)

ตัวแปร	DE	IE	TE	R ²
สภาพแวดล้อมการทำงาน → ภาพลักษณ์ขององค์กร	.805**	-	.805**	.647
สภาพแวดล้อมการทำงาน → คุณภาพการบริการ	.888**	-	.888**	.789
สภาพแวดล้อมการทำงาน → คุณภาพการบริการ → ภาพลักษณ์ขององค์กร	.302**	.566**	.868**	.753
คุณภาพการบริการ → ภาพลักษณ์ขององค์กร	.834**	-	.834**	.696

จากตารางที่ 5 พบว่า สภาพแวดล้อมการทำงานมีอิทธิพลทางตรงต่อภาพลักษณ์ขององค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (DE = .805, $p = .01$) และสภาพแวดล้อมการทำงานสามารถอธิบายความผันแปรของภาพลักษณ์ขององค์กรได้ร้อยละ 64.70 ($R^2 = .647$)

สภาพแวดล้อมการทำงานมีอิทธิพลทางตรงต่อคุณภาพการบริการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (DE = .888, $p = .01$) และสภาพแวดล้อมการทำงานสามารถอธิบายความผันแปรของภาพลักษณ์ขององค์กรได้ร้อยละ 78.90 ($R^2 = .789$)

คุณภาพการบริการมีอิทธิพลทางตรงต่อภาพลักษณ์ขององค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (DE = .834, $p = .01$) และสภาพแวดล้อมการทำงานสามารถอธิบายความผันแปรของภาพลักษณ์ขององค์กรได้ร้อยละ 69.60 ($R^2 = .696$)

สภาพแวดล้อมการทำงานและคุณภาพการบริการมีอิทธิพลโดยรวมต่อภาพลักษณ์ขององค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (TE = .868, $p = .01$) สภาพแวดล้อมการทำงานและคุณภาพการบริการสามารถร่วมกันอธิบายความผันแปรของภาพลักษณ์ขององค์กรได้ร้อยละ 75.30 ($R^2 = .753$)

อภิปรายผล

สภาพแวดล้อมการทำงาน คุณภาพการบริการและภาพลักษณ์ขององค์กรมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อกัน โดยสภาพแวดล้อมการทำงานมีอิทธิพลทางตรงต่อคุณภาพการบริการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สภาพแวดล้อมในการทำงาน หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ล้อมรอบตัวผู้ปฏิบัติงานในขณะที่ทำงาน เช่น เพื่อนร่วมงาน เครื่องจักร อุปกรณ์ต่าง ๆ อากาศที่หายใจ เสียง แสงสว่าง ความร้อน สารเคมี และรวมถึงเชื้อโรค ต่าง ๆ ด้วยปัจจัยสิ่งแวดล้อมการทำงานที่ล้อมรอบตัวผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนส่งเสริมและสนับสนุนบรรยากาศในการทำงาน สภาพแวดล้อมการทำงานยังส่งผลกระทบต่อบุคคลในหน่วยงาน ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม ส่งผลให้พนักงานทำงานอย่างมีความสุข (James, L. A., & James, L. R., 1989); (Cox, T., & Ferguson, E., 2007) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภลักษณ์ พรหมเนตร ที่ค้นพบว่า สภาพแวดล้อมในการทำงานที่เหมาะสมทั้งทางด้านกายภาพ ด้านสังคมและด้านจิตใจมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพการให้บริการ และความพึงพอใจ (ศุภลักษณ์ พรหมเนตร, 2558)

คุณภาพการบริการมีอิทธิพลทางตรงต่อภาพลักษณ์ขององค์กร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ องค์กรธุรกิจ ร้านค้า ร้านกาแฟให้การบริการ ดูแล และตอบสนองความต้องการของลูกค้าทุกกลุ่มเป้าหมายอย่างดีมีคุณภาพ สร้างความพึงพอใจ ความประทับใจให้กับลูกค้าในทุก ๆ เรื่อง ทำให้องค์กรมีภาพลักษณ์ที่ดีในสายตา และมุมมองของลูกค้า ในการบริการลูกค้า ฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ให้บริการ อีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้รับบริการ ผู้ให้บริการที่ดีมีคุณภาพ เช่น แต่งกายสะอาดเรียบร้อยตามแบบฟอร์มขององค์กรที่กำหนด ต้อนรับลูกค้าด้วยความสุภาพ เรียบร้อย ซื่อสัตย์จริงใจ และให้คำแนะนำต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน ย่อมส่งผลตรงต่อภาพลักษณ์ขององค์กร สอดคล้องกับ นงลักษณ์ ใจชื่อ ที่ศึกษาความพึงพอใจของร้านกาแฟ Black Canyon และร้าน S&P Blue Cup พบว่า การรับรู้คุณภาพการให้บริการของลูกค้า มีความสัมพันธ์กับการปรับคุณค่า ความคาดหวังและความพึงพอใจของลูกค้า (นงลักษณ์ ใจชื่อ, 2559)

สภาพแวดล้อมการทำงานและคุณภาพการบริการมีอิทธิพลโดยรวมต่อภาพลักษณ์ขององค์กร โดยที่สภาพแวดล้อมการทำงานและคุณภาพการบริการสามารถร่วมกันทำนายภาพลักษณ์ขององค์กรได้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า สภาพแวดล้อมการทำงานที่ดียิ่งขึ้นทั้งบรรยากาศ สิ่งแวดล้อมรวมทั้งและอุปกรณ์ต่าง ๆ ตัวผู้ปฏิบัติงานรวมทั้งคุณภาพการให้บริการที่เป็นที่พึงพอใจแก่ลูกค้า ซึ่งสามารถวัดได้จากกลุ่มลูกค้าเป้าหมายคุณภาพในการให้บริการที่ดีต้องส่งมอบการบริการที่มีคุณภาพ ซึ่งจะช่วยให้ธุรกิจ องค์กร บรรลุตามเป้าหมาย เพราะฉะนั้นองค์กรต้องรักษาระดับคุณภาพการให้บริการไว้ การเน้นในการรักษาคุณภาพการบริการจึงเป็นวิธีการสร้างความแตกต่างให้กับองค์กรได้ การให้บริการลูกค้าที่ดีเป็นการช่วยเพิ่มผลกำไร และยอดขายให้กับธุรกิจ (Etzel, M. J., 2014); (Bové, C. L. & Thill, John V., 1992) การบริการที่มีคุณภาพช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับลูกค้า ลูกค้าหลายคนตัดสินใจขั้นสุดท้าย ไม่เพียงแต่ตามราคาผลิตภัณฑ์ แต่ยังมีมองถึงการให้บริการที่ดีทั้งก่อนและหลังการซื้อหรือใช้บริการ (ประพัฒน์ โพธิ์สุ, 2564); (นงลักษณ์ ใจชื่อ, 2559); (ชโลธร ด้านรักสวย, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สภาพแวดล้อมการทำงาน คุณภาพการบริการและภาพลักษณ์ขององค์กรมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อกัน โดยสภาพแวดล้อมการทำงานมีอิทธิพลทางตรงต่อคุณภาพการบริการ และสภาพแวดล้อมการทำงานสามารถทำนายภาพลักษณ์ขององค์กรได้ร้อยละ 78.90 สภาพแวดล้อมการทำงานมีอิทธิพลทางตรงต่อภาพลักษณ์ขององค์กร และสภาพแวดล้อมการทำงานสามารถทำนายภาพลักษณ์ขององค์กรได้ร้อยละ 64.70 คุณภาพการบริการมีอิทธิพลทางตรงส่งต่อภาพลักษณ์ขององค์กร และคุณภาพการบริการสามารถทำนายภาพลักษณ์ขององค์กรได้ร้อยละ 69.60 สภาพแวดล้อมการทำงานและคุณภาพการบริการมีอิทธิพลโดยรวมต่อภาพลักษณ์ขององค์กร โดยที่สภาพแวดล้อมการทำงานและคุณภาพการบริการสามารถร่วมกันทำนายภาพลักษณ์ขององค์กรได้ร้อยละ 75.30 จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ คือ เนื่องจากว่าปัจจัยสภาพแวดล้อมการทำงาน ปัจจัยคุณภาพการบริการและภาพลักษณ์ขององค์กรมีความสัมพันธ์กัน และมีอิทธิพลต่อกันในระดับมาก ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ มีดังนี้ ธุรกิจองค์กร หรือร้านค้า ควรส่งเสริมและจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในร้านและนอกร้านให้มีภูมิทัศน์สวยงามโปร่งใส สะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อย ทั้งวัสดุและอุปกรณ์ รวมทั้งสถานที่ อีกทั้งยังต้องเน้นไปที่คุณภาพของสินค้า ราคา และการให้บริการที่ดีเยี่ยมเป็นที่ประทับใจลูกค้าในทุก ๆ ด้าน และยังคงเก็บข้อมูลต่าง ๆ จากลูกค้าเป็นระยะ ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงธุรกิจร้าน เพราะสิ่งเหล่านี้ ล้วนมีอิทธิพลอย่างมากต่อภาพลักษณ์ของร้านซึ่งส่งผลต่อยอดขายหรือเป้าหมายของร้าน ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมการทำงาน คุณภาพการบริการและภาพลักษณ์ขององค์กร เช่น ตัวแปรความพึงพอใจ ความผูกพันในตราสินค้า การซื้อซ้ำ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2551). การวิเคราะห์ข้อมูลหลายตัวแปร. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร.
- ชโลธร ด้านรักสวย. (2559). การแบ่งกลุ่มผู้ใช้บริการร้านค้ากาแฟ คาเฟ่ อเมซอน ในดิสเคาน์สโตร์ เขต กรุงเทพมหานคร โดยใช้ปัจจัยด้านพฤติกรรมการซื้อและความพึงพอใจต่อคุณภาพการบริการ. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาดบัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- นงลักษณ์ ใจชื่อ. (2559). ความคาดหวังกับความพึงพอใจต่อการให้บริการธุรกิจร้าน Black Canyon กับร้าน S&P Blue Cup ในจังหวัดราชบุรี. ใน สารนิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.

- ประพัฒน์ โพธิ์สุ. (2564). ปัจจัยด้านคุณภาพการบริการภาพลักษณ์องค์กรและการสื่อสารแบบปากต่อปากที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชัน Grab ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ใน *สรณนิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.*
- ศุภลักษณ์ พรหมศร. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมในการทำงาน การรับรู้รูปแบบภาวะผู้นำของพนักงาน ความผูกพันในงานกับความพึงพอใจในงาน. ใน *วิทยานิพนธ์นี้ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2552). เทคนิคการวิเคราะห์หัวข้อแปรหลายตัวสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สามลดา.
- Bovée, C. L. & Thill, John V. (1992). *Business Communication Today*. (3rd ed.). New York: McGraw - Hill.
- Cameron, E., & Green, M. (2015). *Making Sense of Change Management: A Complete Guide to the Models, Tools and Techniques of Organizational Change*. London: Kogan Page.
- Cochran, W. G. (1977). *Sampling Techniques*. (3rd ed.). New York: John Wiley and Sons Inc.
- Cox, T., & Ferguson, E. (2007). *Measurement of the Subjective Work Environment*. *Journals & Books*, 8(2), 98 - 109.
- Etzel, M. J. (2014). *Marketing*. (12th ed.). New York: McGraw - Hill/Irwin.
- James, L. A., & James, L. R. (1989). Integrating Work Environment Perceptions: Explorations into the Measurement of Meaning. *Journal of Applied Psychology*, 74(5), 739 - 751.
- Kotler, P. (2000). *Marketing Management. The Millennium edition*. New Jersey: Prentic - Hall.
- Kotler, P., & Armstrong, G. (2021). *Principles of Marketing*. (18th ed.). New York: Pearson Education.
- Lai, W. T., & Chen, C. F. (2011). Behavioral Intentions of Public Transit Passengers - The Roles of Service Quality, Perceived Value, Satisfaction and Involvement. *Transport Policy*, 18(2), 318 - 325.
- Marquardt, M. J. (2002). *Building the Learning Organization: A System Approach to Quantum Improvement and Global Success*. New York: McGraw - Hill.
- Moreau, F. B., & Parguel, B. (2011). Building Brand Equity with Environmental communication: An Empirical Investigation in France. *Euro Med Journal of Business*, 6(1), 100 - 1116.
- Parasuraman, et al. (2006). Perceived Service Quality as a Customer - Based Performance Measure: An Empirical Examination of Organizational Barriers Using an Extended Service Quality Model. *Journal of Marketing*, 30(3), 335 - 364.

รูปแบบการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย*

VOCATIONAL TRAINING PROMOTION MODEL OF COMMUNITY COLLEGES IN THAILAND

กิตติยา ฤทธิภักดี*, ทวีศักดิ์ พุฒสุขชี, อมลวรรณ วีระธรรมโม, ชัชวาล ชุมรักษา

Kittiya Rittipakdee, Thaweesak Putsukee, Amonwan Werathammo, Chatchawan Chumraksa

คณะศึกษาศาสตร์นานาชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา ประเทศไทย

International College, Thaksin University, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: kittiya.c2517@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย และเพื่อประเมินรูปแบบการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย เป็นการวิจัยและพัฒนา มี 3 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาสภาพและแนวทางการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชน 5 แห่ง สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน 2) ยกร่างรูปแบบการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชน และตรวจสอบร่างรูปแบบจากการสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน และ 3) ประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของการนำรูปแบบการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชน ใช้แบบสอบถามกับผู้บริหารวิทยาลัยชุมชน จำนวน 79 คน ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า สภาพและแนวทางในการทางการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลลัพธ์ที่คาดหวัง และเงื่อนไขส่งเสริมความสำเร็จ ผลการสร้างรูปแบบทางการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชน ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ สภาพแวดล้อมของวิทยาลัยชุมชน ความสัมพันธ์ระดับองค์กร สภาพการณ์ของวิทยาลัยชุมชน 4) กระบวนการ ได้แก่ การนำองค์กร กลยุทธ์ผู้รับบริการ การวัด การวิเคราะห์และการจัดการความรู้ บุคลากร และระบบปฏิบัติการ 5) ผลลัพธ์ที่คาดหวัง ได้แก่ 1) ด้านการเรียนรู้ 2) ด้านความคาดหวังและความผูกพันของผู้รับบริการ และ 3) ด้านสภาพแวดล้อมและความผูกพันของบุคลากร และ 6) เงื่อนไขส่งเสริมความสำเร็จ และผลการประเมินรูปแบบ มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากและความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการส่งเสริม, งานฝึกอบรมอาชีพ, วิทยาลัยชุมชน

Abstract

The objectives of this articles were, to study the conditions and approaches of vocational training promotion of community colleges in Thailand, to develop a vocational training promotion model of community colleges in Thailand, and to evaluate the vocational training promotion model of community colleges in Thailand. The research and development for this study were implemented using three steps including 1) conditions and approaches of vocational training

* Received September 26, 2023; Revised October 27, 2023; Accepted October 28, 2023

promotion in 5 community colleges were studied, and 5 experts were interviewed. 2) A vocational training promotion model of community colleges was drafted. It was then explored through group discussion with 9 experts 3) The feasibility and usefulness of implementing vocational training promotion model of community colleges were evaluated using questionnaires distributed to 79 community college administrators. Besides, descriptive statistics applied in quantitative data analysis included mean and standard deviation. According to the study results, the conditions and approaches of vocational training promotion of community colleges consisted of 4 factors including input, process, expected outcomes, and conditions for successful promotion. The findings derived from the development of vocational training promotion model of community colleges indicated 6 main factors, 1) principles, 2) objectives, and 3) input (community college environment, organizational relationships, and community college conditions), 4) process (organizational leadership, strategy, clients, measurement, knowledge analysis and management, personnel, and operating system), 5) expected outcomes (learning, client expectation and engagement as well as environment and personnel commitment, and 6) conditions for successful promotion. The evaluation results revealed that this model had a high feasibility and the highest usefulness.

Keywords: Promotion Model, Vocational Training, Community Colleges

บทนำ

การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) มีแนวคิดที่มีความต่อเนื่องจากแนวคิดของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 - 12 โดยยังคงยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” การสร้างความสามารถในการ “ล้มแล้วลุกไว” เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ รวมถึงการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว (Bio - Circular - Green Economy : BCG) โดยมีวัตถุประสงค์ คือ พลิกโฉมประเทศไทยสู่ “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) การศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศ และได้รับการคาดหวังให้ทำหน้าที่ต่าง ๆ ที่เป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นส่วนช่วยในการเพิ่มความเท่าเทียมในสังคม และเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างอาชีพ ซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและความเจริญรุ่งเรืองของประเทศ แต่ในสภาวะการณ์ปัจจุบันทั่วโลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม การเมือง เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วไม่ว่าจะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วหรือกำลังพัฒนา ส่งผลให้วิถีชีวิตของคนที่แตกต่างกันมีความแตกต่างกันมากขึ้น ผู้คนจำนวนมากหลากหลายเชื้อชาติย้ายข้ามประเทศ ข้ามภาษาและข้ามวัฒนธรรมมาอาศัยอยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกันก่อให้เกิดเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม โลกการทำงานปรับเปลี่ยนจากการทำงานที่ใช้บุคคลที่มีองค์ความรู้เดียวกัน ทักษะเดียวกัน และทำงานในสายงานเดียวกัน จำเป็นต้องปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยต้องจัดการศึกษาให้ทันกับสถานการณ์โลก รวมทั้งต้องวางแผนการผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศให้ก้าวทันต่อกระแสอาชีพในปัจจุบันและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพแก่คน เพราะเป็นรากฐานของการพัฒนาประชากรของประเทศให้มีความรู้ ความสามารถในการประกอบ อาชีพของบุคคลและกลุ่มบุคคล (กัญจน์โชติ สหพัฒน์สมบัติ, 2557)

สภาพปัจจุบัน ปัญหาของการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพแก่ชุมชนของวิทยาลัยชุมชนยังปรากฏปัญหาหลายด้าน เช่น จากการติดตามผลการรายงานข้อมูลการจัดหลักสูตรฝึกอบรมด้านอาชีพ/บริการทางวิชาการ (สถาบันวิทยาลัยชุมชน, 2561) พบว่า มีข้อเสนอแนะจากสภาสถาบันวิทยาลัยชุมชนเพื่อให้วิทยาลัยชุมชนทั้ง 20

แห่งทั่วประเทศนำไปทบทวนและปรับปรุงการดำเนินงาน การจัดฝึกอบรมอาชีพ เช่น ควรจัดให้มีหลักสูตรฝึกอบรมที่หลากหลาย โดยมีการสำรวจความต้องการของชุมชน สอดคล้องกับลักษณะและสภาพความต้องการของบุคคลและชุมชนได้จริงในการพัฒนาสมรรถนะด้านอาชีพ เพื่อยกระดับความรู้ทักษะ ประสบการณ์ตามศักยภาพ ความพร้อมเฉพาะพื้นที่และจัดหลักสูตรที่มีทักษะการปฏิบัติ และความสามารถในการจัดการในงานหรือกิจกรรมเฉพาะอย่าง เมื่อฝึกอบรมเสร็จสามารถประเมินผลการเรียนรู้และสามารถติดตามประเมินได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะเพื่อการคุณภาพการศึกษาของคณะกรรมการประเมินคุณภาพการศึกษากายในวิทยาลัยชุมชน 20 แห่ง (สถาบันวิทยาลัยชุมชน, 2561) โดยปัญหาที่ต้องการพัฒนาเร่งด่วนของวิทยาลัยชุมชนในการจัดหลักสูตรฝึกอบรม/บริการวิชาการ คือ การนำแผนกลยุทธ์มาเป็นแนวทางในการดำเนินงาน รวมทั้งในการติดตามผลลัพธ์จากผู้ผ่านการฝึกอบรมทั้งในเชิงปริมาณและ เชิงคุณภาพ ควรมีการสำรวจความต้องการของชุมชน ควรออกแบบและพัฒนาหลักสูตรด้านวิชาการและวิชาชีพให้มีเนื้อหาที่ทันสมัยตามความต้องการของชุมชน และตลาดแรงงาน ควรเน้นฝึกปฏิบัติเพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมปฏิบัติงานได้จริง และเสริมรายได้ สร้างอาชีพให้กับชุมชนเขตพื้นที่ รวมทั้งควรร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในสาขาวิชาชีพที่หลากหลาย ควรมีการขับเคลื่อนพัฒนาผลิตภัณฑ์ ที่ได้จากการฝึกอบรมไปสู่การรับรองมาตรฐาน และวิทยาลัยชุมชนควรส่งเสริมบูรณาการกลุ่มอาชีพหลายสาขามาทำธุรกิจร่วมกัน ซึ่งยังพบความสอดคล้องกับผล การตรวจผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพการดำเนินงาน การ จัดการศึกษาของสถาบันวิทยาลัย โดยสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (สถาบันวิทยาลัยชุมชน, 2563) พบว่า วิทยาลัยชุมชนมีการวัด และประเมินผลการดำเนินงานในบางโครงการไม่ครบถ้วนหรือการวัดและประเมินผลยังไม่สะท้อนถึงความสัมฤทธิ์ผลตามตัวชี้วัด ได้แก่ โครงการจัดหลักสูตรพัฒนาอาชีพ ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาในหลักสูตรและสาขาวิชาที่สอดคล้องกับความต้องการและปัญหาของชุมชนด้านต่าง ๆ ทั้งด้านวิชาการและอาชีพตามหลักสูตรที่หลากหลาย ยึดหยุ่นสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน เพื่อส่งเสริมให้มีการพัฒนาอาชีพของบุคคลในชุมชนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งการจัดหลักสูตรพัฒนาอาชีพใช้เวลาฝึกอบรมตั้งแต่ 45 ชั่วโมงขึ้นไป โดยมีการกำหนดตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ คือ ผู้สำเร็จการศึกษาและผ่านการฝึกอบรมสามารถนำความรู้ทักษะ และประสบการณ์ไปใช้ประกอบอาชีพและพัฒนางานที่ทำอยู่ ร้อยละ 80

จากสภาพและปัญหาที่กล่าวมาแล้วข้างต้นชี้ให้เห็นว่า การส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชนในปัจจุบันยังไม่มีกำหนดรูปแบบของการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชนที่ชัดเจนในการดำเนินการเพื่อสู่ความเป็นเลิศ การส่งเสริมการฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชนเป็นงานที่จำเป็นและต้องให้ความสำคัญเพื่อตอบสนองความต้องการอย่างแท้จริงของคนในชุมชน รวมทั้งสอดคล้องกับนโยบายปฏิรูปประเทศ ซึ่งสถาบันวิทยาลัยชุมชนเป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่มีส่วนชี้นำชุมชน และสังคมที่ก่อให้เกิดการพัฒนาสร้างโอกาสให้กับคนในชุมชน เพราะมีการจัดการศึกษาและหลักสูตรในภาพรวมที่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ทันทีหรือนำไปต่อยอดเพื่อศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นได้ (อเนก เหล่าธรรมทัศน์ (ผู้บรรยาย), 2566)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทยที่มีประสิทธิผล และเป็นแนวทางสำหรับวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทยที่เปิดทำการสอนอยู่แล้ว และกำลังจะเปิดสอนในอนาคต เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพบริบทของวิทยาลัยชุมชนและมีประสิทธิภาพ ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและเกิดการพัฒนายั่งยืนในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและแนวทางในการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย
3. เพื่อประเมินรูปแบบการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (R&D) ซึ่งเป็นระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพและแนวทางการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชน ในประเทศไทย

1. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชน แหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบศึกษาเอกสาร เพื่อการศึกษาสภาพ และปัญหาการดำเนินงานการส่งเสริมการฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

2. การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานการส่งเสริมการฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชน โดยการศึกษาจากวิทยาลัยชุมชนที่มีแนวการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) จำนวน 5 แห่ง ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) แหล่งข้อมูล ได้แก่ 1) วิทยาลัยชุมชนแพร่ 2) วิทยาลัยชุมชนบุรีรัมย์ 3) วิทยาลัยชุมชนสระแก้ว 4) วิทยาลัยชุมชนสตูล และ 5) วิทยาลัยชุมชนสงขลา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) จำนวน 15 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน รองผู้อำนวยการวิทยาลัย หัวหน้างานฝึกอบรม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบศึกษาเอกสารและแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured Interview) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหาร ด้านหลักสูตร ด้านวิชาการ ด้านระบบการฝึกอบรม และด้านการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item - Objective Congruence) ได้เท่ากับ 0.67 - 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89 มีความสอดคล้องถือว่าผ่านเกณฑ์ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

3. การศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานการส่งเสริมการฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 เป็นผู้ที่เป็นหรือเคยเป็นคณะกรรมการสภาสถาบันวิทยาลัยชุมชนหรือที่ปรึกษาสถาบันวิทยาลัยชุมชน จำนวน 2 คน กลุ่มที่ 2 เป็นผู้ที่เป็นหรือเคยเป็นผู้บริหารระดับผู้อำนวยการสถาบันวิทยาลัยชุมชน และรองผู้อำนวยการสถาบันวิทยาลัย ที่กำกับดูแลด้านนโยบาย จำนวน 1 คน และกลุ่มที่ 3 เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยที่มีความรู้ความสามารถและมีผลงานเกี่ยวกับการบริหารงานการให้บริการทางวิชาการ หรือมีหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพ จำนวน 2 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชน เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured Interview) และการวิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนาเนื้อหา (Descriptive Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบรูปแบบการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย

1. การยกร่างรูปแบบการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย โดยผู้วิจัยนำข้อมูลจากการศึกษาสภาพและแนวการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชน ในขั้นตอนที่ 1 มายกร่างรูปแบบการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย

2. การตรวจสอบร่างรูปแบบการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย โดยการสนทนากลุ่ม กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ รูปแบบการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย และประเด็นสนทนากลุ่ม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน รองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชนและหัวหน้างานฝึกอบรมอาชีพ จำนวนทั้งสิ้น 79 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากวิทยาลัยชุมชนทั้ง 20 วิทยาลัยชุมชน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมินความเป็นไปได้และความมีประโยชน์ของรูปแบบการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินฯ เกณฑ์การตัดสินพิจารณาจากข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าไม่เกิน 1 ส่วนข้อเสนอแนะผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการศึกษาสภาพและแนวทางการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชน ในประเทศไทย โดยการศึกษา พบว่า ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยนำเข้า (Input) องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการ (Process) องค์ประกอบที่ 3 ผลลัพธ์ที่คาดหวัง (Outcome) องค์ประกอบที่ 4 เงื่อนไขส่งเสริมความสำเร็จ (Success Conditions)

2. ผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการสำคัญของรูปแบบ (Principle) 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ (Objectives) 3) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) 4) ด้านกระบวนการ (Process) 5) ด้านผลลัพธ์ (Outcome) และ 6) ด้านเงื่อนไขส่งเสริมความสำเร็จ (Success Conditions)

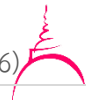
รูปแบบการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทยมีรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบมีดังต่อไปนี้

องค์ประกอบที่ 1 หลักการ (Principle) คือ รูปแบบการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชน เป็นแนวทางการจัดฝึกอบรมให้ประชาชนในท้องถิ่น เพื่อเปลี่ยนแปลงสมรรถนะทางด้านความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Attitude) ทักษะ (Skill) และปรับปรุงพฤติกรรม ซึ่งเป็นผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (Learning Outcomes) นำไปสู่ความการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน

องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ (Objective) เพื่อเสริมสร้างโอกาสการเข้าถึงการพัฒนาและยกระดับทักษะกำลังคนของประเทศ ผ่านหลักสูตรฝึกอบรม Reskill/Upskill/New Skill ในการเข้าสู่ตลาดแรงงานหรือประกอบอาชีพใหม่ สร้างทักษะให้กับของประชาชนกลุ่มยากจน ผู้ด้อยโอกาสและมีความเหลื่อมล้ำสูงทางเศรษฐกิจ โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ ลดความเหลื่อมล้ำ ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

องค์ประกอบที่ 3 ปัจจัยนำเข้า (Input) ประกอบด้วย 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยสภาพแวดล้อมของวิทยาลัยชุมชน ได้แก่ 1) หลักสูตรและบริการ 2) วัสดุทัศน พันธกิจ และค่านิยม 3) ลักษณะโดยรวมของบุคลากร 4) อาคารสถานที่ เทคโนโลยีและอุปกรณ์ที่สำคัญ และ 5) กฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่สำคัญ ปัจจัยความสัมพันธ์ระดับองค์กร ได้แก่ 1) โครงสร้างองค์กร 2) ประเภทของผู้ให้บริการอบรม 3) คู่ความร่วมมือ (Engagement) และปัจจัยสภาพการณ์ของวิทยาลัยชุมชน 1) สภาพการ แข่งขัน 2) บริบทเชิงกลยุทธ์ 3) ระบบการปรับปรุงผลการดำเนินงาน

องค์ประกอบที่ 4 ด้านกระบวนการ (Process) ประกอบด้วย 6 กระบวนการ คือ กระบวนการนำองค์กร กระบวนการจัดทำกลยุทธ์ กระบวนการผู้รับบริการ กระบวนการวัด การวิเคราะห์และการจัดการความรู้ กระบวนการบุคลากร และ กระบวนการระบบปฏิบัติการ โดยมีการประสานงานเป็นกลไกขับเคลื่อน การบริหารงานในทุกขั้นตอน

องค์ประกอบที่ 5 ผลลัพธ์ที่คาดหวัง (Outcome) ประกอบด้วย 6 ผลลัพธ์ คือ ผลลัพธ์ด้านการนำองค์กร ได้แก่ 1) การนำองค์กรโดยผู้นำระดับสูง และ 2) การกำกับดูแลและความรับผิดชอบต่อสังคม ผลลัพธ์ด้านกลยุทธ์ ได้แก่ 1) การจัดทำกลยุทธ์ และ 2) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ผลลัพธ์ด้านผู้รับบริการ ได้แก่ 1) ความคาดหวังของผู้รับบริการ และ 2) ความผูกพันของผู้รับบริการ ผลลัพธ์ด้านการวัด การวิเคราะห์และการจัดการความรู้ ได้แก่ 1) การวัด การวิเคราะห์และปรับปรุงผลการดำเนินการของวิทยาลัยชุมชน และ 2) การจัดการสารสนเทศและการจัดการความรู้ ผลลัพธ์ด้านบุคลากร ได้แก่ 1) สภาวะแวดล้อมด้านบุคลากร และ 2) ความผูกพันของบุคลากร และ ผลลัพธ์ด้านระบบปฏิบัติการ ได้แก่ 1) กระบวนการทำงาน 2) ประสิทธิภาพของการปฏิบัติ

องค์ประกอบที่ 6 ด้านเงื่อนไขส่งเสริมความสำเร็จ (Success Conditions) คือ วิทยาลัยชุมชนต้องพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมของวิทยาลัยชุมชนให้เป็นหลักสูตร Non - degree เพื่อมุ่งพัฒนาทักษะความสามารถให้กับผู้รับบริการในลักษณะ Reskill/Upskill/New Skill เป็นชุดรายวิชา (Modul) โดยเปิดโอกาสให้คนประชาชนกลุ่มยากจน ผู้ด้อยโอกาสและมีความเหลื่อมล้ำสูงทางเศรษฐกิจได้รับการศึกษาตามความสนใจ สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพและในชีวิตประจำวันได้ รวมทั้งสามารถสะสมหน่วยกิต (Credit Bank) โดยการกำหนดให้มีการใช้ทรัพยากรร่วมกันทั้งในระดับชาติ และระดับของท้องถิ่นของภาครัฐและภาคเอกชนที่เป็นทั้งงบประมาณ ทรัพยากรบุคคล ภูมิปัญญา อาคารสถานที่ เครื่องมือและสิ่งแวดล้อม และการจัดหลักสูตรฝึกอบรมนั้นจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างของพื้นที่ในมิติต่าง ๆ ตลอดจนให้ความสำคัญกับความคิดริเริ่ม กลยุทธ์ และวิธีการของคนในพื้นที่ผ่านกระบวนการมอบอำนาจให้พื้นที่ดำเนินการ ยึดหลักการบริหารจัดการแบบครบวงจรตั้งแต่ขั้นตอนการออกแบบวางแผน ปฏิบัติ ติดตาม ประเมินและปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

3. ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย โดยการให้ความคิดเห็นของผู้อำนวยการวิทยาลัย รองผู้อำนวยการวิทยาลัยชุมชน และหัวหน้างานฝึกอบรม รวมทั้งสิ้น 79 คน ตามองค์ประกอบของรูปแบบการประเมินในภาพรวม พบว่า ด้านความเป็นไปได้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.41 ถึง 4.57 องค์ประกอบที่ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ามีความเป็นไปได้สูงที่สุด คือ องค์ประกอบที่ 6 ด้านเงื่อนไขส่งเสริมความสำเร็จ ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.79) ส่วนด้านความเป็นประโยชน์ได้มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.42 ถึง 4.65 องค์ประกอบที่ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ามีประโยชน์สูงที่สุด คือ องค์ประกอบที่ 6 ด้านเงื่อนไขส่งเสริมความสำเร็จ ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.69) รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย ในภาพรวม

รายการ	ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
องค์ประกอบที่ 1 หลักการ	4.49	0.68	มาก	4.52	0.74	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์	4.52	0.89	มากที่สุด	4.54	0.64	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 3 ด้านปัจจัยนำเข้า	4.41	0.73	มาก	4.56	0.62	มากที่สุด

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการส่งเสริมงานฝึกรวมอาชีพของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย ในภาพรวม (ต่อ)

รายการ	ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
องค์ประกอบที่ 4 ด้านกระบวนการ	4.51	0.61	มากที่สุด	4.57	0.50	มากที่สุด
องค์ประกอบที่ 5 ด้านผลลัพธ์ที่คาดหวัง	4.43	0.69	มาก	4.42	0.67	มาก
องค์ประกอบที่ 6 ด้านเงื่อนไขส่งเสริมความสำเร็จ	4.57	0.79	มากที่สุด	4.65	0.69	มากที่สุด
รวม	4.48	0.66	มาก	4.54	0.55	มากที่สุด

อภิปรายผล

1. ข้อค้นพบสำคัญจากการศึกษาสภาพและแนวทางการส่งเสริมงานฝึกรวมอาชีพของวิทยาลัยชุมชนจากการศึกษาวิทยาลัยชุมชนที่มีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ของวิทยาลัยชุมชนทั้ง 5 แห่ง และจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมงานฝึกรวมอาชีพของวิทยาลัยชุมชน พบว่าการส่งเสริมงานฝึกรวมอาชีพของวิทยาลัยชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและท้องถิ่น การพัฒนาที่ยั่งยืน เสริมสร้างศักยภาพบุคคล ตอบสนองและสอดคล้อง ต่อความต้องการและบริบทของท้องถิ่น รวมทั้งการประกอบอาชีพของท้องถิ่นและชุมชนซึ่งนำไปสู่การพัฒนาประเทศ สอดคล้องกับ Swanson, R. A. & Holton III, E. F. ได้กล่าวว่า การให้การศึกษาและการฝึกรวมจะช่วยยกระดับทุนมนุษย์ของผู้เข้ารับบริการให้สูงขึ้น วิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่งเปิดสอนหลักสูตรฝึกรวมด้านวิชาชีพระยะสั้น จำนวน 20 - 40 หลักสูตร ในปี พ.ศ. 2565 การจัดการฝึกรวมอาชีพส่วนใหญ่เน้นการตอบสนองความต้องการของผู้เข้ารับการศึกษาฝึกรวมเป็นสำคัญโดยวิทยาลัยชุมชนทำหน้าที่เสมือนศูนย์ประสานงานระหว่างชุมชนกับหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งในภาครัฐและเอกชน และชุมชนเป็นผู้ร่วมดำเนินการ (Swanson, R. A. & Holton III, E. F., 2001) สอดคล้องกับสุมาวดี พวงจันทร์ และคณะ ที่ศึกษาการจัดการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาของเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า การจัดการของเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นอยู่บนพื้นฐานของอัตลักษณ์การจัดการศึกษาเพื่อการมีอาชีพและการมีงานทำให้กับนักเรียนนักศึกษาเยาวชน ประชาชนให้มีมาตรฐานวิชาชีพ (สุมาวดี พวงจันทร์ และคณะ, 2558)

2. ข้อค้นพบสำคัญจากการสร้างรูปแบบการส่งเสริมงานฝึกรวมอาชีพของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย มีรายละเอียดดังนี้

2.1 องค์ประกอบที่ 1 ด้านหลักการ หลักการของรูปแบบ พบว่า เน้นผู้เข้ารับการศึกษาฝึกรวมเป็นสำคัญ เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน ทั้งนี้เป็นเพราะในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพต้องมีความเชื่อและปรัชญาเป็นรากฐานความคิด การจัดการศึกษา ฝึกรวมต้องถือว่าผู้เรียน/ผู้เข้ารับการศึกษาฝึกรวมสำคัญที่สุด ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ที่ให้ความสำคัญในการจัดการ ศึกษาเชิงสร้างสรรค์ ปรับการเรียนของผู้เรียนที่เน้นจากทฤษฎีเป็นหลักและเปลี่ยนการสอนของผู้สอน จากการเป็นผู้บอกความรู้ให้เป็นผู้อำนวยความสะดวกให้เกิดความรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ซึ่งสถาบันวิทยาลัยชุมชน กล่าวว่าสอดคล้องกับปรัชญา ในการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชนในการเสริมสร้างโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อเพิ่มคุณค่าชีวิตและศักยภาพของบุคคลและชุมชนตามหลักการการจัดการศึกษารูปแบบวิทยาลัยชุมชนมีความยืดหยุ่น หลากหลาย (Flexibility) เป็นไปตามความต้องการของพื้นที่

2.2 องค์ประกอบที่ 2 ด้านวัตถุประสงค์ จากการวิเคราะห์ พบว่า วัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างโอกาสการเข้าถึงการพัฒนา และยกระดับทักษะกำลังคนของประเทศ ผ่านหลักสูตรฝึกอบรม Reskill/Upskill /New Skill ในการเข้าสู่ตลาดแรงงานหรือประกอบอาชีพใหม่ สร้างทักษะให้กับของประชาชนกลุ่มยากจน ผู้ด้อยโอกาสและมีความเหลื่อมล้ำสูงทางเศรษฐกิจ โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ ลดความเหลื่อมล้ำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน แรงงานในยุคหน้าต้องพัฒนาทักษะตัวเองให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัล และเตรียมพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงอาชีพและเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อรอดจากวิกฤตินี้และสร้างโอกาสในชีวิตการทำงานข้างหน้าได้ และภาครัฐควรเร่งพิจารณาการเปิดให้มีการพัฒนาแรงงาน พนักงานผู้บริหาร ที่มีสมรรถนะสูงและวิชาชีพด้านที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ

2.3 องค์ประกอบที่ 3 ปัจจัยนำเข้า พบว่า หลักสูตรและบริการ วิทยากร พันทักษะ และค่านิยมของการส่งเสริมงานฝึกอบรมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชน สร้างความเข้มแข็งของท้องถิ่นและชุมชนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เสริมสร้างศักยภาพบุคคล ตอบสนองในการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชน มีการบริหารงานภายใต้พระราชบัญญัติสถาบันวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. 2558 เน้นเกี่ยวกับโครงสร้างองค์กรและบุคลากรที่บริหารจัดการ วิทยาลัยชุมชนในรูปขององค์คณะบุคคลที่มีผู้แทนชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนสถาบัน อุดมศึกษา ศิษย์เก่า และผู้แทนนักธุรกิจเอกชน เป็นกรรมการในสภาวิทยาลัยชุมชน

2.4 องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการ ประกอบด้วย 1) การนำองค์กร 2) กลยุทธ์ 3) ผู้รับบริการ 4) การวัด การวิเคราะห์และการจัดการความรู้ 5) บุคลากร และ 6) ระบบการปฏิบัติการ โดยกระบวนการบริหารจัดการการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชน ต้องคำนึงถึงกระบวนการบริหารจัดการทั้งระบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิเชษฐ ยังตรง และคณะ ที่ศึกษากลยุทธ์การพัฒนาคูณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ และกลยุทธ์ ในการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จ พบว่า ผู้บริหารวิทยาลัยชุมชนต้องเปิดโอกาส ให้บุคลากรเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวิทยาลัยชุมชนตั้งแต่การร่วมในการกำหนด นโยบาย ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติและร่วมติดตามและประเมินผลชุมชน (พิเชษฐ ยังตรง และคณะ, 2560) สอดคล้องกับข้อค้นพบของพิณสุดา สิริธรรังศรี ที่ได้กล่าวถึงวิธีการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 8 ประการ คือ 1) การร่วมคิด 2) การร่วมวางแผน ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง 3) การร่วมตัดสินใจเลือกกิจกรรมที่ต้องดำเนินการ 4) การร่วมดำเนินการเพื่อแบ่งความรับผิดชอบงาน 5) การร่วมรับผิดชอบ เป็นการแบ่งงานหรือบทบาทหน้าที่ตามที่กำหนดร่วมกันของแต่ละบุคคล 6) การร่วมติดตามและประเมินผล เป็นการเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนและชุมชนเข้ามาติดตามประเมินผลกิจกรรม/โครงการในรูปของคณะทำงาน 7) การร่วมแก้ปัญหา เป็นการร่วมกันแก้ไข อุปสรรคที่เกิดขึ้นร่วมกันเพื่อลดปัญหาและอุปสรรค ให้ลดลงไปและ 8) การร่วมชื่นชมผลสำเร็จ (พิณสุดา สิริธรรังศรี, 2557)

2.5 องค์ประกอบที่ 5 ผลลัพธ์ที่คาดหวัง ประกอบด้วย 1) ด้านการเรียนรู้ (Learning Outcome) และ 2) ด้านความคาดหวังและความผูกพันของผู้รับบริการ 3) ด้านสภาพแวดล้อมและความผูกพันของบุคลากร 4) ด้านระบบปฏิบัติการและประสิทธิผลของการปฏิบัติ และ 5) ด้านงบประมาณ การเงิน การตลาด และกลยุทธ์ ในการให้บริการองค์กรจะต้องสนับสนุนและกำหนดยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้ารับบริการในแต่ละกลุ่ม โดยสร้างวัฒนธรรมในกลุ่มผู้ปฏิบัติงานที่มุ่งเน้นผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมากขึ้น สร้างผลผลิต การบริการและช่องทางใหม่ ๆ สร้างภาพลักษณ์ที่ดีและความเชื่อมั่นให้แก่ผู้รับบริการ ซึ่ง Parasuraman, A.P. et. กล่าวไว้ว่า คุณภาพในสายตาผู้บริโภคเกิดจากการเปรียบเทียบความคาดหวังและการรับรู้ที่ได้จากการบริการที่ประสบความสำเร็จ (Parasuraman, A.P. et., 1985) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐนันท์ พงษ์จิระวงศ์ ได้ศึกษาการรับรู้คุณภาพบริการ และความพึงพอใจในการบริการที่ส่งผลต่อความภักดีในการใช้บริการ กรณีศึกษานักท่องเที่ยวในสวนสัตว์เชียงใหม่ พบว่า การรับรู้คุณภาพการบริการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านลักษณะทางกายภาพ ความเชื่อมั่น ความน่าเชื่อถือ และการตอบสนอง ตามลำดับ การดูแลเอาใจใส่อยู่ในระดับปานกลาง และความพึงพอใจในการบริการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การรับรู้คุณภาพการบริการ และความพึงพอใจในการบริการมีอิทธิพลต่อความภักดีในการใช้บริการของนักท่องเที่ยวในสวนสัตว์เชียงใหม่ ซึ่งการรับรู้คุณภาพการบริการด้านความเอาใจใส่ ความพึงพอใจในการบริการภาพรวม ด้านการตอบสนอง และด้านความน่าเชื่อถือ มีอิทธิพลในทางบวกกับความภักดีในการใช้บริการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่ด้านความเชื่อมั่นมีอิทธิพลในทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อความภักดีในการใช้บริการของนักท่องเที่ยวในสวนสัตว์เชียงใหม่ ในส่วนการปรับปรุงกระบวนการเป็นส่วนประกอบสำคัญในการจัดการกระบวนการ เป็นการบริหารงานตามแนวคิดของวงจร P - D - C - A หรือ Plan - Do - Check - Act ซึ่งเป็นวงจรของการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามการปรับปรุงต่าง ๆ ต้องอยู่บนพื้นฐานของการส่งมอบคุณค่าที่ดีขึ้นแก่ผู้รับบริการและประชาชน ซึ่งดูจากผลลัพธ์ของตัวชี้วัดในด้านต่าง ๆ ที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง กลไกการปรับปรุงที่สมบูรณ์นั้นควรมีการบูรณาการกันในทุกระดับชั้น กล่าวคือ มีการปรับปรุงในระดับกิจกรรมหรือการปฏิบัติงานประจำวัน ในระดับกระบวนการหรือกระบวนการงาน และในระบบงาน (ณัฐนันท์ พุฒิจรัสวงศ์, 2557)

2.6 องค์ประกอบที่ 6 เงื่อนไขส่งเสริมความสำเร็จ ประกอบด้วย วิทยาลัยชุมชนต้องพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมของวิทยาลัยชุมชนให้เป็นหลักสูตร Non - degree เพื่อมุ่งพัฒนาทักษะความสามารถให้กับผู้รับบริการในลักษณะ Reskill/Upskill/New Skill เป็นชุดรายวิชา (Module) โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนกลุ่มยากจน ผู้ด้อยโอกาสและมีความเหลื่อมล้ำสูงทางเศรษฐกิจได้รับการศึกษาตามความสนใจ สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพและในชีวิตประจำวันได้ รวมทั้งสามารถสะสมหน่วยกิต (Credit Bank) โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพร ชูทอง ที่ศึกษากลยุทธ์การจัดการอาชีวศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงทางสังคม วิทยาลัยการอาชีพกาญจนาภิเษกหนองจอก พบว่า องค์ประกอบของแนวคิดที่มีผลต่อการจัดการอาชีวศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรม เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงทางสังคม ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ องค์ประกอบที่เกี่ยวกับปัจจัยนำเข้า องค์ประกอบกระบวนการให้การศึกษาและองค์ประกอบที่เกี่ยวกับผลผลิตสู่สังคม ทั้งนี้ในการจัดการศึกษาวิทยาลัยชุมชนได้ให้ความสำคัญและร่วมกันขับเคลื่อนการจัดการศึกษา โดยเฉพาะหลักสูตรอาชีพที่ต้องการพัฒนาฝีมือแรงงานและความเชี่ยวชาญ เพื่อให้แรงงานมีทักษะความรู้ตรงกับความต้องการของสถานประกอบการ เพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาให้ประชาชนทุกกลุ่มได้มีโอกาสเข้าถึงองค์ความรู้ได้อย่างเท่าเทียมกัน (สมพร ชูทอง, 2562)

3. ผลการประเมินรูปแบบการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย โดยผู้บริหารวิทยาลัยชุมชน มีความคิดเห็นว่า รูปแบบการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดและความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้สร้างรูปแบบการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย โดยใช้กระบวนการวิจัยอย่างเป็นระบบ ตามขั้นตอนของการพัฒนารูปแบบ ตามระเบียบวิธีวิจัย การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) สอดคล้องกับบุญชม ศรีสะอาด กล่าวถึงการวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบนั้น อาจกระทำได้ 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 สร้างหรือการพัฒนารูปแบบ เพื่อกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ ขั้นตอนที่ 2 เป็นการทดสอบ ทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ เพื่อทดสอบความเหมาะสมของรูปแบบ (บุญชม ศรีสะอาด, 2544) และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยของพรณี เขาแก้ว ศึกษาการพัฒนาแบบบริหารการฝึกอบรมหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นแบบบูรณาการกับงานอาชีพโดยใช้หลักการบริหารคุณภาพโดยรวม (TQM) พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีผลการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 ท่าน โดยวิธีการสัมภาษณ์ในภาพรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด (พรณี เขาแก้ว, 2564)

องค์ความรู้ใหม่

กล่าวโดยสรุป คือ ข้อค้นพบจากการวิจัยชิ้นนี้ในประเด็นของความรู้ใหม่ที่แตกต่างไปจากสภาพปัจจุบัน โดยภาพรวมอาจกล่าวได้ว่า รูปแบบการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย ในอนาคตควรเป็นการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชน ที่มีการส่งเสริมการฝึกอบรมหลักสูตรใหม่ ๆ เน้นการยกระดับทักษะกำลังคนของประเทศ ผ่านหลักสูตรฝึกอบรม Reskill/Upskill/New Skill ในกลุ่มอุตสาหกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงการพัฒนาทักษะ เพิ่มโอกาสในการทำงานได้อย่างแท้จริง รวมทั้งสามารถสะสมหน่วยกิต (Credit Bank) ปรับวิธีการทำงานโดยเน้นผลลัพธ์ สู่วิธีการเป็นเลิศและยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย เป็นการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติสถาบันวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. 2558 และสอดคล้องกับนโยบาย วัตถุประสงค์ และพันธกิจ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อสร้างความเข้มแข็งของท้องถิ่นและชุมชน เสริมสร้างศักยภาพบุคคลตอบสนองและสอดคล้องต่อความต้องการ และการประกอบอาชีพของท้องถิ่นและชุมชนซึ่งนำไปสู่การพัฒนาประเทศ เพื่อให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพ จะต้องมีการบริหารจัดการอย่างมีระบบ รวมทั้งมีการสร้างเครือข่ายในการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพ โดยองค์ประกอบของรูปแบบการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 หลักการ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ องค์ประกอบที่ 3 ปัจจัยนำเข้า องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการ องค์ประกอบที่ 5 ผลลัพธ์ที่คาดหวัง และองค์ประกอบที่ 6 เงื่อนไขส่งเสริมความสำเร็จ จากการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย พบว่า ผลการประเมินรูปแบบ มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากและความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ รูปแบบการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย จะเป็นประโยชน์ในการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนร่วมกับหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ต่อการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดเหมาะสมกับสภาพและบริบทของวิทยาลัยชุมชนที่เตรียมพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย สถาบันวิทยาลัยชุมชน ควรมีนโยบายและกำหนดรูปแบบการส่งเสริมการฝึกอบรมอาชีพ อย่างเป็นทางการ เพื่อออกแบบและจัดวางระบบการจัดการฝึกอบรมอาชีพให้กับวิทยาลัยชุมชนทั่วประเทศตามกระบวนการรูปแบบให้ชัดเจนตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การนำรูปแบบไปใช้ และการติดตามประเมินผล รวมทั้งการทบทวนการทำงาน 2) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ในการนำรูปแบบการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทยไปใช้นั้น ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรสร้างความเข้าใจรายละเอียดทุกส่วนให้ตรงกัน และดำเนินงานสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องตามรูปแบบครบทุกส่วนทุกขั้นตอนเพื่อที่จะได้ผลตามเป้าหมายที่วางไว้ และเกิดประสิทธิภาพของรูปแบบ และ 3) ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป ควรศึกษากลยุทธ์และสร้างรูปแบบการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพของวิทยาลัยชุมชนในประเทศไทย ในเชิงลึกเป็นลักษณะของการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research : PAR) เพื่อให้เกิดการส่งเสริมงานฝึกอบรมอาชีพเพื่อสู่ความเป็นเลิศ

เอกสารอ้างอิง

- กัญจน์โชติ สหพัฒนสมบัติ. (2557). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกระบบ เพื่อพัฒนาอาชีพของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล. วารสารวิจัยทางการศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 8(12), 1 - 15.
- ณัฐนันท์ พงศ์จิระวงศ์. (2557). การรับรู้คุณภาพบริการ และความพึงพอใจในการบริการที่ส่งผลต่อความภักดีในการใช้บริการ กรณีศึกษา นักท่องเที่ยวในสวนสัตว์เชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). หลักการวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- _____. (2544). การพัฒนาการสอน. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พรธณี เขาแก้ว. (2564). การพัฒนารูปแบบการบริหารการฝึกอบรมหลักสูตรวิชาชีพพระยะสันแบบบูรณาการกับงานอาชีพ โดยใช้หลักการบริหารคุณภาพโดยรวม (TQM). วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 10(5), 2130 - 2142.
- พิเชษฐ ยิ่งตรง และคณะ. (2560). กลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21. วารสารสุทธิปริทัศน์, 31(100), 1 - 12.
- พิณสุดา สิริธรรณี. (2557). รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สถาบันวิทยาลัยชุมชน. (2561). รายงานประจำปี 2561 สถาบันวิทยาลัยชุมชน. กรุงเทพมหานคร: ศรีเมืองการพิมพ์.
- _____. (2561). สรุปรายงานผลการจัดหลักสูตรฝึกอบรมด้านอาชีพ/บริการทางวิชาการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561. กรุงเทพมหานคร: สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2563). สรุปผลการตรวจสอบ การตรวจผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาของสถาบันวิทยาลัยชุมชน (สำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน). กรุงเทพมหานคร: สำนักบริหารงานวิทยาลัยชุมชน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- สมพร ชูทอง. (2562). กลยุทธ์การจัดการอาชีวศึกษาในสังคมพหุวัฒนธรรมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงทางสังคมวิทยาลัยการอาชีพกาญจนภิเษกหนองจอก. วารสารวิจัยและนวัตกรรม 24 สถาบันอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร, 2(2), 23 - 31.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสาม. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุมาวดี พวงจันทร์ และคณะ. (2558). การพัฒนาการจัดการอาชีวศึกษาของเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้. วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์, 26(2), 125 - 129.
- อนงก เหล่าธรรมทัศน์ (ผู้บรรยาย). (2566). ในการสัมมนาเรื่อง วิทยาลัยชุมชนสถาบันอุดมศึกษา สร้างโอกาสแก่ชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- Parasuraman, A. P. et. (1985). "A Conceptual Model of Service Quality and Its Implications for Future Research,". Journal of Marketing, 49, 41 - 50.
- Swanson, R. A. & Holton III, E. F. (2001). Foundations of Human Resource Development. San Francisco: Berrett - Koehler.

การบริหารงานจิตอาสาเพื่อสังคมของสโมสรโรตารี ภาค 3330 โรตารีสากล*

SOCIAL VOLUNTEER MANAGEMENT OF ROTARY CLUBS, REGION 3330 ROTARY INTERNATIONAL

ศุภัทธมา เหมือนแก้ว

Suphatcha Mueankaeo

หลักสูตรพุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Master of Buddhist Studies Lecturer, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: supatchagold@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีผสมผสาน โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการบริหารงานจิตอาสาเพื่อสังคมของสโมสรโรตารีภาค 3330 โรตารีสากล 2) เพื่อศึกษาแนวทางในการบริหารงานจิตอาสาเพื่อสังคมของสโมสรโรตารีภาค 3330 โรตารีสากล โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 21 คน โดยใช้การวิเคราะห์เชิงคุณภาพใช้เทคนิคเชิงพรรณนา และการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สมาชิกสโมสรและคณะกรรมการบริหารสโมสร จำนวน 294 คน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารงานจิตอาสาเพื่อสังคมของสโมสรโรตารี ภาค 3330 โรตารีสากล ในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 (S.D. = .299) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารจัดการภายในองค์กร อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 (S.D. = .441) รองลงมา คือ ด้านกิจกรรมที่ดำเนินด้านจิตอาสา อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 (S.D. = .372) ด้านการสร้างเครือข่าย อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 (S.D. = .368) และด้านการประสานงาน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 (S.D. = .340) ตามลำดับ 2) แนวทางในการบริหารงานจิตอาสาเพื่อสังคมของสโมสรโรตารี ภาค 3330 โรตารีสากล ควรมีการประสานงานในการทำงานและการดำเนินกิจกรรมภายในสโมสรให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ทุกฝ่ายมีความเข้าใจถึงนโยบายและวัตถุประสงค์ของหน่วยงานได้ดียิ่งขึ้น การประสานงานเกิดจากความต้องการที่จะให้งานที่จะทำให้เกิดผลสำเร็จ โดยปฏิบัติอย่างสอดคล้องในจังหวะ เวลาเดียวกัน ได้ผลงานที่มีคุณภาพตามมาตรฐานที่เป็นไปตามข้อกำหนด

คำสำคัญ: การบริหารงาน, จิตอาสาเพื่อสังคม, สโมสรโรตารี

Abstract

This research uses a combination method. The objectives are 1) to study the social volunteer management of the Rotary Club, District 3330, Rotary International, 2) to study the guidelines for the social volunteer management of the Rotary Club, District 3330, Rotary International. Unstructured interviews were used with 21 key informants using qualitative analysis using descriptive techniques. quantitative research A questionnaire was used with the

* Received September 19, 2023; Revised September 28, 2023; Accepted October 20, 2023

sample group, including 294 members of the club and the club's executive committee. The statistics used were percentage, mean (\bar{X}) and standard deviation (S.D.). Rotary District 3330 Rotary International Overall, all aspects were at the highest level. with an average of 4.23 (S.D. = .299). at the highest level with an average of 4.40 (S.D. = .441), followed by volunteer activities at the highest level The mean was 4.36 (S.D. = .372). at a high level with an average of 4.20 (S.D. = .368) and Asking for more coordination assistance costs 3.93 (S.D. = .340). Try 2) Methods in the Rotary Club Social Inquiry, Volume 3330. Rotary International also helps coordinate work and Describe the activities within your club so that you will have a better understanding of the policies and objectives of your work. Coordination creates a lot of demands. In which the work delivered is accomplished by performing in accordance with the rhythm. At the same time, get quality work that meets the needs.

Keywords: Administration, Volunteering for Society, Rotary Club

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา สโมสรโรตารีได้เริ่มขึ้นด้วย การก่อตั้งสโมสรโรตารีชิคาโก มลรัฐอิลลินอยส์ ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นสโมสรแห่งการบำเพ็ญประโยชน์แห่งแรกของโลก เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1905 บรรณานาจะระลึกถึง มิตรจิตที่เขารู้สึกต่อกลุ่มนักธุรกิจในเมืองเล็ก สำหรับสโมสร โรตารีแห่งแรกในประเทศไทย จึงได้รับการก่อตั้งขึ้น เมื่อวันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2473 (ค.ศ. 1930) เรียกชื่อว่า “สโมสรโรตารีกรุงเทพ” มีสมาชิกก่อตั้งรวม 69 ท่าน ซึ่งมีสัญชาติต่าง ๆ อยู่ถึง 15 ชาติดังด้วยกัน บุคคลที่เข้ามาเป็นสมาชิกสโมสรโรตารี ต้องเสียสละเวลาอันมีค่า และความสุขส่วนตัวของตนเองเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น และทำประโยชน์ให้กับสังคม เพื่อช่วยลดปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมโดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน ปัจจุบันสังคมไทยมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมมากขึ้น การที่วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปตามกาลเวลาทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ทางสังคม ซึ่งการที่มีสโมสรโรตารีเข้ามาช่วยบรรเทาปัญหา เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมโดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทนและมีความสุขที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น การบำเพ็ญประกอบไปด้วยพฤติกรรมหลัก 3 ประการ คือ 1) การช่วยเหลือผู้อื่น 2) การเสียสละต่อสังคม 3) ความมุ่งมั่นพัฒนา (พระไพศาล วิสาโล, 2549)

โครงการบำเพ็ญประโยชน์หรือการดำเนินงานจิตอาสาของสโมสรโรตารีทำให้เกิดผลกระทบในชุมชนทั่วโลก และให้โอกาสแก่สมาชิกในการเป็นเครือข่ายและมีความสุขสนุกสนาน โดยสโมสรโรตารีเมืองต้นน้ำชะอวดได้ก่อตั้งขึ้นที่อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้รับสารตราตั้งเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2562 โดยนายกก่อตั้งชื่อศุภัทธมา เหมือนแก้ว ที่มาของสโมสรโรตารีเมืองต้นน้ำชะอวดสายน้ำหลักของเขตลุ่มน้ำปากพนังที่ครอบคลุม 6 อำเภอ อำเภอชะอวดเป็นแหล่งกำเนิดของต้นน้ำนาม"คลองชะอวด" และคำขวัญอำเภอชะอวด “เมืองต้นน้ำ กุ้งก้ามกราม อัญมณีงาน กระจัดสวย ห้วยน้ำใส” สโมสรโรตารีที่เกิดขึ้นใหม่ของอำเภอชะอวด จึงใช้ชื่อว่า “โรตารีเมืองต้นน้ำชะอวด” สโมสรมีบทบาทหน้าที่ในการสนับสนุนและส่งเสริมอุดมการณ์แห่งการบำเพ็ญประโยชน์หรือการดำเนินงานจิตอาสา การดำเนินกิจกรรมที่มีคุณค่า เป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการเสริมสร้างมิตรภาพสมาชิกเพื่อการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมการยกระดับจรรยาบรรณในธุรกิจและวิชาชีพ การยอมรับคุณค่าในการประกอบอาชีพที่ยังคุณประโยชน์ และการให้สมาชิกทุกคนภูมิใจในอาชีพของตนเพื่อการบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมการให้สมาชิกทุกคนนำเอาอุดมการณ์แห่งการบำเพ็ญประโยชน์ไปใช้ในชีวิตส่วนตัว ธุรกิจ และชุมชนการเพิ่มพูนความเข้าใจ ไตรจิตและสันติสุขระหว่างชาติด้วยมิตรภาพของบุคคลในธุรกิจและวิชาชีพทั่วโลก ที่มีอุดมการณ์ ในการบำเพ็ญประโยชน์อย่างเดียวกันการเพิ่มพูนความสนิทสนมระหว่างสมาชิก

สโมสรซึ่งกันและกัน เพื่อสร้างโอกาสที่จะบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมร่วมกัน การบริการสโมสรเป็นแนวทางบริการอันดับแรกของโรตารี เพื่อการดำเนินกิจการภายในสโมสรใน การสร้างมิตรภาพ ให้เข้มแข็ง สร้างความสนิทสนมเพื่อความคล่องตัวในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และเพื่อความก้าวหน้าของสมาชิก และของสโมสรโดยส่วนรวมโรตารีมีสมาชิกอยู่ทั่วโลก นับวันจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ตามสถิติล่าสุด พบว่า โรตารีมีจำนวนสโมสรทั้งหมด 34,000 (สามหมื่นสี่พัน) สโมสรในเกือบทุกประเทศ และสมาชิกโรตารีทั้งหมดทั่วโลก 1,200,000 (หนึ่งล้านสองแสน) จากบุคคลทุกเชื้อชาติ ทุกวัฒนธรรม ที่พร้อมอุทิศตนเพื่อผู้ที่ด้อยโอกาส และเพื่อสังคมส่วนรวมการเป็นผู้นำ คือ กุญแจสำคัญของโรตารี (ธิดาชนก วงศ์พิทักษ์, 2556); (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2555)

โดยจากการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า มีการศึกษาเกี่ยวกับสโมสรโรตารีหลากหลาย อาทิเช่น จิตรา แสงวัฒนา ฤกษ์ ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาวิเคราะห์แนวทางการทำงานจิตอาสาของสมาชิกสโมสรโรตารี พระนารายณ์ลพบุรีตามแนวพุทธสันติวิธี โดยพบว่า การทำงานของจิตอาสาสโมสรโรตารีพระนารายณ์ลพบุรี มีลักษณะของการทำงานประสานไมตรี ทั้งภายในองค์กรและมีการติดต่อประสานตามหลักสังคหวัตถุ 4 สามารถถอดบทเรียนของการทำงานจิตอาสาของสโมสรโรตารีลพบุรี เพื่อเป็นแบบคุณธรรม คือ การทุ่มเท แรงใจและกายด้วยความมั่นคง สืบสานอุดมการณ์ของผู้ให้ การให้ความรักและการให้อภัย และประสานใจวาจาสามัคคี สอดคล้องกับการศึกษาของ รัตนานพร เลาธุจิราลัย ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในองค์กรที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการบริหารจัดการสโมสรโรตารีในประเทศไทย พบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในองค์กร ได้แก่ กลยุทธ์ขององค์กร โครงสร้างองค์กร ระบบการปฏิบัติงาน บุคลากร ทักษะความรู้ความสามารถรูปแบบการบริหารจัดการและค่านิยมร่วมหรือวัฒนธรรมองค์กรที่มีความสัมพันธ์ในทางบวกต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสโมสรโรตารีในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสุวรรณี สีอวงศ์สุวรรณ ทำการศึกษาเรื่อง บทบาทของสมาชิกที่มีผลต่อการพัฒนามาตามนโยบาย สโมสรโรตารีชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น พบว่า ด้านบริการสโมสร ควรสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามอุดมการณ์แห่งโรตารี ควรสนับสนุนให้มีการเข้าร่วมประชุมประจำสัปดาห์ และควรสนับสนุนการบำเพ็ญประโยชน์ทางสังคมอย่างต่อเนื่อง ด้านบริการด้านอาชีพควรสนับสนุนส่งเสริมมาตรฐานจริยธรรมในธุรกิจและวิชาชีพ และสนับสนุนยกย่องคุณค่าของอาชีพที่มีประโยชน์ด้านบริการชุมชน ควรสนับสนุนส่งเสริมสิ่งแวดล้อมที่ดีเพื่อการมี สุขภาวะที่ดีแก่ผู้ที่ขาดโอกาส และเด็ก ๆ ที่ขาดที่พึ่งและสนับสนุนการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ให้บุคคลทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ คนชรา และคนพิการให้มีอาชีพด้านบริการระหว่างประเทศ ควรสนับสนุนการเรียนรู้ที่จะรัก และทำงานร่วมกับคนอื่น ๆ ที่แตกต่างกับตน, สนับสนุนการทำงานเพื่อผู้อื่นทั้งชุมชนในประเทศและระหว่างประเทศและสนับสนุนส่งเสริมให้มีการรับกลุ่มทุนคณะศึกษาแลกเปลี่ยน (GSM) จากต่างประเทศ และมีการส่งกลุ่มทุนคณะศึกษาแลกเปลี่ยนของไทย ไปศึกษาแลกเปลี่ยนยังต่างประเทศ และด้านบริการเยาวชน ควรสนับสนุนการจัดทำโครงการอาหารกลางวันสำหรับเด็กนักเรียนและผู้ด้อยโอกาส ควรสนับสนุนการจัดโครงการห้องสมุดเพื่อเด็ก เยาวชน และครอบครัวและสนับสนุนการมอบทุนการศึกษาแก่เด็กยากจนเพื่อให้มีโอกาสในการศึกษา (พระไพศาล วิสาโล, 2550); (พยอม วงศ์สารศรี, 2542)

ดังนั้น เพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้าง และพัฒนาการทำงานของสโมสรโรตารีให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา การบริหารงานจิตอาสาเพื่อสังคมของสโมสรโรตารี ภาค 3330 โรตารีสากล โดยใช้กรอบจิตอาสาและการบำเพ็ญประโยชน์โดยนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานขององค์กรที่ทำเพื่อสาธารณประโยชน์ หรือองค์กรที่เป็นจิตอาสาบำเพ็ญประโยชน์โดยไม่แสวงหาผลกำไร ให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างสันติสุขปราศจากความขัดแย้งและมีความผูกพัน สามารถขยายเครือข่ายการทำงานบำเพ็ญประโยชน์ไปสู่สังคมในวงกว้างสืบต่อไป โดยการวิจัยในครั้งนี้จะได้ทราบถึงสภาพ และปัญหาของการบริหารจัดการองค์กรด้านจิตอาสา และนำไปศึกษาเพื่อเรียนรู้และได้นำข้อมูลเพื่อไปใช้วางแผนให้เกิดการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบได้แนวทางการบริหารจัดการด้านจิตอาสา ที่มีประโยชน์ต่อการนำไปใช้ปฏิบัติในองค์กรให้เกิดการดำเนินงานที่มี

ประสิทธิภาพ มีประโยชน์ต่อองค์กรที่มีวิธีการดำเนินงานโดยไม่แสวงหาผลกำไร แต่มุ่งเน้นไปที่การดำเนินงานเพื่อส่วนร่วม รวมถึงองค์กรการศึกษาที่สามารถนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนจิตอาสาไปวางแผนและพัฒนา ตลอดจนเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ต้องการศึกษา (ณัฐนิชากร ศรีบริบูรณ์, 2550)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานจิตอาสาเพื่อสังคมของสโมสรโรตารี ภาค 3330 โรตารีสากล
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการบริหารงานจิตอาสาเพื่อสังคมของสโมสรโรตารี ภาค 3330 โรตารีสากล

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารงานจิตอาสาเพื่อสังคมของสโมสรโรตารี ภาค 3330 โรตารีสากล ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการจัดเก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือแบบสอบถาม (Questionnaire) ควบคู่กับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเป็นการจัดเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ดังนี้

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับ แนวคิด ทฤษฎี เนื้อหา จากเอกสารทางวิชาการ ตำรา วารสาร บทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการทำวิจัยเชิงคุณภาพ
2. ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 21 คน ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก สัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว ในลักษณะการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยผู้วิจัยสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ดังต่อไปนี้

กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักสำหรับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึก โดยพิจารณาจากเกณฑ์การมีส่วนร่วมผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารองค์กร การบริหารองค์กรด้านจิตอาสาของโรตารี ประกอบด้วยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 กลุ่ม รวมจำนวน 21 คน ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	จำนวน
1. อดีตนายกสโมสรในจังหวัดนครศรีธรรมราช	10 คน
2. กลุ่มคณะกรรมการบริหารสโมสร	6 คน
3. กลุ่มสมาชิกสโมสรที่ให้ความร่วมมือและเข้าประชุมอย่างต่อเนื่อง ๓ ครั้ง	5 คน
รวมทั้งสิ้น	21 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพแบบสัมภาษณ์ (Interview)

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง โดยผู้วิจัยมีแบบสัมภาษณ์ซึ่งมีข้อความโดยละเอียดตามที่ได้จัดเตรียมไว้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ตรงและถูกต้องแล้ว
2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานจิตอาสาเพื่อสังคมของสโมสรโรตารี ภาค 3330 โรตารีสากล โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ใน ตัวแปรตามด้านเนื้อหาของการวิจัยที่กำหนดไว้

3. ขอคำแนะนำจากคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อปรึกษาในการร่าง แบบสัมภาษณ์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4. สร้างแบบสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

5. นำแบบสัมภาษณ์ให้กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบเนื้อหา และโครงสร้างของคำถามตลอดจนภาษาที่ใช้เพื่อความเที่ยงตรงและถูกต้อง

6. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการปรับปรุงให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย ผศ. ดร. ดิเรก นุ่นกล้า ผศ. ดร. เดโช แชน้ำแก้ว และนางเพ็ญศรี วงศ์คำ ได้ตรวจความถูกต้องของเนื้อหาตามรูปแบบและภาษา

7. ปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำเสนอเพื่อพิจารณาอีกครั้ง

8. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงแล้ว ไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้เลือกไว้ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ในตัวแปรตามด้านเนื้อหาของการวิจัยที่กำหนดไว้ ซึ่งแบบสัมภาษณ์ชุดนี้มี 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อนามสกุล อายุ ตำแหน่งและประสบการณ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในองค์กร

ส่วนที่ 2 สัมภาษณ์เกี่ยวกับการศึกษาการบริหารงานจิตอาสาเพื่อสังคมของสโมสรโรตารี ภาค 3330 โรตารีสากล ได้แก่ แนวทางการบริหารงานจิตอาสาเพื่อสังคม

ส่วนที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้คำถามที่ถูกสร้างขึ้นมาสัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารองค์กร การบริหารองค์กรด้านจิตอาสาของโรตารีด้วยตนเอง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เป็นขั้นตอนรวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ศูนย์บัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่จะสัมภาษณ์

2. ผู้วิจัยส่งแบบสัมภาษณ์เพื่อนัดวันสัมภาษณ์ให้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญล่วงหน้า 3 วันก่อนที่จะสัมภาษณ์

3. ผู้วิจัยเป็นผู้ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้คำถามที่ถูกสร้างขึ้นมาสัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารองค์กร การบริหารองค์กรด้านจิตอาสาของโรตารีด้วยตนเอง ด้วยอุปกรณ์ที่เอื้อต่อการบันทึกข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ คือ ผู้วิจัยนำคำตอบและได้บันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์ไว้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว นำไปวิเคราะห์ รวบรวมและเรียบเรียงรายละเอียดต่าง ๆ ให้มีความถูกต้อง มีความสละสลวยมากยิ่งขึ้น รัดกุมเข้าใจง่าย และแยกออกเป็นแต่ละด้านตามลำดับ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงพรรณนา และนำเสนอต่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัย คือ อดีตนายกสโมสรโรตารีในจังหวัดนครศรีธรรมราช ภาค 3330, คณะกรรมการสโมสรโรตารี, สมาชิกสโมสรโรตารี จำนวนทั้งสิ้น 1,110 คน (ศูนย์โรตารีประเทศไทย, 2565)

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยและใช้สูตรในการคำนวณ คือ สูตรการคำนวณหา กลุ่มตัวอย่างในกรณีที่ทราบค่าจำนวนประชากร โดยจะใช้สูตรในการคำนวณ คือ เลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การสุ่ม

แบบใช้สูตรของ Yamane สูตรการคำนวณหากลุ่มตัวอย่างในกรณีที่ทราบค่าจำนวนประชากร (Finite Population) โดยการกำหนด ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ณ ระดับความเชื่อมั่น 95% และค่าความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง 5% ของทาร์โยมาเน่ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากอดีตนายกสโมสรโรตารีในจังหวัดนครศรีธรรมราช ภาค 3330, คณะกรรมการสโมสรโรตารี, สมาชิกสโมสรโรตารี เนื่องจากทราบจำนวนอดีตนายกสโมสรโรตารี ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ภาค 3330, คณะกรรมการสโมสรโรตารี, สมาชิกสโมสรโรตารี จึงกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่าง โดยคำนวณจากสูตร

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{N}{1+N(e)^2}$$

เมื่อ

n	แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
N	แทน	ขนาดประชากรที่ใช้ในการวิจัย
e	แทน	ค่าเปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่างความเชื่อมั่นที่ 95%

$$\begin{aligned} n &= \frac{1,100}{1+1100(0.05)^2} \\ &= 293.33 \\ &= 294 \end{aligned}$$

รวมเป็นขนาดตัวอย่างทั้งหมด 294 ตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ แบบสอบถาม (Questionnaire)

แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นแบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานจิตอาสาเพื่อสังคมของสโมสรโรตารี ภาค 3330 โรตารีสากล การสร้างข้อคำถามให้เหมาะสมและสอดคล้องกัน โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนก เป็น เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ตำแหน่งหน้าที่ในสโมสรโรตารี

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพปัญหา การบริหารงานจิตอาสาเพื่อสังคมของสโมสรโรตารี ภาค 3330 โรตารีสากล ทั้งสิ้น 4 ประเด็น คือ

- การบริหารจัดการภายในองค์กร
- กิจกรรมที่ดำเนินการในด้านจิตอาสา
- การประสานงาน
- การสร้างเครือข่าย

1. การสร้างเครื่องมือ

การสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีขั้นตอนตามลำดับดังต่อไปนี้

1.1 ผู้วิจัยศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถามที่สมบูรณ์

1.2 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการบริหารงานจิตอาสาเพื่อสังคมของสโมสรโรตารี ภาค 3330 โรตารีสากล โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ ตามกรอบของ การวิจัยเพื่อให้ครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้

1.3 นำแบบสอบถามฉบับร่างการบริหารงานจิตอาสาเพื่อสังคมของสโมสรโรตารี ภาค 3330 โรตารีสากล ไปให้อาจารย์ผู้ควบคุมงานวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบ แนะนำเนื้อหา โครงสร้างของคำถามตลอดจนภาษาที่ใช้เพื่อความเที่ยงตรงและถูกต้อง แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

1.4 นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย 1) รศ.สมบูรณ์ บุญฤทธิ์ 2) ดร.เดโช เข้าน้ำแก้ว และ 3) นางสาวธัญญกมล สุขราม ได้ตรวจความถูกต้องของเนื้อหา เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความถูกต้องตามรูปแบบ และความถูกต้องของภาษา โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item - Objective Congruence Index : IOC) ซึ่งได้ค่า IOC ทุกข้อมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.66 - 1 สรุปได้ว่า ข้อคำถามแต่ละข้อสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ได้

1.5 หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปทดลองใช้ (Try - out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกันกับวิสาหกิจชุมชนที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach' Alpha coefficient) ได้ค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่น 0.943 สรุปได้ว่า แบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปศึกษากับผู้ตอบแบบสอบถามจริงได้

1.6 ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานจิตอาสาเพื่อสังคมของสโมสรโรตารี ภาค 3330 โรตารีสากล ตามที่ได้ทดลองใช้และได้ปรึกษาร่วมกับอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ให้ได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์เพื่อนำไปจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับสมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่ได้เลือกไว้ต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามและขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช เพื่อลงพื้นที่ขออนุญาตหมาย สถานที่ วัน เวลา และนัดหมายกลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

2. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ จำนวน 294 ชุด ไปแจกให้กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ข้างต้นก่อนการดำเนินการสนทนาสร้างความคุ้นเคยแจ้งวัตถุประสงค์ อธิบายเหตุผลกับกลุ่มตัวอย่างแล้วเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเองแล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้องได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ตามที่ต้องการ

3. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปมาวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) นำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยาย

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานจิตอาสา เพื่อสังคมของสโมสรโรตารี ภาค 3330 โรตารีสากล นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยแปลผลตามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับและแปลความหมายของเบสท์ (Best)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม คือ รวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยนำมาจัดระบบตรวจสอบความถูกต้องแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปค่าสถิติพื้นฐานต่าง ๆ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ในข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลทั่วไปซึ่ง ได้แก่

เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพ และ รายได้ นำมาเรียบเรียงเนื้อหาในใจความให้มีความสละสลวย รัดกุมเข้าใจได้ง่ายและแยกออกไปเป็นแต่ละด้านตามวัตถุประสงค์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าร้อยละ (Percentage)
2. การหาค่าเฉลี่ย (Mean)
3. ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
4. สถิติหาค่าคุณภาพเครื่องมือ การหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยกำหนดคะแนนสำหรับการพิจารณาข้อคำถามแต่ละข้อ ดังนี้
 - ให้ +1 ถ้าแน่ใจข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับเนื้อหาตามจุดประสงค์ที่ต้องการวัด
 - ให้ 0 ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับเนื้อหาตามจุดประสงค์ที่ต้องการวัด
 - ให้ -1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องกับเนื้อหาตามจุดประสงค์ที่ต้องการวัด
5. หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 62.18 มีอายุระหว่าง 46 - 55 ปี คิดเป็นร้อยละ 38.78 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 47.54 มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 44.2 มีรายได้ 35,000 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 50.00 และมีตำแหน่งหน้าที่เป็นสมาชิกสโมสร คิดเป็นร้อยละ 83.37

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นการบริหารงานจิตอาสาเพื่อสังคมของสโมสรโรตารี ภาค 3330 โรตารีสากล ความคิดเห็นการบริหารงานจิตอาสาเพื่อสังคมของสโมสรโรตารี ภาค 3330 โรตารีสากล ในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 (S.D. = .299) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารจัดการภายในองค์กร อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 (S.D. = .441) รองลงมา คือ ด้านกิจกรรมที่ดำเนินด้านจิตอาสา อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 (S.D. = .372) ด้านการสร้างเครือข่าย อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 (S.D. = .368) และด้านการประสานงาน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 (S.D. = .340) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ด้านการบริหารจัดการภายใน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 (S.D. = .441) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการใช้สื่อ เทคโนโลยีมาช่วยในการติดต่อสื่อสารกับสมาชิกในองค์กร เช่น Line Facebook Twitter Instagram มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.42 (S.D. = .508) รองลงมา คือ องค์กรของท่านมีการตรวจสอบการจัดกิจกรรมขององค์กรให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 (S.D. = .526) ท่านมีความเข้าใจวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรมด้านจิตอาสา อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 (S.D. = .549) ทุกคนในองค์กรมีการร่วมมือประสานงานร่วมกันอย่างมีความเข้าใจและช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39 (S.D. = .541) องค์กรของท่านได้รับการสนับสนุนเงิน สิ่งของ ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมจากหน่วยงานต้นสังกัด และสามารถบริหารการใช้เงิน สิ่งของให้เพียงพอต่อการจัดกิจกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 (S.D. = .505) และ องค์กรของท่านมีการประชุมงานอย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35 (S.D. = .598) ตามลำดับ

ด้านกิจกรรมที่ดำเนินการในด้านจิตอาสา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 (S.D. = .372) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการจัดกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกป่า การสร้างฝายชะลอน้ำ การจัดกิจกรรมเก็บขยะ ดูแลความสะอาดในพื้นที่สาธารณะ เช่น การเก็บขยะบริเวณชายฝั่งทะเล การเก็บขยะในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.43 (S.D. = .515) รองลงมา คือ มีการจัดกิจกรรมระดมทุนเพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในสังคมด้านสุขภาพ เช่น มอบเงินให้หน่วยงานที่ดูแลเด็กที่ติดเชื้อเอชไอวี ผู้สูงอายุที่ทุพพลภาพ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.42 (S.D. = .501) มีการจัดกิจกรรมมอบสิ่งของบริจาค เพื่อช่วยเหลือผู้ขาดแคลน เช่น มอบเครื่องอุปโภค บริโภค ให้ผู้กักตัวจากสถานการณ์โควิด อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 (S.D. = .499) มีการจัดกิจกรรมฝึกทักษะชีวิตร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น การเข้าร่วมกับศูนย์ฝึกอาชีพ การเรียนรู้กับชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 (S.D. = .480) มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณค่ารูปแบบวิถีชีวิตในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ ให้เป็นที่รู้จักแก่ผู้อื่น อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 (S.D. = .460) และมีการจัดกิจกรรมเข้าร่วมกับองค์กรต่าง ๆ ภายนอก เช่น การบริจาคโลหิตร่วมกับสภาภชาชาติ การมีส่วนร่วมกับชุมชนในพื้นที่ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 (S.D. = .494) ตามลำดับ

ด้านการประสานงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 (S.D. = .340) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า องค์กรของท่านมีการทำงานเชื่อมโยงกับส่วนอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.44 (S.D. = .517) รองลงมา คือ องค์กรของท่านมีการแจ้งข่าวสารการจัดกิจกรรมให้กับสมาชิกภายในองค์กรทราบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเท่ากับ 4.32 (S.D. = .467) องค์กรของท่านมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้งานระหว่างหน่วยงานหรือกลุ่มเครือข่ายภายนอก อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 (S.D. = .537) เมื่อเกิดข้อผิดพลาด สมาชิกภายในองค์กรจะร่วมกันคิด และช่วยกันแก้ไขเพื่อให้การจัดกิจกรรมสำเร็จตามวัตถุประสงค์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 (S.D. = .572) องค์กรของท่านมีการประสานความร่วมมือกับเครือข่ายภายนอก เพื่อให้การจัดกิจกรรมบรรลุวัตถุประสงค์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 (S.D. = .569) และท่านยินดีรับฟังคำแนะนำจากผู้เกี่ยวข้องเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 (S.D. = .583) ตามลำดับ

ด้านการสร้างเครือข่าย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 (S.D. = .368) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า องค์กรของท่านมีการแลกเปลี่ยนความช่วยเหลือกับกลุ่มเครือข่ายภายนอกเสมอ เช่น การให้คำแนะนำ การให้ยืมวัสดุ อุปกรณ์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.39 (S.D. = .503) รองลงมา คือ องค์กรของท่านได้รับความร่วมมือที่เกิดขึ้นเกิดจากกลุ่มเครือข่ายที่จัดกิจกรรมด้วยกันอย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 (S.D. = .486) สมาชิกภายในองค์กรมีความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มเครือข่ายภายนอก อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 (S.D. = .481) เมื่อองค์กรของท่านจัดกิจกรรมจะมีกลุ่มเครือข่ายเข้าร่วมมากกว่า 1 กลุ่มเสมอ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 (S.D. = .440) องค์กรของท่านมีการติดต่อกับกลุ่มเครือข่ายที่เข้าร่วมในกิจกรรม ภายหลังจากจบการจัดกิจกรรม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 (S.D. = .505) และองค์กรของท่านมีการประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรม ให้กับเครือข่ายภายนอกเสมอ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 (S.D. = .509) ตามลำดับ

สรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ แนวทางในการบริหารงานจิตอาสาเพื่อสังคมของสโมสรโรตารี ภาค 3330 โรตารีสากล

แนวทางการบริหารงานจิตอาสาเพื่อสังคมของสโมสรโรตารี ภาค 3330 โรตารี ด้านการบริหารจัดการภายในองค์กร ด้านการบริหารจัดการภายในองค์กรเป็นแนวทางบริหารงานที่กำหนดแบบแผนงานที่มีเป้าหมายวัตถุประสงค์ มีโครงสร้างการบริหารสโมสรโดยแบ่งเป็นฝ่ายต่าง ๆ การเป็นองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรและ

ช่วยเหลือทางด้านจิตอาสาให้แก่ชุมชน ธุรกิจ องค์กรต่าง ๆ ในการให้ความช่วยเหลือเพื่อให้เพื่อนมนุษย์ ในการดำเนินกิจกรรมด้านจิตอาสาให้แก่เยาวชน หรือกลุ่มจิตอาสา และมีการดำเนินการที่อาศัยหลักการมีส่วนร่วม ทำงานร่วมกัน มีความสามัคคี ช่วยเหลือเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันในการทำงาน ผ่านระบบการทำงานที่มีความชัดเจน อย่างไรก็ตาม จากการดำเนินงานที่มีแบบแผนที่ซับซ้อน ที่เป็นรูปแบบขององค์กรไม่เกิดอิสระทางความคิดของคนที่เป็นจิตอาสาที่ไม่ใช่พนักงานบริษัท (เป็นแนวคิดของจิตอาสา) การประสานงานที่ยาก และเวลาของการแบ่งเวลาการเป็นจิตอาสากับเวลาครอบครัวหรือเวลาส่วนตัว

แนวทางการบริหารงานจิตอาสาเพื่อสังคมของสโมสรโรตารี ภาค 3330 โรตารี ด้านกิจกรรมที่ดำเนินด้านจิตอาสา ในการบริหารงานจิตอาสา ด้านกิจกรรมจิตอาสา ประกอบด้วย 1) สมาชิกของสโมสรขาดความเข้าใจของระบบที่เป็นแบบแผนที่โรตารีสากลได้กำหนดให้แต่ละสโมสรดำเนินการตามนโยบายในปีบริหารนั้น ๆ 2) การบริหารจัดการภายในองค์กร ด้านงบประมาณพบปัญหาการบริหารมากที่สุด 3) การจัดการควมมีการแบ่งงานตามความสามารถของสมาชิก 4) กิจกรรมจิตอาสาด้านสาธารณสุขและพัฒนาคุณภาพชีวิตยังมีการจัดกิจกรรมเข้าร่วมกัน องค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องค่อนข้างน้อย รวมถึงการ สื่อสารเพื่อประสานงานควมมีการสื่อสารให้ชัดเจน และควรพูดคุยกับสมาชิก คณะกรรมการอย่างสม่ำเสมอ การสร้างเครือข่าย และการติดต่อกับกลุ่มเครือข่าย ภายหลังจากจบ

แนวทางการบริหารงานจิตอาสาเพื่อสังคมของสโมสรโรตารี ภาค 3330 โรตารี ด้านการประสานงาน แนวทางการบริหารงานจิตอาสาเพื่อสังคมของสโมสรโรตารี ภาค 3330 โรตารี ด้านการประสานงาน ประกอบด้วย 1) การสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง 2) เทคโนโลยี และ 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้งานระหว่างหน่วยงาน หรือกลุ่ม เครือข่ายภายนอก

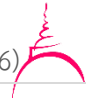
แนวทางการบริหารงานจิตอาสาเพื่อสังคมของสโมสรโรตารี ภาค 3330 ด้านการสร้างเครือข่าย ควมมีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ เนื่องจากในช่วงของสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา - 2019 มีผู้ประสบความเดือดร้อนจำนวนมาก ดังนั้น อาสาโรตารีต้องบำเพ็ญประโยชน์เพื่อชุมชนต่อไปอย่างเข้มแข็งและเต็มกำลัง นอกจากนี้ยังมีข้อค้น พบว่า อยากให้ภาครัฐให้ความสำคัญของโรตารี และสนับสนุนบำเพ็ญประโยชน์เพื่อชุมชน เช่น ให้สิทธิพิเศษทางภาษีในกรณีที่เป็นผู้บริจาค ในกรณีที่มีชื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ จากผู้ผลิตเพื่อสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนต่อไป

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การบริหารงานจิตอาสาเพื่อสังคมของสโมสรโรตารี ภาค 3330 โรตารีสากล ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยที่พบจากการวิจัยมาอภิปรายเชื่อมโยงกับทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นดังต่อไปนี้

ด้านการบริหารจัดการภายใน

ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการใช้สื่อ เทคโนโลยีมาช่วยในการติดต่อสื่อสารกับสมาชิกในองค์กร เช่น Line Facebook Twitter Instagram รองลงมา คือ องค์กรของท่านมีการตรวจสอบการจัดกิจกรรมขององค์กรให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ เมื่อจำแนกในด้านวัตถุประสงค์ พบว่า มีการใช้สื่อ เทคโนโลยี มาช่วยในการติดต่อสื่อสารกับสมาชิกในองค์กร เช่น Line Facebook Twitter Instagram อยู่ในระดับมากที่สุดมีการใช้ สื่อ เทคโนโลยี เพื่อจัดกิจกรรมภายในองค์กร เช่น การประชาสัมพันธ์โครงการ ภาพการทำกิจกรรมผ่าน Facebook Twitter Instagram อยู่ในระดับมากที่สุด อาจเกิดจากการในยุคปัจจุบันได้มีการเพิ่มช่องทางในการติดต่อสื่อสาร ที่อำนวยความสะดวกต่อการติดต่อประสานงาน และสามารถประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่าง ๆ ได้ในวงกว้าง มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ (ชลธิศ จันทิกากแก้ว, 2551)

ด้านกิจกรรมที่ดำเนินการในด้านจิตอาสา

ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการจัดกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกป่า การสร้างฝายชะลอน้ำ การจัดกิจกรรมเก็บขยะ ดูแลความสะอาดในพื้นที่สาธารณะ มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณค่ารูปแบบวิถีชีวิตในชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ ให้เป็นที่รู้จักแก่ผู้อื่น อยู่ในระดับมากที่สุด และมีการจัดกิจกรรมเข้าร่วมกับองค์กรต่าง ๆ ภายนอก เช่น การบริจาคโลหิตร่วมกับสภากาชาด การมีส่วนร่วมกับชุมชนในพื้นที่ นอกจากนี้ ชิตชนก เจริญมงคลการ ได้ทำการศึกษา แนวทางการบริหารจัดการด้านจิตอาสาสโมสรอินเตอร์ แรคท์ ภาค 3350 ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมด้านจิตอาสา ของสโมสรอินเตอร์ แรคท์ภาค 3350 ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ กิจกรรมจิตอาสาด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้านสาธารณสุขและพัฒนาคุณภาพชีวิต พบว่า จะเป็นการจัดกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือผู้ที่ด้อยโอกาส เช่น การสอนหนังสือในโรงเรียนด้อยโอกาส (ชิตชนก เจริญมงคลการ, 2561)

ด้านการประสานงาน

ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า องค์กรของท่านมีการทำงานเชื่อมโยงกับส่วนอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ รองลงมา คือ องค์กรของท่านมีการแจ้งข่าวสารการจัดกิจกรรมให้กับสมาชิกภายในองค์กรทราบ องค์กรของท่านมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้งานระหว่างหน่วยงานหรือกลุ่มเครือข่ายภายนอก อยู่ในระดับมาก เมื่อเกิดข้อผิดพลาด สมาชิกภายในองค์กรจะร่วมกันคิด และช่วยกันแก้ไขเพื่อให้การจัดกิจกรรมสำเร็จตามวัตถุประสงค์ องค์กรของท่านมีการประสานความร่วมมือกับเครือข่ายภายนอก เพื่อให้การจัดกิจกรรมบรรลุวัตถุประสงค์ และท่านยินดีรับฟังคำแนะนำจากผู้เกี่ยวข้องเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ นอกจากนี้ ชิตชนก เจริญมงคลการ ได้ทำการศึกษา แนวทางการบริหารจัดการด้านจิตอาสาสโมสรอินเตอร์ แรคท์ ภาค 3350 ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การประสานงานของสโมสรอินเตอร์ แรคท์ ภาค 3350 ในเขตกรุงเทพมหานคร มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า คณะกรรมการยินดีรับฟังคำแนะนำจากผู้เกี่ยวข้องเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ มีการแจ้งข่าวสารการจัดกิจกรรมให้กับสมาชิกภายในองค์กรทราบ จะช่วยให้อินเตอร์แอคทีฟระหว่างผู้ปฏิบัติด้วยกันการประสานงานเป็นเรื่องเกี่ยวกับความร่วมมือ (Cooperation) การประสานงานมิใช่เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการจัดให้งานประสานกันเท่านั้น หากแต่เป็นเรื่องของความร่วมมือร่วมใจของผู้ปฏิบัติงานทุกฝ่าย เพื่อให้งานบรรลุจุดหมายในรูปแบบ Teamwork อีกด้วย (ณัฐลักษณ์ ศรีมีชัย, 2554)

ด้านการสร้างเครือข่าย

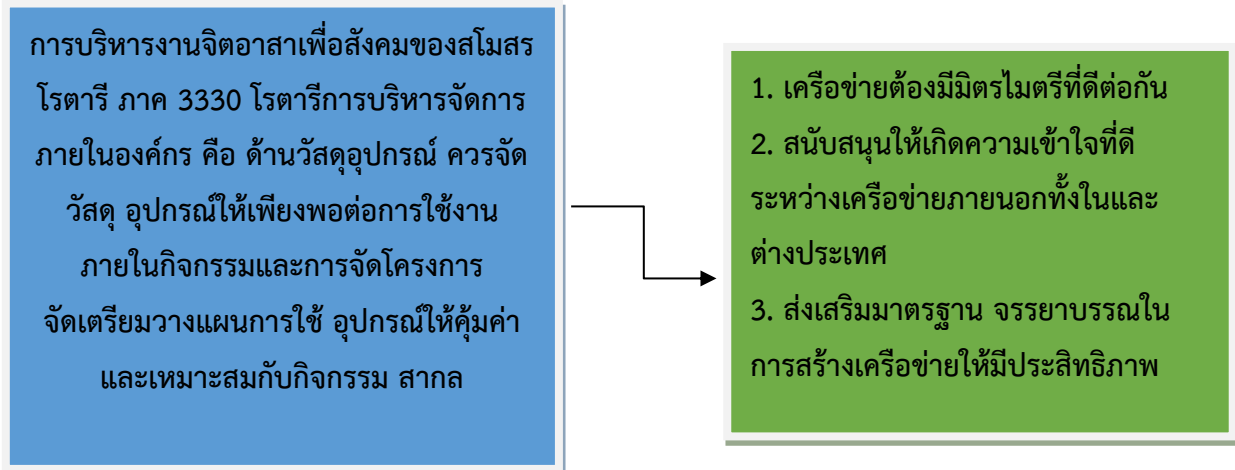
ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า องค์กรของท่านมีการแลกเปลี่ยนความช่วยเหลือกับกลุ่มเครือข่ายภายนอกเสมอ เช่น การให้คำแนะนำ การให้ยืมวัสดุ อุปกรณ์ รองลงมา คือ องค์กรของท่านได้รับความร่วมมือที่เกิดขึ้นเกิดจากกลุ่มเครือข่ายที่จัดกิจกรรมด้วยกันอย่างสม่ำเสมอ สมาชิกภายในองค์กรมีความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มเครือข่ายภายนอก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า สมาชิกภายในองค์กรมีความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มเครือข่ายภายนอกสูงสุด และองค์กรมีการประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมให้กับเครือข่ายภายนอกเสมอ รวมถึงการสร้างเครือข่ายยังมาจากการประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมให้กับเครือข่ายภายนอกทราบ เมื่อมีการเข้าร่วมกิจกรรมกับสโมสรอินเตอร์ แรคท์แล้ว จะเกิดการแลกเปลี่ยนช่องทางในการสื่อสารเพื่อสร้างเครือข่ายการจัดกิจกรรมร่วมกันต่อไป (ตรีภักดิ์ ภัทรสุนันต์, 2563)

องค์ความรู้ใหม่

จุดเด่น คือ เป็นแนวทางการบริหารงานที่กำหนดแบบแผนงานที่มีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ มีโครงสร้างการบริหารสโมสรโดยแบ่งเป็นฝ่ายต่าง ๆ การเป็นองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรและช่วยเหลือทางด้านจิตอาสาให้แก่ชุมชน ธุรกิจองค์กรต่าง ๆ ในการให้ความช่วยเหลือเพื่อให้เพื่อนมนุษย์ ในการดำเนินกิจกรรมด้านจิตอาสาให้แก่เยาวชน หรือกลุ่มจิตอาสา และมีการดำเนินการที่อาศัยหลักการมีส่วนร่วม ทำงานร่วมกัน มีความสามัคคี ช่วยเหลือเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันในการทำงาน ผ่านระบบการทำงานที่มีความชัดเจน จุดด้อย ได้แก่ แบบแผนที่ซับซ้อน ที่เป็นรูปแบบขององค์กรไม่เกิดอิสระทางความคิดของคนที่เป็นจิตอาสาที่ไม่ใช่พนักงานบริษัท (เป็นแนวคิดของจิตอาสา) การประสานงานที่ยาก และเวลาของการแบ่งเวลาการเป็นจิตอาสากับเวลาครอบครัวหรือเวลาส่วนตัว

ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานจิตอาสาเพื่อสังคมของสโมสรโรตารี ภาค 3330 โรตารีสากล และมีวิธีการแก้ไขปัญหาคือประกอบด้วย 1) สมาชิกของสโมสรขาดความเข้าใจของระบบที่เป็นแบบแผนที่โรตารีสากลได้กำหนดให้แต่ละสโมสรดำเนินการตามนโยบายในปีบริหารนั้น ๆ 2) การบริหารจัดการภายในองค์กร ด้านงบประมาณพบปัญหาการบริหารมากที่สุด 3) การจัดการควรมีการแบ่งงานตามความสามารถของสมาชิก 4) กิจกรรมจิตอาสา ด้านสาธารณสุขและพัฒนาคุณภาพชีวิตยังมีการจัดกิจกรรมเข้าร่วมกัน องค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องค่อนข้างน้อย รวมถึงการ สื่อสารเพื่อประสานงานควรมีการสื่อสารให้ชัดเจน และควรพูดคุยกับสมาชิก คณะกรรมการอย่างสม่ำเสมอ การสร้างเครือข่าย และการติดต่อกับกลุ่มเครือข่ายภายหลังจากจบ

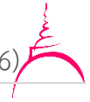
ปัจจัยในการบริหารงานจิตอาสาเพื่อสังคมของสโมสรโรตารี ภาค 3330 โรตารีสากล ในอนาคต ประกอบด้วย 1) การสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง 2) เทคโนโลยี และ 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้งานระหว่างหน่วยงาน หรือกลุ่มเครือข่ายภายนอก

ภาพที่ 1 โมเดลองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ความคิดเห็นการบริหารงานจิตอาสาเพื่อสังคมของสโมสรโรตารี ภาค 3330 โรตารีสากล ในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารจัดการภายในองค์กร อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านกิจกรรมที่ดำเนินด้านจิตอาสา ด้านการสร้างเครือข่าย อยู่ในระดับมาก และด้านการประสานงาน ตามลำดับ ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการด้านจิตอาสาในวงกว้างต่อไป ดังนี้ 1) การบริหารจัดการภายใน ด้านบุคลากร การประสานความร่วมมืออย่างมีความเข้าใจและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การมีส่วนร่วมแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น

จากการดำเนินกิจกรรมอยู่ในระดับน้อยที่สุด ด้านวัสดุอุปกรณ์ถึงแม้จะมีการนำสื่อ เทคโนโลยีมาใช้ในระดับมากที่สุดแต่ยังมีบางข้อเสนอแนะที่กล่าวถึงการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ให้หลากหลาย 2) กิจกรรมจิตอาสาด้านศาสนาและศิลปวัฒนธรรมมีการปฏิบัติน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับกิจกรรมด้านอื่น ๆ แสดงว่า การจัดกิจกรรมในด้านนี้อาจจะไม่ได้ได้รับความสนใจจากกลุ่มเยาวชน 3) การประสานงานสิ่งที่สำคัญ คือ การสื่อสารให้ชัดเจน และแจ้งข้อมูลข่าวสารให้ถูกต้อง ตลอดจนมีการพูดคุยกับสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันและกันรวมถึงให้ความสำคัญกับการติดตามผล ประเมินผล 4) การสร้างเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนที่เข้มแข็งควรมีวัตถุประสงค์เดียวกันในการทำงาน โดยทำโครงการร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ และร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหา แต่ทั้งนี้การสร้างเครือข่ายควรเริ่มจากสร้างความเข้มแข็งของสมาชิกเครือข่ายภายในก่อนและจึงสร้างเครือข่ายภายนอก ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรนำแนวทางในการบริหารจัดการด้านจิตอาสาของสโมสรโรตารี ภาค 3330 โรตารีสากล ไปใช้และทดสอบประสิทธิภาพภายหลังเสร็จสิ้นการดำเนินงาน 2) ศึกษาตัวแปรการบริหารด้านอื่น ๆ ที่สามารถนำมาใช้กับองค์กรด้านจิตอาสา 3) การศึกษากลุ่มตัวอย่างควรขยายพื้นที่ไปในเขตอื่น เพราะสภาพแวดล้อม สังคม สิ่งอำนวยความสะดวกอาจแตกต่างกัน ซึ่งทำให้ผลของแนวทางการบริหารที่ได้แตกต่างกันไปด้วย

เอกสารอ้างอิง

- ชลธิศ จันทิกาแก้ว. (2551). มุมมองของพนักงานที่มีต่อการจัดกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร กรณีศึกษาห้างหุ้นส่วนจำกัดกระแสน้ำธารโยธา. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ชิตชนก เจริญมงคลการ. (2561). แนวทางการบริหารจัดการด้านจิตอาสาสโมสรอินเตอร์แรคท์ ภาค 3350 ในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ณัฐลักษณ์ ศรีมีชัย. (2554). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติงานของอาสาสมัครการศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐนิชากร ศรีบริบูรณ์. (2550). การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของจิตอาสา ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ตรีภักดิ์ ภัทรสุมันต์. (2563). การให้ความหมายที่มาของความหมาย และแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมจิตอาสาของนักศึกษา วิทยาลัยนานาชาติมหาวิทยาลัยมหิดล. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธิดาชนก วงศ์พิทักษ์. (2556). ปัจจัยจิตสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตอาสาของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พยอม วงศ์สารศรี. (2542). การจัดการทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: หจก.อักษรศาสตร์.
- พระไพศาล วิสาโล. (2549). สันติวิธีวิถีแห่งอารยะ. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- _____. (2550). สร้างสันติด้วยมือเรา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครปฐม: ศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2555). จิตอาสาในสารานุกรมวิชาชีพครู เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.

ประสิทธิผลของการออกกำลังกายแบบประยุกต์ตามภูมิปัญญาพื้นบ้าน
เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุในตำบลเขาสมอคอน
อำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี*

THE EFFECTIVENESS OF APPLIED EXERCISE ACCORDING TO FOLK WISDOM TO
ENHANCE THE PHYSICAL FITNESS OF THE ELDERLY IN KHAO SAMOR KHON
SUBDISTRICT THA WUNG DISTRICT LOPBURI PROVINCE

ศราวุธ ศรียา และภัทรพงษ์ ยิ่งดำนุ่น*

Kathavut Sriya and Pattarapong Yingdamnun

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ลพบุรี ประเทศไทย

Faculty of Education, Thepsatri Rajabhat University, Lopburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: tontotti2000@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการออกกำลังกายแบบประยุกต์ตามภูมิปัญญาพื้นบ้าน ในการเสริมสร้างสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุในตำบลเขาสมอคอน อำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี 2) เพื่อเปรียบเทียบองค์ประกอบสมรรถภาพทางกาย หลังจากออกกำลังกายแบบประยุกต์ตามภูมิปัญญาพื้นบ้าน ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม การวิจัยเป็นแบบกึ่งทดลองใช้กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดี อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลเขาสมอคอน อำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี ซึ่งได้มาแบบเฉพาะเจาะจง แล้วทำการคัดเลือกใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย โดยแบ่งออกเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง (15 คน) และกลุ่มควบคุม (15 คน) มีการเก็บข้อมูลการทดสอบสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุ ช่วงก่อนการทดสอบและหลังการทดลอง เป็นระยะเวลารวม 12 สัปดาห์ ใช้ค่าสถิติวิเคราะห์ คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์แบบ Independent t - test เป็นต้น เครื่องมือวิจัย ได้แก่ คู่มือแบบทดสอบและเกณฑ์มาตรฐานสมรรถภาพทางกายของประชาชน อายุ 60 - 69 ปี และคู่มือกิจกรรมการออกกำลังกายแบบประยุกต์ตามภูมิปัญญาพื้นบ้าน เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพทางกายผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่าการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ได้แก่ ตะแอมี่ด้านหลังมือขวาอยู่บน การยืนนั้งบนเก้าอี้ การเดินเร็วอ้อมหลัก และการยืนยกเท้าขึ้นลงในเวลา 2 นาที ภายหลังจากออกกำลังกายแบบประยุกต์ตามภูมิปัญญาพื้นบ้านระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) สรุปได้ว่า รูปแบบการออกกำลังกายแบบประยุกต์ตามภูมิปัญญาพื้นบ้าน เพิ่มระดับสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: การออกกำลังกายแบบประยุกต์, ทดสอบสมรรถภาพทางกาย, ผู้สูงอายุ

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the effectiveness of applied exercise according to folk wisdom to enhance the physical fitness of elders and 2) to compare the components of physical fitness after applied exercise according to folk knowledge between the

* Received October 18, 2023; Revised October 28, 2023; Accepted October 30, 2023

experiment group and the control group. The method was a quasi - experimental research design with healthy elderly subjects living in Khao Samor Khon Subdistrict, Tha Wung District, Lopburi Province. The subject groups were purposive sampling. In addition, the selection was a simple random sampling method. There were divided into two groups: the experimental group (15 = n) and the control group (15 = n). The data from the Physical fitness test were collected pretest and posttest for 12 weeks. The statistical values were mean, standard deviation, and independent t - test analysis, etc. Research instruments include A manual for physical fitness tests and standards for people aged 60 - 69 years and A manual for applied exercise activities based on folk wisdom to enhance the physical fitness of the elderly. The research results found that the study to compare averages includes: The Back Scratch of the right hand on top, The 30 Seconds Chair Stand, the Agility Course, and the 2 Minutes Step Up and Down. After applying exercise according to folk wisdom between the experiment group and the control group. A statistically significant difference ($p < 0.05$). In conclusion, applied exercise according to folk wisdom. Greatly increases the physical fitness level of the elderly very well.

Keywords: Applied Exercise, Physical Fitness Test, Elder

บทนำ

ประเทศไทยได้เข้าสู่การเป็นสังคมสูงวัย (Ageing Society) มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา โดย 1 ใน 10 ของประชากรไทยเป็นประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป สำหรับประเทศไทยนั้น จำนวนผู้สูงอายุมีตัวเลขเทียบเท่ากับประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศ ซึ่งถือว่ามีอัตราการเติบโตเป็นอันดับ 3 ในทวีปเอเชีย รองมาจากประเทศเกาหลีใต้ และประเทศญี่ปุ่น โดยข้อมูลของกระทรวงสาธารณสุข ระบุว่า ในปี พ.ศ. 2563 ประเทศไทยมีประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปจำนวนมากกว่า 12 ล้านคน หรือประมาณร้อยละ 18 ของจำนวนประชากรทั้งหมด และจะเพิ่มเป็นร้อยละ 20 ในปี พ.ศ. 2564 ซึ่งชี้ให้เห็นว่าประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว และกำลังจะเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์แบบในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า นอกจากนี้ สำนักงานสถิติแห่งชาติคาดการณ์ว่า ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มตัวในปี พ.ศ. 2565 และในปี พ.ศ. 2573 จะมีสัดส่วนประชากรสูงวัยเพิ่มขึ้นอยู่ที่ร้อยละ 26.9 ของประชากรทั้งประเทศ (กรมสุขภาพจิต, 2563) จากแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2565) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2563 ซึ่งจัดทำโดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ในยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้สูงอายุประกอบด้วย 6 มาตรการสำคัญ โดยมีมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต และยกระดับรายได้ให้กับผู้สูงอายุ มาตรการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันการเจ็บป่วย และดูแลตนเองเบื้องต้น เช่น จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในรูปแบบที่หลากหลาย เป็นต้น โดยมีดัชนีที่สำคัญและค่าเป้าหมายในปี พ.ศ. 2565 เช่น สัดส่วนประชากรสูงวัยที่มีพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ ร้อยละ 50 (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2563)

จากการสัมภาษณ์ เกษม ประภากร นายกองค้การบริหารส่วนตำบลเขาสมอคอน อำเภอท่าม่วง ได้ให้ข้อมูลว่าการดูแลผู้สูงอายุนั้นจะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ หมู่ 1 ถึง หมู่ 5 จะเป็นเขตการรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาสมอคอน และหมู่ 6 ถึงหมู่ 13 จะเป็นเขตการรับผิดชอบของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลพบุรี ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลเขาสมอคอน ได้มีโครงการในแผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2561 - 2564) เช่น โครงการเยี่ยมบ้านให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพ ด้วยวิธีกายภาพบำบัดผู้สูงอายุและผู้ที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ซึ่งปัญหาเกี่ยวกับผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเขาสมอคอนที่พบส่วนใหญ่

คือ ปัญหาด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ทั้งนี้ ผู้สูงอายุมีสภาวะความเครียดและท้อแท้ เนื่องจากสถานการณ์การระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ลูกหลานซึ่งทำงานเป็นรายได้หลักของครอบครัวต้องตกงานและขาดรายได้ จึงทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าการตนเองเป็นภาระของครอบครัว โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ ค่ารักษาพยาบาลและการไปพบแพทย์ (เกษม ประภากร, 2564) อีกทั้งจากการสัมภาษณ์นายจักรชัย รุ่งสุข ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านเขาสมอคอนได้ให้ข้อมูลว่า พบว่า ในปี พ.ศ. 2564 มีการสำรวจประชากรผู้สูงอายุ จำนวน 497 คน ที่อาศัยอยู่ในหมู่ 1 ถึง หมู่ 5 ซึ่งเป็นเขตรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาสมอคอน และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านเขาสมอคอน ได้แบ่งกลุ่มผู้สูงอายุตามหลักเกณฑ์ความสามารถในการดำเนินชีวิตประจำวันด้วยดัชนีบาร์เธลเอดีแอล (Barthel ADL index) เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มติดเตียง จำนวน 5 คน มีจำนวนเพศชาย 1 คน และเพศหญิง 4 คน 2) กลุ่มติดบ้าน จำนวน 6 คน ซึ่งเป็นเพศชาย 3 คน และเพศหญิง 3 คน และ 3) กลุ่มติดสังคม จำนวน 486 คน มีจำนวนชาย 206 คน และเพศหญิง 280 คน นอกจากนี้ พบว่า มีภาวะกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรังในระดับเสี่ยงถึงเสี่ยงสูง ได้แก่ โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิต โรคหัวใจและหลอดเลือด (จักรชัย รุ่งสุข, 2564) ซึ่งการมีสุขภาพอนามัยที่ดีจะส่งผลถึงการมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามไปด้วย ตามหลัก 3 อ คือ อาหาร ออกกำลังกาย และอารมณ์ (นวรรตน์ ไชยมภู และคณะ, 2562)

ในทางศาสตร์ทางพลศึกษา มีคำแนะนำให้ประชาชนมีการรักษาระดับสมรรถภาพทางกายอย่างเหมาะสม มีองค์ประกอบดังนี้ 1) ความอดทนของระบบหลอดเลือดและหัวใจ 2) ความอดทนและความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ 3) ความอ่อนตัว และ 4) ส่วนประกอบของร่างกาย การจัดกิจกรรมทางกายนั้นมีส่วนสำคัญในการพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพและสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุ การออกกำลังกายที่เป็นไปตามหลักพลศึกษาหรือวิทยาศาสตร์การกีฬา จะมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบต่าง ๆ ในร่างกาย เช่น ระบบไหลเวียนเลือด ระบบหายใจ และระบบกล้ามเนื้อ เป็นต้น ร่างกายสามารถทำงานโดยปราศจากความเหน็ดเหนื่อย การฟื้นตัวกลับสู่สภาพปกติได้เร็ว สอดคล้องกับการศึกษาของ สยาม ทองใบ และคณะ ได้กล่าวว่า ผู้สูงอายุที่มีระดับการเคลื่อนไหวทางกายที่ไม่เพียงพอ มีการเคลื่อนไหวอยู่ในระดับเบา เนื่องจากขาดการฝึกฝนเพิ่มความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ จึงสมควรมีกิจกรรมทางกาย ให้เหมาะสมกับการรองรับการเคลื่อนไหวของกระดูกและข้อต่อ เพื่อลดการบาดเจ็บที่อาจจะเกิดขึ้นอีกด้วย (สยาม ทองใบ และคณะ, 2562) แนวคิดในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมที่มีลักษณะผสมผสานด้านการดูแลสุขภาพของกลุ่มชน นั้นเริ่มเป็นที่แพร่หลายในแต่ละท้องถิ่น มีการออกแบบหลากหลายลักษณะ เช่น การใช้ภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นบ้าน การใช้สมุนไพรรักษาโรค การใช้ขนาดแผนไทยเพื่อส่งเสริมกิจกรรมเชิงการท่องเที่ยว และการนำอุปกรณ์เครื่องใช้ภายในบ้านมาประยุกต์กับกิจกรรมการออกกำลังกาย เป็นต้น ภูมิปัญญาไทยเป็นวิธีการแก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทย โดยมีการสืบสานและพัฒนาลายทอดกันจนเป็นที่แพร่หลาย การออกกำลังกายก็เป็นส่วนหนึ่งที่สามารถนำเอาภูมิปัญญาไทยที่ใกล้ตัวมาประยุกต์ใช้เป็นอุปกรณ์ควบคุมจังหวะการเคลื่อนไหว เช่น ผ้าขาวม้า ไม้พลอง ไม้ตะพด เป็นต้น ตลอดจนสามารถนำภูมิปัญญาในด้านนาฏศิลป์ด้วยท่ารามาช่วยการพัฒนาความสามารถด้านการเคลื่อนไหว (รุจน์ เลหาภักดี, 2565)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้ตระหนักถึงความสำคัญทางด้านการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยการนำรูปแบบการออกกำลังกายแบบประยุกต์ตามภูมิปัญญาพื้นบ้าน มาจัดโครงการวิจัยในเขตพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี โดยเลือกบริเวณตำบลเขาสมอคอน อำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี ซึ่งเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่ผู้วิจัยได้รับความร่วมมือจากองค์การบริหารส่วนตำบลเขาสมอคอน ช่วยในการประสานงานติดต่อและประชาสัมพันธ์ให้กับผู้สูงอายุ เพื่อผลักดันและสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุในพื้นที่ ให้ได้รับความรู้และการปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการออกกำลังกายแบบประยุกต์ตามภูมิปัญญาพื้นบ้าน ในการเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุในตำบลเขาสมอคอน อำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี

2. เพื่อเปรียบเทียบผลขององค์ประกอบสมรรถภาพทางกายหลังจากออกกำลังกายแบบประยุกต์ตามภูมิปัญญาพื้นบ้านระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi - Experimental Design) ณ ตำบลเขาสมอคอน อำเภอนำหว้า จังหวัดลพบุรี มีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง เป็นระยะเวลา 12 สัปดาห์ มีรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ 60 - 69 ปี อาศัยอยู่ในพื้นที่ในตำบลเขาสมอคอน อำเภอนำหว้า จังหวัดลพบุรี มีจำนวนทั้งหมด 497 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ อาสาสมัครผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 - 69 ปี ที่อาศัยอยู่ในหมู่ 1, 2, 3, 4 และ 5 ตำบลเขาสมอคอน อำเภอนำหว้า จังหวัดลพบุรี ซึ่งเป็นเขตพื้นที่การรับผิดชอบดูแลผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาสมอคอน ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงจำนวน 30 คน แล้วใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยการจับฉลาก (Simple Random Sampling) เพื่อแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทดลองจำนวน 15 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 15 คน

เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง คือ เป็นผู้ที่มีสุขภาพดี ไม่มีปัญหาด้านการฟัง การพูด สามารถเดินหรือเคลื่อนไหวร่างกายได้อย่างอิสระ เป็นผู้ที่มีสมาธิยินยอมเข้าร่วม

เกณฑ์ในการคัดออก คือ ผู้สูงอายุประเภทที่มีการสูญเสียทางระบบประสาท เช่น โรคอัมพฤกษ์ อัมพาต โรคพาร์กินสันนิซึม เป็นโรคหัวใจขาดเลือดเฉียบพลัน หัวใจล้มเหลว ไม่สามารถควบคุมความดันโลหิตได้ หรือตรวจพบมีความดันโลหิตมากกว่า 180 มม.ปรอท โรคเบาหวานที่ไม่สามารถควบคุมได้ หรือมีผลการตรวจน้ำตาลในเลือดมากกว่า 200 มก./เดซิลิตร โรคมะเร็ง โรคข้ออักเสบเฉียบพลัน มีประวัติโรคข้อหรือมีอาการปวดข้อขณะเคลื่อนไหว มีประวัติกระดูกหัก เปลี่ยนข้อเข่าหรือข้อสะโพก เป็นต้น

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ก่อนเริ่มดำเนินการปฏิบัติการ ผู้วิจัยมีการจัดการประชุมเพื่อทำความเข้าใจกับอาสาสมัครผู้สูงอายุทุกคนที่เข้าร่วมโครงการวิจัย และได้มีการทดสอบนำร่อง (Try out) รูปแบบกิจกรรมการออกกำลังกายกับกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่ได้มาจากกลุ่มตัวอย่างที่ถูกคัดเลือก

2.2 ทดสอบสมรรถภาพทางกายสำหรับผู้สูงอายุ มีทั้งหมด 5 รายการ ประกอบด้วย 1) ชั่งน้ำหนักและวัดส่วนสูง เพื่อหาค่าดัชนีมวลกาย (Body Mass Index) 2) ตะแคงมือด้านหลัง (Back Scratch) 3) ยืน - นั่งบนเก้าอี้ 30 วินาที (30 Seconds Chair Stand) 4) เดินเร็วอ้อมหลัก (Agility Course) และ 5) ยืนยกเข่าขึ้นลง 2 นาที (2 Minutes Step Up and Down) จากคู่มือแบบทดสอบและเกณฑ์มาตรฐาน สมรรถภาพทางกายของประชาชนอายุ 60 - 69 ปี (กรมพลศึกษา, 2562) ซึ่งจะดำเนินการเก็บข้อมูลสัปดาห์แรกของการจัดกิจกรรมและสัปดาห์ที่ 12 เมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรม

2.3 ดำเนินการจัดกิจกรรมการออกกำลังกายแบบประยุกต์ตามภูมิปัญญาพื้นบ้าน กับผู้สูงอายุในตำบลเขาสมอคอน อำเภอนำหว้า จังหวัดลพบุรี ประกอบไปด้วยการใช้ผ้าขาวม้ายืดเหยียดกล้ามเนื้อประยุกต์กับท่าทางการบริหารร่างกาย และใช้กิจกรรมการเต้นแอโรบิคประกอบเพลง เพื่อปฏิบัติการออกกำลังกายใช้เวลาประมาณ 60 นาทีต่อครั้ง แบ่งเป็น 3 ครั้งต่อสัปดาห์ รวมเป็นระยะเวลา 12 สัปดาห์

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 คู่มือแบบทดสอบและเกณฑ์มาตรฐานสมรรถภาพทางกายของประชาชน อายุ 60 - 69 ปี

3.2 คู่มือกิจกรรมการออกกำลังกายแบบประยุกต์ตามภูมิปัญญาพื้นบ้าน เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพ

ทางกายผู้สูงอายุ (ศธาวัช ศรียา และคณะ, 2565)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ผลการประเมินระดับสมรรถภาพทางกายช่วงก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 เปรียบเทียบผลการทดลองระหว่างกลุ่มโดยใช้สถิติ Independent t - test กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ $p - value < 0.05$

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลกลุ่มผู้สูงอายุ

ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุจัดแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ได้อธิบายข้อมูลเกี่ยวกับอายุ ส่วนสูง น้ำหนักก่อนและหลังออกกำลังกาย อัตราการเต้นหัวใจขณะพักช่วงสัปดาห์ที่ 1 และ 12 ดูจากตารางที่ 1

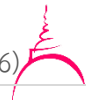
ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ

รายการ	กลุ่มทดลอง (15 คน)		กลุ่มควบคุม (15 คน)	
	\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.
อายุ (ปี)	65.13	(2.97)	66.13	(2.74)
ส่วนสูง (เซนติเมตร)	166.93	(5.94)	166.20	(4.45)
น้ำหนักตัวก่อนออกกำลังกาย (กิโลกรัม)	65.06	(6.39)	65.60	(6.33)
น้ำหนักหลังออกกำลังกาย (กิโลกรัม)	65.06	(6.98)	65.46	(6.34)
อัตราการเต้นหัวใจขณะพักช่วง สัปดาห์ที่ 1 (ครั้งต่อนาที)	78.00	(4.25)	80.13	(4.71)
อัตราการเต้นหัวใจขณะพักพักช่วง สัปดาห์ที่ 12 (ครั้งต่อนาที)	76.20	(4.78)	79.60	(4.32)

จากตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านอายุ เท่ากับ 65.13 (2.97) และ 66.13 (2.74) ปี ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านส่วนสูง เท่ากับ 166.93 (5.94) และ 166.20 (4.45) เซนติเมตร ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านน้ำหนักตัวก่อนออกกำลังกาย เท่ากับ 65.06 (6.39) และ 65.60 (6.33) กิโลกรัม ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านน้ำหนักหลังออกกำลังกาย 65.06 (6.98) และ 65.46 (6.34) กิโลกรัม ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านอัตราการเต้นหัวใจก่อนออกกำลังกาย 78.00 (4.25) และ 80.13 (4.71) ครั้งต่อนาที ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านอัตราการเต้นหัวใจหลังออกกำลังกาย 76.20 (4.78) และ 79.60 (4.32) ครั้งต่อนาที เป็นต้น

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบผลของการทดสอบสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

จัดกิจกรรมการออกกำลังกายแบบประยุกต์ตามภูมิปัญญาพื้นบ้าน ให้กับผู้สูงอายุในตำบลเขาสมอคอน อำเภอท่าวุ้ง จังหวัดลพบุรี โดยวิเคราะห์จากผลการทดสอบสมรรถภาพทางกายสำหรับผู้สูงอายุ มีทั้งหมด 5 รายการ ในช่วงก่อนการออกกำลังกายโดยแบ่งออกเป็นระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีรายละเอียดดังดูจากตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างดัชนีมวลกาย และมือด้านหลังมือขวาอยู่บน และมือด้านหลังมือซ้ายอยู่บน การยืนนั่งบนเก้าอี้ การเดินเร็วอ้อมหลัก การยืนยกเท้าขึ้นลงในเวลา 2 นาที ก่อนการออกกำลังกายระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

รายการ	กลุ่มทดลอง (15 คน)		กลุ่มควบคุม (15 คน)		t	P - value
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
ดัชนีมวลกาย (กิโลกรัม/เมตร ²)	23.31	(1.88)	23.48	(2.32)	.216	.831
ตะมื่อด้านหลังมือขวาอยู่บน (เซนติเมตร)	25.20	(2.33)	26.93	(3.21)	1.688	.102
ตะมื่อด้านหลังมือซ้ายอยู่บน (เซนติเมตร)	25.93	(1.75)	27.20	(1.82)	1.942	.062
การยืนนั่งบนเก้าอี้ (ครั้ง)	14.86	(1.40)	15.33	(2.16)	.701	.489
การเดินเร็วอ้อมหลัก (วินาที)	21.06	(2.57)	20.33	(2.43)	-.800	.430
การยืนยกเท้าขึ้นลงในเวลา 2 นาที (ครั้ง)	70.60	(6.64)	74.73	(8.66)	1.466	.154

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างดัชนีมวลกาย ตะมื่อด้านหลังมือขวาอยู่บน ตะมื่อด้านหลังมือซ้ายอยู่บน การยืนนั่งบนเก้าอี้ การเดินเร็วอ้อมหลัก การยืนยกเท้าขึ้นลงในเวลา 2 นาที หลังการออกกำลังกายระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานดัชนีมวลกาย เท่ากับ 23.31 (1.88) และ 23.48 (2.32) กิโลกรัม/เมตร² ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตะมื่อด้านหลังมือขวาอยู่บน เท่ากับ 25.20 (2.33) และ 26.93 (3.21) เซนติเมตร ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตะมื่อด้านหลังมือซ้ายอยู่บน เท่ากับ 25.93 (1.75) และ 27.2 (1.82) เซนติเมตร ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการยืนนั่งบนเก้าอี้ เท่ากับ 14.86 (1.40) และ 15.33 (2.16) ครั้ง ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการเดินเร็วอ้อมหลัก เท่ากับ 21.06 (2.57) และ 20.33 (2.43) วินาที และค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการยืนยกเท้าขึ้นลงในเวลา 2 นาที เท่ากับ 70.60 (6.64) และ 74.73 (8.66) ครั้ง เป็นต้น พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างดัชนีมวลกาย และมือด้านหลังมือขวาอยู่บน และมือด้านหลังมือซ้ายอยู่บน การยืนนั่งบนเก้าอี้ การเดินเร็วอ้อมหลัก การยืนยกเท้าขึ้นลงในเวลา 2 นาที หลังการออกกำลังกายระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

รายการ	กลุ่มทดลอง (15 คน)		กลุ่มควบคุม (15 คน)		t	P - value
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
ดัชนีมวลกาย (กิโลกรัม/เมตร ²)	23.30	(1.96)	23.40	(2.32)	.131	.897
ตะมื่อด้านหลังมือขวาอยู่บน (เซนติเมตร)	20.66	(5.72)	25.80	(5.12)	2.586*	.015
ตะมื่อด้านหลังมือซ้ายอยู่บน (เซนติเมตร)	24.60	(6.96)	26.89	(4.10)	1.086	.287
การยืนนั่งบนเก้าอี้ (ครั้ง)	17.80	(3.42)	15.40	(2.92)	- 2.064*	.048
การเดินเร็วอ้อมหลัก (วินาที)	13.26	(1.75)	19.06	(3.03)	6.411*	.000
การยืนยกเท้าขึ้นลงในเวลา 2 นาที (ครั้ง)	80.60	(10.04)	70.40	(13.61)	- 2.336*	.027

* p<0.05

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างดัชนีมวลกาย ตะมื่อด้านหลังมือขวาอยู่บน ตะมื่อด้านหลังมือซ้ายอยู่บน การยืนนั่งบนเก้าอี้ การเดินเร็วอ้อมหลัก การยืนยกเท้าขึ้นลงในเวลา 2 นาที หลังการออกกำลังกายระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานดัชนีมวลกาย เท่ากับ 23.30 (1.96) และ 23.40 (2.32) กิโลกรัม/เมตร² ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตะมื่อด้านหลังมือขวาอยู่บน

เท่ากับ 20.66 (5.72) และ 25.80 (5.12) เซนติเมตร พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแตะมือด้านหลังมือซ้ายอยู่บน เท่ากับ 24.60 (6.96) และ 26.89 (4.10) เซนติเมตร ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการยืนนั่งบนเก้าอี้ เท่ากับ 17.80 (3.42) และ 15.40 (2.92) ครั้ง พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการเดินเร็วอ้อมหลัก เท่ากับ 13.26 (1.75) และ 19.06 (3.03) วินาที พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการยืนยกเท้าขึ้นลงในเวลา 2 นาที เท่ากับ 80.60 (10.04) และ 70.40 (13.61) ครั้ง พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นต้น

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาครั้งนี้ของกลุ่มผู้สูงอายุ ที่เข้าร่วมโครงการการออกกำลังกายแบบประยุกต์ตามภูมิปัญญาพื้นบ้าน ในการเสริมสร้างสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุในตำบลเขาสมอคอน อำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี จำนวน 30 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เป็นต้น วัตถุประสงค์งานวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการออกกำลังกายแบบประยุกต์ตามภูมิปัญญาพื้นบ้าน ในการเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุในตำบลเขาสมอคอน อำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี 2) เพื่อเปรียบเทียบองค์ประกอบสมรรถภาพทางกายหลังจากออกกำลังกาย แบบประยุกต์ตามภูมิปัญญาพื้นบ้าน ระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้สูงอายุมีอายุ ส่วนสูง และน้ำหนักเฉลี่ย ถือว่าในส่วนของโครงสร้างด้านกายภาพนั้น ไม่มีความแตกต่างกันมากนัก รวมไปถึงระดับอัตราการเต้นของหัวใจที่กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในช่วงสัปดาห์ที่ 1 อยู่ในระดับใกล้เคียงกันเท่ากับ 78.00 และ 80.13 ครั้งต่อนาที และอัตราการเต้นหัวใจขณะพักช่วงสัปดาห์ที่ 12 ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมเท่ากับ 76.20 และ 79.60 ครั้งต่อนาที ตามลำดับ ซึ่งกลุ่มผู้สูงอายุสามารถใช้ชีวิตประกอบกิจวัตรประจำได้ตามปกติ และไม่มีโรคภัยที่ส่งผลต่อการเคลื่อนไหว สอดคล้องกับหลักการของโรงพยาบาลรามคำแหง ได้ให้แนะนำว่า อัตราการเต้นหัวใจปกติจะเต้นอย่างสม่ำเสมอ โดยที่ขณะพักจะอยู่ที่ประมาณ 60 - 100 ครั้งต่อนาที และจะเต้นด้วยความเร็วที่เปลี่ยนไปตามลักษณะกิจกรรมที่ร่างกายเคลื่อนไหว (โรงพยาบาลรามคำแหง, 2559)

จากการใช้รูปแบบกิจกรรมการออกกำลังกายแบบประยุกต์ตามภูมิปัญญาพื้นบ้าน ที่ประกอบไปด้วยใช้ผ้าขาวม้ายืดเหยียดกล้ามเนื้อประยุกต์กับท่าทางการบริหารร่างกาย บรรจุในขั้นตอนอบอุ่นร่างกาย (Warm up) และใช้กิจกรรมการเดินแอโรบิคประกอบเพลง อยู่ในขั้นตอนออกกำลังกาย (Exercise) และคลายอุ่น (Cool down) ใช้ระยะเวลาประมาณ 60 นาที เป็นระยะเวลา 12 สัปดาห์ เพื่อมาศึกษาพัฒนาการด้านสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุ มีทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ 1) ค่าดัชนีมวลกาย 2) แตะมือด้านหลัง 3) ยืน - นั่งบนเก้าอี้ 30 วินาที 4) เดินเร็วอ้อมหลัก และ 5) ยืนยกเท้าขึ้นลง 2 นาที เป็นต้น สามารถอธิบายรายละเอียดได้ ดังนี้

1. ระดับสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุทั้งหมด 6 ด้าน ในช่วงสัปดาห์ที่ 1 ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ไม่พบค่าความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. ค่าดัชนีมวลกายระหว่างทั้งสองกลุ่ม ช่วงสัปดาห์ที่ 12 ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ พิจารณาได้จากการคำนวณของน้ำหนักตัวและส่วนสูง โดยที่ทั้งสองกลุ่มคาดว่ายังคงมีพฤติกรรมการบริโภคแบบเดิมตามปกติ ไม่ได้มีการควบคุมการบริโภคอาหาร และพฤติกรรมการเคลื่อนไหวในชีวิตประจำวันอาจจะไม่หนักที่จะเปลี่ยนแปลงไปถึงระดับการเผาผลาญสารอาหารประเภทไขมัน อีกทั้งยังมีการศึกษาของ ปาณิสรา ทศนัยนา และคณะ อธิบายการศึกษาการเปรียบเทียบ ค่าดัชนีมวลกายและดัชนีมวลกายและเปอร์เซ็นต์ไขมันของประชากรวัยทำงานในอำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร พบว่า เมื่อมีอายุมากขึ้นร่างกายจะสะสมไขมันได้ปริมาณสูงจาก

การทดลอง พบว่า กลุ่มอาสาสมัครมีค่าดัชนีมวลกาย เฉลี่ยรวมเท่ากับ 24 และค่าเปอร์เซ็นต์ไขมันในร่างกาย เฉลี่ยรวมเท่ากับ 27.30 แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ปกติของกระทรวงสาธารณสุข ประเมินได้ว่า กลุ่มอาสาสมัคร อยู่ในภาวะเริ่มอ้วนระดับที่ 1 จึงแนะนำให้เพิ่มกิจกรรมทางกายหรือออกกำลังกายให้มากขึ้น โดยเน้นการเคลื่อนไหว แบบต่อเนื่อง ใช้ระบบพลังงานแอโรบิกเน้นใช้ออกซิเจนเผาผลาญจึงจะได้ผลดี (ปาณิสรา ทศนัยนา และคณะ, 2564)

3. แตะมือด้านหลังมือขวาอยู่บน เป็นการวัดเพื่อศึกษาความสามารถการเคลื่อนไหวของข้อต่อร่างกาย ที่เรียกว่า ความอ่อนตัว (Flexibility) ช่วงบนของร่างกายตั้งแต่หลังถึงหัวไหล่ ลักษณะชูแขนขวาขึ้นแล้วงอข้อศอก ส่วนแขนซ้ายงอข้อศอกแนบหลัง แล้วทำการวัดระยะห่างจากปลายนิ้วมือแขนขวาและข้อมือแขนซ้าย เมื่อเทียบ ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมในสัปดาห์ที่ 12 พบว่า กลุ่มทดลองทำได้ 20.66 เซนติเมตร และกลุ่มควบคุม ทำได้ 25.80 เซนติเมตร ตามลำดับ จึงมีความแตกต่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพราะขั้นตอนการยืดเหยียด กล้ามเนื้อมีการนำผ้าขาวม้าเป็นอุปกรณ์ประกอบการเคลื่อนไหว จะช่วยทำให้บังคับข้อต่อต่าง ๆ โดยเฉพาะข้อต่อ แขนกลางลำตัวและข้อต่อช่วงหัวไหล่มีการเคลื่อนไหวที่มากขึ้น จึงส่งผลต่อการออกแรงจากกล้ามเนื้อทำให้ขยับ ร่างกายได้มากกว่าปกติ ประกอบกับกลุ่มผู้สูงอายุส่วนใหญ่ชนิดด้านมือขวาจึงส่งผลให้มีการออกแรงได้อย่างสมบูรณ์ สอดคล้องกับ ปชิตตาทาร์ วงศ์แสงเทียน และคณะได้ศึกษาผลของการเดินแอโรบิคผสมผสานกับการใช้ผ้าขาวม้าที่มี ต่อความอ่อนตัวและความแข็งแรงของกล้ามเนื้อขาของผู้สูงอายุ จังหวัดสุโขทัย ประกอบไปด้วยอาสาสมัครผู้สูงอายุ จำนวน 20 คน เข้าร่วมการฝึกโปรแกรมการเดินแอโรบิคผสมผสานกับการใช้ผ้าขาวม้า ระยะเวลา 8 สัปดาห์ วันละ 1 ชั่วโมง พบว่า สมรรถภาพความอ่อนตัววัดด้วยวิธีแตะมือด้านหลัง มีค่าเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 (ปชิตตาทาร์ วงศ์แสงเทียน และคณะ, 2566)

4. การยึนนิ่งบนเก้าอี้ เป็นการวัดเพื่อศึกษาความแข็งแรงและความอดทนของกล้ามเนื้อขา (Muscle Strength and Endurance) โดยการลุกขึ้นยืนตรงและนั่งลงบนเก้าอี้ สลับไปมาทำแบบต่อเนื่องจนครบ 30 วินาที นับจำนวนว่าทำได้กี่ครั้ง พบว่า กลุ่มทดลองทำได้ค่าเฉลี่ย 17.80 และกลุ่มควบคุมทำได้ค่าเฉลี่ย 15.40 ครั้ง จึงมีความแตกต่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพราะเมื่ออายุมากขึ้นก็จะเกิดความเสื่อมของร่างกายจึงทำให้ เร็วแรงของผู้สูงอายุลดน้อยถอยลงไป ดังนั้น กิจกรรมที่กลุ่มทดลองได้ปฏิบัตินั้นใช้รูปแบบของการเคลื่อนไหวช่วง ขาเป็นหลักจึงมีผลต่อการสร้างเสริมความแข็งแรง ต้องเคลื่อนไหวให้เข้ากับจังหวะที่กำหนด มีการใช้กล้ามเนื้อมัด ใหญ่หลายส่วนเพื่อบังคับให้มีการเคลื่อนไหวที่ อีกทั้งยังต้องรองรับแรงกระแทกที่เกิดขึ้นในระดับที่มากพอใน การพัฒนาสร้างเสริมความแข็งแรงต่อระบบกล้ามเนื้อ ทำหน้าที่พยุงน้ำหนักของร่างกาย เรียนรู้เรื่อง การตอบสนองต่อ การควบคุมการทรงตัวได้ดี และกล้ามเนื้อมีความทนทานสามารถทำงานได้เป็นระยะเวลานาน สอดคล้องกับการศึกษา ของ Linqian, Lu. et al. ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลของความแตกต่างการออกกำลังกายแบบต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างความ แข็งแรง และสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุที่มีมวลกล้ามเนื้อน้อย สรุปได้ว่า ผู้สูงอายุที่มีมวลกล้ามเนื้อน้อย สามารถพัฒนาความแข็งแรงได้ด้วยวิธีการฝึก 2 รูปแบบ คือ 1) การฝึกด้วยแรงต้านเพียงอย่างเดียว และ 2) การฝึกแบบ ผสมผสาน เช่น การฝึกการทรงตัว การฝึกความอดทน และการฝึกแบบแอโรบิค เป็นต้น (Linqian, Lu. et al, 2021)

5. การเดินเร็วอ้อมหลัก เป็นการวัดเพื่อศึกษาความคล่องตัวและความสามารถในการทรงตัวแบบ เคลื่อนที่ ซึ่งกลุ่มผู้สูงอายุจะต้องอยู่ในท่านั่งบนเก้าอี้ เมื่อได้รับสัญญาณก็ให้เดินตามทางที่กำหนด โดยเริ่มให้ลุก แล้วเดินไปทางขวาแล้วจึงวนกลับมา นั่งบนเก้าอี้ จากนั้นให้ยกเท้าทั้งสองข้างพื้นพื้นและวางเท้าลงอย่างรวดเร็ว พร้อมยื่นขึ้นเดินไปทางซ้ายมือในทางที่กำหนด จึงวกกลับมา นั่งบนเก้าอี้ที่เดิมพร้อมกับหยุดเวลา จากการวิเคราะห์ พบว่า กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมใช้เวลาเฉลี่ยเท่ากับ 13.26 และ 19.06 วินาที ตามลำดับ จึงมีความแตกต่าง นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพราะว่า ผลของการฝึกการเคลื่อนไหวในระยะเวลาตลอด 12 สัปดาห์ ส่งผลต่อการ พัฒนาถึงสมรรถภาพทางกายที่ดีในการเคลื่อนไหวในพื้นที่จำกัด ความคล่องตัวและความว่องไว (Agility) จึงเป็น ความสามารถในการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยไม่สูญเสียทิศทางของการควบคุมความเร็ว โดยอาศัยการทรงตัว

ของร่างกายที่มาจากประสาทร่างกายระหว่างระบบประสาทและกล้ามเนื้อ ช่วยกันทำงานได้อย่างราบรื่น อีกทั้งยังมีการศึกษาของ วัลลภา ดิษสระ และคณะได้ศึกษาเกี่ยวกับการออกกำลังกายต่อการทรงตัวของผู้สูงอายุ พบว่าการออกกำลังกายหลากหลายประเภท ได้แก่ ไม้ยัดหยุน การออกกำลังกายประกอบจังหวะดนตรี และกิจกรรมการออกกำลังกายฝึกความแข็งแรงและการทรงตัวประเภทต่าง ๆ ล้วนมีผลต่อการเพิ่มความสามารถในการทรงตัวขณะเคลื่อนไหวและขณะอยู่นิ่ง ซึ่งเป็นปัจจัยที่ช่วยลดความเสี่ยงในการหกล้มของผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดี (วัลลภา ดิษสระ และคณะ, 2565)

6. การยืนยกเท้าขึ้นลงในเวลา 2 นาที เป็นการวัดเพื่อประเมินความอดทนของระบบหัวใจ และไหลเวียนเลือด โดยให้ผู้สูงอายุยืนยกเท้าขึ้นลงสลับซ้ายขวาในระดับความสูงที่กำหนดพร้อมจับเวลา จากการวิเคราะห์ พบว่ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีจำนวนยกเท้าขึ้นลงเฉลี่ยเท่ากับ 80.60 และ 70.40 ครั้ง ตามลำดับ จึงมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เพราะว่า จากการที่กลุ่มทดลองได้มีการฝึกฝนการออกกำลังกายตามโปรแกรมอย่างต่อเนื่องจึงทำให้มีพัฒนาการที่ดีขึ้น ในด้านของการทำงานของระบบไหลเวียนเลือด ร่างกายต้องทำงานหนักมากขึ้นเพื่อการส่งเลือดที่มีสารอาหารและออกซิเจนไปหล่อเลี้ยงเซลล์ต่าง ๆ โดยเฉพาะบริเวณเซลล์กล้ามเนื้อ จึงทำให้เกิดกระบวนการเผาผลาญพลังงานจากสารอาหาร หัวใจจึงทำหน้าที่สูบฉีดเลือดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลถึงอาการเหนื่อยล้าในร่างกายลดลง สามารถปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ได้ยาวนานมากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ Alida, Esmail. et al. นำเสนอการวิจัยเกี่ยวกับ ผลของการฝึกการเคลื่อนไหวกับการฝึกการออกกำลังกายแบบแอโรบิคต่อความรู้ความเข้าใจสมรรถภาพทางกาย และคุณภาพชีวิตในผู้สูงอายุ พบว่า จากการทดลอง 12 สัปดาห์ กลุ่มการฝึกการออกกำลังกายแบบแอโรบิค มีพัฒนาการสมรรถภาพทางกายด้านระบบไหลเวียนและหลอดเลือดอย่างชัดเจน ยังเป็นผลดีต่อคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพของผู้สูงอายุอีกด้วย (Alida, Esmail. et al, 2020)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

รูปแบบกิจกรรมการออกกำลังกายแบบประยุกต์ตามภูมิปัญญาพื้นบ้าน ประกอบไปด้วยการใช้ผ้าขาวม้า ยัดเหยียดกล้ามเนื้อผสมผสานกับท่าทางการบริหารร่างกาย และใช้กิจกรรมการเต้นแอโรบิคประกอบเพลง ถือว่ามีประสิทธิผลในการพัฒนาสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุในตำบลเขาสมอคอน อำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี ในองค์ประกอบด้านของความอ่อนตัว ความแข็งแรงกล้ามเนื้อ ความอดทน แคล่วคล่องว่องไวและความสามารถในการทรงตัว เป็นต้น จากผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า การใช้ผ้าขาวม้ายัดเหยียดกล้ามเนื้อควบคู่กับการเต้นแอโรบิคประกอบเพลง เป็นกิจกรรมที่มีลักษณะการเคลื่อนไหวแบบต่อเนื่อง มีความหนักเบาในการออกแรงดึงในท่าทางลักษณะต่าง ๆ เพิ่มมุมมองศอกการขยับร่างกายได้อย่างเต็ม โดยกิจกรรมดังกล่าวสามารถนำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลดีต่อสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุ สร้างความสนุกสนานเมื่อออกกำลังกายพร้อมกันแบบหมู่คณะและส่งผลดีต่อสุขภาพจิตของผู้สูงอายุได้ผ่อนคลายจากความตึงเครียด โดยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพอันสูงสุดของการจัดกิจกรรมออกกำลังกาย และหากต้องการเห็นผลการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนอย่างยั่งยืน ควรมีการขยายเวลาในการจัดกิจกรรมออกไปอีก 2) ควบคุมปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจจะแทรกซ้อนเข้ามาในด้านของพฤติกรรมการใช้ชีวิตประจำวัน เช่น การพักผ่อน การบริโภคอาหาร และการดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น รวมไปถึงการประยุกต์นำเอาอุปกรณ์อื่น ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนมาพัฒนาออกแบบวิธีการออกกำลังกายให้ได้อย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2563). แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2545 - 2565) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 2. เรียกใช้เมื่อ 28 พฤศจิกายน 2564 จาก https://www.dop.go.th/download/laws/th1614675775-828_0.pdf
- กรมพลศึกษา. (2562). แบบทดสอบและเกณฑ์มาตรฐานสมรรถภาพทางกายของประชาชน อายุ 60 - 69 ปี. เรียกใช้เมื่อ 30 พฤศจิกายน 2564 จาก dpe.go.th/manual-files-411291791797
- กรมสุขภาพจิต. (2563). ก้าวย่างของประเทศไทย สู่ “สังคมผู้สูงอายุ” อย่างสมบูรณ์แบบ. เรียกใช้เมื่อ 30 พฤศจิกายน 2564 จาก <https://dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30476>
- เกษม ประภากร. (2 ธันวาคม 2564). ข้อมูลพื้นฐานบริบทของผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลเขาสมอคอน อำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี. (ศราวุธ ศรียา, ผู้สัมภาษณ์)
- ศราวุธ ศรียา และคณะ. (2565). การพัฒนากิจกรรมการออกกำลังกายแบบประยุกต์ตามภูมิปัญญาพื้นบ้านเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุในตำบลหัวไผ่ อำเภอเมืองสิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี. *Lawarath Social E - Journal*, 4(3), 203 - 222.
- จักรชัย รุ่งสุข. (2 ธันวาคม 2564). ข้อมูลภาวะกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรังในพื้นที่ตำบลบ้านเขาสมอคอน อำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี. (ศราวุธ ศรียา, ผู้สัมภาษณ์)
- นวรรตน์ ไชวมภู และคณะ. (2562). การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุตามหลัก 3 อ. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, 6(2), 262 - 269.
- ปติตตาทิ วงศ์แสงเทียน และคณะ. (2566). ผลของการเดินแอโรบิกผสมผสมผสานกับการใช้ผ้าขาวม้าที่มีต่อความอ่อนตัวและความแข็งแรงของกล้ามเนื้อขาของผู้สูงอายุในจังหวัดสุโขทัย. *วารสารวิทยาศาสตร์การกีฬาและนวัตกรรมการสุขภาพ กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งประเทศไทย*, 2(3), 50 - 63.
- ปานิสรา ทศน์ยนา และคณะ. (2564). การเปรียบเทียบดัชนีมวลกายและเปอร์เซ็นต์ไขมันในร่างกายของประชากรวัยทำงานในอำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร. *วารสารศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ*, 10(1), 133 - 146.
- รุจน์ เล่าหักดี. (2565). ภูมิปัญญาไทยกับการส่งเสริมสุขภาพ. เรียกใช้เมื่อ 13 กันยายน 2566 จาก <https://www.station-thai.com/idea/6094/>
- โรงพยาบาลรามคำแหง. (2559). ภาวะหัวใจเต้นผิดจังหวะ. เรียกใช้เมื่อ 17 มิถุนายน 2566 จาก https://www.ram-hosp.co.th/news_detail/144
- วัลลภา ดิษสระ และคณะ. (2565). การออกกำลังกายต่อการทรงตัวของผู้สูงอายุ: การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ. *วารสารวิจัยและนวัตกรรมทางสุขภาพ*, 5(2), 1 - 13.
- สยาม ทองใบ และคณะ. (2562). การศึกษาสมรรถภาพทางกายในกลุ่มผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 7(ฉบับเพิ่มเติม), 380 - 393.
- Alida, Esmail. et al. (2020). Effects of Dance/Movement Training vs. Aerobic Exercise Training on cognition, physical fitness and quality of life in older adults: A randomized controlled. *Journal of Bodywork and Movement Therapies*, 24(1), 212 - 220.
- Linqian, Lu. et al. (2021). Effects of different exercise training modes on muscle strength and physical performance in older people with sarcopenia: a systematic review and meta-analysis. *BMC Geriatrics*, 21(708), 1 - 30.

รูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1*

LIFE SKILLS DEVELOPMENT MODEL FOR SECONDARY SCHOOL STUDENTS UNDER UDON THANI PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE I

สุนิสา วงศ์อารีย์*, สุปรีชา วงศ์อารีย์, เรวดี หมวดดาร์กซ์, ชาศรียา พันธุ์ทอง, ทรรคนีย์ วันชาติ

Sunisa Wongaree, Supreecha Wongaree, Rawadee Muaddarak, Chakriya Panthong, Thassanee Wanchadee

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี อุดรธานี ประเทศไทย

Faculty of Education, Udon Thani Rajabhat University, Udon Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: oilsunisawongaree@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบและกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ 2) ศึกษาผลจากการใช้รูปแบบและกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านม่วงสว่างสามัคคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 จำนวน 30 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่สมัครเข้าร่วมกิจกรรม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คู่มือการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แบบสอบถามทักษะชีวิตของนักเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วแปลความหมายตามเกณฑ์ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า รูปแบบและกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่สร้างขึ้น ประกอบด้วย 6 ส่วน ได้แก่ 1) หลักการและแนวคิด 2) จุดมุ่งหมาย 3) เนื้อหา ประกอบด้วย 4 โมดูล 12 กิจกรรม 4) กระบวนการพัฒนา ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างประสบการณ์ การสะท้อน การเชื่อมโยง และการปรับใช้ 5) สื่อ และอุปกรณ์ และ 6) การวัดและประเมินผล 2) ผลจากการใช้รูปแบบ และกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า นักเรียนมีผลการพัฒนาทักษะชีวิตหลังพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนาและผ่านเกณฑ์การประเมินระดับมาก โดยนักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิต โดยรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.41, S.D. = 0.69)

คำสำคัญ: การพัฒนาทักษะชีวิต, นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1

Abstract

The objective of this research were 1) to create a life skills development model and activities for secondary school students and 2) to study the results of life skills development model and

* Received September 20, 2023; Revised October 3, 2023; Accepted October 21, 2023

activities to the secondary school students of The Primary Education Service Area Office Udon Thani I. This research is a mixed method research. The sampling were 30 secondary school students in Banmuang Sawang Samakee School of The Udon Thani Primary Education Service Area Office I, were selected by purposive sampling. This is a small - sized school that enrolls in the event. The research instrument were the model manual for life skills development of secondary school students, the questionnaire of secondary school student life skills and the questionnaire of secondary school student satisfaction. The statistics used to analyze the data were mean (\bar{x}), standard deviation (S.D.), and then interpret the meaning according to 5 levels of criteria, namely, the highest, the high, the medium, the low, and the minimal. The results found as follows: 1) The creation of a life skills development model and activities for secondary school students found that consists of 6 parts: 1) Principles and Concepts 2) Objectives 3) Content consists of 4 modules and 12 activity 4) Development process consists of 4 steps: Experience : E, Reflect : R, Connect : C and Apply : A, 5) media and equipment, and 6) measurement and evaluation, and 2) The results of the life skills development model and activities for secondary school students under the Udon Thani Primary Education Service Area Office I found that the secondary school students had higher results for life skills development after development than before and passed the high level assessment criteria. The secondary school students were satisfied with life skills development activities, overall at the high level. (\bar{x} = 4.41, S.D. = 0.69)

Keywords: Life Skills Development, Secondary School Student, Udon Thani Primary Education Service Area Office I

บทนำ

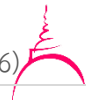
สภาพสังคมในทศวรรษใหม่ เป็นยุคของความเร็วและความล้ำสมัยของเทคโนโลยีการสื่อสาร ความหลากหลายทางเชื้อชาติ วัฒนธรรม การหล่อหลอมรวมความคิดและความเชื่อของกลุ่มคน ที่บุคคลในสังคมจะต้องตั้งรับวิถีชีวิตยุคใหม่อย่างมีวิจารณญาณ สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างมากรนี้ได้ส่งผลกระทบต่อเด็กวัยเรียน ทั้งการดำเนินชีวิตท่ามกลางกระแสเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลง และความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการศึกษาต่อของบุตรหลาน ตลอดจนการเผชิญสิ่งยั่วยุหรือตัวแบบที่ไม่เหมาะสมต่าง ๆ รอบตัว ก่อให้เกิดปัญหาเด็กและเยาวชนอย่างมาก ทั้งปัญหาด้านการปรับตัว ปัญหาด้านอารมณ์และจิตใจ ปัญหาสุขภาพ ปัญหาความรุนแรง ปัญหาเด็กติดเกม ปัญหายาเสพติด ปัญหาทางเพศ ฯลฯ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2552) จะเห็นได้ว่าหากเด็กและเยาวชนที่มีทักษะชีวิตต่ำ ขาดภูมิคุ้มกันทางสังคมที่ดี จะมีปัญหาทางอารมณ์ จิตใจและมีความขัดแย้งในชีวิตได้ง่าย และเมื่อเขาพ้นวัยการศึกษาขั้นพื้นฐานไปแล้ว อาจจะเป็นคนที่ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตแล้วหันไปพึ่งยาเสพติดในที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558) โดยเฉพาะนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งถือเป็นช่วงวัยรุ่นที่คาบเกี่ยวระหว่างความเป็นเด็ก ต่อเนื่องกับความเป็นผู้ใหญ่ นับเป็นเวลาหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต ถ้าเด็กวัยรุ่นผู้ใดได้ดำเนินชีวิตในช่วงเวลานี้ผ่านพ้นไปอย่างราบรื่น มีปัญหาไม่ซับซ้อนมากนัก เด็กวัยรุ่นนั้นย่อมเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ด้วยดี และมักจัดการกับชีวิตในวัยผู้ใหญ่ได้อย่างราบรื่น แต่ถ้าเป็นไปในทางตรงกันข้าม วัยนี้จะเป็นวัยที่ประสบความยุ่งยากมาก (ศรีเรือน แก้วกังวาน, 2553) จนนักวิชาการในหลายทศวรรษที่ผ่านมาเรียกว่าเป็น “วัยวิกฤต” เช่น แอริคสันแสดงทัศนะว่า วัยรุ่นเป็นระยะเวลาที่มนุษย์มีความสับสนทางจิตใจมากที่สุดยิ่งกว่าวัยอื่น ๆ (Erikson, E.H., 1968) เช่นเดียวกับข้อมูลของ

สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ ที่พบว่า มีวัยรุ่นที่โทรปรึกษาสายด่วนสุขภาพจิตและเข้ามารับการปรึกษากลินิกจิตเวชวัยรุ่นมากขึ้นอย่างชัดเจน ซึ่ง 5 อันดับแรก เป็นปัญหาความเครียด ความรัก ปัญหาเพศ สุขภาพจิต และปัญหาครอบครัว ประเด็นดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า สังคมควรเร่งให้ความสำคัญกับการส่งเสริมทักษะชีวิตมากขึ้น ทั้งการส่งเสริมการมองเห็นคุณค่าของตนเอง การคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การจัดการอารมณ์และความเครียด ตลอดจนการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้จะเป็นเกราะป้องกันหลายปัญหาวัยรุ่นในปัจจุบัน และเป็นภูมิคุ้มกันความเสี่ยงในการดำเนินชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้ (กรมสุขภาพจิต, 2561) ดังที่ สกล วรเจริญศรี กล่าวไว้ว่า ทักษะชีวิตเป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่ควรต้องเกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนไทยในสังคมปัจจุบัน เพราะทักษะชีวิตเป็นผลการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการพัฒนาไปตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรม (สกล วรเจริญศรี, 2550)

ทักษะชีวิต (Life Skills) เป็นความสามารถขั้นพื้นฐานของบุคคลในการปรับตัว และเลือกทางเดินชีวิตที่เหมาะสม สามารถจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวในสภาพปัจจุบัน ช่วยเสริมสร้างการดำเนินชีวิตในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านส่วนตัว ด้านครอบครัว ด้านสังคม และกลุ่มเพื่อนให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ตลอดจนเตรียมความพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ (ธีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน, 2558) รวมทั้งแนวคิดของทักษะชีวิตที่องค์การอนามัยโลก (World Health Organization) ได้ระบุว่า ทักษะชีวิตเป็นความสามารถของบุคคลในการเผชิญกับสิ่งที่ท้าทายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพและยังเป็นสิ่งที่จะช่วยให้เกิดการดำรงไว้ซึ่งภาวะสุขภาพจิตที่ดี สามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างปกติสุขไม่เป็นบุคคลที่มีปัญหา (World Health Organization, 1997) ดังนั้น การพัฒนาและเสริมสร้างทักษะชีวิตเป็นภูมิคุ้มกันชีวิตให้แก่เด็กและเยาวชนในสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงและเตรียมพร้อมสำหรับการดำเนินชีวิตในอนาคต จึงเป็นภารกิจสำคัญของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่จะต้องเสริมสร้างทักษะชีวิตให้มากที่สุด และการเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้แก่ผู้เรียนจึงมีความสำคัญและมีความจำเป็นเร่งด่วนที่ครูทุกคนจะต้องคำนึงถึงและสามารถสอดแทรกบูรณาการลงในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ดังที่กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้นำการพัฒนาทักษะชีวิตบรรจุไว้ในหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ระบุโดยกำหนดสมรรถนะผู้เรียนในข้อ 4 คือ ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงานและอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และสภาพแวดล้อมและรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ที่กระทบต่อตนเอง บุคคลอื่น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) และได้กำหนดองค์ประกอบทักษะชีวิตไว้ 4 องค์ประกอบ ดังนี้ คือ 1) การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น 2) การคิดวิเคราะห์ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 3) การจัดการกับอารมณ์และความเครียด 4) การสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559)

จากเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการพัฒนาทักษะชีวิตให้แก่เด็กและเยาวชนตั้งแต่วัยเยาว์ในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานจะสามารถเป็นรากฐานสำคัญ ในการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็กและเยาวชนเมื่อต้องออกไปเผชิญโลกภายนอก ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กจะต้องเข้าใจ ตระหนัก และรู้วิธีการเสริมสร้างและพัฒนาทักษะชีวิตอย่างยั่งยืน และมีประสิทธิภาพเสียก่อน ที่สำคัญกว่านั้น คือ ต้องรู้วิธีการพัฒนาเด็ก ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยจึงสนใจการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ในโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งส่วนใหญ่ขาดคุณภาพและ ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) โดยนำแนวทางการพัฒนาและการเรียนรู้ในรูปแบบของ Right to Play เป็นรูปแบบการเรียนรู้

จากประสบการณ์จริง (ELM) (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551) มาใช้ในการพัฒนาทักษะชีวิต เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมทางสังคม ที่เปลี่ยนแปลง ใช้กระบวนการคิดและการตัดสินใจที่เหมาะสม ซึ่งจะสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างปลอดภัยและมีความสุข รวมทั้งนำผลที่ได้ไปใช้เป็นฐานข้อมูลในการวางแผนเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1
2. เพื่อศึกษาผลจากการใช้รูปแบบและกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยผสมผสานวิธี โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบ้านม่วงสว่างสามัคคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 จำนวน 30 คน โดยได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่สมัครเข้าร่วมในการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นทุกคน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

1. คู่มือการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีขั้นตอนการสร้างและพัฒนา ดังนี้
 - 1) การนำข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ มากำหนดรูปแบบและกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนเป็นแล้วจัดทำคู่มือ ประกอบด้วย ได้แก่ หลักการและแนวคิด จุดมุ่งหมาย เนื้อหา กระบวนการพัฒนา สื่อ และอุปกรณ์ และการวัดและประเมินผล โดยใช้แนวคิดองค์ประกอบทักษะชีวิตของกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559) ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ด้านการคิดวิเคราะห์ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด และด้านการสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และใช้แนวคิดกระบวนการกลุ่มในการออกแบบกิจกรรม มีกิจกรรมหลัก คือ การใช้เกมและการวิเคราะห์กรณีตัวอย่าง ทั้งหมด 12 กิจกรรม ซึ่งใช้กระบวนการพัฒนาประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างประสบการณ์ (Experience : E) การสะท้อน (Reflect : R) การเชื่อมโยง (Connect : C) และการปรับใช้ (Apply : A) 2) นำร่างคู่มือเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญทางด้านพฤติกรรมศาสตร์ ด้านการวิจัยทางการศึกษา และด้านหลักสูตรและการสอน เพื่อตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และขอข้อเสนอแนะ โดยมีดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (CVI) ด้านวัตถุประสงค์และด้านเนื้อหา ตั้งแต่ 0.67 - 1.00 และ 3) การแก้ไขร่างคู่มือตามที่ยกผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ และจัดทำคู่มือการพัฒนาทักษะชีวิตฉบับสมบูรณ์

2. แบบสอบถามทักษะชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีขั้นตอนการสร้างและพัฒนา ดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสาร แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามทักษะชีวิต 2) นำข้อมูลที่ได้มาสร้างเป็นแบบสอบถามทักษะชีวิตซึ่งเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมแสดงออกถึงการมีทักษะชีวิตทั้งหมด 40 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น จำนวน 10 ข้อ ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ จำนวน 10 ข้อ ด้านการจัดการ

อารมณ์และความเครียด จำนวน 10 ข้อ และด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น จำนวน 13 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert scale) ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ 3) นำแบบสอบถามทักษะชีวิตที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาตรวจสอบเบื้องต้น เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญทางด้านพฤติกรรมศาสตร์ ด้านการวิจัยทางการศึกษา และด้านหลักสูตรและการสอน เพื่อตรวจสอบคุณภาพค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ทำการวิเคราะห์ความสอดคล้องรายข้อด้วยวิธีการหาค่า IOC รายข้อซึ่งค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ต้องมากกว่า 0.50 ขึ้นไป โดยแบบประเมินมีค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC เท่ากับ 0.80 - 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) และปรับปรุงข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และ 4) นำแบบสอบถามทักษะชีวิต ที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach method) โดยพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาที่มากกว่า .70 จึงถือว่าแบบวัดนั้นมีคุณภาพใช้ได้ ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ กล่าวว่า ค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบวัดมีค่ามากกว่า .70 จึงเป็นแบบวัดที่เชื่อถือได้ งานวิจัยฉบับนี้มีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.466 - 0.854 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.910 แล้วจัดพิมพ์แบบสอบถามทักษะชีวิตฉบับสมบูรณ์ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543)

3. แบบสอบถามความพึงพอใจต่อรูปแบบและกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีขั้นตอนการสร้างและพัฒนา ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสาร แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการความพึงพอใจเพื่อนำมาเป็นการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ 2) นำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ ซึ่งเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อรูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตทั้งหมด 18 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรม จำนวน 8 ข้อ ด้านความรู้ความเข้าใจ จำนวน 5 ข้อ และด้านการนำความรู้ไปใช้ จำนวน 5 ข้อ 3) นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาตรวจสอบเบื้องต้นเพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญทางด้านพฤติกรรมศาสตร์ ด้านการวิจัยทางการศึกษา และด้านหลักสูตรและการสอน เพื่อตรวจสอบคุณภาพค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ทำการวิเคราะห์ความสอดคล้องรายข้อด้วยวิธีการหาค่า IOC รายข้อซึ่งค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ต้องมากกว่า 0.50 ขึ้นไป โดยแบบประเมินมีค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC เท่ากับ 0.80 - 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) และปรับปรุงข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และ 4) นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach method) โดยพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาที่มากกว่า .70 จึงถือว่าแบบวัดนั้นมีคุณภาพใช้ได้ ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ กล่าวว่า ค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบวัดมีค่ามากกว่า .70 จึงเป็นแบบวัดที่เชื่อถือได้ งานวิจัยฉบับนี้มีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.574 - 0.777 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.926 แล้วจัดพิมพ์แบบสอบถาม ความพึงพอใจฉบับสมบูรณ์ (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543)

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยคณะผู้วิจัยเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจากการประเมินก่อนการเข้าร่วมพัฒนาทักษะชีวิต โดยใช้แบบสอบถามทักษะชีวิตก่อนและหลังการเข้าร่วมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และเก็บข้อมูลการประเมินหลังการเข้าร่วมพัฒนาตามรูปแบบและกิจกรรม โดยใช้แบบสอบถาม

ทักษะชีวิตก่อนและหลังการเข้าร่วมพัฒนา และแบบสอบถามความพึงพอใจต่อรูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล โดยคณะผู้วิจัยใช้คะแนนประเมินทักษะชีวิตนักเรียน ก่อนและหลังการเข้าร่วมพัฒนาตามรูปแบบและกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน และคะแนนความพึงพอใจต่อรูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน นำมาหาค่าเฉลี่ยแล้วแปลความหมาย 5 ระดับ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อยและค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ผลการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ได้ผลการวิจัย ดังนี้

1. การพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ที่สร้างขึ้น ภายใต้แนวคิดองค์ประกอบทักษะชีวิตของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ด้านการคิดวิเคราะห์ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด และด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น และใช้แนวคิดกระบวนการกลุ่มในการออกแบบกิจกรรม มีกิจกรรมหลัก คือ การใช้เกม และการวิเคราะห์กรณีตัวอย่าง ในคู่มือการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย 6 ส่วน คือ 1) หลักการและแนวคิด 2) จุดมุ่งหมาย 3) เนื้อหา ประกอบด้วย 4 โมดูล 12 กิจกรรม ได้แก่ โมดูล 1 การพัฒนาด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ประกอบด้วยกิจกรรม “จับคู่วิ่งปิดตา” “วงดนตรีธรรมชาติ” และ “ทีมสะกดตา” โมดูล 2 การพัฒนาด้านการคิดวิเคราะห์ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ประกอบด้วยกิจกรรม “คว่าจุดหมาย” “ทำขาเดียว” และ “ทางเลือกเป็นของคุณ” โมดูล 3 การพัฒนาด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ประกอบด้วยกิจกรรม “วิ่งผลัดบอกอารมณ์” “แฮริชผู้มีความสุข” และ “สลักรูปปั้นบอกความรู้สึก” และโมดูล 4 การพัฒนาด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ประกอบด้วยกิจกรรม “ฉันทักเพื่อนบ้าน” “ถูงถั่วตัวแข็ง” และ “ปิดตาหาของ” 4) กระบวนการพัฒนาโดยแนวทางในการพัฒนาและการเรียนรู้ในรูปแบบของ Right to Play เป็นวิธีที่ปรับมาจากการพัฒนา เชนและแนะนำของ เดวิด อี. คีออล นักทฤษฎีการศึกษาชาวอเมริกัน เป็นรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง (ELM) (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551) ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างประสบการณ์ (Experience : E) การสะท้อน (Reflect : R) การเชื่อมโยง (Connect : C) และการปรับใช้ (Apply : A) 5) สื่อและอุปกรณ์ และ 6) การวัดและประเมินผล

2. ผลการใช้รูปแบบและกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 มีดังนี้

2.1 ผลการศึกษาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ก่อนเข้าร่วมการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนมีผลการประเมินก่อนเข้าร่วมพัฒนา อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 0.84) และหลังเข้าร่วมพัฒนานักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีผลการประเมินทักษะชีวิตหลังเข้าร่วมพัฒนา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.88) และเมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น การจัดการอารมณ์และความเครียด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.68 และ $\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.66 ตามลำดับ) โดยการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์อย่างสร้างสรรค์ และการสร้างสัมพันธภาพ

ดีกับผู้อื่น มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.85 และ $\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.7) โดยทักษะชีวิต หลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม

2.2 ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อรูปแบบและกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.69) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีความพึงพอใจในระดับมากทุกด้าน สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการนำความรู้ไปใช้ ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.77) ด้านความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรม ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.93) และด้านความรู้ความเข้าใจ ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.81) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากการพัฒนาและศึกษาผลการใช้รูปแบบและกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 คณะผู้วิจัยอภิปรายผล ดังนี้

1. จากการพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ได้พัฒนาขึ้นตามหลักการและขั้นตอนที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน และมีการตรวจสอบคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนามาจากการค้นคว้าศึกษาแนวคิด ทฤษฎี รวมถึงศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาทักษะชีวิต โดยหลักการดังกล่าวได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในทุกขั้นตอนของกิจกรรม และมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบด้วยกระบวนการวิจัย จนได้องค์ประกอบทั้งสิ้น 6 ส่วน คือ 1) หลักการและแนวคิด 2) จุดมุ่งหมาย 3) เนื้อหา 4) กระบวนการพัฒนา 5) สื่อ และอุปกรณ์ และ 6) การวัดและประเมินผล โดยใช้กระบวนการพัฒนา ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างประสบการณ์ (Experience : E) การสะท้อน (Reflect : R) การเชื่อมโยง (Connect : C) และการปรับใช้ (Apply : A) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธัญณ์ จำปาทอง และคณะ ได้สร้างรูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า รูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิต ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 รูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียน ประกอบด้วย 1) หลักการและแนวคิด 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการ พัฒนาโดยการฝึกปฏิบัติตามขั้นตอน 4.1) สร้างการตระหนักรู้ (A: Awareness) 4.2) การลงมือทำ (D:Doing) 4.3) การสะท้อนผล (R: Reflection) 4.4) การเชื่อมโยง (C: Connection) 4.5) การประยุกต์ใช้ (A: Application) 4.6) การประเมินผล (E: Evaluation) 5) สื่อ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ และ 6) การวัดและประเมินผล (สุทธัญณ์ จำปาทอง, และคณะ, 2564) ส่วนที่ 2 คู่มือพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย หลักการและแนวคิด วัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการพัฒนาตามแนวทาง สื่อ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล โครงสร้างการจัดกิจกรรมพัฒนา และวิธีการดำเนินการจัดกิจกรรม โดยมีผลการประเมินด้านความเหมาะสมด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียน โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สกาวเนตร ไทรแจ่มจันทร์ ที่ได้ทำการศึกษการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนพยาบาลทหารอากาศ หลักสูตรฝึกอบรม 4 องค์กรประกอบ ได้แก่ 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตรฝึกอบรม 2) ประสบการณ์/เนื้อหาสาระของหลักสูตรฝึกอบรม 3) การจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้ และ 4) การวัดและการประเมินผลการฝึกอบรม(สกาวเนตร ไทรแจ่มจันทร์, 2558)

2. ผลการใช้รูปแบบและกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 พบว่า นักเรียนมีทักษะชีวิตหลังเข้าร่วมกิจกรรม สูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม แสดงว่า รูปแบบและกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างได้มีทักษะชีวิตเพิ่มขึ้น เนื่องจากรูปแบบและกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตนี้ ดำเนินการภายใต้แนวคิดการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมประสบการณ์ตรง ค้นพบความรู้หรือสร้างความรู้ด้วยตนเอง ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

โดยวิเคราะห์ แยกแยะปัญหาจากสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ วางแผนแก้ไขปัญหาย่อยอย่างเป็นระบบ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่มีทักษะชีวิตสูงขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กนก พานทอง และคณะ ได้พัฒนาทักษะชีวิตด้านทักษะทางปัญญาอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษา พบว่า ผลการเปรียบเทียบการใช้โปรแกรมฝึกทักษะชีวิตฯ สำหรับการเพิ่มทักษะชีวิตด้าน CCS ของนักศึกษาอาชีวศึกษา หลังการทดลองกลุ่มที่ใช้โปรแกรมฝึกทักษะชีวิตฯ กับกลุ่มที่ไม่ใช้โปรแกรมฝึกทักษะชีวิตฯ ปรากฏว่าหลังการทดลองกลุ่มที่ใช้โปรแกรมฝึกทักษะชีวิต ด้านทักษะทางปัญญาอย่างมีวิจารณญาณมีค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะทางปัญญาอย่างมีวิจารณญาณ สูงกว่ากลุ่มที่ไม่ใช้โปรแกรมฝึกทักษะชีวิตด้านทักษะทางปัญญาอย่างมีวิจารณญาณ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (กนก พานทอง และคณะ, 2562) และมีขนาดอิทธิพล ES อยู่ระหว่าง .27 - .79 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรางคณา ชมภูพาน และพรณี บัญชรหัตถกิจ ได้ศึกษาผลของโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตในการส่งเสริมพฤติกรรมจัดการความเครียดของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงเวชกิจฉุกฉิน วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น พบว่า กลุ่มทดลองที่ใช้โปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิต จำนวน 12 สัปดาห์ มีคะแนนทักษะชีวิตสูงกว่ากลุ่มควบคุม และระดับความเครียดของกลุ่มทดลองลดลง ประกอบกับ 10 (วรางคณา ชมภูพาน และพรณี บัญชรหัตถกิจ, 2555) กิจกรรมที่ใช้การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมแบบกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิด โดยใช้กระบวนการ 3 ขั้นตอน โดยวิธีการสะท้อน (Reflect) ความรู้สึกและความคิดที่ได้รับจากการปฏิบัติกิจกรรมมาเชื่อมโยง (Connect) กับประสบการณ์ในชีวิตที่ผ่านมาหรือที่ตนเองได้เรียนรู้มาแล้ว เพื่อใช้เป็นองค์ความรู้ใหม่แล้วนำมาปรับใช้ (Apply) ในชีวิตประจำวันของตนเองทั้งในปัจจุบันและอนาคต รวมถึงมีการวางแผนกิจกรรมอย่างเป็นระบบ โดยเรียงตามลำดับความยากง่ายของกิจกรรมและระยะเวลาที่ทำการกิจกรรมก็มีความเหมาะสม ไม่น้อยหรือมากเกินไป ทำให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิตสูงขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ UNICEF ได้อธิบายถึงลักษณะของกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพในการสร้างและพัฒนาทักษะชีวิตผู้เรียน (UNICEF, 2012) ได้แก่ กิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมค้นพบความรู้หรือสร้างความรู้ด้วยตนเอง กิจกรรมการบูรณาการเรียนรู้ทักษะชีวิตในวิธีการเรียนรู้ปกติในรายวิชาด้วยคำถามที่กระตุ้นกระบวนการคิดอย่างมีประสิทธิภาพ และอาจใช้ชุดคำถาม “R - C - A” หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมการเรียนรู้รายครั้งหรือรายกิจกรรม ประกอบด้วย R: Reflect (สะท้อน) เป็นคำถามเพื่อให้ผู้เรียนสะท้อนความรู้สึกหรือมุมมองของตน C: Connect (เชื่อมโยง) เป็นคำถามเพื่อให้ผู้เรียนได้คิดเชื่อมโยง และ A: Apply (ปรับใช้) เป็นคำถามเพื่อการปรับใช้หรือประยุกต์ใช้จากแนวคิดข้างต้น ผู้วิจัยได้ถ่ายทอดแนวคิดของ UNICEF มาสู่การปฏิบัติและการฝึกฝนของผู้เรียน ผ่านกระบวนการพัฒนาทักษะชีวิต 4 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างประสบการณ์ (Experience : E) การสะท้อน (Reflect : R) การเชื่อมโยง (Connect : C) และการปรับใช้ (Apply : A) ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะชีวิตได้จริง และเป็นไปตามที่ World Health Organization ได้เสนอไว้ว่าทักษะชีวิตจะเกิดการเรียนรู้ที่ดีที่สุดในการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ (Active Learning) และวิธีการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learn Centered Methods) (World Health Organization, 1993)

ผลการศึกษาคความพึงพอใจต่อรูปแบบและกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบและกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตจะประกอบด้วยเกมที่สนุกสนาน กลุ่มตัวอย่างได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน เนื้อหาในกิจกรรมไม่ยากเกินไป ระยะเวลาที่ทำการกิจกรรมก็มีความเหมาะสม ทำให้เกิดความพึงพอใจต่อการทำกิจกรรม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ภูรินท์ ชนิลกุล และคณะ ได้พัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนเขตพื้นที่สูงจังหวัดตาก พบว่า ผลการประเมินรูปแบบมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ระดับมากและมากที่สุด (ภูรินท์ ชนิลกุล และคณะ, 2563) และงานวิจัยของ บุญล้อม ดัวงวิเศษ ได้พัฒนารูปแบบการสอนแบบเน้นประสบการณ์เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาครู มหาวิทยาลัยราชภัฏ

พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาครูที่มีต่อรูปแบบการสอน หลังจากดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการสอนมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด (บุญล้อม ดั่งวิเศษ, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า รูปแบบและกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่สร้างขึ้น ประกอบด้วย 6 ส่วน ได้แก่ 1) หลักการและแนวคิด 2) จุดมุ่งหมาย 3) เนื้อหา ประกอบด้วย 4 โมดูล 12 กิจกรรม 4) กระบวนการพัฒนา ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างประสบการณ์ (Experience : E) การสะท้อน (Reflect : R) การเชื่อมโยง (Connect : C) และการปรับใช้ (Apply : A) 5) สื่อ และอุปกรณ์ และ 6) การวัดและประเมินผล สำหรับผลจากการใช้รูปแบบและกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า นักเรียนมีผลการพัฒนาทักษะชีวิตหลังพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนาและผ่านเกณฑ์การประเมินระดับมาก โดยนักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิต โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อเสนอแนะมีดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ ได้แก่ 1.1) ผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สามารถนำรูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ไปปรับใช้พัฒนานักเรียนในสถานศึกษา ตามบริบทเชิงพื้นที่ได้ และนำไปเป็นสารสนเทศเพื่อการพัฒนาการเรียนต่อไป 1.2) ในการนำรูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนไปใช้ให้ได้ผลนั้น ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรจัดกิจกรรมตามลำดับขั้นตอนตามคู่มือการใช้รูปแบบและกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต ต้องทำความเข้าใจชี้แจงรายละเอียดให้นักเรียน ได้เข้าใจและเกิดความตระหนัก เห็นความสำคัญของการพัฒนาทักษะชีวิต สร้างแรงจูงใจด้วยการประกาศ ยกย่องชมเชยนักเรียนที่มีทักษะชีวิตที่ดี นักเรียนก็จะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ก็จะทำให้การพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนประสบผลสำเร็จ นักเรียนเป็นผู้ที่มีทักษะชีวิตที่ดี และ 1.3) ควรศึกษาวิธีการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนนำไปใช้จัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงสุด 2) ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ 2.1) ควรศึกษาการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนในระดับการศึกษาต่าง ๆ ที่จัดการศึกษาทั้งในระบบ การศึกษา และนอกระบบการศึกษา โดยใช้การวิจัยรูปแบบอื่น เช่น การวิจัยเชิงทดลอง การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น และ 2.2) สามารถนำรูปแบบและกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตไปศึกษากับตัวแปรอื่น ๆ ได้ เช่น การรับรู้ความสามารถตนเอง การกำกับตนเอง การควบคุมตนเอง เป็นต้น เนื่องจากรูปแบบและกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตที่สร้างขึ้นได้สอดแทรกการฝึกฝนทักษะเหล่านี้ไว้ด้วยเช่นกัน

เอกสารอ้างอิง

- กนก พานทอง และคณะ. (2562). การพัฒนาทักษะชีวิตด้านทักษะทางปัญญาอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษา ระดับอาชีวศึกษา. วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 27(3), 10 - 22.
- กรมสุขภาพจิต. (2561). เผยผลสำรวจพบวัยรุ่น กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ครึ่งหนึ่งผูกติดความสุขตัวเองไว้กับแฟนแนบครอบครัว ครูช่วยแนะทักษะชีวิตป้องกันพฤติกรรมเสี่ยง. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤษภาคม 2565 จาก <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=2757>
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ธีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน. (2558). ความฉลาดทางสังคมและพฤติกรรมเอื้อต่อสังคมของนิสิตคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. วารสารสมาคมนักวิจัย, 20(3), 87 - 98.

- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- บุญล้อม ดั่งวิเศษ. (2560). การพัฒนารูปแบบการสอนแบบเน้นประสบการณ์เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตสำหรับนักศึกษาครุมหาวิทยาลัยราชภัฏ. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 23(1), 67 - 84.
- ภูรินทร์ ชนิลกุล และคณะ. (2563). รูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนมัธยมศึกษา ในโรงเรียนเขตพื้นที่สูงจังหวัดตาก. วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 14(4), 159 - 171.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2543). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- วรางคณา ชมภูพาน และพรรณิ บัญชรหัตถกิจ. (2555). ผลของโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตในการส่งเสริมพฤติกรรมการจัดการความเครียดของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงเวทีกิจฉุกเฉินวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น. ศรีนครินทร์เวชสาร, 27(3), 302 - 309.
- ศรีเรือน แก้วกังวาน. (2553). จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย วัยรุ่น-วัยสูงอายุ. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สกล วรเจริญศรี. (2550). การศึกษาทักษะชีวิตและการสร้างโมเดลกลุ่มฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะ ชีวิตของนักเรียนวัยรุ่น. ใน ปริญญาณีพนธ์การศึกษาดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สกวาเนตร ไทรแจ่มจันทร์. (2558). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนพยาบาลทหารอากาศ. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษาดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิต. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). แผนพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อสร้างความเข้มแข็งและยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อการสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติด (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1997) จำกัด.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิต บูรณาการการเรียนการสอน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2552). การพัฒนาทักษะชีวิตในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สุทธัญณ์ จำปาทอง, และคณะ. (2564). รูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 21(4), 129 - 141.
- Erikson, E.H. (1968). Identity, Youth and Crisis. New York: Norton & Company.
- UNICEF. (2012). Global Evaluation of Life Skills Education Programmes Evaluation Office. New York: United Nations Children's Fund.
- World Health Organization. (1993). Life skills education in schools. Geneva: World Health Organization.
- _____. (1997). Life Skills Education for Children and Adolescents in School. Geneva: World Health Organization.

ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มพัฒนาการศึกษาที่ 8
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1*
EMOTIONAL INTELLIGENCE OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN
EDUCATIONAL DEVELOPMENT GROUP 8,
RATCHABURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ณัฐธมณกาญจน์ กลิ่นน้อย¹ และทัศพร เกตุพนอม^{2*}

Natthamonkan Klinnoy and Thasporn Kettanom

¹หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Master of Education Program, Southeast Asia University, Bangkok, Thailand

²หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Master of Education Program, Siam Technology College, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: kettanom23@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและหาแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มพัฒนาการศึกษาที่ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา กลุ่มตัวอย่าง คือ ครู กลุ่มพัฒนาการศึกษาที่ 8 จำนวน 152 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มพัฒนาการศึกษาที่ 8 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง ด้านการจูงใจตนเอง ด้านทักษะทางสังคม ด้านการควบคุมตนเอง ด้านการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ส่วนแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มพัฒนาการศึกษาที่ 8 มีแนวทางในการพัฒนา ดังนี้ 1) ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง ผู้บริหารควรมีความเข้าใจถึงจุดแข็ง จุดอ่อนและธรรมชาติหลากหลายแง่มุมของตนได้ตามสภาพความเป็นจริง 2) ด้านการจูงใจตนเอง ผู้บริหารควรสร้างกำลังใจให้ตนเองในการคิดและกระทำอย่างสร้างสรรค์ 3) ด้านทักษะทางสังคม ผู้บริหารควรมีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากรในสถานศึกษาและบุคลากรนอกสถานศึกษาและชุมชน 4) ด้านการควบคุมตนเอง ผู้บริหารควรมีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ของตนได้อย่างเหมาะสมโดยควรรู้จักสภาวะอารมณ์ของตนอย่างถูกต้อง 5) ด้านการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ผู้บริหารควรรับรู้และเข้าใจถึงอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่นเสมอ

คำสำคัญ: ความฉลาดทางอารมณ์, ผู้บริหารสถานศึกษา, กลุ่มพัฒนาการศึกษาที่ 8, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1

* Received September 15, 2023; Revised September 30, 2023; Accepted October 15, 2023

Abstract

This research aims to study and find ways to develop the emotional intelligence of school administrators, Educational Development Group 8, Ratchaburi Primary Educational Service Area Office 1, It is a descriptive research. The sample group consisted of 152 teachers from Educational Development Group 8. The tools used were a questionnaire, 5 - level evaluation scale, and a structured interview. It has a reliability value of 0.97 Statistics used in data analysis include: frequency value, percentage, mean, standard deviation and content analysis. The research results found that Overall, the emotional intelligence of school administrators in Educational Development Group 8 is at a high level. When considering each aspect, it was found that all aspects were at the high level, ordered from highest to lowest average as follows: Self - awareness, Self - motivation social skills, Self - control, Understanding the feelings of others. As for the guidelines for developing emotional intelligence of school administrators in Educational Development Group 8, there are guidelines for development as follows: 1) Self - awareness executives should have an understanding of their strengths weaknesses and various aspects of one's nature according to reality. 2) Self - motivation executives should encourage themselves to think and act creatively. 3) Social skills administrators should have good relationships with personnel in educational institutions and personnel outside educational institutions and the community. 4) Self - control executives should have the ability to control their emotions appropriately by knowing their emotional state correctly. 5) Understanding the feelings of others managers should always be aware of and understand the emotions of others.

Keywords: Emotional Intelligence, School Administrators, Educational Development Group 8, Area Office Ratchaburi Primary Education Area 1

บทนำ

ปัจจุบันพัฒนาการทางด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนซึ่งการพัฒนาคนในอดีตเชื่อว่าความสำเร็จและความก้าวหน้าของคนเกิดจากเชาวน์ปัญญา (Intelligence Quotient) หรือเรียกว่า ไอคิว (IQ) ที่ เป็นความฉลาดเกี่ยวกับปัญญาคิดการใช้เหตุผลและการเชื่อมโยงอันส่งผลให้มีการใช้ความคิดที่ถูกต้อง สามารถแก้ปัญหาได้ แต่ปัจจุบันความเชื่อดังกล่าวถูกท้าทายจากนักจิตวิทยา โกลแมน (Goleman) ดังที่ นงคริษ์ ทั้นเพื่อน มีความเชื่อว่า ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Quotient) หรือ อีคิว (EQ) เป็นความสามารถในการเข้าใจและรับรู้ความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น รู้จักเห็นใจและเข้าใจผู้อื่น สามารถบริหารจัดการอารมณ์ให้เป็นไปในทิศทางที่ส่งเสริมให้เกิดความสงบสุขและมีส่วนผลักดันให้ประสบความสำเร็จในชีวิตอย่างแท้จริง เชาวน์ปัญญาเป็นเพียงส่วนประกอบหนึ่งเท่านั้น ดังที่ สมเกียรติ บุณรอด ได้กล่าวว่า ถ้าผู้บริหารสามารถรับรู้จุดแข็งและจุดอ่อนของตัวเองและเข้าใจข้อกำหนดของงานอย่างชัดเจน ใช้จุดแข็งเอาชนะจุดอ่อนได้ผ่านการเรียนรู้เกี่ยวกับงานอย่างต่อเนื่อง เขาก็จะเป็นผู้แก้ไขความขัดแย้งที่มีประสิทธิผล สิ่งดังกล่าวสามารถทำให้สำเร็จได้โดยผ่านความเข้าใจของความฉลาดทางอารมณ์ เพราะ EQ เป็นตัวควบคุมพฤติกรรมผู้บริหาร ตั้งแต่

การวางตัว การควบคุมอารมณ์ การสื่อสารอื่น ๆ ซึ่งจะเป็นผลต่อบรรยากาศการบริหาร เทคนิคการบริหารและบรรยากาศในองค์กร สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพและคุณภาพการศึกษา (นงคริักษ์ ทันเพื่อน, 2565); (สมเกียรติ บุณยรอด, 2565)

ผู้บริหารสถานศึกษา จึงเป็นบุคคลที่มีบทบาทอย่างยิ่งในการบริหารสถาบันการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ ผู้บริหารที่ดีจะต้องเป็นบุคคลคุณภาพ เป็นผู้นำที่เก่งในการบริหารคนและบริหารตน ผู้บริหารที่มีความฉลาดทางอารมณ์จะเข้าใจและสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ดี อีกทั้งยังมีความสามารถในการเข้าใจอารมณ์และหยั่งรู้อารมณ์ของผู้อื่นได้ สามารถผสมผสานอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นเข้าด้วยกันได้เป็นอย่างดี รวมถึงการรู้จักสร้างและรักษาความสัมพันธ์กับผู้อื่นตลอดไป หากผู้บริหารเข้าใจและสามารถปฏิบัติตามองค์ประกอบเหล่านี้เป็นอย่างดีแล้ว ย่อมประสบความสำเร็จในการบริหารได้อย่างแน่นอน (กัลยาณี พรหมทอง, 2564) ผู้บริหารเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการบริหารโรงเรียนให้มีคุณภาพ ไม่ว่าจะเป็งานที่ครอบคลุมเกี่ยวกับการวางแผน จึงกล่าวได้ว่า งานบริหารโรงเรียนเป็นภาระที่หนัก ผู้บริหารจึงเป็นหัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนองค์กรให้ประสบความสำเร็จ บรรลุจุดมุ่งหมายสูงสุดของการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะ เก่ง ดี มีความสุข (ทองใบ สุดขารี, 2564)

ในฐานะที่ผู้วิจัยได้ปฏิบัติงานร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษาหลายท่านทำให้ได้พบการสนทนาร่วมกันและได้เรียนรู้ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารที่ต่างกันออกไป บางคนสามารถควบคุมอารมณ์และหลีกเลี่ยงถ้อยคำที่กระทบจิตใจเพื่อนร่วมงานได้ดี ทำให้เพื่อนร่วมงานสามารถทำงานให้ตนได้เป็นอย่างดีกับบางคนแสดงอารมณ์ สีหน้าออกมาทันทีที่ไม่พอใจ แม้อยู่ในที่สาธารณะก็แสดงการข่มขู่ได้บังคับบัญชา พูดจาทำร้ายน้ำใจทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาอยากย้ายที่ทำงานและไม่มีกำลังใจในการทำงาน ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวทำให้มองเห็นว่าผู้บริหารขาดการตระหนักรู้ในตนเองควบคุมตนเองไม่ได้ ขาดการจูงใจตนเองทำให้ไม่เข้าใจความรู้สึกของผู้ใต้บังคับบัญชา และขาดทักษะทางสังคมที่จะนำพองค์กรไปสู่เป้าหมาย ผู้วิจัยจึงใช้แนวคิดของโกลแมน (Goleman) มาเป็นแนวทางในการวิจัย ประกอบด้วย ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง ด้านการจูงใจตนเอง ด้านทักษะทางสังคม ด้านการควบคุมตนเอง ด้านการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น (Goleman, D., 1998)

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มพัฒนาการศึกษาที่ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 เพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาและนำไปส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาประสบความสำเร็จในด้านการบริหารและการทำงานในสถานศึกษา มีบุคลิกภาพของผู้บริหารสถานศึกษาที่พึงประสงค์ในหน่วยงานอีกทั้งเพื่อพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพอันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาของชาติและต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของเยาวชนหรือบุคลากรในองค์กรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มพัฒนาการศึกษาที่ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มพัฒนาการศึกษาที่ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในกลุ่มพัฒนาการศึกษาที่ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 224 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในกลุ่มพัฒนาการศึกษาที่ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 จำนวน 152 คน โดยใช้ตารางเทียบหากกลุ่มตัวอย่างของ เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R.V. & Morgan, D.W., 1970)

จากนั้นใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นชั้น (Strata) และสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีจับฉลาก

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร ทั้งในประเทศและต่างประเทศเพื่อสร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนิยามปฏิบัติการโดยสร้างเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบของ ลิเคิร์ต (Likert) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างเสนอาจารย์ที่ปรึกษาและนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item - Objective Congruence Index: IOC) ได้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 - 1.00 นำแบบสอบถามที่ได้มาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วไปทดลองใช้ (Try - Out) กับครูในกลุ่มพัฒนาการศึกษาที่ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.97 จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขแล้ว นำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในแต่ละด้านมาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีคุณสมบัติดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาอย่างน้อย 5 ปี เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มพัฒนาการศึกษาที่ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ใน 5 ด้าน ได้แก่ 1) การตระหนักรู้ในตนเอง 2) การควบคุมตนเอง 3) การจงใจตนเอง 4) การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น 5) ทักษะทางสังคม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าลิเคิร์ต (Likert Scale) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.97 ตอนที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มพัฒนาการศึกษาที่ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอหนังสือจากคณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาในกลุ่มพัฒนาการศึกษาที่ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยนำแบบสอบถาม จำนวน 152 ชุด ให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม พร้อมนัดหมายวันรวบรวมข้อมูลกลับคืน โดยผู้วิจัยติดตามเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 152 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ วิเคราะห์สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) วิเคราะห์ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มพัฒนาการศึกษาที่ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มพัฒนาการศึกษาที่ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 ด้วยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่องความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มพัฒนาการศึกษาที่ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มพัฒนาการศึกษาที่ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มพัฒนาการศึกษาที่ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา	\bar{X}	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. การตระหนักรู้ในตนเอง	4.42	0.46	มาก	1
2. การควบคุมตนเอง	4.23	0.53	มาก	4
3. การตั้งใจตนเอง	4.27	0.49	มาก	2
4. การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น	4.23	0.46	มาก	5
5. ทักษะทางสังคม	4.25	0.44	มาก	3
รวม	4.25	0.44	มาก	

จากตารางที่ 1 ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มพัฒนาการศึกษาที่ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$ S.D. = 0.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง ($\bar{X} = 4.42$ S.D. = 0.46) ด้านการตั้งใจตนเอง ($\bar{X} = 4.27$ S.D. = 0.49) ด้านทักษะทางสังคม ($\bar{X} = 4.25$ S.D. = 0.44) ด้านการควบคุมตนเอง ($\bar{X} = 4.23$ S.D. = 0.53) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ($\bar{X} = 4.23$ S.D. = 0.46)

2. แนวทางการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มพัฒนาการศึกษาที่ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 จากผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเห็นพ้องต้องกัน ได้แนวทางในการพัฒนาต่าง ๆ ดังนี้

ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง ผลการศึกษา พบว่า ผู้บริหารควรมีความเข้าใจถึงจุดแข็ง จุดอ่อนและธรรมชาติที่หลากหลายแง่มุมของตนได้ตามสภาพความเป็นจริง และควรเข้าใจความต้องการของตนเองในการปฏิบัติหน้าที่ต่อการบริหารสถานศึกษา อีกทั้งมีความเชื่อมั่นในคุณค่าของตนเองจนเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจและเข้าใจในตนเองเป็นอย่างดี

ด้านการตั้งใจตนเอง ผลการศึกษา พบว่า ผู้บริหารควรสร้างกำลังใจให้ตนเองในการคิดและกระทำอย่างสร้างสรรค์ ควรตั้งเป้าหมายในการทำงานอย่างชัดเจนและมีความเชื่อมั่นทางบวกในการปฏิบัติเพื่อให้งานนั้นประสบความสำเร็จ โดยไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรค

ด้านทักษะทางสังคม ผลการศึกษา พบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่ควรมีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากรในสถานศึกษาและบุคลากรนอกสถานศึกษาและชุมชน โดยสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรในสถานศึกษาเกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงานอย่างกัลยาณมิตร อีกทั้งควรเรียนรู้วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมรอบสถานศึกษาและชุมชนโดยรอบด้วย

ด้านการควบคุมตนเอง ผลการศึกษา พบว่า ในการเป็นผู้บริหารควรรู้จักสภาวะอารมณ์ของตนเองอย่างถูกต้อง สามารถจัดการกับอารมณ์ของตนได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ สามารถควบคุมอารมณ์ให้มีความมั่นคง ไม่แปรปรวนง่ายและพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

ด้านการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ผลการศึกษา พบว่า ผู้บริหารควรเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล รับรู้และเข้าใจถึงอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่น สามารถตอบสนองอารมณ์ความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษา และผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมและสร้างสรรค์

อภิปรายผล

1. ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มพัฒนาการศึกษาที่ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาราษบุรี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง ด้านการจูงใจตนเอง ด้านทักษะทางสังคม ด้านการควบคุมตนเอง ด้านการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทต่อการบริหารสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ ผู้บริหารควรมีความเข้าใจถึงจุดแข็ง จุดอ่อนและธรรมชาติที่หลากหลายแห่งมุมของตนได้ตามสภาพความเป็นจริง เป็นผู้แก้ปัญหา เป็นผู้สร้างแรงจูงใจและที่สำคัญเป็นผู้นำทางวิชาการ ผู้บริหารต้องใช้ความฉลาดทางอารมณ์ที่สามารถเข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น รู้จุดเด่น จุดด้อยของตน สามารถจัดการและแสดงออกทางอารมณ์ได้เป็นอย่างดี รู้จักบริหารงานอย่างเหมาะสม จนนำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จทางด้านต่าง ๆ ตามแนวคิดของ Goldman ที่กล่าวว่า ความฉลาดทางอารมณ์เป็นคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับผู้บริหาร (Goleman, D., 1998) นอกจากนี้การศึกษาของ ปวีณา บุศยรัตน์ เรื่องความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด ที่ศึกษาวิจัยพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม มีความภาคภูมิใจในตนเอง มีขวัญและกำลังใจที่ดีในการปฏิบัติงาน สามารถสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้กับตนเองและผู้ร่วมงานได้เป็นอย่างดี (ปวีณา บุศยรัตน์, 2565) และนอกจากนี้การศึกษาของ อุไรวรรณ ชูมี เรื่องความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ที่ศึกษาวิจัยพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูผู้สอน โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารส่วนใหญ่มีแรงจูงใจเป็นพลังผลักดันเป็นผลจากความต้องการภายในของตัวบุคคล เป็นพลังกระตุ้นให้บุคคลอยากทำงาน เป็นปัจจัยให้บุคคลพยายามทำงานให้เจริญก้าวหน้า ครูส่วนใหญ่จึงเห็นว่าแรงจูงใจมีความสำคัญที่สุดสำหรับผู้บริหาร ซึ่งผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหารงานโดยเฉพาะความฉลาดทางอารมณ์จะทำให้งานนั้นประสบความสำเร็จได้ (อุไรวรรณ ชูมี, 2561)

2. แนวทางการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มพัฒนาการศึกษาที่ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเห็นพ้องต้องกันในแนวทางการพัฒนา ดังนี้

ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารควรมีความเข้าใจถึงจุดแข็ง จุดอ่อนและธรรมชาติที่หลากหลายแห่งมุมของตน มีความเชื่อมั่นในคุณค่าของตนเอง ผู้บริหารควรรู้จักภาคภูมิใจและเข้าใจในตนเองเป็นอย่างดี อีกทั้งยังต้องมีความเข้าใจตนเองผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและตระหนักถึงผลกระทบของตนที่ส่งผลต่อบุคคลอื่นอีกด้วย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะความสามารถในการทำงานหรือการบริหารงานนอกจากจะต้องมีความรู้ ความสามารถในงานที่ปฏิบัติแล้ว สิ่งสำคัญประการหนึ่งของผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความมั่นใจในตนเอง มั่นใจในการปฏิบัติงานของตนอย่างหนักแน่น มีความมั่นใจในการลงมือปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดผลที่ดีต่องานตามแนวคิดของ Goleman ที่กล่าวว่า บุคคลที่ตระหนักรู้ตนเองนั้น สามารถบริหารจัดการกับอารมณ์ของผู้อื่นได้อย่างประสบความสำเร็จ (Goleman, D., 1998) อีกทั้งยังมีการศึกษาของ ชาปียา ลิมลา เรื่อง ความฉลาดทาง

อารมณ์ของผู้บริหารกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ที่ศึกษาวิจัยพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหาร ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง อยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารต้อง มีความมั่นใจในการประเมินตนเองอย่างตรงไปตรงมา เข้าใจจุดดี จุดด้อยของตนเองและความแตกต่างจากบุคคลอื่น รับฟังความคิดเห็นด้านลบของตนได้ ควบคุมพฤติกรรมจากอารมณ์ต่าง ๆ ได้ (ชาปิยา สิมลา, 2563) นอกจากนี้การศึกษาของ สุภาวดี วุฒิรัตน์ เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานด้านบุคคลของสถานศึกษา อำเภอไทรน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ที่ศึกษาวิจัยพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการตระหนักรู้ในตนเอง อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้บริหารจะต้องรู้จักตนเองเป็นอย่างดีและรู้ว่าตนเองเชื่อในอะไร มีการยอมรับตนเองในระดับสูงด้วยซึ่งคล้ายกับการมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ผู้บริหารที่แท้จริงจะมีค่านิยมหลักทางบวก เช่น ความซื่อสัตย์ ความเอื้อเฟื้อ ความเมตตากรุณา ความยุติธรรม ความรับผิดชอบและการมองโลกในแง่ดี (สุภาวดี วุฒิรัตน์, 2561)

ด้านการจูงใจตนเอง ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างกำลังใจให้ตนเองในการคิดและกระทำอย่างสร้างสรรค์ ควรมีการตั้งเป้าหมายในการทำงานอย่างชัดเจนเพื่อให้งานนั้นประสบความสำเร็จ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความเชื่อมั่นทางบวกในการปฏิบัติงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย โดยไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรค ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นและตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา มีความพร้อมในการทำงานและพร้อมที่จะตัดสินใจทำในสิ่งต่าง ๆ อยู่เสมอ มีแรงจูงใจในการทำงานอย่างมีความสุขเพื่อให้งานประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ตามแนวคิดของ Goleman ที่กล่าวว่า การจูงใจตนเองเป็นการกระตุ้นเตือนให้ตนทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคและความล้มเหลว (Goleman, D., 1998) นอกจากนี้การศึกษาของ ดุษฎี แก้วภักดี เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ที่ศึกษาวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการจูงใจตนเอง อยู่ในระดับมาก เนื่องจากการจูงใจของผู้บริหารเป็นความปรารถนา อย่างแรงกล้าที่จะทำงานด้วยเหตุผลมิใช่เพื่อเงินหรือเพื่อสถานภาพของตนเอง แต่ทำงานเพื่อความสำเร็จของงานตามเป้าหมาย โดยใช้ความพยายามอย่างไม่ลดละ (ดุษฎี แก้วภักดี, 2565) อีกทั้งยังมีการศึกษาของ กนกอร ไชยกว้าง เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มหาวิทยาลัยพะเยา ที่ศึกษาวิจัยพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการจูงใจตนเอง อยู่ในระดับมาก เนื่องจากการจูงใจของผู้บริหารทำให้ผู้บริหารมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ คือ มีความพยายามที่จะปรับปรุงหรือความพยายามที่จะไปสู่มาตรฐานความเป็นเลิศ ทำความดีโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน มีความคิดริเริ่ม คือ มีความพร้อมที่จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด เมื่อโอกาสมาถึงและมองโลกในแง่ดี คือ ความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่ขัดขวางการบรรลุเป้าหมาย มีความสุขกับชีวิต (กนกอร ไชยกว้าง, 2560)

ด้านทักษะทางสังคม ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากรในสถานศึกษาและบุคลากรนอกสถานศึกษาและชุมชน ควรกระตุ้นจูงใจให้บุคลากรในสถานศึกษาเกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาควรเรียนรู้วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมรอบสถานศึกษาและชุมชนได้ดี ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีการติดต่อสื่อสารกับบุคลากรในสถานศึกษาเดียวกัน และต่างสถานศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะทางสังคม เพื่อการทำงานร่วมกับบุคคลต่าง ๆ ได้อย่างราบรื่นโดยการสร้างอารมณ์และความรู้สึกที่ดีต่อกัน เป็นการเริ่มสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันรวมถึงการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ตามแนวคิดของ Goleman ที่กล่าวว่า การมีทักษะทางสังคมของผู้บริหารเป็น

ความสามารถจัดการกับอารมณ์ของผู้อื่น มีศิลปะในการสร้างสัมพันธภาพที่ดี สามารถจัดการกับความขัดแย้งซึ่งจะทำให้มีความสุขในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม (Goleman, D., 1998) อีกทั้งยังมีการศึกษาของ อันธิกา บุญเลิศ เรื่อง ทักษะการบริหารของผู้บริหารกับคุณภาพชีวิตการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 ที่ศึกษาวิจัยพบว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารกับคุณภาพชีวิตการทำงานของครูในโรงเรียน ด้านทักษะทางสังคม อยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารต้องมีความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น ตลอดจนสามารถที่จะค้นพบสิ่งที่เป็นพื้นฐานร่วมกันของบุคคลและทำให้เกิดความสามัคคีปรองดองกัน (อันธิกา บุญเลิศ, 2562) นอกจากนี้การศึกษาของ สมฤทัย คุ่มสกุล เรื่อง ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ที่ศึกษาวิจัยพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านทักษะทางสังคม อยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหาร ควรมีคุณลักษณะที่มีการสื่อสารที่ดี สามารถสื่อสารด้วยคำพูดและท่าทางที่เหมาะสม เข้าใจง่าย มีความเชี่ยวชาญในการสร้างและการนำทีมงานและสามารถบริหารความขัดแย้งได้ดี ซึ่งเป็นคุณสมบัติของผู้บริหารจัดการที่สำคัญ เช่น ถ้าลูกน้องหรือเพื่อนร่วมงานขัดแย้งกันก็สามารถไกล่เกลี่ย ลดความขัดแย้งทำให้การทำงานสามารถบรรลุผลสำเร็จต่อไปได้อีกทั้งผู้บริหารควรมีความคิดสร้างสรรค์และยุติธรรมในการบริหารงานและผู้บริหารควรแสดงออกถึงความต้องการในการบริหารได้อย่างเหมาะสม (สมฤทัย คุ่มสกุล, 2559)

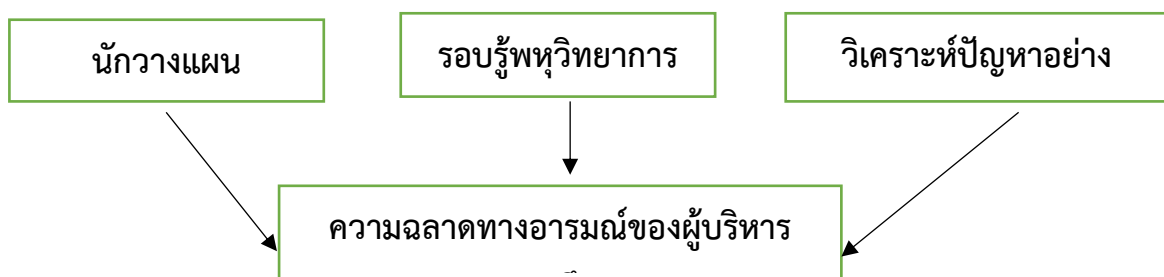
ด้านการควบคุมอารมณ์ของตนเอง ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสมโดยควรรู้จักสภาวะอารมณ์ของตนเองอย่างถูกต้อง สามารถจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ สามารถควบคุมอารมณ์ให้มีความมั่นคง ไม่แปรปรวนง่าย และมีความสามารถรู้พื้นอารมณ์ของตนเองให้อยู่ในสภาพที่ดีได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะและความสามารถในการควบคุมอารมณ์ของตนเองโดยให้เป็นไปอย่างถูกต้องและเหมาะสมตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ผู้บริหารสามารถจัดการอารมณ์ได้อย่างมีเหตุผล มีสติในการแก้ปัญหาซึ่งเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของผู้บริหารที่ผู้ใต้บังคับบัญชาอมรับอันจะนำไปสู่การปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ ตามแนวคิดของ Goleman ที่กล่าวว่า การจัดการอารมณ์ของตน เป็นความสามารถในการควบคุมจัดการกับความรูสึกหรืออารมณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสมและสามารถปรับอารมณ์ของตนให้กลับสู่สภาวะปกติได้อย่างมีสติ มีความรับผิดชอบ (Goleman, D., 1998) อีกทั้งยังมีการศึกษาของ อวิสฎา นาโสก เรื่อง ปัจจัยด้านความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ที่ศึกษาวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนด้านการควบคุมตนเอง อยู่ในระดับมาก เนื่องจากการควบคุมอารมณ์ของตนเอง เป็นความสามารถของบุคคลที่ตระหนักรู้ถึงความรู้สึก ความคิดของตนเองและผู้อื่น สามารถควบคุมอารมณ์และแรงกระตุ้นภายในสามารถรอคอยการตอบสนอง ความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสม (อวิสฎา นาโสก, 2560) นอกจากนี้ การศึกษาของ กนกพร โพธิมณี เรื่อง ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ที่ศึกษาวิจัยพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการควบคุมตนเอง อยู่ในระดับมาก เนื่องจาก ผู้บริหารต้องควบคุมอารมณ์ของตนเอง เพื่อสร้างกำลังใจให้กับตนเองในการเผชิญกับอุปสรรค ข้อขัดแย้งต่าง ๆ ทำให้รู้จักขจัดความเครียด นำความคิดและการกระทำของตนไปใช้ในการทำงานร่วมกับผู้อื่นทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตามได้อย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จในชีวิต (กนกพร โพธิมณี, 2562)

ด้านการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรรู้และเข้าใจถึงอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่นเสมอ สามารถตอบสนองอารมณ์ความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษาและผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมและสร้างสรรค์ เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการเสนอแนะความเห็นและการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา ผู้บริหารควรปฏิบัติต่อพนักงานด้วยความเคารพ มีความเท่าเทียมกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ

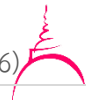
ผู้บริหารเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล ย่อมเข้าใจบุคคลที่อยู่ภายในสถานศึกษาซึ่งการเข้าใจผู้อื่น การให้ความสำคัญกับความรู้สึกของผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงานด้วยกันนั้น ย่อมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดขึ้นในการทำงาน ส่งผลให้การปฏิบัติงานในสถานศึกษาสู่ความสำเร็จได้โดยง่าย ตามแนวคิดของ Goleman ที่กล่าวว่าการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น คือ ความสามารถในการเข้าใจที่มาหรือสาเหตุของอารมณ์และความรู้สึกของบุคคลอื่น มีทักษะในการปฏิบัติต่อบุคคลตามการสนองทางอารมณ์ของบุคคลเหล่านั้น (Goleman, D., 1998) นอกจากนี้การศึกษาของ ญัฐนิชา ตริยะศาตวัต เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ที่ศึกษาวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น อยู่ในระดับมาก เนื่องจากการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เป็นความสามารถในการเข้าใจธรรมชาติทางอารมณ์ของคนอื่น ๆ และมีทักษะที่จะปฏิบัติต่อคนอื่น ๆ ได้ (ญัฐนิชา ตริยะศาตวัต, 2563) อีกทั้งยังมีการศึกษาของ สุทธภา เวชวิสุทธิคุณ เรื่องความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ที่ศึกษาวิจัยพบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา ด้านการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น อยู่ในระดับมาก เนื่องจากการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นนั้น ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจน สามารถหาแนวทางในการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพและต้องมีคุณลักษณะที่มีความไวต่อการรับความรู้สึกของผู้อื่น มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และมีจิตใจใฝ่บริการซึ่งเป็นลักษณะดี ๆ ที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการทำงานโดยเฉพาะงานที่ต้องให้บริการแก่ผู้อื่น (สุทธภา เวชวิสุทธิคุณ, 2562)

องค์ความรู้ใหม่

ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารมีบทบาทสำคัญต่อการทำงานมาก เนื่องจากความฉลาดทางอารมณ์เป็นสาเหตุทำให้ผู้บริหารทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป็นผู้รู้จักใช้อารมณ์ได้ดี ส่งผลให้เป็นผู้มีความสุขและมีความสำเร็จในชีวิต ผู้บริหารที่มีความฉลาดทางอารมณ์จะเป็นผู้รอบรู้ในพหุวิทยาการ เป็นผู้ที่มีความน่าเคารพนับถือ มีทัศนคติที่ดี เป็นนักวางแผนที่มุ่งมั่นสู่ความสำเร็จ และยังเป็นผู้มีความสามารถรู้จักวิธีการจัดการทางอารมณ์ของตนเองและของผู้อื่น ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารเป็นความสามารถในการรับรู้ ประเมิน และแสดงอารมณ์ของตนเองได้เหมาะสม สามารถเข้าถึงและสร้างความรู้สึกที่ดีแก่กุลความคิด รวมทั้งมีการแก้ไขปัญหาที่สร้างสรรค์ได้ เข้าใจอารมณ์ แยกแยะ วิเคราะห์อารมณ์และกระบวนการของอารมณ์ได้ดี คิดใคร่ครวญและควบคุมภาวะทางอารมณ์ได้ดี ในทางที่จะส่งเสริมให้สุขภาพจิตและปัญญาดี สามารถจัดการกับอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม

ภาพที่ 1 ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มพัฒนาการศึกษาที่ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 พบว่า ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มพัฒนาการศึกษาที่ 8 ประกอบด้วย ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง ด้านการควบคุมตนเอง ด้านการจูงใจตนเอง ด้านการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ด้านทักษะทางสังคม แต่ละองค์ประกอบโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้ 1) ด้านการตระหนักรู้ในตนเอง การตระหนักรู้ในตนเองของผู้บริหารควรมีความเข้าใจถึงจุดแข็ง จุดอ่อนและธรรมชาติหลากหลายแง่มุมของตนได้ตามสภาพความเป็นจริง 2) ด้านการควบคุมตนเอง ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ของตนได้อย่างเหมาะสมโดยควรรู้จักสภาวะอารมณ์ของตนอย่างถูกต้อง สามารถจัดการกับอารมณ์ของตนได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ สามารถควบคุมอารมณ์ให้มีความมั่นคง 3) ด้านการจูงใจตนเอง ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างกำลังใจให้ตนเองในการคิดและกระทำการสร้างสรรค์ ควรมีการตั้งเป้าหมายในการทำงานอย่างชัดเจนเพื่อให้งานนั้นประสบความสำเร็จ 4) ด้านการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ผู้บริหารสถานศึกษาควรรับรู้และเข้าใจถึงอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่นเสมอ สามารถตอบสนองอารมณ์ความต้องการของบุคลากรในสถานศึกษาและผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมและสร้างสรรค์ เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการเสนอแนะความเห็น และการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา 5) ด้านทักษะทางสังคม ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากรในสถานศึกษาและบุคลากรนอกสถานศึกษาและชุมชน ควรกระตุ้นจูงใจให้บุคลากรในสถานศึกษาเกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มพัฒนาการศึกษาที่ 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 หรือในสังกัดอื่น ๆ 2) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา กรณีศึกษาผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับของสังคมโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ 3) ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนหรือด้านอื่น ๆ เพื่อนำไปสู่ข้อค้นพบใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารพัฒนาองค์กรต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร โปธิมณี. (2562). ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- กนกอร ไชยกว้าง. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มหาวิทยาลัยพะเยา. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- กัลยาณี พรหมทอง. (2564). พัฒนา EQ ด้วยพลังจิต. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สหเอเชียเพรส.
- ชาปิยา สิมลา. (2563). ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณัฐนิชา ดิยะศาวัต. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- ดุขฎฐี แก้วภักดี. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ทองใบ สุดขารี. (2564). ดัชนีวัดความสุขและความสำเร็จ. กรุงเทพมหานคร: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- นงคริษ์ ทนเพื่อน. (2565). 100 วิธีทำให้คนยอมทำงานให้เราด้วยความเต็มใจและมีแรงจูงใจที่ดี. นนทบุรี: ปิมีเดียกรุ๊ป.
- ปวีณา บุศยรัตน์. (2565). ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- สมเกียรติ บุญรอด. (2565). ความฉลาดทางอารมณ์จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- สมฤทัย คุ่มสกุล. (2559). ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุทธภา เวชวิสุทติกุณ. (2562). ความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารกับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุภาวดี วุฒิรัตน์. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานด้านบุคคลของสถานศึกษา อำเภอไทรน้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อวิษฐา นาโสก. (2560). ปัจจัยด้านความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- อันธิกา บุญเลิศ. (2562). ทักษะการบริหารของผู้บริหารกับคุณภาพชีวิตการทำงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษาเขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อุไรวรรณ ชูมี. (2561). การศึกษาความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing*. (3rd ed.). New York: Collins.
- Goleman, D. (1998). *Emotional intelligence: Why it can matter more than IQ*. New York: Bantam Book.
- Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607 - 610.

สื่อมัลติมีเดียและเทคโนโลยีการศึกษาแบบปฏิสัมพันธ์
เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยิน*
MULTIMEDIA AND INTERACTIVE EDUCATIONAL TECHNOLOGY
TO PROMOTE LEARNING FOR LEARNERS WITH SPECIAL HEARING NEEDS

อนุวัฒน์ จันทะ^{1*}, ศุภชัย โชติกิจภิวาทย์¹, จินตนา กลินันท์²

Anuwat Jantasa, Supachai Chotikitphiwat, Chintana Kasinant

¹คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Education, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

²คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา ประเทศไทย

Faculty of Education, Thaksin University, Songkhla, Thailand

*Corresponding author E-mail: anuwat_jan@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้สื่อมัลติมีเดียและเทคโนโลยีการศึกษาแบบปฏิสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยิน โดยนำสื่อมัลติมีเดียแบบปฏิสัมพันธ์มาใช้เป็นเครื่องมือที่ช่วยสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ และการดำรงชีวิตในสังคม โดยสื่อมัลติมีเดียแบบปฏิสัมพันธ์ที่ดีต้องออกแบบให้บุคคลทั่วไปเข้ามาเรียนรู้ร่วมกันได้ โดยมีการนำหลักการทฤษฎี และเทคนิควิธีการสอนที่เหมาะสม เช่น กระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน การออกแบบพฤติกรรมในระหว่างจัดการเรียนรู้ และยึดหลักความสามารถของผู้เรียนรายบุคคล ทำให้ผู้เรียนใช้เวลาในการเรียนน้อยลงแต่ได้ความรู้มากยิ่งขึ้น การจัดทำสื่อมัลติมีเดียแบบปฏิสัมพันธ์สำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยิน มีหลักการสำคัญที่ผู้ผลิตสื่อจะต้องออกแบบโครงสร้างเนื้อหา องค์ประกอบทางด้านศิลปะ ให้สามารถสื่อความหมายอย่างเหมาะสม ทำให้สื่อที่ผลิตนั้นสะดวกต่อการใช้ ง่ายต่อการเข้าถึง และมีประสิทธิภาพในการเรียนการสอนเป็นอย่างดี ซึ่งการสอนผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยินสำหรับประเทศไทยปัจจุบัน แบ่งออกเป็นสองระบบใหญ่ ๆ คือ 1) ระบบที่เน้นวิธีการพูดและการฟัง คือ การสอนที่เน้นการพูด และการสอนเน้นการฟัง และ 2) การสอนแบบสองภาษาการใช้ภาษามือไทยเป็นภาษาแม่ และใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง ทั้งนี้ ผู้สอนเริ่มใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบพิเศษที่เรียกว่า การสอนแบบสองภาษา เพื่อส่งผลให้ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยินเข้าไปสู่สังคมของผู้ที่มีการได้ยิน และอยู่ร่วมกันได้ภายใต้ความแตกต่างของภาษาและวัฒนธรรมสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: สื่อมัลติมีเดียและเทคโนโลยีการศึกษา, สื่อปฏิสัมพันธ์, ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยิน

Abstract

This academic article aims to study the use of multimedia and interactive educational technology to promote learning among learners with special hearing needs, using interactive multimedia as a tool to support their education and integration into society. Effective interactive multimedia should be designed for the general public to learn together, incorporating theoretical

* Received October 22, 2023; Revised October 30, 2023; Accepted October 30, 2023

principles and appropriate teaching techniques such as a step - by - step learning process, designing behavior during learning, and adhering to the principles of the abilities of individual learners. These allow students to spend less time studying but gain more knowledge. When creating interactive multimedia for learners with special hearing needs, it is crucial for media producers to design the content structure and artistic elements in a way that effectively conveys meaning. This approach ensures that the media produced is convenient to use, easily accessible, and highly effective for teaching. Teaching learners with special hearing needs in Thailand currently involves two major systems: 1) a system that emphasizes speaking and listening methods, namely, teaching that focuses on speaking and teaching that emphasizes listening, and 2) bilingual teaching, which uses Thai Sign Language as the primary language and Thai as the secondary language. However, teachers have begun to use a special teaching method called bilingual teaching to facilitate the inclusion of learners with special hearing needs into a society of hearing people, allowing them to live together despite differences in language and sustainable creative culture.

Keywords: Multimedia and Educational Technology, Interactive Media, Learners With Special Hearing Needs

บทนำ

มนุษย์ทุกคนถือกำเนิดมาบนพื้นฐานความแตกต่างทางเพศ เชื้อชาติ ศาสนา ฐานะ และรูปลักษณ์ โดยบางคนอาจเกิดมาพร้อมสมบูรณ์ บางคนอาจมีความบกพร่องทางการมองเห็น ทางการได้ยิน ทาง การเคลื่อนไหว หรือทางสติปัญญา ซึ่งอาจเป็นมาตั้งแต่กำเนิดหรือหลังกำเนิด แต่อย่างไรก็ตามทุกคนล้วนมีค่า และมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สำหรับปัจจุบัน พบว่า มีผู้ด้อยโอกาสทางสังคมจำนวนมาก เช่น ผู้บกพร่องทางการได้ยินเป็นกลุ่มคนพิการที่เกิดความบกพร่องทางการสื่อสาร จากรายงานข้อมูลของกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พบว่า มีผู้ที่มีบกพร่องทางการได้ยิน จำนวน 398,659 คน ร้อยละ 18.65 ของผู้พิการในประเทศไทย โดยอยู่ในช่วงวัยเด็กและวัยรุ่น จำนวน 11,293 คน ร้อยละ 2.83 ของผู้ที่มีบกพร่องทางการได้ยินทั้งหมด ซึ่งได้รับการศึกษาในโรงเรียนสังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษ และการเรียนร่วมในโรงเรียนใกล้บ้าน (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2565)สำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน หมายถึง ผู้ที่สูญเสียการได้ยินซึ่งอาจจะหูตึง หรือหูหนวก คือ ผู้สูญเสียระดับได้ยิน 90 เดซิเบล (Decibel) ขึ้นไป ไม่สามารถใช้งานได้ยินให้เป็นประโยชน์เต็มประสิทธิภาพในการฟัง อาจเป็นผู้ที่สูญเสียการได้ยินมาแต่กำเนิด หรือเป็นการสูญเสียการได้ยินในภายหลังซึ่งในระบบการเรียนรู้ของกลุ่มคนเหล่านี้ต้องมีการจัดการเรียนการสอนแบบพิเศษ เนื่องจากเป็นกลุ่มบุคคลที่สามารถอยู่ในสังคม และพึ่งพาตนเองได้หากได้รับการจัดสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสม (ทักษิณา สุขพัตถี, 2560)

สำหรับปัจจุบันผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน มีความจำเป็นพิเศษกว่าบุคคลทั่วไปที่จะเข้าถึงเนื้อหาบทเรียนเฉพาะทางซึ่งขาดการนำนวัตกรรมทางการศึกษา การคิดค้นวิธีการสอน การเรียนรู้จากสื่อใหม่มาใช้สำหรับการศึกษากับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยิน เพื่อช่วยเหลือแก้ปัญหาการเรียนรู้อะไรและทำให้การเรียนรู้ง่ายขึ้น สนุกสนานมากยิ่งขึ้น แนวคิดใหม่เหล่านี้จึงสอดคล้องกับความก้าวหน้าของการพัฒนาสื่อมัลติมีเดียและเทคโนโลยีการศึกษาแบบปฏิสัมพันธ์ เป็นรูปแบบสื่อที่เน้นให้ผู้เรียนสามารถโต้ตอบสื่อสารกับสื่อได้โดยตรงผ่านเครื่องมือของสื่อมัลติมีเดียที่มีลักษณะของสื่อหลายมิติมีเนื้อหาภายในเชื่อมโยงถึงกัน เป็นการแสดงรูปภาพ ภาพเคลื่อนไหว เสียง คำบรรยายเพื่อให้รายละเอียด หรือหากต้องการวัดความเข้าใจของตนเองกับ

สิ่งที่เรียนก็สามารถทำการทดสอบ ทำแบบฝึกหัด เกม โดยที่ผู้เรียนสามารถทราบผลการเรียนรู้ได้ทันที สำหรับปัจจุบันสื่อมัลติมีเดียแบบปฏิสัมพันธ์ได้พัฒนาไปถึงลักษณะของความเป็นจริงเสมือน (Virtual Reality) ที่เสริมอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นเสมือนอยู่ในสภาพแวดล้อมนั้นจริง ๆ เช่น การจำลองการขับเครื่องบิน การจำลองการฝึกผ่าตัด เป็นต้น (ณัฐกร สงคราม, 2557) ซึ่งทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ และเข้าใจรวดเร็วยิ่งขึ้นมีแรงจูงใจในการเรียนรู้มากขึ้น อีกทั้งยังประหยัดเวลาเพราะวิธีการใหม่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้น สื่อมัลติมีเดียและเทคโนโลยี การศึกษาแบบปฏิสัมพันธ์เป็นสิ่งสนับสนุนที่สำคัญ สำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยิน

แนวคิดการออกแบบสื่อปฏิสัมพันธ์เพื่อการเรียนรู้

การเรียนรู้เกิดจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากประสบการณ์ที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ความสามารถของมนุษย์กับช่องทางการรับข้อมูลเกิดจาก การมองเห็น การได้ยิน และสัมผัส การเคลื่อนไหวของระบบความจำของมนุษย์ และหน่วยความจำเกี่ยวกับความรู้สึก Allen, S., & Gutwill, J. กล่าวถึง ความหมายของ “สื่อปฏิสัมพันธ์” คือ สื่อหรือข้อมูล ที่มีการตอบสนองของผู้รับข้อมูลต่อข้อมูล (two - way Communication) เป็นการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบที่ผู้รับข้อมูลต้องมีปฏิสัมพันธ์ด้วยถึงจะได้รับข้อมูล หรือบางสื่อเพียงแค่ผู้รับข้อมูลเดินเข้าไปใกล้ในระยะที่กำหนดก็แสดงการสื่อสารออกมา แล้วแต่ลักษณะของโปรแกรมที่ได้ตั้งค่าไว้ในการนำเสนอระบบสื่อปฏิสัมพันธ์ (Allen, S., & Gutwill, J., 2004) ปัจจุบันมีการนำสื่อปฏิสัมพันธ์ (interactive media) มาใช้อย่างแพร่หลายเพื่อจุดประสงค์ต่าง ๆ จึงได้รับความนิยมและถูกพูดถึงมาก ในปัจจุบันแต่ผู้ใช้ส่วนใหญ่ยังมุ่งเน้นไปที่เทคโนโลยีสื่อปฏิสัมพันธ์มากจนเกินไป จึงส่งผลให้การจัดการนำเสนอออกมาผิดทางและไม่สื่อความหมาย ดังนั้น ผู้จัดทำควรคำนึงถึงลักษณะของสื่อที่จะใช้ไม่ว่าจะเป็นแบบใด ควรประเมินการออกแบบ และผลิตสื่อเหล่านั้น เพื่อนำมาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม ปัจจุบันมีการให้ความสำคัญกับเรื่องของลักษณะและโครงสร้างทางเทคโนโลยีของสื่อปฏิสัมพันธ์ แต่มักละเลยลักษณะที่แท้จริงของสื่อในหลาย ๆ รูปแบบซึ่งได้รับสื่อทางเดียวผ่านทางจอภาพ โดยถูกออกแบบมาสำหรับใช้งานสำหรับการดูหรือการอ่านจึงทำให้สื่อปฏิสัมพันธ์ไม่มีความสมบูรณ์ หากไม่ได้ปรากฏร่วมกับการจัดแสดงส่วนอื่น ๆ ประกอบบทเรียน (นรินธ์ นนทมาลย์, 2561)

มิติข้อมูลการออกแบบสื่อปฏิสัมพันธ์เพื่อการเรียนรู้

การออกแบบสื่อปฏิสัมพันธ์เป็นส่วนสำคัญของการออกแบบประสบการณ์สำหรับผู้เรียน เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ที่มีความหมายเพื่อให้เข้าใจมากขึ้น โดย Bagnara, S., & Smith, G. C. ได้อธิบายถึง สื่อปฏิสัมพันธ์รูปแบบต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์และได้แนะนำแนวความคิด 4 มิติ ของการออกแบบข้อมูลสื่อปฏิสัมพันธ์ที่จะโต้ตอบกับผู้เรียนร่วมกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนประสบความสำเร็จตามจุดประสงค์ของการเรียนการสอนที่จะทำให้เข้าใจถึงการออกแบบสื่อปฏิสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งมิติของข้อมูล 4 แบบ ซึ่งในการออกแบบ (Bagnara, S., & Smith, G. C., 2006); (Silver, K., 2018) ต่อมา ได้เพิ่มข้อที่ 5 เข้าไว้ด้วย มิติข้อมูล 5 แบบ ในการออกแบบการสื่อปฏิสัมพันธ์ มีดังนี้

มิติที่ 1 คำต่าง ๆ (words) ข้อความหรือคำ โดยเฉพาะที่ใช้ในการปฏิสัมพันธ์ เช่น คำอธิบายบนปุ่มกด ควรมีความหมาย และเข้าใจง่าย สื่อสารข้อมูลกับผู้ใช้ได้ชัดเจน แต่จะต้องไม่มีข้อมูลมากเกินไป

มิติที่ 2 การแสดงภาพ (visual representations) เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบแบบกราฟิก เช่น รูปภาพ รูปแบบตัวอักษร และสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ผู้ใช้มีปฏิสัมพันธ์ด้วยสิ่งเหล่านี้มักจะเสริมคำที่ใช้ในการสื่อสารข้อมูลกับผู้ใช้งาน

มิติที่ 3 วัตถุหรือพื้นที่ว่างทางกายภาพ (physical objects or space) ผู้ใช้มีปฏิสัมพันธ์หรือโต้ตอบกับสื่อผ่านทางวัตถุทางกายภาพ เช่น แล็บท็อปกับเมาส์ หรือใช้โทรศัพท์สมาร์ทโฟนด้วยนิ้วมือของตัวเอง และในพื้นที่ทางกายภาพแบบใดที่ผู้ใช้งานเลือกที่จะใช้แบบนั้น ทั้งหมดนี้ย่อมมีผลต่อการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้และสื่อ

มิติที่ 4 เวลา (time) ส่วนใหญ่ หมายถึง สื่อที่มีการเปลี่ยนแปลงตามเวลาที่เปลี่ยนไป เช่น ภาพเคลื่อนไหว เสียง แอนิเมชัน โดยเสียงมีบทบาทสำคัญในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาพ และโต้ตอบกับผู้ใช้งาน สำหรับสิ่งที่ต้องกังวลอีกประการ ก็คือ ระยะเวลาที่ผู้ใช้โต้ตอบกับสื่อผู้ใช้สามารถติดตามความคืบหน้าหรือการดำเนินการโต้ตอบต่อได้ หรือไม่ว่าใช้เวลาไปเท่าใดแล้ว

มิติที่ 5 พฤติกรรมของผู้ใช้งาน (behaviors) พฤติกรรมนี้รวมถึงกลไกของสื่อ ผู้ใช้งานมีปฏิสัมพันธ์ในโปรแกรม กล่าวคือ ข้อมูลพฤติกรรมของผู้ใช้งานจะกำหนดการปฏิสัมพันธ์ของสื่อ นอกจากนี้ยังมีปฏิกริยาตอบสนอง เช่น การตอบสนองทางอารมณ์ หรือข้อเสนอแนะสำหรับผู้ใช้ จากการศึกษามิติข้อมูลการออกแบบสื่อปฏิสัมพันธ์เพื่อการเรียนรู้ สามารถสรุปการเชื่อมโยงได้ดัง ภาพที่ 1

ภาพที่ 1 มิติข้อมูลการออกแบบสื่อปฏิสัมพันธ์เพื่อการเรียนรู้

รูปแบบการสอนสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยินในประเทศไทย

ในปัจจุบันประเทศไทยมีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยิน รูปแบบหลัก ๆ 3 รูปแบบ คือ

1. การสอนพูด (Oral Approach) จะเน้นการสอนพูดให้กับผู้เรียนหูตึง (ซึ่งยังมีระดับการได้ยิน) หรือผู้เรียนหูหนวกภายหลัง หรือเกิดจากหูคอดมูกปากผิดปกติ เช่น การอ่านปาก การฝึกพูด
2. การสอนโดยระบบรวม (Total Communication Approach) เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ผสมผสาน เช่น การสะกดนิ้วมือ และการอ่านปาก
3. การสอนแบบสองภาษา (Sign Bilingual Education) คือ การสอนที่มีผู้สอนร่วมระหว่างผู้สอนหูหนวก (ถ่ายทอดด้วยภาษามือ) และผู้สอนหูดี (ถ่ายทอดข้อมูลภาษาไทย) ซึ่งมีลักษณะการใช้ภาษาในการเรียนการสอนที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ รูปแบบความแตกต่างของการสอนต่างมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยิน ที่มีสถานะทางภาษาแตกต่างจากผู้ที่มีการได้ยิน (หรือคนหูดี) เนื่องจากผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยินต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่นที่มีการได้ยินที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาหลัก ดังนั้น ภาษาและ

วัฒนธรรมของผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยินจึงมีลักษณะสองภาษา และสองวัฒนธรรม (ศศิวิมล คงสุวรรณ, และเบญจมาภรณ์ ฤไชย, 2563) โดยการใช้ภาษาท่าทางนำภาษาเสียงมาสร้างเนื้อหาในภาษามือไทย ทำให้สะท้อนถึงสถานะสองภาษาของผู้เรียน ผ่านการสร้างเนื้อหาคำพูดในภาษามือไทย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้ในภาษาไทย เรียนรู้วัฒนธรรมของผู้ที่มีการได้ยินเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม การสอนแบบสองภาษาจึงเป็นอีกรูปแบบที่นักการศึกษา และนักภาษาศาสตร์เลือกใช้ในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยิน นอกจากนี้ ยังมีวิธีการสอนภาษาแบบผสมผสาน โดย มลิวัลย์ ธรรมแสง ผู้จัดทำโครงการเพื่อแก้ปัญหาการศึกษาของคนหูหนวก ได้พัฒนารูปแบบสื่อการสอนให้แก่ผู้สอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยิน ไม่ว่าจะเป็นการสอนแบบสองภาษาหรือการสอนแบบผสมผสาน การสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยินในปัจจุบันยังอยู่ในการทดลองที่หลากหลาย สะท้อนให้เห็นปัญหาการศึกษาผ่านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยินที่เกิดจากการเรียนการสอนและการสื่อสารภายในชั้นเรียน (มลิวัลย์ ธรรมแสง, 2550) จากการศึกษารูปแบบการสอนสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยิน สามารถสรุปการเชื่อมโยงได้ดัง ภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบการสอนสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยินในประเทศไทย

ปัญหาการเรียนการสอนและการสื่อสารในชั้นเรียนของผู้ที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยิน

ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยิน มีข้อจำกัดและปัญหาทางการพูด ผู้เรียนอาจพูดไม่ได้หรือพูดไม่ชัด มีปัญหาเกี่ยวกับภาษาและการสื่อสาร เช่น มีความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์ในวงจำกัด การเรียงคำเป็นประโยคที่ผิดหลักภาษา ดังนั้น หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนควรครอบคลุมการฝึกฟัง การฝึกสายตาการฝึกทักษะทางการพูด การฝึกทักษะทางภาษา โดยต้องมีแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เป็นขั้นตอนตามลำดับความยากง่าย ส่วนเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ควรครอบคลุมเนื้อหาที่ใกล้เคียงกับเด็กปกติ แต่วิธีสอนตลอดจนสื่อมัลติมีเดียเพื่อการศึกษาอาจแตกต่างกัน หรือเพิ่มเติมจากที่มีใช้สำหรับเด็กปกติ (ทักษิณา สุขพัฑ์, 2560) นอกจากนี้ปัญหาทางภาษาของผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยิน แล้วยังเจอปัญหาการขาดแคลนผู้สอนที่เชี่ยวชาญการสอนแบบสองภาษา ขาดผู้สอนที่มีการได้ยินและมีความรู้เรื่อง การสอนแบบสองภาษา ซึ่งไม่มีการจัดการสอนแบบสองภาษาใช้อย่างต่อเนื่อง ทางแก้ไขให้ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยิน ควรสอนตามขั้นพัฒนาการรับรู้

เน้นการใช้ภาพ การลงมือปฏิบัติให้เห็นเชิงประจักษ์ ถึงแม้ปัจจุบันเทคโนโลยีจะพัฒนาแบบก้าวกระโดด แต่กลับไม่มีการพัฒนาอุปกรณ์การเรียนการสอนให้ทันสมัยและแก้ปัญหาการจัดการชั้นเรียน การศึกษาของเด็กผู้ที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยินจึงยังเป็นปัญหาที่ซับซ้อน และยังอยู่ในขั้นพัฒนาเฉพาะกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องเท่านั้น (ศศิวิมล คงสุวรรณ, และเบญจมาภรณ์ ฤไชย, 2563) และยังพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยินต่ำกว่าเด็กที่มีการได้ยินทุกวิชา โดยเฉพาะวิชาทางภาษาและสังคม เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนที่เป็นไปตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการที่มีรูปแบบการสอนพื้นฐานจากเด็กที่มีการได้ยินปกติ โดยไม่มีการปรับให้เข้ากับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยินในการจัดหลักสูตรพิเศษขึ้นมา (โสภณ ชัยวัฒนกุลวานิช, 2556)

พฤติกรรมและลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยินพฤติกรรม

สำหรับพฤติกรรมของผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ ทางทางการได้ยินเขาต้องการทั้งประสาทนำและประสาทรอง บทบาทของประสาทสัมผัสใกล้เคียงจะเปลี่ยนแปลงไป คือ จะต้องตื่นตัวและทำหน้าที่มากขึ้น เพื่อช่วยให้คนได้เรียนรู้และปรับตัวได้ดีขึ้น จะเห็นได้ว่าแม้ในคนหูตึงที่สูญเสียการได้ยินไม่มากนัก ก็ยังต้องใช้สายตาเป็นหลักในการติดต่อ และสำรวจสิ่งต่าง ๆ นอกจากนี้ ทักษิณา สุขพัทธิ ยังได้พบว่า ฐานการรับรู้ด้วยภาพสามารถพัฒนาจากการฝึกฝนได้ พัฒนาการทางสายตาขึ้นอยู่กับอายุ วุฒิภาวะ สิ่งแวดล้อม ในชีวิตประจำวัน และการเรียนรู้หรือการได้ยินที่เหลืออยู่ การฟังด้วยตาจะทำหน้าที่เป็นประสาทหลักและรองเชื่อมโยงประสบการณ์ภูมิหลังความสัมพันธ์ และการคาดคะเนภาพ (ทักษิณา สุขพัทธิ, 2560)

ปัญหาที่พบสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยิน

1. ลืมง่าย
2. การขาดความมั่นใจ
3. ข้อจำกัดด้านคำศัพท์ ภาษาและการสื่อสาร
4. การขาดแรงจูงใจในการทำงานให้รอบคอบ
5. ข้อจำกัดทางทักษะการสื่อสารภาษากับบุคคลโดยทั่วไป
6. พัฒนาการทางสายตาขึ้นอยู่กับอายุ วุฒิภาวะ สิ่งแวดล้อม และประสาทหูที่ยังเหลืออยู่
7. ข้อจำกัดทางคำศัพท์แบบนามธรรม ตัวเลข และคำที่ซับซ้อน

จุดเด่นที่พบสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยิน

1. มีความสามารถทางงานศิลปะไม่ต่างจากผู้เรียนปกติ สามารถเลือกใช้สี เช่น สีเส้นสดใสและภาพที่แสดงอารมณ์ อยู่ในความสนใจของผู้ปกครองทางการได้ยินโดยทั่วไป
2. มีสมาธิและสติที่ดีต่อการทำงาน
3. สามารถเก็บรายละเอียดจากการมองได้ดีสามารถมองแบบองค์รวมได้ดี
4. มีความสามารถและให้ความสนใจด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และสื่อออนไลน์

ซึ่งปัจจุบัน พบว่า ในสถาบันการศึกษาสามารถใช้หลักการของศิลปะเข้ามาช่วยเหลือและปรับใช้กับหลักสูตรของการจัดการศึกษาพิเศษ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยินมีประสบการณ์ทางศิลปะ และสร้างสรรค์ผลงานศิลปะด้วยตนเอง (เลิศศิริร์ บวรกิตติ, 2557) โดยทั่วไปการปรับใช้หลักการของศิลปะมี 4 ประเภท

1. การปรับพื้นที่ทางกายภาพ มีอิทธิพลโดยตรงต่อพฤติกรรมของผู้เรียนช่วยให้มีสมาธิจดจ่ออยู่กับการทำงาน ควรจัดให้นั่งรอบโต๊ะกลมหรือครึ่งวงกลม จะเห็นการใช้ภาษามือ ริมฝีปาก เมื่อผู้เรียนเข้าใจโจทย์และมีความเข้าใจเรื่องศิลปะ ควรให้อิสระในการทำและแนะนำการพัฒนาผลงาน

2. การปรับสื่อและอุปกรณ์ศิลปะ การปรับสื่อและอุปกรณ์ศิลปะจะไม่มีลักษณะตายตัว หรือเจาะจงเป็นการปฏิบัติที่สำคัญและท้าทาย ผู้เรียนจะเป็นส่วนสำคัญของการทำงานเช่นกันกับความเข้าใจที่จะลองผิดลองถูกในการออกแบบสื่อ และปรับอุปกรณ์ศิลปะให้เหมาะกับผู้เรียนแต่ละคนในแต่ละสถานการณ์

3. การปรับลำดับการให้คำสั่ง โดยวิธีบูรณาการจากความสัมพันธ์ของเนื้อหาวิชาเชื่อมโยงความรู้ร่วมกับประสบการณ์ทางศิลปะของผู้เรียน ใช้ศิลปะเป็นศูนย์กลางจากการเรียนรู้เนื้อหาของวิชาต่าง ๆ ผ่านสื่อที่มองเห็นได้ ดังนั้น การเรียนรู้โดยใช้ศิลปะเป็นศูนย์กลางจึงทรงพลังอย่างยิ่ง

4. การปรับเทคโนโลยีเน้นใช้คอมพิวเตอร์ให้มีบทบาทอำนวยความสะดวกพัฒนา เช่น เป็นตัวจุดใจที่ดีผู้เรียนที่มีแนวโน้มที่จะไม่มีสมาธิจากสิ่งกระตุ้น คอมพิวเตอร์สามารถป้อนกลับได้ทันที และเป็นแรงเสริมที่ดีให้โปรแกรมของคอมพิวเตอร์เสนอข้อมูลความรู้แฝงมากับรูปแบบของเกมการศึกษา การสัมผัสความเป็นอิสระ และเรียนรู้จากภาพที่มองเห็น

สื่อมัลติมีเดียและเทคโนโลยีการศึกษาในผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยิน

โดยธรรมชาติของผู้ที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยินจะรับรู้ด้วยสายตาเป็นหลัก แต่ข้อเสีย คือ ลืมง่าย ซึ่งพบว่า การรับรู้ด้วยภาพสามารถพัฒนาจากการฝึกฝนได้ การพัฒนาการทางสายตาขึ้นอยู่กับอายุ วุฒิภาวะ สิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวัน หรือการรับรู้ทางการได้ยินที่เหลืออยู่บ้าง การรับฟังด้วยตาจะทำหน้าที่เป็นประสาทหลักและรอง เชื่อมโยงประสบการณ์เดิม ภูมิหลัง ความสัมพันธ์ การคาดคะเนภาพ ดังนั้น สิ่งสนับสนุนที่สำคัญ คือ สื่อมัลติมีเดียและเทคโนโลยีการศึกษา กล่าวว่าการออกแบบสื่อมัลติมีเดียเพื่อการเรียนรู้ ก็คือ การนำสื่อชนิดต่าง ๆ มาเป็นส่วนประกอบในเนื้อหาบทเรียน เช่น ข้อความ ภาพนิ่งภาพกราฟิก ภาพเคลื่อนไหว เสียง วิดีทัศน์ มาประสมประสานรวมกันโดยใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เป็นอุปกรณ์หลักในการผลิตและนำเสนอสารสนเทศ ผู้เรียนสามารถควบคุมการทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์ในการตอบสนองต่อคำสั่ง และให้ข้อมูลย้อนกลับในรูปแบบต่าง ๆ และผู้เรียนสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อในขณะนั้นได้ทันที ซึ่งสอดคล้องกับ ฌ็องกูร์ สงคราม ที่กล่าวว่า บทเรียนสื่อมัลติมีเดีย เพื่อการเรียนรู้ที่ดีควรสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการสอน เหมาะสมกับลักษณะผู้เรียนแต่ละช่วงวัย มีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนให้มากที่สุด เน้นให้ตอบสนองต่อการเรียนรู้รายบุคคล คำนึงถึงความสนใจของผู้เรียน สร้างความรู้สึกเชิงบวกกับผู้เรียน แสดงผลป้อนกลับไปยังผู้เรียนทันที เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมการจัดการเรียนรู้ และมีการประเมินผลอย่างเหมาะสมอย่างรอบด้าน (ฌ็องกูร์ สงคราม, 2557) ดังนั้น จากคำกล่าวโดยรวมของ ออรูมา นาทสีเทา และคณะ สามารถแบ่งประเภทของสื่อแต่ละประเภทให้สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยินมีอยู่หลัก ๆ 3 ประเภท (ออรูมา นาทสีเทา และคณะ, 2558)

1. สื่อที่รับรู้จากการมองเห็น ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยิน สามารถรับรู้หรือเรียนรู้จากการมองเห็น การดูและการอ่าน ตัวหนังสือ ตัวเขียน ภาษาเขียน รูปภาพ วัสดุอุปกรณ์ ภาษาท่าทาง ซึ่งสิ่งสำคัญโดยเฉพาะภาษามือ คือ เครื่องมือในการสื่อสาร โดยใช้มือเป็นการสื่อความหมายและถ่ายทอดอารมณ์แทนการพูด รวมทั้งมีการแสดงสีหน้าและกิริยาท่าทางประกอบเพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจ ซึ่งส่วนประกอบของภาษามือประกอบด้วย

- ทำมือ เช่น กาง แบบ กา กีบนิ้ว เป็นการทำมือในท่าทางต่าง ๆ
- ระดับมือ จะให้ความหมายที่ต่างกัน เช่น ชี้เข้าอก หมายถึง ฉันทน์ และความรู้สึกรเคลื่อนไหวของมือ
- การแสดงสีหน้า คือ การถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก สำหรับภาษามือที่ใช้ในไทยมี 2 แบบ คือ ภาษามือไทย

และท่ามือตามภาษาไทยที่ใช้กันมาก คือ ภาษามือไทยเป็นภาษาแรก และเป็นภาษาประจำชาติของคนบกพร่องทางการได้ยินไทยมีที่มาจากโครงสร้างภาษา และไวยากรณ์เป็นของตนเองแตกต่างจากภาษาไทย ส่วนท่าตามภาษามือเป็นท่าตามคำศัพท์ภาษาไทยพบปัญหาใช้มาก ในการใช้ท่ามือตามภาษาไทย (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2559)

2. สื่อที่มีเสียงและภาพ ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยินสามารถมองเห็นภาพได้ เช่นเดียวกับคนทั่วไปแต่มีข้อจำกัดในการรับรู้ และฟังเสียง

3. เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ พบว่า โปรแกรมคอมพิวเตอร์ หรือบทเรียนคอมพิวเตอร์สำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยินสามารถศึกษาและทบทวนบทเรียนได้ด้วยตนเองเป็นอย่างดี

สำหรับการออกแบบสื่อมัลติมีเดียแบบปฏิสัมพันธ์อาศัยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ สื่อที่รับรู้จากการมองเห็น สื่อที่มีเสียงและเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ หรือใช้อย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมการรับรู้เมื่อนำมาประยุกต์เข้ากับบทเรียนและชุดกิจกรรมจะสามารถสนับสนุนการเรียนรู้ถ่ายทอดเนื้อหาต่าง ๆ ของการสอนได้เป็นอย่างดี โดยมีหลักการออกแบบลักษณะการจัดวางหน้าจอภาพ ล่ามภาษามือควรมีอยู่ 50 เปอร์เซ็นต์ของจอภาพ และมีภาพประกอบเพื่ออธิบายเนื้อหาหลัก ๆ ซึ่งนักเรียนผู้ที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยินมักต้องการทราบภาพรวมของงาน ดังนั้น รูปแบบสื่อจะทำให้เข้าใจความคิดรวบยอด ทั้งวิธีการและผลลัพธ์ เช่น คลิปแนะนำสินค้า วิดีโอโฆษณา หรือสื่ออินโฟกราฟิก

- วัตถุประสงค์รูปแบบสถานการณ์จำลอง (Contrived Experience) ประสบการณ์จำลอง คือ การให้ความรู้ความเข้าใจต่อนักเรียนโดยให้ประสบการณ์จำลอง เช่น ให้อุปกรณ์จำลอง แทนของจริง เป็นสื่อการเรียนรู้ที่ได้ผลรองลงมาจากของจริง

- วัตถุประสงค์นาฏกรรมหรือการแสดง (Drama & Performance) คือ การให้ความรู้ ความเข้าใจต่อผู้เรียนโดยให้ประสบการณ์ในการเห็นการแสดง ซึ่งสื่อวัตถุประสงค์ทั้งหมดสามารถเผยแพร่ หรือจัดการเรียนรู้ผ่านช่องทางออนไลน์ ดังนั้น การจัดบรรยากาศในการเรียนรู้โดยใช้สื่อมัลติมีเดียและเทคโนโลยีการศึกษาในผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยินที่ดีต้องประกอบด้วย

1. ควรมีสว่างเพียงพออาจติดหลอดไฟให้แสงสบายตา
2. จัดโต๊ะเป็นรูปครึ่งวงกลมหรือวงกลม เพื่อให้ผู้เรียนมองเห็นผู้สอน
3. ตำแหน่งครูควรรยืนด้านหน้าเพราะต้องให้ผู้เรียนมองเห็นท่ามือและริมฝีปากครู หากเป็นการเรียนรวมควรให้นักเรียนผู้ที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยินได้นั่งอยู่หน้าสุดของห้องเพื่อให้เห็นริมฝีปากผู้สอน
4. ใช้เครื่องขยายเสียง และลำโพงเพื่อให้ได้ยินชัดขึ้น
5. กรณีสอนห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ให้ติดตั้งสัญญาณไฟสีแดง เปิด - ปิด เพื่อเป็นการแจ้งให้ผู้เรียนทราบว่ามองดูกระดานหน้าชั้นเรียน

ประโยชน์ของสื่อมัลติมีเดียเพื่อการศึกษาของผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยิน

เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การนำสื่อมัลติมีเดียและเทคโนโลยีการศึกษาแบบปฏิสัมพันธ์มาใช้เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยิน ต้องพิจารณาหลักการออกแบบที่สำคัญต่อไปนี้ คือ การทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกใกล้เคียงกับการเรียนรู้ในชั้นเรียน โดยการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสมรรถนะของคอมพิวเตอร์ในปัจจุบัน (ณัฐกร สงคราม, 2557) สำหรับการใช่มัลติมีเดียเพื่อการศึกษาเป็นการสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยินสร้างสมาธิให้จดจ่อกับชิ้นงานได้นานขึ้น มีอิสระในการทำงาน และเป็นแรงเสริมที่ดีให้กับเด็กที่มีสมาธิสั้น ซึ่งประโยชน์ของสื่อมัลติมีเดียเพื่อการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยิน กล่าวได้ ดังนี้

1. สามารถวางแผนบทเรียนตอบสนองต่อแนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้ที่ส่งผลโดยตรงต่อการเรียนรู้
2. สื่อการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างอิสระตามศักยภาพความต้องการ และสะดวกสบายต่อตนเองสามารถสร้างสถานการณ์จำลองประสบการณ์ และกระตุ้นให้ผู้เรียนโต้ตอบกับสื่อเพื่อการเรียนรู้
3. ผู้สอนสามารถนำสื่อมัลติมีเดียเพื่อสอนเนื้อหาใหม่ เพื่อฝึกการนำเสนอแบบจำลองและการแก้ปัญหา

4. สามารถส่งเสริมพื้นที่การเรียนรู้ที่ไม่จำกัดเพียงห้องเรียนเท่านั้น ผู้เรียนสามารถเรียนได้ด้วยตนเองที่บ้าน ในห้องสมุด หรือที่อื่น ๆ

5. สนับสนุนให้ใช้สื่อมัลติมีเดียกับการจัดการเรียนรู้ทุกวัยและทุกระดับทักษะ ประเด็นหลัก คือ การออกแบบให้เหมาะสำหรับผู้เรียนเท่านั้น

6. การลงทุนในการผลิตสื่อมัลติมีเดียแบบปฏิสัมพันธ์ที่มีคุณภาพถือว่าคุ้มค่า ไม่เพียงแต่ช่วยผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังเป็นการพัฒนาเครือข่ายหน่วยงานต่อไป อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมการใช้สื่อมัลติมีเดียซึ่งเป็นประโยชน์ต่อสถาบันการศึกษาอื่น ๆ อีกด้วย

สรุป

จากรายงานข้อมูลของกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พบว่า มีผู้ที่มีบกพร่องทางการได้ยิน จำนวน 398,659 คน ร้อยละ 18.65 ของผู้พิการในประเทศไทย โดยอยู่ในวัยเด็กและวัยเรียน จำนวน 11,293 คน ร้อยละ 2.83 ของผู้ที่มีบกพร่องทางการได้ยินทั้งหมด ซึ่งได้รับการศึกษาในโรงเรียนสังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษ และการเรียนร่วมในโรงเรียนใกล้บ้าน ปัญหาสำคัญที่พบในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยิน คือ 1) ขาดแคลนผู้สอนที่เชี่ยวชาญการสอนแบบสองภาษา ผู้สอนที่มีการได้ยินและมีความรู้เรื่องการสอนแบบสองภาษา เพื่อบูรณาการให้เข้ากับรูปแบบการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยิน ไม่ว่าจะเป็นการสอนแบบการสอนพูด (Oral Approach) จะเน้นการสอนพูดให้กับผู้เรียนหูตึง (ซึ่งยังมีระดับการได้ยิน) การสอนโดยระบบรวม (Total Communication Approach) เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ผสมผสาน เช่น การสะกดนิ้วมือ และการอ่านปาก และการสอนแบบสองภาษา (Sign Bilingual Education) คือ การสอนที่มีผู้สอนร่วมระหว่างผู้สอนหูหนวกและผู้สอนหูดี หรือเรียกว่าการสอนแบบผสมผสาน 2) ขาดบทเรียนเฉพาะทาง การนำนวัตกรรมทางการศึกษา การคิดค้นวิธีการสอน และการเรียนรู้จากสื่อใหม่ สื่อมัลติมีเดียแบบปฏิสัมพันธ์จึงมีความสำคัญสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยินเป็นอย่างมาก ซึ่งการออกแบบต้องมียังประกอบ ดังนี้ 1) มียังประกอบของภาพเคลื่อนไหวโดยใช้ล่ามเสียงสำหรับช่วยเหลือผู้หูตึงด้วยเครื่องช่วยฟัง ซึ่งต้องเน้นภาพและการแสดงสาธิต โดยใช้ภาพกราฟิกเพื่อให้สื่อความหมายให้ชัดเจน 2) มีการออกแบบขั้นตอนและลักษณะพิเศษในการเรียนรู้เนื้อหาสาระที่แตกต่าง เน้นการปฏิบัติจริงพร้อมกิจกรรมเสริม และยังคงต้องอาศัยการอธิบายเป็นระยะ เพื่อให้ผู้เรียนเห็นภาพรวม อย่างไรก็ตาม สื่อการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยิน ไม่ว่าจะเป็นสื่อประเภทใดก็ตามจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับวิธีการรับรู้ หรือวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งจะไขการรับรู้ทางสายตามากที่สุด สื่อที่ควรนำมาใช้กับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยินจึงควรเป็นสื่อที่รับรู้ทางสายตาเป็นหลัก เพื่อให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ดังนั้น สื่อปฏิสัมพันธ์ที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยิน คือ สื่อที่เป็นภาพ สื่อวิดีโอที่มีคำบรรยายได้ภาพและมีล่ามภาษามือประกอบ นอกจากนี้ยังมีสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน สื่อมัลติมีเดียแบบปฏิสัมพันธ์ รวมถึงแหล่งข้อมูลออนไลน์ทางอินเทอร์เน็ตที่เขามามีบทบาทสำคัญ ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่าสื่อมัลติมีเดียและเทคโนโลยีการศึกษาแบบปฏิสัมพันธ์มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการเรียนรู้ การดำรงชีวิตในสังคม เพื่อส่งผลให้ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษทางการได้ยินได้เข้าสู่สังคมของผู้ที่มีการได้ยิน และอยู่ร่วมกันได้ภายใต้ความแตกต่างของภาษา และวัฒนธรรมอย่างมีความสุข

เอกสารอ้างอิง

- เลิศศิริร์ บวรกิตติ. (2557). ศิลปะศูนย์กลางการศึกษาและการบำบัดเด็กพิการ (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กรุงเทพเวชสาร.
- โสภณ ชัยวัฒนกุลวานิช. (2556). การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาทางเลือกเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ : กรณีศึกษาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน. ใน วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2565). รายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านคนพิการในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 25 กันยายน 2565 จาก <https://www.dep.go.th/th/law-academic/knowledge-base/disabled-person-situation>
- ณัฐกร สงคราม. (2557). การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทักษิณา สุขพัทธี. (2560). รูปแบบสื่อมัลติมีเดียเพื่อการเรียนรู้ในงานคอมพิวเตอร์กราฟิก สำหรับผู้บกพร่องทางการได้ยิน. วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย, 23(2), 21 - 33.
- นรินทร์ นนทมาลย์. (2561). วิดีโอปฏิสัมพันธ์ในการเรียนแบบเปิดในศตวรรษที่ 21. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 46(4), 211 - 227.
- มลิวลัย ธรรมแสง. (2550). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กหูหนวกและระบบวิธีสอน : ผ่าไว้ให้คิดถึง (พิมพ์ครั้งที่ 1). ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์.
- ศศิวิมล คงสุวรรณ, และเบญจมาภรณ์ ฤไชย. (2563). การเรียนการสอนสำหรับคนหูหนวกในประเทศไทย : สภาพปัญหา รูปแบบ และ กระบวนการสอนแบบสองภาษา. วารสารมังรายสาร สถาบันภาษาและวัฒนธรรมนานาชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 8(1), 1 - 14.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2559). พจนานุกรมภาษาไทย ฉบับราชบัณฑิตยสภา. เรียกใช้เมื่อ 25 กันยายน 2565 จาก <http://164.115.33.116/vocab/index.html>.
- อรอุมา นาทสีเทา และคณะ. (2558). การสำรวจในการใช้สื่อใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้พิการทางการได้ยิน. หนังสือประมวลบทความการประชุมวิชาการด้านคนพิการ (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Allen, S., & Gutwill, J. (2004). Designing with multiple interactives: Five common pitfalls. *Curator The Museum Journal*, 47(2), 199 - 212.
- Bagnara, S., & Smith, G. C. (2006). *Theories and practice in interaction design*. (2nd ed.). Ivrea : Italy: CRC Press is an imprint of Taylor & Francis Group.
- Silver, K. (2018). Adolescence now lasts from 10 to 24, BBC News. Retrieved July 1 , 2020, from <https://www.bbc.com/news/health-427324>

การประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา
ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*
BAIL FOR ACCUSED OR DEFENDANT IN A CRIMINAL CASE BEFORE
THE COURT OF FIRST INSTANCE MADE A VERDICT ACCORDING TO
THE CRIMINAL PROCEDURE CODE

จุฑาพร จันทรมาศ* และสังเวียน เทพผา

Judaporn Jantaramas and Sungwian Theppha

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี ปทุมธานี ประเทศไทย

Faculty of Laws, Pathumthani University, Pathumthani, Thailand

*Corresponding author Email: haljuda@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 2) มาตรการทางกฎหมาย ของประเทศไทย และต่างประเทศ และข้อเสนอแนะในการวิจัยเป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสาร ตำบัทกฎหมาย พระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ ประกาศ คำสั่ง เอกสารทางกฎหมาย ผลการวิจัยพบว่า 1) การประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับสิทธิเสรีภาพ แต่เนื่องจากการอนุญาตให้ประกันตัวหรือปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย เป็นการใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานหรือศาล โดยมีได้บังคับให้การปล่อยชั่วคราวต้องมีทั้งสัญญาประกันและหลักประกัน แต่ผู้มีอำนาจสั่งปล่อยชั่วคราวมักจะเรียกหลักประกันเพื่อให้เป็นที่แน่ใจว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไม่หลบหนี 2) กฎหมายประเทศไทย และต่างประเทศ เมื่อพิจารณาขอปล่อยชั่วคราวจะใช้หลักแบบเดียวกันโดยผู้พิพากษา จะดูความหนักเบาแห่งข้อหา พยานหลักฐาน พฤติการณ์แห่งคดี ความน่าเชื่อถือ ผู้ต้องหาจะหลบหนีหรือไม่ ภัยที่เกิดจากการปล่อยชั่วคราว การคัดค้านของเจ้าพนักงาน และ 3) ข้อเสนอแนะ จึงเห็นควรกำหนดหลักในการปล่อยชั่วคราว กำหนดเงื่อนไขที่ศาลอาจสั่งให้ปล่อยชั่วคราวไว้อย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาไม่มีพฤติการณ์จะหลบหนี ไม่ยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน และไม่ไปก่อเหตุร้ายประการอื่นก็ไม่ถือว่ามีความจำเป็นในการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ ศาลควรสั่งอนุญาตให้ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาได้รับการปล่อยชั่วคราวเป็นหลัก และในการสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวดังกล่าวศาลอาจกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาปฏิบัติตามด้วยก็ได้

คำสำคัญ: การประกันตัว, การปล่อยตัวชั่วคราว, ผู้ต้องหา

Abstract

This research Objectives: 1) To study about bail of an accused or defendant in a criminal case before the Court of First Instance gives a verdict. According to the Criminal Procedure Code. 2) Legal Measures of Thailand and abroad and research recommendations is a qualitative research

* Received October 3, 2023; Revised October 14, 2023; Accepted October 23, 2023

By studying documents, legal texts, acts, rules, regulations, announcements, orders, legal documents. The results of the research found that: 1) bail for suspects or defendants in criminal cases before the Court of First Instance has issued a judgment It provides an opportunity for the accused or defendant to receive their rights and freedoms. But due to the granting of bail or temporary release of the accused or defendant It is the discretion of the official or the court. It is not required that the temporary release must include both a surety contract and a collateral. But those with the authority to order temporary release often require security to ensure that the accused or defendant will not escape. 2) Thai and foreign laws When considering an application for provisional release, the same principles apply by the judge. will look at the weight of the charges, the evidence, the circumstances of the case credibility Will the accused escape or not? Dangers caused by temporary release Objection of the official. And 3) suggestions Therefore, it is considered necessary to determine the principles for temporary release. Clearly set out in writing the conditions under which the court may order provisional release. A person being charged with a criminal offense has no reason to escape. Don't mess with the evidence, and not causing any other mischief is not considered necessary to place a person under state power. The court should primarily grant temporary release to those charged with criminal charges. And in granting permission for such temporary release, the court may also set conditions for the person being prosecuted to comply with.

Keywords: Bail, Temporary Release, Accused

บทนำ

การคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล (Individual Right) ได้รับการพัฒนาขึ้นมาเป็นลำดับ โดยมีหลักการว่าการคุ้มครองเสรีภาพพื้นฐานและสิทธิตามธรรมชาติของประชาชน (The Essential Freedom and Natural Rights) ต้องได้รับการคุ้มครองในสังคมมนุษย์นั้นเป็นธรรมดาที่ต้องมีเสรีภาพและสิทธิขั้นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต (Today, 2020) ด้วยเหตุนี้รัฐจึงดำเนินการให้มืองค์กรต่าง ๆ ทำหน้าที่ปกป้องมนุษย์ในสังคม การดำเนินงานขององค์กรต่าง ๆ ทำหน้าที่ปกป้องมนุษย์ในสังคม การดำเนินงานขององค์กรที่เรียกว่าตำรวจก็เป็นการรักษาความสงบสุขของชุมชน ป้องกันปราบปรามอาชญากรรม จับกุมผู้กระทำผิด ดำเนินการบังคับใช้กฎหมายอาญาให้เป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งอาจเกิดความขัดแย้งในบางกรณีระหว่างการใช้อำนาจดังกล่าวกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน กระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้พยายามที่จะหามาตรการเพื่อขจัดความขัดแย้งนี้อยู่ตลอดเวลา แต่เนื่องจากปัญหาอาชญากรรมนั้น โดยสภาพเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ มาตรการต่าง ๆ ที่ค้นพบจึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงแก้ไขให้ทันต่อเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่สิ้นสุด หลักในการดำเนินคดีอาญาที่สำคัญมีอยู่สองประการ คือ ประการแรกต้องมีกระบวนการค้นหาความจริงที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้สามารถค้นหาตัวผู้กระทำความผิดและนำมาลงโทษได้อย่างถูกต้องแท้จริง และประการที่สองต้องเป็นกระบวนการที่ให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ที่ถูกกล่าวหาหรือประชาชนทั่วไป มิให้ต้องเดือดร้อนกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน (คณิต ณ นคร, 2561) ดังนั้น ในการพัฒนาและปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและการบริหารกระบวนการยุติธรรมของแต่ละประเทศ จึงมีความพยายามที่จะพัฒนาหลักกฎหมายหรือวิธีปฏิบัติให้หลักทั้งสองประการมีความสมดุลอันนำไปสู่ความยุติธรรมที่แท้จริง เพื่อที่สังคมจะได้แยกแยะคนดีออกจากอาชญากร และผู้ที่ถูกกล่าวหาหรือประชาชนทั่วไปจะถูกกระทบถึงสิทธิและเสรีภาพ ในการดำเนินคดีอาญาทั้งสองประการดังกล่าวข้างต้น นำไปสู่การมี

หลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาเพิ่มมากขึ้น ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน และถือเป็นก้าวใหม่ของการให้ความคุ้มครองสิทธิของประชาชนซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานสากล แม้จะไม่ถึงขนาดเทียบเท่ามาตรฐานสากลทั้งหมด และในขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงแก้ไขดังกล่าว ก็มีผลเป็นการเพิ่มข้อจำกัดในการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานและศาล ในการดำเนินกระบวนการตามอำนาจและหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด จึงมีผลกระทบต่อการใช้ปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ และการนำหลักประกันสิทธิดังกล่าวมาคุ้มครองประชาชนนั้น หากขาดการวิจัยและการวางแผนที่ดี อาจทำให้การนำมาใช้มีทั้งคุณและโทษ (สุพจน์ ณ บางช้าง, 2548) การคุ้มครองสิทธิผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 7/1 นั้น ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาได้รับความคุ้มครองสิทธิจะได้รับคุ้มครองสิทธิต่อเมื่อได้ยื่นฟ้องแล้ว และตกเป็นจำเลยต่อศาลแล้วเท่านั้น ถึงแม้ ป.วิอาญา ให้การคุ้มครองสิทธิผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไว้แล้วก็ตาม แต่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ยังได้ให้การคุ้มครองสิทธิผู้ถูกจับ ผู้ต้องหาและจำเลยไว้อีกในหมวดสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย (จักรวาล กาญจธีรนนท์, 2554) แต่ถึงอย่างไร รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 อันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศได้รับรองสิทธิของบุคคลเอาไว้ในมาตรา 29 ว่า “การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้หลบหนี” นอกจากนี้ในมาตรา 29 วรรคท้าย ก็วางหลักไว้ว่า “คำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาต้องได้รับการพิจารณาและจะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ” (อนันท์ มาเฝ้า, 2564)

ปล่อยชั่วคราว เป็นมาตรการอย่างหนึ่งในคดีอาญาโดยเป็น “มาตรการผ่อนคลาย” การจำกัดเสรีภาพในร่างกายหรือเสรีภาพในการเคลื่อนไหวเปลี่ยนที่ทางของผู้ต้องหาหรือจำเลยอันเนื่องมาจาก “หลักยกประโยชน์แห่งความสงสัย” (in dubio pro reo) กล่าวคือ ในกรณีที่ยังมีความสงสัยตามควรในข้อเท็จจริงในคดี ต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้เป็นผลดีกับผู้กระทำ ซึ่งหมายความว่าในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ที่ว่าเป็น “มาตรการผ่อนคลาย” ก็เพราะในกรณีนั้นเป็นกรณีที่มีความจำเป็นที่จะต้องเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ เพราะหากไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐแล้ว กรณีก็ต้องปล่อยผู้นั้นไปเลยทีเดียว (คณิต ณ นคร, 2561) การปล่อยชั่วคราว หมายถึง การปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยไปชั่วระยะเวลาหนึ่งที่มีกำหนด โดยคำสั่งของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการหรือศาลแล้วแต่กรณี ซึ่งอาจปล่อยชั่วคราวไปโดยไม่มีประกัน หรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันก็ได้ (สุวัฒน์ ใจหาญ, 2555) การประกันตัว ในทางกฎหมายจะเรียกว่า “การปล่อยชั่วคราว” เป็นมาตรการในคดีอาญาเพื่อผ่อนคลายหลักการมีตัวผู้ต้องหา หรือจำเลยโดยถูกคุมขังโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ในมาตรา 106 ถึงมาตรา 119 ทวิ (จุลสิงห์ วสันตสิงห์, 2555) ที่ว่าปล่อยตัวชั่วคราว “เป็นมาตรการผ่อนคลาย” ก็เพราะว่า ในกรณีนั้นเป็นกรณีที่มีความจำเป็นจะต้องเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ เพราะหากไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐแล้ว กรณีนี้ก็ต้องปล่อยตัวผู้นั้นไปเลยทีเดียว และเมื่อกรณีที่ไม่มีความจำเป็นจะต้องเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐแล้ว การปล่อยตัวชั่วคราวก็จะไม่เข้าสู่การพิจารณา ในการดำเนินคดีอาญานั้น “การควบคุมตัวระหว่างคดี” เป็นเรื่องของข้อยกเว้น กล่าวคือ โดยหลักจะต้องไม่ควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ในอำนาจรัฐ เว้นแต่จะมีความจำเป็นจะต้องควบคุมตัว และในกรณีที่มีความจำเป็นจะต้องควบคุมตัวไว้ในระหว่างคดีนี้อาจมีการพิจารณาอนุญาตให้มีการปล่อยชั่วคราวได้ การประกันตัวเพื่อให้มีการปล่อยตัวชั่วคราวจึงมีความสำคัญ และในการขอพิจารณาปล่อยตัวชั่วคราวนั้นจึงต้องพิจารณากันอย่างรอบคอบที่สุด การประกันตัวผู้ต้องหาในคดีอาญาตามบทบัญญัติของกฎหมายและทางปฏิบัติในปัจจุบันมีข้อนำคิดอยู่ 2 ประการ คือ 1) เรื่องฐานะทางเศรษฐกิจของบุคคลที่ไม่เท่าเทียมกัน คือ การปล่อยชั่วคราวนำไปสู่ความไม่เสมอภาคในแง่ที่ว่าบุคคล ไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีย่อมมีโอกาสที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราวดีกว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี และ 2) เรื่องอำนาจของเจ้าพนักงานและศาล ตามกฎหมายเจ้าพนักงานและศาลอาจใช้ดุลพินิจได้

อย่างกว้างขวางมากในการที่จะอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ได้รับการประกันตัว ยิ่งความคิดในทางอำนาจนิยมสูงยิ่งทำให้มีปัญหามากยิ่งขึ้น (คณิต ฒ นคร, 2549)

จากการศึกษาจะเห็นว่าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีได้บังคับให้การปล่อยชั่วคราวต้องมีทั้งสัญญาประกันและหลักประกัน แต่ผู้มีอำนาจสั่งปล่อยชั่วคราวมักจะเรียกหลักประกันเพื่อให้เป็นที่แน่ใจว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไม่หลบหนี จะไม่ก่อเหตุร้าย หรือไม่ยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน และผลของการเรียกหลักประกัน คือ การทำให้ผู้ยากไร้มีโอกาสน้อยที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราว (ณรงค์ ใจหาญ, 2552) ผู้วิจัยจึงนำแนวความคิดและกระบวนการในการนำหลักประกันสิทธิมาบังคับใช้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปในรูปแบบใดและก่อให้เกิดผลในการบังคับใช้ประการใด โดยจะทำการศึกษาในส่วนการประกันตัวผู้ต้องหาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับระบบกฎหมายต่างประเทศและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 เพื่อนำมาเป็นในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และในขณะเดียวกัน ก็จะนำเสนอปัญหาทางปฏิบัติอันเกิดจากการเพิ่มเติมหลักประกันดังกล่าวว่า มีผลต่อประสิทธิภาพในการปราบปรามอาชญากรรม และการควบคุมอาชญากรรมในทางที่ดีหรือเสียอย่างไร และควรมีแนวทางพัฒนาแก้ไขอย่างไร เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างประสิทธิภาพในการปราบปรามอาชญากรรม และยังคงรักษาสีเสรีภาพของประชาชนได้อย่างเคร่งครัด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา หลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวกับการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมาย และทำความเข้าใจกฎหมายทั้งของประเทศไทยและของต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา
3. เพื่อเสนอแนะแก้ไขเพิ่มเติมการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

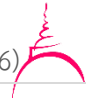
วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยใช้วิธีการ (Method) ศึกษาข้อมูลที่เหมาะสมกันระหว่างการวิจัยเอกสารใช้การวิจัยเอกสารใช้เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Document) อันได้แก่ ตำบพิทกฎหมายในรูปของพระราชบัญญัติ และชั้นปฐมภูมิ (Secondary Document) ได้แก่ ผลงานวิจัย หนังสือ ตำรา รายงานการศึกษาวิทยานิพนธ์ บทความในวารสารต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ และเอกสารต่าง ๆ ในรูปแบบอื่นรวมทั้งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ ที่เกี่ยวข้องกับการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106 ถึงมาตรา 119 ทวิ

ผลการวิจัย

การประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีกระบวนการในการนำหลักประกันสิทธิมาบังคับใช้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปในรูปแบบใดและก่อให้เกิดผลในการบังคับใช้โดยศึกษาในส่วนการประกันตัวผู้ต้องหา

1. หลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวกับการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยก่อนศาลจะพิจารณาตัดสินคดีนั้น เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 29 วรรคสอง บัญญัติว่า

“ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด” การปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย จึงเป็นสิ่งสำคัญ ถึงแม้จะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นได้รับสิทธิเสรีภาพของตน ในขณะที่ คำพิพากษายังไม่ถึงที่สุดแต่ยังมีกลุ่มบุคคลบางกลุ่มที่ไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการปล่อยตัวชั่วคราวได้ ไม่ว่าจะ ด้วยปัญหาทางด้านเศรษฐกิจการเงินในครอบครัวของผู้ต้องหาหรือจำเลยเอง หรือแม้กระทั่งการถูกจำกัดสิทธิใน การปล่อยตัวชั่วคราว สำหรับคดีที่มีผู้เสียหายเป็นจำนวนมาก หรือคดีที่มีทุนทรัพย์สูง ศาลอาจจะไม่อนุญาตให้ ประกันตัวหรือหากจะอนุญาตให้ประกันตัวก็อาจจะต้องใช้หลักประกันตามความเหมาะสม ดังนั้น เพื่อลดความ เหลื่อมล้ำในกระบวนการการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลย เพื่อปกป้องสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือ จำเลย ไม่ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะมีฐานะทางการเงินเช่นไร ย่อมได้รับสิทธิอย่างเท่าเทียมกันในการปล่อยตัว ชั่วคราว หรือในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นมีฐานะยากจนไม่สามารถนำเงินหรือหลักทรัพย์มาประกันตัวชั่วคราว ได้ ส่งผลให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นต้องถูกกักขังในเรือนจำจนกว่าคดีจะถึงที่สุด ท้ายที่สุดแล้วพวกเขาอาจจะมีใช้ ผู้กระทำความผิดก็ย่อมเป็นไปได้ แต่สิ่งที่มีได้รับการให้ปล่อยชั่วคราวนั้นมีความสำคัญต่อชีวิตและความเป็นอยู่และ ครอบครัว เพราะผู้ต้องหาหรือจำเลยบางคนเป็นเสาหลักทำมาหาเลี้ยงครอบครัวเพียงคนเดียว อีกทั้งการหาเงิน ประกันตัวจึงเป็นเรื่องยากลำบากของผู้ที่อยู่ในฐานะหาเช้ากินค่ำ จึงเป็นปัญหาสำคัญที่ไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการ ยุติธรรมและสิทธิได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวได้ การปล่อยตัวชั่วคราวจึงเป็นกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีความ สำคัญยิ่ง แต่เนื่องจากการอนุญาตให้ประกันตัวหรือปล่อยตัวชั่วคราว ผู้ต้องหาหรือจำเลย เป็นการใช้ดุลพินิจ ในการอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวของเจ้าพนักงานหรือศาล ซึ่งจะมีมาตรฐานในการพิจารณาความหนักเบาแห่งคดีไม่ เหมือนกัน ปัจจุบันยังมีผู้ต้องหาหรือจำเลยอีกหลายคนที่ยังคงถูกกักขังระหว่างการพิจารณาคดีของศาล เป็นกรณีที่ เจ้าพนักงานหรือศาลใช้ดุลพินิจที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 29 วรรคสอง บัญญัติว่า “ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด” แสดงให้เห็นว่าผู้ต้องหาหรือ จำเลยมีสิทธิได้รับอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว หรือได้รับการประกันตัว เพื่อให้ไม่ถูกกักขังก่อนศาลพิพากษาและ สามารถสู้คดีนอกคุกได้ ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 107 ก็ได้บัญญัติเป็นหลักไว้โดยน สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญว่า “ผู้ต้องหาหรือจำเลยทุกคนพึงได้รับอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว” และตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 วรรคสาม มีมาตรการต่าง ๆ มาสนับสนุนการปล่อยตัวชั่วคราว เช่น การใช้ EM (Electronic Monitoring) เป็นต้น เพื่อให้มีการปล่อยตัวชั่วคราวมากขึ้น และถ้าหากจะอนุญาตปล่อย ตัวชั่วคราวจะต้องเป็นไปตามเหตุ ตามมาตรา 108/1 ข้อ 5 อย่างเคร่งครัด

2. มาตรการทางกฎหมาย และทำความเข้าใจกฎหมายทั้งของประเทศไทยและของต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง กับการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา หากพิจารณาการศึกษาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวตามกฎหมาย ไทยหรือกฎหมายต่างประเทศจะใช้หลักแบบเดียวกันโดยผู้พิพากษาจะพิจารณาจากความหนักเบาแห่งข้อหา, พยานหลักฐานที่นำมาสู้มีมากน้อยเพียงใด, พฤติการณ์ต่าง ๆ แห่งคดีเป็นอย่างไร, เชื่อถือผู้ร้องขอประกันหรือ หลักประกันได้เพียงใด, ผู้ต้องหาหรือจำเลยน่าจะหลบหนีหรือไม่, ภัยอันตรายหรือความเสียหายที่เกิดจาก การปล่อยตัวชั่วคราวมีมากน้อยเพียงใดหรือไม่, คัดค้านของตำรวจ พนักงานอัยการ เพื่อใช้ประกอบพิจารณาสั่งคำ ร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว แต่ในกฎหมายของต่างประเทศจะพิจารณาจากหลักเท่านั้น ประกอบกับข้อมูลจากหน่วยงาน ที่ได้ตั้งขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติของบุคคลประกอบการพิจารณาว่า ควรปล่อยตัวชั่วคราวจำเลยหรือไม่ เพื่อให้จำเลยไปหาพยานหลักฐานมาใช้ในการต่อสู้คดี หรือเพื่อให้จำเลยไปเยียวยาผู้เสียหาย หรือกลับไปประกอบ อาชีพหรือใช้ชีวิตอยู่ในสังคมตามเดิมได้ ซึ่งผิดกับการใช้ดุลพินิจของศาลไทยที่พิจารณาคำร้องปล่อยตัวชั่วคราวจาก เอกสารที่พนักงานสอบสวนทำมาแล้วดูว่ามีการคัดค้านการประกันตัวหรือไม่ หรือดูจากหลักประกันเป็นหลักกว่ามี ความเหมาะสมกับข้อหาหรือไม่ ซึ่งไม่ได้พิจารณาว่า บุคคลคนนั้นควรได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวไปใช้ชีวิตอยู่ในสังคม หรือไม่ ประวัติหรือสภาพความเป็นอยู่หรือพฤติกรรมลักษณะนิสัยของบุคคลคนนั้นมีสภาพควรปรับปรุงแก้ไขหรือไม่

ซึ่งหากเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศจะมีหน่วยงานที่ตั้งขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลให้ศาลใช้ในการพิจารณาคำร้องปล่อยชั่วคราว เพื่อให้ศาลพิจารณาและใช้ดุลพินิจอย่างรอบคอบในการสั่งคำร้องปล่อยชั่วคราวได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

3. ข้อเสนอแนะ จึงเห็นควรกำหนดหลักในการปล่อยชั่วคราว กำหนดเงื่อนไขที่ศาลอาจสั่งให้ปล่อยชั่วคราวไว้อย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาไม่มีพฤติการณ์จะหลบหนี ไม่ยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน และไม่ไปก่อเหตุร้ายประการอื่นก็ไม่ถือว่ามีความจำเป็นในการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ ศาลควรส่งอนุญาตให้ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาได้รับการปล่อยชั่วคราวเป็นหลัก และในการส่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวดังกล่าวศาลอาจกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาปฏิบัติตามด้วยก็ได้

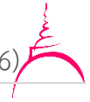
อภิปรายผล

หลังจากประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขเพิ่มเติมเรื่องการปล่อยชั่วคราวหลายครั้ง เพื่อให้ดำเนินการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเป็นไปด้วยความสะดวกและรวดเร็ว และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยมากยิ่งขึ้น แต่ถึงจะมีการแก้ไขปรับปรุงเพิ่มเติมอย่างไรก็ไม่อาจครอบคลุมและแก้ปัญหาต่าง ๆ ในทางปฏิบัติได้ทุกเรื่อง ในปัจจุบันก็ยังคงประสบปัญหาในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอยู่หลายประการ ซึ่งผู้วิจัยจะได้อภิปรายผล ดังนี้

1. หลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 107 บัญญัติว่า “ผู้ต้องหาหรือจำเลยทุกคนพึงได้รับการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว” ซึ่งมีความหมายว่า เมื่อได้รับคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวในระหว่างการดำเนินคดีอาญา ศาลพึงอนุญาตให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยทุกคนได้รับการปล่อยชั่วคราวเว้นแต่จะมีเหตุจำเป็นที่จะต้องควบคุมหรือขังไว้ แต่ในทางปฏิบัติผู้พิพากษาบางท่านอาจจะยังไม่เคยชินกับระบบการดำเนินคดีอาญาในรูปแบบควบคุมอาชญากรรม โดยเน้นหนักในประสิทธิภาพของการควบคุมระวังและปราบปรามอาชญากรรม ตลอดจนคำนึงถึงเรื่องภยากติ (ซึ่งผู้พิพากษาไม่ควรมี) ที่ตนจะได้รับจากการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว จึงใช้ดุลพินิจไปในทางไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย ดังนั้น สำนักงานศาลยุติธรรมควรจะอบรมและปลูกจิตสำนึกให้แก่ผู้พิพากษาโดยเฉพาะผู้ช่วยผู้พิพากษาซึ่งเป็นผู้พิพากษาที่เข้ารับราชการใหม่ ให้เข้าใจถึงหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยพึงได้รับ หลักเกณฑ์การปล่อยชั่วคราวตลอดจนการปฏิบัติหน้าที่ผู้พิพากษาจะต้องใช้ดุลพินิจที่ปราศจากอคติ 4 โดยเฉพาะภยากติ (ลำเอียงเพราะความกลัว) ไม่ให้มีความหวั่นไหวหวาดกลัวต่อสิ่งใด แม้ค่านิยมในทางสังคมจะมีแนวความคิดโน้มเอียงไปในทางลว่าอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวเพราะอาจได้รับสินจ้างรางวัลก็ตาม (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, 2499)

ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องหาหรือถูกฟ้องในความผิดที่มีอัตราโทษอย่างสูงเกินสิบปี ถ้ามีคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวในระหว่างสอบสวนหรือระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้นมาตรา 109 บัญญัติให้ศาลจะต้องถามพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือโจทก์ว่าจะคัดค้านประการใดหรือไม่ ซึ่งการสอบถามดังกล่าวก็เพื่อประโยชน์ในการวินิจฉัยคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวตามมาตรา 108 (7) อันอาจเป็นเหตุให้ศาลไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวได้ตามหลักเกณฑ์ในมาตรา 108/1 ในทางปฏิบัติบางครั้งพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการไม่ได้ให้ความเห็นโดยชัดแจ้งว่าจะคัดค้านประการใดหรือไม่ เช่น ให้ความเห็นว่า “แล้วแต่ศาลจะพิจารณาเห็นสมควร” หรือ “ขอให้อยู่ในดุลพินิจของศาล” เป็นต้น ซึ่งการให้ความเห็นเช่นนี้มีได้ก่อนประโยชน์ในการใช้ดุลพินิจวินิจฉัยคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวแต่อย่างใด และในบางครั้งพนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการประสงค์จะคัดค้าน

การปล่อยชั่วคราวโดยให้ความเห็นว่า ขอคัดค้านการปล่อยชั่วคราว แต่ไม่มีเหตุแห่งการคัดค้านประกอบว่าเป็น เช่นไร ความเห็นดังกล่าวก็ไม่เป็นประโยชน์ต่อศาลในการพิจารณาสั่งคำร้องเช่นเดียวกัน ดังนั้น เพื่อให้บรรลุนิติ ประสงค์ของกฎหมายที่จะให้ศาลนำคำคัดค้านของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือโจทก์ มาประกอบการวินิจฉัยคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราว สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และสำนักงานอัยการสูงสุดควรมี ระเบียบระบุชัดเจนว่า พฤติการณ์แห่งคดีเป็นอย่างไร จึงจะให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการคัดค้าน การปล่อยชั่วคราว โดยอ้างผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี จะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน จะไปก่ออันตราย ประการอื่น หรือการปล่อยชั่วคราวจะเป็นอุปสรรคหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อการสอบสวนหรือการดำเนินคดี ในศาล หากไม่ปรากฏพฤติการณ์ดังกล่าว ก็ควรที่จะให้ใช้ดุลพินิจไปในทางไม่คัดค้าน เพื่อให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยมี โอกาสที่จะได้รับการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวมากยิ่งขึ้น และถ้ามีการคัดค้านการปล่อยชั่วคราว ระเบียบที่วางไว้ก็ ควรกำหนดไว้ด้วยว่าให้ระบุถึงเหตุและรายละเอียดแห่งการคัดค้านไว้ให้ศาลทราบ

ตามมาตรา 110 วรรคสอง ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีลงมา จะอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว โดยไม่มีประกันเลย หรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันด้วยก็ได้ แต่ในทางปฏิบัติศาลมักอนุญาตให้ปล่อย ชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกัน ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำ และเกิดความไม่ เป็นธรรมแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ไม่สามารถหาหลักทรัพย์หรือหลักประกันมาเสนอต่อศาลเพื่อแลกกับอิสรภาพ เนื่องจากมีฐานะทางการเงินไม่ดี อันทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยเหล่านี้ ต้องหันไปพึ่งพาธุรกิจเช่าหลักประกันของ นายประกันอาชีพที่แสวงหาประโยชน์บนความเดือดร้อนของผู้ต้องหาหรือจำเลย หนทางที่จะบรรเทาปัญหาใน เรื่องนี้คงต้องปลูกจิตสำนึกให้ผู้พิพากษาตระหนักในแนวคิดเรื่องการปล่อยชั่วคราว และเพื่อให้เกิดรูปธรรมใน เบื้องต้น ผู้พิพากษาทุกท่านควรที่จะยึดถือและปฏิบัติตามคำแนะนำของประธานศาลฎีกาอย่างเคร่งครัด

ในการพิจารณาสั่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราว หากศาลอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว มาตรา 110 วรรคสาม ห้าม มิให้เรียกประกันหรือหลักประกันจนเกินควรแก่กรณี ประธานศาลฎีกาได้ออกคำแนะนำประธานศาลฎีกาเพื่อวาง เป็นแนวให้ผู้พิพากษากำหนดวงเงินประกันในทางเดียวกัน แต่คำแนะนำดังกล่าวมิใช่กฎหมายที่ผู้พิพากษาทุกคน ต้องถือปฏิบัติ และคำแนะนำเองยังเปิดโอกาสให้ใช้ดุลพินิจแตกต่างจากคำแนะนำได้ถ้าหากเป็นกรณีสภาพหรือ ฐานะพิเศษของผู้ต้องหาหรือจำเลย เหตุผลหรือพฤติการณ์อื่นที่จำเป็นต้องได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษเฉพาะคดี จึงทำให้ผู้พิพากษากำหนดวงเงินประกันแตกต่างกัน ส่งผลให้ประชาชนบางส่วนมีความเคลือบแคลงสงสัยในความ ไม่เท่าเทียมกันในการกำหนดวงเงินประกันสำหรับความผิดในข้อหาต่าง ๆ ทั้งถ้อยคำที่กฎหมายบัญญัติว่า ห้ามมิให้เรียก ประกันหรือหลักประกันจนเกินควรแก่กรณี อย่างไรก็ตามเป็นการเกินควรแก่กรณีไม่มีมาตรวัดให้เห็นชัดเจน ต้องพิจารณา การใช้ดุลพินิจเป็นคดี ๆ ไป ทำให้คดีประเภทเดียวกันก็อาจกำหนดวงเงินประกันแตกต่างกันได้ แต่คดีบางประเภท ที่มีความเสียหายเป็นตัวเงิน ซึ่งมีระวางโทษทางอาญาไม่สูง หากศาลกำหนดวงเงินประกันเกินกว่าจำนวนเงินที่ ผู้เสียหายได้รับก็คงต้องถือว่าเป็นการเกินควรแก่กรณี ดังนั้น เพื่อเป็นการบรรเทาข้อสงสัยของประชาชน ศาลควร เผยแพร่และประชาสัมพันธ์บัญชีเกณฑ์มาตรฐานกลางหลักประกันการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยให้ ประชาชนทราบโดยทั่วถึง

การปล่อยชั่วคราวจำเลยนอกจากเป็นกรณีมีผู้ยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวตามมาตรา 106 แล้ว ยังมี กรณีที่ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาส่งให้ศาลชั้นต้นปล่อยชั่วคราวจำเลยที่ถูกขังอยู่ระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกา ตามมาตรา 207 ซึ่งเป็นการช่วยคุ้มครองสิทธิของจำเลยอีกทางหนึ่ง ทั้งเป็นการช่วยบรรเทาจำนวนผู้ต้องขังใน เรือนจำให้ลดลงและลดงบประมาณของประเทศที่จะต้องใช้จ่ายในเรือนจำ แต่ในทางปฏิบัติมีเพียงศาลชั้นอุทธรณ์ เพียงไม่กี่ศาลเท่านั้นที่นำบทบัญญัติมาตรานี้มาใช้ ดังนั้น ประธานศาลฎีกาควรจะวางหลักเกณฑ์การนำความใน มาตรา 207 มาใช้บังคับ และแนะนำให้ผู้พิพากษาในศาลชั้นอุทธรณ์ทุกศาลตลอดจนศาลฎีกายึดถือปฏิบัติ

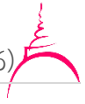
ในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย มาตรา 108 วรรคท้าย ให้อำนาจศาลที่จะกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับที่อยู่ของผู้ที่ถูกปล่อยชั่วคราว หรือกำหนดเงื่อนไขอื่นใดให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติเพื่อป้องกันภัยอันตรายหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการปล่อยชั่วคราวก็ได้ แต่ศาลไม่ได้ نابัญญัติมาให้อย่างแพร่หลาย ทั้ง ๆ ที่การกำหนดเงื่อนไขเป็นมาตรการเสริมที่ควรนำมาใช้ควบคู่กับมาตรการปล่อยชั่วคราว เพื่อป้องกันคุ้มครองสังคมให้ปลอดภัย ดังนั้น ศาลควรนำมาตราการในเรื่องการกำหนดเงื่อนไขในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวมาใช้ให้มากขึ้น การที่ผู้พิพากษาจะกำหนดเงื่อนไขในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวมาใช้ให้มากขึ้นได้นั้น ศาลจะต้องรวบรวมข้อเท็จจริงในกรณีต่าง ๆ ว่าสมควรจะกำหนดเงื่อนไขใด ๆ เพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติต่อไป ปัจจุบัน เพื่อให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ได้มีการบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือเพื่อการประสานงานระหว่างศาลยุติธรรมกับฝ่ายปกครอง ลงวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2561 หน่วยงานฝ่ายปกครองท้องถิ่นเข้ามีส่วนร่วมในการกำกับดูแลและรับรายงานตัวในชั้นปล่อยชั่วคราวของศาล โดย กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน การอนุญาตให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยพ้นจากการควบคุมของเจ้าพนักงานหรือศาลตามระยะเวลาที่กำหนด และเพื่อไม่ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกควบคุมหรือขังก่อนการตัดสินคดีเป็นเวลานานเกินความจำเป็น จากบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือดังกล่าว กำหนดให้กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ที่ได้รับการแต่งตั้ง มีบทบาทการช่วยยืนยันข้อมูลเกี่ยวกับประวัติส่วนตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ขอปล่อยชั่วคราว การช่วยกำกับดูแลผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ได้รับการปล่อยชั่วคราว การเป็นผู้รับรายงานตามกำหนดนัดของศาล (สำนักการสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง, 2561)

2. มาตรการทางกฎหมาย และทำความเข้าใจกฎหมายทั้งของประเทศไทยและของต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา การใช้ดุลพินิจในการปล่อยชั่วคราวในชั้นศาลของต่างประเทศ มีดังนี้ (ญาณินท์ เมฆหมอก, 2562)

สหพันธ์รัฐเยอรมัน ผู้ต้องหาถูกสั่งให้ควบคุมตัวโดย Magistrate Court มีสิทธิ์ที่จะอุทธรณ์คำสั่งของ Magistrate Court ไปยัง The High Court ได้ The High Court ต้องมีผู้พิพากษา 3 คน เป็นองค์คณะเพื่อพิจารณาคำร้องของผู้ต้องหาว่าที่ Magistrate Court สั่งควบคุมตัวนั้นชอบหรือไม่ ซึ่งการร้องขอปล่อยชั่วคราวในเยอรมันเป็นการร้องขอที่ยากมาก ถ้ามาร้องขอประกันตัวศาลก็จะไม่อนุญาต เวลาผู้พิพากษาจะสั่งคำสั่งแต่ละครั้งผู้พิพากษาจะพิจารณาจากหลักความหนักเบาแห่งข้อหา การข่มขู่พยาน และข้อมูลจากสำนักงานอาชญาวิทยาแห่งสหพันธ์รัฐ (Bundeskriminalamt) หรือเรียกว่า BKA เป็นหน่วยงานที่สืบเสาะ รวบรวมข้อมูลของบุคคลในการกระทำความผิดและศาลอาจจะกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมในระหว่างการปล่อยชั่วคราว

สาธารณรัฐฝรั่งเศส จะพิจารณาจากการหลบหนีหรือไม่ การข่มขู่พยานหรือไม่จะกระทำความผิดซ้ำหรือไม่ และส่วนใหญ่ผู้พิพากษาจะปล่อยตัวชั่วคราวในความผิดที่มีอัตราโทษจำคุก 10 ปีขึ้นไป การยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวจะต้องยื่นกับผู้พิพากษาไต่สวนว่าจะอนุญาตหรือไม่อนุญาต และต้องแสดงเหตุผลของการใช้ดุลพินิจประกอบในคำร้องด้วย ผู้พิพากษาไต่สวนเป็นคนละคนกับผู้พิพากษาที่พิจารณาคดี

ประเทศญี่ปุ่น การปล่อยชั่วคราว หรือการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาของประเทศญี่ปุ่นนั้น ก่อนการพิจารณาคดีของศาล ผู้ต้องหาไม่มีสิทธิได้รับการประกันตัวหรือปล่อยชั่วคราวในชั้นสอบสวนของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ จำเลยที่ถูกควบคุมตัวอยู่ระหว่างการสอบสวนจะถูกควบคุมตัวต่อไปในชั้นพิจารณาคดีของศาลโดยอัตโนมัติ โดยการควบคุมตัวจำเลยไว้ในระหว่างการพิจารณาคดี กฎหมายกำหนดให้พนักงานอัยการสามารถควบคุมตัวได้ไม่เกินกำหนด 2 เดือน แต่ถ้าต้องการใช้เวลามากกว่า 2 เดือน ก็สามารถขอขยายระยะเวลาควบคุมออกไปได้อีก 1 เดือนการขยายระยะเวลาการควบคุมนี้สามารถกระทำได้ครั้งเดียวเท่านั้น ดังนั้นระยะเวลาการควบคุมหลังจากที่พนักงานอัยการได้ฟ้องคดีต่อศาลแล้ว มีระยะเวลาควบคุมตัวได้ไม่เกิน 3 เดือน การที่กฎหมายบัญญัติไว้เช่นนี้ เพราะกฎหมายต้องการให้การพิจารณาคดีทำไปโดยรวดเร็ว แต่ศาลจะพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวจากพฤติการณ์ว่าจะหลบหนีหรือไม่ มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง ไม่ไปข่มขู่พยานหรือไปยุ่งเหยิงกับ

พยานหลักฐาน นับตั้งแต่วันที่พนักงานอัยการฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ผู้ที่มีอำนาจจะสั่งให้ควบคุมตัวได้ คือ ศาลเท่านั้น กฎหมายไม่ให้อำนาจศาลในการพิจารณาคำร้องเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัวในชั้นพิจารณาคำร้องขอฝากขังของผู้ต้องหา การปล่อยชั่วคราวหรือการประกันตัวมีได้เฉพาะเมื่อผู้ต้องหาเป็นจำเลยในชั้นพิจารณาพิพากษาคดีแล้ว ดังนั้น ก่อนจะควบคุมตัวผู้ต้องหา หน่วยงานของรัฐในญี่ปุ่นจะต้องมีพยานหลักฐานแน่ชัดแล้วว่า บุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิดตามกฎหมายจริง และเป็นกรณีที่พนักงานอัยการจะต้องใช้ดุลพินิจในทางสั่งฟ้อง เท่านั้นจึงจะมีการควบคุมตัวไว้แล้ว จะไม่อาจได้รับการปล่อยชั่วคราวได้เลย ประเทศญี่ปุ่นนั้นจะให้ความสำคัญกับการกั้นกรงการเข้ามาตรการควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ในอำนาจรัฐอย่างเคร่งครัด กล่าวคือ จะใช้หลักเหตุแห่งพยานหลักฐานมาพิจารณาว่า มีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดเป็นผู้กระทำความผิดหรือไม่หากมีพยานหลักฐานในเบื้องต้นตามสมควรที่เพียงพอให้น่าเชื่อได้ว่า ผู้ต้องหานั้นกระทำความผิดจึงจะมีการควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ แต่ถ้าไม่แน่ชัดแล้วก็จะไม่มีการควบคุมผู้ต้องหา

ประเทศอังกฤษ การปล่อยชั่วคราว หรือการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาตามระบบกฎหมายอังกฤษ ศาลได้มีทั้งการปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีเงื่อนไข การปล่อยตัวชั่วคราวโดยกำหนดเงื่อนไขให้ต้องปฏิบัติในระหว่างได้รับการปล่อยชั่วคราว และการปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันหรือหลักประกันจะพิจารณาปล่อยชั่วคราวได้ มี 2 กรณี คือ กรณีเป็นคดีความผิดประเภทที่ไม่มีอัตราโทษจำคุกจะไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวได้เฉพาะกรณีที่ผู้ต้องหาเคยหลบหนี ไม่มาตามนัดครั้งก่อนและน่าเชื่อว่าหากได้รับการปล่อยชั่วคราวก็จะไม่มารายงานตัว และกรณีเป็นคดีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุก พิจารณาจากลักษณะและความร้ายแรงของความผิดพฤติกรรมของผู้ต้องหาเอง การต้องโทษในครั้งก่อนสังคมแวดล้อมและสภาพแวดล้อมที่ผู้นั้นอาศัยอยู่ บันทึกประวัติเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวในครั้งก่อน ๆ และน้ำหนักของพยานหลักฐานที่ยืนยันข้อกล่าวหาที่มีต่อผู้นั้น เมื่อผู้ต้องหาได้รับการปล่อยชั่วคราวแล้ว จะต้องไปรายงานตัวต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจตามเวลาที่กำหนด และอาจถูกกำหนดให้ต้องอยู่อาศัยเฉพาะในสถานที่ที่กำหนด เช่น ที่พักสำหรับผู้ที่ได้รับการปล่อยชั่วคราวหรือห้ามเข้าไปในสถานที่บางแห่งหรือห้ามติดต่อกับบุคคลตามที่ระบุไว้ในเงื่อนไขการปล่อยชั่วคราวด้วย

สหรัฐอเมริกา มีหลักการควบคุมผู้ต้องหาในระหว่างการสอบสวนนี้ ศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวไว้ว่า ศาลไม่ควรละเลยเกี่ยวกับหลักการสอบสวนหรือการที่เจ้าพนักงานตำรวจได้ใช้อำนาจควบคุมเบื้องต้น เหตุที่ศาลเป็นผู้พิจารณาเบื้องต้นเพื่อป้องกันสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาตัวเอง โดยมีหน่วยงานที่สืบเสาะและรวบรวมข้อมูลของผู้ต้องหาหรือจำเลย เพื่อให้ศาลใช้ในการพิจารณาการปล่อยชั่วคราว ประเทศสหรัฐอเมริกาได้เน้นให้ศาลเป็นผู้พิจารณาเกี่ยวกับการดำเนินคดีและการควบคุมการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐให้เป็นไปในทางที่ชอบ “การประกันตัวผู้ต้องหาในคดีอาญาจะต้องมีทุกคดี เว้นแต่คดีนั้นจะมีระวางโทษประหารชีวิต” กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า บุคคลใดที่ถูกจับกุมในคดีความผิดที่มีโทษไม่ถึงประหารชีวิตจะได้รับอนุญาตให้ประกันตัว แต่ถ้ามีโทษประหารชีวิตจะไม่ได้มีการประกันตัวชั่วคราว การให้สิทธิประกันตัวก่อนที่จะมีการตัดสินว่าบุคคลนั้นกระทำความผิดเป็นการเปิดโอกาสให้มีการเตรียมต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ และยังช่วยป้องกันไม่ให้เกิดการลงโทษก่อนที่ศาลจะตัดสินว่ามีความผิด ดังนั้น เมื่อผู้ต้องหาถูกจับกุม เจ้าพนักงาน หรือศาล จะต้องพิจารณาให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการปล่อยชั่วคราว โดยมีหน่วยงานที่สืบเสาะและรวบรวมข้อมูลของผู้ต้องหาหรือจำเลยเพื่อให้ศาลใช้ในการพิจารณาการปล่อยชั่วคราว หากมีเหตุจำเป็นจึงจะควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ และหากศาลเห็นว่า การปล่อยชั่วคราวไม่สามารถรับรองได้ว่าบุคคลดังกล่าวจะมาศาลตามกำหนด หรืออาจเป็นอันตรายต่อบุคคลอื่น หรือชุมชน ศาลอาจสั่งปล่อยบุคคลนั้นภายใต้เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดก็ได้

ประเทศไทย การใช้ดุลพินิจของศาลในการสั่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราวของประเทศไทยจะพิจารณาจากความหนักเบาแห่งข้อหา, พยานหลักฐานที่นำมาสืบว่ามีมากน้อยเพียงใด, พฤติการณ์ต่าง ๆ แห่งคดีเป็นอย่างไร, เชื่อถือผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันได้เพียงใด, ผู้ต้องหาหรือจำเลยน่าจะหลบหนีหรือไม่, ภัยอันตรายหรือความเสียหายที่เกิดจากการปล่อยชั่วคราวมีมากน้อยเพียงใดหรือไม่, ค่าคัดค้านของตำรวจ พนักงานอัยการ เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาสั่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราว

ดังนั้น หากพิจารณาการศึกษาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวตามกฎหมายไทยหรือกฎหมายต่างประเทศจะใช้หลักแบบเดียวกันโดยผู้พิพากษาจะพิจารณาจากความหนักเบาแห่งข้อหา, พยานหลักฐานที่นำมาสืบมีมากน้อยเพียงใด, พฤติการณ์ต่าง ๆ แห่งคดีเป็นอย่างไร, เชื่อถือผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันได้เพียงใด, ผู้ต้องหาหรือจำเลยน่าจะหลบหนีหรือไม่, ภัยอันตรายหรือความเสียหายที่เกิดจากการปล่อยชั่วคราวมีมากน้อยเพียงใดหรือไม่, คัดค้านของตำรวจ พนักงานอัยการ เพื่อใช้ประกอบพิจารณาสั่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราว แต่ในกฎหมายของต่างประเทศจะพิจารณาจากหลักเท่านั้น ประกอบกับข้อมูลจากหน่วยงานที่ได้ตั้งขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติของบุคคลประกอบการพิจารณาว่าควรปล่อยชั่วคราวจำเลยหรือไม่ เพื่อให้จำเลยไปหาพยานหลักฐานมาใช้ในการต่อสู้คดี หรือเพื่อให้จำเลยไปเยียวยาผู้เสียหาย หรือกลับไปประกอบอาชีพหรือใช้ชีวิตอยู่ในสังคมตามเดิมได้ ซึ่งผิดกับการใช้ดุลพินิจของศาลไทยที่พิจารณาคำร้องปล่อยชั่วคราวจากเอกสารที่พนักงานสอบสวนนำมาแล้วดูว่ามีการคัดค้านการประกันตัวหรือไม่ หรือดูจากหลักประกันเป็นหลักว่ามีความเหมาะสมกับข้อหาหรือไม่ ซึ่งไม่ได้พิจารณาว่าบุคคลคนนั้นควรได้รับการปล่อยชั่วคราวไปใช้ชีวิตอยู่ในสังคมหรือไม่ ประวัติหรือสภาพความเป็นอยู่หรือพฤติกรรมลักษณะนิสัยของบุคคลนั้นมีสภาพควรปรับปรุงแก้ไขหรือไม่ ซึ่งหากเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศจะมีหน่วยงานที่ตั้งขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลให้ศาลใช้ในการพิจารณาคำร้องปล่อยชั่วคราว เพื่อให้ศาลพิจารณาและใช้ดุลพินิจอย่างรอบคอบในการสั่งคำร้องปล่อยชั่วคราวได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

3. ข้อเสนอแนะ หากเป็นกรณีความผิดร้ายแรงศาลอาจมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยมีเงื่อนไขให้ผู้ถูกดำเนินคดีอาญา จัดหาหลักประกันมาวางตามที่ศาลกำหนด ในการกำหนดหลักประกันดังกล่าวผู้ถูกดำเนินคดีอาญาควรได้รับการพิจารณาให้เหมาะสมเป็นรายกรณีไป โดยนำแนวคิดเรื่องการลงโทษปรับโดยค่านึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจ (Day Fine) มาปรับใช้ในการกำหนดหลักประกันแทนการใช้บัญชีมาตรฐานกลางสำหรับปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย การกำหนดหลักประกันตามแนวคิดดังกล่าวจะช่วยแก้ปัญหาฐานะทางเศรษฐกิจของบุคคลที่ไม่เท่าเทียมและปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวจากข้อหาที่พนักงานสอบสวนตั้งมา เนื่องจากผู้ถูกดำเนินคดีอาญาทุกคนจะได้รับการพิจารณาและสั่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราวโดยพิจารณาเป็นรายบุคคลทำให้สามารถหาหลักประกันที่เหมาะสมกับฐานะของตนมาขอประกันตัวได้ และยังเป็นไปตามหลักการไม่เลือกปฏิบัติต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 จึงอาจกล่าวได้ว่า การกำหนดหลักประกันโดยค่านึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ถูกดำเนินคดีอาญาเป็นการกำหนดหลักประกันที่มีความยุติธรรมทั้งต่อสังคมและต่อผู้กระทำความผิดแต่ละคน และมีประสิทธิภาพมากกว่าการกำหนดหลักประกันตามบัญชีมาตรฐานกลางสำหรับปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยแบบเดิม นอกจากนี้ ในการสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยเงื่อนไข ควรมีการกำหนดเงื่อนไขที่ศาลอาจสั่งให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวได้ปฏิบัติตามไว้อย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรแทนการบัญญัติไว้ว่าเป็นดุลพินิจของเจ้าหน้าที่หรือศาลในการกำหนดเงื่อนไข (มาตรา 108) เพื่อให้ความง่ายต่อการที่เจ้าหน้าที่และศาลจะนำมาใช้ และในกรณีที่ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวไม่มารายงานตัวตามนัดหรือฝ่าฝืนเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราวให้ถือว่าผู้ถูกปล่อยชั่วคราวหลบหนี ควรกำหนดให้มีบทลงโทษในกรณีที่ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวไม่มารายงานตัวตามนัดหรือฝ่าฝืนเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราวเพิ่มเติมจากการออกหมายจับ โดยกำหนดเป็นความผิดฐานหลบหนีประกันและมีโทษทางอาญาและผู้ถูกปล่อยชั่วคราวที่มีการหลบหนีดังกล่าวจะไม่ได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวในครั้งต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยเห็นว่าในการพิจารณาสั่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราวควรคำนึงถึงความจำเป็นในการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐเป็นหลัก หากพิจารณาแล้วเห็นว่ามีความเสี่ยงเชื่อว่าผู้ถูกดำเนินคดีอาญาไม่มีพฤติการณ์จะหลบหนี ไม่ยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน และไม่ไปก่อเหตุร้ายประการอื่นก็ไม่ถือว่ามีความจำเป็นในการเอาตัวบุคคลไว้ในอำนาจรัฐ ศาลควรสั่งอนุญาตให้ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาได้รับการปล่อยชั่วคราวเป็นหลัก และในการสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวดังกล่าวศาลอาจกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ถูกดำเนินคดีอาญาปฏิบัติตามด้วยก็ได้ เช่น กำหนดเงื่อนไขให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวห้ามเดินทางออกนอกเขตพื้นที่ที่ศาลกำหนดไว้ ห้ามผู้ถูกปล่อยชั่วคราวพบปะหรือเกี่ยวข้องกับบุคคลที่ศาลกำหนด ห้ามผู้ถูกปล่อยชั่วคราวเข้าไปยังสถานที่ที่ศาลกำหนด ให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวมารายงานตัวต่อศาลหรือเจ้าพนักงานตำรวจ หรืออนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยมีการตั้งผู้กำกับดูแล อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยผู้ถูกปล่อยชั่วคราวติดอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (EM) ในระหว่างรับการปล่อยชั่วคราว เป็นต้น หากพิจารณาการศึกษา คำร้องขอปล่อยชั่วคราวตามกฎหมายไทยหรือกฎหมายต่างประเทศจะใช้หลักแบบเดียวกันโดยผู้พิพากษาจะพิจารณาจากความหนักเบาแห่งข้อหา, พยานหลักฐานที่นำมาสืบมีมากน้อยเพียงใด, พฤติการณ์ต่าง ๆ แห่งคดีเป็นอย่างไร, เชื่อถือผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันได้เพียงใด, ผู้ต้องหาหรือจำเลยน่าจะหลบหนีหรือไม่, ภัยอันตรายหรือความเสียหายที่เกิดจากการปล่อยชั่วคราวมีมากน้อยเพียงใดหรือไม่, คัดค้านของตำรวจ พนักงานอัยการ เพื่อใช้ประกอบพิจารณาสั่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราว แต่ในกฎหมายของต่างประเทศจะพิจารณาจากหลักเท่านั้น ประกอบกับข้อมูลจากหน่วยงานที่ได้ตั้งขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติของบุคคลประกอบการพิจารณาว่าควรปล่อยชั่วคราวจำเลยหรือไม่ เพื่อให้จำเลยไปหาพยานหลักฐานมาใช้ในการต่อสู้คดี หรือเพื่อให้จำเลยไปเยี่ยมเยียนผู้เสียหาย หรือกลับไปประกอบอาชีพหรือใช้ชีวิตอยู่ในสังคมตามเดิมได้ ข้อเสนอแนะหากเป็นกรณีความผิดร้ายแรง ศาลอาจมีคำสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยมีเงื่อนไขให้ผู้ถูกดำเนินคดีอาญา จัดหาหลักประกันมาวางตามที่ศาลกำหนด ในการกำหนดหลักประกันดังกล่าวผู้ถูกดำเนินคดีอาญาควรได้รับการพิจารณาให้เหมาะสมเป็นรายกรณีไป โดยนำแนวคิดเรื่องการลงโทษปรับโดยคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจ (Day Fine) มาปรับใช้ในการกำหนดหลักประกันแทนการใช้บัญชีมาตรฐานกลางสำหรับปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย การกำหนดหลักประกันตามแนวคิดดังกล่าวจะช่วยแก้ปัญหาฐานะทางเศรษฐกิจของบุคคลที่ไม่เท่าเทียมและปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวจากข้อหาที่พนักงานสอบสวนตั้งมา เนื่องจากผู้ถูกดำเนินคดีอาญาทุกคนจะได้รับการพิจารณาและสั่งคำร้องขอปล่อยชั่วคราวโดยพิจารณาเป็นรายบุคคลทำให้สามารถหาหลักประกันที่เหมาะสมกับฐานะของตนมาขอประกันตัวได้ และยังเป็นไปตามหลักการไม่เลือกปฏิบัติต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 จึงอาจกล่าวได้ว่า การกำหนดหลักประกันโดยคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ถูกดำเนินคดีอาญาเป็นการกำหนดหลักประกันที่มีความยุติธรรมทั้งต่อสังคมและต่อผู้กระทำความผิดแต่ละคน และมีประสิทธิภาพมากกว่าการกำหนดหลักประกันตามบัญชีมาตรฐานกลางสำหรับปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยแบบเดิม นอกจากนี้ ในการสั่งอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยเงื่อนไข ควรมีการกำหนดเงื่อนไขที่ศาลอาจสั่งให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวได้ปฏิบัติตามไว้อย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรแทนการบัญญัติไว้ว่าเป็นดุลพินิจของเจ้าหน้าที่หรือศาลในการกำหนดเงื่อนไข (มาตรา 108) เพื่อให้ความง่ายต่อการที่เจ้าหน้าที่และศาลจะนำมาใช้ และในกรณีที่ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวไม่มารายงานตัวตามนัดหรือฝ่าฝืนเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราวให้ถือว่าผู้ถูกปล่อยชั่วคราวหลบหนี ควรกำหนดให้มีบทลงโทษในกรณีที่ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวไม่มารายงานตัวตามนัดหรือฝ่าฝืนเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราวเพิ่มเติมจากการออกหมายจับ โดยกำหนดเป็นความผิดฐานหลบหนีประกันและมีโทษทางอาญาและผู้ถูกปล่อยชั่วคราวที่มีการหลบหนีดังกล่าวจะไม่ได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวในครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- คณิต ฒ นคร. (2549). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- _____. (2561). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- จักรวาล กาญจธีรนนท์. (2554). ปัญหาในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จุลสิงห์ วสันตสิงห์. (2555). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 1 (มาตรา 1 - มาตรา 119) พร้อมตัวอย่างคำถาม - คำตอบ (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- ญาณินท์ เมฆหมอก. (2562). "การปล่อยตัวชั่วคราวตามกฎหมายไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ." ใน สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ณรงค์ ใจหาญ. (2552). หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. (2499). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 73 ตอนที่ 95 ฉบับพิเศษ หน้า 1 (15 พฤศจิกายน 2499).
- สำนักงานสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง. (2561). บันทึกข้อตกลงพัฒนาระบบประเมินความเสี่ยงในการกำกับดูแลในชั้นปล่อยตัวชั่วคราวของศาลยุติธรรม. วารสารสำนักงานสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง, 7 (12), 4-5.
- สุพจน์ ฒ บางช้าง. (2548). กระบวนการบังคับใช้กฎหมายกับการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- สุวิทย์ ใจหาญ. (2555). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สยาม.
- อานนท์ มาม้าย. (2564). กฎหมายทรัพย์สิน. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Today. (2020). Individual Rights Day. Retrieved September 29, 2023, from <https://www.facebook.com/153951094974177/posts/1385953818440559/>

ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมสุขภาพ*

DIETARY SUPPLEMENTS FOR HEALTH

กษิภัท ภัทรบวรวุฒิ และภัทรธิรา ผลงาม*

Kasipat Pattarabovornwut and Patthira Phonngam

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Liberal Arts, North Bangkok University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: dr.patthira@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบของผลิตภัณฑ์อาหารและประเภทของผลิตภัณฑ์อาหารเสริม โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงเอกสารตามแนวทางของ Scott โดยการคัดเลือกเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยใช้หลักเกณฑ์ 1) มีความถูกต้อง 2) มีความน่าเชื่อถือ 3) ความเป็นตัวแทน และ 4) มีความชัดเจน ใช้การตีความเอกสารและการสังเคราะห์ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบของผลิตภัณฑ์อาหารเสริมมี 8 รูปแบบ ได้แก่ 1) แบบเม็ด สารอาหารผสมอัดเป็นเม็ด 2) แบบแคปซูลแข็ง ผลิตมาจากเจลาติน 3) แบบแคปซูลนิ่ม ใช้กับน้ำมัน 4) แบบแคปซูลเซลลูโลส จากเส้นใยของพืชผัก 5) แบบผง เวลารับประทานต้องนำไปผสมน้ำ 6) แบบเหลว ที่อยู่ในรูปแบบพร้อมดื่ม 7) เจลลี่เคี้ยว แบบนี้เหมาะสำหรับเด็กและ 8) แบบเม็ดฟู เมื่อใส่น้ำตัวยาจะแตกตัว ส่วนประเภทของผลิตภัณฑ์อาหารเสริมมี 4 ประเภท ดังนี้ 1) ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมบำรุงสุขภาพ ได้แก่ 1.1) อาหารเสริมบำรุงสมอง 1.2) อาหารเสริมเพิ่มความสูง 1.3) อาหารเสริมภูมิคุ้มกัน 1.4) อาหารเสริมผู้ชาย 1.5) อาหารเสริมบำรุงสายตา 1.6) อาหารเสริมบำรุงร่างกาย และ 1.7) อาหารเสริมผู้สูงอายุ 2) ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเพื่อความงาม ได้แก่ 2.1) อาหารเสริมเพิ่มผิวขาว 2.2) อาหารเสริมลดสิว 2.3) อาหารเสริมบำรุงเส้นผม และ 2.4) อาหารเสริมลดฝ้า 3) ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมทางการแพทย์ ได้แก่ 3.1) อาหารเสริมบำรุงตับ 3.2) อาหารเสริมลดไขมันในเลือด 3.3) อาหารเสริมบำรุงข้อเข่า 3.4) อาหารเสริมบำรุงเลือด และ 3.5) อาหารเสริมช่วยการนอนหลับ และ 4) ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมการออกกำลังกาย ได้แก่ 4.1) อาหารเสริมลดน้ำหนัก 4.2) อาหารเสริมเพิ่มน้ำหนัก และ 4.3) อาหารเสริมเวย์โปรตีน

คำสำคัญ: ผลิตภัณฑ์อาหารเสริม, รูปแบบผลิตภัณฑ์อาหารเสริม, ประเภทผลิตภัณฑ์อาหารเสริม

Abstract

This academic article aims to present information about the form of food products and types of dietary supplement products. The documentary research process followed Scott's approach, selecting relevant documents based on the criteria of 1) validity, 2) credibility, 3) representation, and 4) clarity. Document interpretation and synthesis were used factual information. The study found that There are 8 forms of dietary supplement products: 1) tablet form, mixed with various nutrient powders and compressed into tablets. 2) hard capsule form. The capsule meat is made from animal gelatin. 3) soft capsule form, suitable for non - sensitive

* Received October 9, 2023; Revised October 12, 2023; Accepted October 27, 2023

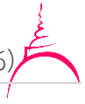
nutrients 4) cellulose capsules. The capsule is made from vegetable fibers, 5) powdered form. It looks like a powder when eating, must be mixed with water, 6) liquid form in ready-to-drink form, 7) chewing Jelly This model is suitable for children. 8) type of effervescent tablets when put in water, the drug will disintegrate. There are 4 types of dietary supplements as follows: 1) health supplements, namely 1.1) brain nourishing supplements 1.2) height increasing supplements 1.3) immune supplements 1.4) men's nutritional supplements 1.5) nourishing supplements eyesight, 1.6) body nourishing supplements, and 1.7) elderly food supplements, 2) beauty supplements, including 2.1) whitening supplements, 2.2) acne reduction supplements, 2.3) hair nourishing supplements, and (2.4) melasma - reducing supplements, 3) medical dietary supplements, including 3.1) liver nourishing supplements, 3.2) blood lipid - lowering supplements, (3) knee joint nourishing supplements, 3.4) blood nourishing supplements, and 3.5) sleep aid supplements 4) exercise supplements, including 4.1) weight loss supplements, 4.2) weight gain supplements, and 4.3) whey protein supplements.

Keywords: Dietary, Dietary Supplement Product Format, Dietary Supplement Product Type

บทนำ

แนวโน้มผู้บริโภคกำลังเปลี่ยนแปลงไปในยุคหลังการติดเชื้อโควิด - 19 (Post COVID - 19) ด้วยการหันมาใส่ใจสุขภาพโดยการเลือกรับประทานอาหารที่มีคุณภาพ เพราะโภชนาการที่ดีและการเลี้ยงดูที่เหมาะสมโดยเฉพาะในช่วง 1,000 วันแรกของชีวิต หรือตั้งแต่ช่วงตั้งครรภ์ จนถึงอายุ 2 ขวบปีแรก คือ รากฐานที่สำคัญในการสร้างภูมิคุ้มกันให้ติดตัวเด็กไปจนเติบโตใหญ่ เป็นสาเหตุสำคัญที่ผลักดันให้มูลค่าทางการตลาดผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเติบโตแบบก้าวกระโดด กระแสการบริโภคอาหารเสริมได้รับความสนใจอย่างมาก มียอดขายที่เติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยพบว่า ในปี พ.ศ. 2564 ยอดขายอาหารเสริมจะมีสัดส่วนร้อยละ 20 ของยอดขายอาหารทั้งหมด (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2564)

รายงานของ National Development and Reform Commission's Public Nutrition and Development Center ได้ระบุว่า มูลค่าการค้าของกลุ่มผลิตภัณฑ์และบริการเพื่อสุขภาพมีมูลค่า 450 พันล้านหยวนในปี 2015 และในปีที่ 2016 มีมูลค่ามากกว่า 260 พันล้านหยวน เฉพาะในผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเพื่อสุขภาพในประเทศจีน ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเพื่อสุขภาพแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ผลิตภัณฑ์สมุนไพรทางการแพทย์และผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากยาสมุนไพรจีนโบราณ ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมที่ผลิตจากสารสกัดธรรมชาติ และผลิตภัณฑ์จากสารสกัดจากชีวภาพ สำหรับผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพที่เป็นที่นิยมมากที่สุดในประเทศจีน คือ ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมจากแคลเซียม น้ำมันปลา เลซิธิน (Lecithin) สาหร่ายสไปรูไลน่า (Spirulina) และวิตามินรวมต่าง ๆ (สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ, 2565) ในส่วนของประเทศไทย ถ้าหากเปรียบเทียบมูลค่าส่งออกอาหารเสริมจะได้รับการตอบรับจากกลุ่มลูกค้าเป้าหมายเป็นอย่างดี มีการคาดการณ์ว่าจะเติบโตปีละไม่ต่ำกว่าร้อยละ 25 และผลักดันยอดขายรวม 2,000 ล้านบาท ภายในปี พ.ศ. 2567 โดยเป้าหมายจำเป็นต้องการวิจัยและพัฒนา รวมถึงผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพครบวงจร เพื่อรองรับความต้องการของผู้บริโภคที่หันมาดูแลสุขภาพและใส่ใจเรื่องสุขภาพมากขึ้น (กรมส่งเสริมการค้า, 2564) และ จากผลการสำรวจของสวนดุสิตโพล มหาวิทยาลัยสวนดุสิตได้สำรวจความคิดเห็นของประชาชนทั่วประเทศ จำนวนทั้งสิ้น 1,159 คน ระหว่างวันที่ 21 - 28 กรกฎาคม 2565 พบว่า หลังสถานการณ์การติดเชื้อโควิด - 19 ทำให้คนไทยหันมาใส่ใจดูแลสุขภาพของตนเองมากขึ้น ร้อยละ 72.74 ทั้งการออกกำลังกาย

กลางแจ้งและในร่มเพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคมัยไข้เจ็บต่าง ๆ ตลอดทั้งการรับประทานอาหารเสริมและวิตามิน รวมทั้งเข้ารับการศึกษาจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญแขนงต่าง ๆ มากขึ้น (มหาวิทยาลัยสวนดุสิต, 2565)

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า เปิดเผยว่า ปัจจุบันแนวโน้มการบริโภคอาหารเสริมและวิตามินทั่วโลกเพิ่มสูงขึ้น มีการเติบโตอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว รวมถึงจำนวนประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับการสร้างภูมิคุ้มกันแก่ร่างกาย จึงเป็นโอกาสสำคัญที่ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมดังกล่าวของไทย ได้ผลิตอาหารเสริมโดยใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและการวิจัยเพิ่มเติม ต่อยอดผลิตภัณฑ์อาหาร เครื่องดื่ม รวมถึงอาหารเสริมต่าง ๆ ของไทย เพื่อขยายตลาดต่างประเทศและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคทั่วโลก (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า, 2566)

จากที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมดสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารเสริม นั้นเป็นความต้องการของสังคมโลกแต่ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมดังกล่าวนี้ยังมีไม่หลากหลายในประเทศไทย ในท้องตลาดปัจจุบันจะทำรูปแบบขงดื่มและเป็นเม็ด ซึ่งเป็นรูปแบบที่เด็กคิดว่าเป็นยาจึงปฏิเสธการกินอาหารเสริม รวมทั้งผลิตภัณฑ์ในท้องตลาดยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัย ดังนั้นในบทความนี้จึงได้นำเสนอข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับแนวคิดผลิตภัณฑ์อาหารเสริม ประเภทและรูปแบบของอาหารเสริมเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารเสริมที่เป็นความต้องการที่แท้จริงของผู้บริโภคว่าต้องการรูปแบบใด ประเภทใดและมีแนวทางในการพัฒนาอาหารเสริมอย่างไรบ้าง ผลจากการศึกษาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์อาหารเสริมให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อาหารเสริม

ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเป็นอาหารจากธรรมชาติที่ต้องรับประทานเสริมจากอาหารหลัก 3 มื้อ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการดูแลสุขภาพ บำรุงร่างกาย เพิ่มพลังงานให้กับร่างกาย ช่วยรักษาโรคต่าง ๆ เพื่อให้ร่างกายมีการเจริญเติบโตได้ตามวัย ช่วยเสริมสารอาหารที่ร่างกายขาดหายไป ช่วยให้ร่างกายแข็งแรงขึ้น โดยผลิตภัณฑ์อาหารเสริมจะมีอยู่ในลักษณะเป็นเม็ดอัดแข็ง, แคปซูล, ผงขงละลายน้ำ, ซอฟต์เจลหรือในรูปแบบของเหลว (ยาน้ำ) เป็นหลัก ซึ่งต่างจากผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจะเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้รับประทานมากกว่าอาหารหลักที่รับประทานตามปกติในแต่ละมื้อ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสารสกัดที่มาจากพืช ส่วนประกอบของสัตว์ต่าง ๆ หรือ เอนไซม์สังเคราะห์ บางชนิดที่ร่างกายมนุษย์ไม่สามารถสร้างขึ้นเองได้ โดยผลิตภัณฑ์เสริมอาหารไม่สามารถป้องกัน บำบัด หรือรักษาโรคได้เหมือนยาแต่รับประทานเพื่อบำรุงร่างกายเพียงอย่างเดียว ซึ่งส่วนนี้เองจะมีความแตกต่างจากผลิตภัณฑ์อาหารเสริมที่สามารถหาได้ตามธรรมชาติและมีผลในการช่วยรักษาฟื้นฟู จากอาการป่วยของโรคต่าง ๆ ได้ (โรงพยาบาลนนทเวช, 2565)

ข้อดี - ข้อเสีย วิธีเลือกอาหารเสริมอย่างถูกต้อง

อาหารเสริมเป็นธุรกิจที่ได้รับความนิยมมากขึ้นในสังคมสูงอายุเพราะผู้สูงอายุอายุยืนมากขึ้น ดังนั้นอาหารเพื่อสุขภาพหรืออาหารเสริม จึงเป็นแนวโน้มหนึ่งที่ได้รับคามนิยมสูงในปัจจุบัน ซึ่งเห็นได้จากข่าวการโฆษณาในทีวี มีความถี่ถึงการโฆษณาอาหารเสริมมากยิ่งขึ้นทุกวันดังนั้นทำให้การแข่งขันในธุรกิจนี้เริ่มรุนแรงมากยิ่งขึ้น นักธุรกิจจึงมักจะนำเสนอข้อดีผลิตภัณฑ์ของตนเอง จนทำให้ผู้บริโภคบางคนที่ไม่รู้โทษหรือคำเตือนบางอย่าง ดังนั้นก่อนที่จะบริโภคอาหารเสริม จึงควรศึกษาข้อมูลต่าง ๆ รายละเอียดผลิตภัณฑ์ให้ครบถ้วนเกี่ยวกับข้อดี - ข้อเสียของ อาหารเสริม ดังนี้

ข้อดีของ อาหารเสริม มีดังนี้ Besterlife.

1. สามารถทดแทนสารอาหาร ที่ร่างกายไม่สามารถสร้างขึ้นได้อย่างเพียงพอต่อความต้องการ เช่น ชาติโปรตีนเสริมด้วยอาหารเสริมโปรตีน

2. ทำให้สุขภาพดี การเกิดโรคเสื่อมต่าง ๆ เกิดขึ้นได้ช้าลง อายุยืนมากยิ่งขึ้น เช่น อาหารเสริมบำรุงกระดูก ข้อต่าง ๆ
 3. ช่วยรักษาหรือบรรเทาอาการ ของกลุ่มอาการโรคบางอย่างได้ เช่น วิตามินบี 12 ช่วยบำรุงสมอง ช่วยป้องกันโรคสมองเสื่อม
 4. ป้องกันการเกิดโรคบางอย่างให้เกิดขึ้นได้ช้าลง เช่น เลซิติดกับการลดไขมัน น้ำมันปลากับการเกิดเบาหวาน เป็นต้น
 5. มีผลดีต่อความสวยงามของร่างกาย เช่น การกินวิตามิน ซี ช่วยลดการเกิดเม็ดสีของผิว ทำให้การเกิด กระ ฝ้า ได้ช้าลง ผิวหนังมีคอลลาเจน ผิวขาวกระจ่างสดใสมากยิ่งขึ้น
- ข้อเสียของ อาหารเสริม มีดังนี้

- 1.1 อาหารเสริมบางอย่างมีราคาค่อนข้างแพง แต่บางอย่างถ้าจำเป็นก็ต้องยอมซื้อเพื่อรักษา ร่างกายให้แข็งแรง
- 1.2 อาจมีผลกระทบต่อร่างกายส่วนอื่น ถ้าหากแพ้สารบางอย่างในอาหารเสริม ดังนั้นคนที่กินอาหารเสริม ต้องมีความรู้ จึงควรศึกษารายละเอียดให้ครบถ้วน
- 1.3 การได้รับสารอาหารบางอย่างที่มากเกินไป อาจมีผลกระทบต่อการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ อาจทำให้เกิดการสะสมและทำให้เกิดโรคบางอย่างตามมาได้
- 1.4 การบริโภคอาหารเสริมเพื่อวัตถุประสงค์บางอย่างแต่ไปกระทบต่อการทำงานของระบบอื่น ๆ เช่นกินน้ำมันปลา เมื่อเกิดบาดแผลอาจทำให้เลือดหยุดได้ช้าลง จึงไม่แนะนำให้ ผู้ใกล้ชิดบุตรบริโภคน้ำมันปลา แต่น้ำมันปลาส่งผลดีต่อพัฒนาการของทารกในครรภ์มารดา ช่วยปรับสมดุลฮอร์โมนของคนตั้งครรภ์

จากที่กล่าวมาข้างต้นการบริโภคอาหารเสริมจำเป็นต้องจึงต้องวิเคราะห์ข้อดีและข้อเสียอย่างรอบด้าน ก่อนตัดสินใจเลือกอาหารเสริม ด้วยความรู้ ศึกษาคุณสมบัติและข้อควรระวังต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดผลกระทบต่อข้างเคียง ควรได้รับการแนะนำจากแพทย์หรือจากผู้รู้จริงในสินค้านั้น ๆ ไม่ควรตัดสินใจซื้อเพราะการโฆษณาชวนเชื่อเพียงอย่างเดียว (Besterlife, 2566)

ชนิดของผลิตภัณฑ์อาหารเสริม

โดยทั่วไปแล้วผลิตภัณฑ์อาหารเสริมจะมีหลากหลายชนิด แต่จะมีที่ได้รับความนิยมจากผู้บริโภคมากที่สุด ดังนี้ สุรารักษ์ รัตนารามิก

1. วิตามินเอ (vitamin A) เป็นวิตามินที่ช่วยในการมองเห็น สุขภาพของผิว ฟัน ระบบภูมิคุ้มกันด้วย และยังมีประสิทธิภาพเป็นสารต้านอนุมูลอิสระอีกด้วย ในการรับประทานวิตามินเอนั้น ผู้ชายควรได้รับอย่างน้อย 900 ไมโครกรัมต่อวัน ส่วนผู้หญิงควรได้รับ 700 ไมโครกรัมต่อวัน
2. วิตามินบีคอมเพล็กซ์ (vitamin B - complex) คือ อาหารเสริมที่รวมตั้งแต่ บี 1 ถึง บี 12 ที่ประกอบไปด้วยสารต้านอนุมูลอิสระเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสำคัญต่อระบบประสาทและสมอง ที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดพลังงานแก่ร่างกาย ผู้ใหญ่ควรบริโภคประมาณ 50 ถึง 100 มิลลิกรัมต่อวันในทุกเช้า
3. วิตามินซี (vitamin C) เป็นวิตามินที่ตับของมนุษย์ไม่สามารถผลิตออกมาได้เอง จึงจำเป็นที่จะต้องเติมเต็มเข้าสู่ร่างกาย และเป็นวิตามินที่ละลายในน้ำจึงไม่สะสมอยู่ในร่างกาย สามารถแบ่งกินระหว่างวันได้ทุก ๆ 6 ชั่วโมง ปริมาณบริโภคที่แนะนำ คือ 60 ถึง 90 มิลลิกรัมต่อวันช่วยป้องกันการขาดสารอาหาร และปริมาณ 3,000 ถึง 6,000 มิลลิกรัมต่อวัน ช่วยบำรุงร่างกาย วิตามินซีช่วยบำรุงระบบการไหลเวียนเลือดให้ดีขึ้น ช่วยลดปัญหาในช่องปากและฟัน เช่น เลือดออกตามไรฟันและบำรุงเหงือก
4. ซิงค์ (zinc) เป็นแร่ธาตุที่ส่งผลต่อระบบสืบพันธุ์และฮอร์โมนเพศ และช่วยชดเชยพลังงานที่สูญเสียไปกับเหงื่อ มีสารประกอบเมทัลโปรตีน ซึ่งเป็นโปรตีนสังเคราะห์ที่ช่วยในกระบวนการเจริญเติบโตของเซลล์และ

เนื้อเยื่อ ปริมาณบริโภคที่แนะนำต่อวัน คือ 5.5 ถึง 9.5 มิลลิกรัมในผู้ชาย และ 4 ถึง 7 มิลลิกรัมในผู้หญิง ควรกินพร้อมอาหาร หากกินเพียงอย่างเดียวขณะท้องว่างอาจทำให้เกิดอาการคลื่นไส้ได้

5. โอเมก้าทรี (Omega - 3) เป็นกรดไขมันไม่อิ่มตัวที่สกัดจากปลาทะเล และพืชจำพวกถั่ว เมื่อเข้าสู่ร่างกายแล้วจะถูกเปลี่ยนเป็นดีเอชเอ (DHA, docosahexaenoic acid) โดยตับ แต่จากผลการวิจัยขององค์การความปลอดภัยของอาหารแห่งยุโรป (EFSA, European Food Safety Authority) ไม่พบหลักฐานชัดเจนว่าช่วยบำรุงสมองในเด็ก แต่จะช่วยเพิ่มความแข็งแรงให้กระดูกและไขข้อต่าง ๆ ช่วยลดสภาวะจิตใจหดหู่ ลดคอเลสเตอรอลในเลือด และลดอัตราเสี่ยงเป็นโรคหัวใจปริมาณบริโภคที่แนะนำ คือ ไม่ควรเกิน 1,000 มิลลิกรัมต่อวัน

6. เวย์โปรตีน (Whey protein) เป็นอาหารเสริมที่สกัดได้จากหางนม และผลิตภัณฑ์จากสัตว์เช่น ซีส เนื้อแดง จึงเหมาะกับผู้ที่กินชีวจิต และผู้ที่ต้องการลดน้ำหนัก เพราะมีโปรตีนสูงช่วยเผาผลาญไขมัน เพิ่มมวลกล้ามเนื้อ ซ่อมแซมส่วนที่สึกหรอ และยังช่วยกรองระดับน้ำตาลกลูโคสในเลือด โดยการควบคุมการดูดซึมอินซูลินเข้าสู่กระแสเลือด ปริมาณที่ควรบริโภคต่อวัน คือ ไม่เกิน 1 หรือ 2 กรัม (สุচারชฎ รัตนารามิก, 2565)

แต่อย่างไรก็ตามการกินอาหารเสริมมากเกินไปบางครั้ง พบว่า ทำให้เกิดโทษแก่ร่างกายและสูญเสียเงินโดยไม่จำเป็น ซึ่งมีรายงานการวิจัยพบว่า การรับประทานอาหารเสริมเพื่อสุขภาพมากเกินไป อาจมีผลข้างเคียงต่อสุขภาพได้ เช่นวิงเวียน ปวดศีรษะ อุจจาระเป็นสีดำ ท้องผูก ท้องเสีย มีกลิ่นตัว และเหงื่อออกมาก (วิตามินมอร์, 2565)

รูปแบบของผลิตภัณฑ์อาหารเสริม

รูปแบบของผลิตภัณฑ์อาหารเสริม มีดังนี้ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

1. **แบบเม็ด ทั้งแบบเคลือบหรือไม่เคลือบ (กลม, รี, เหลี่ยม)** ลักษณะผลิตภัณฑ์อาหารเสริมแบบนี้ คือ การนำเอาผงสารอาหารต่าง ๆ มาผสมรวมเข้ากับสารที่สามารถอัดเป็นเม็ดได้ โดยที่ผู้ผลิตสามารถกำหนดความเข้มข้นและปริมาณสารอาหารเสริมต่าง ๆ ได้ ข้อดี คือ สามารถออกฤทธิ์ได้เร็วและตรงตามเวลาที่กำหนด ส่วนข้อเสีย คือ สัมผัสของเม็ดอาหารเสริม ทั้งกลิ่นและรสชาติไม่สามารถดัดแปลงได้ ถ้าอาหารเสริมที่สกัดจากธรรมชาติรสชาติที่ได้อาจทำให้ผู้บริโภครับประทานได้ยาก แต่ในส่วนนี้สามารถหาทางแก้ไขได้ คือ การเพิ่มสารให้ความหวานเคลือบตัวเม็ดอาหารเสริม เพื่อทำให้รับประทานง่าย ลื่นคอ แต่ข้อเสียของการเคลือบสาร คือ สารที่เคลือบเข้าไปอาจทำให้ปริมาณสารอาหารเสริมที่ต้องการมีลดปริมาณลง

2. **แบบแคปซูลแข็ง** พบเห็นได้ทั่วไปโดยเนื้อแคปซูลส่วนมากจะผลิตมาจากเจลาตินของสัตว์ ข้อดีของอาหารเสริมรูปแบบนี้ คือ สามารถกลบกลิ่นและรสชาติไม่พึงประสงค์ต่าง ๆ ได้ดี รับประทานง่าย สามารถควบคุมกำหนดเวลาในการปล่อยสารอาหารเสริมออกมาในช่วงเวลาที่เหมาะสมได้ แต่ก็มีข้อจำกัดเช่นกัน คือ มีพื้นที่ในการบรรจุที่จำกัด หากอาหารเสริมตัวไหนที่ร่างกายจำเป็นต้องได้รับในปริมาณมาก ๆ อาจทำให้ต้องรับประทานหลายเม็ด

3. **แบบแคปซูลนิ่ม** หรือที่เรียกกันว่า ซอฟเจล แคปซูลประเภทนี้เหมาะสำหรับสารอาหารที่ไม่ไวต่อสิ่งกระตุ้น ไม่มีการเปลี่ยนโครงสร้างเมื่อสัมผัสกับอากาศ หรือแสงแดด ส่วนมากมักนิยมใช้กับน้ำมัน หรือกลุ่มสารอาหารที่ไม่สามารถทำเป็นผงได้

4. **แบบแคปซูลเซลลูโลส** แคปซูลแบบนี้ลักษณะเหมือนกับแคปซูลแบบแข็งแต่เนื้อแคปซูลผลิตมาจากเส้นใยของพืชผัก ข้อดี คือ เหมาะสำหรับคนที่รับประทานมังสวิรัต ส่วนข้อเสีย คือ ราคาต้นทุนที่จะสูงขึ้นเนื่องจากกระบวนการผลิตที่ทำได้ยากกว่าและไม่สามารถเก็บไว้เป็นเวลานานได้เพราะตัวแคปซูลที่ผลิตจากเส้นใยพืชจะมีความเปราะและแตกง่ายกว่าแคปซูลที่ผลิตจากเจลาตินสัตว์

5. **แบบผง** กลุ่มผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเหล่านี้ มีลักษณะเป็นผงเวลารับประทานต้องนำไปผสมน้ำ ละลายให้หมดแล้วดื่ม ข้อดี คือ สามารถเพิ่มความเข้มข้นและปริมาณสารอาหารมากเท่าที่ต้องการได้แต่ปริมาณ

สารอาหารที่เพิ่มเติมขึ้นต้องอยู่ในเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาส่งผลทำให้ในการรับประทาน อาหารเสริมรูปแบบนี้แต่ละครั้งจะได้ปริมาณที่เพียงพอต่อร่างกาย และไม่ต้องรับประทานซ้ำหลาย ๆ ครั้ง และสามารถปรับเปลี่ยนรสชาติของอาหารเสริมได้ ทำให้ผู้บริโภครับประทานได้ง่ายขึ้น ส่วนข้อเสีย คือ ไม่สามารถใช้ได้กับกลุ่ม อาหารเสริมที่ไม่สามารถละลายในน้ำได้ ส่วนกลุ่มที่สามารถละลายในไขมันสามารถแก้ไขได้ด้วยเทคนิคเอนแคปซูล

6. แบบเหลว เป็นผลิตภัณฑ์อาหารเสริมที่อยู่ในรูปแบบพร้อมดื่ม ข้อดี คือ สามารถพกพาได้ง่าย สะดวก อร่อย และได้ประโยชน์ครบตามที่ร่างกายต้องการ ในส่วนของข้อเสีย คือ ราคาต่อหน่วยในการผลิตมีราคาค่อนข้าง สูงมากอายุการใช้งานและเก็บรักษาสั้นกว่ารูปแบบอื่น ๆ สารบางตัวอาจไวต่อแสงแดดในกระบวนการบรรจุภัณฑ์ จึงต้องสูญเสียต้นทุนไปกับขวดกันแสงแดดเพิ่มเติมขึ้น

7. เจลลี่เคี้ยว ซึ่งแบบนี้เหมาะสำหรับเด็ก ๆ เพราะเด็กมักจะปฏิเสธแบบเม็ด แบบแคปซูล แบบผงเพราะ คิดว่าเป็นยาจึงไม่ยอมรับประทานแต่ถ้ามีลักษณะเป็นเจลลี่เด็ก ๆ คิดว่าเป็นขนมจึงยอมรับประทาน

8. ชนิดเม็ดฟู่ คือ แบบยาเม็ดฟองฟู หรือ Effervescent เมื่อใส่ในน้ำตัวยาคะแตกตัวและปล่อยก๊าซ คาร์บอนไดออกไซด์ออกมา ทำให้วิตามินละลายในน้ำ ช่วยให้สามารถรับประทานวิตามินได้ง่ายกว่าเดิม และยังช่วยให้ได้ดื่มน้ำมากขึ้น สามารถดูดซึมได้ทันที ไม่ต้องรอตัวยาคะแตกตัวก่อนเหมือนกับวิตามินแบบเม็ด (สำนักงาน คณะกรรมการอาหารและยา, 2565)

ประเภทของผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร

ผลิตภัณฑ์อาหารเสริม แบ่งตามวัตถุประสงค์ในการใช้งานได้ดังนี้ สดุดี บุนนาค

1. ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมบำรุงสุขภาพ

เป็นผลิตภัณฑ์อาหารเสริมที่มีส่วนช่วยในการบำรุงสุขภาพให้กับผู้ที่รับประทานแบบรอบด้านหรือมีส่วน ช่วยในการบำรุงร่างกายเฉพาะจุดประสงค์เป็นผลิตภัณฑ์อาหารเสริมที่สามารถรับประทานได้ทุกเพศ - ทุกวัย ขึ้นอยู่กับหน้าที่สารอาหารและปริมาณที่ควรรับประทาน ตัวอย่างเช่น

1.1 อาหารเสริมบำรุงสมอง ช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของระบบประสาทและสมอง

1.2 อาหารเสริมเพิ่มความสูง ช่วยในการเสริมสร้างแคลเซียมเพิ่มความแข็งแรงให้กระดูก

เป็นส่วนช่วยให้ร่างกายมีส่วนสูงมากขึ้น

1.3 อาหารเสริมภูมิคุ้มกัน ช่วยในการเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน ให้ร่างกายแข็งแรงห่างไกลจากโรคต่าง ๆ

1.4 อาหารเสริมผู้ชาย เหมาะสำหรับผู้ชายที่มีปัญหาเสื่อมสมรรถภาพทางเพศ นกเขาไม่ขัน ช่วย

เพิ่มความแข็งแรง กระตุ้นการทำงานของอวัยวะเพศ

1.5 อาหารเสริมบำรุงสายตา ช่วยในการบำรุงการทำงานของระบบสายตาและการมองเห็น

1.6 อาหารเสริมบำรุงร่างกาย ช่วยในการบำรุงร่างกายรอบด้านเพิ่มความแข็งแรงช่วยให้สุขภาพ

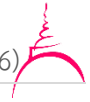
โดยรวมดีขึ้น

1.7 อาหารเสริมผู้สูงอายุ เป็นผลิตภัณฑ์อาหารเสริม ที่ช่วยบำรุงร่างกายสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ

(สดุดี บุนนาค, 2560)

2. ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเพื่อความงาม

เป็นผลิตภัณฑ์อาหารเสริม สำหรับการรับประทานเพื่อต้องการผลลัพธ์ด้านผิวพรรณ และรูปลักษณ์ ภายนอก ทั้งบริเวณร่างกายโดยรวมหรือบริเวณใบหน้า ช่วยทำให้ผิวพรรณสดใส ขาวกระจ่างใส เปล่งปลั่งดูมีน้ำมี นวล สุขภาพผิวดี ช่วยลดปัญหาของสิว ฝ้าหรือช่วยทำให้เส้นผมดูเงางาม หรือปัญหาความใจต่าง ๆ สามารถ รับประทานได้ทั้งเพศชาย - หญิง แต่จะเป็นที่นิยมในหมู่สุภาพสตรีมากกว่า ดังนี้

2.1 อาหารเสริมเพิ่มผิวขาว ช่วยทำให้ผิวพรรณดูขาวกระจ่างใส เปล่งปลั่งจากภายในสู่ภายนอก เช่นกลูตาไธโอน

2.2 อาหารเสริมลดสิว เป็นผลิตภัณฑ์อาหารเสริมที่ช่วยลดปัญหาการเกิด สิว ทั้งสิवादุนัน สิว อักเสบ หรืออื่น ๆ บริเวณใบหน้า มีสรรพคุณช่วยปรับฮอร์โมน

2.3 อาหารเสริมบำรุงเส้นผม ช่วยในการบำรุงเส้นผมให้เปล่งประกาย ดำเงางาม มีสุขภาพเส้นผม ดี ผมไม่ร่วงหลุดเยอะ

2.4 อาหารเสริมลดฝ้า เป็นผลิตภัณฑ์อาหารเสริมที่ช่วยลดปัญหาการเกิด ฝ้าหรือกระ บริเวณ ใบหน้า เพิ่มความมั่นใจในการใช้ชีวิตประจำวัน

3. ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมทางการแพทย์

ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมทางการแพทย์ คือ ผลิตภัณฑ์อาหารเสริม เป็นเหมือนยารักษา ฟันฟู บำบัด อาการป่วยจากโรคต่าง ๆ หรือช่วยบำรุงการทำงานของอวัยวะภายในร่างกายต่าง ๆ ให้แข็งแรงขึ้น มักจะเป็น ผลิตภัณฑ์อาหารเสริม ที่แพทย์จะแนะนำให้ผู้ป่วยไปรับประทานเพิ่มเติม จึงได้ชื่อว่า ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมทาง การแพทย์ ดังนี้

3.1 อาหารเสริมบำรุงตับ มีส่วนช่วยในการบำรุง ตับ ให้ทำงานได้เต็มประสิทธิภาพมากขึ้น ลดความเสี่ยงจากการเป็นโรคร้ายเกี่ยวกับ ตับ เช่นโรคมะเร็ง โรคตับอักเสบ

3.2 อาหารเสริมลดไขมันในเลือด มีส่วนช่วยในการลดไขมันในเส้นเลือด ช่วยกระตุ้นการทำงานของ ระบบไหลเวียนโลหิตให้ทำงานได้ดีขึ้น ลดความเสี่ยงจากโรคร้าย ช่วยเพิ่มสมรรถภาพทางเพศได้

3.3 อาหารเสริมบำรุงข้อเข่า มีส่วนช่วยในการบำรุงข้อเข่า หรือกระดูกบริเวณข้อต่อของร่างกาย ให้แข็งแรงขึ้น เหมาะสำหรับผู้สูงอายุหรือผู้ที่มีอาการบาดเจ็บเรื้อรังบริเวณข้อเข่า เช่น นักกีฬา

3.4 อาหารเสริมบำรุงเลือด มีส่วนช่วยในการบำรุงเลือด ช่วยลดความเสี่ยงจากการเป็นโรคโลหิต ฝาง หรือภาวะเลือดน้อย เลือดไม่แข็งตัว

3.5 อาหารเสริมช่วยการนอนหลับ มีส่วนช่วยในการนอนหลับ ให้มีประสิทธิภาพได้มากขึ้น แต่แนะนำต้องเป็นอาหารเสริมประเภทเมลาโทนินและไม่ควรเป็นผลิตภัณฑ์อาหารเสริมที่ออกฤทธิ์กล่อมประสาท

4. ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมการออกกำลังกาย

เป็นผลิตภัณฑ์อาหารเสริม ที่มีส่วนช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพ ฟันฟูความแข็งแรงสำหรับผู้ที่ยังกำลัง กาย นักกีฬา เปรียบเสมือนตัวช่วยในการทำให้ร่างกายแข็งแรง เสริมสร้างกล้ามเนื้อ เพิ่มสมรรถภาพในการออก กำลังกายให้แก่ผู้รับประทาน ซึ่งส่วนใหญ่จะมีทั้งแบบรับประทานก่อนออกกำลังกาย และหลังการออกกำลังกาย รวมถึงในรูปแบบอื่น ๆ ดังนี้

4.1 อาหารเสริมลดน้ำหนัก ช่วยในการลดน้ำหนัก เผาผลาญไขมัน หรือกระตุ้นการทำงานของ ระบบเผาผลาญให้ดีขึ้น เช่น ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจำพวกเผาผลาญไขมัน

4.2 อาหารเสริมเพิ่มน้ำหนัก เป็นผลิตภัณฑ์อาหารเสริมที่ช่วยในการเพิ่มน้ำหนัก เหมาะสำหรับผู้ที่ มีแพลนที่จะต้องการเพิ่มกล้ามเนื้อ เพิ่มขนาดของร่างกายให้ดูใหญ่ขึ้น หรือนักกีฬาบางประเภท

4.3 อาหารเสริมเวย์โปรตีน เป็นผลิตภัณฑ์อาหารเสริมแบบผงชงละลายน้ำ หรือในรูปแบบ ของเหลวเพื่อการเพิ่มโปรตีนเข้าสู่ร่างกายอย่างรวดเร็ว มีส่วนช่วยในการเพิ่มกล้ามเนื้อให้ร่างกาย เป็นผลิตภัณฑ์ อาหารเสริม ที่ได้รับความนิยมสูงมาก

เช่นเดียวกับ สุรอรธ ศุภจัตุรัส ได้แบ่งผลิตภัณฑ์อาหารเสริม เป็น 4 ประเภท ดังนี้

4.4.1 ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเพื่อบำรุงสมอง เป็นผลิตภัณฑ์อาหารเสริมที่ช่วยซ่อมแซม และทำให้การทำงานของสมองสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น โอมะก้า - 3 โคลิน เป็นต้น

4.4.2 ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเพื่อการควบคุมน้ำหนัก เป็นผลิตภัณฑ์อาหารเสริมที่มีส่วนผสมของสารที่ช่วยลดความอยากอาหารและลดปริมาณไขมัน โดยอาจเพิ่มการเผาผลาญไขมัน เช่น แอลคานิทิน หรือทำหน้าที่ดักจับไขมันไม่ให้ดูดซึม เช่น โคโคซาน เป็นต้น

4.4.3 ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเพื่อความสวยงาม เป็นผลิตภัณฑ์อาหารเสริมที่ช่วยเรื่องความสวยงามและชะลอวัย เช่น คอลลาเจนช่วยเรื่องความชุ่มชื้นของผิว ช่วยให้ผิวเรียบ เนียนกระชับ เป็นต้น

4.4.4 ผลิตภัณฑ์อาหารเสริม เพื่อสุขภาพที่ยั่งยืน เป็นผลิตภัณฑ์อาหารเสริมที่ช่วยเพิ่มภูมิคุ้มกันโรคต่าง ๆ โดยมีความเชื่อว่า จะลดความเสี่ยงในการเกิดโรคได้ เช่น กลูโคซามีน สารต้านอนุมูลอิสระต่าง ๆ เป็นต้น (สุรอรุณ ศุภจัตุรัส, 2564)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ประเภทของผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร ประกอบด้วยอาหารเสริมบำรุงสุขภาพ อาหารเสริมเพื่อความงาม อาหารเสริมทางการแพทย์ และ อาหารเสริมการออกกำลังกาย

หลักในการเลือกกินอาหารเสริมให้ปลอดภัย

หลักในการเลือกกินอาหารเสริมให้ปลอดภัย มีดังนี้ โรงพยาบาลสินแพทย์

1. ควรตรวจสอบข้อมูลบนฉลากของผลิตภัณฑ์ก่อนการซื้อและบริโภค เลือกผลิตภัณฑ์ที่ได้รับมาตรฐานจากองค์การอาหารและยา

2. ไม่ควรรับประทานเกินขนาดที่แนะนำต่อวันและรับประทานให้เหมาะสมตามช่วงวัย ช่วงอายุ

3. ควรเลือกผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่สามารถเข้าใจอาการข้างเคียงที่อาจเกิดขึ้นและเข้าใจวิธีการป้องกันเป็นอย่างดี และที่สำคัญควรเลือกอาหารเสริมที่มีหลักฐานการใช้อย่างแพร่หลาย

4. ควรหลีกเลี่ยงการรับประทานวิตามินหรืออาหารเสริมซ้ำซ้อน เพราะอาจจะส่งผลทำให้ได้รับปริมาณวิตามินหรืออาหารเสริมเกินปริมาณ

5. ควรศึกษาคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์เสริมอาหารจากแหล่งที่เชื่อถือได้ มีแหล่งข้อมูลอ้างอิงที่น่าเชื่อถือ และทันสมัย

6. หลีกเลี่ยงผลิตภัณฑ์ที่มีการอวดอ้างสรรพคุณเกินจริง รวมถึงการอ้างผลิตภัณฑ์นั้นปลอดภัย ไม่มีอาการข้างเคียงใด ๆ

7. ควรปรึกษาแพทย์หรือเภสัชกร หากมีโรคประจำตัวหรือกำลังรับประทานยาโรคประจำตัวอยู่ ซึ่งผลิตภัณฑ์เสริมอาหารอาจส่งผลเสียต่อโรคหรือยาได้

เนื่องจากวิถีชีวิต สภาพร่างกาย รวมถึงสุขภาพของแต่ละคนมีความแตกต่างกัน เพื่อการรับประทานวิตามินที่ได้ผลลัพธ์สูงสุด ควรปรึกษาแพทย์ผู้ชำนาญการ เพื่อตรวจวินิจฉัยเบื้องต้น หรือรับคำแนะนำเรื่องการทานวิตามิน อาหารเสริมที่ถูกต้อง เพื่อสุขภาพที่ดีอย่างยั่งยืน (โรงพยาบาลสินแพทย์, 2566)

สรุป

รูปแบบของผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร พบว่า มี 8 รูปแบบ ได้แก่ แบบเม็ด แบบแคปซูลแข็ง แบบแคปซูลนิ่ม แบบแคปซูลเจลลูลอส แบบผง แบบเหลว เจลลี่เคี้ยว ชนิดเม็ดฟู และประเภทของผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร พบว่า มี 4 ประเภท ดังนี้ 1) ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมบำรุงสุขภาพ ได้แก่ 1.1) อาหารเสริมบำรุงสมอง 1.2) อาหารเสริมเพิ่มความสูง 1.3) อาหารเสริมภูมิคุ้มกัน 1.4) อาหารเสริมผู้ชาย 1.5) อาหารเสริมบำรุงสายตา 1.6) อาหารเสริมบำรุงร่างกาย และ 1.7) อาหารเสริมผู้สูงอายุ 2) ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเพื่อความงาม ได้แก่ 2.1) อาหารเสริมเพิ่มผิวขาว 2.2) อาหารเสริมลดสิว 2.3) อาหารเสริมบำรุงเส้นผม และ 2.4) อาหารเสริมลดฝ้า 2.3) ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมทางการแพทย์ ได้แก่ 3.1) อาหารเสริมบำรุงตับ 3.2) อาหารเสริมลดไขมันในเลือด 3.3) อาหารเสริมบำรุงข้อเข่า

3.4) อาหารเสริมบำรุงเลือด และ 3.5) อาหารเสริมช่วยการนอนหลับ และ 3.4) ผลิตภัณฑ์อาหารเสริมการออกกำลังกาย ได้แก่ 4.1) อาหารเสริมลดน้ำหนัก 4.2) อาหารเสริมเพิ่มน้ำหนัก และ 4.3) อาหารเสริมเวย์โปรตีน ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางให้ผู้บริโภคพิจารณาเลือกใช้อาหารเสริมที่เหมาะสมกับสุขภาพของแต่ละบุคคลตามสภาพความต้องการของร่างกายว่าจำเป็นต้องเสริมสุขภาพ ในด้านที่บกพร่องหรือต้องการเพิ่มความสมบูรณ์ให้มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการค้า. (2564). เกษาดิตสถานการณ์การค้า. เรียกใช้เมื่อ 13 มีนาคม 2565 จาก <https://www.ditp.go.th>
- มหาวิทยาลัยสวนดุสิต. (2565). การดูแลสุขภาพของคนไทย. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2565 จาก <https://suan.dusitpoll.dusit.ac.th>
- โรงพยาบาลนนทเวช. (2565). ผลิตภัณฑ์อาหารเสริม. กรุงเทพมหานคร: โรงพยาบาลนนทเวช.
- โรงพยาบาลสินแพทย์. (2566). หลักในการเลือกกินอาหารเสริมให้ปลอดภัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพยาบาลสินแพทย์.
- วิตามินมอร์. (2565). คุณและโทษของอาหารเสริม. เรียกใช้เมื่อ 21 กรกฎาคม 2565 จาก <https://www.agro.cmu.ac.th/absc/data/57/57-011.pdf>
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2564). แนวโน้มการตลาดอาหารเสริม. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2565 จาก <https://www.kasikornresearch.com/th/analysis/kecon/business/Pages/10100.aspx>
- สุดดี บุนนาค. (2560). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์อาหารเสริมในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจ สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. (2565). หลักเกณฑ์และแนวทางการอนุญาตผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร. นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข.
- สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. (2566). ดัชนีเศรษฐกิจการค้าประจำเดือนเมษายน 2566. เรียกใช้เมื่อ 1 เมษายน 2566 จาก <http://www.tpsa.moc.go.th/th>
- สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ. (2565). ตลาดผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพในประเทศจีน. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงพาณิชย์.
- สุธารัชฎ์ รัตนารามิก. (2565). เลือกกินอาหารเสริมอย่างไร ให้ได้ประโยชน์สูงสุด. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2565 จาก <http://health.kapook.com/>
- สุรอรธ ศุภจัตุรัส. (2564). ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อาหารเสริม. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2565 จาก <https://ulifespace.com/blogs/editorial/food-supplements-vs-dietary-supplements-product>
- Besterlife. (2566). How To Choose Nutritional Supplements Correctly. Retrieved December 8, 2022, from <https://ods.od.nih.gov/factsheets/WYNTK-Consumer/>

ความสัมพันธ์ระหว่างการผัดนัดกับตัวชี้วัดทางคลินิกของผล
การดูแลผู้ป่วยเบาหวานผัดนัดในคลินิกเบาหวาน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ
ตำบลบ้านสวน อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย*
ASSOCIATED WITH MISSED APPOINTMENT AND CLINICAL INDICATORS OF
DIABETES MELLITUS CARE AMONG THE DIABETES MELLITUS PATIENTS IN
BANSUAN HEALTH PROMOTION HOSPITAL

วาสนา บุญยmani*, สุพิศ กุลชัย, หทัยรัตน์ กระต่ายน้อย, บรรพพรต กลิ่นสุข, วรัญญา แก้วถึง

Wasana Boonyamane, Supit Kulchai, Hthairat Katainoi, Banphrot Klinsuk, Waranya Kaewthung

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสวน สุโขทัย ประเทศไทย

Bansuan Health Promotion Hospital moug, Sukhothai, Thailand

*Corresponding author E-mail: wasana49@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาเชิงพรรณนา ในผู้ป่วยโรคเบาหวานที่รักษาประจำที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลบ้านสวน อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการผัดนัดในผู้ป่วยโรคเบาหวานที่รักษาเป็นประจำที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสวน 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการผัดนัดกับผลลัพธ์ตัวชี้วัดทางคลินิกของการดูแลผู้ป่วยเบาหวาน โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ป่วยเบาหวานที่รักษาประจำที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสวน ทุกคน ในช่วงเดือน ตุลาคม 2562 - กันยายน 2563 จำนวน 139 ราย รวบรวมข้อมูลโดย แบบบันทึกข้อมูลที่คัดลอกจากเวชระเบียนผู้ป่วยเบาหวาน วิเคราะห์ข้อมูลโดย สถิติ ร้อยละ Chi - square test, และ 95% Confidence interval ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่าง 139 ราย ไม่ผัดนัดร้อยละ 8.6 ผัดนัด ร้อยละ 1 - 30 ร้อยละ 38.1 ผัดนัดมากกว่าร้อยละ 30 ร้อยละ 53.2 ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 69.1 ค่ามัธยฐานอายุเท่ากับ 65 ปี พิสัยคอวไทล์ เท่ากับ 13 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ร้อยละ 59 ระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 47.5 สิทธิการรักษาพยาบาลบัตรทองร้อยละ 83.3 และผู้ที่ผัดนัดเป็นประจำ พบว่า มีระดับน้ำตาลสะสมในเลือด (HbA1C) ≥ 7 ร้อยละ 78.4 ค่าเฉลี่ยระดับน้ำตาลในเลือดที่ปลายนิ้ว (DTX) ≥ 130 ร้อยละ 85.1 ค่าความดันตัวบน ≥ 130 ร้อยละ 52.7 ค่าความดันตัวล่าง ≥ 80 ร้อยละ 36.5 ระดับแอล ดี แอล คอเลสเตอรอล ≥ 100 ร้อยละ 81.1 แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่ผัดนัดเป็นประจำมีความสัมพันธ์กับระดับ HbA1C ค่าเฉลี่ย DTX และระดับ LDL อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ซึ่งพบว่า ผู้ป่วยโรคเบาหวาน ผัดนัดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ควรมีการศึกษาข้อมูลที่มีผลต่อการผัดนัดเพิ่มเติม อาจต้องมีการศึกษาไปข้างหน้าแบบ longitudinal study ต่อไป

คำสำคัญ: การผัดนัด, ตัวชี้วัดทางคลินิก, ผู้ป่วยเบาหวาน

Abstract

This descriptive study was done among diabetic patients with regular treatment in Bansuan Health Promotion Hospital moug Sukhothai Province. This study aimed to 1) determine

* Received October 21, 2023; Revised October 29, 2023; Accepted October 30, 2023

missed appointment of regular diabetic patients in Bansuan Health Promotion Hospital and 2) determine relationship between missing appointment and clinical indicators of diabetes mellitus care among the diabetic patients in Bansuan Health Promotion Hospital. The sample group of regular diabetic patients were during September, 2019 - October, 2020, diabetic patients 139 were used. Collected data by using data recording tools were reviewed from medical records Diabetic Patients. Data were analyzed by descriptive statistics included frequency, percentage, median, interquartile range and the analytical statistics included Chi - square test and 95% Confidence interval. The results found that 139 patients, 8.6 percentage of the subjects did not miss any appointment and 38.1 percentage missed 1 - 30 percentage and 53.2 percentage missed more than 30 percentage. The majority were women 69.1 percentage. The median age was 65 years, the interquartile range was 13, 59 percentage mostly had a job, 47.5 percentage had level primary education. The right to medical treatment was 83.3 percentage of health insurance with gold patents and those who regularly missed appointment there was a blood sugar level (HbA1c) ≥ 7 in 78.4 percent and a mean blood sugar level at the fingertip (DTX) ≥ 130 in 85.1 percent, a systolic blood pressure value ≥ 130 in 52.7 percent, while a diastolic blood pressure value ≥ 80 36.5 percentage and LDL cholesterol levels at ≥ 100 , accounting for 81.1 percentage, This research shows that Frequently missed appointments were associated with Hemoglobin A1C; HbA1C, Dextrostix DTX and Low - density Lipoprotein (LDL) Cholesterol Statistically significant (p - value < 0.05). There should be further study more reason missing appointment and. Further prospective, longitudinal studies may be required.

Keywords: Missed Appointment, Clinical Indicators, Diabetic Patients

บทนำ

เบาหวานเป็นโรคเรื้อรังที่จะมีจำนวนผู้ป่วยเพิ่มขึ้น ทั้งในทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย สหพันธ์โรคเบาหวานนานาชาติรายงานว่า ในปี พ.ศ. 2558 มีจำนวนผู้ป่วยโรคเบาหวานทั่วโลก 415 ล้านคน มีกลุ่มเสี่ยงที่จะเปลี่ยนเป็นผู้ป่วยรายใหม่ จำนวน 318 ล้านคน คาดว่า ในปี พ.ศ. 2583 จำนวนผู้ป่วยโรคเบาหวานทั่วโลกจะเพิ่มขึ้นเป็น 642 ล้านคน (กลุ่มยุทธศาสตร์และแผนงานสำนักโรคไม่ติดต่อ, 2562) และในปี 2563 มีผู้เสียชีวิตจากโรคเบาหวานทั้งหมด 16,388 คน (อัตราการตาย 25.1 ต่อประชากรแสนคน) (สำนักสารนิเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2563) และโรคเบาหวานอยู่ในกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่ถูกจัดเป็นวาระสำคัญด้านสุขภาพของประเทศไทยเช่นกัน โดยในปี พ.ศ. 2554 ได้มีการประกาศใช้แผนยุทธศาสตร์สุขภาพดี วิถีไทยเพื่อแก้ปัญหาของกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง รวมถึงโรคเบาหวาน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ประชากรมีสุขภาพดี และอายุที่ยืนยาวขึ้น ลดอัตราการเสียชีวิตก่อนวัยอันควรจากโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ซึ่งในแผนยุทธศาสตร์ยังระบุถึงความจำเป็นที่หลายภาคส่วนต้องร่วมมือกันผลักดัน เพื่อต่อสู้กับโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง โดยพันธกิจหลักของสมาคมโรคเบาหวานฯ มุ่งเน้น สนับสนุนการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรม และแหล่งความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวานที่ เป็นปัจจุบัน มีการทำงานร่วมกันในทุกภาคส่วนและในทุกระดับเพื่อให้การดูแลรักษาโรคเบาหวานมีมาตรฐานทัดเทียมระดับสากลที่สอดคล้องกับบริบทและภาวะเศรษฐกิจของประเทศ โดยร่วมกับสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ได้พัฒนารูปแบบการดูแลรักษาผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 1 และพัฒนาทีมสหวิชาชีพเพื่อการจัดการโรคเบาหวาน นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งเครือข่ายชมรมเบาหวานในภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อเชื่อมโยงและส่งเสริมการดูแล รักษาโรคเบาหวานด้วย

ตนเองให้แก่ผู้ป่วยเบาหวาน ซึ่งเชื่อว่าจะสามารถเพิ่มมาตรฐานการดูแลรักษาและประสิทธิผลในการจัดการโรคเบาหวานให้ดียิ่งขึ้น (ชัชสิทธิ์ รัตสราร, 2560)

ปัจจุบันประชากรไทยวัยผู้ใหญ่ป่วยเป็นโรคเบาหวานถึง 4.8 ล้านคน และหลายรายเกิดภาวะแทรกซ้อนในเวลาต่อมา การเพิ่มขึ้นของวิถีชีวิตแบบเนือยนิ่ง โรคอ้วน และอายุที่มากขึ้น (วรรณิ นิธิยานันท์, 2562) นำมาซึ่งการเกิดโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง เช่น โรคเบาหวาน คาดการณ์ว่าความชุกของโรคเบาหวานจะเพิ่มสูงขึ้นถึง 5.3 ล้านคนภายในปี พ.ศ. 2583 (วรรณิ นิธิยานันท์, 2562) ซึ่งผู้ป่วยโรคเบาหวานในระยะแรกต้องได้รับการติดตามและการประเมินผลการรักษาทั่วไปตามนัดของแพทย์ ในระยะแรกอาจจะต้องนัด ผู้ป่วยทุก 1 - 4 สัปดาห์ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวานให้ผู้ป่วยสามารถดูแลตนเองได้ ติดตามระดับน้ำตาล ในเลือด และมีการปรับขนาดของยาจนควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ตามเป้าหมายภายใน 3 - 6 เดือน ระยะต่อไป ติดตาม ทุก 1 - 3 เดือน เพื่อประเมินการควบคุม ว่ายังคงได้ตามเป้าหมายการดูแลสุขภาพผู้ป่วยเบาหวานที่ตั้งไว้ (สมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทย, 2560) ซึ่งหากผู้ป่วย ไม่ได้เข้ารับบริการตามนัด อาจทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อนที่ส่งผล เสียต่อร่างกาย เช่น ระดับน้ำตาลในเลือด หรือค่าความดันโลหิตที่ผิดปกติ และพฤติกรรมเสี่ยงด้านอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อโรคแทรกซ้อน อาทิ โรคไต โรคระบบหัวใจและหลอดเลือด ผลที่เท่าหรือขา และมีผู้ป่วยที่ได้รับการวินิจฉัยและดูแลรักษาเพียงร้อยละ 35.6 หรือเพียง 2.6 ล้านคน ที่บรรลุเป้าหมายในการรักษาตามเกณฑ์ได้เพียง 0.9 คน ทำให้อัตราการเสียชีวิตจากโรคเบาหวานในเมืองไทยมีมากถึง 200 รายต่อวัน (วรรณิ นิธิยานันท์, 2562)

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลบ้านสวน ได้ให้บริการด้านการรักษาพยาบาลผู้ป่วยโรคเบาหวานเป็นประจำในวันพุธของทุกสัปดาห์ เวลา 05.00 - 12.00 น. โดยมีการจัดระบบการนัดผู้ป่วยแยกเป็นชุมชนและหมู่บ้าน และจากผลการดำเนินงานดูแลผู้ป่วยเบาหวาน ที่ผ่านมา พบว่า มีผู้ป่วยจำนวนหนึ่ง ที่ไม่มารับบริการตามวันนัดของแพทย์ และจากการติดตามให้กลับมารับบริการ พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงของตัวชี้วัดทางคลินิกที่เป็นระดับน้ำตาลที่หลอดเลือดส่วนปลาย (DTX) และค่าความดันโลหิตที่มีแนวโน้มผิดปกติจากค่าเป้าหมายที่ควบคุม คิดเป็นร้อยละ 85.55, 90.26 จากจำนวนผู้ป่วยเบาหวานที่ผิมนัดทั้งหมด รวมทั้ง ผลลัพธ์ตัวชี้วัดทางคลินิกประจำปี คือ ระดับน้ำตาลในเลือดสะสม และระดับไขมันในเลือด LDL เกินกว่าค่าเป้าหมาย ร้อยละ 89.28 และ 82.62 ตามลำดับ ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อนตามมา สอดคล้องกับการทบทวนการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า มีผู้ป่วยร้อยละ 20 มาไม่ตรงตามวันนัดซึ่งการเข้ารับการรักษาอย่างต่อเนื่องและความสม่ำเสมอในการมารับยาที่น้อยครั้ง และผิมนัดบางครั้ง/บ่อยครั้ง มีโอกาสให้เกิดภาวะแทรกซ้อนเช่นระดับ HbA1c สูงกว่ากลุ่มปกติเป็น 2.02 เท่า ของความสม่ำเสมอในการมารับยาไม่ผิมนัดเลย (คณิงนุช แจ้งพรมา และพัทธนันท์ คงทอง, 2561) รวมทั้งการไม่มาตรวจตามนัดมีผลต่อการควบคุมระดับน้ำตาลและภาวะแทรกซ้อนด้านอื่นของผู้ป่วยอีกด้วย (สุวรรณิ สร้อยสงค์, 2560)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการดูแลผู้ป่วยเบาหวาน ที่ต้องได้รับการดูแลสุขภาพป้องกันภาวะแทรกซ้อนและได้รับการรักษาพยาบาลตามมาตรฐานการดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรัง (สมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทย, 2560) จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ในประเทศไทย ยังมีการศึกษาเกี่ยวกับการผิมนัดของผู้ป่วยโรคเบาหวานเป็นจำนวนน้อย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการผิมนัด และในผู้ป่วยที่ผิมนัดเป็นประจำ กับตัวชี้วัดทางคลินิกของผลการดูแลผู้ป่วยเบาหวาน ตามเกณฑ์ของตัวชี้วัดทางคลินิกของผลการดูแลผู้ป่วยเบาหวาน (สมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทย, 2560) เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนปรับปรุงระบบการนัดผู้ป่วยและวางแผนพัฒนาระบบการให้บริการในคลินิกเบาหวาน และรณรงค์ให้ผู้ป่วยในชุมชนเห็นความสำคัญของการรักษาที่ตรงตามนัด เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการศึกษาเกี่ยวกับการนัดผู้ป่วยโรคเรื้อรังต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการผิคนัดในผู้ป่วยโรคเบาหวานที่รับการรักษาที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสวน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการผิคนัดกับผลลัพธ์ตัวชี้วัดทางคลินิกของผู้ป่วยเบาหวาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ศึกษาวิเคราะห์ โดยการเก็บข้อมูลย้อนหลัง (Retrospective) ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เลขที่ IRB43/2563 ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ศึกษา คือ ผู้ป่วยเบาหวานที่รับการรักษาพยาบาลประจำที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสวน ทั้งเพศชายและเพศหญิงทุกคน ในช่วงเดือน ตุลาคม 2562 - กันยายน 2563 มีจำนวนทั้งสิ้น 165 คน ผู้วิจัยกำหนด ณ ระดับนัยสำคัญ 0.05

1.2 การคัดเลือกประชากรที่ศึกษา ผู้ป่วยเบาหวานที่รับการรักษาประจำที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสวน

1.3 ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ผู้ป่วยเบาหวานที่รับการรักษาประจำที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสวนจำนวนทั้งหมด 165 คนคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป WinPepi แทนค่าโดย Confidence level = 95%, acceptable difference = 0.05, Assumed proportion = .3310, (optional) population size = 165 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างศึกษาทั้งหมด 112 ราย แต่เนื่องจากประชากรที่จะศึกษามีขนาดเหลือเพียง 139 คน ในช่วงเวลาที่ศึกษา และการศึกษาเป็นเพียงการทบทวนประวัติจากฐานข้อมูลมิได้เป็นการรบกวนผู้ป่วย จึงใช้ประชากรทั้งหมด 139 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบบันทึกข้อมูลจากเอกสารเวชระเบียนผู้ป่วยเบาหวาน ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

แบบบันทึกส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา สิทธิการรักษา

แบบบันทึกส่วนที่ 2 เป็นข้อมูลวันเดือนปีที่รับบริการและการเจ็บป่วยด้วยโรคเบาหวาน ประกอบด้วย ค่าความดันโลหิตที่เปลี่ยนแปลงในเวลาหนึ่งปี ระดับ น้ำตาล ในเลือดเฉลี่ย (DTX, HbA1C) และระดับไขมันชนิด LDL

แบบบันทึกส่วนที่ 3 เป็นข้อมูลด้านพฤติกรรมส่วนตัวของผู้ป่วย ประกอบด้วย การผิคนัด มีการควบคุมแบบบันทึกเอกสารเวชระเบียนตามมาตรฐานการเก็บรวบรวมข้อมูลและบันทึกข้อมูลในสถานพยาบาล พ.ศ. 2559 และควบคุมคุณภาพเครื่องมือให้บริการ DTX และเครื่องวัดความดันโลหิตตามระบบคุณภาพและมาตรฐานทางห้องปฏิบัติการด้านการแพทย์และสาธารณสุข (LAB) และมาตรฐานเครื่องมือ รพ.สต. ติดดาว (สำนักสนับสนุนระบบสุขภาพปฐมภูมิ, 2562)

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1. ขออนุญาตผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสวนและบุคลากรทางการแพทย์ที่ตรวจรักษาผู้ป่วยเป็นประจำที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสวนเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยจากบันทึกเวชระเบียนของผู้ป่วยโรคเบาหวานที่รักษาเป็นประจำ

3.2. บันทึกข้อมูลจากเวชระเบียนของผู้ป่วยในแบบบันทึกข้อมูลจากเวชระเบียนผู้ป่วย โดยตั้งนิยามของคำว่าผิคนัด คือ มาไม่ตรงวันนัด (วริสรา ลูวีระ และเสาวนันทน์ บำเรอราช, 2562) และผลลัพธ์ตัวชี้วัดทาง

คลินิก คือ ค่าที่เปลี่ยนแปลงในเวลาหนึ่งปีของความดันโลหิต ระดับน้ำตาลในเลือดเฉลี่ย (DTX, HbA1C) และระดับไขมันชนิด LDL

3.3. ตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของข้อมูลภายหลังเสร็จสิ้นการทบทวนเวชระเบียนทุกครั้ง

4. สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เพื่อหาความสัมพันธ์ โดยใช้ Chi - square test และ 95% Confidence interval

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการผิมนัดกับตัวชี้วัดทางคลินิกของผลการ ดูแลผู้ป่วยเบาหวานผิมนัด ในคลินิกเบาหวาน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสวน อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย ซึ่งผู้วิจัยสามารถอธิบายงานวิจัยดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การผิมนัดในผู้ป่วยโรคเบาหวานที่ได้รับการรักษาที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลบ้านสวน กลุ่มตัวอย่างมีจำนวนทั้งหมด 139 ราย ในการติดตามการรักษาเบาหวาน พบว่า ไม่ผิมนัดจำนวน 12 ราย คิดเป็นร้อยละ 8.6 ผิมนัดร้อยละ 1 – 30 จำนวน 53 ราย คิดเป็นร้อยละ 38.1 และผิมนัดมากกว่าร้อยละ 30 จำนวน 74 ราย คิดเป็นร้อยละ 53.2 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงจำนวน 96 ราย (ร้อยละ 69.1) ค่ามัธยฐานอายุเท่ากับ 65 ปี และพิสัยควอไทล์เท่ากับ 13 ส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพ (ร้อยละ 59) การศึกษาส่วนใหญ่ ระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 47.5) สิทธิการรักษาส่วนใหญ่เป็น สิทธิ บัตรทองโรงพยาบาลสุโขทัย (ร้อยละ 83.3) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ร้อยละ ค่ามัธยฐาน พิสัยควอไทล์ ลักษณะทั่วไปของผู้ป่วยเบาหวาน จำแนกตามอัตราการผิมนัด (n = 139)

	อัตราการผิมนัด		ผิมนัดมาก > ร้อยละ 30	รวมทั้งหมด ไม่ผิมนัด
	ไม่ผิมนัด	ผิมนัดร้อยละ 1 - 30		
จำนวน (ร้อยละ)	12 (8.6)	53 (38.1)	74 (53.2)	139 (100)
เพศ (ร้อยละ)				
ชาย	41.7	67.9	71.6	30.9
หญิง	58.3	32.1	28.4	69.1
ค่ามัธยฐานอายุ (พิสัยควอไทล์)	64.5 (11)	64 (11.5)	65 (13.5)	65 (13)
อาชีพ (ร้อยละ)				
ประกอบอาชีพ	25.0	62.3	62.2	59.0
ไม่ประกอบอาชีพ	75.0	37.7	37.8	41.0
การศึกษา (ร้อยละ)				
ระดับอนุปริญญาขึ้นไป	8.3	49.1	45.9	47.5
ระดับมัธยมศึกษา	33.3	22.6	24.3	24.4
ระดับประถมศึกษา	50.0	13.2	13.5	13.0
ไม่ได้รับการศึกษา	8.3	15.	16.2	15.1

ตารางที่ 1 ร้อยละ ค่ามัธยฐาน พิสัยควอไทล์ ลักษณะทั่วไปของผู้ป่วยเบาหวาน จำแนกตามอัตราการผิมนัด (ต่อ) (n = 139)

สิทธิการรักษา (ร้อยละ)	อัตราการผิมนัด		ผิมนัดมาก > ร้อยละ 30	รวมทั้งหมด
	ไม่ผิมนัด	ผิมนัดร้อยละ 1 - 30		
บัตรทอง รพ. สุโขทัย	83.3	84.9	82.7	83.5
บัตรทอง รพ. อื่น	0	3.8	2.7	2.9
ประกันสังคม รพ. สุโขทัย	0	1.9	4.1	2.9
ประกันสังคม รพ. อื่น	0	0	0	0
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	16.7	9.4	9.5	10.1
ไม่มีสิทธิการรักษา	0	0	1.4	0.7

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า เพศหญิงมีอัตราการไม่ผิมนัด มากกว่าเพศชาย ร้อยละ 58.3 และอัตราการผิมนัดของเพศชาย ในระดับร้อยละ 1 - 30 และมากกว่าร้อยละ 30 มากกว่าเพศหญิง ร้อยละ 61.9 และ 71.6 ตามลำดับ ส่วนการประกอบอาชีพ ผู้ไม่ประกอบอาชีพ มีอัตราการไม่ผิมนัด มากกว่า ผู้ประกอบอาชีพ ร้อยละ 75 และผู้ประกอบอาชีพ มีอัตราการผิมนัด ในระดับร้อยละ 1 - 30 และมากกว่าร้อยละ 30 มากกว่า ผู้ไม่ประกอบอาชีพ ร้อยละ 62.3 และ 62.2 ในด้านศึกษา ผู้ที่มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษา มี อัตราการ ไม่ผิมนัด มากกว่า ผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษา และผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และอนุปริญญาขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 50 ในขณะที่ผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษา และผู้ที่ได้รับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และระดับอนุปริญญา มีอัตราการผิมนัดในระดับ ร้อยละ 1 - 30 และมากกว่า ร้อยละ 30 มากกว่า ผู้ที่ได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 15.1, 16.2 และ 22.6, 24.3 และ 49.1, 45.9 ตามลำดับส่วนในด้านสิทธิการรักษาพยาบาล พบว่า ประเภท สิทธิการรักษาบัตรทอง มีอัตราการไม่ผิมนัด และผิมนัด ร้อยละ 1 - 30 และมากกว่าร้อยละ 30 มากกว่า สิทธิการรักษาพยาบาล ทุกประเภท

ตอนที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างการผิมนัดกับระดับน้ำตาลในเลือดและตัวชี้วัดผลการดูแลของผู้ป่วยโรคเบาหวาน โดยกำหนดให้การผิมนัดเป็นประจำหมายถึงการผิมนัดมากกว่าร้อยละ 30 ของจำนวนครั้งที่มารับบริการ จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบตัวแปร พบว่า ระดับน้ำตาลสะสมในเลือด (HbA1C) ค่าเฉลี่ยระดับน้ำตาลในเลือดที่ปลายนิ้ว (DTX) และระดับแอล ดี แอล คอเลสเตอรอล มีความสัมพันธ์ กับการผิมนัดเป็นประจำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้วยช่วงความเชื่อมั่น 95% ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Chi - square test และ 95% Confidence interval แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการผิมนัดเป็นประจำ คือ ผิมนัดมากกว่าร้อยละ 30 ของจำนวนครั้งที่มารับบริการกับระดับน้ำตาลในเลือดและตัวชี้วัดทางคลินิกของผู้ป่วยโรคเบาหวาน (n = 139)

ผลการดูแลเบาหวานตามเป้าหมายควบคุม	จำนวนทั้งหมด (ร้อยละ)	ผิมนัดมากกว่าร้อยละ 30 (ร้อยละ)	P - value
ระดับน้ำตาลสะสมในเลือด (HbA1C) (ร้อยละ)			
< 7	41 (29.5)	16 (21.6)	0.030*
≥ 7	98 (70.5)	58 (78.4)	
ค่าเฉลี่ยระดับน้ำตาลในเลือดที่ปลายนิ้ว (DTX) (มก./ดล.)			
< 130	30 (21.6)	11 (14.9)	0.040*
≥ 130	109 (78.4)	63 (85.1)	

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Chi - square test และ 95% Confidence interval แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการผิมนัดเป็นประจำ คือผิมนัดมากกว่าร้อยละ 30 ของจำนวนครั้งที่มารับบริการกับระดับน้ำตาลในเลือดและตัวชี้วัดทางคลินิกของผู้ป่วยโรคเบาหวาน (ต่อ) (n = 139)

ผลการดูแลเบาหวานตามเป้าหมายควบคุม	จำนวนทั้งหมด (ร้อยละ)	ผิมนัดมากกว่าร้อยละ 30 (ร้อยละ)	P - value
ค่าความดันตัวบน (มม.ปรอท)			
< 130	57 (41)	35 (47.3)	0.108
≥ 130	82 (59)	39 (52.7)	
ค่าความดันตัวล่าง (มม.ปรอท)			
< 80	89 (64)	47 (63.5)	0.893
≥ 80	50 (36)	27 (36.5)	
ระดับแอล ดี แอล คอเลสเตอรอล (มก./ดล.)			
< 100	36 (25.9)	14 (18.9)	0.045*
≥ 100	103 (74.1)	60 (81.1)	

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าผู้ที่ ผิมนัดเป็นประจำ (ผิมนัดมากกว่าร้อยละ 30) มีระดับน้ำตาลสะสมในเลือด (HbA1C) < 7 คิดเป็นร้อยละ 21.6 ในขณะที่ระดับน้ำตาลสะสมในเลือด (HbA1C) ≥ 7 คิดเป็นร้อยละ 78.4 และค่าเฉลี่ยระดับน้ำตาลในเลือดที่ปลายนิ้ว (DTX) < 130 คิดเป็นร้อยละ 14.9 ส่วน ค่าเฉลี่ยระดับน้ำตาลในเลือดที่ปลายนิ้ว (DTX) ≥ 130 คิดเป็นร้อยละ 85.1 ในส่วน ค่าความดันตัวบน ที่ < 130 คิดเป็นร้อยละ 47.3 และค่าความดันตัวบน ที่ ≥ 130 คิดเป็นร้อยละ 52.7 ส่วนค่าความดันตัวล่างที่ < 80 คิดเป็น ร้อยละ 63.5 ในขณะที่ค่าความดันตัวล่างที่ ≥ 80 คิดเป็น ร้อยละ 36.5 ในขณะที่ ระดับแอล ดี แอล คอเลสเตอรอล ที่ < 100 คิดเป็นร้อยละ 18.9 ในขณะที่ ระดับแอล ดี แอล คอเลสเตอรอล ที่ ≥ 100 คิดเป็นร้อยละ 81.1 จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบตัวแปร แสดงให้เห็นว่า ระดับน้ำตาลสะสมในเลือด (HbA1C) ค่าเฉลี่ยระดับน้ำตาลในที่ปลายนิ้ว (DTX) และระดับแอล ดี แอล คอเลสเตอรอล มีความสัมพันธ์กับการผิมนัดเป็นประจำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ด้วยช่วงความเชื่อมั่น 95%

อภิปรายผล

การศึกษาในครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ป่วยเบาหวานที่เข้ารับการรักษาประจำ ที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสวน อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย และพบว่า มีผู้ที่ไม่ผิมนัดในระยะเวลา 1 ปี มีจำนวนน้อยเพียงร้อยละ 8.6 เมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาในรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศอเมริกา และจังหวัดยโสธร ประเทศไทย (สมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทย, 2560) ซึ่งมีผู้ป่วยเบาหวานที่ไม่ผิมนัดในระยะเวลา 1 ปี ร้อยละ 35.3 และ 66.7 ตามลำดับ และเมื่อดูอัตราการผิมนัด โดยกำหนดให้การผิมนัดเป็นประจำหมายถึงการผิมนัดมากกว่าร้อยละ 30 ของจำนวนครั้งที่มาพบแพทย์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้มีการผิมนัดเป็นประจำถึงร้อยละ 53.2 ซึ่งการที่กลุ่มตัวอย่างจากการศึกษาครั้งนี้ มีการผิมนัดเป็นจำนวนมากอาจเกิดจากกลุ่มตัวอย่างมีเฉพาะผู้ป่วยที่รักษาที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เนื่องจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เป็นจุดบริการสาธารณสุขที่ใกล้บ้าน ใกล้ใจ ที่ประชาชนเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ง่าย (สำเร็จ แหงกระโทก และรุจิรา มังคละศิริ, 2562) และในการศึกษานี้ ผู้ป่วยส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล สามารถเดินทางมารับการรักษาที่สถานบริการ ได้สะดวก จึงไม่ได้ให้ความสำคัญกับวันนัด โดยบางคน คิดว่ารอให้ยาหมดแล้วค่อยมาพบแพทย์หรือมารับการรักษา หรือคิดว่าไม่มีความแตกต่างในเรื่องการรับบริการระหว่าง

การผิมนัดและการมาตรงนัด (ประสิทธิ์ ยืนสุข, 2562) รวมถึงอายุของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้มีค่ากลางที่มากกว่าการศึกษาอื่น ๆ และมีความมัธยฐานอายุ เท่ากับ 65 ปี

จากการศึกษานี้ พบว่า ผู้ป่วยที่ผิมนัดเป็นประจำ (ผิมนัดมากกว่าร้อยละ 30 ของจำนวนครั้งที่มารับบริการ) มีความสัมพันธ์กับค่าเฉลี่ยระดับน้ำตาลในเลือดที่ปลายนิ้ว (DTX) และระดับน้ำตาลในเลือดสะสม (HbA1C) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤพร ไชยวงศ์ ที่พบว่า พฤติกรรมผิมนัดในผู้ป่วยเบาหวานส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง ระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวาน (นฤพร ไชยวงศ์, 2560) และงานวิจัยของประสิทธิ์ ยืนสุข ที่พบว่า กลุ่มมาก่อนนัดและหลังนัดมีดัชนีมวลกายและผลการดูแลสุขภาพอยู่ระดับเกินมาตรฐาน ส่วนกลุ่มที่มาตามนัดอยู่ระดับปกติ (ประสิทธิ์ ยืนสุข, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องความชุกและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างการผิมนัดกับตัวชี้วัดทางคลินิกของผลการดูแลผู้ป่วยเบาหวานผิมนัดในคลินิกเบาหวาน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสวน อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย พบว่า ผู้ป่วยโรคเบาหวานที่รักษาเป็นประจำที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสวนจะผิมนัดเป็นประจำ (ผิมนัดมากกว่าร้อยละ 30 ของจำนวนครั้งที่มารับบริการ) โดยการผิมนัดเป็นประจำมีความสัมพันธ์กับค่าเฉลี่ยระดับน้ำตาลในเลือดที่ปลายนิ้ว (DTX) ระดับน้ำตาลในเลือดสะสม (HbA1C) และ ระดับแอล ดี แอล คอเลสเตอรอลที่สูงกว่าเป้าหมายควบคุม ข้อเสนอแนะของงานวิจัยนี้คือควรมีการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมที่มีผลต่อการผิมนัดของผู้ป่วยเบาหวานเพื่อเป็นแนวทางในการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการสร้างองค์ความรู้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้ป่วยโรคเบาหวานในการรับบริการตามนัด โดยศึกษาเพิ่มเติมปัจจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับผู้ป่วยให้มากที่สุดและเผยแพร่ต่อสาธารณชนในทุกกลุ่มองค์กรเพื่อการพัฒนาบริการประชาชนให้ส่งผลที่ดีต่อคุณภาพชีวิต และใช้ประกอบเป็นข้อมูลการกำหนดแนวทางการป้องกันการผิมนัดของผู้ป่วย ได้ในทุกกลุ่มโรคต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มยุทธศาสตร์และแผนงานสำนักโรคไม่ติดต่อ. (2562). รายงานประจำปีสำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข 2562. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์
- คณิงนุช แจงพรหมมา และพัทธนันท์ คงทอง. (2561). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับ HbA1c ของผู้ป่วย เบาหวาน ชนิดที่ 2 โรงพยาบาลพระยีน จังหวัดขอนแก่น. วารสารมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (สาขา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี), 10(19), 18 - 29.
- ชัชลิต รัตสราร. (2560). สถานการณ์ปัจจุบัน และความร่วมมือเพื่อปฏิรูปการดูแลรักษาโรคเบาหวาน ในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2563 จาก <https://www.novonordisk.com>.
- นฤพร ไชยวงศ์. (2560). ผลการเสริมพลังอำนาจแบบกลุ่มที่มีต่อพฤติกรรมผิมนัดของผู้ป่วยเบาหวาน โรงพยาบาล ปทุมรัตน์. วารสารโรงพยาบาลมหาสารคาม, 14(1), 41 - 47.
- ประสิทธิ์ ยืนสุข. (2562). การศึกษาสาเหตุการผิมนัดของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ตลาดนัดวิชาการ 2019. เรียกใช้เมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2563. จาก http://www.amno.moph.go.th/amno_new/files.../99.pdf.
- วรรณิ นิธิยานันท์. (2562). ไทยป่วยเบาหวานพุ่งสูงต่อเนื่องแตะ 4.8 ล้านคน ชี้ 'เนือยนิ่ง - อ้วน - อายุมาก' ต้นเหตุ. เรียกใช้เมื่อ 5 มกราคม 2563 จาก <https://www.hfocus.org>.

- วริศรา ลูวีระ และเสาวนันท บำเรอราช. (2562). การผิตน็ดและตัวชี้วัดทางคลินิกของผลการดูแลในผู้ป่วยเบาหวานในหน่วยบริการปฐมภูมิสามเหลี่ยมโรงพยาบาลศรีนครินทร์.วารสารศรีนครินทร์เวชสาร, 29(5), 449 - 454.
- สมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทย. (2560). แนวทางเวชปฏิบัติสำหรับโรค เบาหวาน พ.ศ. 2560. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ศรีเมืองการพิมพ์.
- สำนักสนับสนุนระบบสุขภาพปฐมภูมิ. (2562). คู่มือแนวทางการพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพติดดาว (รพ.สต. ติดดาว). เรียกใช้เมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2563 จาก <https://www.govesite.com>.
- สุวรรณณี สร้อยสงค์. (2560). พฤติกรรมการดูแลตนเองตามการรับรู้ของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่ควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดไม่ได้. วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้าจันทบุรี, 28(2), 45 - 55
- สำเร็จ แหียงกระโทก และรุจิรา มังคละศิริ. (2562). คู่มือการดำเนินงานศูนย์สุขภาพชุมชน. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นครราชสีมา: โรงพิมพ์ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาสาธารณสุขนครราชสีมา.
- สำนักสารนิเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2563). สถานการณ์โรคเบาหวาน. เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2563 จาก <https://pr.moph.go.th>.

การออกแบบและพัฒนาเมืองอัจฉริยะบนฐานแนวคิดเทคโนโลยีสารสนเทศ*

SMART CITY DESIGN AND DEVELOPMENT BASED ON INFORMATION TECHNOLOGY CONCEPTS

ประเวช สิทธิ และภัทรธิดา ผลงาม*

Prawet Sitti and Patthira Phonngam

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Liberal Arts, North Bangkok University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: patthiraw@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ:การพัฒนาเมืองยุค 4.0 เป็นการวิจัยเอกสาร โดยการคัดเลือกเอกสารที่เกี่ยวข้อง ใช้วิธีการตีความและการสังเคราะห์ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงตามแนวทางของ Scott โดยใช้หลักเกณฑ์ ดังนี้ 1) มีความถูกต้อง 2) มีความน่าเชื่อถือ 3) มีความเป็นตัวแทน และ 4) มีความชัดเจน ผลการศึกษา พบว่า ในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะจำเป็นต้องพัฒนาให้ครอบคลุมทั้ง 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ 2) การเดินทางและขนส่งอัจฉริยะ 3) การดำรงชีวิตอัจฉริยะ 4) พลเมืองอัจฉริยะ 5) พลังงานอัจฉริยะ 6) เศรษฐกิจอัจฉริยะ และ 7) การบริหารภาครัฐอัจฉริยะ โดยมีทิศทางการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ โดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาใน 9 มิติ ได้แก่ 1) เมืองอัจฉริยะด้านการศึกษา โดยการจัดการศึกษาและพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา 2) เมืองอัจฉริยะด้านสุขภาพ การส่งเสริมป้องกันดูแลสุขภาพประชาชนด้วยเทคโนโลยีพัฒนาทางการแพทย์ 3) เมืองอัจฉริยะด้านคุณภาพชีวิต สังคมและชุมชน โดยการจัดการชุมชนและสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนอย่างเป็นระบบ 4) เมืองอัจฉริยะด้านความปลอดภัย เป็นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการป้องกัน ฝ้าระวังอาชญากรรมและภัยอันตรายต่าง ๆ 5) เมืองอัจฉริยะด้านการบริหารจัดการภาครัฐโดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบบริการประชาชน 6) เมืองอัจฉริยะด้านสิ่งแวดล้อม โดยการจัดการความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ 7) เมืองอัจฉริยะด้านเศรษฐกิจ โดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาและส่งเสริมระบบเศรษฐกิจ 8) เมืองอัจฉริยะด้านการคมนาคมโดยการพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งในพื้นที่ และ 9) เมืองอัจฉริยะด้านพลังงานด้วยการพัฒนาระบบพลังงานชุมชน

คำสำคัญ: การออกแบบ, การพัฒนาเมืองอัจฉริยะ, แนวคิดเทคโนโลยีสารสนเทศ

Abstract

The purpose of this academic article is to present the results of the study of smart city design and development based on information technology concepts. It is a document research by selecting relevant documents. The method by interpretation and synthesis of factual information according to Scott's guidelines using the following criteria: 1) be accurate 2) be reliable

* Received October 15, 2023; Revised October 28, 2023; Accepted October 29, 2023

3) is representative and 4) is clear. The results of the study found that in developing a smart city, it is necessary to develop it to cover all 7 aspects, consisting of 1) smart environment, 2) smart travel and transportation. 3) Smart Living, 4) Smart Citizens, 5) Smart Energy, 6) Smart Economy, and 7) Smart public administration. The dimension of smart city development by using information technology to be applied in development in 9 dimensions, including 1) smart cities in education by organizing education and developing educational innovations 2) smart health cities promoting prevention and taking care of public health through the use of medical development technology. 3) smart cities for quality of life, society and community by managing the community and creating systematic participation in the community. 4) smart city safety It is the application of information technology in prevention, watch out for crimes and various dangers. 5) smart cities for public administration by applying information technology to develop public service systems. 6) smart cities for the environment by systematically managing the safety of life and property of local people. 7) smart economic cities by applying information technology to develop and promote the economic system. 8) smart city in terms of transportation by developing transportation systems in the area and 9) energy smart city by developing community energy systems

Keywords: Designing, Smart City Development, Information Technology Concept

บทนำ

กระแสการพัฒนาเมืองภายใต้แนวคิด “เมืองอัจฉริยะ” (Smart City) กำลังเป็นกระแสที่ได้รับความนิยมอย่างมากจากนานาประเทศทั่วโลก เมืองอัจฉริยะเป็นเมืองที่ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัยและชาญฉลาด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการให้บริการ และการบริหารจัดการเมืองลดค่าใช้จ่ายและการใช้ทรัพยากรของเมืองและประชากรเป้าหมาย โดยเน้นการออกแบบที่ดีและการมีส่วนร่วมของภาคธุรกิจและภาคประชาชนในการพัฒนาเมือง ภายใต้แนวคิดการพัฒนาเมืองนำอยู่ เมืองทันสมัย ทำให้ประชากรในเมืองมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขอย่างยั่งยืน (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2560) ในปัจจุบันเป็นยุคที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาในทุกมิติ รัฐบาลได้มีนโยบายประเทศไทย 4.0 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศให้ทันต่อความก้าวหน้าของเทคโนโลยี โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีมาพัฒนาเมืองเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนซึ่งยุทธศาสตร์ประเทศและแผนพัฒนาในระดับต่าง ๆ ได้ส่งเสริมให้นำเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมสมัยใหม่ โดยยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) ในยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ได้ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาเมืองอัจฉริยะที่มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยมาพัฒนาสภาพแวดล้อมในพื้นที่เมืองให้มีความน่าอยู่ ปลอดภัย มีการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม มีการจัดโครงสร้างพื้นฐานที่สอดคล้องกับศักยภาพทางเศรษฐกิจและโครงสร้างทางสังคมและประชากรในพื้นที่ โดยเฉพาะรองรับประชากรสูงอายุที่จะมีจำนวนมากขึ้นในอนาคต อีกทั้ง ต้องมีการจัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดการเข้าถึงของประชาชนได้อย่างทั่วถึงและลดต้นทุนของผู้ประกอบการในพื้นที่ และในระยะยาวต้องพัฒนาให้เกิดความเชื่อมโยงการบริการของระบบขนส่ง และเครือข่ายของโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นระหว่างเมืองศูนย์กลางทั่วประเทศเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) นอกจากนั้น แผนปฏิบัติการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจ

และสังคม ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2560 - 2564) ยังกำหนดเรื่องการพัฒนาเมืองอัจฉริยะไว้เป็นแผนปฏิบัติการวาระแห่งชาติด้วย (ฤทัยชนก เมืองรัตน์, 2566) ทั้งนี้ แนวคิดการพัฒนาเมืองให้เป็นเมืองอัจฉริยะยังสอดคล้องกับแนวโน้มการเติบโตของเมืองอย่างรวดเร็วด้วย จากรายงานการคาดการณ์การเติบโตเมืองของโลกฉบับล่าสุดโดยสหประชาชาติ พบว่า ประชากรในเขตเมืองของโลกคาดว่าจะเพิ่มขึ้นมากกว่า 2 ใน 3 ปี พ.ศ. 2593 โดยคิดเป็นจำนวนประชากร 6.3 พันล้านคน ซึ่งเกือบร้อยละ 90 ของประชากรเขตเมืองที่เพิ่มขึ้นอยู่ในภูมิภาคเอเชียและแอฟริกาซึ่งความหนาแน่นของประชากรในเขตเมืองย่อมนำมาซึ่งปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรจึงจำเป็นต้องอาศัยการจัดการที่ดีและมีประสิทธิภาพซึ่งเมืองอัจฉริยะกำลังเป็นแนวโน้มการบริหารจัดการเมืองของโลกยุคปัจจุบันเพื่อรองรับการเจริญเติบโตในอนาคต (สถาบันพระปกเกล้า, 2563) การพัฒนาเมืองอัจฉริยะนั้นจำเป็นต้องนำเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมต่าง ๆ เช่น ระบบปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เทคโนโลยี Machine Learning และ Internet of Things (IOT) มาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการเมืองรวมถึงช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของทุกคนในชุมชนมาโดยเฉพาะกรุงเทพมหานครที่เป็นเมืองหลวงของประเทศไทยที่ยังคงมีความท้าทายหลายประการจะสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาบรรเทาปัญหาต่าง ๆ ให้พร้อมเข้าสู่เมืองอัจฉริยะแห่งโลกอนาคต

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การพัฒนาเมืองอัจฉริยะเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ เพื่อให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงแนวทางการพัฒนาเมืองอัจฉริยะโดยการออกแบบและพัฒนาเมืองอัจฉริยะบนฐานแนวคิดเทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนั้น ในบทความนี้จึงนำเสนอเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการพัฒนาเมืองอัจฉริยะเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเมืองใหญ่ในประเทศไทยเข้าสู่เมืองอัจฉริยะของโลก

แนวคิดเกี่ยวกับเมืองอัจฉริยะ

นิยาม ขอบเขต และองค์ประกอบของเมืองอัจฉริยะ

คณะกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองอัจฉริยะได้กำหนดนิยามของเมืองอัจฉริยะว่าเป็นเมืองที่ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัยและชาญฉลาด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการและการบริหารจัดการเมือง ลดค่าใช้จ่ายและการใช้ทรัพยากรโดยการมีส่วนร่วมของภาคธุรกิจและภาคประชาชนในการพัฒนาเมือง ภายใต้แนวทางการพัฒนาเมืองน่าอยู่ ทันสมัย ให้ประชาชนในเมืองอยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ เพื่อให้ภาพของเมืองอัจฉริยะมีความชัดเจนมากขึ้น จึงมีการแบ่งกลุ่มเมืองอัจฉริยะและกำหนดกรอบการพัฒนาเมืองอัจฉริยะขึ้นโดยแบ่งเมืองอัจฉริยะออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

1. เมืองอัจฉริยะน่าอยู่ คือ การฟื้นฟูเมืองเดิม พัฒนาให้เป็นเมืองน่าอยู่อัจฉริยะที่ใช้เทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐานคมนาคมขนส่ง พลังงาน และดิจิทัล ในการปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมเมืองที่มีอยู่เดิมให้น่าอยู่ยิ่งขึ้น
2. เมืองอัจฉริยะทันสมัย คือ การพัฒนาเมืองใหม่โดยก่อสร้างพื้นที่เมืองขึ้นใหม่ทั้งหมด รวมถึงพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเมือง สาธารณูปโภค ที่อยู่อาศัย แหล่งงาน พาณิชยกรรม พื้นที่พักผ่อน ให้เป็นเมืองที่ทันสมัยระดับโลก เป็นศูนย์กลางด้านการคมนาคม การค้า การลงทุน การวิจัยพัฒนา ไปจนถึงการพัฒนานวัตกรรม

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าเมืองอัจฉริยะว่าเป็นเมืองที่ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัยและชาญฉลาด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการและการบริหารจัดการเมืองให้ประชาชนในเมืองอยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืน

ลักษณะของการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ

ลักษณะของการพัฒนาเมืองอัจฉริยะนั้นต้องได้รับการพัฒนาใน 7 ด้าน ดังนี้ (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2560)

1. **สิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ (Smart Environment)** เป็นเมืองที่มุ่งเน้นปรับปรุงคุณภาพและเพิ่มประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการ และติดตามเป้าหมาย สิ่งแวดล้อมและสถานะแวดล้อมอย่างเป็นระบบ เช่น การจัดการน้ำ การดูแลสภาพอากาศ การเฝ้าระวังภัยพิบัติตลอดจนเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ

2. **การเดินทางและขนส่งอัจฉริยะ (Smart Mobility)** เป็นเมืองที่มุ่งเน้นเพิ่มความสะดวก ประสิทธิภาพ และความปลอดภัยในการเดินทางและขนส่งและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

3. **การดำรงชีวิตอัจฉริยะ (Smart Living)** เป็นเมืองที่มุ่งเน้นให้บริการที่อำนวยความสะดวกต่อการดำรงชีวิต เช่น การบริการด้านสุขภาพให้ประชาชนมีสุขภาพและสุขภาวะที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อเตรียมพร้อมเข้าสู่สังคมสูงอายุ การเพิ่มความปลอดภัยของประชาชนด้วยการเฝ้าระวังภัยจากอาชญากรรม ไปจนถึงการส่งเสริมให้เกิดสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการดำรงชีวิตที่เหมาะสม

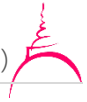
4. **พลเมืองอัจฉริยะ (Smart People)** เป็นเมืองที่มุ่งเน้นพัฒนาพลเมืองให้มีความรู้และสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ ทั้งในเชิงเศรษฐกิจและการดำรงชีวิต สร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการเรียนรู้นอกระบบ รวมถึงการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันด้วยความหลากหลายทางสังคม

5. **พลังงานอัจฉริยะ (Smart Energy)** เป็นเมืองที่มุ่งเน้นเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานของเมือง หรือใช้พลังงานทางเลือกอันเป็นพลังงานสะอาด (Renewable Energy) เช่น เชื้อเพลิงชีวมวล ไฟฟ้าจากพลังงาน หมุนเวียน และไฟฟ้าจากพลังงานอื่น ๆ เป็นต้น

6. **เศรษฐกิจอัจฉริยะ (Smart Economy)** เป็นเมืองที่มุ่งเน้นเพิ่มประสิทธิภาพและความคล่องตัวในการดำเนินธุรกิจสร้างให้เกิดความเชื่อมโยงและความร่วมมือทางธุรกิจและประยุกต์ใช้นวัตกรรมในการพัฒนาเพื่อปรับเปลี่ยนธุรกิจ (เช่น เมืองเกษตรอัจฉริยะ เมืองท่องเที่ยวอัจฉริยะ เป็นต้น)

7. **การบริหารภาครัฐอัจฉริยะ (Smart Governance)** เป็นเมืองที่มุ่งเน้นพัฒนาระบบบริการ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงบริการภาครัฐสะดวก รวดเร็ว เพิ่มช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงการเปิดให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลทำให้เกิดความโปร่งใส ตรวจสอบได้

เช่นเดียวกันกับแนวคิดของ สุริยนต์ ธัญกิจจานุกิจ ได้กล่าวถึง การพัฒนาเมืองอัจฉริยะในปัจจุบันต้องผลักดัน เรื่อง Smart City ซึ่งแบ่งเป็น 6 แนวทาง คือ 1) Smart Economy (เศรษฐกิจอัจฉริยะ) ที่มีการทำธุรกิจที่เน้นนวัตกรรม 2) Smart People (พลเมืองอัจฉริยะ) ที่ประชากรต้องเข้าถึงความรู้ และมี Digital Skill (ทักษะดิจิทัล) 3) Smart Governance (การบริหารภาครัฐอัจฉริยะ) โดยหน่วยงานของรัฐมีบริการที่มีประสิทธิภาพ ไม่ล่าช้า และนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วย 4) Smart Mobility (การเดินทางและขนส่งอัจฉริยะ) การเข้าถึงสาธารณูปโภคพื้นฐานต่าง ๆ ต้องง่าย และต้องมีต้นทุนที่ต่ำ 5) Smart Energy and Environment (พลังงานและสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ) มีการบริหารพลังงานและสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพ และ 6) Smart Living(การดำรงชีวิตอัจฉริยะ) โดยที่ประชาชนจะต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดี ภายใต้อายุขัยที่ดี (สุริยนต์ ธัญกิจจานุกิจ, 2566) และสอดคล้องกับแนวคิดของดวงตา สราญรมย์ ได้สรุปว่า ลักษณะของการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) ตามนโยบายรัฐ ส่วนกลาง มีการออกแบบลักษณะเมืองอัจฉริยะออกเป็น 7 ด้าน ได้แก่ 1) สิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ (Smart Environment) 2) การเดินทางและขนส่งอัจฉริยะ (Smart Mobility) 3) การดำรงชีวิตอัจฉริยะ (Smart Living) 4) พลเมืองอัจฉริยะ (Smart People) 5) พลังงานอัจฉริยะ(Smart Energy) 6) เศรษฐกิจอัจฉริยะ (Smart Economy) และ 7) การบริหารจัดการภาครัฐอัจฉริยะ (Smart Government) (ดวงตา สราญรมย์, 2566) รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวกระบบย่อย ๆ ของเมืองสนับสนุนความเป็นอยู่ของสังคมผู้สูงอายุ เช่น พลังงานน้ำ การเคลื่อนย้าย การสร้างสภาพแวดล้อม โอกาสในการจ้างงาน การสร้างความมั่งคั่ง และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจความต้องการเพิ่มมูลค่าและนวัตกรรมแต่ พบว่า การพัฒนาในปัจจุบันยังละเลยการดูแลสุขภาพและ

ความยั่งยืนความเป็นอยู่การทำงานการเคลื่อนย้ายการอำนวยความสะดวกสาธารณะ และการเปิดเผยข้อมูล (Glasmeier, A. & Christopherson, S., 2015)

จากลักษณะของการพัฒนาเมืองอัจฉริยะที่กล่าวมาข้างต้น ใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาว่าเมืองใดประเทศใด จะเข้าข่ายการเป็นเมืองอัจฉริยะ หรือไม่นั้นจะต้องพิจารณาว่ามีการดำเนินการให้ครบทั้ง 7 ข้อดังกล่าวข้างต้นหรือไม่ ดังนั้นในการพัฒนาเมืองอัจฉริยะจึงจำเป็นต้องพัฒนาให้ครอบคลุมทั้ง 7 ด้านดังกล่าวข้างต้น

การพัฒนาเมืองยุค 4.0

ความเป็นเมืองมักมาพร้อมกับโอกาสทางเศรษฐกิจ โดยมีตัวชี้วัด คือ รายได้ประชากรสูงเพิ่มมากขึ้น โดยในกรณีของประเทศไทย การที่ประชากรเมืองขยับเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 10 เป็นร้อยละ 30 ทำให้รายได้ต่อหัวเพิ่มขึ้น 4 เท่าโดยที่ในภาคเอกชนกำลังปรับตัวอย่างมากในปัจจุบัน โดยเฉพาะบริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่กำลังเปลี่ยนกลยุทธ์ทางธุรกิจ โดยหันมาใช้ “เมือง” เป็นฐานในการลงทุน จากเดิมที่ใช้ “ประเทศ” เป็นฐานในการลงทุนแบบเดิม (ปัทมา เจริญวิเศษกุล, 2566) การพัฒนาเมืองยุค 4.0 นั้นไม่ได้มีแค่เรื่องเศรษฐกิจอย่างเดียวแต่หมายถึงความอยู่ดีกินดีของประชากรในทุกมิติ ตั้งแต่เรื่อง ระบบสาธารณสุข ความสะดวกในการคมนาคม คุณภาพของสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมของประชาชน การต่อต้านคอร์รัปชัน มิติเหล่านี้ ล้วนเป็นส่วนหนึ่งของการทำให้ประชากรไทยมีชีวิตที่ดีขึ้นทั้งสิ้น ซึ่งเป็นความท้าทายในการออกแบบและพัฒนาเมืองอัจฉริยะ ในอนาคตนั้นให้มีความยั่งยืน ฉลาด และอัจฉริยะ เป็นเมืองที่ให้ทุกคนอยู่ได้ และสามารถมีส่วนร่วมร่วมกับเมืองได้อย่างกว้างขวางที่สุด

นอกจากนั้นแล้ว การออกแบบและพัฒนาเมืองเป็นเรื่องที่ยากและสำคัญที่สุดในการพัฒนาเมืองยุค 4.0 คือ การทำให้เป็นเมืองที่ “เดินได้” และ “เดินดี” โดยขยายความว่า เมืองที่เดินได้และเดินดีนั้น คือ เมืองที่อยู่อย่างอยู่ในระยะที่เดินถึง มีพื้นที่สีเขียวอย่างเพียงพอ มีย่านชุมชนเศรษฐกิจที่กระจายตัวไปทั่วทุกทิศ และมีศักยภาพที่จะเติบโตได้ ตัวอย่างเช่น สิงคโปร์เป็นประเทศที่จัดการออกแบบเมืองที่มีสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่น ควบคู่ไปกับการดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาได้อย่างมหาศาล โดยเฉพาะในท้องถิ่นซึ่งเป็นกลไกสำคัญ ที่จำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐ ท้องถิ่นก็จะสามารถพัฒนาศักยภาพตัวเองได้มากขึ้น เช่น เมืองเชียงใหม่เป็นเมืองที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นเมือง “เดินได้ เดินดี” มากกว่ากรุงเทพมหานคร เพราะมีการวางแผนและพัฒนาอย่างเป็นระบบมากกว่า ในบางเมืองมีการวางแผนที่ดี แต่บางเมืองก็ไม่เป็นเช่นนั้น โดยพิจารณาจากการเดินทางในเมืองนั้น ๆ ที่ยากลำบาก เช่น กรุงเทพมหานคร สิ่งที่ขาดไม่ได้ก็คือ รถยนต์ เพราะที่อยู่อาศัยกับที่ทำงานอยู่ห่างไกลกัน ระบบขนส่งสาธารณะไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชากรในกรุงเทพมหานครได้ ทำให้ประชากรที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครต้องเสียค่าใช้จ่ายจากการที่กรุงเทพมหานคร เดินไม่ได้ เดินไม่ดี โดยพิจารณาจากการสูญเสียโอกาสและเวลาในการเดินทางรวมไปถึงภาระค่าเดินทางที่เพิ่มขึ้นมา โดยคิดเป็น 20% ของรายจ่าย นอกจากนี้ยังส่งผลต่อสุขภาพ โดยพบว่า มีคนกรุงเทพมหานคร ถึง 44% ที่เป็นโรคอ้วน (นิรมล เสรีสกุล, 2566)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดในการพัฒนาเมืองยุค 4.0 นั้นจำเป็นต้องมีการออกแบบและจัดการผังเมืองให้ครอบคลุมด้านการพัฒนาทั้ง 7 ด้านตามที่ได้กล่าวไปแล้วโดนใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัยตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในปัจจุบัน

ปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้เกิดการขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในศตวรรษที่ 21 ได้ส่งผลให้เกิดความท้าทายต่อนโยบายการพัฒนาเมืองเป็นอย่างมาก จนนำไปสู่แนวทางและเครื่องมือในการบริหารจัดการเมืองชุดใหม่ ที่เรียกกันว่าการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) เป็นแนวทางและเครื่องมือที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเมืองในทุกมิติ การนำแนวทางการพัฒนาเมืองดังกล่าวนี้มาขับเคลื่อนในประเทศไทยก็ย่อมมีปัจจัยหลายประการที่มาผลักดันให้เกิดการขับเคลื่อน

จนเกิดเป็นนโยบายการพัฒนาเมืองอัจฉริยะในระดับรัฐขึ้นมา ปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้เกิดการขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ มีดังนี้ (สถาบันพระปกเกล้า, 2563)

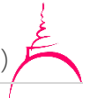
1. การกลายเป็นเมือง (Urbanization) เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ประเทศไทยมีแนวโน้มเข้าสู่ความเป็นเมืองมากขึ้น เกิดการหลั่งไหลของประชากรจำนวนมากเข้าสู่พื้นที่เมือง อีกทั้งกิจกรรมทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่มีแนวโน้มเติบโตมากในพื้นที่เมืองอย่างมีนัยสำคัญ ความหมายของขอบเขตเมืองตามการบริหารราชการไทยนั้น คือ เขตเทศบาล ถ้าพิจารณาย้อนหลังไปถึงช่วงปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยมีจำนวนเทศบาลเพียง 149 แห่ง เท่านั้นจนกระทั่งเกิดการปฏิรูปท้องถิ่นภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้ส่งผลให้เกิดการยกฐานะสุขาภิบาลหลายแห่งขึ้นเป็นเทศบาล ผลที่ตามมาได้ทำให้ประเทศไทยมีจำนวนเทศบาลเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด ในปัจจุบันประเทศไทยมีเทศบาลรวมทั้งสิ้น 2,454 แห่ง ข้อมูลเหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นสัญญาณการเติบโตของพื้นที่เมืองในประเทศไทยมาอย่างต่อเนื่อง การเติบโตของเมืองกลับไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ส่วนหนึ่ง พบว่า โครงสร้างการบริหารราชการไทยยังคงมีความล่าช้า มุ่งเน้นนโยบายรวมศูนย์อำนาจที่รัฐส่วนกลาง ส่งผลให้การออกแบบการบริหารจัดการเมืองไม่ได้มุ่งเน้นไปที่ท้องถิ่นโดยตรง หรือที่เรียกกันว่า Area - based Development ทำให้การพัฒนาเมืองของไทยประสบปัญหาเมืองโดดเดี่ยว เกิดการกระจุกตัวทางเศรษฐกิจอย่างหนาแน่น ประชากรที่อพยพเข้ามาในเมืองจำนวนมาก รวมไปถึงประสบปัญหาการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสาธารณูปโภคและสาธารณูปโภคในเมือง ดังนั้นแล้ว สิ่งเหล่านี้จึงเป็นความท้าทายและความจำเป็นของรัฐที่จะต้องแก้ปัญหาและบริหารจัดการเมืองได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ประชากรที่อยู่ในเมืองมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

2. การเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศของประชาชน เป็นประเด็นที่ถูกทำทนายอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันที่มีการเติบโตของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทต่อการดำรงชีวิตของประชาชน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเข้าถึงทรัพยากร เข้าถึงองค์ความรู้ เข้าถึงการสื่อสารได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และเท่าเทียมกัน แต่การเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศของคนไทยกลับมีความแตกต่างกัน จนกระทั่งปรากฏให้เห็นความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นช่องทางหนึ่งในการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ ช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ต่าง ๆ ทำให้การเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศของประชาชนกลายเป็นตัวชี้วัดหนึ่งในด้านความเหลื่อมล้ำ

3. การพัฒนาระบบเทคโนโลยีในภาครัฐ หรือที่เรียกว่า รัฐบาลดิจิทัล เมื่อประเทศทั่วโลกต่างก้าวเข้าสู่ยุคเทคโนโลยีดิจิทัล ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในหลายภาคส่วน โดยเฉพาะภาครัฐของไทยได้เริ่มให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและพัฒนา

ประเทศ รวมถึงการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารจัดการภาครัฐให้มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้เอง แนวคิดการพัฒนาระบบเทคโนโลยีในภาครัฐ หรือรัฐบาลดิจิทัล และใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน นวัตกรรม ข้อมูล และทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างเต็มศักยภาพ

การผลักดันภาครัฐไทยสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัลได้ก่อให้เกิดแนวโน้มสำคัญในประเทศไทยหลายด้านและแนวโน้มดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อประชาชนและหน่วยงานภาครัฐไทยจึงจำเป็นที่รัฐบาลต้องเตรียมความพร้อมรองรับการพัฒนาเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น การพัฒนาระบบข้อมูลพื้นฐานจากบัตรประชาชนและทะเบียนบ้านบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การพัฒนาระบบ Cloud Computing ที่เชื่อมโยงข้อมูลในระบบเข้าด้วยกัน การสร้างชุดข้อมูลของรัฐ ได้แก่ Data Center, Open Data และ Big Data เพื่อให้ภาครัฐมีชุดข้อมูลที่ง่ายต่อการวางแผนพัฒนาและบริหารประเทศ เป็นต้น รัฐบาลเชื่อว่าการพัฒนาระบบเทคโนโลยีในภาครัฐจะช่วยยกระดับการทำงานภาครัฐและช่วยให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลของรัฐได้มากขึ้น

4. การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรโดยการสร้างความกินดีอยู่ดีให้กับประชากร จากนโยบายของรัฐไทยที่ผ่านมาไม่ได้ให้ความสำคัญกับการทำงานเชิงรุกมากนักจึงทำให้การแก้ปัญหาคุณภาพชีวิตของประชากรเกิดความล่าช้าก้าวไม่ทันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นด้วยเหตุนี้จึงกลายเป็นปัญหาใหญ่ของรัฐไทยในปัจจุบันนี้ ถึงแม้ว่าในช่วงเวลาที่ผ่านมาสัดส่วนของคนจนมีแนวโน้มลดลงแต่การกระจายรายได้ยังมีแนวโน้มที่ไม่ดีขึ้นยังคงมีประชาชนอีกจำนวนมากที่ยังคงมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ยากลำบากซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติปี 2561 ได้ชี้ให้เห็นว่า ประเทศไทยยังคงมีผู้ที่มีรายได้ไม่เกิน 30,000 บาท/ปี ซึ่งเป็นรายได้ที่ต่ำกว่าเส้นความยากจน (Poverty Line) มีจำนวนกว่า 5.8 ล้านคน อีกทั้งยังมีความเหลื่อมล้ำสูงระหว่างคนจนกับคนรวย โดยมีกลุ่มคนเพียงร้อยละ 10 เท่านั้น ที่ถือครองทรัพย์สินมากกว่าครึ่งหนึ่งของประเทศ ดังนั้น แล้วการสร้างความกินดีอยู่ดีให้กับประชาชนจึงไม่ใช่เรื่องที่ย่างยาก รัฐบาลจึงต้องเร่งแก้ปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำเพื่อสร้างความเป็นธรรมและความมั่นคงให้กับประชาชนทุกกลุ่ม

5. การพัฒนาอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต (Internet of Things - IOT) เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการสร้างความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจโลก เทคโนโลยีที่เรียกว่า IOT เป็นเทคโนโลยีที่ทำให้เกิดการเชื่อมโยงข้อมูลจำนวนมากเข้าด้วยกัน อีกทั้งยังสามารถโอนถ่ายและเก็บรักษาข้อมูลที่หลากหลายได้ในปริมาณมหาศาลอันจะช่วยให้การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศได้เป็นอย่างดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วได้นำเทคโนโลยี IOT มาสร้างความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรในประเทศ ทั้งในด้านการเกษตร เทคโนโลยีสารสนเทศ การวิเคราะห์ข้อมูลในระดับประเทศ การพัฒนาเมืองรวมถึงการพัฒนาระบบสาธารณสุขไปหมด ตัวอย่างการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ เช่น การนำเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต IOT มาใช้ในการบริหารจัดการเมือง มีการเก็บข้อมูลสภาพการจราจรสภาพอากาศ สภาพแวดล้อมแล้วส่งข้อมูลเชื่อมต่อไปยังระบบ Cloud จากนั้นรัฐก็สามารถดึงข้อมูลออกมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการป้องกันอุบัติเหตุ การแจ้งเตือนสภาพอากาศสภาพจราจร รวมถึงสามารถวิเคราะห์ถึงการวางแผนพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานต่อไปในอนาคตได้อีกด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้ได้สะท้อนให้เห็นความท้าทายอย่างยิ่งของประเทศไทยที่จะต้องขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองอัจฉริยะโดยอาศัยเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและพัฒนาขีดความสามารถทางเศรษฐกิจและสังคม

มิติการวัดการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ

การพัฒนาเมืองอัจฉริยะ ได้กำหนดกรอบการวัดมิติของการพัฒนาเมืองอัจฉริยะออกเป็น 9 มิติ มีรายละเอียดในแต่ละมิติ ดังนี้ (พันธวัฒน์ เศรษฐวิไล, 2566)

1. เมืองอัจฉริยะด้านการศึกษา (Smart Education) เป็นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาและพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา โดยมีตัวอย่างโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้ดำเนินการเกี่ยวข้องกับเมืองอัจฉริยะด้านการศึกษา เช่น ห้องเรียนอัจฉริยะ (Smart Classroom) การจัดทำแอปพลิเคชันเพื่อการศึกษาการเรียนการสอนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

2. เมืองอัจฉริยะด้านสุขภาพ (Smart Healthcare) เป็นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมป้องกันดูแลสุขภาพประชาชนในท้องถิ่นตลอดจนการใช้เทคโนโลยีพัฒนาทางการแพทย์และสาธารณสุขเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดีขึ้น โดยมีตัวอย่างโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้ดำเนินการเกี่ยวข้องกับเมืองอัจฉริยะด้านสุขภาพ เช่น ระบบติดตามชีพจรผู้ป่วย ระบบกัญชีพดุกเดินอัจฉริยะระบบทะเบียนผู้ป่วยอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

3. เมืองอัจฉริยะด้านคุณภาพชีวิต สังคมและชุมชน (Smart Living) เป็นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการจัดการชุมชนและสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนอย่างเป็นระบบเพื่อทำให้ประชากรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มิใช่เพียงการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเดียว แต่หมายถึง ความอยู่ดีกินดีของคนในทุกระดับ ตั้งแต่เรื่องระบบสาธารณสุข ความสะดวกในการคมนาคม คุณภาพของสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมของประชาชน การต่อต้านคอร์รัปชัน โดยมีตัวอย่างโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้ดำเนินการเกี่ยวข้องกับเมืองอัจฉริยะด้านคุณภาพชีวิตสังคมและชุมชน เช่น การจัดทำฐานข้อมูลชุมชนในระบบอิเล็กทรอนิกส์การให้บริการแจ้งข้อมูลข่าวสารในชุมชนผ่านแอปพลิเคชันบนสมาร์ตโฟน (ปีพมา เจริญวิศิษฐ์สกุล, 2566)

4. เมืองอัจฉริยะด้านความปลอดภัย (Smart Safety) เป็นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการป้องกัน ฝ้าระวังอาชญากรรมและภัยอันตรายต่าง ๆ รวมถึงการจัดการความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ โดยมีตัวอย่างโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้ดำเนินการเกี่ยวข้องกับเมืองอัจฉริยะด้านความปลอดภัย เช่น ระบบกล้องวงจรปิด CCTV ที่เชื่อมต่อกับระบบของเจ้าหน้าที่เพื่อช่วยลดปัญหาอาชญากรรมและรายงานสภาพการจราจรในเมืองการให้บริการข้อมูลแจ้งเตือนภัยและฝ้าระวังภัยในชุมชนผ่านแอปพลิเคชันบนสมาร์ตโฟน เป็นต้น

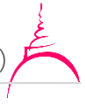
5. เมืองอัจฉริยะด้านการบริหารจัดการภาครัฐ (Smart Government) เป็นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบบริการประชาชน การเพิ่มช่องทางการเข้าถึงบริการภาครัฐ รวมถึงการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการทำงานภายในองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะเรื่องของท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญ อย่างไรก็ตาม ถ้ามีการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐ ท้องถิ่นก็จะสามารถพัฒนาศักยภาพตัวเองได้มากขึ้น โดยมีตัวอย่างโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้ดำเนินการเกี่ยวข้องกับเมืองอัจฉริยะด้านการบริหารจัดการภาครัฐ เช่น ระบบบริการจุดเดียวเบ็ดเสร็จ การให้บริการผ่านแอปพลิเคชันบนสมาร์ตโฟนการจัดทำฐานข้อมูลกลางของหน่วยงานบนระบบ cloud/drive ระบบรับเรื่องร้องเรียนอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น (นิรมล เสรีสกุล, 2566)

6. เมืองอัจฉริยะด้านสิ่งแวดล้อม (Smart Environment) เป็นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อม การจัดการขยะ น้ำเสีย และสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ ในชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยมีตัวอย่างโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้ดำเนินการเกี่ยวข้องกับเมืองอัจฉริยะด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ระบบจัดเก็บขยะอัจฉริยะที่สามารถตรวจสถานะปริมาณขยะตามจุดต่าง ๆ การให้บริการแอปพลิเคชันแจ้งเตือนคุณภาพอากาศและน้ำ

7. เมืองอัจฉริยะด้านเศรษฐกิจ (Smart Economy) เป็นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาและส่งเสริมระบบเศรษฐกิจในชุมชน โดยมีตัวอย่างโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้ดำเนินการเกี่ยวข้องกับเมืองอัจฉริยะด้านเศรษฐกิจ เช่น การให้บริการช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ส่งเสริมการขายสินค้าชุมชน การให้บริการระบบอิเล็กทรอนิกส์ให้ความรู้ด้านธุรกิจชุมชน เป็นต้น

8. เมืองอัจฉริยะด้านการคมนาคม (Smart Mobility) เป็นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งในพื้นที่เพื่อให้ประชาชนสามารถเดินทางได้สะดวกและปลอดภัย ตลอดจนรองรับและสนับสนุนการใช้ยานพาหนะที่ไม่ใช้พลังงานน้ำมัน โดยมีตัวอย่างโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้ดำเนินการเกี่ยวข้องกับเมืองอัจฉริยะด้านการคมนาคม เช่น ป้ายรถเมล์อัจฉริยะ การให้บริการข้อมูลสอบถามเส้นทางผ่านแอปพลิเคชันบนสมาร์ตโฟน จักรยานไฟฟ้า เป็นต้น

9. เมืองอัจฉริยะด้านพลังงาน (Smart Energy) เป็นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบพลังงานชุมชนและการจัดการพลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเชื่อมโยงโครงข่ายที่สนับสนุนด้านพลังงานอย่างเป็นระบบและเอื้ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชนในพื้นที่ให้ได้รับความสะดวกสบายและปลอดภัย โดยมีตัวอย่างโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้มีการดำเนินการเกี่ยวข้องกับเมืองอัจฉริยะ

ด้านพลังงาน เช่น ระบบประหยัดพลังงานในอาคาร ติดตั้งระบบพลังงานแสงอาทิตย์ การผลิตพลังงานชีวมวลใช้ในครัวเรือน พลังงานชีวภาพ เป็นต้น

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้แนวคิดมิติการวัดการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ เป็นแนวทางในการสังเคราะห์วิธีการพัฒนาเมืองอัจฉริยะตามมิติทั้ง 9 ด้านนี้

แนวคิดเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาเมืองอัจฉริยะ

การเป็นเมืองอัจฉริยะนั้นจำเป็นต้องออกแบบและพัฒนาเมืองอัจฉริยะ โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาพัฒนาเมือง ดังนี้ (Bangkok Bank Inno Hub, 2566)

1. เทคโนโลยีเมืองอัจฉริยะเพื่อป้องกันและแก้ปัญหาหน้าท่วม ซึ่งเป็นความท้าทายสำคัญที่อยู่คู่กับชาวกรุงเทพมหานคร มานานหลายปี โดยมีหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากที่รับน้ำอย่างฟุ้งงา หรือร่องสวนในอดีตหายไปกลายเป็นคอนกรีตและอาคารสูงใหญ่ หรือระบบท่อระบายที่อุดตัน รวมถึงภัยพิบัติจากธรรมชาติที่มักต้องเผชิญกับพายุฤดูร้อนเป็นประจำอีกด้วย วิธีป้องกันและแก้ปัญหาหน้าท่วมในกรุงเทพมหานคร จึงเป็นการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาปรับใช้เพื่อรวบรวมข้อมูล Big Data ให้สามารถเฝ้าติดตามสถานการณ์และแสดงผลข้อมูลผ่านกราฟและแผนที่แบบปัจจุบันทันเวลา เจ้าหน้าที่และประชาชนจะได้ควบคุมและเฝ้าระวังสถานการณ์น้ำท่วมได้อย่างทันท่วงที ตัวอย่างเช่น แอปพลิเคชันบนสมาร์ตโฟนที่ทำหน้าที่เป็นแพลตฟอร์มแจ้งข้อมูลการเปิดและปิดประตูระบายน้ำ สถานะการระบายน้ำ รวมไปถึงระบบการแจ้งเตือนน้ำท่วมอัตโนมัติ ตลอดจนการรับเรื่องร้องเรียนได้ตลอด 24 ชั่วโมง ปัจจุบันประเทศไทยได้เริ่มนำเทคโนโลยีเมืองอัจฉริยะ เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาหน้าท่วมมาใช้แล้วในจังหวัดนนทบุรี

2. เทคโนโลยีเมืองอัจฉริยะที่เน้นแก้ปัญหาฝุ่น PM 2.5 ในปี 2564 ที่ผ่านมา คนกรุงเทพมหานคร ได้สูดอากาศดี ๆ เพียง 90 วันเท่านั้น เทคโนโลยี Smart City ที่เหมาะสมจึงเป็นการนำ AI และ IOT มาปรับใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพอากาศ ถึงแม้ว่าระบบตรวจสอบคุณภาพอากาศจะไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาที่ต้นเหตุของการเกิดมลภาวะ แต่สามารถระบุแหล่งที่มาที่สามารถค้นหาสาเหตุของฝุ่นพิษได้ ซึ่งจะช่วยให้ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถวางแผนแก้ปัญหาและจัดการได้อย่างเป็นระบบ และตรงจุดมากขึ้น ตัวอย่างของการจัดการปัญหามลภาวะด้วยเทคโนโลยีที่ดี ได้แก่ กรุงปักกิ่งของจีน ที่ใช้ข้อมูลมาสืบหาต้นเหตุของมลภาวะ พบว่า ปัญหาอยู่ที่การจราจรและการก่อสร้าง ซึ่งเมื่อแก้ปัญหาได้ตรงจุดแล้วก็สามารถลดมลภาวะทางอากาศได้ถึง 20% นอกจากนี้ การแบ่งปันข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพอากาศยังช่วยให้ประชากรสามารถหาแนวทางป้องกันและดูแลสุขภาพตัวเองได้ทัน อีกทั้ง ยังลดผลกระทบด้านสุขภาพที่จะตามมาได้อีกด้วย

3. เทคโนโลยีเมืองอัจฉริยะที่เน้นแก้ปัญหาหน้าเน่าเสีย เมืองที่มีการบริหารจัดการน้ำเน่าเสียที่ดี คือ สิงคโปร์ โดยสิงคโปร์เผชิญปัญหา เรื่อง การขาดแคลนน้ำสะอาดมาโดยตลอด จนต้องมีการวางแผนแก้ปัญหาอย่างจริงจังและตั้งเป้าว่าจะเป็นประเทศที่สามารถนำน้ำกลับมาใช้ใหม่ได้ถึง 100% โดยสิงคโปร์มีบริษัทด้านการจัดการน้ำกว่า 100 แห่ง และภาคเอกชนในสิงคโปร์ เช่น บริษัท Darco Water Technologies ยังได้ริเริ่มโครงการวิจัยและปฏิบัติงานด้านการบำบัดน้ำเสียด้วยนวัตกรรมการกรองน้ำแบบ Forward Osmosis (FO) ที่สามารถเปลี่ยนน้ำเสียจากอุตสาหกรรมการผลิต ให้กลับมาสะอาดได้อีกครั้ง นอกจากนี้ กรุงอาบูดาบีของสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ (UAE) ก็เป็นหนึ่งในเมืองที่ต้องพึ่งพาการบริหารจัดการน้ำ เนื่องจากแหล่งน้ำจืดไม่เพียงพอต่อการบริโภคในระยะยาว โดยแหล่งน้ำเพื่อการบริโภคหลักในประเทศมาจากแหล่งน้ำบาดาล และการแปรรูปน้ำทะเลเป็นน้ำจืด โดยในส่วนของ การบำบัดน้ำเสียนั้น รัฐบาลสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ กำลังสร้างท่อส่งน้ำขนาดใหญ่ 2 เส้นทาง ที่สามารถจุน้ำได้กว่า 40,000 ลูกบาศก์เมตร เพื่อส่งน้ำเสียที่ผ่านการบำบัดแล้ว กลับสู่ระบบชลประทาน และแจกจ่ายไปทั่วประเทศ และตั้งเป้าจะเป็นประเทศที่สามารถนำน้ำเสียกลับมาใช้ใหม่ได้ 100%

4. เทคโนโลยีเมืองอัจฉริยะที่เน้นแก้ปัญหาอาชญากรรม เทคโนโลยีการพยากรณ์อาชญากรรมล่วงหน้า (Predictive Policing) และการสร้างแผนที่อาชญากรรม (Crime Mapping) เป็นการรวบรวมเอาข้อมูล Big Data ในฐานข้อมูลประชากรมาวิเคราะห์ เพื่อประเมินผลล่วงหน้า และช่วยให้หน่วยงานด้านความมั่นคงสามารถเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับสถานการณ์ตลอดจนวางแผนเพื่อป้องกันและปราบปรามเหตุร้ายต่าง ๆ ได้ เช่น การจัดตั้งศูนย์รับเรื่องร้องเรียน การลาดตระเวน ตลอดจนการเชื่อมโยงการจัดการไฟจราจรเพื่อเปิดทางให้ยานพาหนะพิเศษอย่างรถพยาบาล และรถตำรวจสามารถเดินทางได้อย่างสะดวก เพื่อตอบสนองสถานการณ์เร่งด่วนได้ อย่างไรก็ตาม การจัดการปราบปรามอาชญากรรมด้วยข้อมูล (Data Driven Policing) ต้องอยู่บนพื้นฐานของการเคารพเสรีภาพของประชาชน ไม่ละเมิดความเป็นส่วนตัว สิทธิมนุษยชนและต้องไม่เกี่ยวข้องกับการใช้ข้อมูลอย่างมีอคติต่อชุมชนและกลุ่มคนบางกลุ่มด้วยเชื้อชาติหรือสีผิว

5. เทคโนโลยีเมืองอัจฉริยะที่เน้นแก้ปัญหาการจราจรและอุบัติเหตุบนท้องถนน กรุงเทพมหานคร เป็นเมืองใหญ่ที่มีปัญหาการจราจรติดขัดหนาแน่นสูง เป็นอันดับที่ 7 ของเอเชียและอันดับที่ 11 ของโลก แต่ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลอย่าง IOT แอปพลิเคชันบนสมาร์ตโฟน และการเก็บข้อมูล Big Data ที่สามารถวิเคราะห์และแสดงผลความหนาแน่นของเส้นทางเดินรถได้แบบปัจจุบันทันเวลา เพื่อแนะนำวิธีการเดินทางที่สะดวกและรวดเร็วกว่าหลีกเลี่ยงเส้นทางแออัด และย่นระยะเวลาการเดินทางหรือการค้นหาที่จอดรถได้ กรุงเทพมหานคร ยังสามารถเรียนรู้จากเมืองใหญ่อื่น ๆ และนำเทคโนโลยีมาปรับใช้เพื่อป้องกันอุบัติเหตุบนท้องถนนได้ ด้วยการเก็บข้อมูลสภาพอากาศ ความเร็วของการเดินรถ และนำมาวิเคราะห์กับสถิติของการเกิดอุบัติเหตุ เพื่อออกแบบเส้นทาง การเดินทางและจำกัดความเร็วเพื่อลดอุบัติเหตุ โดยดูตัวอย่างได้จากโครงการ Vision Zero ในประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ใช้ระบบตรวจจับสัญญาณจราจร หรือระบบ Traffic Fatalities Prevention จากบริษัท Bismart ประเทศสเปน ที่พัฒนาการใช้ Machine Learning ในการพยากรณ์อุบัติเหตุจากสถิติเพื่อหาแนวทางป้องกันล่วงหน้า รวมทั้งการเปลี่ยนรถยนต์ที่น้ำมันเชื่อมไปแหล่งพลังงานที่จะเคลื่อนไปสู่การใช้พลังงานไฟฟ้าและโซลาร์เซลล์มากขึ้น (ธัญญาภาพ อานันท์นะ, 2566)

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถกล่าวได้ว่า เมืองกรุงเทพมหานคร มีความเหมาะสมในการนำระบบ IOT มาปรับใช้กับยานยนต์ เพื่อเก็บข้อมูลตรวจสอบความพร้อมของชิ้นส่วนยานพาหนะแต่ละชิ้น เพื่อให้เจ้าของยานยนต์สามารถวางแผนตรวจสอบ แก้ไข และซ่อมบำรุง ป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาหรือเสียกลางทางจนเป็นภาระในการเดินทางได้ หลังจากได้พัฒนาทางด้านเทคโนโลยี 5 ด้านหลัก ๆ ที่สามารถนำมาปรับใช้เพื่อช่วยยกระดับให้กรุงเทพมหานคร ก้าวสู่การเป็นเมืองอัจฉริยะ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนากรุงเทพมหานคร ให้เป็นเมืองที่น่าอยู่ไปพร้อมกัน

สรุป

การพัฒนาเมืองอัจฉริยะโดยการพัฒนาให้ครอบคลุมทั้ง 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านสิ่งแวดล้อมอัจฉริยะ 2) การเดินทางและขนส่งอัจฉริยะ 3) การดำรงชีวิตอัจฉริยะ 4) พลเมืองอัจฉริยะ 5) พลังงานอัจฉริยะ 6) เศรษฐกิจอัจฉริยะ และ 7) การบริหารภาครัฐอัจฉริยะ โดยการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาเมืองอัจฉริยะ ประกอบด้วย 1) เทคโนโลยีเมืองอัจฉริยะเพื่อป้องกันและแก้ปัญหาน้ำท่วม 2) เทคโนโลยีเมืองอัจฉริยะที่เน้นแก้ปัญหาฝุ่น PM 2.5 3) เทคโนโลยีเมืองอัจฉริยะที่เน้นแก้ปัญหาน้ำเน่าเสีย 4) เทคโนโลยีเมืองอัจฉริยะที่เน้นแก้ปัญหาอาชญากรรม และ 5) เทคโนโลยีเมืองอัจฉริยะที่เน้นแก้ปัญหาการจราจร และอุบัติเหตุบนท้องถนน

เอกสารอ้างอิง

- ดวงตา สราญรมย์. (2566). แบบจำลองการพัฒนาเมืองอัจฉริยะสำหรับรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ. วารสาร ศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 23(1), 78 - 91.
- ธัญญาอนุภาพ อานันทนะ. (2566). พัฒนาเมืองด้วยนวัตกรรม. เชียงใหม่: อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นิรมล เสรีสกุล. (2566). เมืองที่เดินได้คือเมืองที่มีอนาคต. กรุงเทพมหานคร: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปัทมา เขียววิศิษฐ์สกุล. (2566). เมืองที่ไม่ทอดทิ้งใครไว้ข้างหลัง. กรุงเทพมหานคร: สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- พันธวัฒน์ เศรษฐวิไล. (2566). โลกใหม่ เมืองแบบใหม่ พัฒนาเมืองอย่างไรในโลก 4.0. เรียกใช้เมื่อ 10 กรกฎาคม 2566 จาก <https://www.the101.world/futurising-thailand>
- ฤทัยชนก เมืองรัตน์. (2566). เมืองอัจฉริยะ : การพัฒนาเมืองยุค 4.0. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2563). รายงานสถานการณ์การกระจายอำนาจประจำปี พ.ศ. 2562. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2560). การส่งเสริมเมืองอัจฉริยะ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- สุรียนต์ ธีรกิจจานุกิจ. (2566). การพัฒนาเมืองกับการพัฒนาขีดความสามารถการแข่งขัน. กรุงเทพมหานคร: สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Bangkok Bank Inno Hub. (2566). 5 smart city technology (Smart City) that can raise the quality of life in Bangkok. Retrieved March 10 , 2566, from <https://www.bangkokbankinnohub.com>.
- Glasmeier, A. & Christopherson, S. (2015). Thinking about smart cities. Cambridge Journal of Regions Economy and Society, 8(1), 3 - 12.

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับ INR ของผู้ป่วยที่ได้รับยาแวการ์ฟาริน
ในโรงพยาบาลเกาะสมุย*

FACTORS INFLUENCING INR LEVEL OF PATIENTS RECEIVING WARFARIN
IN SAMUI HOSPITAL

จาร์วัลย์ พรหมคง

Jaruwal Promkong

โรงพยาบาลเกาะสมุย สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย

Samui Hospital, Surat Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: promkong@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงวิเคราะห์ภาคตัดขวาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับ INR และวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับ INR ของผู้ป่วยที่เข้ารับบริการในคลินิกแวการ์ฟารินโรงพยาบาลเกาะสมุยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์และสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลเกี่ยวกับยาแวการ์ฟารินของผู้ป่วย 2) ข้อมูลยาอื่น ๆ ที่ได้รับร่วมกับยาแวการ์ฟารินและความร่วมมือในการรับประทานยา 3) ปัจจัยทางสังคม 4) แบบประเมินความรู้จากการใช้ยา แวการ์ฟาริน จำนวน 12 ข้อ ซึ่งแบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ และทดสอบความเชื่อมั่นโดยวิธีอัลฟาของครอนบราคที่ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.703 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ ไคสแควร์ ผลการวิจัย ผู้ป่วยทั้งหมด 97 ราย ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 50.5) อายุเฉลี่ย 61 ± 8.82 ปี ระดับ INR อยู่ในเป้าหมายร้อยละ 60.8 การสูบบุหรี่และความร่วมมือในการรับประทานยามีความสัมพันธ์กับค่า INR อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p -value < 0.05) ส่วนปัจจัยอื่น ได้แก่ เพศ อายุ ดัชนีมวลกาย โรคหรือสภาวะเจ็บป่วยร่วม ยาที่ใช้ร่วม การรับประทานอาหารที่มีวิตามินเคสูง ความรู้เกี่ยวกับยา และการดื่มแอลกอฮอล์ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับ INR ดังนั้น ควรส่งเสริมความร่วมมือในการใช้ยาและการตรวจระดับเลือดสุบุนุหรี โดยอาศัยความร่วมมือจากสหวิชาชีพ และในการพิจารณาการปรับขนาดยาควรพิจารณาปัจจัยส่วนตัวของผู้ป่วยแต่ละรายร่วมด้วยเพื่อให้ผู้ป่วยมีประสิทธิภาพในการรักษาและปลอดภัยจากการใช้ยาแวการ์ฟารินมากขึ้น

คำสำคัญ: ยาแวการ์ฟาริน, ระดับไอเอ็นอาร์, ความร่วมมือในการใช้ยา

Abstract

This cross - sectional analytical study aimed to investigate INR levels and factors associated in patients receiving services at the Warfarin Clinic in Koh Samui Hospital. Data was collected through medical records and interviews using a questionnaire consisting of four parts: 1) general information and information about warfarin medication, 2) Other medications taken

* Received September 3, 2023; Revised October 15, 2023; Accepted October 23, 2023

concomitantly with Warfarin and medication adherence, 3) Social factors, and 4) Warfarin Knowledge Assessment Questionnaire consisting of 12 items. The questionnaire was validated for content accuracy by experts and tested for reliability using Cronbach's alpha with a reliability coefficient of 0.703. Data analysis was performed using descriptive statistics including percentages, means, standard deviations, and inferential statistics including Chi - square test. The study included a total of 97 patients, with the majority being male (50.5%) and an average age of 61 ± 8.82 years. The INR levels were within the target range in 60.8% of the patients. Smoking and medication adherence were statistically significantly related to INR levels (p - value < 0.05). Other factors such as gender, age, body mass index, comorbidities, concomitant medications, consumption of high vitamin K foods, knowledge about medication, and alcohol consumption were not significantly related to INR levels. Therefore, it is advisable to promote medication adherence and campaign for smoking cessation by leveraging cooperation from healthcare professionals. Additionally, considering individual patient factors when adjusting medication dosages can enhance the effectiveness and safety of using Warfarin. These measures contribute to optimizing treatment outcomes and minimizing potential risks associated with INR fluctuations. In conclusion, this study highlights the importance of addressing factors such as smoking and medication adherence to achieve desirable INR levels in patients receiving Warfarin therapy. Implementing interprofessional collaboration and tailoring treatment based on individual patient characteristics are key strategies to improve the efficacy and safety of Warfarin usage.

Keywords: Warfarin, INR, Adherence

บทนำ

ยาวาร์ฟาริน (Warfarin) เป็นยาต้านการแข็งตัวของเลือดชนิดรับประทานที่ใช้มาอย่างยาวนาน ได้รับการพิสูจน์ถึงประสิทธิภาพในการรักษาและป้องกันการเกิดลิ่มเลือดอุดตันในภาวะต่าง ๆ เช่น การเกิดภาวะก้อนเลือดอุดตันในผู้ป่วยภาวะหัวใจเต้นผิดจังหวะ หรือผู้ป่วยที่เปลี่ยนลิ้นหัวใจ เป็นต้น แต่ยาวาร์ฟารินเป็นยาที่มีดัชนีการรักษา (therapeutic index) แคบอีกทั้งยังเกิดอันตรกิริยากับยาและอาหารได้มากจึงต้องมีการติดตามผลการรักษาและเฝ้าระวังการเกิดภาวะแทรกซ้อนหรืออาการไม่พึงประสงค์อย่างใกล้ชิด โดยการใช้การตรวจติดตามผลตรวจทางห้องปฏิบัติการที่แสดงถึงการแข็งตัวของเลือด (INR) โดยระดับ INR เป้าหมายจะแตกต่างกันไปในผู้ป่วยแต่ละรายขึ้นกับข้อบ่งใช้ ค่า INR ที่สูงกว่าระดับเป้าหมายจะส่งผลให้ผู้ป่วยมีความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะเลือดออกซึ่งอาจรุนแรงถึงขั้นเป็นอันตรายถึงชีวิต เช่น ภาวะเลือดออกในสมอง ในทางตรงกันข้ามค่า INR ที่ต่ำกว่าระดับเป้าหมายอาจส่งผลให้เกิดความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะลิ่มเลือดอุดตัน การควบคุมระดับ INR ให้อยู่ในช่วงเป้าหมายจึงเป็นเป้าหมายที่สำคัญในการรักษาด้วยยาวาร์ฟาริน

ในประเทศไทยพบรายงานอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยา warfarin มากถึงร้อยละ 21.4 - 43.4 โดยพบการเกิดภาวะเลือดออกรุนแรงร้อยละ 3.0 - 14.1 และ 3.13 ครั้งต่อ 100 ปี - ผู้ป่วย (patient - year) (Priksri, W. et al, 2019) ปัจจุบันการศึกษาในประเทศไทยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับ INR ของผู้ป่วยที่ได้รับยาวาร์ฟาริน พบว่า ยังมีผลการศึกษาที่แตกต่างกัน ได้แก่ การศึกษาของ Kaewmoongkun, S. et al. พบว่า อายุ ภาวะความดันโลหิตสูงและการสูบบุหรี่ในปัจจุบันเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการรักษาด้วยยาวาร์ฟารินในขนาดคงที่ในผู้ป่วยชาวไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p - value < 0.05) (Kaewmoongkun, S. et al., 2016)

การศึกษาของ ศุภปริญญ์ แสงสุวรรณ และคณะ พบว่า ปัจจัยที่มีผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อการควบคุมระดับ INR ได้แก่ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และการเป็นผู้ป่วยรายเก่า หรือใหม่ (ศุภปริญญ์ แสงสุวรรณ และคณะ, 2560) แต่จากการศึกษาของ ธันย์ชนก ไทยชนะและคณะ ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่าง อายุ ขนาดยา warfarin การได้รับบริบาลทางเภสัชกรรม โรคความดันโลหิตสูง ตับบกพร่อง และประวัติโรคหลอดเลือดสมองต่อการเกิดภาวะเลือดออกรุนแรงจากการใช้ยา warfarin (ธันย์ชนก ไทยชนะ และคณะ, 2562)

โรงพยาบาลเกาะสมุยได้มีการจัดตั้งคลินิก warfarin เพื่อให้ผู้ป่วยได้รับประโยชน์สูงสุดจากยาและเฝ้าระวังไม่ให้เกิดภาวะแทรกซ้อนโดยเฉพาะภาวะแทรกซ้อนที่รุนแรงจากการใช้ยา warfarin โดยมีการทำงานร่วมกันระหว่างสหสาขาวิชาชีพ คลินิก warfarin ได้ตั้งเป้าหมายให้มีผู้ป่วยที่มีค่า INR อยู่ในระดับเป้าหมายมีมากกว่าร้อยละ 50 แต่จากรายงาน 5 ปีงบประมาณที่ผ่านมาจำนวนผู้ป่วยที่มีค่า INR ยังไม่ได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ อีกทั้ง ยังพบรายงานผู้ป่วยเกิดอาการไม่พึงประสงค์จากยาวาร์ฟาริน ไม่ว่าจะเป็น minor หรือ major bleeding มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น โดยในปีงบประมาณ 2560 - 2564 เกิด minor bleeding 78, 96, 83, 72 และ 128 ครั้ง ตามลำดับ และรายงานการเกิด major bleeding ในปีงบประมาณ 2560 - 2564 เกิด 3, 3, 6, 3 ครั้ง และ 8 ครั้ง ตามลำดับ

จากผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับ INR ที่มีอยู่ในปัจจุบันยังให้ผลการศึกษาที่ขัดแย้งกัน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาระดับ INR และวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับ INR ของผู้ป่วยที่ได้รับวาร์ฟารินของโรงพยาบาลเกาะสมุย เพื่อให้สามารถจัดการหรือให้คำแนะนำผู้ป่วยในคลินิกวาร์ฟาริน โรงพยาบาลเกาะสมุย การเฝ้าระวังปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับ INR ให้ผู้ป่วยได้รับประโยชน์สูงสุดจากการใช้ยาวาร์ฟารินและมีความปลอดภัยในการใช้ยาวาร์ฟารินเพิ่มมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับ INR ของผู้ป่วยที่ได้รับยา วาร์ฟาริน ณ โรงพยาบาลเกาะสมุย
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับ INR ของผู้ป่วยในคลินิกวาร์ฟาริน โรงพยาบาลเกาะสมุย ได้แก่ เพศ อายุ ดัชนีมวลกาย โรคหรือสภาวะเจ็บป่วยร่วม ยาที่ใช้ร่วมกัน การรับประทานอาหารที่มีปริมาณวิตามินเคสูง ความรู้เกี่ยวกับยา และการดื่มแอลกอฮอล์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ได้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุราษฎร์ธานี

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงวิเคราะห์ภาคตัดขวาง (Analytical cross sectional study) เพื่อศึกษาหาความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อระดับ INR

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้ป่วยอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ที่ได้รับยาวาร์ฟารินที่มารับบริการที่คลินิกวาร์ฟาริน โรงพยาบาลเกาะสมุย

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ป่วยอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปทั้งหมด ที่ได้รับยาวาร์ฟารินที่มารับบริการที่คลินิกวาร์ฟาริน โรงพยาบาลเกาะสมุย ระหว่างวันที่ 1 มีนาคม 2566 - วันที่ 31 พฤษภาคม 2566

ขนาดตัวอย่างคำนวณโดยใช้ตารางสำเร็จรูปที่กำหนดระดับความเชื่อมั่น 95% กำหนดให้ประชากรไม่เกิน 100 จะต้องใช้กลุ่มตัวอย่าง 100% (สังคม ศุภรัตนกุล, 2557) ดังนั้น ผู้ป่วยที่ได้รับยา warfarin ในโรงพยาบาลเกาะสมุยมีจำนวนไม่เกิน 100 ราย กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้เก็บผู้ป่วยทุกรายที่เข้าเกณฑ์ในการคัดเข้าการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบบันทึกข้อมูลในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (โปรแกรม Hosxp) ของโรงพยาบาลเกาะสมุย และการสัมภาษณ์ผู้ป่วยโดยตรง แบบบันทึกข้อมูลแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ป่วยและข้อมูลเกี่ยวกับยา วาร์ฟาริน ได้แก่ เพศ อายุ วัน/เดือน/ปี เกิด น้ำหนัก ส่วนสูง ดัชนีมวลกาย (Body Mass Index: BMI) ระดับการศึกษา ความสามารถในการอ่านหนังสือของผู้ป่วยหรือผู้ดูแล อาชีพ โรคประจำตัว และข้อมูลเกี่ยวกับยา Warfarin ของผู้ป่วย ส่วนที่ 2 ข้อมูลยาอื่น ๆ ที่ได้รับร่วมกับยา Warfarin ได้จากข้อมูลจากโปรแกรม Hosxp ของโรงพยาบาลเกาะสมุย และจากการสอบถามผู้ป่วยกรณีผู้ป่วยได้รับยาจากที่อื่นร่วมด้วย และการเกิด Drug Interaction โดยอ้างอิงการเกิด Drug Interaction จาก Micromedex ข้อมูลการใช้ อาหารเสริม/สมุนไพร ข้อมูลการรับประทานอาหารที่มีวิตามินเคสูง เช่น ผักใบเขียว ร่วมกับยา Warfarin การให้ความร่วมมือในการรับประทานยา ส่วนที่ 3 ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ การสูบบุหรี่และการดื่มแอลกอฮอล์ ส่วนที่ 4 แบบประเมินความรู้จากการใช้ยา วาร์ฟาริน จำนวน 12 ข้อ ใช้ลักษณะคำถามแบบถูกหรือผิด (True and false) ให้เลือกตอบว่า ใช่ ไม่ใช่ หรือไม่ทราบอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน หรือตอบไม่ทราบได้ 0 คะแนน โดยแบบบันทึกข้อมูลที่ใช้ได้ดัดแปลงมาจากงานวิจัยอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการแปลค่าคะแนนความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพ แบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้ ค่าคะแนน 0 - 6 หมายถึง มีความรู้ระดับต่ำ, ค่าคะแนน 7 - 8 หมายถึง มีความรู้ระดับปานกลาง และ ค่าคะแนน 9 - 12 หมายถึง มีความรู้ระดับดี ซึ่งแบบประเมินดังกล่าวผ่านการตรวจสอบความตรง (Validity) เชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปปรึกษากับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องทางภาษา และความครอบคลุมของเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำไป ปรับปรุงคำถามตามที่คุณวุฒิเสนอแนะ แล้วส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาอีกครั้ง จนเป็นที่ยอมรับ ถือว่ามีความตรงตามเนื้อหาแล้วจึงนำไปใช้ในการวิจัย รวมทั้งได้ทำการตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน แล้วนำแบบสอบถามทั้งหมดมาหาค่าคะแนนและวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยคำนวณจากสูตรของครอนบาช (Cronbach's Coefficient + Alpha) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปได้ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.703

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ป่วย ข้อมูลการใช้ยา วาร์ฟาริน ข้อมูลยา และอาหารที่มีปริมาณวิตามินเคสูงที่ได้รับร่วมกัน การสูบบุหรี่และการดื่มแอลกอฮอล์ โดยแสดงผลในรูปความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การหาความสัมพันธ์ระหว่างระดับ INR กับปัจจัยต่าง ๆ ใช้ Chi - square test กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ตัวแปรตามในงานวิจัย คือ ความร่วมมือในการใช้ยา และระดับ INR ตัวแปรต้น คือ เพศ อายุ ดัชนีมวลกาย โรคหรือสภาวะเจ็บป่วยร่วม ยาที่ใช้ร่วมกัน การรับประทาน อาหารที่มีปริมาณวิตามินเคสูง ความรู้เกี่ยวกับยา และการดื่มแอลกอฮอล์การสูบบุหรี่และความร่วมมือในการรับประทานยา ซึ่งตัวแปรเหล่านี้ได้จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 97 คน เป็นเพศชายและเพศหญิงใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 50.5 และ 49.5 ตามลำดับ) อายุเฉลี่ย 61 ± 8.82 ปี โดยช่วงอายุ 70 ปี ขึ้นไปมีมากที่สุดถึงร้อยละ 27.8 ดัชนีมวลกายเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ 25 กิโลกรัมต่อตารางเมตร และพบว่า ดัชนีมวลกายในช่วง 18.5 - 22.9 กิโลกรัมต่อตารางเมตร มีสัดส่วนมากที่สุด น้ำหนักเฉลี่ยเท่ากับ 65.8 ± 16.12 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 49.5)

ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง (n = 97)

ข้อมูลคุณลักษณะพื้นฐานทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
หญิง	48	49.5
ชาย	49	50.5
อายุ (ปีเต็ม)		
น้อยกว่า 30	6	6.2
30 - 39	7	7.2
40 - 49	16	16.5
50 - 59	20	20.6
60 - 69	21	21.6
70 ขึ้นไป	27	27.8
อายุเฉลี่ย (ปี) ± ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	61 ± 8.82	
จำนวนโรคร่วมอื่น (Co-morbid diseases)		
ไม่มี	16	16.5
มี 1 โรค	38	39.2
มี 2 โรค	24	24.7
มี 3 โรค	16	16.5
มี 4 โรค	3	3.1
โรคร่วม (Co-morbid diseases)*		
hypertension	53	54.6
dyslipidemia	48	49.5
Diabetes	18	18.6
Congestive Heart Failure	3	3.1
hyperthyroidism	2	2.1
hypothyroidism	1	1
อื่น ๆ	21	20.6
อายุเฉลี่ย (ปี) ± ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	61 ± 8.82	
ดัชนีมวลกาย (BMI)		
น้อยกว่า 18.5	7	7.2
18.5 - 22.9	29	29.9
23 - 24.9	15	15.5
25 - 29.9	31	32
30 ขึ้นไป	15	15.5
ดัชนีมวลกายเฉลี่ย ± ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	25 ± 4.98	
น้ำหนักเฉลี่ย ± ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	65.8 ± 16.12	
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียน	3	3.1
ประถมศึกษา	48	49.5
มัธยมศึกษา/ปวช.	32	33
อนุปริญญา/ปวส.	4	4.1
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	10	10.3

*ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ผู้ป่วยร้อยละ 68 ถูกวินิจฉัยว่าเป็น Atrial Fibrillation รองลงมา คือ Mechanical prosthetic heart valve (ร้อยละ 17.5) โดยผู้ป่วยส่วนใหญ่มีโรคร่วม 1 โรค (ร้อยละ 39.2) โรคความดันโลหิตสูง ไชมันโลหิตสูง และ เบาหวาน เป็นโรคร่วมที่พบได้มากที่สุดสามอันดับแรก (ร้อยละ 54.6, 49.5 และ 18.6 ตามลำดับ) แสดงตารางที่ 8 จากผลการศึกษา พบว่า ผู้ป่วยมากกว่าร้อยละ 50 ได้รับยาที่เกิดอันตรกริยากับ วาร์ฟาริน (ร้อยละ 55.7) โดยส่วนใหญ่จะเกิดอันตรกริยากับยาลดระดับไขมันในเลือดร้อยละ 40.54 กลุ่มตัวอย่างพบเพียงร้อยละ 11.3 ที่มีการใช้อาหารเสริมหรือสมุนไพร ผู้ป่วยส่วนใหญ่รับประทานผักและผลไม้ที่มีปริมาณวิตามินเคสม่ำเสมอ (ร้อยละ 63.9 และ 47.4 ตามลำดับ) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่สูบบุหรี่และดื่มแอลกอฮอล์ (ร้อยละ 67 และ 66 ตามลำดับ) นอกจากนี้ พบว่า ผู้ป่วยมีประวัติสูบบุหรี่หรือแอลกอฮอล์แต่ปัจจุบันหยุดแล้วร้อยละ 22.7 และ 19.6 ตามลำดับ ผู้ป่วยมากกว่าสามในสี่รับประทานยาเอง และผู้ป่วยร้อยละ 7.2 ลืมรับประทานยา/รับประทานยาไม่สม่ำเสมอ และ ร้อยละ 6.2 รับประทานยาไม่ถูกต้องตามฉลากยา

คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้วาร์ฟารินของผู้ป่วยและญาติ เท่ากับ 9.69 ± 1.76 คะแนน โดยผู้ป่วยร้อยละ 60.8 มีความรู้ระดับสูง (10 - 12 คะแนน) ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่าง ประเมินครั้งหนึ่งยังไม่มีความรู้ความเข้าใจ คือ การรับประทานผักใบเขียว และผู้ป่วยมีความเข้าใจว่าสามารถไปซื้อ ยา กลุ่มแก้ปวดได้ (ร้อยละ 50.5)

2. ข้อมูลระดับ INR ของผู้ป่วยที่ได้รับยา วาร์ฟาริน ณ โรงพยาบาลเกาะสมุย

ผู้ป่วยที่ได้รับยา วาร์ฟาริน ณ โรงพยาบาลเกาะสมุยมีระดับ INR อยู่ในช่วงเป้าหมายตามข้อบ่งใช้ของยา วาร์ฟารินในผู้ป่วยแต่ละราย ร้อยละ 60.8

3. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับค่า INR ผู้ป่วยที่ได้รับยา วาร์ฟาริน ณ โรงพยาบาลเกาะ สมุย

เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ด้านตัวผู้ป่วย ได้แก่ เพศ อายุ ดัชนีมวลกาย โรคหรือสภาวะเจ็บป่วยร่วม ยาที่ใช้ร่วมกัน การรับประทานอาหารที่มีปริมาณวิตามินเคสูง ความรู้เกี่ยวกับยา และการดื่มแอลกอฮอล์ การสูบบุหรี่ ความร่วมมือในการรับประทานยา และรับประทานยาถูกต้อง ได้ผลการศึกษาดังนี้ ปัจจัยด้านเพศ อายุ ดัชนีมวลกาย โรคหรือสภาวะเจ็บป่วยร่วม ยาที่ใช้ร่วมกัน การรับประทานอาหารที่มีปริมาณวิตามินเคสูง ความรู้เกี่ยวกับยา และการดื่มแอลกอฮอล์ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีค่า INR ดังแสดงในตารางที่ 3 (p - value > 0.05) แต่สำหรับ ปัจจัยการสูบบุหรี่ พบว่า ผู้ป่วยที่ปัจจุบันยังสูบบุหรี่จะมีค่าระดับ INR ในช่วงเป้าหมายร้อยละ 30 และกลุ่มที่ไม่สูบบุหรี่จะมีระดับ INR ในช่วงการรักษาร้อยละ 69.2 เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ พบว่า ผู้ป่วยที่สูบบุหรี่มีความสัมพันธ์กับระดับ INR อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 6.997, p = 0.030$) และอีกหนึ่งปัจจัยที่ พบว่า มีความสัมพันธ์กับระดับ INR อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ความร่วมมือในการรับประทานยา และการรับประทานยาอย่างถูกต้อง โดยพบว่า ผู้ป่วยที่รับประทานยาถูกต้องมีค่าระดับ INR ในช่วงเป้าหมายมากกว่ากลุ่มที่รับประทานยาไม่ถูกต้อง คือ ร้อยละ 65.1 และ 35.7 ตามลำดับ เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ พบว่า ผู้ป่วยที่รับประทานยาถูกต้องตามวิธีการใช้ยามีความสัมพันธ์กับระดับ INR อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\chi^2 = 4.33, p = 0.037$)

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ทำการศึกษาและค่า INR (n = 97)

ปัจจัย	ค่า INR นอกช่วงการรักษา n (%)	ค่า INR ในช่วงการรักษา n (%)	χ^2	p - value
เพศ				
ชาย	23 (46.9)	26 (53.1)	1.89	0,17
หญิง	15 (31.3)	33 (69.8)		
อายุ (ปี)				
0 - 69	21 (43.8)	27 (56.3)	0.49	0.48
≥ 70	17 (34.7)	32 (65.3)		

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ทำการศึกษาและค่า INR (ต่อ) (n = 97)

ปัจจัย	ค่า INR นอกช่วง การรักษา n (%)	ค่า INR ในช่วง การรักษา n (%)	χ^2	p - value
ดัชนีมวลกาย				
น้อยกว่า 25	22 (43.1)	29 (56.9)	0.40	0.526
มากกว่าหรือเท่ากับ 25	16 (34.8)	30 (65.2)		
ระดับการศึกษา				
ประถมศึกษาลงไป	21 (41.2)	30 (58.8)	0.047	0.828
มัธยมศึกษาขึ้นไป	17 (37.0)	29 (63.0)		
โรคหรือสภาวะโรคร่วม				
ไม่มี	5 (35.7)	9 (64.3)	0.082	0.774
มี	33 (39.8)	50 (60.2)		
ยาที่มี drug interaction				
ไม่มี	17 (39.5)	26 (60.5)	0.00	1.000
มี	21 (38.9)	33 (61.1)		
การรับประทานผักใบเขียว				
รับประทานผักสม่ำเสมอ	27 (43.5)	35 (56.5)	0.917	0.338
รับประทานผักไม่สม่ำเสมอ	11 (31.4)	24 (68.6)		
การรับประทานผลไม้				
รับประทานผลไม้สม่ำเสมอ	21 (40.4)	31 (59.6)	0.003	0.957
รับประทานผลไม้ไม่สม่ำเสมอ	17 (37.8)	28 (62.2)		
การสูบบุหรี่				
ไม่สูบบุหรี่	20 (30.8)	45 (69.2)	6.997	0.030
ปัจจุบันเลิกสูบบุหรี่	11 (50.0)	11 (50.0)		
สูบบุหรี่	7 (70.0)	3 (30.0)		
การดื่มแอลกอฮอล์				
ไม่ดื่ม	24 (37.5)	40 (62.5)	0.681	0.711
ปัจจุบันเลิกดื่มแอลกอฮอล์	9 (47.4)	10 (52.6)		
ดื่มแอลกอฮอล์	5 (35.7)	9 (64.3)		
ความร่วมมือในการรับประทานยา				
รับประทานยาถูกต้อง	29 (34.9)	54 (65.1)	4.33	0.037
รับประทานยาไม่ถูกต้อง	9 (64.3)	5 (35.7)		
ความรู้				
ระดับต่ำ - ปานกลาง	13 (34.2)	25 (65.8)	0.349	0.55
ระดับสูง	25 (42.4)	34 (57.6)		

อภิปรายผล

การศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าผู้ป่วยได้รับยาแอสไพริน ณ โรงพยาบาลเกาะสมุยร้อยละ 60.8 มีค่า INR อยู่ในช่วงเป้าหมายของการรักษา ซึ่งเป็นไปตามเป้าหมายที่คลินิกแอสไพรินโรงพยาบาลเกาะสมุยตั้งไว้ คือ มากกว่าร้อยละ 50 จากการศึกษาเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลรบกวนการควบคุมระดับ INR ในผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาครั้งแรกในคลินิกยาต้านการแข็งตัวของเลือดประเทศจอร์แดน พบว่า มี non achieving TINR 22.8% ซึ่งต่ำกว่าเมื่อเทียบกับในการศึกษานี้ Al - Momany, N.H. et al จากปัจจัยที่ทำการศึกษา ได้แก่ เพศ อายุ ดัชนีมวลกาย โรคหรือสภาวะ

เจ็บป่วยร่วม ยาที่ใช้ร่วมกัน การรับประทานอาหารที่มีปริมาณวิตามินเคสูง ความรู้เกี่ยวกับยา และการดื่มแอลกอฮอล์ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อระดับ INR ผู้ป่วยที่ได้รับยาแอสไพรินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ การสูบบุหรี่และความร่วมมือในการรับประทานยา (p - value = 0.03 และ 0.037 ตามลำดับ) ด้านปัจจัยการสูบบุหรี่จะเห็นว่าผู้ป่วยที่ไม่สูบบุหรี่มีสัดส่วนของค่า INR ที่อยู่ในช่วงการรักษามากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สิริรัตน์ วนาพรหม ที่แสดงว่าบุหรี่เป็นหนึ่งในปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่า INR มากเป็นลำดับที่ 4 รองจากปัจจัยเสี่ยงการเกิดลิ่มเลือดอุดตัน การปฏิบัติตนเองของผู้ป่วย และอันตรกิริยาระหว่างอาหารกับยา (สิริรัตน์ วนาพรหม, 2564) อาจอธิบายได้ด้วยเภสัชจลนศาสตร์ที่ พบว่า การสูบบุหรี่มีผลเหนี่ยวนำเอนไซม์ CYP1A2 ส่งผลให้การกำจัดยาแอสไพรินเพิ่มขึ้น (Tan, C. S. S., & Lee, S. W. H., 2021) ผู้ที่สูบบุหรี่จึงมีความต้องการขนาดยาแอสไพรินสูงกว่าผู้ที่ไม่ได้สูบบุหรี่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (นิตยสุภา วัฒนชัย และสุพธิดา แก้วมุงคุณ, 2560) แต่ยังคงขัดแย้งกับการศึกษาของ Lertsanguansinchai P และคณะ ที่พบว่า การสูบบุหรี่ไม่มีผลอย่างมีนัยสำคัญกับการทำให้เกิด poor anticoagulant control (Lertsanguansinchai, P. et al, 2021) การศึกษานี้ยังแสดงว่า ความร่วมมือในการใช้ยาของผู้ป่วยมีความสัมพันธ์กับระดับ INR ที่อยู่ในช่วงเป้าหมายการรักษา ผลการศึกษาแสดงให้เห็นชัดเจนว่าสัดส่วนของผู้ป่วยที่รับประทานยาถูกต้องมากกว่าครึ่งหนึ่งมีค่า INR อยู่ในช่วงการรักษา ในทางกลับกันผู้ป่วยที่รับประทานยาไม่ถูกต้องมีค่า INR อยู่นอกช่วงการรักษามากกว่าร้อยละ 60 สอดคล้องกับหลายการศึกษาที่แสดงให้เห็นว่าการให้ความร่วมมือในการใช้ยาของผู้ป่วยเป็นหนึ่งในปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อระดับ INR (สาวิตรี เหล่าไพบูลย์กุล และคณะ, 2562) ปัญหาที่พบมากที่สุดของผู้ป่วยที่ได้รับยาแอสไพรินและมีค่า INR อยู่นอกช่วงการรักษาของโรงพยาบาลท่าศาลา คือ การไม่ได้รับยาตามแพทย์สั่งซึ่งเกิดจากการลืมรับประทานยาและการรับประทานยาผิด รวมถึงในด้านความรู้ที่พบผู้ป่วยยังขาดความรู้ในหลายประเด็นเกี่ยวกับการใช้ยาแอสไพริน (สาวิตรี เหล่าไพบูลย์กุล และคณะ, 2562) จากรายงานของดุชนี เกษเมธีการุณ และการศึกษาของ วิลาสินี ไชยกลาง ในประเทศไทย พบว่า ปัญหาจากการใช้ยาแอสไพรินมาจากความไม่ร่วมมือในการใช้ยาของผู้ป่วย เท่ากับร้อยละ 39.5 และ 38.3 ตามลำดับ ซึ่งสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้ที่พบผู้ป่วยลืมรับประทานยา/รับประทานยาไม่สม่ำเสมอ และรับประทานยาไม่ถูกต้องตามฉลากยาเพียงร้อยละ 7.2 และ 6.2 ตามลำดับ อาจเนื่องจากการทำการศึกษาเฉพาะผู้ป่วยที่ได้รับยาแอสไพรินในขนาดคงที่ 4 สัปดาห์ขึ้นไป จึงอาจทำให้ผู้ป่วยมีปัญหาในการใช้รับประทานยาไม่ถูกต้องน้อยกว่าผู้ป่วยที่มีการปรับขนาดยาแอสไพรินบ่อย และอาจเป็นเพราะวิธีการวัดความร่วมมือในการใช้ยาแตกต่างกัน การศึกษานี้ใช้วิธีการวัดความร่วมมือในการใช้ยาแบบ Indirect subjective เท่านั้น โดยการสัมภาษณ์วิธีการรับประทานยาจากผู้ป่วย ไม่ได้ใช้แบบสอบถามที่เป็นมาตรฐาน เช่น Morisky, Green, and Levine Scale หรือ MMAS - 8 เป็นต้น รวมถึงควรเพิ่มวิธีการวัดความร่วมมือในการใช้ยาแบบ Indirect objective เข้ามาด้วย เช่น การนับเม็ดยา เป็นต้น (Basu, S. et al, 2019) สำหรับปัจจัยเรื่องเพศการศึกษานี้ให้ผลไม่สัมพันธ์กับระดับ INR ที่อยู่ในช่วงการรักษาแต่ พบว่า เพศหญิงมีแนวโน้มของระดับ INR อยู่ในช่วงการรักษาสูงกว่าเพศชาย อาจเนื่องจากเพศหญิงอาจมีพฤติกรรมการดูแลตนเองมากกว่า ในด้านปัจจัยเรื่อง อายุและดัชนีมวลกาย ผลการศึกษานี้ขัดแย้งกับผลการศึกษาของ Lertsanguansinchai, P. et al. ที่พบว่า ในผู้ป่วย non - valvular AF (NVAf) ที่ว่าอายุที่มากกว่าหรือเท่ากับ 75 ปี และ BMI มากกว่าหรือเท่ากับ 25 กิโลกรัม/ตารางเมตร ส่งผลต่อ poor anticoagulant control ของผู้ป่วยที่ได้รับยาแอสไพรินอย่างมีนัยสำคัญ แต่สอดคล้องกับผลจากการศึกษาปัจจัยเสี่ยงของการเกิดภาวะแทรกซ้อนจากการรักษาด้วย warfarin ในโรงพยาบาลชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยที่ พบว่า ปัจจัยด้านอายุและดัชนีมวลกายไม่มีผลอย่างมีนัยสำคัญกับการเกิดภาวะแทรกซ้อนจากยาแอสไพริน (Sombat, B. et al, 2023) ปัจจัยเกี่ยวกับโรคหรือสภาวะเจ็บป่วยร่วมจากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ผู้ป่วยที่มีการทำงานของตับและไตบกพร่องจะมีแนวโน้มของค่า INR ที่สูงและมีความเสี่ยงในการเกิดภาวะเลือดออกมากกว่าคนปกติเนื่องจากมีผลต่อการเมทาบอลิซึมของยาแต่ในการศึกษานี้

ไม่พบความสัมพันธ์ สำหรับการศึกษานอนาคตอาจพิจารณาเก็บข้อมูลเป็นผลตรวจทางห้องปฏิบัติการเพื่อหาความสัมพันธ์ที่ชัดเจนมากขึ้น ในการศึกษาไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างการตีแผลกอสอลล์กับระดับ INR สอดคล้องกับการศึกษาก่อนหน้าที่แสดงว่าการตีแผลกอสอลล์ในระดับ low - moderate ในผู้ป่วยที่ได้รับวาร์ฟารินเพื่อรักษา DVT ไม่ส่งผลต่อระดับ INR แต่พบว่า แผลกอสอลล์อาจส่งผลกระทบต่อระดับยา วาร์ฟารินเนื่องจากการตีแผลกอสอลล์ส่งผลทำให้เกิด acute liver injury/failure ซึ่งส่งผลต่อกระบวนการเมตาบอลิซึมของยา วาร์ฟารินได้ (Puri, P. et al, 2020) นอกจากนี้แผลกอสอลล์กับยา วาร์ฟารินอาจเกิดอันตรกิริยาต่อกันจากการที่ แผลกอสอลล์ไปแย่งจับกับอัลบูมิน ซึ่งวาร์ฟารินเป็นยาที่มีความสามารถจับกับอัลบูมินได้ถึง 99 เปอร์เซ็นต์ ปัจจัยด้านการรับประทานอาหารที่มีวิตามินเคตามทฤษฎีแล้วการบริโภคอาหารที่มีการเปลี่ยนแปลงของปริมาณ วิตามินเคจะทำให้ค่า INR ของผู้ป่วยเปลี่ยนแปลง (Tan, C. S. S., & Lee, S. W. H., 2021) แต่จากการศึกษาไม่พบความสัมพันธ์ อาจเกิดจากผู้ป่วยส่วนใหญ่ในการศึกษารับประทานอาหารที่มีวิตามินเคสูงในปริมาณคงที่ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ป่วยมากกว่าร้อยละ 50 ได้รับยาที่เกิดอันตรกิริยากับวาร์ฟาริน (ร้อยละ 55.7) โดยส่วนใหญ่ จะเกิดอันตรกิริยากับยาลดระดับไขมันในเลือดยาลด 40.54 แม้การศึกษานี้จะ พบว่า ผู้ป่วยที่รับประทานยาที่เกิด อันตรกิริยากับยา วาร์ฟารินไม่มีความสัมพันธ์กับการมีค่า แต่ พบว่า ผู้ป่วยที่รับประทานยาที่เกิดอันตรกิริยากับ ยา วาร์ฟารินถึงร้อยละ 39.9 ไม่สามารถควบคุม INR ให้อยู่ในช่วงการรักษาได้ จากการศึกษาพบปัจจัยที่มีผลทำให้เกิด major bleeding อย่างมีนัยสำคัญ คือ การใช้ยา amidarone และ propranolol ร่วมกับวาร์ฟารินและ ปัจจัยเสี่ยงของการเกิด major thrombotic ที่มีนัยสำคัญ คือ การได้รับยา กลุ่ม NSAIDs ร่วม (Sombat, B. et al, 2023) การศึกษานี้มีข้อจำกัดบางประการ ได้แก่ การศึกษานี้ทำการศึกษาเฉพาะผู้ป่วยที่ได้รับยา วาร์ฟารินในขนาด คงที่ อาจทำให้ผลของการศึกษาไม่ได้แสดงผลของผู้ป่วยที่ยังต้องมีการปรับขนาดยา วาร์ฟาริน (Al - Momany, N.H., et al, 2019)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ป่วยมีระดับ INR อยู่ในเป้าหมายร้อยละ 60.8 และจากการศึกษานี้จะเห็นได้ว่าการไม่สูบบุหรี่ และการมีส่วนร่วมในการใช้ยาที่ดี ส่งผลให้ผู้ป่วยสามารถควบคุมระดับ INR ให้อยู่ในช่วงเป้าหมายของการรักษาได้มากขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ปัญหาความร่วมมือในการรับประทานยา ในส่วนใหญ่ที่พบในการศึกษานี้ คือ การรับประทานยามากหรือน้อยกว่าที่แพทย์สั่ง ซึ่งเภสัชกรควรมีการปรับวิธีการรับประทานยาให้สะดวกและเหมาะสมกับผู้ป่วยแต่ละราย เช่น การรับประทานยาเท่ากันทุกวัน, เลี่ยงการรับประทานแบบวันเว้นวัน หรือวันเว้นสองวัน ระบุวันที่รับประทานให้ชัดเจน เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน ผู้สูงอายุ หรือมียาหลายอย่าง (Polypharmacy) อาจแนะนำระบบการมีผู้ดูแลหรือมีเครื่องมือพิเศษในการช่วยเพิ่มความระมัดระวังในการรับประทานยา เช่น กล่องสำหรับจัดยา ฉลากเสริม เป็นต้น 2) ควรจัดทำสื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อระดับ INR เช่น การสูบบุหรี่ ความร่วมมือในการใช้ยา 3) เชิญชวนให้ผู้ป่วยเล็ก บุหรี่ โดยอาจจัดตั้งคลินิกเลิกบุหรี่ให้บริการในโรงพยาบาล 4) ให้เภสัชกรประจำคลินิกคัดกรองปัญหาของผู้ป่วย เฉพาะราย และอธิบายพร้อมทั้งช่วยหาทางแก้ปัญหาที่เฉพาะเจาะจงผู้ป่วยแต่ละราย โดยยึดหลักผู้ป่วยเป็น ศูนย์กลาง (Patient - centered care) สำหรับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยต่อไป ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการให้สิ่งแทรกแซง (intervention) เพื่อแก้ไขปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับ INR ที่ได้จากการศึกษานี้ เช่น เพิ่มความร่วมมือในการใช้ยาโดยการพัฒนาการใช้ฉลากเสริมการรับประทานยา วาร์ฟารินในกลุ่มผู้ป่วยที่ได้รับยา วาร์ฟาริน โดยทำการศึกษาดูประสิทธิภาพของ intervention เปรียบเทียบความถูกต้องของการรับประทานยา วาร์ฟารินตาม วิธีการใช้ก่อนและหลังการใช้ฉลากยาเสริม เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ธัญชนก ไทยชนะ และคณะ. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดภาวะเลือดออกรุนแรงในผู้ป่วยไทยที่ได้รับยา warfarin. วารสารเภสัชกรรมไทย, 12(4), 954 - 968.
- นิตยสุภา วัฒนชัย และสุทธิดา แก้วมุงคุณ. (2560). เภสัชวิทยา และปัจจัยที่มีผลต่อการตอบสนองของยาวาร์ฟาริน. ศรีนครินทร์เวชสาร, 32(2), 189 - 99.
- ศุภปริชญ์ แสงสุวรรณ และคณะ. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการควบคุมระดับINR และประสิทธิผลของการให้กลองยา ต่อความร่วมมือในการใช้ยาและการควบคุมระดับINR ในผู้ป่วยที่ใช้ยาวาร์ฟาริน. วารสารเภสัชกรรมไทย, 11(1), 50 - 60.
- สังคม ศุภรัตน์กุล. (2557). ระเบียบวิธีวิจัยและสถิติขั้นสูง. อุดรธานี: สำนักงานโครงการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- สาวิตรี เหล่าไพบุลย์กุล และคณะ. (2562). ปัญหาจากการใช้ยาของผู้ป่วยนอกที่ได้รับยาวาร์ฟารินที่มีค่า INR นอกช่วงการรักษาโดยการเยี่ยมบ้านในอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช. เรียกใช้เมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://wjst.wu.ac.th/index.php/wuresearch/article/view/6607>
- สิริรัตน์ วนาพรหม. (2564). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับอาการไม่พึงประสงค์และผลการรักษาผู้ป่วยที่ใช้ยาวาร์ฟารินในโรงพยาบาลหนองหาน (แม่ข่าย) และโรงพยาบาลพิบูลย์รักษ์ (ลูกข่าย) จังหวัดอุดรธานี. วารสารโรงพยาบาลนครพนม, 8(2), 15 - 27.
- Al - Momany, N. H., et al. (2019). Analysis of Factors That Interrupt With INR Control in the First Anticoagulation Clinic Monitoring Jordanian Patients. Clinical and applied thrombosis/hemostasis, 25 (January - December), 1 - 9.
- Basu, S. et al. (2019). Improving the assessment of medication adherence: Challenges and considerations with a focus on low - resource settings. Tzu - Chi Medical Journal, 31(2), 73 - 80.
- Lertsanguansinchai, P. et al. (2021). Factors predicting poor anticoagulant control on warfarin in a Thai population with non - valvular atrial fibrillation (NVAf) : the ACACHe score. International Journal of Arrhythmia, 22(2), 1 - 11.
- Priksri, W. et al. (2019). Incidence, risk factors, and outcomes of warfarin - associated major bleeding in Thai population. Pharmacoepidemiology and drug safety, 28(7), 942 - 950.
- Puri, P. et al. (2020). Alcohol consumption is associated with the severity and outcome of acute liver injury/failure. Liver international: official journal of the International Association for the Study of the Liver, 40(2), 360 - 367.
- Sombat, B. et al. (2023). Incidence and risk factors of warfarin therapy complications in community hospitals, central and eastern regions, Thailand: a retrospective, multicenter, cohort study. BMC research notes, 16(1), 1 - 8.
- Tan, C. S. S., & Lee, S. W. H. (2021). Warfarin and food, herbal or dietary supplement interactions: A systematic review. British journal of clinical pharmacology, 87(2), 352 - 374.

การศึกษาพฤติกรรมที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจการเลือกรับประทานอาหารนอกโรงแรม
ของผู้เข้าพักชาวไทยในโรงแรมระดับ 5 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย*

THE STUDY OF BEHAVIORS OUT - OF - HOTEL DINING DECISIONS AMONG THAI
GUESTS IN 5 - STAR HOTELS IN PHUKET, THAILAND

ณัฐพล อ่องเพชร* และเทิดชาย ช่วยบำรุง

Natthapon Orngpetch and Therdchai Choibamroong

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

National Institute of Development Administration, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: tom070940@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการรับประทานอาหารนอกโรงแรมของผู้เข้าพักชาวไทยในโรงแรมระดับ 5 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เข้าพักชาวไทยที่มาใช้บริการโรงแรมระดับ 5 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย จำนวน 400 คน ที่ได้มาแบบเจาะจงจากผู้เข้าพักที่ “เคยพัก” ในโรงแรม 5 ดาว ที่เป็นสมาชิกของสมาคมโรงแรมไทย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ วิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มประชากรโดยการวิเคราะห์ไคสแควร์ ผลการวิจัยผลการศึกษา พบว่า ผู้เข้าพักชาวไทยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ ระหว่าง 21 - 30 ปี สถานภาพโสด การศึกษาอยู่ระดับปริญญาตรี อาชีพ นักเรียน/นักศึกษา และรายได้ระหว่าง 10,001 - 30,000 บาท พฤติกรรมการรับประทานอาหารนอกโรงแรมซึ่งบุคคลที่ร่วมรับประทานอาหาร ส่วนใหญ่ไปรับประทานอาหารกับครอบครัว/ญาติ สิ่งที่มีผลต่อการเลือกรับประทาน ชมทิวทัศน์ สถานที่ในการเลือกรับประทาน เพราะบรรยากาศเหมาะสม ช่วงเวลาในการรับประทานอาหาร 18.01 น. - 22.00 น. เหตุผลในการเลือกรับประทาน พบปะสังสรรค์ ผู้มีอิทธิพลในการเลือกรับประทาน เพื่อน/แฟน ความถี่ในการรับประทานอาหาร บางครั้ง ผลการวิเคราะห์ความแตกต่าง ระหว่างลักษณะประชากรศาสตร์กับพฤติกรรมการรับประทานอาหารนอกโรงแรมของผู้เข้าพักชาวไทย ในโรงแรมระดับ 5 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต ด้วยสถิติทดสอบไคสแควร์ พบว่า ผู้เข้าพักชาวไทยที่มีเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และอาชีพ แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการรับประทานอาหารนอกโรงแรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนผู้เข้าพักชาวไทยที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันมีพฤติกรรมการรับประทานอาหารนอกโรงแรม ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: พฤติกรรม, การเลือกรับประทานอาหารนอกโรงแรม, โรงแรม 5 ดาว จังหวัดภูเก็ต

Abstract

This research article aims to Study of out - of - hotel dining behavior of Thai guests in 5 - star hotels in Phuket Province. It is quantitative research. By using a questionnaire as a tool The sample group consisted of 400 Thai guests who came to use the services of a 5 - star hotel in

* Received September 19, 2023; Revised October 6, 2023; Accepted October 23, 2023

Phuket Province, Thailand, which were purposively obtained from foreign guests. “Have stayed” in a 5 - star hotel that is a member of the Thai Hotel Association Analyze data with ready - made programs Descriptive statistics were used, including means, percentages, to compare differences between population groups using chi-square analysis. The results of the study found that the majority of Thai guests are female, between 21 - 30 years of age, single status, bachelor's degree education, occupation, students. and income between 10 , 001 - 30 , 000 baht. Behavior of eating outside the hotel where the person participating is eating. Most of them go to eat with family/relatives. Things that affect the choice of food, sightseeing, and places to choose to eat. Because the atmosphere is suitable Time of eating: 6:01 p.m. - 10:00 p.m. Reasons for choosing to eat: Social gatherings, influencers in choosing to eat: Friends/lovers, Frequency of eating: Sometimes Results of analysis of differences between demographic characteristics and out - of - hotel dining behavior of Thai guests. In a 5 star hotel in Phuket Province Using the chi - square test, it was found that Thai guests with different genders, ages, statuses, educational levels, and occupations had eating behaviors outside the hotel. They are significantly different at the 0.05 level. Thai guests with different average monthly incomes have the behavior of eating outside the hotel. no different.

Keywords: Behavior, Choosing to Eat Outside The Hotel, 5 - Star Hotels, Phuket

บทนำ

จากรายงานสถานการณ์การท่องเที่ยวในประเทศไทย ที่นายยุทธศักดิ์ สุภสร ผู้ว่าการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้เปิดเผยว่า แนวโน้มการเติบโตของการท่องเที่ยวของปี พ.ศ. 2564 จะมีนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้าไทยประมาณ 1.2 ล้านคน ลดลงจากปี พ.ศ. 2563 ร้อยละ 82 ที่มีจำนวนนักท่องเที่ยว 6.7 ล้านคน และลดลงจากเป้าหมายเดิมที่ตั้งไว้ ว่าปีนี้มีนักท่องเที่ยวต่างชาติ เดินทางเข้าไทย 3 ล้านคน หรือลดลงร้อยละ 55 คาดมีรายได้ประมาณ 8.5 หมื่นล้านบาท คิดเป็นรายได้ที่ลดลงจากปี พ.ศ. 2563 ร้อยละ 74 ส่วนนักท่องเที่ยวคนไทยอาจลดลงต่ำกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้เหลือเพียง 50 - 60 ล้านคน/ครั้ง ลดลงประมาณร้อยละ 34 - 45 จากปีก่อนที่มีจำนวน 90.55 ล้านคน/ครั้ง และลดลงจากเดิมที่ตั้งเป้าหมายมีนักท่องเที่ยวไทยเที่ยวไทย ประมาณ 90 - 100 ล้านคน/ครั้ง คาดมีรายได้รวมประมาณ 2.7 - 3.2 แสนล้านบาท หรือลดลง ร้อยละ 33 - 43 จากรายได้ปีก่อน 4.82 แสนล้านบาท และลดลงจากเดิมที่ตั้งเป้าหมายมีรายได้จากการท่องเที่ยวของคนไทยรวม 5.5 แสนล้านบาท (Nuttakrit N., 2021) และนอกจากนี้ยังได้ข้อสรุปจังหวัดที่มีรายได้จากการท่องเที่ยว โดยเรียงลำดับตามจังหวัดที่มีรายได้มากที่สุด 5 ลำดับแรก ดังนี้ กรุงเทพมหานคร มีรายได้ 62,700 ล้านบาท เชียงใหม่ มีรายได้ 23,291 ล้านบาท จังหวัดภูเก็ต มีรายได้ 21,320 ล้านบาท ชลบุรี มีรายได้ 11,928 ล้านบาท และประจวบคีรีขันธ์ มีรายได้ 10,531 ล้านบาท (Ministry of Tourism and Sports, 2021) จากข้อมูลดังกล่าว จะเห็นได้ว่า จังหวัดที่มีนักท่องเที่ยวทั้งที่มาเที่ยวแบบพักอาศัยค้างคืน และมาเยือนมีความสนใจในการเลือกจังหวัดท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของประเทศไทย ซึ่งจังหวัดภูเก็ตก็เป็นหนึ่งในตัวเลือกที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจในการเข้าพักและท่องเที่ยว

จังหวัดภูเก็ต มีลักษณะเป็นเกาะที่มีพื้นที่ติดทะเลอันดามัน มีทะเลล้อมรอบทำให้มีแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมแก่การพักผ่อน มีสถานที่ท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งทางด้านธรรมชาติ เมืองเก่า อาหาร และวิถีชีวิตชุมชน (Filmthii, 2022) จากการจัดอันดับ World's Best Places to Visit ถูกเปิดเผยต่อสาธารณชนเมื่อวันที่ 25 มิ.ย. 2562

จังหวัดภูเก็ต ติด 10 อันดับเมืองน่าเที่ยวที่สุดในโลก จัดอันดับโดย US News สถานที่ที่ดีที่สุดในโลก (World's Best Places to Visit หรือ Top 10 gold badged) ประกอบไปด้วย 1) ปารีส 2) เกาะใต้ หรือเซาท์ไอแลนด์, นิวซีแลนด์ 3) โรม 4) ตาฮิติ 5) ลอนดอน 6) เมารี (ในฮาวาย) 7) โบราโบรา 8) ภูเก็ต 9) แกรนด์แคนยอน 10) โยซมิตี และเป็นจุดหมายที่ได้รับความนิยมในประเทศไทยที่ต้อนรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ให้ไปเยือน จึงส่งผลให้มีการประกอบธุรกิจโรงแรมระดับ 5 ดาวจำนวนมากทั้งแบรนด์ไทยและต่างชาติ มากไปกว่านั้นที่พักในจังหวัดภูเก็ตยังมีความเหมาะสมกับการพักผ่อนอีกด้วย เพราะมีที่พักที่ได้รับการรับรองคุณภาพระดับ 5 ดาว มีความหรู สบายะ เหมาะสมกับการพักผ่อนของนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ จากข้อมูลโรงแรม 5 ดาว ยอดนิยมที่รวบรวมโดย Gangtravel พบว่า โรงแรม 5 ดาว ยอดนิยมในจังหวัดภูเก็ต 10 ลำดับแรก ประกอบด้วย 1) โคโม พอยต์ ยามู ภูเก็ต (COMO Point Yamu, Phuket) 2) ภูเก็ต แมริออท รีสอร์ท แอนด์ สปา เมอร์ลิน บีช (Phuket Marriott Resort & Spa, Merlin Beach) 3) เดอะ เนเจอร์ ภูเก็ต (THE NATURE PHUKET) 4) เอวิสตา กรันด์ ภูเก็ต กะรน เอ็มแกลเลอรี (Avista Grande Phuket Karon Mgallery) 5) วินด์แฮม แกรนด์ ภูเก็ต กะหลิม เบย์ (Wyndham Grand Phuket Kalim Bay) 6) คาลิมา รีสอร์ท แอนด์ สปา ภูเก็ต (Kalima Resort & Spa) 7) พูลแมน ภูเก็ต อาเคเดีย หาดไนทอน (Pullman Phuket Arcadia Naithon Beach Resort) 8) เรอแนซซองซ์ ภูเก็ต รีสอร์ท แอนด์ สปา (Renaissance Phuket Resort & Spa) 9) เดอะ ไนฮาร์น ภูเก็ต (The Nai Harn) และ 10) กีมาลา ภูเก็ต (Keemala Phuket) (Gangtravel, 2022) และยังมีโรงแรมระดับ 5 ดาว อีกหลายแห่งที่ไม่ได้กล่าวถึงในการรวบรวมของ Gangtravel จากข้อมูลดังกล่าวที่นำเสนอมาจะเห็นได้ว่าที่พักในจังหวัดภูเก็ตที่มีมาตรฐานระดับ 5 ดาวนั้น มีอยู่หลายแห่งกระจายอยู่ตามแหล่งท่องเที่ยวของภูเก็ต นอกจากสถานที่ท่องเที่ยว และที่พักแล้วนั้น อีกประการหนึ่งที่ถูกมองว่าเป็นสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาใช้บริการ คือ “อาหาร” เนื่องจากจังหวัดภูเก็ตมีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม จึงส่งผลให้มีความหลากหลายในการรับประทานอาหาร ซึ่งถือว่าเป็นที่น่าสนใจต่อการมาท่องเที่ยวรวมทั้งการได้ลิ้มลองรสชาติอาหารที่ดั้งเดิมตามแบบฉบับของจังหวัดภูเก็ต (Jarunee K., 2018)

จากการผลักดันของผู้นำท้องถิ่นที่พยายามจะทำให้จังหวัดภูเก็ตเป็นเมืองแห่งวิทยาการด้านอาหาร (City of Gastronomy) จากการให้สัมภาษณ์ของ นายแพทย์โกศล แดงอุทัย ประธานสมาคมเพื่อนารักกัน และผู้ประสานงานให้แก่ยูเนสโก ในเครือข่ายของ City of Gastronomy ที่ได้กล่าวว่า “ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเมืองเพื่อรองรับความเป็น City of Gastronomy สนับสนุนให้ภูเก็ตเป็นห้องอาหารของโลก ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเด็น (4S) ในการควบคุมดูแลให้เป็น City of Gastronomy คือ 1) อาหารปลอดภัย (Food Safety) หมายถึงร้านอาหารได้รับการรับรองมาตรฐานในระดับสากล 2) ความพึงพอใจในรสชาติอาหาร (Food Satisfaction) หมายถึง รสชาติของอาหารที่มีความคงเดิมตามแบบฉบับอาหารพื้นถิ่น 3) การบริการ (Service) หมายถึง รูปแบบการบริหารจัดการร้านและการให้บริการอาหารที่มีมาตรฐานเป็นที่น่าพึงพอใจสำหรับลูกค้า 4) ความยั่งยืน (Sustainability) ซึ่งเป็นการพัฒนาที่ยูเนสโกคาดหวังเป็นพิเศษ คือ ไม่ใช่แค่คนอยู่ได้เท่านั้น แต่ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต้องอยู่ได้ด้วย เช่น ไม่กินเหลือทิ้ง ไม่ใช้วัสดุสิ้นเปลือง ไม่ทิ้งไขมันลงท่อระบายน้ำ มีการนำกลับมาใช้ใหม่ เพราะฉะนั้น 5 สุดท้าย คือ ความรับผิดชอบของทุกคนหากทำได้ครบทั้ง 4S ภูเก็ตจะเป็น City of Gastronomy ที่ได้มาตรฐานระดับโลก เป็นตัวอย่างให้เมืองอื่น ๆ ได้” (Kosol T., 2017) การบริโภคอาหารในภาคการท่องเที่ยว เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริโภคของนักท่องเที่ยวที่มักถูกมองข้าม (Kim, Y. G., Eves, A., & Scarles, C., 2009) สาเหตุที่ถูกมองข้ามเนื่องจากเป็นแนวความคิดหรือค่านิยมแบบดั้งเดิมที่ว่าอาหารเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยว เพราะการรับประทานอาหารถือว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นทุกวันและถือว่าการกินประจำวัน จากงานวิจัยของ Fields พบว่า อาหารท้องถิ่นมีส่วนในการผลักดันให้การท่องเที่ยวมีความสำคัญ องค์การด้านการท่องเที่ยวจึงพิจารณาใช้อาหารเป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์การตลาดที่ดึงดูดการท่องเที่ยว ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการบริโภคอาหารและการท่องเที่ยว (Fields, K., 2002) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเหล่านี้ค้ำยันถึงในแง่ของลักษณะ

พฤติกรรมการบริโภคอาหารในแหล่งท่องเที่ยว (Richards, G., 2002) การให้บริการด้านอาหารแก่นักท่องเที่ยวเป็นการบริการด้านหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นสิ่งจำเป็นที่สำคัญที่นักท่องเที่ยวจะต้องบริโภคอาหารเพื่อการดำรงชีวิต ถ้าอาหารที่จัดไว้บริการไม่ปลอดภัยจนทำให้เกิดการเจ็บป่วยด้วยโรคที่เกิดจากอาหารและเครื่องดื่มเป็นสื่อแล้วก็มีผลกระทบต่อธุรกิจการท่องเที่ยวได้ (Chang, R. C. Y., et al, 2010) ปัจจุบันรูปแบบของการท่องเที่ยวได้เปลี่ยนไปอย่างเห็นได้ชัด นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอิสระมากขึ้น สืบค้นหาข้อมูลทางสื่อออนไลน์ เน้นวางแผนการเดินทางท่องเที่ยวด้วยตนเอง มีความต้องการในการสัมผัสประสบการณ์จริงในชุมชน อีกทั้งนักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับการสร้างประสบการณ์ ความสัมพันธ์และความผูกพันกับแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนมาก (Anantamongkolkul, C. & Pattanapokinsakul, K., 2019)

ทั้งนี้ จากการศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เข้าพักในโรงแรมระดับ 5 ดาว ที่เป็นสมาชิกของสมาคมโรงแรมไทย หรือ Thai Hotels Association (THA) ซึ่งได้แก่ 1) CREST RESORT & POOL VILLAS 2) DUSIT THANI LAGUNA PHUKET 3) KALIMA RESORT & SPA PHUKET 4) MAIKHAO DREAM VILLA RESORT & SPA MAIKHAO PHUKET 5) SPLASH BEACH RESORT (MAI KHAO PHUKET) 6) THE SIS KATA RESORT 7) THE VIJITT RESORT PHUKET 8) ANANTARA MAIKHAO PHUKET VILLA 9) ANANTARA PHUKET LAYAN RESORT 10) CENTARA GRAND BEACH RESORT PHUKET 11) INTERCONTINENTAL PHUKET RESORT 12) LE MERIDIEN PHUKET BEACH RESORT 13) PHUKETGRACE LAND RESORT & SPA และ 14) PHUKET MARRIOTT RESORT AND SPA, NAI YANG BEACH (สมาคมโรงแรมไทย, 2564) ที่มีการเลือกรับประทานอาหารภายนอกโรงแรม และสาเหตุในการเลือกจังหวัดภูเก็ตเป็นพื้นที่ในการทำวิจัย เนื่องจากจังหวัดภูเก็ตเป็นจังหวัดที่ได้รับคัดเลือกให้เป็น City of Gastronomy และจากการจัดอันดับเมืองน่าเที่ยวของ World's Best Places to Visit เมื่อวันที่ 25 มิ.ย. 2562 ภูเก็ตติด 10 อันดับน่าเที่ยวที่สุดในโลก ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาพฤติกรรมการรับประทานอาหารที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกรับประทานอาหารนอกโรงแรมของนักท่องเที่ยวที่เข้าพักในโรงแรมระดับ 5 ดาว ที่เป็นชาวไทย เพื่อให้ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม 5 ดาว สามารถนำข้อมูลไปใช้ในการปรับกลยุทธ์ในการพัฒนาให้ดีขึ้น และสามารถเพิ่มยอดขายและรายได้ให้แก่โรงแรมในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาพฤติกรรมการรับประทานอาหารนอกโรงแรมของผู้เข้าพักชาวไทยในโรงแรมระดับ 5 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้เข้าพักชาวไทยที่เข้าพักในโรงแรมระดับ 5 ดาว ที่เป็นสมาชิกของสมาคมโรงแรมไทย หรือ Thai Hotels Association (THA) และตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย
2. กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เข้าพักชาวไทยที่เข้าพักในโรงแรมระดับ 5 ดาว ที่เป็นสมาชิกของสมาคมโรงแรมไทย หรือ Thai Hotels Association (THA) และตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย จำนวน 400 คน ใช้การสุ่มแบบง่ายและการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น โดยอยู่บนพื้นฐานตามสะดวก ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดข้อคำถามในการกลั่นกรองผู้ตอบแบบสอบถามด้วยข้อคำถาม 2 ประเด็น ได้แก่ ท่านเคยเข้าพักในโรงแรมระดับ 5 ดาว ที่เป็นสมาชิกของสมาคมโรงแรมไทย หรือ Thai Hotels

Association (THA) และตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต หากคำตอบว่า “เคยพัก” หรือ “กำลังจะเข้าพัก” ก็ถามต่อว่า พักโรงแรมใด โดยให้ผู้ตอบบอกชื่อโรงแรม ซึ่งหากพักในโรงแรมที่เป็นสมาชิกของสมาคมโรงแรมไทย หรือ Thai Hotels Association (THA) และตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต ก็จะดำเนินสอบถามคำถามในข้อที่ 2 ว่าในระหว่างการพักโรงแรมระดับ 5 ดาว ที่เป็นสมาชิกของสมาคมโรงแรมไทย หรือ Thai Hotels Association (THA) และตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต ได้รับประทานอาหารนอกโรงแรมหรือไม่ หรืออาจจะเลือกรับประทานอาหารนอกโรงแรมหรือไม่ หากตอบว่า “ไม่เคย” หรือ “ไม่แน่ใจ” ก็จะไม่ทำการเก็บแบบสอบถาม หากตอบว่า “เคย” หรือ “อาจจะเลือกรับประทาน” ก็จะทำการเก็บแบบสอบถามต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะประชากรศาสตร์ ซึ่งแบบสอบถามในส่วนนี้เป็นลักษณะการเลือกตอบแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ตามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้เข้าพักชาวไทยที่รับประทานอาหารนอกโรงแรมในโรงแรมระดับ 5 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต ซึ่งแบบสอบถามในส่วนนี้เป็นลักษณะการเลือกตอบแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ตามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

โดยแบบสอบถามนี้เป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งได้แบ่งระดับความเห็นออกเป็น 5 ระดับ แบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale)

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง ด้านโครงสร้างเนื้อหาและภาษาที่ใช้ ให้ความถูกต้องสมบูรณ์ พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขให้แบบสอบถามมีความชัดเจน และครอบคลุม ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ให้ความเที่ยงตรงมากขึ้นโดยหาค่าดัชนีความพึงระหว่างข้อคำถาม ซึ่งค่า IOC (Index of Item Objective Congruence) ในแบบสอบถาม พบว่า มีค่ามากกว่า 0.5 ทุกข้อ

2. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจหาค่า IOC และได้รับการรับแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทำการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา โดยไม่ใช้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 30 คน และนำข้อมูลที่ได้ไปหาค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Alpha Cronbach) พบว่า มีค่ามากกว่า 0.7

3. นำแบบสอบถามฉบับร่างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา และอาจารย์ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านการท่องเที่ยวและการบริการ โดยใช้การตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหา

4. ทดลองเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวนทั้งหมด 30 ชุด และนำมาทำการวิเคราะห์ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม และวิเคราะห์องค์ประกอบ (Exploratory Factor Analysis : EFA) เพื่อสกัดปัจจัยที่มีอิทธิพลมาใช้และเพื่อลดจำนวนตัวแปรในการเก็บข้อมูลจริง

5. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้น คือ แบบสอบถาม จำนวนทั้งหมด 30 ชุด ทำการทดสอบกับกลุ่มที่มีความใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เข้าพักชาวไทยที่เข้าพักในโรงแรม 5 ดาวอื่น ๆ ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของสมาคมโรงแรมไทย หรือ Thai Hotels Association (THA) และตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต จากนั้นจึงได้นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ความเที่ยง โดยวิธีวัดความคงที่ภายใน หรือ ความคงเส้นคงวาภายใน (Internal Consistency) ด้วย

สัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค(Cronbach) พบว่า มีค่า Reliability = 0.989 ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.71 - 1.00 ถือได้ว่าเป็นแบบสอบถามที่มีความเชื่อมั่นสูง ตามเกณฑ์ (Kiatsuda S., 2009, p. 31)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้เข้าพักชาวไทย ที่เลือกใช้บริการโรงแรม 5 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต และการเลือกรับประทานอาหารนอกโรงแรม โดยผู้วิจัยใช้วิธีถามคำถามนำ 2 คำถาม เพื่อตรวจสอบว่ากลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มที่ต้องการ ได้แก่ ท่านพักหรือเคยเข้าพักในโรงแรมระดับ 5 ดาวในจังหวัดภูเก็ตหรือไม่ หากคำตอบว่า “เคยพัก” หรือ “กำลังจะเข้าพัก” ก็จะถามต่อว่าพักโรงแรมใด โดยให้ผู้ตอบบอกชื่อโรงแรม ซึ่งหากพักในโรงแรมที่อยู่ในสมาคมโรงแรมไทย ก็จะดำเนินสอบถามคำถามในข้อที่ 2 ว่าท่านเคยพักหรือกำลังพักโรงแรมใด โดยหากตอบโรงแรม 5 ดาว ที่เป็นสมาชิกของสมาคมโรงแรมไทย หรือ Thai Hotels Association (THA) ก็จะสอบถามความสมัครใจในการให้ข้อมูลเก็บแบบสอบถามจำนวน 400 ตัวอย่าง โดยเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ได้แก่การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และแบบตามความสะดวก (Convenience Sampling)

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากการตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล จากแบบสอบถามที่แจกให้ผู้เข้าพักชาวไทย จำนวน 400 ชุด จากนั้นใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ในการคำนวณทางสถิติ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และใช้วิธีการวิเคราะห์ เปรียบเทียบของพฤติกรรมมารับประทานอาหารนอกโรงแรมของผู้เข้าพักชาวไทยในโรงแรมระดับ 5 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต ด้วยการใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) คือ การทดสอบไคสแควร์ (Chi - Square Test), Independent - Samples T - Test, และ One - way ANOVA

จริยธรรมในงานวิจัย

การรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากคณะกรรมการจริยธรรมในมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒน บริหารศาสตร์ เลขที่ COA No. 2023/0046 Protocol ID No. ECNIDA 2023/0035

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาพฤติกรรมที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจการเลือกรับประทานอาหารนอกโรงแรม ของผู้เข้าพักชาวไทย ในโรงแรมระดับ 5 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย สามารถแบ่งออกได้ทั้งสิ้น 1 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้เข้าพักชาวไทยในโรงแรมระดับ 5 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย โดยจำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ซึ่งใช้สถิติการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าแจกแจงความถี่ (Frequencies) ค่าร้อยละ (Percentage) โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบตารางและแปลผลโดยการบรรยาย ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าความถี่และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์

ลักษณะทางประชากรศาสตร์		ความถี่ (Frequencies)	ค่าร้อยละ (Percentage)
เพศ	ชาย	166	41.50
	หญิง	234	58.50
อายุ	ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี	20	5.00
	21 - 30 ปี	228	57.00
	31 - 40 ปี	93	23.30
	41 - 50 ปี	38	9.50
	51 - 60 ปี	16	4.00
	61 ปีขึ้นไป	5	1.20
สถานภาพสมรส	โสด	289	72.20
	สมรส	94	23.60
	หย่าร้าง/หม้าย	13	3.20
	อื่น ๆ	4	1.0
ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี	49	12.20
	ปริญญาตรี	267	66.80
	ปริญญาโทหรือสูงกว่า	84	21.00
อาชีพ	นักเรียน/นักศึกษา	74	18.50
	ข้าราชการ	73	18.30
	พนักงานราชการ/ลูกจ้างรัฐ	55	13.80
	พนักงานรัฐวิสาหกิจ	10	2.50
	พนักงานบริษัท	73	18.30
	ธุรกิจส่วนตัว	73	18.30
	รับจ้างทั่วไป	19	4.80
	แม่บ้าน	2	0.50
	Youtuber/Influencer	2	0.50
	ว่างงาน	8	2.00
	อื่น ๆ โปรตระบุ	11	2.80
เฉลี่ยต่อเดือน	ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท	57	14.20
	10,001 - 30,000 บาท	210	52.50
	30,001 - 50,000 บาท	97	24.30
	มากกว่า 50,001 บาท	36	9.00
รวม		400	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้เข้าพักชาวไทยในโรงแรมระดับ 5 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย พบว่า ผู้เข้าพักชาวไทยที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่

จำแนกตามเพศ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 58.50 รองลงมา คือ เพศชาย คิดเป็นร้อยละ 41.50 ตามลำดับ

จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21 - 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 57.00 รองลงมา มีช่วงอายุระหว่าง 31 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.30 อายุระหว่าง 41 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 9.50

อายุต่ำกว่าหรือเท่ากับ 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 5.00 อายุระหว่าง 51 - 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 4.00 และอายุ 61 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 1.20 ตามลำดับ

จำแนกตามสถานภาพ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 72.20 รองลงมา คือ สถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 23.60 รองลงมา คือ หย่าร้าง คิดเป็นร้อยละ 3.20 และอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 1.00 ตามลำดับ

จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 66.80 รองลงมา ระดับปริญญาโท หรือสูงกว่า คิดเป็นร้อยละ 21.00 และต่ำกว่าระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 12.20 ตามลำดับ

จำแนกตามอาชีพ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นนักเรียน/นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 18.80 รองลงมาข้าราชการ คิดเป็นร้อยละ 18.20 พนักงานบริษัท คิดเป็นร้อยละ 18.20 ธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 18.20 พนักงานราชการ/ลูกจ้างรัฐ คิดเป็นร้อยละ 13.80 รับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 4.90 พนักงานรัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 2.50 อื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 3.20 ว่างาน คิดเป็นร้อยละ 1.80 แม่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 0.20 และ Youtuber/influencer คิดเป็นร้อยละ 0.20 ตามลำดับ

จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 10,001 - 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 52.50 รองลงมา มีรายได้ 30,001 - 50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 24.30 มีรายได้ระหว่างต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 14.20 และมากกว่า 50,001 บาท คิดเป็นร้อยละ 9.00 ตามลำดับ

2. พฤติกรรมการรับประทานอาหารนอกโรงแรมของผู้เข้าพักชาวไทยในโรงแรมระดับ 5 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย ประกอบด้วยพฤติกรรมการใช้บริการใน 7 ด้านหลัก คือ 1) บุคคลที่ร่วมรับประทาน 2) สิ่งที่มีผลต่อการเลือกรับประทาน 3) สถานที่ในการเลือกรับประทาน 4) ช่วงเวลาในการรับประทาน 5) เหตุผลในการเลือกรับประทาน 6) ผู้มีอิทธิพลในการเลือกรับประทาน และ 7) ความถี่ในการรับประทาน รายละเอียด ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 พฤติกรรมการรับประทานอาหารนอกโรงแรมของผู้เข้าพักชาวไทยในโรงแรมระดับ 5 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย

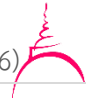
พฤติกรรมผู้เข้าพักชาวไทยที่เลือกรับประทานอาหารนอกโรงแรม	ความถี่ (Frequencies)	ค่าร้อยละ (Percentage)
1. ท่านเลือกรับประทานอาหารนอกโรงแรมกับใคร (Who)		
ครอบครัว/ญาติ	196	49.00
เพื่อน/แฟน	192	48.00
ลูกจ้าง/นายจ้าง	5	1.20
ลูกค้า	7	1.80
อื่น ๆ	0	0.00
รวม	400	100.00
2. อะไรที่มีผลต่อการเลือกรับประทานอาหารนอกโรงแรมของท่าน (What)		
ราคาค่าใช้จ่าย	139	34.80
ชมทิวทัศน์	183	45.80
มีการเล่นดนตรี	13	3.20
มีการดื่มแอลกอฮอล์	20	5.00
ทดลองตามโฆษณา	44	11.00
อื่น ๆ	1	0.20
รวม	400	100.00

ตารางที่ 2 พฤติกรรมการรับประทานอาหารนอกโรงแรมของผู้เข้าพักชาวไทยในโรงแรมระดับ 5 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย (ต่อ)

พฤติกรรมผู้เข้าพักชาวไทยที่เลือกรับประทานอาหารนอกโรงแรม		ความถี่ (Frequencies)	ค่าร้อยละ (Percentage)
3. สถานที่ใดที่มีผลต่อการเลือกรับประทานอาหารนอกโรงแรมของท่าน (Where)			
	สะดวกในการเดินทาง	131	32.80
	บรรยากาศเหมาะสม	269	67.20
	อื่น ๆ	0	0.00
	รวม	400	100.00
4. ท่านเลือกรับประทานอาหารนอกโรงแรม ช่วงเวลาใด (When)			
	06.00 น. - 10.00 น.	18	4.50
	10.01 น. - 14.00 น.	30	7.50
	14.01 น. - 18.00 น.	73	18.20
	18.01 น. - 22.00 น.	265	66.30
	22.01 น. เป็นต้นไป	14	3.50
	อื่น ๆ	0	0.00
	รวม	400	100.00
5. ทำไมท่านเลือกรับประทานอาหารนอกโรงแรม (Why)			
	ติดใจรสชาติอาหาร	147	36.80
	ติดใจการบริการ	5	1.20
	ติดต่อธุรกิจ	15	3.80
	พบปะสังสรรค์	218	54.40
	อื่น ๆ	15	3.80
	รวม	400	100.00
6. ใครเป็นผู้มีอิทธิพลต่อการเลือกรับประทานอาหารนอกโรงแรมของท่าน (Whom)			
	ครอบครัว/ญาติ	166	41.50
	เพื่อน/แฟน	198	49.50
	ลูกจ้าง/นายจ้าง	17	4.30
	ลูกค้า	6	1.50
	อื่น ๆ	13	3.20
	รวม	400	100.00
7. ความถี่ในการรับประทานอาหารนอกโรงแรมของท่านเป็นอย่างไร (How)			
	ทุกครั้ง	64	16.0
	บางครั้ง	304	76.0
	เฉพาะช่วงที่ครัวของโรงแรมปิด	29	7.3
	ไม่เคย	1	0.2
	อื่น ๆ	2	0.5
	รวม	400	100.00

จากตารางที่ 2 ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบและเปรียบเทียบคุณลักษณะทางประชากรศาสตร์และพฤติกรรมการรับประทานอาหารนอกโรงแรมของผู้เข้าพักชาวไทยในโรงแรมระดับ 5 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย ด้วยสถิติไคสแควร์ (Chi - Square Test) โดยกรณีที่ผลการวิจัยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบลักษณะประชากรศาสตร์กับพฤติกรรมการรับประทานอาหารนอกโรงแรมของผู้เข้าพักชาวไทย ในโรงแรมระดับ 5 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย

ลักษณะประชากรศาสตร์	บุคคลที่ร่วมรับประทาน	พฤติกรรมการรับประทานอาหารนอกโรงแรมของผู้เข้าพักชาวไทย ในโรงแรมระดับ 5 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย					
		สิ่งที่มีผลต่อการเลือก รับประทาน	สถานที่ในการเลือก รับประทาน	ช่วงเวลาในการ รับประทาน	เหตุผลในการเลือก รับประทาน	ผู้มีอิทธิพลในการเลือก รับประทาน	ความถี่ในการ รับประทาน
เพศ	14.250*	3.68	0.618	12.018*	4.093	2.682	4.895
อายุ	27.929*	20.242	15.860*	27.841	24.564	33.576*	20.65
สถานภาพ	3.486	19.106	10.078*	16.232	25.087*	23.752*	50.806*
ระดับการศึกษา	26.240*	19.065*	0.157	15.629*	9.969	28.038*	13.568
อาชีพ	42.946	33.888	10.396	40.226	51.502	72.258*	139.327*
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	5.937	14.033	5.166	17.092	13.046	10.21	7.993

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างลักษณะประชากรศาสตร์กับพฤติกรรมการรับประทานอาหารนอกโรงแรมของผู้เข้าพักชาวไทย ในโรงแรมระดับ 5 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย ด้วยสถิติทดสอบไคสแควร์ พบว่า ผู้เข้าพักชาวไทยที่มีเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และอาชีพ แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการรับประทานอาหารนอกโรงแรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนผู้เข้าพักชาวไทยที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการรับประทานอาหารนอกโรงแรม ไม่แตกต่างกัน โดยอธิบายผลการวิเคราะห์ตามลักษณะประชากรศาสตร์

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพฤติกรรมการรับประทานอาหารนอกโรงแรมของผู้เข้าพักชาวไทยในโรงแรมระดับ 5 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย ที่ประกอบด้วยพฤติกรรมการใช้บริการใน 7 ด้านหลัก คือ 1) ท่านเลือกรับประทานอาหารนอกโรงแรมกับใคร (Who) 2) อะไรที่มีผลต่อการเลือกรับประทานอาหารนอกโรงแรมของท่าน (What) 3) สถานที่ใดที่มีผลต่อการเลือกรับประทานอาหารนอกโรงแรมของท่าน (Where) 4) ท่านเลือกรับประทานอาหารนอกโรงแรม ช่วงเวลาใด (When) 5) ทำไมท่านเลือกรับประทานอาหารนอกโรงแรม (Why) 6) ใครเป็นผู้มีอิทธิพลต่อการเลือกรับประทานอาหารนอกโรงแรมของท่าน (Whom) และ 7) ความถี่ในการรับประทานอาหารนอกโรงแรมของท่านเป็นอย่างไร (How) พบว่า ครอบครัว/ญาติ และเพื่อน/แฟน มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมากที่สุด และการเลือกร้านที่ออกไปรับประทานนั้นจะต้องเป็นร้านที่มีการจัดบรรยากาศที่ดี มีวิวทัศน์ที่สวยงาม โดยส่วนใหญ่จะเลือกออกไปรับประทานอาหาร ในเวลา 18.01 - 22.00 น. เพื่อไป พบประสังสรรค์กันเป็นบางครั้ง เช่นเดียวกับการศึกษาของ พิมพลักษณ์ พงศกรรังศิลป์ และศิวฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์ Pimlapas, P. & Siwarit, P. ที่พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่จะไปรับประทานอาหารนอกบ้านกับเพื่อน สามิ/ภรรยา/คู่รัก และญาติพี่น้องมากที่สุด ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า “มิตรภาพ” และ “การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล” เป็นเหตุผลสำคัญที่กระตุ้นให้ผู้บริโภคมีการบริโภคสินค้าหรือบริการ (Pimlapas P. & Siwarit P., 2016) ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์ของนักท่องเที่ยวชาวไทย กับระดับพฤติกรรมก่อนการเลือกรับประทานอาหารนอกโรงแรม พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มี เพศ และสถานภาพ ต่างกันมีระดับพฤติกรรมการรับประทานอาหารนอกโรงแรมระดับ 5 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย ไม่แตกต่างกัน ส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอายุต่างกัน มีระดับพฤติกรรมต่างกัน ในส่วนของเลือกรับประทานอาหารและสถานที่ที่เลือกไป นักท่องเที่ยว

ชาวไทยที่มีการศึกษาระดับปริญญาโทหรือสูงกว่า และปริญญาตรี มีการเลือกรับประทานอาหารนอกโรงแรมมากกว่า เช่น มีการพบปะสังสรรค์ภายนอกโรงแรมกับเพื่อน/แฟน ในช่วงเวลา 18.01 - 22.00 น. มากกว่า ซึ่งพบว่า นักท่องเที่ยวที่มีการศึกษาสูงกว่ามีระดับพฤติกรรมสูงกว่านักท่องเที่ยวที่มีการศึกษาน้อยกว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชิดชนก อนันตมงคลกุล และนิติพงษ์ หนน้ำ Chidchanok A. & Nitipong T. ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารพื้นเมืองภูเก็ตของนักท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการเยี่ยมชมเยือนจังหวัดภูเก็ต เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ทั้งนี้ประเด็นในการเลือกบริโภคอาหารของนักท่องเที่ยวเกี่ยวข้องกับรสชาติ ความสะอาด คุณภาพรสชาติใหม่ของวัตถุดิบเป็นสิ่งสำคัญ อาหารทะเลเป็นประเภทของอาหารพื้นเมืองที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากที่สุด (Chidchanok A. & Nitipong T., 2020) เช่นเดียวกับ รำจวน เบญจศิริ Ramjuan B. ได้ศึกษาเรื่อง การบริโภคอาหารนอกบ้าน: กรณีศึกษา Gen Y ในกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า Gen Y ในกรุงเทพมหานคร รับประทานอาหารนอกบ้านวันละ 2.64 มื้อ มีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยมื้อละ 226.83 บาท ส่วนใหญ่รับประทานอาหารนอกบ้านคนเดียว (ร้อยละ 46.2) รองลงมา คือ รับประทานอาหารนอกบ้านกับแฟน (ร้อยละ 20.4) เพื่อน (ร้อยละ 19.3) ครอบครัว (ร้อยละ 11.8) และคู่สมรส (ร้อยละ 2) อาหารนอกบ้านส่วนใหญ่ซื้อจากร้านอาหารริมทาง (ร้อยละ 52.8) รองลงมา คือ ร้านอาหารทั่วไป (ร้อยละ 17.2) ร้านสะดวกซื้อ (ร้อยละ 9.5) และห้างสรรพสินค้า (ร้อยละ 9.3) ตามลำดับอาหารนอกบ้านของ Gen Y ส่วนใหญ่เป็นอาหารประเภทข้าว หรืออาหารที่ต้องรับประทานร่วมกับข้าว Gen Y ที่ศึกษามีความเห็นว่าการรับประทานอาหารนอกบ้าน มีสาเหตุมาจากสื่อออนไลน์มากที่สุด รองลงมาเป็นความเร่งรีบของสังคมเมือง ค่าใช้จ่ายในการทำอาหารกินเองมากกว่าซื้ออาหารมารับประทาน คนหนาแน่น รถติด และการมีบริการจัดส่งอาหารตามสั่งตามลำดับ (Ramjuan B., 2020)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาพฤติกรรมที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจการเลือกรับประทานอาหารนอกโรงแรมของผู้เข้าพักรักชาวไทย ในโรงแรมระดับ 5 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย พบว่า พฤติกรรมส่วนใหญ่เน้นออกไปรับประทานอาหารนอกโรงแรม 5 ดาว ในช่วงเวลาเย็น และความแตกต่างกันทางเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และอาชีพ มีผลต่อการรับประทานอาหารนอกโรงแรม 5 ดาว การวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดเนื่องจากการวิจัยที่การเก็บข้อมูลจากผู้ที่เคยเข้าพักในโรงแรม 5 ดาว ในจังหวัดภูเก็ตที่เป็นสมาชิกของสมาคมโรงแรมไทยเท่านั้น ผู้วิจัยได้มีการสอบถามเบื้องต้นกับนักท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต ด้วยข้อคำถามที่ว่า ท่านเป็นผู้เข้าพักในโรงแรม 5 ดาวที่เป็นสมาชิกของสมาคมโรงแรมไทยหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับงานวิจัยมากที่สุด หากบุคคลใดตอบ “ใช่” ก็จะสามารถเข้าไปทำแบบสอบถามในขั้นต่อไปได้ และหากบุคคลใดตอบ “ไม่” ก็จะไม่สามารถเข้าไปทำแบบสอบถามต่อไป และข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป 1) งานวิจัยในครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียว หากมีการศึกษาในครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพควบคู่ไปด้วย ด้วยการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือหน่วยงานภาครัฐเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีมุมมองที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ทั้งยังสามารถทราบความต้องการ รวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์กรที่แท้จริง 2) งานวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาโดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยเท่านั้น ในการศึกษาครั้งต่อไปผู้วิจัยสามารถทำการศึกษาโดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติร่วมด้วย 3) งานวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจการเลือกรับประทานอาหารนอกโรงแรมของผู้เข้าพักชาวไทยในโรงแรมระดับ 5 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย ซึ่งเป็นการศึกษาโรงแรม 5 ดาว ที่เป็นสมาชิกของสมาคมโรงแรมไทยเท่านั้น งานวิจัยครั้งต่อไปผู้วิจัยอาจเลือกศึกษาโรงแรมระดับ 5 ดาวทั้งหมด ในจังหวัดภูเก็ตในมิติอื่น ๆ เช่น การศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่มี

อิทธิพลต่อการตัดสินใจการเลือกรับประทานอาหารนอกโรงแรมของผู้เข้าพักในโรงแรมระดับ 4 - 5 ดาว ในจังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย แนวทางการพัฒนาการให้บริการอาหารของโรงแรม ในจังหวัดภูเก็ต เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- สมาคมโรงแรมไทย. (2564). รายชื่อโรงแรมที่ได้รับการรับรองมาตรฐานที่พักเพื่อการท่องเที่ยว. เรียกใช้เมื่อ 20 กันยายน 2565 จาก <https://shorturl.asia/0BMOa>.
- Anantamongkolkul, C. & Pattanapokinsakul, K. (2019). Creative tourism behaviour of cultural tourists in Phuket. *Journal of International and Thai Tourism*, 5(2), 1 - 20.
- Chang, R. C. Y., Kivela, J., & Mak, A. H. N. (2010). Food preferences of Chinese tourists. *Annals of Tourism Research*, 37(4), 989 - 1011.
- Chidchanok A. & Nitipong T. (2020). Factors Influencing Tourists' Local Food Consumption in Phuket. *KKBS Journal of Business Administration and Accountancy*, 5(1), 113 - 133.
- Fields, K. (2002). *Tourism and gastronomy*. London: Routledge.
- Filmthii. (2022). 22 ที่เที่ยวภูเก็ต 2565 ทะเล เมืองเก่า วัดสวย ครบ ๆ ถ่ายรูปสวย ต้องไปเช็คอิน พลาดแล้วจะเสียดใจ. Retrieved August 20, 2022, from <https://travel.trueid.net/detail/Z9A31kEM8dZ>
- Gangtravel. (2022). 10 โรงแรม 5 ดาว ภูเก็ต 2022 ห้องพักรู อยู่สบาย ชมวิวทะเลได้เต็มตา. Retrieved August 15, 2022, from <https://gangtravel.com/71800>
- Jarunee K. (2018). Multiculturalism in Phuket. *Journal of Cultural Approach*, 21(39), 110 - 121.
- Kiatsuda S. (2009). *research methodology* (3rd edition). Chiang Mai: Krong Printing Technician.
- Kim, Y. G., Eves, A., & Scarles, C. (2009). Building a model of local food consumption on trips and holidays: a grounded theory approach. *International Journal of Hospitality Management*, 28(3), 423 - 431.
- Kosol T. (2017). ภูเก็ต ซิตี้ ออฟ แกสโตรโนมี. Retrieved September 20, 2565, from <https://live.phuketindex.com/th/phuket-city-ofgastronomy9355.html?fbclid=IwAR0D5jnc9k1ZMdAnTY5NZVNHiz0VYjUqw0nhZeFqWmV9sl5Rvtnee AQ>
- Ministry of Tourism and Sports. (2021). *Domestic Tourism Statistics Classify by Region and Province 2021*. Bangkok: Ministry of Tourism and Sports.
- Nuttakrit N. (2021). *MSME Situation Analysis Tourism business field in 2021 and trends in 2022*. Bangkok: Office of Small and Medium Enterprises Promotion.
- Pimlapas P. & Siwarit P. (2016). Factor Analysis of Millennial Tourists' Lifestyles in Thailand. *Journal Name : International Thai Tourism Journal*, 17(1), 33 - 45.
- Ramjuan B. (2020). *Consumption of food out of the house: a case study of Gen Y in Bangkok*. Chonburi: Faculty of Political Science and Law Burapha University.
- Richards, G. (2002). Gastronomy: an essential ingredient in tourism production and consumption? In A.M. Hjalager and G. Richards (Eds.). *Tourism and gastronomy* (pp. 3 - 20). *Tourism Research*, 37(4), 989 - 1011.

การประเมินหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โรงเรียนดวนนายร้อย จังหวัดสงขลา โดยใช้รูปแบบของไทเลอร์ (Ralph W. Tyler)*

EVALUATION OF THE SCHOOL - BASED CURRICULUM IN MATHEMATICS SUBSTANCE LEARNING GROUP OF DAONAIROI SCHOOL, SONGKHLA, BY USING TYLER MODEL

ภคปภา กำเนิดผล*, ชุตินา ทศโร, เกตถวา บุญปรากการ

Phakapapha Kamnerdphon, Chutima Thutsaro, Kettawa Boonprakarn

คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา ประเทศไทย

Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University, Songkhla, Thailand

*Corresponding author Email: phakapapha.kam015@hu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประเมินหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โรงเรียนดวนนายร้อย จังหวัดสงขลา โดยใช้รูปแบบการประเมินของไทเลอร์ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงประเมินผล โดยมีกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน รวม 216 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม ในด้านจุดมุ่งหมายทางการศึกษา การจัดประสบการณ์เรียนรู้ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ 1) ด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีความสอดคล้องและครอบคลุมเพื่อการพัฒนา นักเรียนในด้านการคิดคำนวณ สำหรับผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง จำนวน 18 คน แสดงผลการประเมินมีค่า (\bar{X}) เท่ากับ 4.45 ส่วน S.D. เท่ากับ 0.55 ซึ่งมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ที่จะทำให้นักเรียนเกิดความรู้ แสดงผลการประเมินมีค่า (\bar{X}) เท่ากับ 4.55 ส่วน S.D. เท่ากับ 0.62 มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการตรวจสอบผลการเรียนในรายวิชาคณิตศาสตร์ในปีการศึกษา 2565 เทียบกับแผนปฏิบัติการปี 2565 ที่ได้วางเป้าหมายความสำเร็จไว้ ซึ่งค่าเฉลี่ยผลการเรียนระดับคุณภาพ 3 ขึ้นไปได้ (\bar{X}) เท่ากับ 86.41 S.D. เท่ากับ 0.60 อยู่ในระดับยอดเยี่ยม บรรลุผลตามเป้าหมายและจุดมุ่งหมายที่กำหนด และผลการสนทนากลุ่ม สำหรับผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน มีความเห็นว่า นักเรียนที่ได้เรียนหลักสูตรคณิตศาสตร์ มีความรู้พื้นฐานในการคิดคำนวณที่ดี สามารถนำความรู้ที่ได้รับนำไปต่อยอดเพื่อใช้ในการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นและในการสอบแข่งขันสนามต่าง ๆ

คำสำคัญ: หลักสูตร, การประเมินหลักสูตร, กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์, รูปแบบการประเมินหลักสูตรของไทเลอร์

Abstract

This research paper aims to study evaluate the learning curriculum of mathematic department at Daonairoi School in Songkhla Province, using Tyler's assessment model, which was

* Received September 19, 2023; Revised October 11, 2023; Accepted October 26, 2023

a qualitative research. The target group of the research were school administrators, teachers, parents and students. The study involved 216 participants using cluster sampling. The research tools consisted of interview forms and questionnaires in terms of educational objectives, organization of learning experiences and academic achievement. The statistical analysis, utilizing percentage, mean, and standard deviation, was employed to evaluate the data. The research showed that the learning achievements were consistent with the objectives of the mathematics learning curriculum. The research outcomes indicated that 1) the aim of the curriculum was consistent and comprehensive to develop the students in arithmetic, concluded from school administrators, teachers and parents, as assessed by 18 people, the assessment result showed (\bar{X}) of 4.45 and a S.D. of 0.55, which was at an excellence level, 2) the organizing of learning experiences to make students gain knowledge, the assessment results showed (\bar{X}) of 4.55 and a S.D. of 0.62, which was at the excellence level. 3) the academic achievement examination results in the mathematics subject in the academic year of 2022 compared with the school action plan for the academic year of 2022. The mean score of 86.41 percent achieved at a quality level of 3 or above can be categorized in an excellent level. The desired outcomes have been attained in accordance with the specified goals and objectives. The results of the research derived from group discussion consisted of school administrators, teachers, parents, and students showed that the students, who had taken courses in mathematics and possessed a good and fundamental grasp of the subject matter in mathematics, would be able to apply the knowledge for further study at a higher level and in various competitive examinations.

Keywords: Curriculum, Evaluation, Mathematics Substance Learning Group, Tyler's Assessment Model

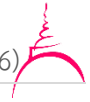
บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นผู้มีความรู้ ความคิดความสามารถ เจตคติ ค่านิยมและคุณธรรม เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยเสริมสร้างความรู้ให้มนุษย์รู้จักตนเอง รู้จักสังคม และรู้จักสภาพแวดล้อมที่สัมพันธ์กับตน สามารถนำความรู้ความเข้าใจที่ได้ไปใช้แก้ปัญหาต่าง ๆ และพัฒนาสังคม ให้เจริญก้าวหน้าในทางที่พึงประสงค์ การศึกษาจึงถือว่าเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นในการพัฒนาแบบยั่งยืน (สาตี เพ็ญศิริ, 2544) โดยแนวทางการปฏิรูปการศึกษามุ่งเน้นที่จะยกระดับคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนและสถานศึกษาให้มีคุณภาพสูงขึ้น ซึ่งจุดมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษา คือ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การเรียนรู้ ที่ถูกต้องย่อมก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ผู้เรียน นำทางให้ผู้เรียนเป็นคนดี และการเรียนรู้ที่สมบูรณ์จะต้องทำให้ ผู้เรียนเป็นคนมีปัญญาด้วย การปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ด้วยการปฏิรูป ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ได้แก่ การปรับปรุงหลักสูตรให้มีสาระสอดคล้องกับการดำรงชีวิตใน สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้การแข่งขันในสังคมโลก ปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น ให้ผู้เรียนได้มีโอกาส เลือกเรียนในสิ่งที่สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด สามารถแสวงหาความรู้และฝึกปฏิบัติได้จากสภาพที่เป็นจริง รู้จักคิดวิเคราะห์แก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยมีการส่งเสริมและพัฒนาครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้ สามารถทำหน้าที่เป็นผู้แนะนำ ผู้สนับสนุน ผู้ให้การอำนวยความสะดวกและมีการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ ที่หลากหลาย เพื่อสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ รวมทั้งจัดให้มีการประเมินผลการศึกษา

เพื่อยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาให้สามารถสร้างคนที่พร้อมด้วยความรู้คู่คุณธรรม (ฤดีมาศ ศรีสุข, 2557) ปัจจัยที่ส่งผลให้การจัดการศึกษามีคุณภาพนอกจากขึ้นอยู่กับตัวผู้เรียนแล้วยังประกอบด้วยหลักสูตรสถานศึกษา กระบวนการเรียนการสอน ครูและบุคลากรทางการศึกษาและกระบวนการบริหารจัดการ เครื่องมือที่สำคัญในการปฏิรูปการศึกษา คือ หลักสูตร เนื่องจากหลักสูตรเป็นแผนแนวทางในการจัดการศึกษาช่วยชี้แนะให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ได้จัดสรรประสบการณ์ตามหลักสูตรที่กำหนดไว้ให้แก่ผู้เรียน ได้พัฒนาตนเอง ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และคุณสมบัติที่พึงประสงค์ตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาชาติ

นักพัฒนาหลักสูตรจะต้องมีการวางแผนและเตรียมการให้การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรดำเนินไปอย่างมีกฎเกณฑ์และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป มีการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และประเมินผล ให้ทราบว่าเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียนนั้นได้บรรลุตามความมุ่งหมายและจุดประสงค์จริงหรือไม่ เพื่อใช้ในการตัดสินใจข้อบกพร่องหรือปัญหา และหาทางปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นหรือตัดสินใจคุณค่าของหลักสูตรนั้น และพัฒนาต่อไปเพื่อได้มาซึ่งหลักสูตรที่ดีและเหมาะสมทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและการปกครองประเทศ มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมกับวัย ศักยภาพของผู้เรียน ตลอดจนความก้าวหน้าทางวิทยาการต่าง ๆ การประเมินจัดเป็นกระบวนการให้ได้มาซึ่งความจริงในเชิงคุณค่า หรือค่าของข้อเท็จจริงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งในแง่ต่าง ๆ ไทเลอร์ (Ralph W. Tyler) มีความเชื่อว่าเป้าหมายของการประเมิน คือ การสร้างประโยชน์สุขแก่สังคม การประเมินจะมีคุณค่าก็ต่อเมื่อการประเมินนั้นเป็นประโยชน์และจะมีคุณค่าสูงสุด เมื่อสามารถนำผลที่ได้ไปพัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับผู้เกี่ยวข้องจำนวนมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาลุ่มประโยชน์นิยม (Utilitarianism) ที่เน้นการประเมินเพื่อ เสนอสารสนเทศ ซึ่งเป็นการกำหนดคุณค่าโดยประเมินจากผลกระทบโดยรวม ซึ่งวิธีการของการประเมินตามปรัชญาลุ่มนี้ สอดคล้องกับญาณวิทยาหลักทฤษฎีปรนัยนิยม (Objectivism) ที่เชื่อว่ามนุษย์เราสามารถรู้ว่าจะอะไรจริงหรือเท็จ มีคุณค่าหรือไม่มีคุณค่า ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลตามเกณฑ์มาตรฐานที่ประกาศไว้ล่วงหน้า ซึ่งเรียกว่า วิธีการเชิงระบบ (Systematic Approach) หรือเน้นคุณภาพ (สมบัติ ท้ายคำเรือ, 2543) การประเมินหลักสูตรเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตร เป็นความรับผิดชอบของ ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษา โดยการประเมินหลักสูตรมีจุดมุ่งหมายที่ต้องการ รวบรวมข้อมูล เพื่อใช้เป็นแนวทางปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร การประเมินหลักสูตรมี 3 ระยะหลัก ๆ คือ การประเมินหลักสูตรก่อนนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินระหว่างการใช้หลักสูตร การประเมินหลังการใช้หลักสูตร ถ้าต้องการได้ข้อมูลที่เป็นภาพรวมของการพัฒนาหลักสูตรทั้งหมดเมื่อใช้หลักสูตรครบรอบแล้ว ก็ควรประเมินทั้งระบบหลักสูตร (วารินทร์ แก้วอุไร, 2555) การประเมินหลักสูตรสถานศึกษามีประโยชน์อย่างมากสำหรับการจัดการศึกษา ทำให้ทราบคุณค่าของหลักสูตรว่ามีส่วนดีส่วนด้อยอย่างไรสามารถนำมาสรุปเพื่อนำเสนอข้อมูลการจัดการศึกษาให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรได้ทราบว่าหลักสูตรของสถานศึกษาที่สร้างขึ้นนั้นมีความเหมาะสมโดยเป็นไปตามจุดมุ่งหมายและเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร ซึ่งประโยชน์ของการประเมินหลักสูตร คือ 1) ได้รับความรู้คุณค่าและคุณภาพของหลักสูตร ว่าสามารถนำไปใช้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่ เพียงใด 2) สามารถรู้ข้อบกพร่องของหลักสูตร 3) สามารถทราบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนภายหลังการใช้หลักสูตร ว่าเป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตรเพียงใด 4) มีข้อมูลเพียงพอสำหรับการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร ให้มีคุณภาพในปีการศึกษาถัดไป 5) บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรมีแนวทางสำหรับปรับปรุงการจัดทำหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ให้เกิดผลสัมฤทธิ์เพิ่มมากยิ่งขึ้น (ทศนา แคมมณี, 2544) แนวคิดในการประเมินหลักสูตรของไทเลอร์ (Ralph W. Tyler) เป็นการเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจริงกับผลสัมฤทธิ์ที่คาดหวัง เปรียบเทียบพฤติกรรมเฉพาะอย่าง (Performance) กับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่วางไว้ (Objective Behavior) ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

ต้องการให้เกิดอะไร สุดท้ายได้สิ่งนั้นหรือไม่ ซึ่งไทเลอร์เป็นบุคคลแรกที่นิยามการประเมินผลทางการศึกษาว่าเป็น “การวัดคุณค่าของผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน” จากนั้นจึงนำรายละเอียดของการเปรียบเทียบ มาเป็นเครื่องชี้ถึงส่วนที่เป็นจุดเด่น จุดด้อยของหลักสูตร เพื่อทำการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรต่อไป ซึ่งหลักการของไทเลอร์ถือได้ว่าเป็นแนวทางที่เข้าใจง่าย ชัดเจน สมเหตุสมผล สอดคล้องกับธรรมชาติของการเรียนการสอน จัดเป็นแนวคิดการประเมินหลักสูตร goal - based description model โดยการศึกษารายละเอียดขององค์ประกอบของกระบวนการจัดการศึกษา 3 ส่วน คือ จุดมุ่งหมายทางการศึกษา การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการตรวจสอบสัมฤทธิ์ผลของผู้เรียน (สมบัติ ท้ายคำเรือ, 2543) การประเมินตามแนวคิดของไทเลอร์ อาศัยการวัดพฤติกรรมเฉพาะอย่างก่อนและหลังการเรียน (Pre – Post Measurement of Performance) และมีการกำหนดเกณฑ์ไว้ก่อนล่วงหน้าว่าความสำเร็จระดับใด จึงจะถือว่าจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ประสบผลสำเร็จ ซึ่งการประเมินผลตามแนวคิดของไทเลอร์ นั้นเหมาะสำหรับการประเมินผลสรุป (Summative Evaluation) มากกว่าการประเมินผลความก้าวหน้า (Formative Evaluation)

โรงเรียนดาวนายร้อยเป็น โรงเรียนเอกชนในระบบ เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย จัดการเรียนการสอนมุ่งเน้นความเป็นเลิศทางด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และพลศึกษาควบคู่กับการฝึกความเป็นผู้นำ โดยแนวทางการฝึกและควบคุมวินัยแบบเดียวกันกับโรงเรียนเตรียมทหาร มีปรัชญาของโรงเรียน คือ สร้างคนดี มีวินัย ใญ่รักชาติ เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ ควบคุมเป็นผู้มีคุณธรรม ซึ่งภายในปีการศึกษา 2564 - 2566 โรงเรียนบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพและจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นสุภาพบุรุษ มีวินัย คุณธรรม สุขภาวะทางร่างกายและจิตสังคม ใฝ่รู้ใฝ่เรียน ค้นพบตนเอง เรียนรู้อย่างเป็นระบบสู่อาชีพเป้าหมาย สร้างนวัตกรรมในการพัฒนาและแก้ปัญหา และมีความเป็นไทยและสากลอยู่ในสังคมบนความแตกต่างและหลากหลายได้ สามารถป้องกันตนเองได้ ยามมีภัยเกิดขึ้น และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ตามหลักสูตรสถานศึกษาและมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด ปัจจุบันหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของโรงเรียนดาวนายร้อย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ได้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) และจากการวิเคราะห์สถิติผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O - NET) พบว่า คะแนนเฉลี่ยระดับโรงเรียนมีค่าต่ำกว่า คะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ อย่างเช่นปี 2565 ผลการสอบของระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 คะแนนเฉลี่ยระดับโรงเรียน ได้ 17.50 คะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ 21.61 คะแนนเฉลี่ยระดับโรงเรียนต่ำกว่า 4.11 จะต้องทำการปรับปรุงพัฒนาและตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โรงเรียนดาวนายร้อย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ยังมีได้มีการประเมินหลักสูตร มีเพียงผลสรุปจากการประเมินคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอก ยังไม่มีการประเมินที่เป็นระบบแบบแผนครบทุกกระบวนการแต่อย่างใด

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวผู้วิจัย จึงเห็นความสำคัญของการประเมินผลหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โรงเรียนดาวนายร้อย และมีการประเมินอย่างเป็นระบบโดยใช้รูปแบบการประเมินของไทเลอร์ การประเมินผลครั้งนี้ เพื่อตรวจสอบว่าหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เป็นหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียน และสนองตอบจุดเน้นของโรงเรียน สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียนหรือไม่และหลักสูตรที่ใช้อยู่ในบรรลุตามความมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) หรือไม่ อย่างไรก็ตามมีปัญหาและอุปสรรคในการนำหลักสูตรไปใช้อย่างไรบ้าง มีสิ่งใดที่จะต้องปรับปรุงและพัฒนาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โรงเรียนดาวนายร้อย จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงประเมินผล (Evaluation Research) เพื่อประเมินหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โรงเรียนดาวนายร้อย ตัวแปรที่ศึกษา คือ หลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โรงเรียนดาวนายร้อย และผลการประเมิน ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้ ด้านประสบการณ์การเรียนรู้ และด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ขอบเขตระยะเวลา ปีการศึกษา 2565

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารของสถานศึกษาโรงเรียนดาวนายร้อย ซึ่งประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนและรองผู้อำนวยการจำนวน 5 คน ครูผู้สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 จำนวน 25 คน นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 จำนวน 400 คน รวมจำนวน 430 คน

- กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนและรองผู้อำนวยการจำนวน 2 คน ครูผู้สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 จำนวน 8 คน ผู้ปกครอง จำนวน 10 คน นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 จำนวน 196 คน ซึ่งใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster sampling) รวม 216 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

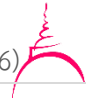
การออกแบบเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โรงเรียนดาวนายร้อย จังหวัดสงขลา โดยศึกษาเอกสารต่าง ๆ หนังสือ บทความ รายงานวิจัย และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร และรูปแบบของการประเมินหลักสูตร ศึกษาข้อมูลในการนำมาทำการประเมินความสำเร็จของหลักสูตร โดยยึดวัตถุประสงค์เป็นแนวทางในการตั้งข้อความ มีขั้นตอน คือ ศึกษาแนวคิด วิธีการสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ต่อไปนำร่างแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้ข้อเสนอแนะ และมีการนำเครื่องมือให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อหาค่าความสอดคล้องในการวิจัย ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์และประเด็นคำถาม และหาสถิติสำหรับการวิจัย นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว นำไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ถูกกำหนดให้เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งมีค่าเท่ากับ .96 นำข้อคำถามในแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ที่ผ่านเกณฑ์การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือไปปรับปรุงให้สมบูรณ์จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ทำการขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล โดยติดต่อประสานงานกับผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครู และนักเรียน ผู้วิจัยนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ ไปใช้เป็นเครื่องมือในแบบสอบถามและสัมภาษณ์ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยดำเนินการสอบถามและสัมภาษณ์ด้วยตนเอง และรวบรวมแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ มาตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อยแล้วนำไปวิเคราะห์ เพื่อหาสถิติสำหรับการวิจัยขั้นตอนต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ประเมินความสอดคล้องของ ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้ออกแบบสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ (Word by Word) พิจารณาข้อมูลที่ได้รับ นำมาวิเคราะห์เป็นประเด็นหลักและแบ่งเป็นประเด็นย่อยต่อไป จากนั้นเขียนบรรยายถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเด็นหลักกับประเด็นย่อย เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการตีความตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ในเชิงเหตุผล เพื่อเชื่อมโยงไปสู่แนวคิดและทฤษฎีที่ทำการศึกษา โดยสรุปผลข้อมูลแบบการบรรยายเชิงพรรณนา และข้อมูลจาก

แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Five Rating Scale) ผู้วิจัยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในการวิจัยโดยแปลผลตามลำดับคะแนนประเมิน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยการประเมินหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โรงเรียนดาวนายร้อย จังหวัดสงขลา โดยใช้รูปแบบการประเมินของไทเลอร์ ซึ่งตามแนวคิดของไทเลอร์ในการประเมินหลักสูตร เป็นการเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจริงกับผลสัมฤทธิ์ที่คาดหวัง ตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ ต้องการให้เกิดอะไร สุดท้ายได้สิ่งนั้นหรือไม่ มีกระบวนการจัดประสบการณ์ให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ ซึ่งเป็น การวัดคุณค่าของผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน ประเมินหาจุดเด่นจุดด้อยของหลักสูตร เพื่อทำการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตรต่อไป มีผลการวิจัยดังนี้

1. ด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร แสดงผลการประเมินด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มี \bar{X} คือ 4.45 S.D. เท่ากับ 0.55 ซึ่งมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ด้านประสบการณ์การเรียนรู้ ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง จำนวน 18 คน แสดงผลการประเมินด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้มี \bar{X} คือ 4.48 ซึ่งมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับนักเรียน จำนวน 190 คน แสดงผลการประเมินด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้มี \bar{X} คือ 4.62 ซึ่งมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด เฉลี่ยโดยรวมด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ มี \bar{X} คือ 4.55 และ S.D. เท่ากับ 0.62 มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการตรวจสอบผลการเรียนในรายวิชาคณิตศาสตร์ เทียบกับแผนปฏิบัติการปี 2565 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดคำนวณ ผลการเรียนระดับคุณภาพ 3 ขึ้นไป มีค่า \bar{X} 86.41 อยู่ในระดับยอดเยี่ยม บรรลุผลตามเป้าหมายและจุดมุ่งหมายที่กำหนด

ผลการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากการสนทนากลุ่มมีผลโดยสรุป คือ ในด้านจุดมุ่งหมายทางการศึกษา หลักสูตรกลุ่มสาระคณิตศาสตร์ “ทำให้ผู้สำเร็จการศึกษา มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ ตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร” (อรัญ ก้าวพานิช, 2566) ซึ่งทำให้เห็นว่าในด้านการกำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษานั้น มีการวางจุดหมายที่ชัดเจน มุ่งให้นักเรียนมีความรู้พื้นฐานในการคิดคำนวณที่ดี ในด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ “มีการสอนคณิตศาสตร์ในรูปแบบใหม่ นักเรียนชื่นชอบ ไม่เบื่อ ต่างจากการเรียนคณิตศาสตร์ในสมัยก่อน...” (พนสิทธิ อุเทนพันธ์, 2566) ซึ่งคุณครูมีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย มีกิจกรรมให้นักเรียนได้ทำการฝึกฝนเพื่อพัฒนาตนเองในด้านการคิดคำนวณ มีการนำนวัตกรรมทางการเรียนการสอนที่ทันสมัยเข้ามาให้นักเรียนได้เรียนรู้มีสื่อเกมต่าง ๆ ให้นักเรียนได้ฝึกฝน เมื่อมีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และมีการปรับให้เหมาะสมกับนักเรียน ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ซึ่งส่งผลให้ “นักเรียนมีการคิดที่ผ่านการวางแผน มีการคิดแบบเป็นระบบดี มีทักษะในการแก้ปัญหาที่ดี...” (ฮาฟิส เจ๊ะตือเงาะ, 2566)

อภิปรายผล

จากการศึกษาการประเมินหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โรงเรียนดาวนายร้อย จังหวัดสงขลา ซึ่งผู้วิจัยได้อภิปรายผลการศึกษาไว้ ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ผู้วิจัยทำการประเมินเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรคณิตศาสตร์ถึงความสอดคล้อง และครอบคลุมเพื่อการพัฒนาให้นักเรียนในด้านการคิดคำนวณ สำหรับผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง จำนวน 18 คน แสดงผลการประเมินด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มี \bar{X} คือ 4.45 และ S.D. เท่ากับ 0.55 ซึ่งมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีความสอดคล้องและครอบคลุมใน

การพัฒนาผู้เรียนในด้านการคิดคำนวณ สามารถทำให้นักเรียนมีพื้นฐานคณิตศาสตร์ที่ดี ซึ่งจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเปรียบเสมือนได้กับเครื่องกำหนดทิศทางของการจัดกิจกรรมทางการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุสิ่งที่พึงประสงค์ไว้ ซึ่งจัดได้ว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก เพราะจุดมุ่งหมายที่กำหนดขึ้นจะเป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหา การเลือกวิธีการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดไปจนถึงการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งการกำหนดจุดมุ่งหมายควรมีความชัดเจนและเป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติ เช่น วิชานี้ บทเรียนนี้ จะต้องวัดอะไรบ้าง วัดมากน้อยอย่างไร เท่าไร และใช้การวัดด้วยวิธีการใด ซึ่งจะต้องระบุในจุดมุ่งหมายของวิชา เพื่อบอกว่าต้องการให้เกิดสิ่งใดกับผู้เรียนบ้าง หากสิ่งที่เกิดขึ้นหลังการจัดการเรียนการสอน และมีการวัดและประเมินผลแล้วนั้น ทำให้ผู้เรียนมีการพัฒนาในสิ่งที่กำหนดไว้ตั้งในจุดมุ่งหมายแล้วนั้น แสดงให้เห็นว่าจุดมุ่งหมายทางการศึกษาของหลักสูตรมีความสอดคล้องและครอบคลุมในการพัฒนานักเรียน เป็นดังผลที่ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยในครั้งนี้ ที่มีผลการประเมินของด้านจุดมุ่งหมายอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าจุดมุ่งหมายของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โรงเรียนดวนนายร้อย เป็นจุดมุ่งหมายที่มีความสอดคล้องและครอบคลุมในการพัฒนานักเรียนในด้านการคิดคำนวณที่ดี สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พินโย พรหมเมือง และปราณี คีมยะราช ผลการประเมินโครงการปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้วยการผสมผสานรูปแบบการประเมินของไทเลอร์และสเติร์ก ประจำปี พ.ศ. 2558 พบว่า วัตถุประสงค์ของโครงการบรรลุตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ด้านการปฏิบัติ คือ การจัดกิจกรรมสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้โดยเฉพาะด้านวิทยากรมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ เวลาและสถานที่ในการจัดโครงการ (พินโย พรหมเมือง และปราณี คีมยะราช, 2558) และผลที่เกิดขึ้น พบว่า ผู้เข้ารับการอบรมมีความพึงพอใจต่อการให้บริการอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ทำการประเมินเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูผู้สอน ที่ทำให้นักเรียนเกิดความรู้ ประเมินกระบวนการจัดการเรียนการสอน การหาเครื่องมือ การวางแผนการสอน และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน สำหรับผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง จำนวน 18 คน แสดงผลการประเมินด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้มี \bar{X} คือ 4.48 ซึ่งมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับนักเรียน จำนวน 190 คน แสดงผลการประเมินด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้มี \bar{X} คือ 4.62 ซึ่งมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด เฉลี่ยโดยรวมด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ มี \bar{X} คือ 4.55 มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าครูคณิตศาสตร์ มีการวางแผนการสอนตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ดี มีการจัดทากิจกรรมการสอน การหาสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย ทำให้นักเรียนสนใจ สนุก และไม่น่าเบื่อ นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน และจะส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีไปด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เปรียบเสมือนเครื่องมือที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ทั้งนี้ผู้เรียนจะประสบความสำเร็จหรือไม่เพียงใดขึ้นอยู่กับกระบวนการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนเป็นสำคัญ หากผู้สอนเลือกใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับผู้เรียนแล้วนั้น ย่อมส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้ไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันได้ แต่ในการประเมินก็ทำให้เห็นว่าในบางหัวข้อการประเมินของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จะมีผลประเมินอยู่ในระดับมาก ไม่ใช่ระดับมากที่สุด เช่น จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ และการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวจากผลการประเมินจะได้นำไปเพื่อการพัฒนาและปรับปรุงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เพ็ญญา กุลนภาดล เรื่องการวิจัยประเมินหลักสูตรวิทยาศาสตร์ มหามบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินโดยรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มี \bar{X} คือ 4.34 และ S.D. เท่ากับ 0.65 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านความมุ่งหมาย ของหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด และมีข้อเสนอแนะ

ต่อ การปรับปรุงหลักสูตร คือ ควรเน้นให้นิสิตได้ลงมือปฏิบัติจริงควบคู่ไปกับการให้ข้อแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ (เพ็ญญา กุลนภาดล, 2563)

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการตรวจสอบผลการเรียนในรายวิชาคณิตศาสตร์ในปีการศึกษา 2565 เทียบกับแผนปฏิบัติการปี 2565 ที่ทางกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ได้ทำการวางเป้าหมายทางการเรียน การสอนภายใต้หลักสูตรคณิตศาสตร์ โดยกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ และผู้บริหารได้กำหนดเป้าหมาย ความสำเร็จของผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดคำนวณระดับคุณภาพ 3 ขึ้นไปเฉลี่ยรวมร้อยละ 70 อยู่ในระดับ ดีเลิศ พบว่า ผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีความสามารถในการคิดคำนวณ ผลการเรียนรู้ระดับคุณภาพ 3 ขึ้นไป มีค่า \bar{X} เท่ากับ 85.28 อยู่ในระดับยอดเยี่ยม สำหรับผู้เรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการเรียนรู้ระดับ คุณภาพ 3 ขึ้นไป มีค่า \bar{X} เท่ากับ 87.53 อยู่ในระดับยอดเยี่ยม และโดยภาพรวม \bar{X} ผลการเรียนรู้ระดับคุณภาพ 3 ขึ้นไป รวมร้อยละ 86.41 อยู่ในระดับยอดเยี่ยม บรรลุผลตามเป้าหมายและจุดมุ่งหมายที่ทางกลุ่มสาระการเรียนรู้ คณิตศาสตร์ได้กำหนดไว้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กิ่งกาญจน์ บุรณสินวัฒนกุล การประเมินหลักสูตร การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย (5 ปี) คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า ผลการ ประเมินด้านผลผลิตหรือผลสัมฤทธิ์ เหมาะสมในระดับมากที่สุด (กิ่งกาญจน์ บุรณสินวัฒนกุล, 2561) และ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เวชฤทธิ์ อังกะนภัทรขจร ได้ประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการสอน คณิตศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา พบว่า ความคิดเห็นของบัณฑิตและนิสิตที่มีต่อหลักสูตร การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนคณิตศาสตร์ในภาพรวมเห็นว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชาและผู้เกี่ยวข้องกับบัณฑิตที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษามี ความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (เวชฤทธิ์ อังกะนภัทรขจร, 2363) และความคิดเห็นของคณะกรรมการบริหาร หลักสูตรที่มีต่อหลักสูตรเห็นว่า มีความชัดเจน เหมาะสม ส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์สูงและบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ กำหนดไว้ และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการประเมินแบบไทเลอร์ ที่มีแนวความคิดที่ว่า การประเมิน คือ การเปรียบเทียบพฤติกรรมเฉพาะอย่างกับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่วางไว้ โดยมีความเชื่อว่า จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้อย่างชัดเจน รัดกุม และจำเพาะเจาะจงแล้วจะเป็นแนวทางช่วยในการประเมินได้เป็นอย่างดีใน ภายหลัง ไทเลอร์ได้วางแนวคิดในการประเมินหลักสูตร โดยการเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจริงกับผลสัมฤทธิ์ที่ คาดหวัง ตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ ต้องการให้เกิดอะไร สุดท้ายได้สิ่งนั้นหรือไม่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โรงเรียนดาวนายร้อย จังหวัดสงขลา ซึ่งผลการศึกษสามารถสรุปในประเด็นผลการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โดยมองจากผลการประเมินในด้านต่าง ๆ ที่มีความสอดคล้องกัน ซึ่งหากมีการกำหนดจุดมุ่งหมายที่ครอบคลุม ชัดเจน มีกระบวนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดี จะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีตามไปด้วยและจะทำให้ บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ซึ่งผลการประเมินด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ทำการประเมินเกี่ยวกับ จุดมุ่งหมายของหลักสูตรคณิตศาสตร์สอดคล้องและครอบคลุมเพื่อทำการพัฒนานักเรียนในด้านการคิดคำนวณ หรือไม่ ผลการประเมิน มี \bar{X} คือ 4.45 และ S.D. เท่ากับ 0.55 ซึ่งมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านประสบการณ์การเรียนรู้ ประเมินเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์เรียนรู้ของครูผู้สอน ประเมินกระบวนการ จัดการเรียนการสอน การหาเครื่องมือ การวางแผนการสอนและการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด มี \bar{X} คือ 4.55 มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน ผลการตรวจสอบผลการเรียนในรายวิชาคณิตศาสตร์ในปีการศึกษา 2565 เทียบกับแผนปฏิบัติการ

ปี 2565 ค่าเฉลี่ยผลการเรียนระดับคุณภาพ 3 ขึ้นไป ร้อยละ 86.41 อยู่ในระดับยอดเยี่ยม บรรลุผลตามเป้าหมายและจุดมุ่งหมายที่กำหนด ผลการสนทนากลุ่ม (Focus Group) หลักสูตรกลุ่มสาระคณิตศาสตร์ ทำให้ผู้สำเร็จการศึกษา มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ ตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรซึ่งทำให้เห็นว่าในด้านการกำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษานั้นมีการวางจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน มุ่งให้นักเรียนมีความรู้พื้นฐานในการคิดคำนวณที่ดี ในด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ คุณครูมีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย มีกิจกรรมให้นักเรียนได้ทำการฝึกฝนเพื่อพัฒนาตนเองในด้านการคิดคำนวณ มีการนำนวัตกรรมทางการเรียนการสอนที่ทันสมัยเข้ามาให้นักเรียนได้เรียนรู้มีสื่อเกมต่าง ๆ ให้นักเรียนได้ฝึกฝน เมื่อมีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และมีการปรับให้เหมาะสมกับนักเรียน นักเรียนมีการคิดที่ผ่านการวางแผน มีการคิดแบบเป็นระบบดี มีทักษะในการแก้ปัญหาที่ดี ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ข้อเสนอแนะจากการวิจัย จากผลการประเมินด้านที่ควรมีการปรับปรุงแก้ไขและผลการประเมินในบางหัวข้อการประเมิน จะมีผลประเมินอยู่ในระดับมาก ไม่ใช่ระดับมากที่สุด คือ ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนครูผู้สอนควรศึกษารายละเอียดของหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตรให้เข้าใจ เพื่อให้การนำหลักสูตรไปใช้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนมากที่สุด การนำหลักสูตรไปใช้อาจมีการยืดหยุ่นเวลาให้เหมาะสมกับกิจกรรมโดยเฉพาะการปฏิบัติงานที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงให้มากที่สุด เพื่อให้เกิดทักษะและความชำนาญ โดยครูและผู้ชำนาญเป็นผู้กระตุ้น จูงใจให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ ครูผู้สอนควรเตรียมสื่อ แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ให้มีความเพียงพอหลากหลายและให้พร้อมในการจัดการเรียนการสอน ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาหรือวิจัยการประเมินหลักสูตรของกลุ่มสาระอื่น ๆ ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อที่จะได้นำผลการประเมินไปพัฒนา ปรับปรุงหลักสูตรในการใช้งานต่อไปและควรมีการศึกษาหรือวิจัยการประเมินหลักสูตรนอกเหนือจาก ด้านจุดมุ่งหมายทางการเรียน ด้านการจัดประสบการณ์ และด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่ส่งผลต่อตัวแปรอื่น ๆ เช่น ด้านการวัดและประเมินผล ด้านผลผลิตของหลักสูตร เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กิ่งกาญจน์ บุณสินวัฒนกุล. (2561). การประเมินหลักสูตรการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 (5 ปี). คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 16(1), 132 - 145.
- ทิตินา แคมมณี. (2544). การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง : CIPPA MODEL. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 30(4), 65 - 70.
- พนสิทธิ์ อุเทนพันธ์. (23 มิถุนายน 2566). การประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน. (ภาคภา กำหนดผล, ผู้สัมภาษณ์)
- พินโย พรหมเมือง และปราณี คิมยะราช. (2558). ผลการประเมินโครงการปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้วยการผสมผสานรูปแบบการประเมินของไทยเลอร์และสแต็ก. ในวิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- เพ็ญนภา กุลนภาค. (2563). วิจัยประเมินหลักสูตร ปรัชญาคุณปรัชญาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. วารสารวิจัยทางการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 15(2), 133 - 143.
- ฤดีมาศ ศรีสุข. (2557). การประเมินหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนในฝัน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 โดยใช้แนวคิดการวัดผลเชิงดุลยภาพ (Balanced Scorecard) กรณีศึกษา โรงเรียนราชวินิตบางเขน. ในวิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชีธุรกิจแบบบูรณาการ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- วาริรัตน์ แก้วอุไร. (2555). การพัฒนาหลักสูตร. เรียกใช้เมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <http://www.gotoknow.org/posts/65963>
- เวชฤทธิ์ อังกะภักขจร. (2363). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ด้วยการเรียนรู้เชิงรุก ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ เรื่องสถิติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนคณิตศาสตร์ . วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ .
- สมบัติ ท้ายคำเรือ. (2543). Goal- Based Evaluation Model ของ Tyler. วารสารการวัดผลการศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 5(1), 25 - 30.
- สาลี เพ็ญศิริ. (2544). การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อรัญ ก้าวพานิช. (23 มิถุนายน 2566). การประเมินผลด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร. (ภาคปภา กำหนดผล, ผู้สัมภาษณ์)
- ฮาฟิส เจ๊ะตือเงาะ. (23 มิถุนายน 2566). การประเมินผลด้านผลสัมฤทธิ์ของกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์. (ภาคปภา กำหนดผล, ผู้สัมภาษณ์)

การศึกษาความรู้เกี่ยวกับโรคโควิด - 19 พฤติกรรมการดูแลสุขภาพ
และแนวทางการป้องกันตนเองของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
ในสถานการณ์โควิด - 19 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา*

STUDYING KNOWLEDGE ABOUT COVID - 19 HEALTH CARE BEHAVIOR
AND GUIDELINES FOR SELF-PROTECTION OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS
IN THE COVID - 19 SITUATION UNDER THE JURISDICTION
OF THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

เพชรชน อ้นโต, นาริรัมย์ รัตนสมฤทธิ, ธิติมา วทานิยเวช*, อรรธิรา สุทธิศักดิ์, ชัชพงศ์ คงเมือง

Patcharuch Onto, Nareerom Rattanasumrit, Thitima Wataneeyawe, Onthira Suthisak, Chatpong Kongmuang

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ นครสวรรค์ ประเทศไทย

Faculty of Science and Technology, Nakhon Sawan Rajabhat University, Nakhon Sawan, Thailand

*Corresponding author E-mail: thitima.b@nsru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความรู้เกี่ยวกับโรคโควิด - 19 2) ศึกษาพฤติกรรมการดูแลสุขภาพ 3) ศึกษาแนวทางการป้องกันตนเองของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในสถานการณ์ โควิด - 19 โดยใช้วิธีวิจัยเชิงพรรณนา ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 4 จังหวัด คือ นครสวรรค์ อุทัยธานี พิจิตร และ กำแพงเพชร คำนวณขนาดตัวอย่างโดยใช้ตาราง Taro Yamane จำนวน 499 คน เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถาม ความรู้ พฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในสถานการณ์โควิด - 19 ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นใหม่ ตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เท่ากับ .80 และความเชื่อมั่น เท่ากับ .87 เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนมีความรู้ เรื่องการกระจายของเชื้อโควิด - 19 และอาการของโรค ร้อยละ 97.9 เท่ากัน และระยยะพักเชื้อโรคโควิด - 19 ร้อยละ 96.9 ระดับความรู้ของนักเรียน พบว่า มีความรู้ระดับมาก ร้อยละ 61.56 รองลงมา คือ ปานกลาง ร้อยละ 34.92 และน้อย ร้อยละ 3.52 ด้านพฤติกรรมการดูแลสุขภาพ พบว่า พฤติกรรมที่ปฏิบัติบ่อยที่สุด 3 ลำดับแรก คือ ทานสวมหน้ากากอนามัยเมื่อออกจากบ้าน (\bar{X} = 4.85) ทานตรวจวัดอุณหภูมิที่จุดคัดกรอง (\bar{X} = 4.64) ทานล้างมือด้วยสบู่หรือแอลกอฮอล์หลังสัมผัสบริเวณหรือสิ่งของที่เสี่ยงต่อการติดโรคโควิด - 19 (\bar{X} = 4.45) ส่วนแนวทางการป้องกันตนเอง พบว่า ควรมีการแจกหน้ากากอนามัย ควรให้ความรู้และการปฏิบัติตัว ที่ถูกต้อง ควรให้บริการวัคซีนและชุดตรวจโควิด - 19 ที่มีคุณภาพ มีการรักษาทันเวลา ซึ่งจะทำให้เกิดแนวทางการป้องกันโรคและแนวทางสนับสนุนต่อไป

คำสำคัญ: ความรู้, พฤติกรรมการดูแลสุขภาพ, การป้องกันตนเอง, นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย, โควิด - 19

Abstract

This research aimed to 1) study knowledge in COVID - 19 2) study health care behavior and 3) study guideline for self - protection in the COVID - 19 situation of secondary school students in secondary educational service area. The descriptive research design was used in this study. The population were secondary school students under the jurisdiction of the secondary educational service area office and samples were 499 students calculate from Taro Yamane table of sample sizes and were sampling from 4 province in Nakhon Sawan, Uthai Tanee, Pichit, and Kamphangphet. The research instrument was “ The Questionnaire of Knowledge, Health Care Behavior and Guideline for Self - protection of Secondary School Students in the COVID - 19 Situation”, that new develop with content validity was at .80 and the reliability score was at .87. Data were collected by research team and were analyzed by computer package to analyze with descriptive statistic. The results of this research were as follow: Most students had good knowledge in COVID - 19 in the topic of diffusion (97.9%), signs of disease (97.9%) and incubation period (96.9%) Level of Knowledge was at high level (61.56%), moderate level (34.92%) and low level (3.52%) as follow. The most 3 ranks of health care behaviors were mask wearing (\bar{X} = 4.85), temperature monitoring (\bar{X} = 4.64), and hand washing (\bar{X} = 4.45). Guideline for self - protection were need mask for free, support of knowledge and practice, quality vaccine and ATK for service, and timely treatments. These results may benefit to set the guideline for disease prevention, and any supports in future.

Keywords: Knowledge, Health Care Behavior, Self-Protection, Secondary School Students, COVID - 19

บทนำ

ในปี ค.ศ.2019 มีการระบาดของโรคติดต่อที่อุบัติใหม่ขึ้น ซึ่งองค์การอนามัยโลกได้ประกาศว่า การระบาดครั้งนี้เป็นภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุขระหว่างประเทศ (Public Health Emergency of Concern : PHEIC) โดยตั้งชื่อโรคนี้ว่า โรคทางเดินหายใจที่เกิดจากไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (Corona Virus Disease 2019) และมีชื่อย่อว่า โควิด - 19 (COVID - 19) โดยสถานการณ์การแพร่ระบาดในช่วงนั้น มีอุบัติการณ์การติดเชื้อทั่วโลก อีกทั้ง เป็นเชื้อโรคสายพันธุ์ใหม่ที่ยังไม่การรู้จักหรือค้นพบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโรคนี้นานนัก ทำให้การป้องกันตนเองไม่ดีพอ และมีการระบาดไปทั่วโลก ทั้งในประเทศจีน เกาหลีใต้ อิตาลี สเปน ฝรั่งเศส รวมทั้ง ประเทศทางยุโรป สหรัฐอเมริกา ลาตินอเมริกา และแอฟริกาใต้ โดยในประเทศไทยเริ่มมีการระบาด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 และประสบกับวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโรคที่มีสถิติผู้ติดเชื้อในประเทศสูง (กระทรวงสาธารณสุข กรมควบคุมโรค, 2563)

โดยการระบาดและการแพร่เชื้ออย่างรวดเร็วและกระจายเป็นวงกว้าง เนื่องจากสามารถแพร่กระจายจากคนสู่คน ผ่านทางละอองเสมหะ น้ำมูก น้ำลาย ซึ่งสามารถสัมผัสเชื้อได้โดยตรง หรือโดยอ้อมก็ได้ (กระทรวงสาธารณสุข งานโรคติดต่ออุบัติใหม่, 2564 ก.) นอกจากนี้ ยังพบว่า สถิติผู้ป่วยกลุ่มวัยเด็กและกลุ่มวัยรุ่นที่มีติดเชื้อไวรัสโคโรนาได้ โดยพบว่า จำนวนเด็กที่ติดเชื้อโควิด - 19 มีอายุตั้งแต่แรกเกิด จนถึง 18 ปี สถิติสะสม ตั้งแต่ 1 เมษายน - 13 กรกฎาคม 2564 มีจำนวน 33,020 ราย (กระทรวงสาธารณสุข กรมควบคุมโรค, 2563) สอดคล้องกับข้อมูลของศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) พบว่านักเรียนและนักศึกษา ติดอันดับอยู่ใน 4 อันดับแรกของอาชีพที่ติดเชื้อไวรัสโคโรนา มากที่สุด ซึ่งผลกระทบอย่างรุนแรงที่เกิดกับกลุ่มนักเรียนและนักศึกษาในหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ การเกิดผลกระทบด้านสุขภาพ มีผลต่อ

การเปลี่ยนแปลงของระบบต่าง ๆ ในร่างกาย โดยเฉพาะระบบทางเดินหายใจ และผลกระทบที่เกิดหลังการติดเชื้อ (Long COVID) รวมทั้ง การส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตของนักเรียน ได้แก่ ความวิตกกังวลหรือเครียดจากการติดเชื้อ ความกังวลหรือตื่นกลัวว่าสมาชิกในครอบครัว เพื่อนหรือคุณครูที่โรงเรียนจะติดเชื้อด้วย นำไปสู่การต้องปิดโรงเรียนนาน การขาดเรียนของนักเรียนมีผลกระทบต่อการเรียนรู้และพัฒนาการนักเรียน ขาดแคลนโภชนาการ และขาดกิจกรรมทางกายที่เหมาะสมระหว่างกักตัว หรือป่วย

การที่นักเรียนมีสติการติดเชื้อสูง อาจเนื่องจากนักเรียนยังขาดองค์ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรค หรือขาดการปฏิบัติพฤติกรรมดูแลสุขภาพที่ยังไม่เหมาะสม ไม่สม่ำเสมอ และยังไม่สามารถดูแลตนเองในการป้องกันโรคได้อย่างรอบคอบ การขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตัวที่ถูกต้อง หรือการไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการได้ รวมทั้ง การปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันโรคและดูแลสุขภาพตนเองยังไม่ดีพอ ทำให้สติการติดเชื้อยังคงสูงขึ้น (กระทรวงสาธารณสุข งานโรคติดต่ออุบัติใหม่, 2564 ก.) ในเอกสารแนวทางปฏิบัติสำหรับสถานศึกษาเพื่อป้องกัน และควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 กล่าวว่า การขาดความเชื่อมั่นในการรักษา ทำให้เกิดความเครียด จนอาจลุกลามเป็นปัญหาสุขภาพจิตที่เกิดจากความวิตกกังวล ความเครียดสะสมเพิ่มเติมมากขึ้นเรื่อย ๆ ตามระยะการระบาดยาวนาน จากการศึกษาของ บุญเลี้ยง ทุมทอง และคณะ เกี่ยวกับผลกระทบจากสถานการณ์โควิดที่มีต่อการจัดการศึกษาไทย พบว่า สถานศึกษามีการปรับเปลี่ยนเป้าหมาย ปรับวิธี และการประเมินผลการเรียนใหม่ โดยการศึกษาความรู้และพฤติกรรมดูแลสุขภาพนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำเป็นต้องมีความรู้พร้อม และพฤติกรรมที่เหมาะสม เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมที่นักเรียนจะได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต รวมทั้ง การยอมรับการเปลี่ยนแปลง การรู้จักรักษาสุขภาพของตนเอง อันจะทำให้การวางแผนการให้ความรู้และการศึกษาอย่างเหมาะสม ซึ่งจะช่วยลดความกังวลและความกลัวของนักเรียน นอกจากนี้ ยังเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนสามารถในการรับมือกับผลกระทบจากสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นได้ (บุญเลี้ยง ทุมทอง และประทวน วันนิจ, 2565)

คณะผู้วิจัยจึงใช้แนวคิดในการส่งเสริมสุขภาพ (Health Promotion) และการป้องกันโรค (Prevention) และมีความสนใจที่จะวิจัยเกี่ยวกับความรู้ พฤติกรรมการดูแลสุขภาพ และและแนวทางการป้องกันตนเองของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในสถานการณ์โควิด - 19 ซึ่งสามารถใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการจัดการศึกษา และการสอนเสริมความรู้ รวมทั้ง ปรับแนวทางการปฏิบัติพฤติกรรมดูแลตนเอง ซึ่งบุคลากรสุขภาพ และบุคลากรทางการศึกษา สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับโรคโควิด - 19 ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในสถานการณ์โควิด - 19 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมดูแลสุขภาพของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในสถานการณ์โควิด - 19 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
3. เพื่อศึกษาแนวทางการป้องกันตนเองของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในสถานการณ์โควิด - 19 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา แบ่งเป็น 3 ระยะ โดยในการรายงานข้อค้นพบวิจัยในบทความวิจัยนี้ คือ การวิจัยในระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา เพื่อศึกษาองค์ความรู้ พฤติกรรมการดูแลสุขภาพ และแนวทางการป้องกันตนเองของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในสถานการณ์ โควิด - 19 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 4 จังหวัด ได้แก่ นครสวรรค์ อุทัยธานี พิจิตร และกำแพงเพชร มีจำนวนนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งสิ้น 38,482 คน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ใน 4 จังหวัด ได้แก่

นครสวรรค์ อุทัยธานี พิจิตร และกำแพงเพชร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) โดยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางคำนวณขนาดตัวอย่างของยามาเน่ ทาโร (Yamane, T., 1967) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และกำหนดค่าความคลาดเคลื่อน .05 (ภทรานิชฐ์ เหมาะทอง และคณะ, 2561) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 397 คน โดยผู้วิจัยเก็บตัวอย่างเพิ่มสำรอง ร้อยละ 25 ได้ตอบกลับทั้งสิ้น 499 คน โดยกระจายจำนวนตามจังหวัดแบบสัดส่วนไม่เท่า มีเกณฑ์การคัดเลือกคือ 1) สามารถสื่อสารด้วยภาษาไทยได้ 2) ยินดีเข้าร่วมการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามการวิจัย เรื่อง การศึกษาความรู้ พฤติกรรมการดูแลตนเอง และแนวทางการป้องกันตนเองของของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในสถานการณ์โควิด - 19 ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาค้นคว้าแนวคิดการสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรค และสอดคล้องกับกรอบแนวคิดการวิจัย โดยผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ดังนี้ คือ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความเชื่อมั่นของเครื่องมือผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมสุขภาพ 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการดูแลสุขภาพและโรค 1 ท่าน และมีค่า IOC ของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ .80 จากนั้นตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่คล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient) (Cronbach, L. J. et al., 1974) เท่ากับ .87 เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 แบบวัดความรู้เกี่ยวกับโรคโควิด - 19 ตอนที่ 3 แบบสอบถามพฤติกรรมการดูแลตนเอง และตอนที่ 4 แนวทางการป้องกันตนเองในสถานการณ์โควิด - 19

เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย 4 ตอน โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เป็นแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

ตอนที่ 2 แบบวัดความรู้เกี่ยวกับโรคโควิด - 19 ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 15 ข้อ โดยข้อคำถามเป็นแบบสองคำตอบ คือ ใช่และไม่ใช่ มีเกณฑ์การแปลผลค่าคะแนน ดังนี้

คะแนนต่ำกว่าร้อยละ 60 (0 - 8คะแนน) หมายถึง มีความรู้เกี่ยวกับโรคโควิด - 19 ในระดับน้อย

คะแนนระหว่างร้อยละ 60 - 79 (9 - 11คะแนน) หมายถึง มีความรู้เกี่ยวกับโรคโควิด - 19 ในระดับปานกลาง

คะแนนสูงกว่าร้อยละ 80 ขึ้นไป (12 - 15คะแนน) หมายถึง มีความรู้เกี่ยวกับโรคโควิด - 19 ในระดับมาก

ตอนที่ 3 แบบสอบถามพฤติกรรมการดูแลตนเองของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในสถานการณ์โควิด - 19 จำนวน 15 ข้อ ข้อคำถามเป็นการตอบระดับในการปฏิบัติ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ ไม่เคยปฏิบัติ ปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง ปฏิบัติบางครั้ง ปฏิบัติบ่อยครั้ง และปฏิบัติทุกครั้ง มีการให้ค่าคะแนน 1 - 5 ตามลำดับ มีเกณฑ์การแปลผลค่าคะแนน ดังนี้

ค่าเฉลี่ย ระหว่าง 1.00 - 1.50 หมายถึง ไม่เคยปฏิบัติพฤติกรรมนั้นเลย

ค่าเฉลี่ย ระหว่าง 1.51 - 2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติพฤติกรรมนั้นนาน ๆ ครั้ง

ค่าเฉลี่ย ระหว่าง 2.51 - 3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติพฤติกรรมนั้นบางครั้ง

ค่าเฉลี่ย ระหว่าง 3.51 - 4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติพฤติกรรมนั้นบ่อยครั้ง

ค่าเฉลี่ย ระหว่าง 4.51 - 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติพฤติกรรมนั้นทุกครั้ง

ตอนที่ 4 แบบสอบถามแนวทางการป้องกันตนเองในสถานการณ์โควิด - 19 เป็นคำถามปลายเปิดว่ากลุ่มตัวอย่างมีแนวทางการป้องกันตนเองในสถานการณ์โควิดอย่างไร มีปัญหาในปฏิบัติตนอย่างไร

การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยประสานงานการขออนุญาตเก็บข้อมูลในหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยทำหนังสือ ขออนุญาตจากมหาวิทยาลัย และนัดหมายการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ทีมผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยแนะนำตัว บอกวัตถุประสงค์และประโยชน์ในการนำไปใช้ชี้แจงการปกป้องสิทธิของอาสาสมัครการวิจัย และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. หลังจากตอบแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว บรรณาธิการข้อมูล เตรียมนำไปวิเคราะห์ข้อมูล ต่อไป การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไป คือ เพศ อายุ แผนการเรียน ลักษณะที่การพักอาศัย และประวัติการมีโรคประจำตัว 2) ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับโควิด - 19 3) ข้อมูลพฤติกรรม การดูแลตนเอง ใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสอบถามเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันตนเอง นำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเพื่อสรุปผลการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องความรู้ พฤติกรรมการดูแลสุขภาพ และแนวทางการป้องกันตนเองของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในสถานการณ์โควิด - 19 ในครั้งนี้ สามารถสรุปผลการวิจัยจากข้อมูลที่ศึกษา และผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย สามารถแบ่งออกเป็น 4 หัวข้อ ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไป 2) ผลการวิจัยความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในสถานการณ์โควิด - 19 3) ผลการวิจัยพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในสถานการณ์โควิด - 19 4) ผลการวิจัยแนวทางการป้องกันตนเองของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในสถานการณ์โควิด - 19 โดยมีรายละเอียดของผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. **ข้อมูลทั่วไป** ประกอบด้วย เพศ อายุ แผนการเรียน ประวัติการมีโรคประจำตัว และลักษณะ การพักอาศัย ผลการวิจัย ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละจำแนกตามลักษณะข้อมูลทั่วไปของนักเรียนระดับมัธยมตอนปลาย

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
เพศ		
ชาย	239	47.9
หญิง	260	52.1
อายุ		
ต่ำกว่า 15 ปี	31	6.2
15 ปี	30	6.0
16 ปี	114	22.9
17 ปี	236	47.3
18ปี ขึ้นไป	88	17.6
แผนการเรียน		
วิทย์ - คณิตศาสตร์	204	40.9
วิทย์ - คอมฯ	6	1.2
วิทยาศาสตร์การกีฬา	78	15.6
คณิต - อังกฤษ หรือ ศิลป์ - คำนวณ	119	23.9
คณิตศาสตร์ - ภาษา	63	12.6
ศิลป์ - ภาษา	26	5.2
ศิลป์ - คอมฯ	3	0.6

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละจำแนกตามลักษณะข้อมูลทั่วไปของนักเรียนระดับมัธยมตอนปลาย (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ประวัติการมีโรคประจำตัว		
ไม่มีโรคประจำตัว	453	90.8
มีโรคประจำตัว	46	9.2
ลักษณะที่การพักอาศัย		
อยู่กับบิดา - มารดา	221	44.3
อยู่กับญาติพี่น้องหรือผู้ปกครอง	135	27.1
อยู่หอพัก/บ้านเช่า ห้องเช่า	101	20.2
มีบ้านของตนเอง	26	5.2
อยู่กับบิดา - มารดาและอยู่หอพัก/บ้านเช่า ห้องเช่า	7	1.4
อยู่กับบิดา - มารดาและมีบ้านของตนเอง	3	0.6
อยู่กับญาติพี่น้องหรือผู้ปกครองและมีบ้านของตนเอง	6	1.2
	n = 499	100 %

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนมัธยมปลายที่ตอบแบบสอบถามวิจัย จำนวนทั้งหมด 499 คน เป็นเพศชาย 239 คน (ร้อยละ 47.9) เพศหญิง 260 คน (ร้อยละ 52.1) ส่วนใหญ่มีอายุ 17 ปี (ร้อยละ 47.3) อายุ 16 ปี (ร้อยละ 22.8) และ อายุ 18 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 17.6) ตามลำดับ นักเรียนอยู่ในแผนการเรียน สายวิทย์ - คณิตศาสตร์ (ร้อยละ 40.9) คณิต - อังกฤษ หรือศิลป์ - คำนวณ (ร้อยละ 23.8) วิทยาศาสตร์การกีฬา (ร้อยละ 15.6) ส่วนประวัติการมีโรคประจำตัว พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ไม่มีโรคประจำตัว (ร้อยละ 90.8) และมีเพียงร้อยละ 9.2 ที่มีโรคประจำตัว เช่น โรคหอบหืด โรคระบบภูมิคุ้มกัน โรคอ้วน และโรคความดันโลหิตสูง ลักษณะที่พักอาศัย คือ อยู่กับบิดา - มารดา (ร้อยละ 44.3) อยู่กับญาติพี่น้องหรือผู้ปกครอง (ร้อยละ 27.1) และอยู่หอพัก/บ้านเช่า ห้องเช่า (ร้อยละ 20.2)

1. ผลการวิจัยความรู้เกี่ยวกับโรคโควิด - 19 ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในสถานการณ์ โควิด - 19 แบบวัดความรู้เกี่ยวกับโรคโควิด - 19 มีจำนวน 15 ข้อ ได้ผลการวิจัย ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงความรู้เกี่ยวกับโรคโควิด - 19 ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

ข้อ	ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
1.	โรคโควิด - 19 เป็นโรคติดต่อเกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจ	438	61
2.	โรคโควิด - 19 เกิดจากการรับประทานอาหารที่ไม่สะอาดสุก ๆ ดิบ ๆ ไม่ถูกสุขลักษณะ	325	174
3.	ปัจจุบันมีวัคซีนที่ใช้สำหรับป้องกันและรักษาโรคโควิด-19 แล้ว	32	467
4.	ระยะฟักเชื้อโรคโควิด - 19 ตั้งแต่ติดเชื้อจนถึงมีอาการใช้เวลา 5 - 14 วัน	484	15
5.	เชื้อโควิด - 19 แพร่กระจายด้วยฝอยละอองขนาดใหญ่จากการไอ จาม ละอองขนาดเล็กที่ลอยในอากาศ และการสัมผัสฝอยละอองที่ติดพื้นผิวสัมผัสหรือสิ่งของ	489	10
6.	โรคโควิด - 19 สามารถติดต่อกันโดยการสัมผัส เท่านั้น	367	132
7.	ผู้ที่ติดเชื้อโควิด-19 ที่ไม่แสดงอาการสามารถแพร่เชื้อให้ผู้อื่นได้	440	59
8.	อาการของผู้ป่วยโรคโควิด-19จะคล้ายไข้หวัดใหญ่ ได้แก่ มีไข้สูง ไอ หายใจลำบาก	489	10
9.	ผู้ที่ติดเชื้อโควิด-19 จะแสดงอาการทันทีเมื่อได้รับเชื้อ	431	68
10.	ผู้ที่ติดเชื้อโควิด-19 ห้ามออกกำลังกายทุกชนิดเพราะจะทำให้ร่างกายเกิดอันตราย	299	200

ตารางที่ 2 แสดงความรู้เกี่ยวกับโรคโควิด - 19 ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ใช่	ไม่ใช่
11.	ผู้ที่มีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี ไม่จำเป็นต้องฉีดวัคซีนป้องกันโรคโควิด - 19	460	39
12.	ผู้ที่ติดเชื้อโควิด - 19 หากมีอาการเล็กน้อยสามารถรับประทานยาแก้ไวยาแก้ไอ ยาลดน้ำมูก เพื่อบรรเทาอาการได้	351	148
13.	การทำความสะอาดบ้านหลังรักษาโควิด - 19หาย ต้องใช้ผลิตภัณฑ์ที่สามารถฆ่าเชื้อโรคที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์อย่างน้อย ร้อยละ 70	441	58
14.	ผู้ที่ติดเชื้อโรคโควิด - 19 แล้ว จะมีภูมิคุ้มกันตลอดชีวิต	408	91
15.	ผู้ป่วยที่หายจากการติดเชื้อโควิดแล้ว อาจมีอาการผิดปกติที่เกิดขึ้น หลังการติดเชื้อ เช่น เหนื่อยง่าย อ่อนเพลีย ปวดเมื่อยตามตัว ปวดข้อ กล้ามเนื้อไม่มีแรง	417	82

จากตารางที่ 2 พบว่า ด้านความรู้เกี่ยวกับโรคโควิด - 19 พบว่า นักเรียนตอบคำถามถูกต้อง คือ ข้อ 5 เชื้อโควิด - 19 แพร่กระจายด้วยฝอยละอองขนาดใหญ่จากการไอ จาม ละอองขนาดเล็กที่ลอยในอากาศ ข้อ 8 อาการของผู้ป่วยโรคโควิด - 19 จะมีอาการคล้ายไข้หวัดใหญ่ได้แก่ มีไข้สูง ไอ หายใจลำบาก นักเรียนตอบถูกต้องเท่ากันจำนวน 489 คน (คิดเป็นร้อยละ 97.9) และ ข้อ 4 ระยะฟักเชื้อโรคโควิด - 19 ตั้งแต่ติดเชื้อจนถึงมีอาการใช้เวลา 5 - 14 วัน จำนวน 484 คน (คิดเป็นร้อยละ 96.9) นอกจากนี้ ยังพบข้อความความรู้ที่อาจเกิดจากยังมีความรู้ความเข้าใจคลาดเคลื่อน เช่น ข้อ 10 ผู้ที่ติดเชื้อโควิด - 19 ห้ามออกกำลังกายทุกชนิดเพราะจะทำให้ร่างกายเกิดอันตราย ข้อ 11 ผู้ที่มีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี ไม่จำเป็นต้องฉีดวัคซีนป้องกันโรคโควิด - 19 และข้อ 14 ผู้ที่ติดเชื้อโรคโควิด - 19 แล้วจะมีภูมิคุ้มกันตลอดชีวิต เมื่อนำข้อมูลมาพิจารณาระดับความรู้ของนักเรียน พบว่า มีความรู้ในระดับมาก (ร้อยละ 61.56) รองลงมา คือ ระดับปานกลาง (ร้อยละ 34.92) และระดับน้อย (ร้อยละ 3.52) ตามลำดับ

2. ผลการวิจัยพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในสถานการณ์ โควิด - 19 ผลการวิจัย ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในสถานการณ์โควิด - 19

ข้อ	ข้อความ	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
1.	ท่านสวมหน้ากากอนามัยเมื่อออกจากบ้าน	4.85	.48
2.	ท่านตรวจวัดอุณหภูมิ ที่จุดคัดกรอง	4.64	.64
3.	ท่านล้างมือด้วยสบู่หรือแอลกอฮอล์หลังสัมผัสบริเวณหรือสิ่งของที่เสี่ยงต่อการติดโรคโควิด - 19	4.45	.74
4.	ท่านล้างมือให้สะอาดก่อนสัมผัสใบหน้า แคะจุก ตา ของตน	4.06	.92
5.	ท่านคิดเว้นระยะห่าง 1 - 2 เมตร เมื่อต้องมีการพูดคุยกับบุคคลอื่น	3.76	.96
6.	ท่านแยกเสื้อผ้าหรือซักหลังจากไปทำกิจกรรมนอกบ้าน เช่น ไปโรงพยาบาล หรือเขตชุมชนที่มีบุคคลหนาแน่น	3.47	1.22
7.	ท่านหลีกเลี่ยงการใช้สิ่งของเครื่องใช้ร่วมกับผู้อื่น	4.00	.96
8.	ท่านเก็บและแยกขยะติดเชื้อ เช่น หน้ากากอนามัยที่ใช้แล้ว	4.03	1.15
9.	ท่านค้นคว้าหาข้อมูลเกี่ยวกับโรคโควิด-19 ที่ทันสมัยและน่าเชื่อถือ	3.65	1.03
10.	ท่านตรวจเช็คสุขภาพของตนเอง เมื่อเข้าไปสถานที่ที่แออัดหรือที่มีความเสี่ยง	3.82	.97
11.	ท่านนอนหลับพักผ่อนเกิน 8 ชั่วโมงเพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้ร่างกาย	3.39	1.14
12.	ท่านการออกกำลังกายเป็นประจำครั้งละไม่น้อยกว่า 30 นาที	3.22	1.35
13.	ท่านรับประทานอาหารที่ปรุงสุกใหม่ๆ ด้วยความร้อน	4.26	.89
14.	ท่านรับประทานอาหารที่มีประโยชน์เพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้ร่างกาย	3.92	.86
15.	ท่านระบายความเครียดของตนเองในช่วงสถานการณ์โควิด - 19กับเพื่อน/ผู้ปกครอง	3.14	1.40

จากตารางที่ 3 พบว่า พฤติกรรมการดูแลสุขภาพของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในสถานการณ์ โควิด - 19 พฤติกรรมที่ปฏิบัติบ่อยที่สุด 3 ลำดับแรก คือ ข้อ 1 ทานสวมหน้ากากอนามัยเมื่อออกจากบ้าน ($\bar{X} = 4.85$, S.D. = .48) ข้อ 2 ทานตรวจวัดอุณหภูมิที่จุดคัดกรอง ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = .64) และข้อ 3 ทานล้างมือ ด้วยสบู่หรือแอลกอฮอล์หลังสัมผัสบริเวณหรือสิ่งของที่เสี่ยงต่อการติดโรคโควิด-19 ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = .74) ส่วนพฤติกรรมที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3 ลำดับ คือ ข้อ 11 ทานนอนหลับพักผ่อนเกิน 8 ชั่วโมง เพื่อเป็นการสร้างภูมิ ด้านทานให้แก่ร่างกาย ($\bar{X} = 3.39$, S.D. = 1.14) รองลงมา คือ ข้อ 12 ทานการออกกำลังกายเป็นประจำครั้งละ ไม่น้อยกว่า 30 นาที ($\bar{X} = 3.22$, S.D. = 1.35) และข้อ 15 ทานระบายความเครียดของตนเองในช่วงสถานการณ์ โควิด - 19 กับเพื่อน/ผู้ปกครอง ($\bar{X} = 3.14$, S.D. = 1.40)

3. ผลการวิจัยแนวทางการป้องกันตนเองของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในสถานการณ์ โควิด - 19 ผู้วิจัยเก็บข้อมูลการสอบถามนักเรียนเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันตนเองเพื่อไม่ให้ติดเชื้อโรคโควิด - 19 พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ข้อมูล ดังนี้ ควรมีการแจกหน้ากากอนามัยฟรี ควรมีการให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพและ ป้องกันโรค ควรจัดให้มีการปฏิบัติตัวที่ถูกต้องเกี่ยวกับโรคโควิด - 19 อย่างถูกต้อง การฉีดวัคซีนฟรีและคำปรึกษา โรคโควิด - 19 ไม่ควรเสียเงินเพิ่ม ชุดตรวจโรคโควิด - 19 ควรมีคุณภาพ และมีแจกให้นักเรียนได้ใช้อย่างรวดเร็ว ทันสถานการณ์ และการได้รับการรักษาอย่างเท่าเทียม ทั้งถึง และทันเวลา

อภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง การศึกษาความรู้เกี่ยวกับโรคโควิด - 19 พฤติกรรมการดูแลสุขภาพ และแนวทางการป้องกันตนเองของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในสถานการณ์โควิด - 19 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในสถานการณ์โควิด - 19 พบว่า ด้านความรู้เกี่ยวกับโรคโควิด - 19 ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในสถานการณ์โควิด - 19 สามารถตอบตรง คำตอบที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการแพร่กระจายโรค อาการของโรค และระยะฟักตัว ประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ เชื้อโควิด - 19 แพร่กระจายด้วยฝอยละอองขนาดใหญ่จากการไอ จาม ละอองขนาดเล็กที่ลอยในอากาศ มีระยะฟักเชื้อโรค โควิด - 19 ตั้งแต่ติดเชื้อจนถึงมีอาการใช้เวลา 5 - 14 วัน และอาการของผู้ป่วยโรคโควิด - 19 จะมีอาการคล้าย ไข้หวัดใหญ่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จันทิมา หัวหาญ และพรรณวดี ขำจริง ศึกษาเรื่อง ความรู้ความเข้าใจ และพฤติกรรมการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการป้องกันโรคโควิด - 19 ของประชาชนในจังหวัดภูเก็ต พบว่า ส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคโควิด - 19 ในระดับมาก เช่น ไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 มีลักษณะเหมือนไวรัส โรคทางเดินหายใจตะวันออกกลางและโรคซาร์ส อาการของผู้ป่วย COVID - 19 มีลักษณะอาการทั่วไปคล้ายไข้หวัด ใหญ่ ได้แก่ การมีไข้สูง ไอ หายใจลำบาก และโรคโควิด - 19 สามารถติดต่อกันจากการแพร่กระจายผ่านการสัมผัส กับผู้ติดเชื้อ ผ่านทางละอองเสมหะจากการไอ จาม น้ำมูก น้ำลาย (จันทิมา หัวหาญ และพรรณวดี ขำจริง, 2563)

จากการศึกษาเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการป้องกันโควิด 19 พบว่า มีความรู้อยู่ในระดับ ปานกลาง และปัจจัยอายุ ระดับ การศึกษา รายได้ มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการ ป้องกันโควิด 19 สามารถอภิปรายได้ว่า ปัจจัยความรู้มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของคนในช่วงสถานการณ์ โควิด - 19 (ดรัญชนก พันธุ์สุมา และพงษ์สิทธิ์ บุญรักษา, 2564) นอกจากนี้ จากการศึกษา การรับรู้และพฤติกรรมการ ป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค การรับรู้ความ รุนแรงของโรค และพฤติกรรมการป้องกันโรค อยู่ในระดับมาก ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้เกี่ยวกับโรคติด เชื้อไวรัส โควิด 2019 กับพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวก

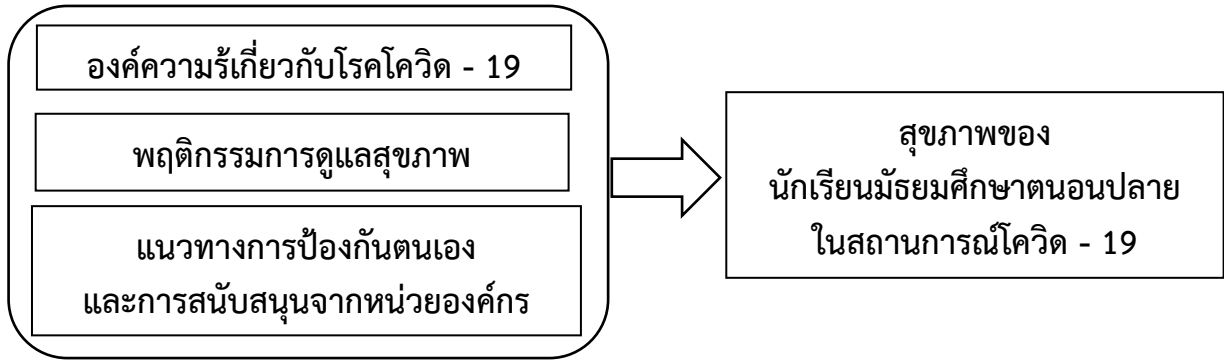

(เอมอัชมา วัฒนบูรานนท์ และคณะ, 2564) ซึ่งสนับสนุนผลการวิจัยว่าการมีความรู้มีความสำคัญต่อการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันโรคโควิด - 19

นอกจากนี้ จากการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะสุขภาพจิตของประชาชนอำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ในช่วงการระบาดของไวรัสโควิด - 19 พบว่า ระดับการศึกษา ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการปฏิบัติตัวที่มีอิทธิพลต่อภาวะสุขภาพจิตในสถานการณ์โควิด - 19 (ณัฐวรรณ คำแสนและคณะ, 2564) สอดคล้องกับการวิจัยความรู้และพฤติกรรมการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการป้องกันโรคโควิด 19 ของนักศึกษา พบว่า ความรู้ทั่วไปของโรคและการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 อยู่ในระดับมาก ส่วนความรู้ระดับปานกลาง คือ ความรู้และพฤติกรรมการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการป้องกันโรคโควิด 19 (เสถียร เชื้อสี และคณะ, 2565) พฤติกรรมการดูแลสุขภาพของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในสถานการณ์โควิด - 19 พบว่า ด้านพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในสถานการณ์โควิด - 19 พบว่า พฤติกรรมที่ปฏิบัติบ่อยที่สุด ได้แก่ การสวมหน้ากากอนามัย เมื่อออกจากบ้าน การตรวจวัดอุณหภูมิที่จุดคัดกรอง การล้างมือด้วยสบู่หรือแอลกอฮอล์หลังสัมผัสพื้นหรือสิ่งของที่เสี่ยงต่อการติดโรคโควิด - 19 ส่วนพฤติกรรมที่ปฏิบัติบ่อยหรือไม่ปฏิบัติเลย คือ การนอนหลับพักผ่อนเกิน 8 ชั่วโมง การออกกำลังกายเป็นประจำครั้งละไม่น้อยกว่า 30 นาที และระบายความเครียดของตนเองในช่วงสถานการณ์โควิด - 19 กับเพื่อน/ผู้ปกครอง ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาระยะวิจัยครั้งนี้ นักเรียนเริ่มมีความตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิบัติตัว เพื่อป้องกันโรคมมากขึ้น จึงทำให้มีการปฏิบัติพฤติกรรมด้านสุขอนามัยในระดับปฏิบัติบ่อยที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาความตระหนักเกี่ยวกับพฤติกรรมการป้องกันการติดต่อโรคไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ พบว่า ทุกช่วงวัย มีพฤติกรรมในระดับสูง พฤติกรรมที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การสวมหน้ากากอนามัย พฤติกรรมการล้างมือและการรักษาระยะห่างในระดับปานกลาง (รังสรรค์ โฉมยา และภรณ์ทิศา พันธ์ศรี, 2563) เมื่อพิจารณาผลการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด - 19 ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า การประยุกต์ใช้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด - 19 มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด - 19 ระดับดี (จินทภา เบญจมาศ และนาฏนภา ทิพย์แก้ว ปัตนาสาร, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จังหวัดสุโขทัย (สุภาพรณ วงธิ, 2564) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้แก่ เพศ แรงสนับสนุนทางสังคม การรับรู้โอกาสเสี่ยง และการรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติเพื่อป้องกันการเกิดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งสนับสนุนความสัมพันธ์ของการรับรู้กับพฤติกรรม

2. แนวทางการป้องกันตนเองของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในสถานการณ์โควิด - 19 พบว่า แนวทางการป้องกันตนเอง คือ ควรมีการแจกหน้ากากอนามัย มีการให้ความรู้และการปฏิบัติตัวที่ถูกต้อง บ่อยครั้ง และสม่ำเสมอ ต้องการให้มีวัคซีนป้องกันโรคให้เป็นระยะ ๆ ค่าวัคซีนและค่ารักษาโรคไม่ควรเสียเงินเพิ่มชุดตรวจโรคโควิด - 19 ควรมีคุณภาพและมีบริการฟรีให้นักเรียนได้ใช้ที่สถานการณ์ รวมทั้ง การรักษาอย่างเท่าเทียมทั่วถึง และทันเวลา สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติสำหรับสถานศึกษาเพื่อป้องกันโรคและควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 (กระทรวงสาธารณสุข งานโรคติดต่ออุบัติใหม่, 2564 ข.) กล่าวว่าการดูแลนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายต้องรับฟังข้อวิตกกังวลของนักเรียนควรเน้นสิ่งที่นักเรียนปฏิบัติพฤติกรรมเพื่อสุขอนามัยที่ดี การรักษาระยะห่างทางสังคม การบูรณาการเนื้อหาไว้ในวิชาอื่น ๆ และการรู้เท่าทันสื่อ

องค์ความรู้ใหม่

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสุขภาพเสนอไว้ว่า การดูแลสุขภาพมีปัจจัยด้านองค์ความรู้และด้านพฤติกรรมที่จะช่วยให้การดูแลสุขภาพของบุคคลที่ดี แต่ข้อค้นพบจากการวิจัย พบว่า การใช้ปัจจัยทั้งสองประการ อาจไม่เพียงพอเนื่องจากในสถานการณ์ระบาดของโรคโควิด - 19 เป็นสถานการณ์เร่งด่วน ฉุกเฉิน รุนแรง และมีอาการหลังโควิดด้วย โดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนที่ยังไม่ทราบขั้นตอนการรับคำปรึกษา สิทธิและการเข้าถึงระบบการรักษาต่าง ๆ ซึ่งจำเป็นต้องมีข้อมูลเชิงคุณภาพจากการรับฟังจากนักเรียนโดยตรง เพื่อให้สามารถวางแผนจัดงบประมาณการดำเนินการในการป้องกันโรคและดูแลสุขภาพนักเรียนได้อย่างเหมาะสม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาความรู้เกี่ยวกับโรคโควิด - 19 พฤติกรรมดูแลสุขภาพ และแนวทางการป้องกันตนเองของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในสถานการณ์โควิด - 19 ในครั้งนี้ พบว่า นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับโรคโควิด - 19 สามารถตอบคำถามได้ถูกต้อง เรื่อง เชื้อโควิด-19 แพร่กระจายด้วยฝอยละอองขนาดใหญ่จากการไอ จาม ละอองขนาดเล็กที่ลอยในอากาศ และอาการของผู้ป่วยโรคโควิด - 19 มีอาการคล้ายไข้หวัดใหญ่ ได้แก่ มีไข้สูง ไอ หายใจลำบาก นักเรียนตอบถูกเท่ากับ ร้อยละ 97.9 และ ข้อ 4 ระยะฟักเชื้อโรคโควิด - 19 ตั้งแต่ติดเชื้อจนถึงมีอาการใช้เวลา 5 - 14 วัน ร้อยละ 96.9 เมื่อนำข้อมูลมาพิจารณาระดับความรู้ของนักเรียน พบว่า ส่วนใหญ่มีความรู้อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 61.56 รองลงมา คือ ระดับปานกลาง (ร้อยละ 34.92) และระดับน้อย (ร้อยละ 3.52) ตามลำดับ ด้านพฤติกรรมดูแลสุขภาพ พบว่า พฤติกรรมที่ปฏิบัติบ่อยที่สุด 3 ลำดับแรก คือ สวมหน้ากากอนามัยเมื่อออกจากบ้าน ตรวจวัดอุณหภูมิที่จุดคัดกรอง และล้างมือด้วยสบู่หรือแอลกอฮอล์หลังสัมผัสบริเวณหรือสิ่งของที่เสี่ยงต่อการติดโรคโควิด - 19 ส่วนแนวทางการป้องกันตนเอง พบว่า ควรมีการแจกหน้ากากอนามัยฟรี ควรให้ความรู้และการปฏิบัติตัวที่ถูกต้องเกี่ยวกับโรคโควิด - 19 คำวัคซีนและคำรักษาโรคไม่ควรเสียเงิน ชุดตรวจโรคโควิด - 19 ควรมีคุณภาพและมีบริการฟรีให้นักเรียนได้ใช้ที่สถานการณ์ รวมทั้ง การรักษาอย่างเท่าเทียม ทัวถึง และทันเวลา หน่วยงานวิชาการควรสนับสนุนความรู้ การผลิตสื่อ ช่องทางการรับรู้ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรคโควิด - 19 อย่างต่อเนื่อง สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข กรมควบคุมโรค. (2563). ข้อมูลสำหรับการป้องกันตนเองจากไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019. เรียกใช้เมื่อ 30 เมษายน 2565 จาก <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/file/introduction/introduction01.pdf>.

- กระทรวงสาธารณสุข งานโรคติดต่ออุบัติใหม่. (2564 ก.). แนวทางปฏิบัติสำหรับสถานศึกษาเพื่อป้องกัน และควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 (COVID-19). เรียกใช้เมื่อ 30 เมษายน 2565 จาก <https://shorturl.asia/Aoj3d>
- กระทรวงสาธารณสุข งานโรคติดต่ออุบัติใหม่. (2564 ข.). สถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) มาตรการสาธารณสุข และปัญหาอุปสรรคการป้องกันควบคุมโรคในผู้เดินทาง. เรียกใช้เมื่อ 30 เมษายน 2565 จาก https://ddc.moph.go.th/uploads/files/20174202108_20025238.pdf.
- จันทิมา หัวหาญ และพรรณวดี ขำจริง. (2563). ความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการป้องกันโรคโควิด - 19 (COVID-19)ของประชาชนในจังหวัดภูเก็ต. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 11. วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้.
- จินทกา เบญจมาศ และนาฏนภา ทิบบแก้ว ปัตตชาสุวรรณ. (2564). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การป้องกันโรคโควิด - 19 ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนกาฬสินธุ์พิทยาสรรพ์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารวิจัยและพัฒนาด้านสุขภาพ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา, 7(2), 98 - 115.
- ณัฐวรรณ คำแสนและคณะ. (2564). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะสุขภาพจิตของประชาชนอำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรีในช่วงการระบาดของไวรัสโควิด - 19. วารสารวิจัยสุขภาพและการพยาบาล, 37(3), 36 - 50.
- ดรณชนก พันธุ์สุมา และพงษ์สิทธิ์ บุญรักษา. (2564). ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการป้องกันโควิด 19ของประชาชนในตำบลปรุใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. เรียกใช้เมื่อ 30 เมษายน 2565 จาก <https://thaidj.org/index.php/smnj/article/view/11003/9598>.
- บุญเลี้ยง ทุมทอง และประทวน วันนิจ. (2565). ผลกระทบจากสถานการณ์โควิดที่มีต่อการจัดการศึกษาไทย: การศึกษาทางเลือก คือ ทางหลักและทางรอดในการจัดระบบ การศึกษาไทยในอนาคต. วารสารวิชาการธรรมศาสตร์, 22(4), 375 - 391.
- ภัทรานิชษฐ์ เหมาะะทอง และคณะ. (2561). การกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตร Yamane. เรียกใช้เมื่อ 30 เมษายน 2565 จาก http://sc2.kku.ac.th/stat/statweb/images/Eventpic/60/Seminar/01_9_Ya mane.pdf.
- รังสรรค์ โฉมยา และกรรณิกา พันธุ์ศรี. (2563). ความตระหนักเกี่ยวกับพฤติกรรมการป้องกันการติดต่อโรคไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ (โควิด - 19):การเปรียบเทียบระหว่างวัย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 39(6), 71 - 82.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษาประจำปี. กำแพงเพชร: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา.
- สุภาภรณ์ วงธิ. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จังหวัดสุโขทัย. ใน วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เสถียร เชื้อลี และคณะ. (2565). ความรู้และพฤติกรรมการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการป้องกันโรคโควิด 19 (COVID - 19) ของนักศึกษา:กรณีศึกษาวิทยาลัยการสาธารณสุขในจังหวัดอุบลราชธานี. วารสารสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 10, 20(1), 49 - 62.
- เอ็มอัสมา วัฒนบูรานนท์ และคณะ. (2564). การรับรู้และพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายกรุงเทพมหานคร. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 9(1), 36 - 49.
- Cronbach, L. J. et al. (1974). *Essentials of Psychological Testing* (3rd ed). New York: Harper and Row.
- Yamane, T. (1967). *Statistics : An Introductory Analysis*. (2nd ed). New York: Harper and Row.

การศึกษาความต้องการ และความคาดหวังของบุคลากรทางการศึกษาและนักศึกษาต่อ
การศึกษาต่อในระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์*

THE STUDY OF NEEDS, EXPECTATIONS OF EDUCATIONAL PERSONNEL,
AND STUDENTS TO CONTINUE THEIR STUDIES AT THE GRADUATE DIPLOMA
PROGRAM IN TEACHING PROFESSION, RAJABHAT RAJANAGARINDRA UNIVERSITY

อังคณา กุลนพาดล *, พรทิพย์ อ้นเกษม, สรรเสริญ หุ่นแสน, ธัญญภัทร์ ศิริธัชชนราโรจน์, จิราภรณ์ พจนานารียวงศ์
Aungkana Koolnpadol, Porntip Onkasem, Sansern Hunsae, Thanyaphat Sirathatnarrojana, Jiraporn Potjana-areewong
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ฉะเชิงเทรา ประเทศไทย

Faculty of Education, Rajabhat Rajanagarindra University, Chachoengsao, Thailand

*Corresponding author E-mail: aungkanakool@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการ และความคาดหวังของบุคลากรทางการศึกษา และนักศึกษาต่อการศึกษาต่อในระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กำหนดขอบเขตประชากรจากฐานข้อมูลเดิมของศิษย์เก่าและศิษย์ปัจจุบัน หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู นักศึกษาชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ และผู้ที่สนใจศึกษาต่อ ซึ่งไม่รู้จำนวนประชากรที่แน่นอน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 400 คน และเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถาม พิจารณาความเที่ยงตรงโดยวิธีหาค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ เลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป และหาค่าความเชื่อมั่น โดยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการศึกษาต่อระดับหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู จำนวน 164 คน คิดเป็นร้อยละ 41.00 และไม่มีความต้องการศึกษาต่อในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 34.50 และยังไม่แน่ใจจำนวน 98 คิดเป็นร้อยละ 24.50 ความคาดหวังของบุคลากรทางการศึกษา และนักศึกษาต่อการศึกษาต่อในระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ($\bar{X} = 4.67$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านหลักสูตร ($\bar{X} = 4.80$) รองลงมา ได้แก่ ด้านอาจารย์ ($\bar{X} = 4.79$) และอันดับสุดท้าย ได้แก่ ด้านสถานที่จัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.71$) ตามอันดับ

คำสำคัญ: ความต้องการ, ความคาดหวัง, ระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู

* Received October 18, 2023; Revised October 29, 2023; Accepted October 30, 2023

Abstract

The purpose of this research was to study the needs and expectations of educational personnel as well as students to continue their studies at the Graduate Diploma Program in Teaching Profession, Rajabhat Rajanagarindra University. The survey research was conducted by defining the population from the original database of alumni, current students at the Graduate Diploma Program in Teaching Profession, Rajabhat Rajanagarindra University, fourth year students of Rajabhat Rajanagarindra University, and those who are interested in further studies that the exact number was unknown. The sample used in this research was 400 people and randomly selected. The questionnaire was used as a research tool for data collection. The validity was determined by finding the index of congruence between the questions and the definition of terms. The questions with an IOC value of 0.5 or higher were chosen. The reliability was determined by Cronbach's alpha coefficient which yielded a value of 0.85. The data were analyzed using descriptive statistics, including frequency distribution. The collected data was analyzed using descriptive statistics including frequency distribution, percentage, mean, and standard deviation. The results of data analysis were as follows. The respondents wanted to study at the Graduate Diploma Program in Teaching Profession, totaling 164 people, representing 41.00%. The respondents had no desire to study at the Graduate Diploma Program in Teaching Profession, totaling 138 people, representing 34.50%, and 98 respondents were still not sure for further studies, representing 24.50%. In overall, the expectations of educational personnel and the students to continue their studies at the Graduate Diploma Program in Teaching Profession, Rajabhat Rajanagarindra University, the opinions were at the highest level in all aspects ($\bar{X} = 4.67$). When considering in each aspect, the aspect with the highest average was the curriculum ($\bar{X} = 4.80$), followed by teachers ($\bar{X} = 4.79$), and the aspect with the lowest average in all aspects was the place for teaching and learning ($\bar{X} = 4.71$).

Keywords: Needs, Expectations, Graduate Diploma Program in Teaching Profession

บทนำ

การพัฒนาหลักสูตรมีกระบวนการที่หลากหลาย ตามแนวคิดของนักการศึกษาหรือนักพัฒนาหลักสูตร โดยสรุปกระบวนการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบ เพราะหลักสูตรคือมวลประสบการณ์ทั้งหมดที่จัดขึ้นเพื่อให้แก่ผู้เรียนเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา (วิชัย วงศ์ใหญ่, 2554)

มหาวิทยาลัยราชภัฏ เป็นสถาบันอุดมศึกษาตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ซึ่งในมาตรา 7 กำหนดให้มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่เสริมพลังปัญญาของแผ่นดินฟื้นฟูพลังการเรียนรู้ เชิดชูภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างสรรค์ศิลปวิทยา เพื่อความเจริญก้าวหน้า อย่างมั่นคง และยั่งยืนของปวงชน มีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล และยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการ และวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอนวิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ปรับปรุงถ่ายทอด และพัฒนาเทคโนโลยี ทำนุบำรุงศิลปะ และวัฒนธรรม ผลิตครู และพัฒนาครู

ปัจจุบันนโยบายของรัฐบาล เน้นการปฏิรูปครู ยกฐานะให้เป็นวิชาชีพชั้นสูงอย่างแท้จริงโดยปฏิรูประบบการผลิตครูให้มีคุณภาพทัดเทียมกับนานาชาติ สร้างแรงจูงใจให้คนเรียนดี และมีคุณธรรมเข้าสู่วิชาชีพครู ปรับปรุงระบบเงินเดือน และค่าตอบแทนครู พัฒนาระบบความก้าวหน้าของครูโดยใช้ การประเมินเชิงประจักษ์ที่อิงขีดความสามารถ และวัดสัมฤทธิ์ผลของการจัดการศึกษาเป็นหลัก จัดระบบการศึกษา และฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณภาพครูอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาครู ในด้านหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนานวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาในด้านหลักสูตร และการเรียนการสอนให้ก้าวหน้า และก้าวไกลเพื่อนำประเทศไทยไปสู่การเป็นประชาคมอาเซียนอย่างสมบูรณ์ โดยสร้างความพร้อมและความเข้มแข็งทางการศึกษา เศรษฐกิจสังคม ตลอดจนวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ และภาษา เป็นต้น

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 - 2566 หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู (ฉบับปรับปรุง 2562) ได้ยื่นขออนุญาตรับนักศึกษาต่อครุสภา จำนวน 740 คน และที่ผ่านมาทางหลักสูตรสามารถรับนักศึกษาได้จริงเพียง 500 คน ซึ่งน้อยกว่าจำนวนที่ยื่นขออนุญาต ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปัจจัยหลายประการ การพัฒนาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู (ฉบับปรับปรุง 2567) ที่ทางคณะครุศาสตร์กำลังพัฒนา มุ่งเน้นผลิตครูในมิติใหม่ที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ให้เป็นบัณฑิตครูที่มีคุณภาพ จำเป็นต้องทราบความต้องการ และความคาดหวังของผู้ที่สนใจจะมาเป็นครู ซึ่งสอดคล้องกับมาสโลว์ (Maslow) มีแนวคิดว่าคุณสมบัติมีความต้องการเป็นลำดับขั้นจากต่ำไปหาสูง และหากขั้นต่ำยังไม่สนองจะไม่ต้องการขั้นสูงขึ้นไป ถ้าขั้นใดสนองแล้วจะไม่ต้องการอีกสักกระยะหนึ่งหรือตลอดไป ถ้าขั้นใดต้องการมากที่สุด จะข่มขั้นอื่น ๆ และอาจไม่เป็นไปตามลำดับขั้นก็ได้ (Maslow, A. H., 1970) และดังที่ สุนิษา กลิ่งพงษ์ กล่าวว่า ความต้องการพัฒนาตนเองของบุคลากรในองค์กรได้รับการตอบสนอง จะส่งผลให้เกิดความยินดีในการเพิ่มระดับความพยายามที่จะช่วยผลักดันให้องค์กรสามารถบรรลุเป้าหมายได้ดีขึ้นความเข้าใจ ในเรื่องระดับความต้องการของบุคลากร ทำให้รู้จักกลยุทธ์ และกลวิธีในการตอบสนองความต้องการใน แต่ละระดับได้ถูกต้อง ซึ่งจะมีผลโดยตรงกับการจูงใจ ที่สอดคล้องกับการตอบสนองความต้องการของบุคลากร (สุนิษา กลิ่งพงษ์, 2556) ในทำนองเดียวกัน วรูม (Vroom) มีแนวคิดเกี่ยวกับความคาดหวังว่า ความคาดหวังมีสมมติฐานอยู่ 4 ประการ คือ 1) บุคคลเข้าสู่องค์กรโดยมีความคาดหวังเกี่ยวกับความต้องการ แรงจูงใจ และประสบการณ์ในอดีต ซึ่งมีอิทธิพลต่อการแสดงปฏิกิริยาต่อองค์กร 2) พฤติกรรมของบุคคลตามการคิดคำนวณของตนเอง 3) บุคคลมีความต้องการสิ่งที่ได้มาหรือได้มาซึ่งสิ่งต่าง ๆ จากองค์กร และ 4) บุคลากรมีทางเลือกเพื่อให้ผลลัพธ์ออกมาเหมาะกับตนเอง (Vroom, V. H., 1964) ซึ่ง พชรพร ทับทิมทอง อธิบายถึง ทฤษฎีความคาดหวังที่สนับสนุนแนวคิดของ วรูม (Vroom) ว่า ความคาดหวังเป็นความเชื่อของบุคคลที่เกิดจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่มีความสัมพันธ์กันระหว่างเหตุการณ์กับเหตุการณ์หรือความสัมพันธ์ระหว่าง พฤติกรรม และผลของการกระทำที่เกิดจากพฤติกรรมนั้น หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู อยู่ในช่วงการเตรียมความพร้อมให้กับสถานศึกษา เพื่อให้มีครูที่มีศักยภาพที่จะพัฒนาเด็ก และเยาวชนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังกล่าว และเพื่อให้สนองต่อความต้องการ และความคาดหวังของบุคลากรทางการศึกษา นักศึกษา และผู้ที่สนใจจะมาเป็นครู (พชรพร ทับทิมทอง, 2554) ผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาความต้องการ และความคาดหวังต่อการเลือกศึกษาต่อในหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ เพื่อจะได้นำผลจากการวิจัยมาเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรที่มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการของบุคลากรทางการศึกษา และนักศึกษาต่อการศึกษาต่อในระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์
2. เพื่อศึกษาความคาดหวังของบุคลากรทางการศึกษา และนักศึกษาต่อการศึกษาต่อในระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 การวิจัยครั้งนี้ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตประชากรจากฐานข้อมูลเดิมของศิษย์เก่า ศิษย์ปัจจุบัน หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ และนักศึกษาชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ได้แก่ คณะวิทยาศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม และคณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ และผู้ที่สนใจศึกษาต่อ

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ศิษย์เก่า ศิษย์ปัจจุบัน หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู และนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 ที่ไม่ใช่ นักศึกษา คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง กรณีที่ประชากรมีจำนวนไม่แน่นอน โดยใช้สูตร (ธีระวุฒิ เอกะกุล, 2544)

$$n = \frac{P(1 - P)Z^2}{e^2}$$

ได้จำนวน 385 คน อย่างไรก็ตาม ขนาดกลุ่มตัวอย่างควรมากกว่าขนาดกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้ ดังนั้น ขนาดกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้กำหนดเป็น 400 คน ถือว่าเหมาะสม และเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

2. ตัวแปรที่ศึกษา

- 2.1 ความต้องการศึกษาต่อ
- 2.2 ด้านหลักสูตร
- 2.3 ด้านอาจารย์
- 2.4 ด้านเทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวก
- 2.5 ด้านสถานที่การจัดการเรียนการสอน
- 2.6 ด้านการบริการวิชาการ
- 2.7 ด้านค่าธรรมเนียมการศึกษา

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2564 - มิถุนายน 2565

4. เครื่องมือและการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) ที่พัฒนาขึ้นตามแนววัตถุประสงค์ของการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความต้องการศึกษาต่อระดับหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคาดหวังต่อระดับหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

4.2 การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้ ศึกษาหลักการ ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดเป็นกรอบในการสร้างเครื่องมือการวิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ และนิยามศัพท์เฉพาะ พัฒนาแบบสอบถามเพื่อการวิจัยให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ ขอบเขตของงานวิจัย และดำเนินการจัดทำแบบสอบถามเพื่อการวิจัยฉบับร่าง นำเสนอแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อพิจารณาความเที่ยงตรง (validity) โดยวิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ (index of item objective

congruence: IOC) แล้วเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85 ปรับปรุง แก้ไข และจัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์เพื่อเก็บข้อมูลจริงกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยประสานเครือข่ายศิษย์เก่าศิษย์ปัจจุบัน หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ และประสานเครือข่ายอาจารย์ผู้สอนคณะวิชาต่าง ๆ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ พร้อมทั้งส่งแบบสอบถามออนไลน์ให้กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ ได้รับแบบสอบถามครบตาม จำนวน 400 ชุด และทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์เพื่อนำมาวิเคราะห์ต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ และแปลงค่าความถี่เป็นร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

ตารางที่ 1 จำนวน ร้อยละ ข้อมูลทั่วไป

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
1. ชาย	156	39.00
2. หญิง	244	61.00
รวม	400	100.00
สังกัด		
1. หน่วยงานสถานศึกษาระดับภาคเอกชน	137	34.25
2. หน่วยงานสถานศึกษาระดับการศึกษาภาครัฐ	88	22.00
3. นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 ที่ไม่ใช่ นักศึกษาคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์	150	37.50
4. ผู้ที่สนใจ	25	6.25
รวม	400	100.00
จังหวัด		
1. ฉะเชิงเทรา	35	8.75
2. ชลบุรี	84	21.00
3. ระยอง	42	10.5
4. จันทบุรี	21	5.25
5. ตราด	22	5.5
6. สมุทรปราการ	49	12.25
7. กรุงเทพมหานคร	45	11.25
8. ปราจีนบุรี	41	10.25
9. สระแก้ว	30	7.5
10. อื่น ๆ	31	7.75
รวม	400	100.00
ข้อมูลการเป็นศิษย์เก่า - ศิษย์ปัจจุบัน		
1. ศิษย์เก่า	84	21.00
2. ศิษย์ปัจจุบัน	150	37.50
3. ไม่เป็นศิษย์เก่าหรือศิษย์ปัจจุบัน	166	41.50
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศหญิง จำนวน 244 คน คิดเป็นร้อยละ 61.00 รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 39.00 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากนั้ศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 ที่ไม่ใช่นักศึกษาคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 37.50 รองลงมา ได้แก่ หน่วยงานสถานศึกษาระดับภาคเอกชน จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 34.25 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็น คนภูมิลำเนา จังหวัดชลบุรี จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 21.00 รองลงมา ได้แก่ จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 12.25 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากไม่เป็นศิษย์เก่าหรือศิษย์ปัจจุบัน จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 41.50 รองลงมา ได้แก่ ศิษย์ปัจจุบัน จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 37.50 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการของบุคลากรทางการศึกษา และนักศึกษาต่อการศึกษาต่อ ในระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

ตารางที่ 2 จำนวน ร้อยละ ความต้องการศึกษาต่อ

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. มีความต้องการศึกษาต่อ	164	41.00
2. ไม่มีความต้องการการศึกษาต่อ	138	34.50
3. ยังไม่แน่ใจ	98	24.50
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการศึกษาต่อระดับหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู จำนวน 164 คน คิดเป็นร้อยละ 41.00 และไม่มีความต้องการการศึกษาต่อในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 34.50 และยังไม่แน่ใจ จำนวน 98 คิดเป็นร้อยละ 24.50 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 จำนวน ร้อยละ ต่อช่วงเวลาที่น่าสนใจศึกษาต่อ

ช่วงเวลาที่น่าสนใจศึกษาต่อ	จำนวน (คน)	คิดเป็นร้อยละ
1. วันจันทร์ - วันศุกร์ ในเวลาราชการ	18	4.50
2. วันจันทร์ - วันศุกร์ นอกเวลาราชการ	2	0.50
3. วันเสาร์ - วันอาทิตย์ (08.30 - 17.00 น.)	115	28.75
4. วันอาทิตย์วันเดียว	205	51.25
5. อื่น ๆ ระบุ...	60	15.00
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมาก สนใจศึกษาต่อวันอาทิตย์วันเดียว จำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 51.25 รองลงมา ได้แก่ วันเสาร์ - วันอาทิตย์ (08.30 - 17.00 น.) จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 28.75 และวันจันทร์ - ศุกร์ ในเวลาราชการ จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 4.50 ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคาดหวังของบุคลากรทางการศึกษา และนักศึกษาต่อการศึกษาต่อ ในระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคาดหวัง

ด้าน	n = 400			
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับที่
1. ด้านหลักสูตร	4.80	0.57	มากที่สุด	1
2. ด้านอาจารย์	4.79	0.42	มากที่สุด	2
3. ด้านเทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวก	4.75	0.51	มากที่สุด	6
4. ด้านสถานที่การจัดการเรียนการสอน	4.71	0.53	มากที่สุด	4
5. ด้านการบริการวิชาการ	4.77	0.50	มากที่สุด	5
6. ด้านค่าธรรมเนียมการศึกษา	4.74	0.40	มากที่สุด	3
ภาพรวม	4.67	0.33	มากที่สุด	

จากตารางที่ 4 พบว่า ความคาดหวังของบุคลากรทางการศึกษา และนักศึกษาต่อการศึกษาคือในระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านหลักสูตร ($\bar{X} = 4.80$) รองลงมา ได้แก่ ด้านอาจารย์ ($\bar{X} = 4.79$) และอันดับสุดท้าย ได้แก่ ด้านสถานที่การจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.71$) ตามอันดับ

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคาดหวังด้านหลักสูตร

ด้านหลักสูตร	n = 400			
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับที่
1. ควรมีความทันสมัยและน่าสนใจ	4.80	0.45	มากที่สุด	3
2. เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน	4.80	0.72	มากที่สุด	1
3. ตรงตามความต้องการของผู้เรียน	4.91	0.23	มากที่สุด	
4. จัดการเรียนการสอนเน้นสมรรถนะ	4.83	0.64	มากที่สุด	2
ภาพรวม	4.80	0.57	มากที่สุด	

จากตารางที่ 5 พบว่า ด้านหลักสูตร ภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ หลักสูตรตรงตามความต้องการของผู้เรียน ($\bar{X} = 4.91$) รองลงมา ได้แก่ จัดการเรียนการสอนเน้นสมรรถนะ ($\bar{X} = 4.83$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้าย ได้แก่ หลักสูตรควรมีความทันสมัย และน่าสนใจ และเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน ($\bar{X} = 4.80$) ตามอันดับ

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคาดหวังด้านอาจารย์

ด้านอาจารย์	n = 400			
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับที่
1. ควรมีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ให้ทันสมัยอยู่เสมอ	4.85	0.37	มากที่สุด	3
2. ควรเป็นผู้มีองค์ความรู้ และสามารถถ่ายทอดให้นักศึกษาเข้าใจได้	4.72	0.46	มากที่สุด	1
3. ควรมีผลงานวิชาการเป็นที่ยอมรับ	4.80	0.43	มากที่สุด	2
ภาพรวม	4.79	0.42	มากที่สุด	

จากตารางที่ 6 พบว่า ด้านอาจารย์ ภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.79$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ อาจารย์ควรมีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ให้ทันสมัยอยู่เสมอ ($\bar{X} = 4.85$) รองลงมา ได้แก่ อาจารย์ควรมีผลงานวิชาการเป็นที่

ยอมรับ ($\bar{X} = 4.80$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้าย ได้แก่ อาจารย์ควรเป็นผู้มีองค์ความรู้ และสามารถถ่ายทอดให้นักศึกษาเข้าใจได้ ($\bar{X} = 4.72$) ตามอันดับ

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคาดหวังด้านเทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวก

ด้านเทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวก	n = 400			
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับที่
1. มหาวิทยาลัยควรมีระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตครอบคลุมทุกพื้นที่ในมหาวิทยาลัย	4.84	0.45	มากที่สุด	3
2. มหาวิทยาลัยควรมีคอมพิวเตอร์สำหรับใช้ในการสืบค้นข้อมูลเพียงพอต่อความต้องการใช้ของนักศึกษา	4.85	0.35	มากที่สุด	2
3. มหาวิทยาลัยควรมีศูนย์อาหารที่มีที่นั่งเพียงพอต่อจำนวนนักศึกษาที่ใช้บริการ	4.79	10.50	มากที่สุด	1
4. มหาวิทยาลัยมีห้องน้ำที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ	4.69	0.67	มากที่สุด	4
ภาพรวม	4.75	0.51	มากที่สุด	

จากตารางที่ 7 พบว่า ด้านเทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวก ภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ มหาวิทยาลัยควรมีคอมพิวเตอร์สำหรับใช้ในการสืบค้นข้อมูลเพียงพอต่อความต้องการใช้ของนักศึกษา ($\bar{X} = 4.85$) รองลงมา ได้แก่ มหาวิทยาลัยควรมีระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตครอบคลุมทุกพื้นที่ในมหาวิทยาลัย ($\bar{X} = 4.84$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้าย ได้แก่ มหาวิทยาลัย มีห้องน้ำที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ ($\bar{X} = 4.69$) ตามอันดับ

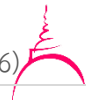
ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคาดหวังด้านสถานที่ สำหรับจัดการเรียนการสอน

ด้านสถานที่สำหรับจัดการเรียนการสอน	n = 400			
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับที่
1. ห้องเรียนสะอาด	4.64	0.63	มากที่สุด	4
2. มีแสงสว่างเพียงพอ	4.76	0.49	มากที่สุด	2
3. อากาศถ่ายเทสะดวก	4.64	0.47	มากที่สุด	3
4. บรรยากาศภายนอกร่มรื่น น่าเรียน	4.79	0.48	มากที่สุด	1
ภาพรวม	4.71	0.35	มากที่สุด	

จากตารางที่ 8 พบว่า ด้านสถานที่สำหรับจัดการเรียนการสอน ภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ บรรยากาศภายนอกร่มรื่นน่าเรียน ($\bar{X} = 4.79$) รองลงมา ได้แก่ มีแสงสว่างเพียงพอ ($\bar{X} = 4.76$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย ได้แก่ ห้องเรียนสะอาด อากาศถ่ายเทสะดวก ($\bar{X} = 4.64$) ตามอันดับ

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคาดหวัง ด้านการให้บริการทั่วไป

ด้านการให้บริการทั่วไป	n = 400			
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับที่
1. มหาวิทยาลัยควรมีการพัฒนาช่องทางการให้บริการให้ทันสมัย มีหลายช่องทาง	4.75	0.51	มากที่สุด	3
2. ควรมีระบบการติดต่อระหว่างนักศึกษา กับอาจารย์มีความสะดวก	4.73	0.53	มากที่สุด	4
3. เจ้าหน้าที่ควรมีอัธยาศัยที่ดี ให้บริการรวดเร็ว และถูกต้อง	4.81	0.49	มากที่สุด	1
4. ควรประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารรวดเร็วเข้าถึงได้ง่าย	4.77	0.48	มากที่สุด	2
ภาพรวม	4.77	0.50	มากที่สุด	

จากตารางที่ 9 พบว่า ด้านการให้บริการทั่วไป ภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.77$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ เจ้าหน้าที่ควรมีอริยาบดียที่ดี ให้บริการรวดเร็ว และถูกต้อง ($\bar{X} = 4.81$) รองลงมา ได้แก่ ภารกิจการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารรวดเร็วเข้าถึงได้ง่าย ($\bar{X} = 4.77$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย คือ ควรมีระบบการติดต่อระหว่างนักศึกษา กับอาจารย์มีความสะดวก ($\bar{X} = 4.73$) ตามอันดับ

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้านค่าธรรมเนียมการศึกษา

ด้านค่าธรรมเนียมการศึกษา	n = 400			
	\bar{X}	S.D.	ระดับ	อันดับที่
1. ค่าธรรมเนียมการศึกษาควรมีความเหมาะสม	4.78	0.40	มากที่สุด	2
2. ค่าใช้จ่ายที่นอกเหนือจากค่าธรรมเนียมการศึกษาไม่ควรสูงเมื่อเทียบกับมหาวิทยาลัยอื่น	4.80	0.39	มากที่สุด	1
ภาพรวม	4.74	0.40	มากที่สุด	

จากตารางที่ 10 พบว่า ด้านค่าธรรมเนียมการศึกษา ภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.67$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ค่าใช้จ่ายที่นอกเหนือจากค่าธรรมเนียมการศึกษาไม่ควรสูงเมื่อเทียบกับมหาวิทยาลัยอื่น ($\bar{X} = 4.80$) รองลงมา ได้แก่ ค่าธรรมเนียมการศึกษาควรมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.78$) ตามอันดับ

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์ความต้องการของบุคลากรทางการศึกษา และนักศึกษาต่อการศึกษาคือในระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนินทร์ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการศึกษาคือในระดับหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู จำนวน 164 คน คิดเป็นร้อยละ 41.00 และไม่มีความต้องการศึกษาคือในระดับหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 34.50 และยังไม่แน่ใจ จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 24.50 ส่วนมากสนใจศึกษาต่อวันอาทิตย์วันเดียว จำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 51.25 รองลงมา ได้แก่ วันเสาร์ - วันอาทิตย์ (08.30 - 17.00 น.) ได้สอดคล้องกับ สุขชาติ กิ่งทอง และเทียนแก้ว เลี่ยมสุวรรณ ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจศึกษาต่อระดับปริญญาโทของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยบูรพา ผลการศึกษา พบว่า นิสิตระดับปริญญาตรี ร้อยละ 79.19 ต้องการศึกษาคือในระดับปริญญาโท และในจำนวนที่ต้องการศึกษาคือ มีแนวโน้มต้องการศึกษาหลังจากได้งานทำ มากที่สุด โดยมีแนวโน้มต้องการศึกษาต่อภายใน 2 ปี หลังจบปริญญาตรีมากที่สุด (สุขชาติ กิ่งทอง และเทียนแก้ว เลี่ยมสุวรรณ, 2559) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุมิตร สุวรรณ และจันทิมา จานงนารถ ศึกษาความต้องการต่อในระดับบัณฑิตศึกษาของครู ซึ่งผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษาต่อคณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน จำนวน 214 คน คิดเป็นร้อยละ 71.1 และไม่มีความต้องการสาขาวิชาต่าง ๆ จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 28.9 (สุมิตร สุวรรณ และจันทิมา จานงนารถ, 2554) และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนาชัยวัฒน์ เดชาสินธุ์เจริญ ศึกษาเรื่อง ความต้องการศึกษาคือในระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงความต้องการที่จะศึกษาต่อในระดับปริญญาโทมหาวิทยาลัยเอกชน ส่วนมากมีเหตุผลจากเป็นความต้องการเพิ่มวุฒิการศึกษาให้กับตนเอง และมีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการศึกษาคือ เนื้อหาวิชาในหลักสูตรเป็นประโยชน์กับงานที่ทำอยู่ โดยมีแรงจูงใจมาใช้ในทางปฏิบัติที่ศึกษาต่อในระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร (ธนาชัยวัฒน์ เดชาสินธุ์เจริญ, 2553)

2. ผลการวิเคราะห์ความคาดหวังของบุคลากรทางการศึกษา และนักศึกษาต่อการศึกษาระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาจากการศึกษาความคาดหวังของบุคลากรทางการศึกษา และนักศึกษาต่อการศึกษาระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิธร บุรณเจริญ ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจศึกษาต่อหลักสูตรระดับปริญญาโทของคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ผลศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับตัดสินใจเข้าศึกษาต่อหลักสูตรระดับปริญญาโท 9 ด้าน พบว่า ปัจจัยด้านหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน ซึ่งการจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีการปฏิบัติงานจริงตามด้วยปัจจัยด้านบุคลากร โดยเฉพาะอาจารย์ผู้สอนซึ่งมีความรู้ความสามารถ และเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่สอนเป็นอย่างดี และปัจจัยด้านความเชื่อถือของสถาบัน ดังนั้น จากปัจจัยดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญในการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาอาจารย์ซึ่งต้องพัฒนา และรักษาไว้ซึ่งคุณภาพ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้สมัครเลือกเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรของคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดลต่อไป (ศศิธร บุรณเจริญ, 2560) และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วันวิสาข์ แก้วสมบุญ สรุปรูปเหตุมุ่งใจในการเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษาไว้ว่า จากการวิเคราะห์รายด้าน พบว่า เหตุมุ่งใจที่ทำให้ตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษานั้นขึ้น อยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้ ปัจจัยด้านความครบถ้วนสมบูรณ์ของสถาบันการศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัยมีหลักสูตรการเรียนการสอนตรงตามความต้องการของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมีอุปกรณ์การสอนที่ทันสมัย มหาวิทยาลัยมีชื่อเสียง อาจารย์ที่สอนมีชื่อเสียงและมีคุณภาพ มีการทดลองปฏิบัติงานในสถานการณ์จริง ความสะดวกสบายของห้องเรียนและสวัสดิการของห้องอเนกประสงค์ต่าง ๆ (วันวิสาข์ แก้วสมบุญ, 2556) และสอดคล้องกับนิรนาท เสนาจันท์ และคณะ ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกสถาบันอุดมศึกษาให้กับบุตรหลาน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่า ปัจจัยด้านสถานที่ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก มีผลต่อการตัดสินใจเลือกสถาบันอุดมศึกษาให้กับบุตรหลานในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ปัจจัยภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเอกชนด้านสถานที่ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก(FACI) มีผลต่อการตัดสินใจเลือกสถาบันอุดมศึกษาให้กับบุตรหลานในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน (นิรนาท เสนาจันท์ และคณะ, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้จากข้อมูลที่ได้จากการวิจัย คณะและมหาวิทยาลัยควรนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาพัฒนาหลักสูตรให้ตรงตามความต้องการของผู้เรียน ให้มีความสำคัญกับการพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นสมรรถนะ ควรมีความทันสมัย และน่าสนใจเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน พัฒนาการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งพัฒนาอาจารย์ให้มีผลงานวิชาการเป็นที่ยอมรับ ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ เช่น สาเหตุที่ผู้ตอบแบบสอบถามไม่ต้องการศึกษาต่อ หรือปัญหาการออกกลางคันของนักศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เป็นต้น การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ เพื่อความน่าเชื่อถือของข้อมูล

เอกสารอ้างอิง

- ธนาชัยวัฒน์ เตชาสินธ์เจริญ. (2553). ความต้องการศึกษาต่อในระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจบัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- ธีระวุฒิ เอกะกุล. (2544). ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). อุบลราชธานี: วิทยาการพิมพ์.
- นীরนาท เสนาจันทร์ และคณะ. (2561). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกสถาบันอุดมศึกษาให้กับบุตรหลานในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนบุรี, 13(2), 98 - 102.
- พชรพร ทับทิมทอง. (2554). สภาพและความคาดหวังในงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- วันวิสาข์ แก้วสมบูรณ์. (2556). เหตุจูงใจในการศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยทักษิณ, 13(2), 48 - 61.
- วิชัย วงศ์ใหญ่. (2554). กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการสอน: ภาคปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ศศิธร บุรณ์เจริญ. (2560). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจศึกษาต่อ หลักสูตรระดับปริญญาโท ของคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. วารสาร Mahidol R2R e-Journal, 4(2), 133 - 159.
- สุชาวดี กิ่งทอง และเทียนแก้ว เลี่ยมสุวรรณ. (2559). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจศึกษาต่อระดับปริญญาโทของนิสิตระดับปริญญาตรีสายสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง, 5(2), 90 - 117.
- สุนิษา กลิ้งพงษ์. (2556). ความต้องการพัฒนาตนเองของบุคลากรสายปฏิบัติการ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการอุดมศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมิตร สุวรรณ และจันทิมา จำนงนารถ. (2554). ความต้องการศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษาของครู และบุคลากรทางการศึกษา ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน รายงานการวิจัย คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนาศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.
- Maslow, A. H. (1970). *Motivation and Personality*. (2nd ed). New York: Harper and Row.
- Vroom, V. H. (1964). *Work and Motivation*. San Francisco: Jossey - Bass.

การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพของประชาชน
ที่มีภาวะเสี่ยงต่อโรคเบาหวานในจังหวัดอุทัยธานี*

A STUDY OF FACTORS RELATED TO HEALTH BEHAVIORS OF PEOPLE
WITH RISK OF DIABETES IN UTHAITHANI

พิพัฒน์ แก้วจงประสิทธิ์

Phiphat Kaewjongprasit

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุทัยธานี อุทัยธานี ประเทศไทย

Uthai Thani Provincial public Health Office, Uthai Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: phiphatok378@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมสุขภาพและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพของประชาชนที่มีภาวะเสี่ยงต่อโรคเบาหวานในจังหวัดอุทัยธานี โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ กลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนกลุ่มเสี่ยงโรคเบาหวานที่มีอายุ 35 ปีขึ้นไป ผ่านการตรวจคัดกรองด้วยวาจาและค่าผลการตรวจเลือดอยู่ในระหว่าง 100 - 123 มก./ดล. อาศัยอยู่ในจังหวัดอุทัยธานี จำนวน 376 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีสุ่มแบบเป็นระบบ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไป 2) แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวาน (ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.78) 3) แบบสอบถามการรับรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวาน (ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.87) และ 4) แบบสอบถามพฤติกรรมสุขภาพเพื่อป้องกันโรคเบาหวาน (ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.83) วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมสุขภาพของประชาชนที่มีภาวะเสี่ยงต่อโรคเบาหวานในจังหวัดอุทัยธานี อยู่ในระดับปานกลาง 2) ความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวาน การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเกิดโรคเบาหวาน การรับรู้ความรุนแรงของโรคเบาหวาน การรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรคเบาหวาน และสิ่งชักนำสู่การปฏิบัติ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมสุขภาพเพื่อป้องกันโรคเบาหวานในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .711, .703, .681, .663$ และ $.640$ ตามลำดับ) ส่วนการรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรคเบาหวานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมสุขภาพเพื่อป้องกันโรคเบาหวาน ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .572$) ดังนั้น ควรนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปใช้จัดกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพไม่ให้เกิดกลุ่มเสี่ยงกลายเป็นผู้ป่วยต่อไป

คำสำคัญ: ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง, พฤติกรรมสุขภาพ, ภาวะเสี่ยงต่อโรคเบาหวาน, โรคเบาหวาน

Abstract

The purposes of this research were to study health behavior and factors related to health behaviors of people with risk for diabetes in Uthai Thani Province. Using a correlational research model. The sample group consisted of 376 people in the diabetes risk group aged 35 years and

* Received September 26, 2023; Revised October 12, 2023; Accepted October 24, 2023

over who passed a verbal screening test and had a blood test result between 100 - 123 mg/dl, residing in Uthai Thani Province. The sample was selected by systematic random sampling. Research tools is a questionnaire created by the researcher consisting of 4 parts: 1) general information 2) questionnaire about knowledge of diabetes (reliability = 0.78) 3) questionnaire perception about diabetes (reliability = 0.87) and 4) health behavior questionnaire to prevent diabetes (reliability = 0.83). Analyze data Using frequency statistics, percentage, mean, standard deviation. and Pearson's correlation coefficient. The results of the research found that 1) health behavior of people at risk for diabetes in Uthai Thani Province is at a moderate level. 2) Knowledge about diabetes, Perceived Susceptibility of diabetes, Perceived severity of diabetes, Perceived benefits of practices to prevent diabetes, and Cues to action, There were a positive relationship with health behaviors to prevent diabetes at a high level, with statistical significance at the .01 level ($r = .711, .703, .681, .663$ and $.640$, respectively). Perceived barriers to diabetes prevention practices were positively related to health behaviors to prevent diabetes. at a moderate level Statistically significant at the .01 level ($r = .572$). Therefore, information obtained from research should be used to organize activities to change health behaviors so that at - risk groups do not become patients.

Keywords: Factors Related, Health Behaviors, Risk of Diabetes, Diabetes Mellitus

บทนำ

โรคเบาหวาน เป็นโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่เป็นปัญหาสำคัญทางด้านการแพทย์และสาธารณสุขของโลก สถานการณ์โรคเบาหวานทั่วโลกในปี 2564 (กรมควบคุมโรค, 2565) มีผู้ป่วยจำนวน 537 ล้านคนและคาดว่าในปี 2573 จะมีผู้ป่วยเบาหวานเพิ่มขึ้นเป็น 643 ล้านคน ซึ่งโรคเบาหวานมีส่วนทำให้เสียชีวิต สูงถึง 6.7 ล้านคน หรือเสียชีวิต 1 ราย ในทุก ๆ 5 วินาที จากรายงานสถิติสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข ประเทศไทยพบอุบัติการณ์โรคเบาหวานมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีผู้ป่วยรายใหม่เพิ่มขึ้น 3 แสนคนต่อปี และมีผู้ป่วยโรคเบาหวานอยู่ในระบบทะเบียน 3.3 ล้านคน ในปี 2563 มีผู้เสียชีวิตจากโรคเบาหวานทั้งหมด 16,388 คน คิดเป็นอัตราการตาย 25.1 ต่อประชากรแสนคน ค่าใช้จ่ายด้านสาธารณสุขในการรักษาโรคเบาหวานเฉลี่ยสูงถึง 47,596 ล้านบาทต่อปี (กรมควบคุมโรค, 2565) จากการศึกษาในคนไทยอายุ 35 - 65 ปี พบว่า มีปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรค เบาหวานสูงถึงร้อยละ 38 (สมาคมต่อมไร้ท่อแห่งประเทศไทย, 2566) ทั้งนี้ เนื่องมาจากพฤติกรรมกรรมกรบริโภค ที่ไม่ถูกต้อง ขาดการออกกำลังกาย และมีการดำเนินชีวิตที่มีการออกกำลังกายน้อยลง โรคเบาหวานเป็นสาเหตุหลักที่ก่อให้เกิดโรคอื่น ๆ ในกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง เช่น โรคหัวใจ โรคหลอดเลือดสมอง โรคความดันโลหิตสูง และโรคไตวายเรื้อรัง เป็นต้น ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิต ภาวะเศรษฐกิจของผู้เป็นโรคเบาหวาน ครอบครัวและประเทศชาติ ที่สำคัญมีผลกระทบต่อระบบบริการสุขภาพ (ชุติมา สร้อยนาค และคณะ, 2561)

จังหวัดอุทัยธานี ในปี 2563 - 2565 ผลการคัดกรองโรคเบาหวาน พบว่า มีแนวโน้มกลุ่มเสี่ยงสูงขึ้น คิดเป็นร้อยละ 4.36, 5.15 และ 5.95 ตามลำดับ อัตราป่วยด้วยโรคเบาหวานมีแนวโน้มสูงขึ้นคิดเป็นร้อยละ 6.69, 7.27 และ 7.64 ตามลำดับ ส่วนอัตราการตายมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นกัน โดยพบอัตราการตายด้วยโรคเบาหวาน คิดเป็นร้อยละ 1.95, 2.21 และ 2.67 ตามลำดับ (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุทัยธานี, 2566) จากสถิติ จะเห็นได้ว่าโรคเบาหวานเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญของจังหวัดอุทัยธานี และจากการวิเคราะห์สาเหตุการเกิดโรคเบาหวานพบว่า เกิดจากพฤติกรรมสุขภาพด้านการรับประทานอาหาร การออกกำลังกาย และการจัดการความเครียดที่ไม่

เหมาะสม ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวมีสาเหตุมาจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น ประชาชนขาดความรู้ การรับรู้และแรงจูงใจด้านสุขภาพ (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุทัยธานี, 2566) แม้ว่าโรคเบาหวาน จะเป็นโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่ไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ แต่สามารถป้องกันและควบคุมโรคให้อยู่ในระดับปกติหรือไม่ให้เกิดภาวะแทรกซ้อนขึ้นได้ หากมีการดูแลรักษาหรือการปฏิบัติตัวได้อย่างถูกต้อง ดังนั้นเพื่อป้องกันการเกิดโรคเบาหวานจำเป็นต้องมีพฤติกรรมป้องกันโรค นั่นคือ การปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพในชีวิตประจำวันเพื่อป้องกันหรือหลีกเลี่ยงจากปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดโรคเบาหวาน (อัญชลี สามงามมี และคณะ, 2563)

เบคเกอร์ ให้แนวคิดที่ความรู้เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะส่งผลไปถึงการปฏิบัติและเชื่อว่าการรับรู้ของบุคคลเป็นตัวบ่งชี้พฤติกรรมสุขภาพ โดยบุคคลจะแสดงพฤติกรรมใด ๆ ด้วยความเชื่อว่าจะทำให้มีสุขภาพดีและมีวัตถุประสงค์ในการป้องกันไม่ให้โรคขึ้นกับปัจจัยหลักสามประการ คือ 1) ความพร้อมที่จะปฏิบัติ ประกอบด้วย การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเกิดโรค และการรับรู้ความรุนแรงของโรค 2) การประเมินถึงประโยชน์ต่อการปฏิบัติ พฤติกรรมสุขภาพ ประกอบด้วย การรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติและการรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติ และ 3) สิ่งชักนำให้มีการปฏิบัติ ซึ่งอาจเป็นสิ่งชักนำมาจากภายในหรือภายนอก ส่วนปัจจัยส่วนบุคคล เป็นปัจจัยที่ไม่มีผลโดยตรงต่อพฤติกรรมสุขภาพ ไม่สามารถนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำปัจจัยส่วนบุคคลมาเป็นลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างเพื่ออธิบายคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง (Becker, M. H., 1974)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพของประชาชนที่มีภาวะเสี่ยงต่อโรคเบาหวานในจังหวัดอุทัยธานี โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพของเบคเกอร์ มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการวางแผนดำเนินการควบคุมและแก้ไขปัญหาประชาชนกลุ่มเสี่ยงโรคเบาหวานในจังหวัดอุทัยธานี อย่างเหมาะสมและกลับไปเป็นกลุ่มปกติ ลดโอกาสป่วยเป็นโรคเบาหวาน ส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมสุขภาพของประชาชนที่มีภาวะเสี่ยงต่อโรคเบาหวานในจังหวัดอุทัยธานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพของประชาชนที่มีภาวะเสี่ยงต่อโรคเบาหวานในจังหวัดอุทัยธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ (Correlation research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ประชาชนกลุ่มเสี่ยงโรคเบาหวานที่มีอายุ 35 ปีขึ้นไป ผ่านการตรวจคัดกรองด้วยวาจาและค่าผลการตรวจเลือดอยู่ในระหว่าง 100 - 123 มก./ดล. ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดอุทัยธานี จำนวน 6,320 คน

กลุ่มตัวอย่างและขนาดกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) กำหนดขอบเขตความคลาดเคลื่อน 0.05 เพื่อกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จากจำนวนประชากร 6,320 คน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 376 คน การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีสุ่มแบบเป็นระบบ (Systematic Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมต่าง ๆ ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบเลือกตอบและเติมคำ สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป จำนวน 9 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ดัชนีมวลกาย โรคประจำตัว และมีญาติสายตรงเป็นโรคเบาหวาน

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวานมีจำนวน 15 ข้อ เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับสาเหตุ อาการ การวินิจฉัยของแพทย์ การรักษา การออกกำลังกาย การช้ยา การเกิดภาวะแทรกซ้อนและการแก้ไข จำนวน 15 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า คือ ใช่ และไม่ใช่ เกณฑ์การให้คะแนน ตอบใช่ได้ 2 คะแนน ตอบไม่ใช่ได้ 1 คะแนน

การแปลผลคะแนน ผู้วิจัยคิดจากคะแนนรวมทั้งหมด โดยมีเกณฑ์ ดังนี้

คะแนน 12 - 15 (ร้อยละ 80 ขึ้นไป) หมายถึง มีความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวานดีมาก

คะแนน 9 - 11 (ร้อยละ 60 - 79) หมายถึง มีความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวานปานกลาง

คะแนนน้อยกว่า 9 (น้อยกว่าร้อยละ 60) หมายถึง มีความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวานน้อย

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามการรับรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวาน ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเกิดโรค 2) การรับรู้ความรุนแรงของโรค 3) การรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรค 4) การรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรค และ 5) สิ่งชักนำสู่การปฏิบัติ จำนวน 30 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ คือ เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย

เกณฑ์การให้คะแนน ข้อความทางบวก ข้อความทางลบ

เห็นด้วย 3 คะแนน 1 คะแนน

ไม่แน่ใจ 2 คะแนน 2 คะแนน

ไม่เห็นด้วย 1 คะแนน 3 คะแนน

การแปลผลคะแนน ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการแบ่งระดับคะแนนของ เบสท์ (Best, J. W., 1977) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.00 หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวานอยู่ในระดับสูง

คะแนนเฉลี่ย 1.67 - 2.33 หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวานอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.66 หมายถึง การรับรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวานอยู่ในระดับต่ำ

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามพฤติกรรมสุขภาพเพื่อป้องกันโรคเบาหวาน ประกอบด้วย 3 ด้านได้แก่ 1) พฤติกรรมการรับประทานอาหาร 2) การออกกำลังกาย และ 3) ความเครียดและการจัดการความเครียด จำนวน 20 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ คือ ปฏิบัติเป็นประจำ ปฏิบัติบางครั้ง และไม่เคยปฏิบัติ

เกณฑ์การให้คะแนน ข้อความทางบวก ข้อความทางลบ

ปฏิบัติเป็นประจำ 3 คะแนน 1 คะแนน

ปฏิบัติบางครั้ง 2 คะแนน 2 คะแนน

ไม่เคยปฏิบัติ 1 คะแนน 3 คะแนน

การแปลผลคะแนน ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการแบ่งระดับคะแนนของ เบสท์ (Best, J. W., 1977) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.00 หมายถึง พฤติกรรมสุขภาพเพื่อป้องกันโรคเบาหวานอยู่ในระดับสูง

คะแนนเฉลี่ย 1.67 - 2.33 หมายถึง พฤติกรรมสุขภาพเพื่อป้องกันโรคเบาหวานอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.66 หมายถึง พฤติกรรมสุขภาพเพื่อป้องกันโรคเบาหวานอยู่ในระดับต่ำ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การหาความตรงของเนื้อหาให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วยแพทย์ 1 ท่านพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการดูแลคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง 1 ท่าน และอาจารย์พยาบาลที่ความเชี่ยวชาญด้านการดูแลผู้ป่วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง 1 ท่าน ได้ค่า IOC = 0.67 - 1.00 แล้วจึงนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวานนำไปหาความเที่ยงโดยใช้สูตร KR - 20 ได้ค่าเท่ากับ 0.78 แบบสอบถามการรับรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวานและแบบสอบถามพฤติกรรมสุขภาพ หาค่าความเที่ยงโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าเท่ากับ 0.87 และ 0.83 ตามลำดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ติดต่อผู้ประสานงานแต่ละพื้นที่การศึกษา และชี้แจงรายละเอียดของแบบสอบถามให้เข้าใจวัตถุประสงค์ตรงกัน โดยให้ผู้ประสานงาน คือ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขและอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน เป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้ประสานงานตรวจสอบความถูกต้องและส่งคืนให้ผู้วิจัย

การพิทักษ์สิทธิและจริยธรรมการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ได้รับการพิจารณารับรองและอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมวิจัยเกี่ยวกับมนุษย์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุทัยธานี ตามหนังสือรับรองเลขที่ 16/2566 ลงวันที่ 23 มิถุนายน 2566 เก็บและรักษาข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้ไว้เป็นความลับ และนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวมตามความเป็นจริง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติการแจกแจงความถี่และร้อยละ
2. วิเคราะห์พฤติกรรมสุขภาพเพื่อป้องกันโรคเบาหวาน โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)
3. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพของประชาชนที่มีภาวะเสี่ยงต่อโรคเบาหวาน โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's correlation)

ผลการวิจัย**ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง**

(n = 376 คน)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	155	41.22
หญิง	221	58.78
อายุ		
35 - 45 ปี	111	29.52
46 - 55 ปี	164	43.62
56 - 65 ปี	91	24.20
66 ปี ขึ้นไป	23	6.12
สถานภาพสมรส		
โสด	42	11.17
คู่	263	69.95
หม้าย/หย่า/แยก	71	18.88
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	252	67.02
มัธยมศึกษา	104	27.66
อนุปริญญา	9	2.39
ปริญญาตรี	11	2.93
อาชีพ		
เกษตรกร	198	52.66
ค้าขาย	64	17.02
ธุรกิจส่วนตัว	101	26.86
รับราชการ	13	3.46

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (ต่อ)

(n = 376 คน)

รายได้		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	100	26.60
5,000 - 7,500 บาท	157	41.76
7,501 - 10,000 บาท	103	27.39
มากกว่า 10,000 บาท	16	4.26
ดัชนีมวลกาย		
น้ำหนักปกติ (18.5 - 22.9 kg/m ²)	89	23.67
น้ำหนักตัวเกิน (23.0 - 24.9 kg/m ²)	211	56.12
อ้วน (25 kg/m ² ขึ้นไป)	76	20.21
โรคประจำตัว		
ความดันโลหิตสูง	177	47.07
ไขมันในเลือดสูง	199	52.93
ญาติสายตรงที่เป็นโรคเบาหวาน		
มี	134	35.64
ไม่มี	120	31.91
ไม่แน่ใจ	122	32.45

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 58.78 อายุอยู่ในช่วง 46 - 55 ปี คิดเป็นร้อยละ 43.62 สถานภาพสมรสคู่ คิดเป็นร้อยละ 69.95 ระดับการศึกษาประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 67.02 ประกอบอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 52.66 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000 - 7,500 บาท คิดเป็นร้อยละ 41.76 ดัชนีมวลกาย น้ำหนักตัวเกิน คิดเป็นร้อยละ 56.12 โรคประจำตัว คือ โรคไขมันในเลือดสูง คิดเป็นร้อยละ 52.93 และมีญาติสายตรงเป็นโรคเบาหวาน คิดเป็น ร้อยละ 35.64

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับของพฤติกรรมสุขภาพเพื่อป้องกันโรคเบาหวานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกเป็นรายด้านและโดยรวม

พฤติกรรมสุขภาพ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
พฤติกรรมการรับประทานอาหาร	2.17	.51	ปานกลาง
การออกกำลังกาย	1.73	.66	ปานกลาง
ความเครียดและการจัดการความเครียด	1.92	.69	ปานกลาง
รวม	1.94	.58	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 พบว่า พฤติกรรมสุขภาพเพื่อป้องกันโรคเบาหวานของกลุ่มตัวอย่าง โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีคะแนนเฉลี่ย 1.94 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .58 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า พฤติกรรมสุขภาพทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านพฤติกรรมการรับประทานอาหารมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (คะแนนเฉลี่ย 2.17 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .51) รองลงมาด้านความเครียดและการจัดการความเครียด (คะแนนเฉลี่ย 1.92 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .69) และด้านการออกกำลังกายมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (คะแนนเฉลี่ย 1.73 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน .66)

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวาน การรับรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวานกับพฤติกรรมสุขภาพเพื่อป้องกันโรคเบาหวาน

ตัวแปร	พฤติกรรมสุขภาพเพื่อป้องกันโรคเบาหวาน	
	r	p - value
ความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวาน	.711	.001**
การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเกิดโรคเบาหวาน	.703	.001**
การรับรู้ความรุนแรงของโรคเบาหวาน	.681	.001**
การรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรคเบาหวาน	.663	.001**
การรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรคเบาหวาน	.572	.001**
สิ่งชักนำสู่การปฏิบัติ	.640	.001**

** p < .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวาน การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเกิดโรคเบาหวาน การรับรู้ความรุนแรงของโรคเบาหวาน การรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรคเบาหวาน และสิ่งชักนำสู่การปฏิบัติ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับพฤติกรรมสุขภาพเพื่อป้องกันโรคเบาหวาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .711, .703, .681, .663$ และ $.640$ ตามลำดับ) ส่วนการรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรคเบาหวานมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับพฤติกรรมสุขภาพเพื่อป้องกันโรคเบาหวาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .572$)

อภิปรายผล

ผลจากการปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพของประชาชนที่ภาวะเสี่ยงต่อโรคเบาหวานในจังหวัดอุทัยธานี ผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมสุขภาพของประชาชนที่ภาวะเสี่ยงต่อโรคเบาหวานในจังหวัดอุทัยธานี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง อธิบายได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 46 - 55 ปี ซึ่งเป็นวัยกลางคน เป็นวัยทำงาน รายได้เฉลี่ยต่อเดือนค่อนข้างต่ำ ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม ทำสวน ทำนา และทำไร่ จึงมุ่งทำงานเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว การดำเนินชีวิตต้องแข่งกับเวลาทำให้ไม่ค่อยมีเวลาดูแลสุขภาพ ประกอบกับการประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่ต้องใช้แรงงานทำให้เกิดความเหนื่อยล้าต้องการพักผ่อนมากกว่า ส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับการศึกษาของอัญชลี สามงามมี และคณะ พบว่า พฤติกรรมสุขภาพป้องกันโรคเบาหวานของบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีอยู่ในระดับปานกลาง (อัญชลี สามงามมี และคณะ, 2563) และสอดคล้องกับ ณิชารีย์ ใจคำวัง และคณะ พบว่า กลุ่มเสี่ยงโรคเบาหวานมีพฤติกรรมสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง (ณิชารีย์ ใจคำวัง และคณะ, 2562)

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพของประชาชนที่มีภาวะเสี่ยงต่อโรคเบาหวานในจังหวัดอุทัยธานี ผลการศึกษาพบว่า

2.1 ความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวานมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับ พฤติกรรมสุขภาพเพื่อป้องกันโรคเบาหวาน อธิบายได้ว่า การที่กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวาน ทำให้มีความเชื่อที่ถูกต้อง มีทางเลือกมากขึ้นในการปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพเพื่อป้องกันโรคเบาหวาน สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า ความรู้เป็นส่วนสำคัญที่ส่งผลให้บุคคลมีพฤติกรรมดูแลสุขภาพที่ดี หากบุคคลมีความรู้เกี่ยวกับโรคและความรู้เกี่ยวกับการป้องกันตนเอง จะทำให้เขาปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพอย่างดีที่สุดเสมอ (สิริรักษ์ เจริญศรีเมือง และคณะ, 2562) และสอดคล้องกับการศึกษาของ นลัท พรชัชววรรณชาติ พบว่า ความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวานมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการดูแลสุขภาพตนเองเพื่อป้องกันโรคเบาหวานอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ (นลัท พรชัชววรรณชาติ, 2563)

2.2 การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเกิดโรคเบาหวานมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับพฤติกรรมสุขภาพเพื่อป้องกันโรคเบาหวาน อาจเนื่องมาจากข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีญาติสายตรงเป็นโรคเบาหวาน ส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรคเบาหวานสูงขึ้น ตรงกับคำกล่าวที่ว่า บุคคลที่มีการรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเป็นโรค จะเห็นความสำคัญของการมีสุขภาพดี จึงให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันโรคและส่งเสริมสุขภาพ ดังนั้น เมื่อบุคคลรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคในระดับสูงจะทำให้เกิดพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น (ชุตินา สร้อยนาค และคณะ, 2561) สอดคล้องกับการศึกษาของแสงวรุฒ พรหมมา พบว่า การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเกิดโรคมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมสุขภาพของกลุ่มเสี่ยงโรคเบาหวาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (แสงวรุฒ พรหมมา, 2564)

2.3 การรับรู้ความรุนแรงของโรคเบาหวาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับพฤติกรรมสุขภาพเพื่อป้องกันโรคเบาหวาน อธิบายได้ว่า เมื่อบุคคลมีการรับรู้ความรุนแรงของโรคมามากขึ้น พฤติกรรมสุขภาพเพื่อป้องกันโรคก็จะสูงขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพและความเสี่ยงการเกิดโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ของมุสลิมวัยทำงาน พบว่า การรับรู้ความรุนแรงของของโรคมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมป้องกันโรคเบาหวานชนิดที่ 2 (ชุตินา สร้อยนาค และคณะ, 2561) และสอดคล้องกับผลการศึกษาของสมฤดี บัวป้อม พบว่า การรับรู้ความรุนแรงของโรคเบาหวานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของตนเองในกลุ่มเสี่ยงโรคเบาหวาน (สมฤดี บัวป้อม, 2565)

2.4 การรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรคเบาหวานมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับพฤติกรรมสุขภาพเพื่อป้องกันโรคเบาหวาน อาจเนื่องมาจากเมื่อบุคคลมีการรับรู้ถึงประโยชน์ของการปฏิบัติเพื่อป้องกันการเกิดโรคเบาหวานมากขึ้นก็ยังมีพฤติกรรมดูแลตนเอง เพื่อป้องกันโรคเบาหวานมากขึ้น ตรงกับคำกล่าวที่ การที่บุคคลแสวงหาวิธีการปฏิบัติให้หายจากโรคหรือป้องกันไม่ให้เกิดโรค โดยการปฏิบัตินั้นต้องมีความเชื่อว่าเป็นการกระทำที่ดีมีประโยชน์และเหมาะสมที่จะทำให้หายหรือไม่เป็นโรคนั้น ๆ ส่งผลให้บุคคลมีความมุ่งมั่นที่จะดูแลตนเองเพิ่มมากขึ้น (อภิชัย คุณิพงษ์, 2561) สอดคล้องกับการศึกษาของ ชุตินา สร้อยนาคและคณะ พบว่า การรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันโรคมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการป้องกันโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ในระดับสูงมาก (ชุตินา สร้อยนาค และคณะ, 2561)

2.5 การรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรคเบาหวานมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับพฤติกรรมสุขภาพเพื่อป้องกันโรคเบาหวาน อธิบายได้ว่า การดำเนินงานสุขศึกษาเกี่ยวกับโรคเบาหวานที่ผ่านมาเป็นการส่งเสริมสุขภาพที่เน้นการประชาสัมพันธ์ และการแจกเอกสารแผ่นพับ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ทำให้ขาดทักษะในการอ่าน ทำความเข้าใจ ประมวลผลและนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับไปปรับใช้เพื่อให้เกิดพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสมได้ปานกลาง จึงส่งผลให้มีการปฏิบัติพฤติกรรมสุขภาพเพื่อป้องกันโรคเบาหวานอยู่ในระดับปานกลาง (สกวานเตร ไทรแจ่มจันทร์ และคณะ, 2564) สอดคล้องกับการศึกษาแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพและความเสี่ยงการเกิดโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ของมุสลิมวัยทำงาน พบว่า การรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรคเบาหวานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมป้องกันโรคเบาหวานชนิดที่ 2 อยู่ในระดับปานกลาง (ชุตินา สร้อยนาค และคณะ, 2561)

2.6 สิ่งชักนำสู่การปฏิบัติมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับพฤติกรรมสุขภาพเพื่อป้องกันโรคเบาหวาน อธิบายได้ว่า เมื่อบุคคลมีการรับรู้ต่อสิ่งชักนำให้เกิดการปฏิบัติมากขึ้น ก็ยังมีพฤติกรรมเพื่อป้องกันโรคเบาหวานสูงขึ้น ประกอบกับการได้รับคำแนะนำหรือการสนับสนุนจากครอบครัว ญาติ เพื่อน คนใกล้ชิด และบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมสุขภาพเพื่อป้องกันโรคเบาหวานที่เหมาะสมมากขึ้น (อมรรัตน์ ลีอนาม และคณะ, 2562) หรืออาจกล่าวได้ว่า สิ่งชักนำหรือสิ่งจูงใจให้เกิดการปฏิบัติ เป็นเหตุการณ์หรือสิ่งที่มากระตุ้นบุคคลให้เกิดพฤติกรรมที่ต้องการออกมา ระดับความสนใจและห่วงใยเกี่ยวกับสุขภาพ อารมณ์ต่าง ๆ

ที่เกิดขึ้นในบุคคลโดยมีสาเหตุมาจากการกระตุ้นของสิ่งเร้าทั้งภายในและภายนอก คือ สิ่งชักนำให้มีการปฏิบัติเป็นเหตุการณ์หรือสิ่งที่ส่งเสริมให้บุคคลมีความพร้อมในการแสดงพฤติกรรม (Becker, M. H., 1974) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อมรรัตน์ ลีอนาม และคณะ พบว่า สิ่งชักนำให้เกิดการปฏิบัติมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลตนเองเพื่อป้องกันโรคความดันโลหิตสูงของประชาชนกลุ่มเสี่ยง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (อมรรัตน์ ลีอนาม และคณะ, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยสรุปว่า ความรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวาน การรับรู้เกี่ยวกับโรคเบาหวาน ได้แก่ การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเกิดโรค การรับรู้ความรุนแรงของโรค การรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรค การรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติเพื่อป้องกันโรค และสิ่งชักนำสู่การปฏิบัติ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพของประชาชนที่ภาวะเสี่ยงต่อโรคเบาหวานในจังหวัดอุทัยธานี จากผลวิจัยดังกล่าวผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ 1.1) พฤติกรรมสุขภาพโดยรวมและรายด้านของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลาง หน่วยงานสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องควรนำข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบในการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพ เพื่อให้ประชาชนกลุ่มเสี่ยงโรคเบาหวานมีพฤติกรรมสุขภาพในการป้องกันโรคเบาหวานให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้น 1.2) หน่วยงานที่ให้บริการสุขภาพ นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปเป็นข้อมูลในการป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดโรคเบาหวานในพื้นที่ เช่น การออกแบบกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไม่ให้กลุ่มเสี่ยงกลายเป็นผู้ป่วยต่อไป 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 2.1) ทำการศึกษาวิจัยถึงปัจจัยที่จะส่งผลต่อพฤติกรรมดูแลสุขภาพของประชาชนกลุ่มเสี่ยงโรคเบาหวาน โดยใช้ทฤษฎีอื่น ๆ ได้แก่ ความรอบรู้ทางสุขภาพ การจัดการตนเอง เป็นต้น 2.2) ควรจัดโปรแกรมการส่งเสริม หรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพในประชาชนกลุ่มเสี่ยงโรคเบาหวานในจังหวัดอุทัยธานี โดยนำปัจจัยที่ค้นพบจากงานวิจัยนี้ไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละบุคคล

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค. (2565). สถานการณ์โรคเบาหวาน. เรียกใช้เมื่อ 28 มิถุนายน 2566 จาก <https://pr.moph.go.th/?url=pr/detail/2/02/181256/>
- ชุตินา สร้อยนาถ และคณะ. (2561). การศึกษาแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพและความเสี่ยงการเกิดโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ของมุสลิมวัยทำงาน. วารสารพยาบาลทหารบก, 19(ฉบับพิเศษ), 267 - 277.
- ณิชารีย์ ใจคำวัง และคณะ. (2562). รูปแบบการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพกลุ่มเสี่ยงสูงโรคเบาหวาน อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย. วารสารวิชาการสาธารณสุข, 28(5), 802 - 814.
- นลัท พรชัยวรรณชาติ. (2563). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะเสี่ยงต่อโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ในผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่เข้ารับการรักษาที่ศูนย์แพทย์ชุมชน. วารสารระบบบริการปฐมภูมิและเวชศาสตร์ครอบครัว, 3(3), 73 - 86.
- สกาวเนตร ไทรแจ่มจันทร์ และคณะ. (2564). ความรอบรู้ด้านสุขภาพ และพฤติกรรมสุขภาพ 3อ.2ส.ของประชาชนในชุมชนบ้านเอื้ออาทรบางเขน(คลองถนน). วารสารพยาบาลทหารบก, 22(3), 376 - 386.
- สมฤดี บัวป้อม. (2565). ความรู้ การรับรู้ด้านสุขภาพ และพฤติกรรมดูแลสุขภาพของตนเองในกลุ่มเสี่ยงโรคเบาหวานที่มีอายุ 35 ปีขึ้นไปในเขตเทศบาล เมืองสุโขทัยธานี จังหวัดสุโขทัย. วารสารวิชาการทางคลินิกวิทยาศาสตร์สุขภาพ, 19(37), 83 - 95.
- สมาคมต่อมไร้ท่อแห่งประเทศไทย. (2566). แนวทางปฏิบัติสำหรับโรคเบาหวาน 2566. กรุงเทพมหานคร: ศรีเมืองการพิมพ์.

- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุทัยธานี. (2566). สถิติประชาชนกลุ่มเสี่ยงโรคติดต่อไม่เรื้อรัง. อุทัยธานี: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุทัยธานี.
- สิรารักษ์ เจริญศรีเมือง และคณะ. (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของกลุ่มเสี่ยงโรคเบาหวานชนิดที่ 2 เขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. วารสารวิชาการสาธารณสุข, 28(4), 628 - 638.
- แสงวุฒร พรหมมหา. (2564). ปัจจัยทำนายพฤติกรรมสุขภาพของประชาชนกลุ่มเสี่ยงเบาหวานเขตพื้นที่รับผิดชอบของโรงพยาบาลบ่อแต่นแขวงไซบบุรี สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. ใน วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- อภิชัย คุณิพงษ์. (2561). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการดูแลตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ในอำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี. วารสารกรมการแพทย์, 43(3), 102 - 107.
- อมรรัตน์ ลีอนาม และคณะ. (2562). ปัจจัยทำนายพฤติกรรมการดูแลตนเองเพื่อป้องกันโรคความดันโลหิตสูงของประชาชนกลุ่มเสี่ยง. วารสารมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ วิชาการ, 23(1), 93 - 106.
- อัญชลี สามงามมี และคณะ. (2563). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันโรคเบาหวานและความดันโลหิตสูงของบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง. วชิรเวชสารและวารสารเวชศาสตร์เขตเมือง, 64(2), 97 - 108.
- Becker, M. H. (1974). The health belief model and sick role behavior. New Jersey: Charles B. Slack.
- Best, J. W. (1977). Research in Education. (3rd ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of Psychology Testing. (5th ed.). New York: Harper Collins Publishers Inc.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607 - 610.

**ปัจจัยทำนายคุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิ
และเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ จังหวัดเพชรบุรี*****PREDICTING FACTORS OF QUALITY SERVICE IN THE PRIMARY CARE UNIT
AND THE PRIMARY CARE NETWORK, PHETCHABURI PROVINCE**ไพฑูรย์ ศิลปสร¹, ใจแก้ว ศิลปสร², กนกภรณ์ อ่วมพราหมณ์³, ชุตินา เทียนชัยทัศนีย์*

Paitoon Sillapasorn, Jaikaew Silaphasorn, Kanokporn Aumpram, Chutima Teanchaithut

¹สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเขาย้อย เพชรบุรี ประเทศไทย

Kaoyoi District Public Health Office, Phetchaburi, Thailand

²โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองโสน อำเภอเมือง เพชรบุรี ประเทศไทย

Nong Sano Subdistrict Health Promotion Hospital, Muang District, Phetchaburi, Thailand

³วิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก เพชรบุรี ประเทศไทย

Prachomkiao College of Nursing, Faculty of Nursing, Praboromarajchanok Institute, Phetchaburi, Thailand

*Corresponding author E-mail: teanpun@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาคุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ จังหวัดเพชรบุรี และปัจจัยทำนายคุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ จังหวัดเพชรบุรี รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงทำนาย กลุ่มตัวอย่างจำนวน 130 คน ประกอบด้วยพยาบาลวิชาชีพ 57 คน นักวิชาการสาธารณสุข 45 คน และเจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน 28 คน สุ่มโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น เก็บรวบรวมข้อมูลเดือนพฤษภาคม - กรกฎาคม พ.ศ. 2566 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบประเมินภาวะผู้นำขององค์กร แบบประเมินวัฒนธรรมองค์กร แบบประเมินการมีส่วนร่วมของชุมชน และแบบประเมินคุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ มีความเชื่อมั่นเท่ากับ .98, .96, .97 และ .95 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนาและการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการศึกษาพบว่า ค่าเฉลี่ยของคุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิจังหวัดเพชรบุรี อยู่ในระดับดี ($M = 4.10, S.D. = .47$) วัฒนธรรมองค์กร และการมีส่วนร่วมของชุมชนสามารถร่วมกันทำนายคุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ จังหวัดเพชรบุรี ได้ร้อยละ 55.6 ($R^2 = .556$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยวัฒนธรรมองค์กรเป็นปัจจัยทำนายที่ดีที่สุดและมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) จากผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิควรส่งเสริมให้มีการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ตีความกับการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการบริการจะเป็นการเพิ่มคุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ

คำสำคัญ คุณภาพการบริการ, ภาวะผู้นำขององค์กร, วัฒนธรรมองค์กร, การมีส่วนร่วมของชุมชน, หน่วยบริการปฐมภูมิ

* Received October 5, 2023; Revised October 13, 2023; Accepted October 26, 2023

Abstract

This research aimed to study the quality of service in the Primary Care Unit and the Primary Care Network in Phetchaburi province, and the factors that predicted the quality of service in the Primary Care Unit and the Primary Care Network in Phetchaburi province. The research design is predictive research. The sample group comprised 130 individuals, including 57 registered nurses, 45 public health professionals, and 28 community health workers. The participants were selected using stratified random sampling. Data were collected from May to July 2023. The research instruments included organizational leadership assessment, organizational culture assessment, community involvement assessment, and quality of service assessment for the Primary Care Unit and the Primary Care Network. The reliability coefficients were .98, .96, .97, and .95, respectively. Data were analyzed using descriptive statistics and stepwise multiple regression analysis. The study results revealed that the average quality of service score for the Primary Care Unit and the Primary Care Network in Phetchaburi province was rated as good level ($M = 4.10$, $S.D. = .47$). Organizational culture, and community involvement collectively predicted the quality of service for the Primary Care Unit and the Primary Care Network at a statistically significant level of 55.6% ($R^2 = .556$, $p < .05$). Notably, organizational culture emerged as the most significant predictor ($p < .001$). These findings underscore the importance of the Primary Care Unit and the Primary Care Network to promote a strong organizational culture and community engagement to enhance quality - of - service delivery.

Keywords: Quality Service, Organizational leadership, Organizational culture, Community involvement, Primary Care Unit

บทนำ

การพัฒนาาระบบบริการปฐมภูมิ (Primary health care: PHC) มีความสำคัญกับการพัฒนาาระบบบริการสุขภาพของประเทศ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงบริการสุขภาพได้อย่างทั่วถึง มีโอกาสเท่าเทียมกัน มีความเป็นธรรม และลดความแออัดในโรงพยาบาลจึงควรพัฒนาระบบสุขภาพปฐมภูมิที่ชัดเจนมากขึ้น (สำนักสนับสนุนระบบสุขภาพปฐมภูมิ กระทรวงสาธารณสุข, 2566) สถานบริการด้านสุขภาพทุกระดับมีการปรับแนวคิด การบริหาร และการบริการสาธารณสุข รวมถึงการพัฒนากระบวนการทำงานและการบริหารจัดการระบบบริการสุขภาพ เพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพดีถ้วนหน้าอย่างยั่งยืน โดยเน้นให้ความสำคัญในการพัฒนาบริการที่ใกล้บ้าน คือ สถานบริการระดับปฐมภูมิให้สามารถจัดบริการสาธารณสุขและดูแลประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเน้นการทำงานสร้างสุขภาพมากกว่าซ่อมสุขภาพ จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงด้านคุณภาพชีวิตของประชาชน หน่วยบริการปฐมภูมิ และเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ จึงมีความสำคัญที่มีความจำเป็นในการให้บริการเพื่อมุ่งเน้นการส่งเสริมสุขภาพ บริการควบคุมป้องกันโรค ให้บริการรักษาพยาบาลเบื้องต้น และการฟื้นฟูสมรรถภาพ เพื่อลดการเจ็บป่วย และสนับสนุนระบบการดูแลสุขภาพประชาชนที่บ้าน ครอบครัวและชุมชน ให้เชื่อมโยงบูรณาการกับระบบบริการสุขภาพระดับทุติยภูมิ ถึงระดับตติยภูมิอย่างเป็นระบบ หน่วยบริการปฐมภูมิจึงเป็นด่านหน้าของการสร้างระบบบริการสุขภาพเพราะเป็นระบบบริการขั้นพื้นฐานที่ใกล้ชิดประชาชนที่สุด สามารถเข้าถึงสุขภาพของประชาชนได้ง่ายและใช้ต้นทุนต่ำ มุ่งให้บริการเชิงรุก การเสริมสร้างความเข้มแข็งและความรอบรู้ให้แก่บุคคลรวมทั้งชุมชนให้สามารถรับมือกับโรคและดูแลสุขภาพของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

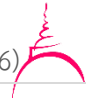

คุณภาพการบริการตามแนวคิดของไซเธมอล แบร์รี่ และพาราสุรามาน (Zeithaml, V. et al.) เป็นการให้บริการที่สอดคล้องตรงตามความต้องการของผู้รับบริการหรือสร้างการบริการที่มีระดับสูงกว่าที่ผู้รับบริการได้คาดหวัง คุณภาพการบริการต้องมีประสิทธิภาพและได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ความน่าเชื่อถือของบริการ การสร้างความมั่นใจในการบริการ รูปลักษณ์ทางกายภาพ การดูแลเอาใจใส่ และการสามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ คุณภาพการบริการในหน่วยบริการปฐมภูมิเป็นการบริการสุขภาพจึงควรมีลักษณะที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย แต่จากการดำเนินงานของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิที่ผ่านมา พบว่า ยังมีข้อบกพร่องหลายประการ หน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิแต่ละแห่งมีปัญหาแตกต่างกันไป ทำให้คุณภาพงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายส่งผลกระทบต่อผู้รับบริการ ดังเช่น ประทีป กาลเขว้า และคณะ ที่ศึกษาการรับรู้คุณภาพบริการปฐมภูมิของผู้รับบริการ พบว่า คุณภาพบริการด้านการลดความแออัดมีค่าต่ำที่สุด ($M = 3.99, S.D. = .64$) ดังนั้น จำเป็นต้องหาปัจจัยที่จะทำให้หน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิดำเนินงานได้ประสบความสำเร็จ จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ประทีป กาลเขว้า, และคณะ, 2566) เช่น การศึกษาของ อารีย์ อ่องสว่าง และนิตยา นิลรัตน์ พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในจังหวัดนครราชสีมา ($Beta = .48$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 (อารีย์ อ่องสว่าง และนิตยา นิลรัตน์, 2561) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สมบูรณ์ บุญเกียรติ, และคณะ ที่พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้าหอผู้ป่วยมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r = .81$) กับคุณภาพบริการพยาบาล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) (สมบูรณ์ บุญเกียรติ, และคณะ, 2564) ส่วนการศึกษาของมยุรี เข้มทอง พบว่า ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ($Beta = .17, Sig = 0.009$) และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ($Beta = .16, Sig = 0.005$) มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพเครือข่ายบริการปฐมภูมิ จังหวัดพิจิตร (มยุรี เข้มทอง, 2563) สอดคล้องกับการศึกษาของ อีร์ธวีช นุกุลกิจ ที่พบว่า วัฒนธรรมองค์การมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการของโรงพยาบาล ($r = .69$) และผลการดำเนินงานของโรงพยาบาล ($r = .55$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งจะเห็นได้ว่าปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการในหน่วยบริการปฐมภูมิจึงปัจจัยร่วมกันทั้งในส่วนบุคคล ปัจจัยในระดับองค์กร และปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง (อีร์ธวีช นุกุลกิจ, 2562)

จังหวัดเพชรบุรีมีหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิจำนวน 28 แห่ง ผู้วิจัยในฐานะที่รับผิดชอบงานปฐมภูมิและงานพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ จึงมีความสนใจในการศึกษาปัจจัยทำนายคุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิจังหวัดเพชรบุรี โดยใช้แนวคิด PRECEDE - PROCEED MODEL ของกรีนและครุยเตอร์ (Green, L.W., & Krueger, M.W., 1991) ประกอบด้วย ตัวแปรอิสระ 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยนำ ศึกษาภาวะผู้นำขององค์กร 2) ปัจจัยเอื้อ ศึกษาวัฒนธรรมองค์กร 3) ปัจจัยเสริม ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน และตัวแปรตาม คือ คุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ ซึ่งผลการวิจัยคาดว่าจะเป็นแนวทางในการวางแผน ปรับปรุงและพัฒนาหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิให้เป็นบริการด่านหน้าที่ตรงกับความต้องการของประชาชนในชุมชน สามารถเป็นที่พึ่งด้านสุขภาพเบื้องต้นที่มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพเทียบเท่าสถานบริการระดับสูง อีกทั้งเป็นข้อมูลในการสร้างขวัญ กำลังใจ และกำหนดรูปแบบการปฏิบัติงานของทีมสุขภาพเพื่อพัฒนาหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ จังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยทำนายคุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ จังหวัดเพชรบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงทำนาย (Descriptive Predictive research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร เป็นเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ จังหวัดเพชรบุรี ปี 2566 จำนวน 28 แห่ง จำนวนทั้งหมด 263 คน แบ่งเป็น พยาบาลวิชาชีพ จำนวน 113 คน นักวิชาการสาธารณสุข จำนวน 94 คน และนักพนักงานสาธารณสุขชุมชน จำนวน 56 คน

กลุ่มตัวอย่าง เป็นเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ จังหวัดเพชรบุรี ที่มีประสบการณ์การทำงานตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป มีคุณสมบัติตามเกณฑ์คัดเข้า (Inclusion criteria) ได้แก่ 1) เป็นเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ จังหวัดเพชรบุรี ที่มีประสบการณ์การทำงานตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป และให้ความร่วมมือในการวิจัย และเกณฑ์การคัดออก (Exclusion criteria) ได้แก่ ไม่สมัครใจในการเข้าร่วมวิจัย การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการวิเคราะห์ Power Analysis สำหรับสถิติสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณ ซึ่งกำหนดค่าระดับนัยสำคัญที่ .05 อำนาจการทดสอบ ที่ระดับ .95 การวิจัยเชิงทำนายค่าขนาดอิทธิพลขนาดปานกลาง ($f^2 = 0.15$) (Faul, F. et al., 2009) จำนวนตัวแปรอิสระ 3 ตัวแปร ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 119 ราย และป้องกันการสูญหายของข้อมูลโดยเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 10 จึงได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 130 ราย โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ พยาบาลวิชาชีพ นักวิชาการสาธารณสุข และเจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน โดยกำหนดสัดส่วนตามจำนวนประชากร และสุ่มอย่างง่ายในแต่ละกลุ่มจนได้ครบตามจำนวน ดังนี้ พยาบาลวิชาชีพ จำนวน 57 คน นักวิชาการสาธารณสุข จำนวน 45 คน และเจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน จำนวน 28 คน รวมทั้งหมดจำนวน 130 คน ดำเนินการเก็บข้อมูลจากทุกอำเภอ ในจังหวัดเพชรบุรี โดยทำการสุ่มอย่างง่ายเพื่อให้ได้หน่วยบริการปฐมภูมิ และเก็บข้อมูลจากหน่วยบริการปฐมภูมิในแต่ละอำเภอจนได้พยาบาลวิชาชีพ จำนวน 7 - 8 คน นักวิชาการสาธารณสุข จำนวน 5 - 6 คน และเจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน จำนวน 3 - 4 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบบสอบถามแบ่งตามปัจจัยตามกรอบแนวคิดในการวิจัย เป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิ และการอบรมเกี่ยวกับมาตรฐานศูนย์สุขภาพชุมชน

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยทำนายคุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ประกอบด้วย

1. ปัจจัยนำ ได้แก่ แบบประเมินภาวะผู้นำขององค์กร ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนามาจากแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตามภาวะผู้นำของหัวหน้าหน่วยบริการปฐมภูมิ (วรัญญา ชุมประเสริฐ, 2552) ร่วมกับทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Best J. W., 1981) ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านภาวะผู้นำเชิงบริหารมี 2) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ 3) ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา และ 4) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 16 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ (1 - 5 คะแนน) คือ ระดับมากที่สุด, มาก, ปานกลาง, น้อย, และน้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์ในการจำแนกเป็น 5 ระดับ (Best J. W., 1981) ดังนี้

ระหว่าง 4.50 - 5.00 คะแนน หมายถึง มีภาวะผู้นำมากที่สุด

ระหว่าง 3.50 - 4.49 คะแนน หมายถึง มีภาวะผู้นำมาก

ระหว่าง 2.50 - 3.49 คะแนน หมายถึง มีภาวะผู้นำปานกลาง

ระหว่าง 1.50 - 2.49 คะแนน หมายถึง มีภาวะผู้นำน้อย

ระหว่าง 1.00 - 1.49 คะแนน หมายถึง มีภาวะผู้นำน้อยที่สุด

2. ปัจจัยเอื้อ ได้แก่ แบบประเมินวัฒนธรรมองค์กร ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมองค์กร (Robbins, S. P., 2000) ประกอบด้วย 10 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการริเริ่มส่วนบุคคล 2) ด้านความอดทนต่อความเสี่ยง 3) ด้านการกำหนดทิศทาง 4) ด้านการร่วมมือ 5) ด้านการสนับสนุนการจัดการ 6) ด้านการควบคุม 7) ด้านเอกลักษณ์ 8) ด้านระบบการให้รางวัล 9) ด้านความอดทนต่อความขัดแย้ง และ 10) ด้านรูปแบบของการสื่อสาร แบบสอบถามประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 30 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (1 - 5 คะแนน) คือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไม่เห็นด้วย เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วย และเห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยมีเกณฑ์ในการจำแนกเป็น 5 ระดับ (Best J. W., 1981) ดังนี้

ระหว่าง 4.50 - 5.00 คะแนน หมายถึง มีวัฒนธรรมองค์กรที่ดีมาก

ระหว่าง 3.50 - 4.49 คะแนน หมายถึง มีวัฒนธรรมองค์กรที่ดี

ระหว่าง 2.50 - 3.49 คะแนน หมายถึง มีวัฒนธรรมองค์กรปานกลาง

ระหว่าง 1.50 - 2.49 คะแนน หมายถึง มีวัฒนธรรมองค์กรที่ค่อนข้างไม่ดี

ระหว่าง 1.00 - 1.49 คะแนน หมายถึง มีวัฒนธรรมองค์กรที่ไม่ดี

3. ปัจจัยเสริม ได้แก่แบบประเมินการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาจากแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในงานบริการปฐมภูมิ (วรัญญา ชุมประเสริฐ, 2552) ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรมประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 13 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ (1 - 5 คะแนน) คือ ระดับมากที่สุด, มาก, ปานกลาง, น้อย, และน้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์ในการจำแนกเป็น 5 ระดับ (Best J. W., 1981) ดังนี้

ระหว่าง 4.50 - 5.00 คะแนน หมายถึง มีส่วนร่วมมากที่สุด

ระหว่าง 3.50 - 4.49 คะแนน หมายถึง มีส่วนร่วมมาก

ระหว่าง 2.50 - 3.49 คะแนน หมายถึง มีส่วนร่วมปานกลาง

ระหว่าง 1.50 - 2.49 คะแนน หมายถึง มีส่วนร่วมน้อย

ระหว่าง 1.00 - 1.49 คะแนน หมายถึง มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 แบบประเมินคุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามแนวคิดของไซธามล แบร์รี่ และพาราสุรามาน (Zeithaml, V. et al.) และทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความน่าเชื่อถือของบริการ 2) ด้านการสร้างความมั่นใจในการบริการ 3) ด้านรูปลักษณ์ทางกายภาพ 4) ด้านการดูแลเอาใจใส่ และ 5) ด้านการสามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 17 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (1 - 5 คะแนน) คือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไม่เห็นด้วย เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วย และเห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยคะแนนต่ำหมายถึงคุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิไม่ดี คะแนนสูงหมายถึง คุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิดีมาก โดยมีเกณฑ์ในการจำแนกเป็น 5 ระดับ (Best J. W., 1981) ดังนี้

ระหว่าง 4.50 - 5.00 คะแนน หมายถึง มีคุณภาพการบริการดีมาก

ระหว่าง 3.50 - 4.49 คะแนน หมายถึง มีคุณภาพการบริการดี

ระหว่าง 2.50 - 3.49 คะแนน หมายถึง มีคุณภาพการบริการปานกลาง

ระหว่าง 1.50 - 2.49 คะแนน หมายถึง มีคุณภาพการบริการค่อนข้างไม่ดี

ระหว่าง 1.00 - 1.49 คะแนน หมายถึง มีคุณภาพการบริการไม่ดี

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย แบบสอบถามทั้งหมดผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ผู้บริหารหน่วยบริการปฐมภูมิ 1 ท่าน พยาบาลผู้เชี่ยวชาญ การประเมินคุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิ 1 ท่าน และนักวิชาการสาธารณสุขผู้เชี่ยวชาญ การประเมินคุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิ 1 ท่าน แล้วหาดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index; CVI) ของแบบประเมินภาวะผู้นำขององค์กร แบบประเมินวัฒนธรรมองค์กร แบบประเมินการมีส่วนร่วมของชุมชน และแบบประเมินคุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ มีค่า CVI = .94, .97, .92 และ .94 ตามลำดับ นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาจำนวน 30 ราย ที่ปฏิบัติงานในหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ ในจังหวัดเพชรบุรี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แบบประเมินภาวะผู้นำขององค์กร แบบประเมินวัฒนธรรมองค์กร แบบประเมินการมีส่วนร่วมของชุมชน และแบบประเมินคุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค เท่ากับ .98, .96, .97 และ .95 ตามลำดับ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างเดือนมิถุนายน - สิงหาคม พ.ศ. 2566 โดยดำเนินการประสานสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเพชรบุรี เพื่อทำหนังสือชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและรายละเอียดในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยพบกลุ่มตัวอย่าง โดยดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัยและแนะนำตนเอง อธิบายวัตถุประสงค์ในการทำการศึกษาร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรักษาความลับ และการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง เมื่อกลุ่มตัวอย่างยินดียินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย และให้ลงลายมือชื่อในใบยินยอมเข้าร่วมการวิจัย กลุ่มตัวอย่างสามารถหยุดการเข้าร่วมการวิจัยได้ตลอดเวลา โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อการทำงาน จากนั้นนำข้อมูลแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 130 ราย มาตรวจสอบความครบถ้วน ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนจากกลุ่มตัวอย่าง 130 ราย คิดเป็นร้อยละ 100 แล้วจึงวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลส่วนบุคคล และคุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิ และเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ จังหวัดเพชรบุรี ด้วยสถิติเชิงพรรณนา คือ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำขององค์กร วัฒนธรรมองค์กร การมีส่วนร่วมของชุมชน และคุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ ด้วยสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product - Moment Correlation) โดยการกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

3. วิเคราะห์ปัจจัยทำนายคุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ ด้วยสถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธี Stepwise โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งทำการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้น (Assumption) แล้วพบว่า เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้น ดังนี้ 1) ข้อมูลมีการแจกแจงเป็นโค้งปกติ (Normality) และตัวแปรอิสระและตัวแปรตามมีความสัมพันธ์เชิงเส้น (Linearity) โดยพิจารณาจากกราฟ Normal Probability Plot พบว่า ข้อมูลส่วนใหญ่จะอยู่ใกล้เคียงเส้นตรง แสดงว่าลักษณะของข้อมูลมีการแจกแจงแบบปกติ และมีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง 2) การทดสอบความแปรปรวนของค่าความคลาดเคลื่อนคงที่ มีความเป็นเอกภาพ (Homoscedasticity) และข้อมูลไม่มี Outliers โดยพิจารณาจากกราฟ Scatter Plot พบว่า มีการกระจายของจุดห่างจากเส้นตรงอย่างสมมาตร อยู่ระหว่าง ± 3 3) ตัวแปรอิสระแต่ละตัวไม่มีความสัมพันธ์พหุร่วมเชิงเส้นสูง (Multicollinearity) และไม่เกิดปัญหาความคลาดเคลื่อนมีความสัมพันธ์ (Autocorrelation)

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ผ่านการรับรองจากสำนักงานคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ด้านการแพทย์และสาธารณสุข จังหวัดเพชรบุรี สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดเพชรบุรี หมายเลขโครงการ PBEC no. 19/2566 ลงวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2566 ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิประโยชน์ ความยุติธรรมและความถูกต้องตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เพศหญิง ร้อยละ 80 มีอายุ 41 - 50 ปี ร้อยละ 30.80 (Range = 21 - 60, Mean = 40.45, S.D. = 10.97) ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี/เทียบเท่า ร้อยละ 94.60 มีประสบการณ์การทำงานในหน่วยงานไม่เกิน 10 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 47.7 (Range = 1 - 38, Mean = 14.05, S.D. = 10.87) ส่วนใหญ่เคยผ่านการอบรมที่เกี่ยวกับการดำเนินงานตามมาตรฐานบริการสุขภาพปฐมภูมิ คิดเป็นร้อยละ 76.2

2. คุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ จังหวัดเพชรบุรี พบว่า คุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ จังหวัดเพชรบุรีอยู่ในระดับดี (M = 4.10, S.D. = .47) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในระดับดี ได้แก่ การตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ (M = 4.29, S.D. = .57) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในระดับดี ได้แก่ ความน่าเชื่อถือของบริการ (M = 3.65, S.D. = .54) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับคุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ จังหวัดเพชรบุรี (n = 130)

คุณภาพการบริการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล
1. ด้านความน่าเชื่อถือของบริการ	3.65	.54	ดี
2. ด้านการสร้างความมั่นใจในการบริการ	4.15	.51	ดี
3. ด้านรูปลักษณ์ทางกายภาพ	4.06	.55	ดี
4. ด้านการดูแลเอาใจใส่	4.27	.60	ดี
5. ด้านการตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ	4.29	.57	ดี
ภาพรวม	4.10	0.47	ดี

3. ความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม กับคุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ภาวะผู้นำขององค์กรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .464, p < .001$) วัฒนธรรมองค์กร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .669, p < .001$) และการมีส่วนร่วมของชุมชนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .641, p < .001$) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันระหว่างปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม กับคุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ จังหวัดเพชรบุรี (n = 130)

ตัวแปร	คุณภาพการบริการ	
	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	ค่านัยสำคัญทางสถิติ (p - value)
ภาวะผู้นำขององค์กร	.464	.000**
วัฒนธรรมองค์กร	.669	.000**
การมีส่วนร่วมของชุมชน	.641	.000**

* $p < .01$, ** $p < .001$

4. ปัจจัยทำนายคุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ จังหวัดเพชรบุรี จากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ Stepwise multiple regression พบว่า วัฒนธรรมองค์กร และการมีส่วนร่วมของชุมชนสามารถร่วมกันทำนายคุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ จังหวัดเพชรบุรี ได้ร้อยละ 55.6 ($R^2 = .556$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 โดยวัฒนธรรมองค์กร ($\beta = .533$, $t = 5.557$, $p < .01$) สามารถทำนายได้สูงสุด และรองลงมา คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน ($\beta = .393$, $t = 5.447$, $p < .01$) ดังตารางที่ 3

สมการทำนายคุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ จังหวัดเพชรบุรี พยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน (Standardized score) คือ คุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ จังหวัดเพชรบุรี = .533 (วัฒนธรรมองค์กร) + .393 (การมีส่วนร่วมของชุมชน) ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณปัจจัยทำนายคุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ จังหวัดเพชรบุรี (n = 130)

ตัวแปร	B	SE	Beta	t	p - value
ภาวะผู้นำขององค์กร	-.081	.062	-.116	-1.294	.198
วัฒนธรรมองค์กร	.255	.046	.533	5.557	.000**
การมีส่วนร่วมของชุมชน	.390	.072	.393	5.447	.000**

ค่าคงที่ (Constant) = 24.895, $R = .745$, $R^2 = .556$, Adjusted $R^2 = .545$, $F = 52.506^{**}$, ** $p < .01$

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. คุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ จังหวัดเพชรบุรี พบว่าคุณภาพการบริการอยู่ในระดับดี ($M = 4.10$, $S.D. = 47$) เนื่องจากการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิมิลักษณะการให้บริการที่สะดวก เข้าถึงง่าย บุคลากรมีความเป็นมิตร คำนึงกับผู้รับบริการในท้องถิ่น สอดคล้องกับผลการศึกษาในผู้รับบริการ ที่พบว่า มีการรับรู้คุณภาพบริการอยู่ในระดับมาก (สรวิชัย สุดแก้ว, 2563); (สมบูรณ์ บุญเกียรติ, และคณะ, 2564); (ประทีป กาลเข้ว่า, และคณะ, 2566) ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับแนวคิดของ Zeithaml, et al, ที่กล่าวว่า หากผู้ให้บริการสามารถให้บริการที่สอดคล้องและตรงตามความต้องการของผู้รับบริการหรือสร้างการบริการที่สูงกว่าคาดหวังของผู้รับบริการจะส่งผลให้การบริการดังกล่าวมีคุณภาพอย่างแท้จริง (Zeithaml, V. et al.)

2. ปัจจัยทำนายคุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ จังหวัดเพชรบุรี พบว่า วัฒนธรรมองค์กร และการมีส่วนร่วมของชุมชนสามารถร่วมกันทำนายคุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ จังหวัดเพชรบุรี ได้ร้อยละ 55.6 ($R^2 = .556$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 อภิปรายได้ว่า ตามแนวคิดทฤษฎี PRECEDE Model ของ Green, L.W., & Krueger, M.W., ปัจจัยนำ ซึ่งเป็นปัจจัยของบุคคลที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจในคุณภาพการบริการ คือ ภาวะผู้นำขององค์กร ผล

การศึกษาพบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .464, p < .001$) แต่ไม่สามารถทำนายคุณภาพการบริการได้ (Green, L.W., & Krueger, M.W., 1991) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วีระชาติ อินทรโต ที่พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีความสัมพันธ์กับระดับการพัฒนาคุณภาพหน่วยบริการปฐมภูมิ (วีระชาติ อินทรโต, 2557) แต่มีผลการศึกษาที่แตกต่างจาก มยุรี เข็มทอง ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพเครือข่ายบริการปฐมภูมิ จังหวัดพิจิตร พบว่า ปัจจัยด้านภาวะผู้นำสามารถทำนายการพัฒนาคุณภาพเครือข่ายบริการปฐมภูมิได้ (Beta = .165, Sig = 0.009) (มยุรี เข็มทอง, 2563) และ จุฑาสินี สัมมานันท์ ที่พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาลมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ อาจเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 41 - 50 ปี ร้อยละ 30.80 (Range = 21 - 60, Mean = 40.45, S.D. = 10.97) (จุฑาสินี สัมมานันท์, 2560) ซึ่งมีประสบการณ์การทำงานนาน และส่วนใหญ่เคยผ่านการอบรมที่เกี่ยวกับการดำเนินงานตามมาตรฐานบริการสุขภาพปฐมภูมิ ถึงร้อยละ 76.2 ซึ่งอาจทำให้ปัจจัยระดับบุคคล คือ ภาวะผู้นำขององค์กร ไม่สามารถทำนายคุณภาพการบริการได้ ในส่วนปัจจัยอื่น ซึ่งเป็นคุณลักษณะของสิ่งแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรมที่เอื้อต่อคุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ คือ วัฒนธรรมองค์กร วัฒนธรรมองค์กรเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนทีมสุขภาพในการพัฒนาคุณภาพการบริการให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธีรวัช นุกุลกิจ ที่พบว่า วัฒนธรรมองค์กรมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการของโรงพยาบาล และผลการดำเนินงานของโรงพยาบาล ($r = .55$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สุดท้ายในส่วนปัจจัยเสริม (ธีรวัช นุกุลกิจ, 2562) ซึ่งมีส่วนช่วยให้เกิดความมั่นคงของคุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของชุมชน จากผลการศึกษาของมยุรี เข็มทอง พบว่า ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมสามารถทำนายการพัฒนาคุณภาพเครือข่ายบริการปฐมภูมิได้ (Beta = .157, Sig = 0.005) และปัจจัยด้านภาวะผู้นำและปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมสามารถร่วมกันพยากรณ์ผลของการพัฒนาคุณภาพเครือข่ายบริการปฐมภูมิ ได้ร้อยละ 66.60 (มยุรี เข็มทอง, 2563) และผลการศึกษาของ จุฑาสินี สัมมานันท์ ที่พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาลรองจากปัจจัยด้านภาวะผู้นำ คือ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม (จุฑาสินี สัมมานันท์, 2560) อีกทั้งตามคู่มือคุณภาพมาตรฐาน บริการสุขภาพปฐมภูมิ พ.ศ. 2566 ยังเน้นการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคีเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพการบริหารอีกด้วย (สำนักสนับสนุนระบบสุขภาพปฐมภูมิ กระทรวงสาธารณสุข, 2566)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาคุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ จังหวัดเพชรบุรี พบว่า คุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ จังหวัดเพชรบุรีอยู่ในระดับดี โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดอยู่ในระดับดี คือ การตอบสนองความต้องการของ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดอยู่ในระดับดีเช่นกัน คือ ความน่าเชื่อถือของบริการ โดยวัฒนธรรมองค์กร และการมีส่วนร่วมของชุมชนสามารถร่วมกันทำนายคุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ จังหวัดเพชรบุรี ได้ร้อยละ 55.6 ($R^2 = .556$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ คือ 1) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเพชรบุรี น่าจะมีแผนการพัฒนาคุณภาพการบริการ หน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ จังหวัดเพชรบุรี โดยเน้นด้านความน่าเชื่อถือของบริการ เช่น เพิ่มจำนวนและความพร้อมของเจ้าหน้าที่ และปรับลดระยะเวลาในการให้การกับผู้รับบริการ และ 2) หน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิควรส่งเสริมให้มีการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ีร่วมกับการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการบริการจะเป็นการเพิ่มคุณภาพการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ ในส่วนข้อเสนอแนะใน

การทำวิจัยครั้งต่อไป คือ 1) คว้าศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพและข้อมูลตามการรับรู้ของผู้รับบริการเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณภาพการบริการหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ จังหวัดเพชรบุรี โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือของบริการเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาคุณภาพการต่อไป และ 2) การวิจัยและพัฒนาส่งเสริมให้มีการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ตีร่วมกับส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการบริการของหน่วยบริการปฐมภูมิและเครือข่ายหน่วยบริการปฐมภูมิ

เอกสารอ้างอิง

- จุฑาสินี สัมมานันท์. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาล: กรณีศึกษา โรงพยาบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดนนทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงกลยุทธ์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธีร์ธวัช นกุลกิจ. (2562). การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการของโรงพยาบาลเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, 5(1), 205 - 223.
- ประทีป กาลเขว้า, และคณะ. (2566). การรับรู้และความคาดหวังต่อคุณภาพบริการปฐมภูมิของผู้รับบริการจังหวัดขอนแก่น. วารสารสาธารณสุขและวิทยาศาสตร์สุขภาพ, 6(1), 44 - 57.
- มยุรี เข็มทอง. (2563). การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพเครือข่ายบริการปฐมภูมิ จังหวัดพิจิตร. วารสารวิจัยและวิชาการสาธารณสุขจังหวัดพิจิตร, 1(1), 35 - 48.
- วรัญญา ชุมประเสริฐ. (2552). ปัจจัยทำนายผลการดำเนินงานของหน่วยบริการปฐมภูมิในจังหวัดพัทลุง. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพ. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วีระชาติ อินทร์โต. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลกับระดับการพัฒนาคุณภาพหน่วยบริการปฐมภูมิโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดชัยนาท. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล. มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลักษณ์นครสวรรค์.
- สมบุรณ์ บุญเกียรติ, และคณะ. (2564). ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้าหอผู้ป่วยกับคุณภาพบริการพยาบาล ตามการรับรู้ของพยาบาลวิชาชีพ ในโรงพยาบาลทั่วไปในเขตภาคกลาง. วารสารการพยาบาล, 23(2), 57 - 69.
- สรวิษฐ์ สุดแก้ว. (2563). คุณภาพการให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลวังตาล อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานยุติธรรมและสังคม. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักสนับสนุนระบบสุขภาพปฐมภูมิ กระทรวงสาธารณสุข. (2566). คู่มือคุณภาพมาตรฐาน บริการสุขภาพปฐมภูมิ พ.ศ. 2566. นนทบุรี: สำนักงานกิจการโรงพยาบาลองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- อารีย์ อ่องสว่าง และนิตยา นิลรัตน์. (2561). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และคุณลักษณะของผู้ตามที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในจังหวัดนราธิวาส. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, 5(2), 272 - 287.
- Best J. W. (1981). Research in Education, (4th Edition). New Delhi: Prentice Hall Of India Pvt. Ltd.
- Faul, F. et al. (2009). Statistical power analysis using G*Power 3. 1: Test for correlation and regression analyses. Behavior Research Methods, 41(4), 1149 - 60.
- Green, L.W., & Krueger, M.W. (1991). Health Promotion Planning an Educational and Environment Approach. (2nd ed). Toronto: Mayfield Publishing Company.

- Robbins, S. P. (2000). *Essentials of Organizational Behavior* (6th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice - Hall.
- Zeithaml, V. et al. (1996). The Behavioral Consequences of Service Quality. *Journal of Marketing*, 60(1), 31 - 46.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ-ราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ อาทิ วิทยาศาสตร์สุขภาพ หรือ การพยาบาล

ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double Blind Peer – Reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย และผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน **วารสารมีกำหนดออกปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้**

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

1) **บทความวิจัย (Research Article)** เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัย เกี่ยวกับพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ สหวิทยาการอื่น ๆ

2) **บทความวิชาการ (Academic Article)** เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 – 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

- 4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 300 คำต่อบทคัดย่อ
- 5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3 – 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 1 Tab และ หัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะพิมพ์ 1 บรรทัด
- 7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็น สากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student Centred Learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้น กระชับรัดกุมได้ใจความ
- 2) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่าง ชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
- 5) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของ ผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
- 6) องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย
- 7) สรุป (Conclusion) /ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป
- 8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น วารสาร ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์ และรายการ

อ้างอิงจะต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการอ้างอิง/1 บทความ ทั้งนี้วารสารขอปฏิเสธการอ้างอิงหรือข้อมูลการอ้างอิงที่อยู่ในรูปแบบออนไลน์ หรือเว็บไซต์ (URL) เนื่องจากไม่สามารถระบุฐานข้อมูลชัดเจน เพื่อสามารถสืบค้นภายหลังได้

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด – ปิด แล้วระบุชื่อ – นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่าง “...โดยการส่งเสริมการประกอบวิชาชีพชุมชนโรงเรียน ซึ่งเป็นนวัตกรรมต้นแบบครบวงจรทั้งการเรียนรู้อารมณ์ (พอเจตน์ ธรรมศิริขวัญ, 2563) ทั้งนี้เพื่อค้นหาข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล จนนำไปสู่การจัดการปัญหาของตนเองได้...” เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ /เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย เว้นวรรคหนึ่งครั้งแล้วตามด้วยอ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ตัวอย่าง เช่น “ตุมกริกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่นุชย์และเทวดาผู้ประกอบ เป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบุลย์ในภคะทั้งหลาย ต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่ตีพิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย อากาศโร, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมชื่อผู้แต่งทั้งสองราย แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่ตีพิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย อากาศโร และเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่ตีพิมพ์ เช่น (ศุคราภรณ์ แต่งตั้งลำ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลและอักษรย่อของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่ตีพิมพ์ เช่น (Kemp, S., 2020)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลและอักษรย่อของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่ตีพิมพ์ เช่น (Levinson, D. & Ember, M., 1996)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่ตีพิมพ์ (Davis, S. N. et al., 2020)

กรณีการอ้างอิงผู้แต่งคนเดียวกัน เผยแพร่ปีเดียวกัน แต่ผลงานต่างกัน ให้กำหนดลำดับของเอกสารอ้างอิงโดยใช้ตัวอักษรอิงตามลักษณะภาษาของเอกสารอ้างอิง ต่อท้ายปีที่เผยแพร่แทน เช่น (พระมหาสุทิตย อากาศโร, 2560 ก) (พระมหาสุทิตย อากาศโร, 2560 ข) (Kemp, S., 2020 A) (Kemp, S., 2020 B) เป็นต้น

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์ หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/(เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกิจจ สุฉินโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปวีตร ว่องวีระ. ทฤษฎี และวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า112). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

จิตวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม,/(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง). สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์ หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

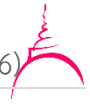
สนิททาจพันธ์. (2537). หม้อคอกควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, /เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.//ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมบูรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาม 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตร์ ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

วรพล ไม้สน (พลังวัชร). (5 พ.ย. 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมาย ในการปรึกษาทางโหราศาสตร์. (นางณัฐณัช แก้วผลึก, ผู้สัมภาษณ์)

(9) กฎหมาย, ระเบียบ, พระราชบัญญัติ หรือ ประกาศ ที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).// ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/ (วัน เดือน ปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

-: ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

จิตวิวัฒน์ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจรสังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

สมบูรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาม 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตร์ ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.

Muniyandi, M. et al. (2015). Health literacy on tuberculosis amongst vulnerable segment of population: Special reference to Saharia tribe in central India. The Indian journal of medical research, 141(5), 640-647.

Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. The Iranian Journal of Allergy, 6(5), 25-28.

5. การส่งบทความเข้าระบบ Thaijo เพื่อได้รับการตีพิมพ์

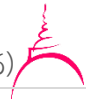
การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JMND> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง E-mail: tak.punyada@gmail.com

6. รูปแบบการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Ver. 2019 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล .PDF .JPG .GIF หรือ .bmp บทความที่มีโมเดล รูปร่าง แผนภูมิ ต้องทำการจัดกลุ่มวัตถุให้เป็นกลุ่มเดียวกันให้เรียบร้อย เพื่อป้องกันความผิดพลาด หรือคลาดเคลื่อนของเนื้อหา ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการ หรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับลิงค์วารสาร ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารฯ

โครงสร้าง/รูปแบบ ต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ - นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt) (ไม่ระบุคำนำหน้า, ยศ, ตำแหน่งทางวิชาการ)

ชื่อ - นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt) (หลักสูตร/คณะ, มหาวิทยาลัย, จังหวัด, ประเทศ)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

*Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

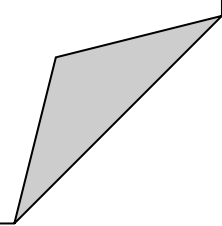
(16 pt)...ระบุประเภทของวิจัย, วัตถุประสงค์ของการวิจัย, ประชากรกลุ่มตัวอย่าง, เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย, การเก็บรวบรวมข้อมูล, สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล, ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด) 300 คำ

คำสำคัญ: 3 - 5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) มีเนื้อความตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: 3 - 5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

...(16.pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างอิงนโยบาย กฎหมาย... หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างอิงงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

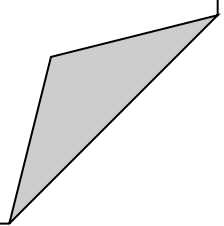
1..... (16.pt).....

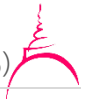
2..... (16.pt).....

3..... (16.pt).....

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16.pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล.....

ผลการวิจัย (18 pt)

(16.pt).....ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ.....

.....

.....

.....

.....

ภาพที่ 1 ชื่อภาพ

.....

.....

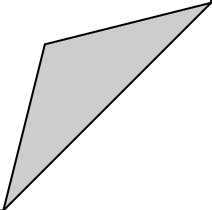
.....

.....

.....

.....

.....

ตารางที่ 1 ชื่อตาราง

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้อง.....
 กับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

.....

.....

.....

.....

.....

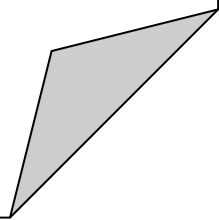
.....

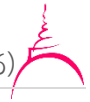
.....

.....

.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

(16 pt).....ระบอบองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สักระยะที่ออกมาในรูปแบบ.....
โมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการ.....
วิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ ร่วมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป.....

.....

.....

.....

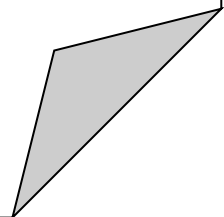
.....

.....

.....

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16 pt) **ตัวอย่าง** ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt) (ต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการ)

(16 pt).....

.....

.....

.....

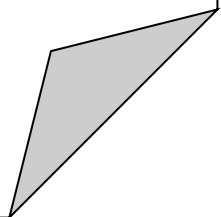
.....

.....

.....

.....

.....

โครงร่าง/รูปแบบ ต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt) (ไม่ระบุคำนำหน้า, ยศ, ตำแหน่งทางวิชาการ)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt) (หลักสูตร/คณะ, มหาวิทยาลัย, จังหวัด, ประเทศ)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

*Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....

คำสำคัญ: 3 – 5 คำ

Abstract (18 pt)

...(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

Keywords: 3 – 5 words

บทนำ (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

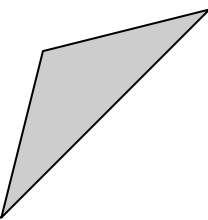
.....

.....

.....

.....

.....

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

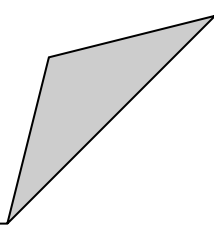
.....

.....

.....

.....

.....

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt) (ต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

